
UNIVERSITY OF TORONTO
3 1761 01790779 1

СТО СЛАВЯНСКИХЪ НАРОДНЫХЪ

СКАЗОКЪ И ПОВѢСТЕЙ

ВЪ ПОДЛИННИКѢ.

Книга для чтенія съ изъясненіемъ словъ.

Издалъ

Карлъ Яромиръ Эрбенъ,

начальникъ архива, регистратуры, протокола и экспедиціи при Пражскомъ магистратѣ, кавалеръ Императорскаго Ордена св. Анны второй степени, почетный членъ Императ. Харьковскаго Университета, историческаго и статистическаго отдѣленія и. к. моравскаго и силезскаго общества въ Брюннѣ, и академической читальни въ Прагѣ, членъ распорядитель общества Музея королевства Чешскаго и членъ отдѣленія для чешскаго языка и литературы и археологическаго отдѣленія при Музеѣ, ординарный членъ к. чешскаго общества наукъ въ Прагѣ, дѣйствительный членъ археологическаго общества въ Москвѣ, почетный корреспондентъ Императ. публичной библіотеки въ С. Петербургѣ, членъ корреспондентъ Императ. академіи наукъ въ С. Петербургѣ и въ Вѣнѣ, Императ. Русскаго географическаго общества въ С. Петербургѣ, общества Линнея въ Ліонѣ, и. к. статскаго геологическаго института въ Вѣнѣ и пр.

Въ Прагѣ.

Изданіе книжной торговли подъ фирмою: И. Л. Коберъ.

1865.

STO PROSTONÁRODNÍCH
POHÁDEK A POVĚSTÍ
SLOVANSKÝCH
V NÁŘEČÍCH PŮVODNÍCH.

Čítanka slovanská s vysvětlením slov.

Vydal

Karel Jaromír Erben,

ředitel archivu i jiných úřadů pomocných Pražského magistrátu, rytíř cís. ruského řádu sv. Anny druhé třídy, čestný člen cís. university Charkovské, historicko-statistické sekce c. k. moravsko-slezské společnosti v Brně a čtenářského akademického spolku v Praze, výbor společnosti Musea král. česk., člen odboru musejního pro vzdělání řeči a literatury české i odboru archeologického, řádný člen kr. české společnosti náuk v Praze, skutečný člen archeologické společnosti v Moskvě, čestný dopisovatel cís. veřejné bibliotéky v Petrohradě, dopisující člen cís. akademií náuk v Petrohradě a ve Vídni, cís. ruské geografické společnosti v Petrohradě, Linnéeské společnosti v Lyone, c. kr. říšského ústavu geologického ve Vídni atd.

V Praze.

Nákladem kněhkupectví: I. L. Kober.

1865.



Tiskem c. k. dvorní knihtiskárny Synů Bohumila Haase v Praze.

Vydávaje Čítanku slovanskou, měl jsem dvojí při tom úmysl. Nejprvé totiž chtěl jsem mládeži naší opatřiti příležitost, aby snadným praktickým spůsobem mohla se poněkud seznámiti se všemi podstatnými různostmi v jazyku i v písmu velikého národa slovanského, jenž v nesmírném prostranství zemí rozličných, od hor bavorských až za Urál a od Athosu až k severnímu moři ledovému, pod rozličnými vládami obývaje, nyní okolo 80 milionů duší počítá.

Národ tento dělí se vůbec:

A. Položením svým ve Slovanstvo východní, jižní a západní.

B. Jazykem, dle rozvržení Safaříkova, v řeč šesteru:

a) ruskou s trojím nářečím: velikoruským, maloruským a běloruským;

b) bulharskou;

c) illyrskou, též s trojím nářečím: srbským, charvatským a korutansko-slovenským;

d) polskou s podřečím kašubským;

e) českou s nářečím dvojím: česko-moravským a uhersko-slovenským;

f) srbsko-lužickou s nářečím hornolužickým a dolnolužickým.

Mnohá pak z těchto nářečí rozcházejí se opět v rozličná podřečí a dále v nepřehledné množství různořečí.

Které pole i které znaky má každá ta řeč i to každé nářečí a podřečí, ano i mnohá různořečí, oznamuje šíře P. J. Šafaříkův Slovanský Národopis (v Praze 1842), dílo v tom spůsobu potud jediné a nepřekonané. Kdoby pak se chtěl důkladně poučiti zvláště o nářečích a různořečích jazyka česko-slovenského, kolikero jich jest, které zvláštnosti v sobě chovají a čím se od sebe rozeznávají, výborně jemu poslouží A. V. Šemberův pilný spis: Základové dialektologie česko-slovenské (ve Vídni 1864).

C. Písmem pak dělí se Slovanstvo na dvě strany, jichž jedna, která v náboženství vyznání řeckého následuje (Rusové, Bulhaři, díl Srbův a Černohorci) užívá písma kyrilského, a druhá (Srbové katoličtí a všickni ostatní Slované) písma latinského.

Za obsah Čítanky své zvolil jsem prostonárodní pohádky a pověsti slovanské, prohlížeje k tomu, že v nich, ač jsou-li z úst lidu právě a bedlivě pojaty, přirozený prostonárodní jazyk slovanský v rozličných jeho svrchu naznačených rozdílech a různostech nejvěrněji se zobrazuje. Ovšem bylo mi se tu potkati s nesnázemi nemalými, proto že mnozí sběratelé pohádek a pověstí národních, jen čtení zábavné v úmyslu majíce, stránky mluvozpytné zanedbávají, a také proto,

že některé větve slovanské potud ještě dokonce žádných takových sbírek nemají, aneb aspoň potud žádných tiskem nevydali. V té příčině díkami zvláštními jsem zavázán mužům některým, v známosti mluvy prostonárodní té které větve slovanské na slovo vzatým, že mi s ochotností neobyčejnou záslužnými pracemi svými v podniknutí mém dobrotivě byli nápomocni, zejmena totiž: p. prof. Petr Lavrovský v Charkově důležitými výpisky některých starobylých podání ruských ze starých rukopisů i prací svou v jazyku maloruském, p. K. Pavlov pracemi bulharskými, p. Dr. F. Cenova kašubskými, p. vikář M. Horník hornolužickými, p. učitel H. Kopf dolnolužickými, p. farář B. M. Kulda a p. prof. F. Lepař pracemi v podřečích moravských. Vřelé díky své vzdávám také panu Aleksandru Hilferdingovi v Petrohradě a p. Dru. J. F. Novakovskému ve Varšavě, kteří vzácnými sbírkami tištěnými, jeden ruskými, druhý polskými, dobrotivě mi přispěvše, službu zvláště platnou mi prokázali.

V pořádání materiálu měl jsem na zřeteli, kterak nářečí slovanská jedno ke druhému příbuzností svou i položením přirozeně se řadí. Počínaje řečí českou, vytknul jsem v ní podřečí neb různořečí domažlické, kteréžto však již nyní touž měrou hyne, jako vzdělání mládeže školami v krajině té se zmáhá a v málo letech nezůstanou bez pochyby po něm, jako po východním podřečí českém (jehož příklad viz v Šemberově Dialektologii, str. 166), leč jen nepatrné stopy. Z Čech přecházím Moravou na Slovensko, uváděje z obou těch zemí podřečí některá, jakož mi jich dílem listy soukromé, dílem vydané sbírky poskytly.

S češtinou souvisí nářečí hornolužické prostředkem jazyka staročeského, kdežto nářečí dolnolužické k jazyku polskému se schyluje. Jazyk kašubský, jejž v nedlouhém snad čase očekává smutný osud někdejších Slovanů polabských, jest sice podřečí jazyka polského, ale češtině bližší než tento. V nářečí běloruském spojuje se polština s nářečím velikoruským; maloruské pak nářečí, češtině mnohem příbuznější než běloruské, opět se rozchází v některá různořečí, z nichž toliko tři podstatnější tuto jsou vytknuty, totiž: z Haliče, z gubernie Černigovské a z jižní Rusi. Jakož nářečí běloruské k východu, tak maloruské k severu splývá opět s nářečím velikoruským, jehož ukázky tuto ze šesti gubernií podány. Na základě nářečí velikoruského zrostl také nynější spisovný jazyk ruský, jenž prostředkem starého jazyka ruského, staré češtině velmi příbuzného, souvisí s jazykem bulharským. Bulharština na severozápadní straně své splývá opět v srbštinu, kterážto v nářečí charvatském okolo Varaždína zase nejblíže přistupuje k češtině. Nářečí illyrsko- neb korutansko-slovenské, ač v jihu položením svým jest češtiny nejblíže, však formami svými mezi nářečími illyrskými nejdále od ní odstupuje, podobně jako v severu nářečí hornolužické, ač položením svým bližší, však formami mnohem vzdálenější jest nynější češtiny, než jazyk polský a kašubský.

Co se dotýče pravopisu jiných nářečí slovanských, nevidělo mi se radno měniti čeho v tom, co zasloužilí spisovatelé domácí, zajisté po bedlivém a zralém uvážení, každý v nářečí svém za pravé a za prospěšné uznali. Tím také vysvětluje se, že v některých

nářečích, jako v maloruském, v srbském písma kyrilského a v uhersko-slovenském, práce některé spisovatelů rozličných mají rozličný pravopis. Příčina rozdílu tohoto záleží vůbec v tom, že spisovatelé někteří v písmu šetřili více původu slova, jiní pak více hleděli k tomu, kterak slovo se vyslovuje.

Slova nepovědomá, řčení i formy mluvnické všech těchto nářečí a různořečí, ježto od češtiny se odchylují, nalézají výklad svůj na konci v připojených dvou seznamech.

S úmyslem, opatřiti mládeži naší příležitost, aby se mohla přiučiti ostatním nářečím slovanským, spojil jsem při sestavování Čítanky své jiný ještě úmysl, totiž ten, aby pohromadě bylo v knize jedné, cokoli z pohádek a pověstí prostonárodních nejlepšího, totiž obsahem nejdůležitějšího i formou nejdokonalejšího po veškerém Slovanstvu potud se vyskytlo. Chtěl jsem uviti květnou kytici z prostonárodních bájí slovanských v rouše původním. Při tom šetřil jsem vůbec pravidla, aby táž věc, byť i v rozličných bylo nářečích, již se neopakovala.

Ovšem náleželo by tuto podati také přehled literatury pohádek a pověstí slovanských vůbec, co jich kde potud vydáno bylo tiskem; ale z příčin některých musil jsem toho na ten čas zanechati a ku příležitosti jiné to odložiti, kteráž se bohdá snad brzy naskytne. Zatím postačí v obsahu následujícím pouze oznámiti, kdo který článek Čítanky této sepsal, aneb odkud vyňat jest.

Nemohu také toho zatajiti, že tuto Čítanku z pohádek a pověstí národních, vesměs prostomluvou se-

psaných, pokládám toliko za první částku, ku které náleží ještě částka druhá, totiž *Čítanka z prostonárodních písní slovanských.* Podaří-li mi se i také tu přivesti do tisku, jakož z většího dílu již sestavena jest, budu pokládati toto dílo, ač jen na skrovno vyměřené, za úplné a za ukončené; neb na dílo rozsáhlosti takové, jako jsou Firmenichovy *Germaniens Völkerstimmen*, aneb francouzské *Recueil général des poésies populaires de la France*, ač by na materiálu nikoli neschazelo, na ten čas aspoň u nás nelze pomysliti.

Mladým přátelům svým, panu J. Rankovi a panu A. Paterovi, kteří mi v obtížných korrekturách Čítanky této laskavě byli nápomocni, vzdávám srdečné díky.

V Praze na den sv. Josefa 1865.

Vydavatel.

Obsah.

Západní slovanské.

České.

Východní slovanské.

Běloruské.

Z gubernie Grodenské.

Maloruské.

Z Haliče.

Z Černigovské gubernie v Ukrajině.

Z jižní Rusi.

Velikoruské.

Z gubernie Voroněžské.

Z gubernie Orlovské.

Z gubernie Tambovské.

Z gubernie Rjazaňské.

ČESKÉ.

Tři zlaté vlasy Děda-Vševěda.

Bylo — nebylo: byl jednou jeden král, který se rád honil po lesích za zvěří. Jednou taky se pustil daleko za jelenem a zabloudil. Byl sám a sám, přišla noc a král byl rád, že našel na mýtině chalupu. Zůstával tam uhlíř. Král povídá, jest-li by ho chtěl z lesa na cestu vyvest? že mu dobře zaplatí. — „I rád bych s vámi,“ řekl uhlíř, „ale tu vidíte, žena mi se právě čeká, nemohu odejít. A kam byste taky v noci? lehněte si na půdu na seno, a ráno vás doprovodím.“ — Brzy potom se narodil uhlířovi synáček. Král ležel na půdě, nemohl usnout. O půl noci pozoroval dole ve světnici nějaké světlo. Koukne škulinou ve stropě a tu vidí: uhlíř spal, žena jeho ležela jako ve mdlobách a podlé děťátka stály tři staré babičky, celé bílé, každá měla v ruce svíci rozsvícenou. První povídá: „Já tomu chlapci dávám, aby přišel do velikých nebezpečenství.“ — Druhá povídá: „A já mu dávám, aby ze všech šťastně vyvázl a byl dlouho živ.“ — A třetí povídá: „A já mu dávám za ženu tu dcerušku, co se dnes narodila tomu králi, který tu nahoře na seně leží.“ Na to babičky svíce zhasly a bylo zas ticho. Byly to Sudičky.

Král zůstal, jako by mu byl meč do prsou vrazil. Nespal do rána; přemýšlel, co a jak? aby se nestalo, co tu slyšel. Když se rozednilo, začalo dítě plakat. Uhlíř vstal a vidí, že mu žena zatím usnula na věčnost. „Och můj ubohý sirotečku!“ naříkal; „co si nyní s tebou počnu?“ — „Dej mi to děťátko,“ praví král, „já se o ně postarám, že mu dobře bude; a tobě dám peněz tolik, že do smrti nebudeš musit uhlí pálit.“ — Uhlíř byl tomu rád a král slíbil, že si pro to děťátko pošle. Když přišel do svého zámku, vypravovali mu s radostí velikou, že se mu tu a tu noc narodila krásná dceruška. Byla to právě ta noc, když viděl ty tři Sudičky. Král se zamračil, zavolal jednoho svého služeb-

níka a povídá: „Půjdeš tam a tam do lesa, v chalupě tam ublíř zůstává; dáš mu tyto peníze a on ti dá malé dítě. To dítě vezmeš a na cestě potom utopíš. Neutopíš-li, budeš sám vodu pít!“ — Služebník šel, vzal děťátko do košíka a když přišel na lávku, kde hluboká a široká řeka tekla, hodil je i s košíkem do vody. — „Dobrou noc, nezvaný zetí!“ řekl potom král, když mu to služebník pověděl.

Král myslil, že se děťátko utopilo, a neutopilo se: plulo v košíku po vodě, jako by je kolíbal, a spalo, jako by mu zpíval, až připlulo k chalupě jednoho rybáře. Rybář seděl na břehu, spravoval sítě. Tu vidí po řece něco plynout, skočí do lodičky a za tím, a vytáhl z vody v košíku děťátko. I donesl je své ženě a povídá: „Vždycky's chtěla mít nějakého synáčka, a tu ho máš: přinesla nám ho voda.“ Žena rybářova byla mu ráda a vychovala to dítě za své vlastní. Říkali mu Plaváček, proto že jim po vodě připlaval.

Řeka teče a léta minou, a z hocha stal se krásný mládenec, že mu daleko široko nebylo rovného. Jednou v létě přihodilo se, že tudy jel na koni král sám a sám. Bylo parno, chtělo se mu pít, i zahnul k rybáři, aby mu dali trochu čerstvé vody. Když mu jí Plaváček podal, zarazil se král, hledě na něj. „Švarného hocha máš, rybáři!“ povídá, „je-li to tvůj syn?“ — „Je a není,“ odpověděl rybář; „právě tomu dvacet let, připlaval po řece v košíku co maličké děťátko a vychovali jsme si ho.“ — Králi se udělaly mžičky před očima, zbledl jako stěna; viděl, že je to ten, co ho dal utopit. Ale hned se zpamatoval, skočil s koně a povídá: „Potřebuju posla do mého královského zámku a nikoho s sebou nemám; může-li mi ten mládenec tam dojít?“ — „Vaše královská milost poroučí a hoch půjde,“ řekl rybář. Král si sedl a napsal své paní králové list: „Toho mladíka, kterého ti tuto posílám, dej bez meškání mečem probodnout: můj to zlý nepřítel. Až se vrátím, ať je vykonáno. Tak má vůle.“ — Pak to psaní složil, zapečetil a přitlačil svůj prsten.

Plaváček vydal se hned se psaním na cestu. Musil velikým lesem, a než se nadál, minul se cesty a zabloudil. Chodil z houští do houští, až se už začalo stmívat. Tu potká starou babičku: „Kam pak, Plaváčku, kam pak?“ — „Jdu se psaním do královského zámku a zabloudil jsem. Nemohla byste mi, matičko, povědít, kudy na cestu?“ — „Dnes už bez toho nedojdeš, je

tma," řekla babička, „zůstaň u mne na noc: však nebudeš u cizí, jsem ti kmotrou." — Mládenec si dal říci a sotva byli několik kroků, měli před sebou hezký domek, jako by byl najednou ze země vyrostl. V noci, když hoch usnul, vytáhla mu babička psaní z kapsy a dala mu tam jiné, ve kterém tak bylo napsáno: „Toho mladíka, kterého ti tuto posílám, dej bez meškání s naší dcerou oddat: můj to souzený zeť. Až se vrátím, ať je vykonáno. Tak má vůle."

Když paní králová to psaní přečtla, dala hned vystrojit svatbu, a obě, paní králová i mladá královna, nemohly se na ženicha dost nahledět, jak se jim líbil, a Plaváček byl se svou královskou nevěstou taky spokojen. Po několika dnech přijel domů král, a když viděl, co se stalo, rozzlobil se náramně na svou paní, co to učinila. — „Vždyť pak jsi mi sám poručil, abych ho dala s naší dcerou oddat, dřív než se vrátíš!" odpověděla králová a podala mu psaní. Král psaní vzal, prohlíží písmo, pečeť, papír — všecko bylo jeho vlastní. I dal si zavolat zetě a vyptával se, co a jak? a kde chodil?

Plaváček vypravoval, kterak šel a v lese zabloudil a že zůstal na noc u své staré kmotry. — „A kterak vypadala?" — „Tak a tak." — A král poznal z jeho řeči, že to byla táž osoba, která před dvaceti lety dceru jeho přisoudila synu uhlířovu. Myslil — myslil — a potom povídá: „Co se stalo, nedá se změnit; ale zdarma přece mým zetěm být nemůžeš; chceš-li mou dceru mít, musíš jí za věno přinest tři zlaté vlasy Děda-Vševěda." Myslil si, že se takto svého nemilého zetě nejjistěji zprostí.

Plaváček rozloučil se se svou chotí a šel — kudy a kam? nevím; ale že mu Sudička byla kmotrou, bylo mu snadno pravou cestu najít. Šel dlouho a daleko, přes hory doly, přes vody brody, až přišel k černému moři. Tu vidí loď a na ní přívozníka. — „Pozdrav pán bůh, starý přívozníče!" — „Dejž to pán bůh, mladý poutníče! kam tudy cestou?" — „K Dědu-Vševědu pro tři zlaté vlasy." — „Hoho! na takového posla dávno čekám. Dvacet let už tu převážím a nikdo mne nejde vysvobodit. Slíbíš-li mi, že se Děda-Vševěda zeptáš, kdy bude mé roboty konec, převezu tě." Plaváček slíbil a přívozník ho převezl.

Potom přišel k nějakému velikému městu, ale bylo sešlé a smutné. Před městem potká stařečka, měl v ruce hůl a sotva lezl. — „Pozdrav pán bůh, šedivý dědečku!" — „Dejž to pán

bůh, pěkný mládenečku! kam tudy cestou?“ — „K Dědu-Vševědu pro tři zlaté vlasy.“ — „Aj aj! na takového posla tu dávno čekáme; to tě hned musím k našemu panu králi dovest.“ — Když tam přišli, řekl král: „Slyším, že jdeš poselstvím k Dědu-Vševědu? měli jsme tu jabloň, nesla mladicí jab'ka; když někdo jedno snědl, třeba byl už nad hrobem, omladl zas a byl jako jinoch. Ale od dvaceti let nenese jabloň už ovoce žádného. Slíbíš-li mi, že se Děda-Vševěda zeptáš, je-li nám jaká pomoc? odměním se tobě královsky.“ — Plaváček slíbil a král ho milostivě propustil.

Potom přišel zase k jinému velikému městu, ale bylo z polovice pobořené. Nedaleko města zakopával syn otce svého zemřelého, a slzy mu jako hrachy padaly po tvářích. — „Pozdrav pán bůh, smutný hrobníče!“ řekl Plaváček. — „Dejž to pán bůh, dobrý poutníče! kam tudy cestou?“ — „Jdu k Dědu-Vševědu pro tři zlaté vlasy.“ — „K Dědu-Vševědu? škoda že's dříve nepřišel! Ale náš pan král na takového posla už dávno čeká; musím tě k němu dovest.“ — Když tam přišli, řekl král: „Slyším, že jdeš poselstvím k Dědu-Vševědu? měli jsme tu studnici, prýštila se z ní živá voda: když se jí někdo napil, třeba už umíral, hned se zas uzdravil; a kdyby byl už mrtev a tou vodou ho pokropili, zase vstal a chodil. Ale teď už od dvaceti let voda přestala tect. Slíbíš-li mi, že se Děda-Vševěda zeptáš, je-li nám jaká pomoc? královskou odměnu ti dám.“ — Plaváček slíbil a král ho milostivě propustil.

Potom šel dlouho a daleko černým lesem, a uprostřed toho lesa vidí velikou zelenou louku, plnou krásného kvítí, a na ní zlatý zámek; byl to zámek Děda-Vševěda, třpytil se jako žhavý. Plaváček vešel do zámku, ale nenašel tam nikoho, než v jednom koutě starou babičku, seděla a předla. „Vítám tě, Plaváčku!“ povídá, „jsem ráda, že tě zas vidím.“ Byla to jeho kmotra, co byl u ní v lese noclehem, když to psaní nesl. „Co pak tě sem přivedlo?“ — „Král nechce, abych byl darmo jeho zetěm; i poslal mě pro tři zlaté vlasy Děda-Vševěda.“ — Babička se usmála a povídá: „Děd-Vševěd je můj syn, jasné Slunce: ráno je pacholátkem, v poledne mužem a večer starým dědem. Já ti ty tři vlasy s jeho zlaté hlavy opatřím, abych ti taky darmo nebyla kmotrou. Ale tak, synáčku! jak tu jseš, zůstat nemůžeš! můj syn je sice dobrá duše; ale když přijde na večer hladový domů, mohlo by se lehko stát, žeby tě upekl a snědl k večeři. Je tu

prázdná káď, přiklopím ji na tě.“ — Plaváček prosil, aby se taky Děda-Vševěda zeptala na ty tři věci, co slíbil na cestě, že přinese odpověď. — „Zeptám,“ řekla babička, „a dej pozor, co řekne.“

Najednou strhl se venku vítr a západním oknem do světnice přiletělo Slunce, starý dědeček se zlatou hlavou. „Čuchy, čuchy člověčinu!“ povídá, „někoho tu, matko, máš?“ — „Hvězdo denní! koho pak bych tu mohla mít, abys ty ho neviděl? ale tak je: celý den lítáš po tom božím světě a tam se té člověčiny načucháš: i není divu, když večer domů přijdeš, že ti ještě voní!“ — Stařeček neřekl na to nic a sedl k večeři.

Po večeři položil svou zlatou hlavu babičce na klín a počal dřímat. Když babička viděla, že už usnul, vytrhla mu jeden zlatý vlas a hodila na zem — zazvonil jako struna. „Co mi chceš, matko?“ řekl stařeček. — „Nic, synáčku, nic! dřímala jsem a měla jsem divný sen.“ — „A co se ti zdálo?“ — „Zdálo mi se o jednom městě, měli tam pramen živé vody: když někdo stonal a napil se jí, ozdravěl; a když umřel a tou vodou ho pokropili, zas ožil. Ale teď od dvaceti let voda přestala tect: je-li jaká pomoc, aby zas tekla?“ — „Snadná pomoc: v té studnici na prameně žába sedí, nedá vodě tect; ať žábu zabijí a studnici vyčistí, poteče voda zas jako prvé.“ — Když stařeček potom zas usnul, vytrhla mu babička druhý zlatý vlas a hodila na zem. „Což zase máš, matko?“ — „Nic, synáčku, nic! dřímala jsem a zdálo mi se zas něco divného. Zdálo mi se o jednom městě, měli tam jabloň, nesla mladicí jab'ka: když někdo sestárnul a jedno snědl, omladl zas. Ale teď od dvaceti let nenese jabloň ovoce žádného: je-li jaká pomoc?“ — „Snadná pomoc: pod jabloní leží had, užírá jí síly: ať hada zabijí a jabloň přesadí, ponese zas ovoce jako prvé.“ — Potom stařeček brzy zas usnul a babička mu vytrhla třetí zlatý vlas: „Což mne, matko, spát nenecháš?“ řekl stařeček mrzutě a chtěl vstávat. — „Lež, synáčku, lež! nehněvej se, nerada jsem tě zbudila. Ale přišla na mě dřímota a měla jsem zas podivný sen. Zdálo mi se o přívozníkovi na černém moři: dvacet let už tam převáží a nikdo ho nejde vysvobodit. Kdy bude roboty jeho konec?“ — „Hloupé matky to syn! ať dá jinému veslo do ruky a sám vyskočí na břeh, bude ten zas přívozníkem. Ale teď už mi dej pokoj: musím časně ráno vstát a jít slzy sušit, co králova dcera každou noc vypláče pro svého muže, syna uhlířova, kterého král poslal pro mé tři zlaté vlasy.“

K ránu strhl se zas venku vítr a na klíně své staré matičky probudilo se, místo stařečka, krásné zlatovlasé dítě, boží Slunéčko, dalo matce s bohem a východním oknem vyletělo ven. Babička zas odklopila káď a řekla Plaváčkovi: „Tu hle máš ty tři zlaté vlasy, a co Děd-Vševěd na ty tři věci odpověděl, už taky víš. Jdi s pánem bohem! už mne víc neuhlídáš, není toho třeba.“ — Plaváček babičce pěkně poděkoval a šel.

Když přišel do toho prvního města, ptal se ho král, jakou jim nese novinu? — „Dobrou!“ řekl Plaváček; „dejte studnici vyčistit a žábu, co na prameně sedí, zabíte, a poteče vám voda zas jako kdy prvé.“ — Král to dal hned udělat, a když viděl, že se voda prýští plným pramenem, daroval Plaváčkovi dvanáct koní bílých jako labutě a na ně tolik zlata a stříbra a drahého kamení, co mohli unest.

Když přišel do toho druhého města, ptal se ho zase král, jakou jim nese novinu? — „Dobrou!“ řekl Plaváček; „dejte jabloň vykopat, najdete pod kořeny hada, toho zabíte; potom jabloň zase vsaďte a ponese vám ovoce jako kdy prvé.“ — Král to dal hned udělat, a jabloň za noc oděla se květem, jako by ji růžemi osypal. Král měl velikou radost a daroval Plaváčkovi dvanáct koní vraných jako havrani, a na ně taky tolik bohatství, co mohli unest.

Plaváček jel potom dál, a když byl u černého moře, ptal se ho přívozník, zdali se dověděl, kdy bude vysvobozen? „Dověděl,“ řekl Plaváček, „ale dříve mě převez, pak ti povím.“ — Přívozník se sice zpouzel; ale když viděl, že není jiné pomoci, převezl ho přec i s jeho čtyrmi a dvaceti koňmi. „Až zas budeš někoho převážet,“ řekl mu potom Plaváček, „dej mu veslo do ruky a vyskoč na břeh, a bude ten místo tebe přívozníkem.“

Král ani svým očím nevěřil, když mu Plaváček ty tři zlaté vlasy Děda-Vševěda přinesl, a dcera jeho plakala, ne žalostí, ale radostí, že se zas vrátil. „A kde's těch pěkných koní a toho velikého bohatství nabyl?“ ptal se král. — „Vysloužil jsem si to,“ řekl Plaváček a vypravoval, kterak tomu králi dopomohl zase ke mladicím jab'kám, co ze starých lidí dělají mladé, a tomu králi k živé vodě, co z nemocných dělá zdravé a z mrtvých živé. — „Mladicí jab'ka! živá voda!“ opakoval si po tichu král; „kdybych jedno snědl, omladl bych; a kdybych i zemřel, tou vodou bych

zas ožil!“ Bez meškání vydal se na cestu pro mladicí jabˇka a pro živou vodu — a potud se ještě nevrátil.

A tak se stal uhlířův syn zetěm královým, jak Sudička usoudila, a král — snad ještě pořád tam převáží přes černé moře!

Dlouhý, Široký a Bystrozraký.

Byl jeden král, a byl už starý a neměl než jednoho syna. Jednou toho syna k sobě povolal a řekl mu: „Můj milý synu! víš dobře, že zralé ovoce opadává, aby udělalo místo jinému. Má hlava už taky dozrává a snad už brzy na ni slunce svítit nebude; ale prvé než mne pochováš, přece bych ještě rád viděl svou budoucí dceru, tvou manželku. Ožeň se, synu můj!“ — A královic řekl: „Rád bych, otče, po vůli ti byl, ale nemám nevěsty, neznám žádné.“ — I sáhl starý král do kapsy, vytáhl zlatý klíč a podal ho synovi: „Jdi nahoru na věž, na nejvyšší patro, podívej se tam kolem, a pak mi pověz, kterou bys rád.“ — Královic nemeškal a šel. Jak živ tam nahoře ještě nebyl a také nikdy neslyšel, co by tam bylo.

Když přišel nahoru až k poslednímu patru, viděl ve stropě malé železné dvéře jako poklop, byly zamčeny; ty otevřel tím zlatým klíčem, zvedl je a vstoupil nad ně nahoru. Tu byla veliká okrouhlá síň, strop modrý jako nebe v jasné noci, stříbrné hvězdy třpytily se na něm; podlaha zelený hedbávný koberec, a kolem ve zdi dvanácte vysokých oken ve zlatých rámcích, a v každém okně na skle křišťálovém byla panna duhovými barvami vyobrazená, s královskou korunou na hlavě, v každém okně jiná a v jiném obleku, ale jedna krásnější než druhá, div že královic na nich očí nenechal. A když tak na ně s podivením hleděl, nevěda kterou si vyvolit, počaly se ty panny pohybovat jako živé, ohlížely se po něm, usmívaly se, a jen promluvit.

Tu zpozoroval královic, že jedno z těch dvanácti oken bylo zastřeno bílou oponou; i odhrnul tu oponu, aby viděl co pod ní. A tu byla panna v bílém oděvu, stříbrným pasem opásaná, s perlovou korunou na hlavě; byla ze všech nejkrásnější, ale smutná a bledá, jako by byla vstala z hrobu. Královic dlouho před tím obrazem stál jako u vyjevení; a co tak na něj hleděl, srdce ho rozbolelo, i řekl: „Tuto chci mít a žádnou jinou!“ a jak to slovo

pověděl, sklopila ta panna hlavu, začervenala se jako růže, a v tom okamžení všecky ty obrazy zmizely.

Když potom zase dolů přišel a pověděl otci, co viděl a kterou pannu si vyvolil, zasmušil se starý král, zamyslil se a řekl: „Zle's učinil, synu můj! že's odkryl co bylo zastřeno, a v nebezpečenství veliké pro to slovo jsi se vydal. Tato panna je v moci zlého černokněžníka, v železném zámku zajata; kdokoli se pokusil, aby ji odtud vysvobodil, nikdo se ještě nevrátil. Ale co se stalo, odestati se nemůže; dané slovo je zákon. Jdi, pokus se o štěstí své, a zdráv mi se domů zase vrať!“

Královic rozloučil se s otcem, vsedl na koně a jel si pro tu nevěstu. I přišlo mu jet velikým lesem, a tím lesem jel pořád, až se mu pak už cesta ztratila. A když tak v houští a mezi skalím a bažinami s koněm bloudil, nevěda kudy kam, slyšel za sebou někoho volat: „Hej, počkejte!“ Královic ohlédl se a viděl vysokého člověka, an za ním pospíchá. „Počkejte a vemte mne s sebou, a vezmete-li mne do služby, nebudete toho litovat.“ — „Kdo pak jsi?“ řekl královic, „a co umíš dělat?“ — „Jmenuju se Dlouhý a umím se natahovat. Vidíte-li támhle na té vysoké jedli ptačí hnízdo? já vám to hnízdo sundám a netřeba mi ani nahoru vylezt.“

I začal se Dlouhý natahovat, tělo jeho kvapem rostlo, až byl tak vysoký jako ta jedle; pak sáhl pro to hnízdo a v okamžení smrštil se zas a královici ho podává. — „Dobře svůj kousek umíš; ale co mi jsou ptačí hnízda platna, jest-li že mne z toho lesa nemůžeš vyvest!“ — „Hm, to je lehká věc!“ řekl Dlouhý a začal se zas natahovat, až byl třikráte tak vysoký, jako nejvyšší borovice v tom lese; ohlédl se kolem a povídá: „Támhle tou stranou máme nejblíž z lesa ven.“ Pak se smrštil, vzal koně za uzdu a šel napřed, a prvé nežli se královic nadál, byli za lesem. Před nimi byla daleká široká rovina, a za tou rovinou vysoké šedivé skály, jako zdi velikého města, a hory porostlé lesem.

„Támhle, pane, jde můj kamarád,“ řekl Dlouhý a ukázal stranou na rovinu, „toho byste taky měl do služby vzít, věru že by vám dobře posloužil.“ — „Křikni na něj a zavolej ho, abych viděl, co je zač.“ — „Je to, pane, trochu daleko,“ řekl Dlouhý, „sotva by mne uslyšel, a dlouho by trvalo než by přišel, protože má mnoho co nosit. Radší pro něj doskočím.“ Tu se zas Dlouhý natáhl tak vysoko, že se mu až hlava pohřížila v oblacích, udě-

lal dva tři kroky, vzal kamaráda za ramena a postavil ho před královicem. Byl to chlapík zavalitý, měl břicho jako čtyrvěderní soudek. — „Kdo pak jsi ty?“ zeptal se ho královic, „a co umíš dělat?“ — „Já, pane, jmenuju se Široký a umím se rozšiřovat.“ — „Tehdy mi se ukaž.“ — „Pane, ujíždějte honem — honem zpátky do lesa!“ volal Široký a počal se nadýmat.

Královic nerozuměl proč ujíždět; ale vida, že Dlouhý kvapem uhání k lesu, pobodl koně a jel cvalem za ním. A měl svrchovaný čas ujíždět, sic by ho byl i s koněm Široký zamačkal, jak mu břicho kvapně na všecky strany rostlo; byloť ho najednou všude plno, jako by se byla hora přivalila. Tu potom Široký přestal se nadýmat, odfouknul si, až se lesy ohýbaly, a udělal se zas takovým, jako byl prvé. — „Ty's mne prohnal!“ řekl mu královic, „ale takového chlapíka každý den nenajdu; pojď se mnou.“

A tak potom ubírali se dál. Když přišli blízko k těm skalám, potkali jednoho, a měl oči zavázané šátkem. — „Pane, to je náš třetí kamarád,“ povídá Dlouhý, „toho byste měl taky do služby vzít; věru žeby vám darmo nejedl.“ — „Kdo pak jsi?“ zeptal se ho královic, „a proč máš oči zavázané, vždyť nevidíš cesty?“ — „Hoj, pane! naopak; právě proto, že příliš vidím, musím si oči zavazovat; já zavázanýma očima vidím tak, jako jiný nezavázanýma; a když si je rozvážu, skrz na skrz všecko prohlídnu; a když se bystře na něco podívám, chytne to plamenem, a co nemůže hořet, rozskočí se v kusy. Proto se jmenuju Bystrozraký.“ Pak obrátil se ku protější skále, odvázal šátek a upřel na ni své žhavé oči; a skála začala praštět a kusy lítaly z ní na všecky strany, a za maličkou chvilku z ní nezůstalo nic než hromada písku. A v tom písku třpytilo se něco jako oheň. Bystrozraký pro to došel a královici to přinesl. Bylo ryzé zlato.

„Hoho, ty's chlapík penězi nezaplacený!“ řekl královic; „blázen, kdo by tvé služby nechtěl užít. Ale když máš tak dobrý zrak, podívej se přec a pověz mi, daleko-li mám ještě do železného zámku, a co se tam nyní děje?“ — „Kdybyste jel, pane, sám,“ odpověděl Bystrozraký, „snad byste ani za rok tam nedojel; ale s námi tam přijdete ještě dnes — právě nám tam nyní chystají večeři.“ — „A co tam dělá moje nevěsta?“ —

„Za železnou mříží
na vysoké věži
černokněžník jí střeží.“

A královic řekl: „Kdo's dobrý, pomoz mi ji vysvobodit!“

A oni všickni mu slíbili, že mu budou pomáhat. A tak ho vedli mezi ty šedivé skály tím průlomem, co Bystrozraký očima v nich udělal, a těmi skalami, vysokými horami i hlubokými lesy dál a dál; a kde byla v cestě jaká překážka, tu hned ti tři tovaryši odklidili. A když se slunce schylovalo k západu, počaly se hory nížit, lesy řídnout a skály schovávaly se mezi vřes; a když už bylo nad západem, viděl královic nedaleko před sebou železný zámek; a když už zapadalo, jel po železném mostě do brány; a jak mile zapadlo, zdvihl se železný most od sebe sám, brány zavřely se jedním rázem, a královic i tovaryši jeho byli v železném hradě zajati.

Když se tu v nádvoří ohlédli, dal královic koně svého do konírny — a bylo mu tu všecko už přichystáno — a potom šli do zámku. V nádvoří, v konírně, v zámecké síni i v pokojích viděli v soumraku mnoho lidí bohatě přistrojených, pánů i služebníků, ale nikdo z nich ani se nepohnul — byli všickni zkamenělí. Prošli několik pokojův a přišli do večeřadla. To bylo jasně osvíceno, v prostředku stůl, na něm dobrých jídel a nápojů dost, a prostříno bylo čtyrem osobám. Čekali, čekali, myslili, že někdo přijde; ale když nikdo dlouho nepřicházel, sedli a jedli a pili, co hrdlo ráčilo.

Když se najedli, počali se ohlížet, kde budou spát. V tom nenadále rozlítly se dvéře rázem a do pokoje vstoupil černokněžník, shrbený stařec v dlouhém černém oděvu, hlavu holou, šedivé vousy po kolena a místo opasku tři železné obruče. Za ruku vedl krásnou, překrásnou pannu, bíle oblečenou; měla na těle stříbrný pás a perlovou korunu na hlavě, ale byla bledá a smutná, jako by byla vstala z hrobu. Královic hned ji poznal, skočil a šel jí naproti; ale prvé než mohl slovo promluvit, ozval se k němu černokněžník: „Vím, proč jsi přišel, tuto královnu chceš odtud odvest. Herež! budiž tak, vem si ji, jest-li že jí po tři noci dovedeš uhlídat, aby ti neušla. Ujde-li ti, zkameníš i se svými služebníky, jako všickni, co přišli prvé než ty.“ Potom ukázal královně na sedadlo, aby si sedla, a odešel.

Královic nemohl s té panny ani očí spustit, jak byla krásná. I začal k ní mluvit, ptal se jí všelicos; ale ona neodpovídala, neusmála se a na nikoho ani nepohlédla, jako by byla z mramoru. I sedl si podlé ní a umínil si celou noc nespat, aby mu neušla;

a pro větší jistotu natáhl se Dlouhý jako řemen a ovinul se kolem celého pokoje podlé stěn; Široký posadil se do dveří, nadmul se a zacpal je tak, že by ani myška nebyla proklouzla, a Bystrozraký postavil se k sloupu prostřed pokoje na hlídku. Ale za chvilku všickni začali dřímat, usnuli a spali celou noc, jako by je byl do vody vhodil.

Ráno když se počalo rozednívat, královic první se probudil, ale jako by mu byl někdo nůž do srdce vrazil — královna pryč. I hned zbudil služebníky a ptá se co dělat? — „Nestarejte se, pane, nic!“ řekl Bystrozraký a bystře pohleděl oknem ven, „však už ji vidím! Sto mil odtud je les, u prostřed lesa starý dub, a na tom dubě na vršku žalud — a ten žalud je ona. Ať mne Dlouhý vezme na ramena a dostanem jí.“ A Dlouhý si ho hned naložil, natáhl se a šel, co krok to deset mil, a Bystrozraký ukazoval cestu.

I neminulo ani co by jednou okolo chalupy oběhl, a byli už zase tu, a Dlouhý královicovi ten žalud podal: „Pane, pusťte jej na zem!“ Královic jej pustil, a v tom okamžení stála královna vedlé něho A když se slunce za horami začalo ukazovat, rozlítly se hřmotně dvéře a černokněžník vešel do pokoje i potutelně se usmíval; ale když tu královnu spatřil, zamračil se, zabručel — a třesk! jedna železná obruč na něm praskla a odskočila. Pak vzal pannu za ruku a odvedl ji pryč.

Ten celý den potom neměl královic co dělat, než chodil po zámku i kolem zámku a díval se, co kde bylo divného. Všude jako by byl v jediném okamžení život vyhynul. V jedné síni viděl nějakého královice, an držel oběma rukama napřažený tesák, jako by chtěl někoho v půly přetít, ale rána nedopadla, zkamenl. V jednom pokoji byl zkamenělý rytíř, jako by ve strachu před někým utíkal, a brknuv o práh, vzal pochop, ale nedopadl. Pod komínem seděl nějaký sloužící, držel v jedné ruce kus pečeně od večeře a druhou nesl sousto do huby, ale nedonesl: když mu bylo před samou hubou, taky zkameněl. A mnoho jiných ještě tu viděl zkamenělých, každého tak a v tom postavení, co byl, když černokněžník řekl: „Zkameňte!“ A taky mnoho krásných koní tu viděl zkamenělých, a v zámku i okolo zámku všecko pusto i mrtvo: stromy byly, ale bez listí; luka byly, ale bez trávy; řeka byla, ale netekla; nikdež ani ptáčka zpěváčka, ani kvítka země dítka, a ve vodě ani rybičky běličky.

Ráno, v poledne i večer našel královic se svými tovaryši v zámku dobrou a hojnou hostinu: jídla samy se nosily, víno samo se nalívalo. A když bylo po večeři, otevřely se zase dvéře a černokněžník přivedl královnu, aby jí královic hlídal. I ačkoli si všickni umínili, že všemožně se budou bránit, aby neusnuli: však neprospělo nic, usnuli zas. A když se ráno za svítání královic probudil a viděl, že královna zmizela, skočil a zatáhl Bystrozrakého za rameno: „Hej, vstávej, ty Bystrozraký! víš-li kde je královna?“ — Ten protřel si oči, hledí a povídá: „Už ji vidím! dvě stě mil odtud je hora, a v té hoře skála, a v té skále drahý kámen, a ten kámen je ona. Když mne tam Dlouhý donesę, dostaneme jí.“

Dlouhý hned ho vzal na ramena, natáhl se a šel — co krok, to dvacet mil. Bystrozraký pak upřel na horu své žhavé oči a hora se rozsypala, a skála v ní rozskočila se na tisíc kusů a mezi nimi třpytil se drahý kámen. Ten vzali a královici přinesli; a jak jej na zem pustil, stála tu královna zas. A když potom černokněžník přišel a ji tu viděl, zlostí zajiskřily se mu oči — a třesk! zas jedna železná obruč praskla na něm a odletěla. Zabručel a královnu z pokoje odvedl.

Ten den zas bylo všecko tak jako včera. Po večeři černokněžník zase královnu přivedl, podíval se ostře královici v oči a posměšně prohodil: „Uvidí se, kdo s koho: zdali ty zvítězíš anebo já!“ a s tím odešel. I dali si dnes všickni tím pilnější práci, aby se ubránili před usnutím; nechtěli si ani sednout, chtěli tu celou noc prochodit, ale všecko nadarmo, byloť jim uděláno: jeden po druhém usnul chodě, a královna jim ušla přec.

Ráno probudil se zase královic nejdřív, a když tu královny neviděl, zbudil Bystrozrakého: „Hej, vstávej, Bystrozraký! podívej se, kde je královna!“ — Bystrozraký dlouho hleděl ven: „Hó, pane!“ povídá, „daleko je, daleko! tři sta mil odtud je černé moře, a prostřed toho moře na dně leží skořepina, a v té skořepině zlatý prsten — a ten prsten je ona. Však nestarejte se, přece jí dostanem! ale dnes musí Dlouhý také Širokého s sebou vzít, budem ho potřebovat!“ Dlouhý vzal na jedno rameno Bystrozrakého, na druhé Širokého, natáhl se a šel — co krok, to třicet mil. A když přišli k černému moři, ukazoval mu Bystrozraký, kam má pro tu skořepinu do vody sáhnout. Dlouhý natahoval ruku co mohl nejvíc, ale ke dnu přece nemohl dostačit.

„Počkejte, kamarádi! jen maličko počkejte, však já vám pomohu,“ řekl Široký a nadmul se co mu břicho stačilo; pak se položil na břeh a pil. Za maličkou chvilku opadla voda tak, že Dlouhý lehoučko dna dosáhl a skořepinu ven z moře vynesl. I vyndal z ní prsten, vzal kamarády na ramena a pospíchal zpátky. Ale na cestě bylo mu přece trochu těžko se Širokým běžet, proto že měl půl moře vody v sobě; i setřásl ho v jednom širokém údolí s ramena na zem. Bouchlo to jako když měch s věže pustí, a v okamžení bylo celé údolí pod vodou jako veliké jezero; Široký sám ledva z něho vylezl.

Zatím bylo v zámku královici už velice těžko; sluneční záře začala se za horama ukazovat a služebníci ještě se nevraceli; a čím plamenitější paprsky vzhůru vystupovaly, tím větší byla jeho úzkost; smrtelný pot se mu vyrážel na čele. Brzy pak ukázalo se slunce na východě jako tenký žhavý proužek — a v tom rozevřely se dvéře silnou ranou, a na prahu stál černokněžník i ohlížel se kolem po pokoji, a vida že královny tu není, šeredně se zachechtal a vkročil do pokoje. Ale v tom crňk! rozskočilo se okno v kusy a zlatý prsten padl na zem, a v okamžení tu stála královna zas. Bystrozraký vida co se v zámku děje, a v jakém nebezpečenství pán jeho jest, pověděl Dlouhému; Dlouhý udělal krok a hodil prsten oknem do pokoje. Černokněžník zlostí zařval, až se zámek otřásl, a tu prask! ta třetí železná obruč pukla na něm a odskočila, z černokněžníka udělal se havran a vyletěl tím roztlučeným oknem ven.

A tu hned ta krásná panna promluvila i děkovala královici, že ji vysvobodil, a zčervenala jako růže. A v zámku i okolo zámku najednou všecko oživělo: ten co držel v síni napřažený tesák, švihl jím do povětří, jen zafičelo, a pak jej zastrčil do pošvy; ten co brknul o práh, dopadl na zem, ale hned zase vstal a popadl se za nos, má-li ještě celý; ten co seděl pod komínem, vstrčil to sousto pečeně do huby a jedl dál; a tak každý dodělal co počal a kde přestal. V konírnách vesele dupaly a řehtaly koně; stromy okolo zámku zelenaly se jako brčál, na lukách bylo plno strakatého kvítí, vysoko v povětří švitořil skřivánek a v bystré řece projížděly se hejna drobných rybiček. Všude živo, všude veselo!

Zatím sešlo se mnoho pánů do pokoje, kde byl královic, a všickni mu z vysvobození svého děkovali. Ale on řekl: „Mně

nemáte co děkovat; kdyby nebylo mých věrných služebníků Dlouhého, Širokého a Bystrozrakého, byl bych také tím, čím jste byli vy.“ A hned potom vydal se na cestu domů k otci, starému králi, se svou nevěstou a se svými služebníky, Dlouhým a Bystrozrakým, a ti všickni páni ho doprovázeli. Na cestě potkali Širokého a vzali ho taky s sebou.

Starý král plakal radostí, že se synovi jeho tak poštěstilo; myslil, že už se nevrátí. Brzy potom byla hlučná svatba, trvala tři neděle, všickni páni, co je královic vysvobodil, byli pozváni. Když bylo po svatbě, ohlásili se Dlouhý, Široký a Bystrozraký mladému králi, že půjdou zas do světa hledat práce. Mladý král jim domlouval, jen aby u něho zůstali: „Všecko vám dám, co budete do smrti potřebovat, nic nemusíte dělat!“ Ale jim se takové líné živobytí nelíbilo, vzali od něho odpuštění a šli přec, a po tu dobu se někde ve světě potloukají.

Zlatovláska.

Byl jeden král, a byl tak rozumný, že i všem živočichům rozuměl, co si povídali. A poslouchejte, jak se tomu naučil. Přišla k němu jednou nějaká stará babička, přinesla mu v košíku hada a povídá, aby si ho dal ustrojit: když ho sní, že bude všemu rozumět, co které zvíře v povětří, na zemi i ve vodě mluví. Tomu králi se to líbilo, že bude umět, co nikdo neumí, dobře babičce zaplatil a hned poručil sloužícímu, aby mu tu rybu k obědu připravil: „Ale,“ prý, „ať jí ani na jazyk nevezmeš, sic mi to svou hlavou zaplatíš!“

Jiříkovi, tomu sloužícímu, bylo divné, proč mu to král tak tuze zapověděl. „Jak živ jsem takové ryby neviděl,“ povídá sobě sám, „vypadá zrovna tak jako had! a jaký by to byl kuchař, aby ani neokusil, co strojí?“ Když to bylo upečeno, vzal kouštíček na jazyk a pochutnával. V tom slyší kolem uší něco bzučet: „Nám taky něco! nám taky něco!“ Jiřík se ohlíží, co to? a nevidí než několik much, co v kuchyni lítaly. Tu zas venku na ulici někdo siplavě volá: „Kam pák? kam pák?“ A tenčí hlasy odpovídají: „Do mlynářova ječmene, do mlynářova ječmene.“ Jiřík koukne oknem a vidí housera s hejnem hus. „Aha!“ povídá, „taková je ta ryba?“ Už věděl co je. Čerstvě vstrčil ještě

jeden drobet do úst, a pak hada donesl králi, jako by nic nebylo.

Po obědě poručil král Jiříkovi, aby mu osedlal koně, že se chce projet, a on aby ho doprovázel. Král jel napřed a Jiřík za ním. Když jeli po zelené louce, poskočil Jiříkův kůň a zařehtal: „Hohohoho, bratře! mně je tak lehko, že bych chtěl přes hory skákat!“ — „Což je o to,“ povídá druhý, „já bych taky rád skákal; ale na mně sedí starý: skočím-li, svalí se na zem jako měch a srazí vaz.“ — „Ať si srazí, co z toho?“ řekl Jiříkův kůň, „místo starého budeš nosit mladého.“ — Jiřík srdečně se té rozmluvě zasmál, ale jen tak potichu, aby král nevěděl. Ale král taky dobře rozuměl, co si koníci povídali, ohlídl se, a vida že se Jiřík směje, ptá se: „Čemu se směješ?“ — „Ničemu, královská Jasnosti: jen mi tak něco připadlo,“ vymlouval se Jiřík. Starý král však už ho měl v podezření, a koňům už taky nedověřoval; obrátil a zas domů.

Když přijeli do zámku, poručil král Jiříkovi, aby mu nalil do sklenice vína: „Ale tvá hlava za to,“ povídá, „jest-li že nedoleješ anebo přeleješ!“ — Jiřík vzal konvici s vínem a leje. V tom přiletěli oknem dva ptáčkové; jeden druhého honil, a ten co utíkal, měl tři zlaté vlasy v zobáčku. „Dej mi je,“ povídá ten jeden, „však jsou moje!“ — „Nedám, moje jsou! já si je zdvihl.“ — „Ale já je viděl, jak upadly, když se zlatovlasá panna česala. Dej mi aspoň dva.“ — „Ani jednoho!“ — Tu ten druhý ptáček za ním, a ty zlaté vlasy pochytil. Když se tak o ně letmo táhali, zůstal každému v zobáčku jeden, a třetí zlatý vlas upadl na zem, jen to zazvonilo. V tom se Jiřík po něm ohlídl a přelil. — „Propadl's mi život!“ vykřikl král; „ale chci s tebou milostivě naložit, když té zlatovlasé panny dobudeš a přivedeš mi ji za manželku.“

Co měl Jiřík dělat? chtěl-li svůj život zachovat, musil pro pannu, ačkoli ani nevěděl, kde jí hledat. Osedlal si koně a jel kudy tudy. Přijel k černému lesu, a tu pod lesem u cesty hořel keř; zapálili jej pasáci. Pod keřem byl mravenčí kopec, jiskry na něj padaly a mravenci se svými bílými vajíčky sem tam utíkali. „Och pomoz, Jiříku, pomoz!“ volali žalostně, „uhoříme, i naši mladí ve vajíčkách.“ — On tu hned s koně dolů, keř uťal a oheň uhasil. „Až budeš toho potřebovat, zpomeň si na nás, a taky pomůžem.“

Potom jel tím lesem a přijel k vysoké jedli. Na vrchu na jedli bylo krkavčí hnízdo, a dole na zemi dvě krkavčata pištěly a naříkaly: „Otec i matka nám uletěli; máme si samy potravy hledat, a my ubohá pisklata ještě lítat neumíme! Och pomoz, Jiříku, pomoz! nasyť nás, sic umřeme hladem.“ — Jiřík se dlouho nerozmýšlel, skočil s koně a vrazil mu do boku meč, aby krkavčata měly co žrát. „Až budeš toho potřebovat,“ krákoraly vesele, „zpomeň si na nás, a taky ti pomůžem.“

Potom dál už musil Jiřík pěšky. Šel dlouho, dlouho lesem a když konečně z lesa vycházel, viděl před sebou daleké široké moře. Na břehu kraj moře dva rybáři spolu se hádali. Chytili velikou zlatou rybu do síti, a každý chtěl ji mít sobě sám. „Má je síť, má je ryba!“ — A druhý na to: „Málo by ti tvoje síť byla platna, kdyby mé lodi a mé pomoci nebylo.“ — „Až podruhé zas takovou chytíme, bude tvá.“ — „Ne tak! ty na druhou počkej a tuhle mi dej.“ — „Já vás porovnám,“ povídá Jiřík: „prodejte mi tu rybu, dobře vám ji zaplatím, a peníze rozdělte mezi sebe na polovic.“ I dal jim za ni všecky peníze, co měl od krále na cestu, nic si nenechal. Rybáři byli rádi, že tak dobře prodali, a Jiřík pustil rybu zas do moře. Vesele zašpláchala vodou, pohroužila se a pak nedaleko břehu ještě jednou vystrčila hlavu: „Až mne, Jiříku, budeš potřebovat, zpomeň si na mne, odsloužím se ti.“ A po té se ztratila. — „Kam jdeš?“ ptali se rybáři Jiříka. — „Jdu svému pánu, starému králi pro nevěstu, pro zlatovlasou pannu, a nevím ani, kde jí hledat.“ — „Och o té ti dobře můžem povědít,“ řekli rybáři: „je to Zlatovláska, dcera králova z křišťalového zámku tamhle na tom ostrově. Každý den ráno, když se rozednívá, rozčesává své zlaté vlasy; jde záře od nich po nebi i po moři. Chceš-li, sami tě tam na ten ostrov dovezem, proto že's nás tak dobře porovnal. Měj se však na pozoru, abys pravou pannu vybral: dvanáct je panen, dcer královských, ale jen jedna má zlaté vlasy.“

Když byl Jiřík na ostrově, šel do křišťalového zámku prosit krále, aby svou zlatovlasou dceru dal jeho pánu králi za manželku. „Dám,“ řekl král, „ale musíš ji vysloužit: musíš za tři dni tři práce udělat, co ti uložím, každý den jednu. Zatím si do zejtřka můžeš odpočinout.“ — Druhý den ráno povídá mu král: „Má Zlatovláska měla tkanici drahých perel; tkanice se přetrhla a perly vysypaly se do vysoké trávy na zelené louce. Ty perly

všecky musíš sebrat, aby ani jedna nechybovala.“ — Jiřík šel na tu louku, byla daleká široká, klekl do trávy a začal hledat. Hledal, hledal od rána do poledne, ale ani perličky neviděl. „Och, kdyby tu byli moji mravenci, ti by mi mohli pomoct!“ — „Však tu jsme, abychom ti pomohli,“ řekli mravenci, kde se vzali, tu se vzali, ale kolem něho se jen hemžili. „Co potřebuješ?“ — „Mám perly sebrat na té louce, a nevidím ani jedné.“ — „Malíčko jen počkej, my je za tebe seberem.“ A netrvalo dlouho, snesli mu z trávy hromádku perel, nepotřeboval než na tkanici navlíkat. A potom, když už chtěl tkanici zavázat, přikulhal ještě jeden mraveneček, byl chromý, noha mu tehdáž uhořela, když u nich hořelo, a křičel: „Počkej, Jiříku! nezavazuj, nesu ještě jednu perličku!“

Když Jiřík ty perly králi přinesl a král je přepočítal, ani jedna nechybovala. „Dobře's udělal svou věc,“ povídá, „zejtra ti dám jinou práci.“ — Ráno Jiřík přišel, a král jemu řekl: „Má Zlatovláska koupala se v moři a ztratila tam zlatý prsten, ten musíš najít a přinest.“ — Jiřík šel k moři a chodil smutně po břehu; moře bylo čisté, ale tak hluboké, že nemohl ani dna dohlednout, a což teprva na dně vyhledat prsten? „Och kdyby tu byla má zlatá ryba, ta by mi mohla pomoct!“ — V tom se něco v moři zablesklo, a z hlubiny na vrch vody vyplynula zlatá ryba: „Však tu jsem, abych ti pomohla; co potřebuješ?“ — „Mám v moři najít zlatý prsten, a nevidím ani dna.“ — „Teď právě jsem potkala štiku rybu, nesla zlatý prsten na ploutvi. Malíčko jen počkej, já ti jej přinesu.“ A netrvalo dlouho, vrátila se z hlubiny a přinesla mu štiku i s prstenem.

Král Jiříka zas pochválil, že dobře svou věc udělal; a potom ráno mu třetí práci uložil: „Chceš-li, abych svou Zlatovlásku tvému králi dal za manželku, musíš jí přinest mrtvé a živé vody; bude ť jí potřeba.“ — Jiřík nevěda kam se pro tu vodu obrátit, šel na zdařbůh kudy tudy, kam ho nohy nesly, až přišel do černého lesa: „Och kdyby tu byli moji krkavci, snad by mi pomohli!“ — Tu se mu nad hlavou cosi šustlo, a kde se vzali, tu se vzali dva krkavci: „Však tu jsme, abychom ti pomohli. Co chceš?“ — „Mám přinest mrtvé a živé vody, a nevím, kde jí hledat.“ — „O té my dobře víme. Malíčko jen počkej, my ti ji přinesem.“ A za malou chvíli přinesli Jiříkovi každý jednu tykvici plnou vody: v jedné tykvici byla živá voda, v druhé

mrtvá. Jiřík byl rád, že se mu tak dobře poštěstilo, a pospíchal k zámku. Kraj lesa viděl od jedle k jedli rozpatou pavučinu, prostřed pavučiny seděl veliký pavouk, cucal mouchu. Jiřík vzal tykvici s mrtvou vodou, postříkl pavouka, a pavouk svalil se na zem jako zralá višně, byl mrtev. Potom postříkl mouchu z druhé tykvice živou vodou, a moucha začala sebou házet, vyškrábala se z pavučiny ven a fuk do povětří. „Tvé štěstí, Jiříku! že's mě vzkřísil," bzučela mu kolem uší, „však beze mne sotva bys uhodl, která z dvanácti je Zlatovláska."

Když král viděl, že Jiřík tu třetí věc taky dokázal, řekl, že mu svou zlatovlasou dceru dá. „Ale," prý, „musíš si ji sám vybrat." — Potom ho vedl do jedné veliké síně, tam uprostřed byl kulatý stůl a kolem stolu sedělo dvanácte krásných panen, jedna jako druhá; ale každá měla na hlavě loktušku dlouhou až na zem, bílou jako sníh, tak že nic nebylo vidět, jaké má která vlasy. — „Tuhle jsou mé dcery," povídá král; „uhodneš-li, která z nich je Zlatovláska, získal jsi ji a můžeš ji hned s sebou odvest; pakli neuhodneš, není ti souzena, musíš odejít bez ní." — Jiřík byl v největší ouzkosti, nevěděl, co si počít. V tom zašeptalo mu cosi do ucha: „Bz — bz! jdi okolo stolu, já ti povím, která to je." Byla to moucha, co ji vzkřísil Jiřík živou vodou. „Tahle panna to není — ta taky ne — ta taky ne — — tahle je Zlatovláska!" — „Tuto dceru mi dej!" vykřikl Jiřík, „tu jsem vysloužil svému pánu." — „Uhodl's," řekl král, a panna hned taky vstala od stolu, odhrnula loktušku, a zlaté vlasy plynuly jí hustými prameny s hlavy až na zem, a bylo od nich tak jasno, jako když ráno sluněčko vyjde, až Jiříkovi oči zacházely.

Potom dal král na cestu své dceři, jak sluší a patří, výpravu, a Jiřík odvezl ji svému pánu za nevěstu. Starému králi se oči jiskřily a poskakoval radostí, když Zlatovlásku viděl, a hned poručil, aby se přípravy dělaly k svatbě. „Chtěl jsem tě sice dát oběsit pro tvou neposlušnost, aby tě krkavci snědli," povídá Jiříkovi; „ale že's mi tak dobře posloužil, dám ti jen sekyrou hlavu srazit, a pak tě dám počestně pochovat." — Když Jiříka odpravili, prosila Zlatovláska starého krále, aby jí toho mrtvého služebníka daroval, a král nemohl toho své zlatovlasé nevěstě nijak odepřít. Potom ona srovnala hlavu Jiříkovi k tělu, pokropila ho mrtvou vodou, a tělo srostlo s hlavou, tak že po ráně ani památky nezůstalo; pak ho pokropila živou vodou, a

Jiřík zase vstal, jako by se byl znovu narodil, čerstvý jako jelen a mladost jen se mu z tváří svítila. „Och, jak jsem to tvrdě spal!“ povídá Jiřík a mnul si oči. — „Ba věru, tvrdě jsi spal,“ řekla Zlatovláska, „a kdyby mne nebývalo, na věky věků bys byl se neprobudil!“ — Když starý král viděl, že Jiřík zas ožil, a že je mladší a krásnější než prvé byl, rád by byl taky tak ještě zas omladl. Hned poručil, aby ho taky sťali a pak tou vodou pokropili. Sťali ho a kropili živou vodou pořád, pořád, až ji všecku vykropili: ale hlava nijak mu nechtěla k tělu přirůst; potom teprv začali mrtvou vodou kropit, a v okamžení přirostla: ale král byl zase mrtev, proto že už neměli živé vody, aby ho vzkřísili. A poněvadž království bez krále nemohlo být, a nikoho tak rozumného neměli, aby všem živočichům rozuměl jako Jiřík, udělali Jiříka kralem a Zlatovlásku královnou.

Rozum a Štěstí.

Jednou potkalo se Štěstí s Rozumem na nějaké lávce. „Vyhni mi se!“ řeklo Štěstí. Rozum byl tehdáž ještě nezkušený, nevěděl, kdo komu se má vyhýbat; i řekl: „Proč bych já se ti vyhýbal? nejsi ty lepší mne.“ — „Lepší je ten,“ odpovědělo Štěstí, „kdo více dokáže. Vidíš-li tam toho selského synka, co v poli oře? vejdi do něho; a pochodí-li tebou lépe nežli mnou, budu se ti pokaždé slušně s cesty vyhýbat, kdy a kde se koli potkáme.“ Rozum k tomu svolil a vešel hned oráčovi do hlavy. Jak mile oráč ucítil, že má v hlavě rozum, začal rozumovat: „Což musím já do smrti za pluhem chodit? vždyť mohu taky jinde a snáze štěstí svého dojít!“ Nechal orání, složil pluh a jel domů. „Tatíku!“ povídá, „nelíbí se mi to sedlačení; budu se raděj učit zahradníkem.“ Tatík řekl: „Což jsi se Vaňku, pominul s rozumem?“ ale pak se rozmyslil a povídá: „Nu když chceš, uč se s pánem Bohem! dostane tu chalupu po mně tvůj bratr.“ — Vaněk přišel o chalupu; ale nedbal na to nic, šel a dal se královskému zahradníkovi do učení. Nemnoho mu zahradník ukazoval, za to tím více chápal Vaněk. Brzy potom ani zahradníka neposlouchal, jak má co dělat, a dělal všecko po svém. Nejprvé zahradník se mrzel; ale pak vida, že se tak všecko lépe daří, byl spokojen. „Vidím, že máš více rozumu nežli já,“ řekl, a nechal pak už

2*

Vaňka zahradničit, jak sám chtěl. V nedlouhém čase zvelebil Vaněk zahradu tak, že král veliké z ní měl potěšení a často se v ní s paní královou a se svou jedinou dcerou procházel. Ta královská dcera byla panna velmi krásná, ale od dvanáctého svého roku přestala mluvit, nikdo ani slova od ní neslyšel. Král velice se proto rmoutil a dal rozhlásit: kdo spůsobí, aby zas mluvila, že bude jejím manželem. I hlásilo se mnoho mladých králů, knížat a jiných velkých pánů, jeden po druhém; ale jak přišli, tak zas odešli: žádnému se nepodařilo spůsobit, aby promluvila. „A proč bych já taky svého štěstí nezkusil?“ pomyslil si Vaněk; „kdo ví, nepodaří-li mi se ji k tomu přivest, aby odpověděla, když se budu ptát?“ I dal se hned u krále opovědít, a král se svými radami dovedl ho do pokoje, kde dcera jeho zůstávala. Ta dcera měla pěkného psíčka, a měla jej velmi ráda, proto že byl velmi čiperný: všemu porozuměl, co chtěla mít. Když Vaněk s králem a s těmi radami do jejího pokoje vstoupil, dělal, jako by té panny královské ani neviděl; než obrátil se k tomu psíčku a povídá: „Slyšel jsem, psíčku, že jsi velmi čiperný, a jdu k tobě o radu. Byli jsme tři tovaryši: jeden řezbář, druhý krejčí, a já. Jednou jsme šli lesem a musili jsme v něm zůstat přes noc. Abychom před vlky byli bezpečni, udělali jsme si oheň, a umluvili jsme se, aby jeden po druhém hlídal. Nejdříve hlídal řezbář, a pro ukrácení chvíle vzal špalík i vyřezal z něho pěknou pannu. Když byla hotova, probudil krejčího, aby ten zase hlídal. Krejčí vida dřevěnou pannu, ptal se co to? — ‚Jak vidíš,‘ řekl řezbář: ‚byla mi dlouhá chvíle a vyřezal jsem ze špalíka pannu: bude-li tobě taky dlouhá chvíle, můžeš ji ošatit.‘ Krejčí hned vyndal nůžky, jehlu a nit, střihl na šaty a dal se do šití; a když byly šaty hotovy, pannu přistrojil. Potom zavolal na mě, abych já šel hlídat. I ptám se ho taky, co to má? — ‚Jak vidíš,‘ řekl krejčí: řezbáři byla dlouhá chvíle a vyřezal ze špalíka pannu, a já z dlouhé chvíle jsem ji ošatil: a bude-li tobě taky dlouhá chvíle, můžeš ji naučit mluvit.‘ I naučil jsem ji skutečně do rána mluvit. Ale ráno, když se moji tovaryši probudili, chtěl každý tu pannu mít. Řezbář povídá: ‚Já ji udělal.‘ Krejčí: ‚Já ji ošatil.‘ A já jsem si taky svého práva hájil. Pověz mi tedy, psíčku! komu z nás ta panna náleží?“ Psíček mlčel; ale místo psíčka odpověděla dcera královská: „Komu by jinému náležela než tobě? co do řezbářovy panny bez života? co do krejčova ošacení bez řeči? tys jí dal

nejlepší dar: život a řeč; a proto právem tobě náleží.“ — „Sama's o sebe rozhodla,“ řekl Vaněk: „i tobě dal já zase řeč a nový život, a proto mi taky právem náležíš.“ — Tehdy řekl ten jeden královský rada: „Jeho Milost Královská dá tobě hojnou odměnu, že se ti podařilo dceři jeho rozvázat jazyk: ale jí sobě vzít nemůžeš, jsi sprostého rodu.“ A král řekl: „Jsi sprostého rodu, dám tobě místo mé dcery hojnou odměnu.“ Ale Vaněk nechtěl o žádné jiné odměně slyšet a řekl: „Král bez vymínky slíbil: kdo spůsobí, aby dcera jeho zas mluvila, že bude jejím manželem. Královské slovo zákon; a chce-li král, aby jiní zákonů jeho šetřili, musí je sám napřed zachovávat. A proto mi král musí svou dceru dát.“ — „Pochopové, svažte ho!“ volal ten rada; „kdo praví, že něco král musí, uráží Milost Královskou a je hoden smrti. Vaše Královská Milost rač poručit, ať je ten zločinec mečem odpraven.“ A král řekl: „Ať je mečem odpraven!“ I hned Vaňka svázali a vedli na popravu. Když přišli na místo popravní, už tam na ně Štěstí čekalo, i řeklo tajně k Rozumu: „Hle jak ten člověk tebou pochodil: až má přijít o hlavu! ustup, ať já vejdu na tvé místo!“ Jak mile Štěstí do Vaňka vstoupilo, přelomil se katovi meč u samého jilce, jako by jej byl někdo přestříhl; a prvé nežli mu zase přinesli jiný, přijel z města na koni trubač, jak by letěl, troubil vesele a točil bílou korouhvičkou, a za ním přijel pro Vaňka královský kočár. A to bylo tak: ta královská dcera řekla potom doma otci, že Vaněk přece jen pravdu mluvil a že královské slovo nemá se rušit, a jest-li Vaněk ze sprostého rodu, že ho král snadno může knížetem udělat. A král řekl: „Máš pravdu, ať je knížetem!“ I hned pro Vaňka poslali královský kočár a místo něho byl odpraven ten rada, který krále na Vaňka popudil. A když potom Vaněk a ta královská dcera spolu jeli od oddavek, nahodil se nějak tou cestou Rozum; a vida, žeby se musil potkat se Štěstím, sklopil hlavu a utíkal stranou, jak by ho polil. A od té doby prý Rozum, kdy koli se má potkat se Štěstím, zdaleka se mu vyhýbá.

Otesánek.

Byl jeden muž a jedna žena; zůstávali na konci vesnice pod lesem v jedné chalupě. Byli chudí: muž nádenničil a žena předla na prodej; a přece pořád říkali: „Jen kdybychom měli nějaké

děťátko!“ — „Buďte rádi, že vám ho pán Bůh nedal,“ mluvili jiní lidé, „však sami nemáte co jíst!“ — A oni zas říkali: „Když my se najíme, najedlo by se ještě taky naše děťátko — jen kdybychom nějaké měli!“ — Jednou z rána kopal ten muž v lese pařezy a vykopal pařízek, vyhlížel zrovna jako malé děťátko: hlavička, tílko, ručičky, nožičky — potřeboval jen temínko trochu sekyrou otesat, aby bylo kulaté a hladké, a kořínky na ručičkách a na nožičkách přisekat, aby vyhlížely jako prstíčky, a bylo děťátko, jen zaplakat! Muž přinesl ten pařízek domů a povídá ženě: „Tu hle máš, co's chtěla mít — dítě Otesánka! chceš-li, můžeš je chovat.“ Žena zavinula to děťátko do peřinky, hejčkala je na rukou a zpívala mu:

„Hajej, dadej, hajej,
Otesánku malej!
až se zbudíš, hošíčku,
uvařím ti kašičku:
hajej, dadej, hajej!“

Najednou začalo se dítě v peřince hýbat, vrtilo hlavou a dalo se do křiku: „Mámo, já bych jed!“ Žena nevěděla radostí, kam dříve skočit. Položila dítě do postele a běžela vařit kaši. Když uvařila, Otesánek ji všecku snědl a potom zase křičel: „Mámo, já bych jed!“ — „Počkej, děťátko, počkej, hned ti přinesu!“ Po té běžela k sousedce a přinesla plný ucháč mléka. Otesánek pil, jen hltal, a když vypil, křičel zas, žeby jed. Žena se tomu divila: „Což, dítě, ještě dost nemáš?“ Šla a vydlužila si ve vsi pecen chleba, položila jej doma na stůl a vyšla pak zase ven, postavit k ohni vody na polívku. Sotva že vykročila ze světnice, Otesánek vida na stole chléb, vymotal se z peřiny, skočil na lavici a v okamžení ten bochník pohltil, a zase křičel: „Mámo, já bych jed!“ Máma přišla, chtěla nadrobit pod polívku; ohlíží se po chlebě — ten tam! V koutě stál Otesánek jako kadečka a vyvaloval na ni oči. — „Pán Bůh s námi, Otesánku! snad jsi toho bochníku nesněd?“ — „Sněd, mámo — a tebe taky sním!“ Otevřel hubu, a než se máma nadála, byla v něm. Za chvíli přišel táta domů; a jak mile do dveří vkročil, volal Otesánek: „Táto, já bych jed!“ — Táta se ulekl, vida před sebou tělo jako kamna, otvíralo hubu a koulelo očima. A poznav Otesánka, řekl: „Bodejž tě běs! kde je máma?“ — „Sněd jsem ji — a tebe taky sním.“ V tom otevřel hubu a v okamžení měl tátu v

sobě. Ale čím Otesánek více snědl, tím více mu se chtělo jíst. V chalupě nic už nebylo, co by za to stálo; i šel do vsi po něčem se podívat. Potkal děvečku, vezla s pole plný trakař jetele. „Ty's musel asi toho sníst, že máš tak veliký břich!“ řekla děvečka s podivením. Otesánek odpověděl:

„Jed jsem, sněd jsem:
kaši z rendlíka,
ucháč mlíka,
pecen chleba,
mámu — tátu —
a tebe taky ještě sním!“

Přiskočil, a děvečka i s trakařem zmizela v jeho břiše. Potom potkal sedláka, vezl s louky seno. Otesánek postavil se mu v cestu a koně zůstaly stát. „Což se nemůžeš vyhnout, netvoro? půjdu-li na tě ——!“ křičel sedlák a napřahoval bič. Ale Otesánek si toho ani nevšimnul a začal povídat:

„Jed jsem, sněd jsem:
kaši z rendlíka,
ucháč mlíka,
pecen chleba,
mámu — tátu,
děvečku s jetelem —
a tebe taky ještě sním!“

A než sedlák se nadál, ocítil se i s koňmi a s vozem v jeho břiše. Potom šel Otesánek dál. Na poli tam pasák pásl svině. Otesánek dostal na ně chuť a spolykal je všecky i s pasákem; ani památky po nich nezůstalo. Potom na úhoře tam uviděl ovčáka se stádem ovec: „Když jsem toho tolik sněd,“ povídá sobě sám, „taky ty ještě sním!“ Šel a všecko to do sebe vházel: ovce, ovčáka i se psem Voříškem. Pak se zas kolíbal dál, až přišel k jednomu poli; nějaká babička tam okopávala zelí. Otesánek se dlouho nerozmýšlel: šel a začal zelné hlávky vytrhovat a polykat. „Což mi tu, Otesánku, škodu děláš?“ řekla babička; „však jsi dost toho snědl, mohl's se už najíst!“ — Otesánek se na ni zaškaredil a povídá:

„Jed jsem, sněd jsem:
kaši z rendlíka,
ucháč mlíka,

pecen chleba,
mámu — tátu,
děvečku s jetelem
sedláka se senem
pasáka s prasaty,
ovčáka s jehňaty —
a tebe taky ještě sním!“

I chtěl ji spolknout. Ale babička byla čiperná, uhodila Otesánka motyčkou do břicha a rozpárala mu břich. Otesánek se svalil na zem — byl mrtev. A teď jste měli vidět! Z břicha mu napřed vyskočil pes Voříšek a za ním ovčák, a za ovčákem skákaly ovce. Voříšek je sehnal do hromady, ovčák zapískal a uháněl domů. Potom z břicha vyběhlo hejno prasat, za nimi vyskočil pasák, prásknul bičem a hnal za ovčákem. Pak vyšly koně, táhly plničký vůz sena; sedlák cukal opratí, klel a jel za pasákem taky ke vsi. Za vozem vyjela děvečka s jetelem, a za děvečkou vyskočili z břicha muž se ženou a nesli si pod paží domů ten vydlužený pecen chleba. A ten muž se ženou potom už nikdy neříkali: „Kýž bychom měli nějaké děťátko!“

Raráš a Šetek.

I.

V Běcharech byl jeden sedlák, říkali mu kmotr Palička. Ten jednou šel do Kopidlna na trh a našel v poli pod hruškou kuře; bylo černé a zmoklé, třáslo se zimou a típalo. Kmotr Palička je vzal pod plášť a dal doma za kamna, aby uschlo, a pak je pustil na dvůr mezi jiné slepice. V noci, když už všecko spalo, slyší Palička najednou v komoře něco šramotit, a hned na to nějaký pronikavý hlas, napolou člověčí, napolou slepičí: „Pantáto! přinesl jsem vám brambory!“ Hospodář skočil s postele a běžel do komory, co to? I vidí ohnivé kuře a tři hromádky zemčat; lítalo s hromádky na hromádku. — „Fí, neplecho!“ odplivnul sedlák uleknutím, bouchl dveřma a šel zas lehnout; ale starostí nemohl do rána spát, už věděl, co si domů přinesl. Ráno pak, když se rozednilo, všecky ty brambory do hnoje vyházel. Druhou noc zase slyší: „Pantáto! přinesl jsem vám pšenici, žito, ječmen!“ —

Sedlák už nešel se dívat, co to? ale třásl se strachem jak osika, i neustále se modlil: „Vysvoboď nás od zlého!“ A jak mile začalo svítat, vzal lopatu a chvoště a zas to obilí všecko vyházel a vymetl, aby tam ani zrnka nezůstalo. Byl celý zarmoucený; nevěděl jak si pomoci, a taky se bál, aby si toho ze sousedů nikdo nevšimnul. Ale sousedé všimli si toho přec: viděli v noci něco k Paličkovům do stavení lítat, jak plamenný víšek, a nezapálilo; a ve dne zpozorovala sousedka taky to černé kuře na dvoře mezi slepicemi. Tu hned byla po vsi jedna řeč: že kmotr Palička se čertu zadal. Někteří povážlivější kroutili hlavou; od jakživa' ho znali za bohabojného i za poctivého, a umínili sobě, že mu dají výstrahu. Přišli tam, a on jim upřímně všecko pověděl, co a jak, i žádal jich, aby mu poradili, co dělat? — „Jaká rada?“ povídá jeden mladý sedlák, „zabíte tu potvoru!“ a hned sám popadl polínko a po kuřeti jím uhodil. Ale v tom okamžení vskočilo mu kuře na hřbet a tak ho tepalo jako polenem, a při každé ráně volalo:

„Já jsem Raráš! — Raráš! — Raráš!“

Potom radili někteří Paličkovi, aby se odtud vyprodal a jinam přestěhoval, že Raráš zůstane v tom stavení. Sedlák se toho hned chytil a hledal kupce: ale nikdo mu stavení s Rarášem nechtěl koupit; Palička pak si zas umínil, stůj co stůj, že se Raráše musí zprostit. Prodal obilí, dobytek i všecko, čeho nevyhnutelně nepotřeboval, i koupil si jiné stavení v druhé vsi a stěhoval se tam. A když potom už naposledy přijel s vozem, a škopky, necky, brány a jiné takové nářadí naložil, šel a sám si své doškové stavení zapálil — byloť o samotě, a nikomu se nemohla škoda stát. Potom práskl bičem a chtěl jet; zatím se ještě jednou ohlídl na své stavení, jak chytalo, a povídá: „Shoř si tam, neplecho! za to místo přec ještě něco utržím.“ — „Che-che-che!“ ozvalo se něco vzadu na voze. Palička koukne — na hrabici tam sedělo to černé kuře, zatřepalo křídlama a začalo si zpívat:

„Už se stěhujem, už tu nebudem,
už tu nebudem, už odtud půjdem;
už tu nebudem, už se stěhujem,
už se stěhujem: jinde krást budem!“

Kmotr Palička zůstal, jako by ho byl hrom omráčil. Už nevěděl, co si počít. Potom jemu připadlo, zdali by si Raráš nedal

říci a sám neodešel, kdyby jej dobře krmil? I nařídil ženě, aby mu dávala talíř dobrého mlíka a tři buchty k tomu. Raráš měl se dobře, ale nezdálo se, žeby se chtěl odtud hýbat. Jednou na večer přijel pacholek z pole domů a vidí na schodech ty tři buchty, co tam selka položila Rarášovi. Měl hlad, i přitočil se a jednu snědl. „Lepší když já ji sním, nežli ta obluda," povídá sobě sám. Ale v tu chvíli už mu seděl na zádech Raráš a křičel:

„Jedna bušta! — druhá bušta! —
třetí buštu Vašek snědl!"

A přitom pokaždé jemu takovou ránu vsadil do zad, že pacholek potom dlouho ještě měl modřiny. Ráno když Palička vstal a šel pacholka budit, našel ho celého stlučeného, sotva že se mohl hýbat. A když se dověděl, co a jak, šel k Rarášovi a prosil ho, aby se od něho vystěhoval, že sice žádný pacholek nebude chtít u něho sloužit. — „Che, che, che!" zachechtal se Raráš a řekl:

„Dones mne tam, kde's mne vzal,
nebude mi tebe žal!" —

Sedlák vzal hned na sebe plášť a donesl kuře zas pod tu hrušku, kde je našel, a Raráš potom už ho nechal.

II.

V Liběnicích v ovčárně zdržoval se taky Raráš, ale tu mu říkali Šetek. Vypadal jako malý klouček, jen že měl na rukou a na nohou pazourky; a mnoho veselých kousků si tam o něm vypravují. Rád škádlíval psy, kočky a moráky, a taky pacholkům a děvečkám nikdy nic dobrého neudělal, a kde co podtají kutili, všecko vyzradil. Proto taky čeládka psí hubu měla na něj, ale bála se jemu co udělat, aby se nepomstil; a taky hošpodář ovčák nic nedal na něj dopustit, a to proto, že za ten celý čas, co Šetek byl v ovčárně, ovce žádná ani nezastonala. —

V zimě sedával Šetek obyčejně na kamnech, ohříval se; a když děvečka do světnice přinesla plévy, aby je spařila, vždycky jí s kamen do škopka na ně skočil, říkaje: „Šup na plévky!" Ale jednou zle se opálil. Děvečka přinesla škopek jak obyčejně; ale venku do něho nalila vařící vody a jen povrchu plevami posypala. „Šup na plévky!" povídá si Šetek, a hup! ale v tom okamžení byl zas už venku ze škopka, křičel a svíjel se bolestí — a čeládka se smála, až okna řinčely. Ale Šetek toho děvečce nedaroval. Jednou když lezla na půdu po žebříce, zapletl ji do

něho tak, že jí musili přijít na pomoc, a měli co dělat, aby ji z žebříka zas vypletli!

V létě spávali ovčákovi čeledínové na půdě. Jednou v noci tam přišel taky Šetek, vylezl do polou žebříka a škádlil psy, co tu pod poklopem leželi na dvoře. Nastrkoval jim jednu nožku po druhé a pokřikoval neustále na ně:

„Jedna nožka — dvě nožky!
za kterou mě chytíš?“

Psi štěkali, mohli se vzteknout. Pacholky potom už mrzelo, že jim nedává pokoje; jeden vstal, vzal otep slámy a na Šetka ji hodil i shodil jej tou otepí s žebříku dolů. Psi hned na něj a zle ho přivítali, sotva že jim vyvázl ze zubů. Pacholek věděl, že ho pomsta nemine, a proto se měl před Šetkem na pozoru, z daleka se mu vyhýbal; ale nic mu to nebylo platné. Jednou pásl u louky na občinách a sedl si na louce za kupku sena. Najednou strhne se mu nad hlavou šumot a než se zpamatoval, měl celou kupku sena do vlasů zamotanou. Pacholek dal se do křiku, sekáči se sběhli, ale dělej co dělej, seno mu z vlasů nemohli vyplest: tak mistrně bylo jedno s druhým stočeno. Pacholek musil si dát hlavu do hola ostříhat. A když potom zase na pastvu hnal a přišel na občinách pod planou hrušku, seděl na ní na vršku Šetek, strouhal mrkvičku a posmíval se jemu: „Holej! — holej! — holej!“

Jezinky.

Byl jeden chudý hoch sirotek, neměl otce ani matky, a musil jít sloužit, aby byl živ. Dlouho chodil, nikde nemohl služby najít; až jednoho dne přišel k nějakému stavení o samotě pod lesem. Na prahu seděl starý dědoušek, měl místo očí v hlavě tmavé důlky; kozy v chlívku mečely a dědoušek řekl: „Rád bych vás, ubohé kozičky! na pastvu dovedl, ale nemohu, nevidím; a nikoho nemám, abych ho s vámi poslal.“ — „Dědoušku! pošlete mne,“ ozval se hoch, „já vám ty kozičky budu pást a vám taky rád posloužím.“ — „Kdo pak jsi? a jak se jmenuješ?“ A hoch mu všecko pověděl a že mu říkají Janeček. — „Dobře, Janečku! vezmu tě; a nejdříve mi ty kozy na pastvu vyžeň. Ale tam na tu hůrku v lese jich nevoď: přišly by na tě Jezinky, uspaly by

tě a pak by ti vyloupaly oči, tak jako mně to udělaly." — „Nic se, dědoušku, nestarejte," odpověděl Janeček, „mně Jezinky očí nevyloupají." Po té pustil kozy z chlívka a hnal je na pastvu. První a druhý den pásl pod lesem; ale třetího dne řekl sám sobě: „Což bych se bál Jezinek? poženu, kde je lepší pastva." Pak si uřízl tři zelené proutky ostružiny, schoval do klobouka, a hnal kozy zrovna do lesa na tu hůrku. Tam se kozy rozběhly po pastvě a Janeček si sedl do chládku na kámen. Dlouho neseděl, a nenadále, kde se vzala, tu se vzala, stála před ním krásná panenka, celá bíle oblečená, vlasy po zádech pěkně rozčesané, černé jako havran, a oči jako trnky. „Pozdrav pán Bůh! mladý pasáčku!" povídá, „hleď jaká to jablíčka rostou v naší zahrádce! tu máš, jedno ti dám, abys taky věděl, jak jsou dobrá." I podávala mu krásné červené jablíčko. Ale Janeček věděl, kdyby to jablíčko vzal a snědl, žeby usnul a žeby mu potom oči vyloupala; i řekl: „Děkuju pěkně, krásná panenko! můj hospodář má v zahradě jabloň, rostou na ní ještě pěknější jablíčka; dost jsem se jich najedl!" — „Nu když nechceš, nebudu tebe nutit," řekla panenka a odešla. Za chvíli přišla jiná, ještě krásnější panenka, měla v ruce pěknou červenou růži a řekla: „Pozdrav pán Bůh! mladý pasáčku! hlehleď jakou jsem tamhle na mezi utrhla krásnou růžičku! a jak pěkně voní! přivoň si taky!" — „Děkuju pěkně, krásná panenko! můj hospodář má v zahrádce ještě pěknější růžičky; navonil jsem se dost!" — „Nu, když nechceš, nech tak!" řekla panenka celá rozhněvaná, obrátila se a zas odešla. Po některé chvíli přišla třetí panenka, nejmladší a ze všech nejkrásnější. „Pozdrav pán Bůh! mladý pasáčku! — „Děkuju pěkně, krásná panenko!" — „Věru, švárný jsi hoch," řekla panenka; „ale byl bys ještě hezčejší, kdybys měl vlásky pěkně učesané: pojď, já tě učesám!" Janeček neříkal nic; ale když panenka k němu přikročila, aby ho česala, vzal s hlavy klobouk, vytáhl z něho jeden proutek ostružiny a šup! uhodil panenku po ruce. Panenka dala se do křiku: „Och, pomozte, pomozte!" začala plakat a s místa se nemohla hnout. Janeček nedbal nic na její pláč a svázal jí ostružinou ruce. Tu přiběhly ty druhé dvě panenky, a vidouce sestru chycenou, začaly Janečka prosit, aby ji jen rozvázal a pustil. „Rozvažte si ji samy!" řekl Janeček. — „Och, nemůžeme; máme měkounké ručičky, popíchaly bychme se!" Ale když viděly, že hoch jinak nechce, šly k sestře a chtěly

ostružinu rozvázat. V tom Janeček přiskočil a šup! šup! uhodil je taky proutkem a pak jim oběma svázal ruce. „Hleďte, mám vás, vy zlé Jezinky! co jste mému hospodáři vyloupaly oči.“ Po té běžel domů k hospodáři a řekl: Dědoušku! pojďte, našel jsem někoho, kdo vám zas oči vaše dá.“ A když přišly na tu hůrku, řekl té první Jezince: „Teď mi pověz, kde jsou dědouškovy oči? nepovíš-li, vhodím tě tuhle do vody!“ — Jezinka se vymlouvala, že neví, a Janeček ji chtěl vhodit do řeky, co tam pod hůrkou tekla. — „Nech mne! Janečku, nech mne!“ prosila Jezinka, „já ti dědouškovy oči dám.“ I vedla ho do jedné jeskyně, kde byla veliká hromada očí, velikých i malých, černých, červených, modrých i zelených, a dvě z té hromady mu vybrala. Ale když Janeček je dědouškovi vsadil, začal ubohý naříkat: „Och běda, běda! to nejsou moje oči; vidím samé sovy!“ Janeček se rozhněval, Jezinku popadl a vhodil do vody. Potom povídá té druhé: „Pověz ty, kde jsou dědouškovy oči?“ Ta začala se taky vymlouvat, že o nich neví; a když jí hoch pohrozil, že ji taky do vody vhodí, vedla ho zas do té jeskyně i vybrala mu dvé jiných očí. Ale dědoušek zase naříkal: „Och, to nejsou moje oči; vidím samé vlky!“ I stalo se druhé Jezince tak jako té první — jen se nad ní voda zavřela. — „Pověz mi ty, kde jsou oči dědouškovy?“ řekl Janeček té třetí nejmladší Jezince. Tu ho taky vedla k té hromadě v jeskyni a dvé očí mu vybrala. Ale když byly vsazeny, zase dědoušek bědoval, že to nejsou jeho oči, prý: „Vidím samé štiky!“ Janeček vida, že ho též obelhala, chtěl ji taky utopit, ale Jezinka prosila ho s pláčem: „Nech mne! Janečku, nech mne! já ti ty pravé dědouškovy oči dám.“ I vybrala je ze spodu celé hromady. A když je Janeček dědouškovi do důlků vsadil, vykřikl dědoušek radostně: „To — to jsou moje oči! chvála pánu Bohu! teď zas dobře vidím.“ Potom Janeček a ten dědoušek byli spolu dobře živi: Janeček pásal kozy a dědoušek dělal doma syrečky, a pak je spolu jedli. A ta Jezinka potom už nikdy víc na té hůrce se neukázala.

Lesní ženka.

Bětuška byla mladičké děvče; matka její byla vdova, a neměla svého jmění více než roztrhanou chaloupku a dvě kozy, ale Bětuška byla přece vždycky veselá. — Od jara do jeseni pásá-

vala kozy u březiny. — Vždy když šla z domu, dávala jí matka do mošinky krajíček chleba a vřetánko, přikazujíc: ať je plné! Poněvadž kužele neměla, obtočila jí len okolo hlavy. Bětuška vzala mošinku, a vesele cestou zpívajíc poskakovala za kozami k březině. — Když tam přišly, šly kozy po pastvě, Bětuška sedla pod strom, levou rukou táhala s hlavy vlákna, a pravou spouštěla vřetánko, že jen tak po zemi frčelo. A při tom si zpívala, až se les rozlíhal; kozulenky se pásly. — Když ukazovalo slunce na poledne, odložila vřetánko, zavolala na kozy, a davši jim po kousku chleba, aby jí nezaběhly, zaskočila si do lesa pro trochu jahod, neb jiného lesního ovoce, jakéž právě na čase bylo — by zapamlsek měla k chlebu. Když se najedla, poskočila si, ruce založila, a zpívajíc tancovala. — Sluníčko se skrze zelení stromů na ni smálo a kozičky hovíce si v trávě myslily: „To máme veselou pastušku!“ — Po tanci zase pilně předla, a večír když domů hnala, nikdy jí matka nelála, že vřetánko nese prázdné.

Jedenkrát, když dle svého obyčeje, v pravé poledne, po skrovném obědě k tanci se chystá — tu, kde se vezme, tu se vezme — stojí před ní překrásná panna. — Roucho má bílé, tenounké jak pavučinku, od hlavy k pasu splývají vlasy zlaté barvy a na hlavě má věnec z lesních květin. — Bětuška ztrnula. — Panna se na ni usmála a povídá líbezným hlasem: „Bětuško, ráda tancuješ?“ — Když panna tak pěkně k ní promluvila, Bětušku strach opustil; odpověděla: „Oh, já bych celý den tancovala!“ — „Pojď tedy, zatancujem si spolu; já tě naučím!“ tak řekla panna, sukni si po boku vykasala, Bětušku obejmula a začala s ní tancovat. Jak se v kolo pustily, ozvala se jim nad hlavami tak líbezná hudba, že se Bětušce srdce v těle rozehrálo. Hudebníci seděli na březových větvích, v černých, popelavých, hnědých i měnivých fráčkách. Byl to sbor vybraných hudebníků, co se na pokynutí krásné panny sešel: slavíci, skřivánkové, pěnkavy, stehlíci, zvonkové, drozdi, kosi i sedmihlásek velice umělý. — Líčka Bětušce hořela, oči jí svítily, zapomněla na úkol a na kozy a jen se dívala na svoji družku, která se před ní, okolo ní v nejluznějších pohybech otáčela, a tak lehounko, že se travička pod její útlou nožkou ani nesklonila. — Tancovaly od poledne do večera, a Bětušce nohy neustaly aniž zabolely. — Tu krásná panna zastavila krok, hudba umlkla — a jak přišla tak zmizela. — Bětuška se ohlédla, sluníčko zacházelo za les; — i spráskla

rukama nad hlavou. a nahmatavši nespředený len, zpomněla si na vřetánko v trávě ležící. že není plné! — Sundala len s hlavy i s vřetánkem do mošinky uložila. a kozy přivolavši hnala je domů. — Nezpívala cestou, ale trpké výčitky si dělala, že se dala té krásné panně omámit, a umínila si, kdyby se jí to mělo ještě jednou stát, že by k ní panna přišla. že jí už nikdy neposlechne. Kozičky neslyšíce veselého zpěvu za sebou. ohlížely se. zdali skutečně za nimi jde jich vlastní pastuška. I také matka se divila, a dcerky se ptala. zdali je churavá, že nezpívá? — „I ne matičko, nejsem churavá. ale že mne už od samého zpěvu v hrdle vyschlo, proto nezpívám“ — vymluvila se Bětuška. a šla schovat vřetánko i len nespředený. Vědouc. že matka ne hned přízi smotává. chtěla druhý den vynahradit, co první den promeškala, a proto se matce nezmínila ani slovem o krásné panně.

Druhý den jako obyčejně hnala Bětuška zase kozy k březině, ale už si zase vesele zpívala. Přihnala k březině, kozičky se začaly pást. a ona sednouc pod strom začala pilně příst a při tom si zpívat. neboť při zpěvu práce lepší od ruky odpadá. Slunce ukazovalo na poledne. — Bětuška dala kozičkám po soustu chleba, odběhla si pro jahody. a vrátivši se začala obědvat a s kozičkami rozprávět. — „Ach kozulenky moje, dnes nesmím tancovat,“ vzdychla si. když po obědě drobty z klína do ruky shrabala, a na kámen položila, by si je ptáčkové odnesli. — „A proč bys nesměla?“ ozval se tu líbezný hlas, a krásná panna stála před ní. jako by s oblak byla spadla. Bětuška se ulekla ještě víc. než poprvé. a oči zamhouřila, aby ani panny neviděla, ale když panna ještě jednou otázku opakovala, ostýchavě odpověděla: „Ach odpusťte, krásná paní, já nemohu s vámi tancovat, proto že bych zase úkolu nenapředla a matka by mně lála. Dnes než slunce zajde. musím dohonit. co jsem včera zameškala.“ — „Pojď jen tancovat, než slunce zajde. pomoc se ti najde!“ řekla panna, sukni vykasala, Bětušku obejmula, v březových větvích sedící hudebníci spustili, a tanečnice pustily se do kola. A ještě luzněji krásná panna tancovala. Bětuška mohla na ní očí nechat, zapomněla na kozy i na úkol. Konečně ustala tanečnice, hudba umlkla, slunce bylo na sklonku. Bětuška spráskla rukama nad hlavou, kde obtočen byl nespředený len, a dala se do pláče. Krásná panna sáhla jí na hlavu, len smekla, otočila okolo kmenu tenké břízy. uchopila vřetánko a začala příst. Vřetánko

jen tak po zemi frčelo, vůčihledě rostlo — a než slunce zašlo za les, byla příze všecka spředena i ta, které Bětuška včera nebyla dopředla. Plný potáč dávajíc děvčeti do ruky, promluvila krásná panna: „Motej a nereptej, pamatuj si moje slova — motej a nereptej.“ — Po těch slovech zmizela, jak by se byla pod ní zem slehla. Bětuška byla spokojena, a myslila si cestou: „Když je tak hodná, to budu s ní zase tancovat, jest-li ještě přijde.“ — Zpívala si zase, aby jí kozičky vesele kráčely. Ale matka ji mrzutě přivítala: chtíc mezi dnem přízi smotat, viděla že je vřeteno neplné, a proto byla nevrlá. — „Což jsi včera dělala, že jsi nespředla úkolu?“ domlouvala jí matka. — „Odpusťte, matko, trochu jsem si zatancovala,“ řekla Bětuška zkroušeně, a ukazujíc matce vřetánko dodala: „dnes je za to přeplné.“ — Matka umlkla, šla koz podojit, a Bětuška vřetánko uložila. — Chtěla matce příhodu svoji povědít, ale myslila si zase: „ne, až jest-li ještě jednou přijde, pak se jí zeptám co je zač a matce povím.“ Tak si umyslila a mlčela.

Třetí ráno, jak obyčejně, hnala kozy k březině; kozy začaly se pást, a Bětuška sedla si pod strom a začala zpívat a příst. — Slunce ukazovalo na poledne; Bětuška odložila vřetánko do trávy, dala kozkám po soustu chleba, nasbírala jahod, naobědvala se, a drobty dávajíc ptáčkům: „Moje kozulenky dnes vám zatancuju!“ — Poskočila, založila ruce, a už chtěla zkoušet, zdali dokáže tak pěkně tančit jako krásná panna: tu však ona sama před ní stála. „Spolu půjdem, spolu!“ pravila k Bětušce s usmáním, chopila ji a v samém okamžení hudba nad hlavami jim zavzněla, a panny letným skokem v kole kroužily. Bětuška zapomněla na vřetánko i na kozy, nic neviděla než krásnou pannu, jejíž tělo jako vrbový proutek na vše strany se prohýbalo, nic neslyšela než hudbu líbeznou, po které jí nohy samy skákaly. — Tancovaly od poledne do večera. — Tu panna ustala a hudba umlkla. Bětuška se ohlídla, slunce bylo za lesem. S pláčem spráskla rukama nad hlavou, a obrátíc se po neplném vřetánku, naříkala, co jí matka řekne. „Dej mi tvoji mošinku, já ti vynahradím, co jsi dnes promeškala!“ řekla krásná panna. Bětuška jí mošinku podala a panna na okamžik zmizela a potom zase Bětušce mošinku podala, řkouc: „Ne teď, doma na to hleď!“ — a ta tam, jak by ji vítr odvál. — Bětuška se bála hned do mošinky kouknout, ale na půl cestě jí to přece nedalo; mošinka

byla tak lehká, jak by pranic v ní nebylo, musela se podívat, jest-li jí panna neošidila. A jak se lekla, když viděla, že je plná mošinka — březového listí! Tu se teprv dala do žalostného pláče, dělajíc si výčitky, že byla tak lehkověrna. V zlosti vyhodila přehršlí listí ven a chtěla mošinku vyklopit, ale pak si myslila: podestelu to kozičkám a nechala něco listí v mošince. Bála se skoro domů jít. Kozulenky nemohly zase svoji pastušku poznat. Matka čekala na prahu plna úzkosti. „Pro bůh, děvče! jaký's to potáč příze mi včera domů přinesla?“ byla první její slova. — „Pročež?“ úzkostlivě se ptá Bětuška. — „Když's odešla ráno, jdu motat; motám, motám, potáč ustavičně plný. Jedno předeno, dvě, tři předena — potáč plný. Ký zlý duch to předl! rozzlobím se — a v tom okamžení příze s vřetánka zmizne, jak by ji sfoukl. Pověz mi pak, co je to?“ — Tu se Bětuška přiznala, a začala o krásné panně vypravovat. — „To byla lesní ženka!“ zvolala matka ustrnulá, „okolo poledne a půlnoci lesní ženky své rejdy provádějí. Štěstí, že nejsi chlapec, sice bys z náruče její živa nebyla vyšla. Tak dlouho by s tebou byla tancovala, dokud by duch v těle byl, aneb tě k smrti ulochtala. Ale s děvčaty mají slitování, a mnohdy je i bohatě obdarujou. Že's pak mi to neřekla: kdybych byla nereptala, mohla jsem mít příze plnou setnici.“ — Tu si zpomněla Bětuška na mošinku, a připadlo jí, že by snad přece něco mohlo pod tím listím být.

Vyndá s vrchu vřetánko i len nespředený, nahlídne ještě jednou, a „Podivte se matko!“ vzkřikne. Matka nahlídne a spráskne rukama. Březové listí obrátilo se v zlato! — „Ona mi kázala: ne teď, doma na to hleď, ale já neposlechla!“ — „Štěstí, že's nevyklopila celou mošinku!“ mínila matka. Ráno šla sama podívat se na místo, kde Bětuška přehršlí listí vyhodila, ale na cestě leželo jen svěží březové listí. Než bohatství, co si Bětuška domů přinesla, i bez toho bylo dosti velké. Matka koupila statek, měly mnoho dobytka, Bětuška měla krásné šaty, nemusela kozy pást — ale cokoliv měla, jakkoliv byla veselá a šťastná, přece jí nic takovou rozkoš nepůsobilo, jako tanec s „lesní ženkou.“ Často si do březiny zašla, vábilo ji to tam, přála si, kdyby krásnou pannu viděla — ale nikdy více jí nespatřila.

Jirka s kozú.

(V podřečí Chodův Domažlických.)

Bül jeden král a měl ceru, a von ji nemoh žádnej rozesmít, vona büla dycky smutná. Tak ten král poudali, hdo hudělá, haby se vona zasmíla, že mu ji dejí. Tak von bül jeden pastýř a měl syna, říkali mu Jirka. Von poudá: „Tatíku! já teky pudu, esli bych ji rozesmíl. Já na vás nic nechci jenom tu kozu.“ A táta řekli: „No ták di.“ Ta koza büla taková, hdy von chtěl, tak vona každýho držíla, a ten čovek mušel při ní vostát.

Tak tu kozu vzel a šel, a potká jednoho, von měl nohu na rameně. Jirka poudal: „Ty, co máš hen tu nohu na rameně?“ A von: „Já hdyž ji shundám, tak doskočím sto mjil.“ — „A kám deš?“ — „Já du na službu, hdo mě veme.“ — „Tak pot se mnú.“

Šli dálejc a potkali zas jednoho, měl prkýnko na vočích. „Ty, co máš hen tu na vočích prkýnko?“ A von: „Já hdyž to prkýnko pozvihnu, tak vidím sto mjil.“ — „A kám deš?“ — „Já du na službu, chceš-li mě vzít.“ — „Ba jou, vemu. Pot teky se mnú.“

Hušli kús cesty, potkali třetího kamaráda, von měl flaši pod ramenem a místo zandavačky držíl v ní palec. „Ty co hen ten palec držíš?“ — „Já hdy ho vycuknu, dotřiknu sto mjil, a co chci, 'šecko zatřiknu. Chceš-li, vem mě teky do služby, může tuto bejt tvy chčestí a náše teky.“ A Jirka mu na to: „No ták pot.“

Potom přišli do města, hde bül ten král, a nakúpili si na tu kozu pantlu. A přišli na jednu hospodu, a vono tám už bülo předpoveděno, haž takoví lidi přídú, haby jim jíst a pjít dali, co budú chtít, že to ten král 'šecko zaplatí. Tak voni tu kozu samým pantlem vovázali a dali ji do séni šenkýři k vopatření, a von ji dal do přístěnku, hde jeho cery ležíly. Von ten hospodskej měl tři dívčé, a ešte nespály. Tak ta Manka řekla: „Och hdyby sem já mohla teky nákej takovej pantl mjít! já pudu a vodvážu nákej s tý kozy.“ Ta druhá, Dodla, poudá: „Nechót, von to ráno pozná.“ Hale vona šla přec. A hdy Manka dlúho nešla, řekla ta třetí, ta Káče: „Di tám pro ni.“ Tak ta Dodla šla a třepla Manku po hřibetu: „I pót, nech toho!“ a už se vod ní nemohla vodtrhnút. Tak ta Káče poudá: „I pote! nevodvažte je 'šecky.“ Šla a třepla Dodlu po sukni, a už teky nemohla pryč, mušela při ní vostát.

Tak ráno von si ten Jirka přichvát a šel po tu kozu, a ved to 'šecko pryč, Káči, Dodlu i Manku. Šenkýř ešte spál. Šli skrze ves, a von koukal lichtář z vokna: „I fuj!“ poudá, „Kačínko, co to? co to?“ Šel a popád ji za ruku, chtěl ji vodtrhnút, a vostál teky při ní. Potom hnál pastýř krávy rejničkú a bejk šoust se vokolo, huváz, a Jirka teky ho ved.

Tak potom přišli před ten zámek, a voni ven vyšli slúžící; a hdyž takovy vece vidíli, šli a poudàli tomu králi: „Och pane! hen tu máme takovú podívanú: už tu büly 'šelijaky meškery, hale to tu ešte nebülo.“ Tak tu královo dívčí hnedle vyvedli na ten palác, a vona se podívala a zasmíla se, haž se zámek votřís.

Tak íčko se ptáli, co je zač? Von: že je pastýřovo syn a že mu říkaj Jirka. A voni: že to nemůže bejt; že je ze sprostýho rodu, že mu tu dívčí nemužú dát, hale že jim muší neco ešte hudělat. Von poudá: „Co?“ A voni: že hen tám je studánka, je tám sto mjil: esli z ní za minut přinese ten koflík vody, tak tu dívčí dostane. Tak von ten Jirka poudal tomu, co měl tu nohu na rameně: „Ty si řek, hdyž shundáš hen tu nohu, že doskočíš sto mjil.“ A von: „O to já snadno dokážu!“ Shundal nohu, skočil a bül tám. Hale potom už chybalo malíčko jenom a už by tu bül čas, že měl přijít. Tak Jirka řek tomu druhýmu: „Ty si poudal, hdyž pozvihneš hen to prkýnko s vočí, že huvidíš na sto mjil: koukni se, co tám dělá.“ — „Och pane! von tám leží. Och Jemináčku! von tám husnul.“ — „To bude zle,“ poudá Jirka, „už tu bude čás. Ty třetí, ty si poudal, hdy hen ten palec vycukneš, že dotřikneš sto mjil: chutě třikni tám, haf vstává. — A ty, podívej se, esli už se tám hejbá nebo co?“ — „Och pane! už vstává — hutírá se — už nabírá vodu.“ Potom von skočil a už tu bül, a zrovna v čás.

Tak potom voni poudali, že jim muší dokázat ešte jeden kús. Že hen tám ve škále je takový zvíře, jednorožec, že jim moc lidí zhubí: esli je zhladí ze světa, že tu dívčí dostane. Tak von si vzal ty lidi, a do toho lesa šli. Tak přišli k takový smrčině. A vono büly tři zvířata, a büly takovy lože vyšoustany, kerak ležíly. Dvě nedělaly nic, hale to třetí hubilo lidi. Tak voni si nabráli kameního a těch jedlovejch krákorek za nadra, a vlízli na dřevo nahoru; a hdy si ty zvířata lehly, tak voni pustili delů kámen na to jedno zvíře, co bül jednorožec. A vono to zvíře řeklo tomu druhýmu: „Dej pokoj, neštochej mě!“ A vono poudá:

„Já tě nedělám nic.“ A zas na toho jednorožce ze-z hora pustili kámen. „Dej pokoj! už si mi to hudělal po třetí.“ — „Hdyť já tě nic nedělám!“ Tak se popádli a práli se dohromady. A ten jednorožec chtěl to druhý zvíře probodnút; hale vono huskočilo, a von kerak se pruce po ňom hnál, tak zarazil tím rohem do dřeva a nemoh ho hnedle vyndát. Tak voni hnedle skočili ze smrčiny delů, a ty dvě zvířata hutekly, a tomu třetímu, tomu jednorožci, voni husekli hlavu a vzeli ji na rameno a nesli ji do zámku.

Tu voni v zámku vidíli, že Jirka zas ten kúsek dokázal. „Co, prej, budem dělat? snad mu přec mušíme tu dívčí dát?“ — „Ne pane!“ poudá jeden ten slúžící, „to nemůže bejt; hdyť je sprostej, haby von takovú královskú dívčí dostál! hale mušíme ho ze světa zhladit.“ — Tak von ten král jim řekli, haby vyšetřili jeho řeč, co bude mluvit. Tak büla tam nájemnice jedna, vona mu poudala: „Jirko! s tebú nebude dnes dobře, chtěj’ tě zhladit ze světa.“ Tak von poudá: „Och já se nebojím: kerak mně tepřiva bülo dvanáct let, já sem jich zabjil jednú ranú dvanáct.“ Hale to bülo tuto, hdy mu máma hupekly rozpíček, vono mu na něj vlítlo dvanáct much a von je na jednu ránu zabjil.

Tak voni hdy to slyšíli, řekli: Jináč ne, než že ho mušíme zatřelit.“ Tak potom si přišikovali vojáky a poudali, že mu hudělaj parádu, že budú ho voddávat na paláce. Tak ho tám vyvedli a vojáci chtěli už do něho spustit. A von ten Jirka řek tomu, co místo zandavačky palec držíl: „Ty si poudal, hdy vycukneš hen ten palec, že ’šechno zatřikneš; chutě vycukni!“ — „O pane! to já snadno dokážu.“ Tak ten palec vycuk a ’šecky je zatřík, haž büli ’šecky slepí a žádnej neviděl.

Tak voni, hdy už vidíli, že jináč není, řekli mu, haby šel, že mu tu dívčí dejí. Tak potom mu dali pěkný šaty královský a büla svarba. A já sem na tý svarbě teky büla: měli tám moziku, zpívali, jídli a pjili; bülo mesa, mochůrek a všeho plný kešinky, a vodičky plný vědra. Dnes sem šla, včerá sem přišla; našla sem meze parezy vejce, praštila sem je jednomu na hlavu a hudělala sem mu pleš, a má ho doposavád.

MORAVSKÉ.

Smrt kmotřenka.

Byl jeden člověk velice chudobný na světě, a jeho manželka padla mu do polohu, a porodila mu chlapečka. Žádný mu nechtěl jíť za kmotra, že byl tuze chudý. Otec si povídá: „Milý Bože, tak jsem chudobný, že mi nikdo nechce posloužiť v té věci; vezmu chlapce, půjdu, a koho potkám, toho naptám za kmotra, a jestli nepotkám žádného, kostelný mi předce snad poslouží.“ — Šel, a potkal smrt, ale on nevěděl, co to je za osoba; byla hezká ženská jako jiná ženská. Ptal ji za kmotřičku. Ona se nevymlouvala, a hned ho přivítala kmocháčkem, vzala chlapce na ruky a nesla ho do kostela. Chasníčka okřtili, jak patří. Jak šli z kostela, kmocháček vzal kmotřenku do hospody, a chtěl ji trochu uctit jakožto kmotřičku. Ale ona mu povídala: „Kmocháčku, nechte si toho, ale pojďte se mnou do mého stánku.“ Vzala ho s sebou do své světnice, a tam bylo velice pěkně. Potom ho vedla do velikých sklepů, a těmi sklepy šli až po podzem v temnosti. Tam hořely svíčky: malé, hrubé, prostřední — trojího braku; a které ještě nehořely, ty byly velice veliké. Kmotřenka praví kmocháčkovi: „Hleďte kmocháčku, tu mám každého člověka věk.“ Kmocháček se na to dívá, najde tam jednu velice maličkou svíčku u samé země, a ptá se jí: „Ale kmotřičko, prosím vás, čí pak je ta malá svíčka u té země?“ Ona mu povídá: „To je vaše! Jak ta svíčka kterákoliv shoří, já musím pro toho člověka jít.“ On jí povídá: „Kmotřičko, prosím vás, ještě mně přidejte.“ Ona mu praví: „Kmocháčku, to já udělať nemohu!“ Potom šla, a tomu chlapcovi, co ho okřtili, zažala novou svíci velikou. Zatím, co kmotřička neviděla, kmocháček vzal si též novou velikou svíci, zažal ji, a přiložil tam, kde ta jeho maličká svíce dohořívala. Kmotřička se naň ohledla a pravila: „Kmocháčku, toho jste mi mohl nedělať; ale když jste si již přidal, tož jste si přidal a máte. Pojďme s tu odtud ven, a půjdem ke kmot-

řičce.“ Vzala nějaký dar, a šla s kmocháčkem a dítětem ke kmotřičce. Přišla a položila kmotřičce chasníčka na lůžko, a vyptávala se, jak jí je, a kde ji co bolí? Kmotřička se jí žalovala, a kmocháček poslal pro nějaké pivo, a chtěl ji jako kmotřinku uctiť ve své chalupě, aby jí mohl vděk udělať a jí se zavděčiť. Pili a hodovali spolem. Potom povídá kmotřička kmocháčkovi: „Kmocháčku, tak jste chudobný, že vám žádný nechtěl v této věci posloužiť, až já; ale nic nedbejte, budete mne míť památkou! Já budu chodiť po hodných lidech a budu mořiť, a vy budete léčiť a hojiť. Já vám ty léky všecky povím, já je všecky mám a vám každý rád dobře zaplatí, ale jen pozorujte na to: komu já budu stáť u noh, tomu každému pomůžete; ale komu budu stáť u hlavy, tomu již nepomáhejte!“ — Stalo se. Kmocháček chodil po nemocných, kde kmotřenka morila, a každému pomohl. Tu byl najednou taký vznešený lékař z něho. — Umíralo jedno kníže, ale i skonávalo; přece ještě mu poslali pro toho lékaře. On přišel, začal ho mastí mazať a své prášky mu dávať — a pomohl. Když ho uzdravil, dobře mu zaplatili, ani se neptali, co jsou dlužni. Umíral zas jeden hrabě. Zas poslali pro toho lékaře. Lékař přijde, smrt stojí u hlavy za lůžkem. Lékař křičí: „Již je zle, ale pokusíme se o to!“ Zavolal sluhy, a kázal lůžko zatočiť nohama k smrti, a začal ho mastí mazať a prášky mu podávať do úst a pomohl mu. Hrabě mu zaplatil, co mohl unésť, ani se ho neptal, co je dlužen, byl rád, že ho pozdravil. — Smrt jak se s ním sešla, povídala mu: „Kmocháčku, když se vám to zas tak stane, víc mi toho nedělejte. Třeba jste mu pomohl, ale však jenom na chvílku; já ho přece musím odezdať tam, kam patří.“ — Kmocháčkovi to tak trvalo několik roků; již byl velice starý. Ale do posledka již se mrzel, a sám smrt ptal, aby ho vzala. Smrt ho nemohla vzíť, proto že sobě sám přidal svíci dlouhou, musela čekať, až mu zhoří. Najednou jel ještě k jednomu nemocnému, aby ho uzdravil. Pomohl mu. Potom se mu smrt zjevila, a vezla se s ním v kočáře. Začala ho lechtať a dokazovať s ním a šustla ho zelenou ratolestí pod krk, on se jí svalil do klína a odespal smrtelným spánkem. Smrt ho uložila v kočáře a utekla pryč. Tu najdou lékaře mrtvého v kočáře ležeť, a zavezli ho domů. Celé město a všecky osady želely: „Škoda toho lé-

kaře, jaký to byl dobrý lékař! dobře pomáhal; takého lékaře již nebude." — Ostal po něm syn, ale ten syn již těch chytrostí neměl.

Syn jednou šel do kostela, a kmotřička se s ním potkala.. Ptala se ho: „Synu milý, jak se máš?" — On jí pravil: „Už to tak všelijak; dokud mám, co mně tatíček nahospodařil, je se mnou dobře; ale potom Pán Bůh ví, jak se mnou bude." — Kmotřička povídá: „Inu synu můj, neboj se nic; já jsem tvá křestná mama, co tatíček tvůj měl, k tomu já jsem mu pomohla, a i tobě vyživení dám. Půjdeš k jednomu lékaři za učně, a ty budeš chytřejší než on, jenom se pěkně chovej." Potom ho pomastila mastí po slechách, a vedla ho k lékařovi. Lékař nevěděl, co je za paní, a jakého synka mu do učení vede. Paní přikázala synkovi, aby se pěkně choval, a lékaře žádala, aby ho dobře učil a k dobrému stavu přivedl. Potom se s ním rozloučila a odešla. Lékař a chasník šli spolem zeliny sbírat, a tomu učňovi každá ta zelinka křičela, jaký lék nese, a učeň sbíral. Lékař také sbíral, ale nevěděl žádné zeliny, jaký lék která nese. Zeliny učňovy pomohly v každé nemoci. Lékař pravil učňovi: „Ty jsi chytřejší než já; nebo kdo přichází ke mně, já žádnému nevystihnu, a ty proti každé nemoci znáš zeliny. Víš co, buďme spolem: já tobě složím svůj list doktorský, a budu u tebe pomocníkem, a chci s tebou být až do smrti." Chasník léčil a hojil šťastně, až mu v limbu svíce dohořela.

Čtvero bratří.

Byl jeden myslivec a ten měl čtvero synů; ti synové chtěli jíť zkusit svět. Jak bylo každému přes 16 let, povídali otcovi: „Půjdeme do světa, otče! prosíme vás, dejte nám na cestu peněz." — Otec dal každému 100 rýnských a koně. Sedli si na koně a jeli až do hor. V té hoře byly čtyry cesty a mezi nimi buk. U toho buka zůstali stáť a nejstarší z nich pravil: „Bratří, tady se rozejdeme a půjdeme každý jinou cestou pohledávat svého štěstí ve světě. Do toho buka vpichneme každý svůj nůž, a do dne do roka se tady zase všeci shledáme. Ty nože nám budou na znamení: bude-li který nůž

zrzavý, ten z nás bude mrtvý; a kterého nůž bude čistý, ten bude při živobytí zachovalý.“ — Rozešli se a šel každý na svou cestu; a když přišel na své místo, učili se řemeslu. Jeden se učil latařem, druhý poberou, třetí hvězdářem a čtvrtý myslivcem. — Jak dochodil den a rok, navrátili se. Nejstarší přišel první k tomu buku, vytáhl svůj nůž a díval se na ostatní nože. Vida že jsou všecky čisté, byl rád a pravil: „Chvála Bohu, všeci jsme na živě a zdrávi.“ Šel domů. Když přišel k otcovi, otec se ho ptal: „Jakému ses řemeslu vyučil?“ — Syn odpověděl: „Tatíčku, darmo vám praviť — já jsem latařem.“ — Otec: „No ty ses pěknému, ty ses zdárnému řemeslu vyučil!“ — Syn: „Ale tatíčku, já nejsem latář jako jiní lataři, než já jsem takým latařem, kdyby co zlého bylo, jen řeknu, ať je to zalátané, a hned je to.“ — Otec měl kabát na loktě zlý, a řekl, aby mu ho zalátal. Syn kázal: „Nechť je zalátaný!“ a kabát byl v okamžení tak zalátaný, jako by z brusu nový byl, ani znáť nebylo, že je látaný. Otec již na to neříkal nic. — Na druhý den přišel druhý syn k buku. Vytáhl svůj nůž a díval se na ostatní dva nože; třetího již tam nebylo. Vida že jsou všecky čisté, byl rád a pravil: „Chvála Bohu, všeci jsme na živě a zdrávi; nejstarší bratr již je doma.“ Šel též domů. Když přišel k otcovi, otec se ho ptal: „Jakému jsi řemeslu vyučený?“ Syn odpověděl: „Milý tatíčku, darmo vám praviť — já jsem poberou.“ Otec pravil: „Oh ty ses pěknému, ty ses zdárnému řemeslu vyučil — až hanba!“ — Syn mu povídá: „Ale tatíčku, já nejsem pobera jako pobera, než já jsem takovým poberou, že když sobě na něco pomyslím, nechť je to kde je, hned to mám u sebe.“ — V tu chvíli letěl na jednom kopci jelen, bylo ho oknem viděť; otec mu povídá, aby mu toho jelena zaopatřil. Syn hned řekl: „Ať je tady ten jelen!“ a hned u nich byl. Otec již na to neříkal nic. — Na třetí den přišel třetí syn k tomu buku, vytáhl svůj nůž, díval se na druhý nůž a dvou již tam nebylo. Vida že jsou oba čisté, byl rád a pravil: „Chvála Bohu, všeci jsme na živě a zdrávi; nejstarší dva bratří již jsou doma. Šel též domů. Když přišel k otcovi, otec se ptal, jakým je on řemeslem vyučený?“ — Syn odpověděl: „Milý tatíčku, darmo vám praviť — já jsem hvězdářem!“ Otec mu povídal, to že je pěkné řemeslo. — Syn pravil: „Ale tatíčku, já jsem

takovým hvězdářem, když se podívám na oblohu, hned vidím, kde je co na celé zemi.“ — Na čtvrtý den přišel nejmladší syn k tomu buku, vytáhl svůj nůž, ostatních tří již tam nebylo. Byl rád a pravil: „Moji bratří již jsou všeci doma.“ Šel též domů. Když přišel k otcovi, otec se ho ptal, jakým je on řemeslem vyučený? Syn odpověděl, že je myslivcem. Otec praví: „Přece tys aspoň mým řemeslem neopovrhnul, za to jsi hodný!“ — Syn povídá: „Ale milý tatíčku, já nejsem takovým myslivcem, jak jste vy; ale takým, když je to sebe větší kus, já řeknu: „ať je to zastřelené,“ a hned je to zastřelené.“ — Letěl tam po kopci zajíc, bylo ho oknem viděť. Otec povídá: „Tož ho zastřel!“ Nejmladší syn řekl, a zajíc ležel. Otec povídá: „Nevidím, jestli tam leží!“ — Syn hvězdář se podíval na oblohu a pravil: „Ano tatíčku, leží tam za kříbem!“ — Tatíček pravil: „Ano, leží tam, ale jak ho dostanem?“ — Bratr pobera pravil: „Ať je tady!“ a hned tam byl. Ale proletěl pchavým kříbem, a byl všecek dotrhaný. Otec praví: „Celá kože je dotrhána; kdo nám ji odkoupí?“ Bratr latař praví: „Ať je zalátaný!“ a hned byl zalátaný. — Otec povídá: „No dobře budete všeci čtyři řemesly svými se živiti!“

Přebývali nějaký čas doma s tatíčkem a dobře se živili. Tu se jednomu královi ztratila princezna, a král rozhlásil, kdo by ji našel, že mu dá tu dceru a to království s ní. Bratří si pravili: „Půjdem my tam!“ — Tatíček jim nedal jíť, ale oni jenom šli, a vydávali o sobě, že oni jsou ti, co tu ztracenou princeznu naleznou. Král hned pro ně poslal s kočárem. Když přišli ke královi, pravili, že tuším rozhlásil, že se mu ztratila dcera, a kdo ji najde, že mu ji dá a to království s ní. Král pravil, že je to věrná pravda, a hned se jich ptal, aby mu pověděli, kde ta jeho dcera je? Hvězdář odpověděl, že mu včil říci nemůže, ale až přijde večer, že na obloze pozná, kde ona přebývá. Kole osmé a deváté hodiny vyšli venek a dívali se na oblohu. Hvězdář praví, že je od draka uchytěna; jak šla na procházku, že ji drak chytl a že ji má na ostrově za červeným mořem; že ho tam musí každý den dvě hodiny hladiť, a drak že má při tom svou hlavu položenou na jejím klíně. — Jak dočkali dne, hned se sebrali a jeli na kočáře až k tomu červenému moři. Potom sedli na loď a jeli až

k tomu ostrovu, kde ta princezna přebývala. Jak přijeli k ostrovu, princezna se tam procházela, draka nebylo doma; ale pricezna už jim kývala, že je s nimi zle; nebo drak už prám letěl domů. Bratr pobera honem zvolal: „Ať je princezna tudyk!“ Hned při nich byla na lodi, ale křičela, že je s nimi zle, že zahynou všeci. — Jeli na lodi ruče pryč, ale ten drak naplněný zlostí řval a hučel a vznášel se nad nimi. Hvězdář povídá myslivcovi: „Bratře, zastřel ho!“ — Bratr myslivec pravil: „Ať je zastřelený!“ Drak byl zastřelený, ale padl na lodičku a lodičku jim prorazil, tak že jim voda hrkem vtékala. Draka vhodili do moře a bratr myslivec kázal bratrovi latařovi: „Zalátej tu díru!“ Bratr latař díru zalátal, že již ani kapky vody se jim do lodičky nedostalo. Tak přijeli s princeznou šťastně až na kraj moře k břehu, a sedli i s princeznou na ten kočár a jeli. Ale jak v tom kočáře jeli, hádali se, komu ta princezna a to království patří? Hvězdář praví: „Má je princezna! kdyby nemne, nebyli bychom věděli, kde je princezna.“ — Pobera povídal: „Má je princezna! kdyby nemne, nebyli bychom princeznu dostali do lodičky!“ — Myslivec řekl, že jeho je princezna, kdyby něnho, žeby nebyli draka zastřelili. — Latař volal, že jeho je princezna, kdyby něnho, žeby se byli všeci zatopili a zahynuli. — Jak přijeli ke královi do hradu, prosili ho, aby jich rozsoudil, komu patří princezna? Král pravil: „Milí bratří, rozsoudím vás podlé spravedlnosti. Pravda je, že všickni jste si ji zasloužili, ale všickni jí dostati nemůžete. Podlé slibu mého musí ji dostati bratr hvězdář, neboť jsem rozhlásil, že kdoby ztracenou princeznu našel, ten ji dostane a království s ní; hvězdář pak ji našel, a řekl nám, kde přebývá. Aby však žádný z vás nebyl ošizený, dostane každý svůj vlastní kraj, a ve svém kraji budete každý kralovať.“ — Všickni byli spokojeni. — Hvězdář, jak bylo po svatbě, poslal si pro svého tatíčka domů. Tatíček přijel a byl rád, že synové jeho stali se panovníky každý v kraji svém. Z jara býval u lataře, v letě u pobery, na podzim u myslivce a v zimě u hvězdáře, a všudy se mu dobře dařilo až do smrti.

Budulínek.

Byl jednou jeden dědoušek a jedna babička, a měli Budulínka. Uvařili mu polívku a pravili: „Budulínku, neotvírej žádnému!“ Potom odešli do lesa. — Když odešli, přišla liška, zaklepala na dvéře a volala: „Budulínku, otevři!“ — Budulínek odpověděl: „Neotevřu!“ — A liška volala: „Otevři, budu tě vozit na ocásku!“ — Budulínek chtěl se vozit na liščím ocásku, zapomněl na zákaz dědouškův a otevřel. — Liška vešla do světničky a spapala mu polívečku. Když přišel dědoušek s babičkou domů, ptali se ho: „Budulínku, kdo tu byl!“ Budulínek pravil: „Byla tu liška a spapala mi polívečku!“ — Oni mu řekli: „Vidíš, nepravili jsme ti: Neotvírej žádnému?“

Po druhé mu uvařili kaši a pravili mu: „Neotvírej žádnému!“ — Když pak odešli do lesa, přišla zase liška, zaklepala a volala: „Budulínku, otevři!“ — Budulínek odpověděl: „Neotevřu!“ — Liška volala: „Otevři, budu tě vozit na ocásku!“ — Budulínek zase otevřel, liška vešla, snědla mu kašičku a utekla. — Když se vrátil dědoušek s babičkou z lesa, tázali se ho: „Kdo tu byl?“ — Budulínek odpověděl: „Liška tu byla a spapala mi kašičku.“ — Oni mu řekli: „Vidíš, nepravili jsme ti: Neotvírej žádnému?“

Po třetí mu navařili hruštičky a šli do lesa. Když odešli, přišla opět liška a volala: „Budulínku, otevři, budu tě vozit na ocásku!“ — Budulínek odpověděl: „Ty mne nebudeš vozit!“ — Liška mu slíbila, že bude, a on jí otevřel. — Liška vešla a spapala mu hruštičky. Budulínek si sedl na ocas, a a liška ho vozila; ale potom se rozběhla a zavezla ho do liščí díry.

Když pak dědoušek s babičkou přišli domů a Budulínka neviděli, hned si pomyslili, kde Budulínek je. Vzali sekerku, džber a housle, a šli před díru liščí. Když přišli před díru liščí, začal dědoušek hrát na housličky, babička bubnovala na džber, a k tomu zpívali:

„Jsou tam čtyry liščičky,
pátý Budulínek:
máme nové housličky
a pěkný bubínek!“ —

I pravila stará liška mladé lišce: „Jdi se kouknout, co to tam

je!“ Mladá liška vyběhla, a jak vyběhla z díry, usekla ji babička hlavičku a hodila ji pod džber. Potom hrál dědoušek dále, babička bubnovala a zpívali zase:

„Teď jsou tři tam liščičky,
čtvrtý Budulínek:
máme nové husličky,
a pěkný bubínek!“ —

Zase kázala stará liška lišce mladé: „Jdi ty se kouknout, co to tam je!“ — Druhá liška vyšla, babička jí usekla hlavičku a hodila jí pod džber. — Dědoušek hrál, babička bubnovala a zpívali zase:

„Teď jsou dvě tam liščičky,
třetí Budulínek:
máme nové husličky
a pěkný bubínek!“ —

Zas pravila stará liška mladé lišce: „Ony tam mrchy tancují; i jdi se kouknout, co to tam je?“ — Ona šla, a jak vylezla z díry, babička jí usekla hlavičku a hodila pod džber. — Dědoušek zase hrál, babička bubnovala a zpívali. Tu pravila stará liška: „Musím já tam sama jít.“ — Ale jak vyšla, babička jí také usekla hlavu a hodila pod džber. Potom dědoušek i babička vlezli do díry liščí a našli Budulínka. Seděl tam v koutku a plakal po dědouškovi a po babičce, že jich neposlechl. Oni ho vzali a zavedli domů, a od té doby Budulínek hezky poslouchal a dobře se měl.

Karlovské jezero.

(V podřečí valašském.)

Kdo chce ďo Karlovic z Rožnova špěš dojíť, jide chodníkem a přijde k jezeru Karlovskému, které před časy bylo o mnoho větší, ale během časů znamenitě zarostlo, tak že včil na jeho břehu lúky jsú. Před dávnými časy na tých lúkách sekel jeden člověk seno. O snídaňú přišel k němu černokněžník a dal sa s ním hovořiť. Když tak spolu hovořili, černokněžník povídá: „Přítelu! jestli byste chtěl, já bych vám dobrý výdělek dožitčil. — Vtedy obyvatel valašských hor snadno k penězom nepřišel. Vrchnosť nedala rúbať drva, proto

že jich neměla komu prodať; o obchodě a řemesloch ani zniku nebylo, a co kdo z dobytka vytěžil, to zase na sůl a jiné zpotřeboval. Protož, jak ten člověk o výdělku uslyšel, byl rád. Jak to černokněžník zpozorovál, pokračovál dále: „V tem jezeře jsú dva draci, a ty já chcu vyvésť. Tož já chcu, abyste mně toho prvního zadržál, než druhého vyvolám; potom si každý na jedného sednem a poletíme pryč; když se na jisté místo dostanem, dobře vám zaplatím.“ — Člověk, jak uslyšel o drakoch, velice se bál; ale černokněžník ho ujiščovál, aby sa nic nebál, že ty draky jak kuřata ukrotí, edem aby přes ten čas nemlouvil, a nechť sa dělá cokolvěk, že mu ani vlas s hlavy nezhyne. — Člověk svolil, pověsil kosu s kubíkem a s kutím na jedlu, a šel za černokněžníkem. Přijda k jezeru černokněžník vytáhel knížku, kleknúl na zem, rozevřel knihu a začál sa modliť. Sotvá sa počál modliť, začalo sa jezero hýbať. Čím vjec sa modlil, tím vjec sa jezero hýbalo. Tu najednúc vystrčil drak hlavu, však ale sa hned zasej skryl. Černokněžník pořád sa modlil, a tak musel drak z jezera ven. Jak ten drak tak daleko připloul, co naň se břehu rukú dostať mohel, dál mu náhubek z vazového lýčí, vytáhel ho na suchú, a dál ho držať temu člověkovi. Ten člověk od velkého strachu malého ducha měl. Ale když viděl, že sa drak ani nehýbá, nabyl smělosti. Jak černokněžník drakovi oči zavázál, kleknúl na zem, a dál se podruhé na modlení. Sotvý sa počal modliť, zasej sa počalo jezero mnohem strašnější hýbať a búřiť, až z něho konečně mnohem hroznější drak vylézel. Jak připloul k břehu, zasej mu dál černokněžník náhubek z vazového lýčí a oči mu zavázál. Když to všecko bylo hotové, pomohel černokněžník temu člověkovi na teho menšího draka sednúť; ale mezi tým jeden k druhému ani b c neřekel; a sám na teho většího sednul, jakési nesrozumitedlné slova propověděl, a hneď sa draci od země zdvíhli a do povětří letěli. Když letěli nad horami, černokněžník povídal, že jsú to města. Načež ti draci s takovú prudkosťú letěli, že hrozný větr od nich fučel, který všecky stromy v lesech, nad kterými letěli, vyvrátiť a polámať hrozil; a když nad osadami letěli, zasej povídál černokněžník, že jsú to lesy, načež draci prudkosť svého letu znamenité zmírnili, aby tak hrozný vichr od nich nefučel, poněvadž oni, když zavázané oči měli, mysleli, že jest to tak, jak

jim černokněžník oznámil. Kdyby jim byl pravdu oznámil, byli by všecky lidské obydla povyvrácali, proto že jich černokněžník přinutil z jezera vylézť. — Tak letěli pořáď a pořáď, a černokněžník jim dycky tak, jak jest hore praveno, oznamovál, až přijeli nad jedno veliké město. Tam na prostřed teho města na zem sletěli. Načež černokněžník draky zabil a maso z nich tamním obyvatelom velice draho prodával. Ten člověk sa ho tázal, že proč ti ludé to dračí maso tak draho kupujú, že sa nic na drahotu neobhlídajú, a edem kupujú jak na rvač. — „Inu, milý člověče,“ pravil černokněžník, „kdyby nemuseli, tož by nekupovali. V tých krajinách je náramně horko; ti ludé, aby tomu horku vydržať mohli, musá dračí maso pod jazykem nosiť.“ — Jak byl černokněžník po prodaji, šel s tým člověkem do hospody, dal se mu najezť a napíť, a dobře mu zaplatil. — Jak ten člověk ty peníze spatřil, začal velice plakať, že což je mu po tých penězoch, když on domů netrefí? — „Neplač,“ praví černokněžník, „když jsem ťa až tady přived, a i sa o posla obstarám, co ťa až domů dovede; seber si své peníze a pojď se mnú.“ — Šli. Jak přišli za město, černokněžník začal na píščalce pískať, a hneď sa k němu černý kozel zjavil; na něho kázal člověkovi sednúť, že ho brzo domů donese. Vol nevol sednul člověk na kozla, který za nedlúho až na to místo, kde sekel, ho donésel, a jak s něho slézel, hneď sa mu s oči ztratil. Člověk šel k jedli pro kosu, a sekel pořáď až do poledňa. O poledni, jak přišel k obědu, žena ostala jak zarazena, neboť došel rok, co ho doma nebylo. — On ale sa divil, jak je to možná, poněvadž ten čas tak dlúhý sa mu nezdál.

Ševc a čert.

(V podřečí hanáckém.)

Bel jednó jeden ševc, a ten měl takovó nózo, že se nemohl svém řemeslem ani veževiť ani svy senke vechovať. I dal se teda zapsať čertovi s celó svó krvjó, s ženó i s děťma, ačkole to nerád odělal. A dež ož bel zapsané, tož se ho ptá ten čert: „No, co včel za to chceš?“ A ševc mo povidá: „Já řko, dé mně tak moc peněz, co bech sám se mohl veževiť a vechovať te svy děti.“ Čert mo to rád přeslébil a přenášel mo

každé deň pět rénskéch. A to belo právě v to dobo, dež chodil Pánbůh se svatém Petrem po zemi. I přešle taky k temo ševcovi, co se dal čertovi zapsať, dež se ož začalo smrkať; ševc nevěděl, hdo só, a odkuď só, a ptať se jich ostéchal, protože viděl, že só to až toze hrzky osobe. Oni žádale noclehа, a ševc jim ho s velekó ochotó přeslébil. Žena jeho jich hrzke octila, přepravila jim dobró večeřo, po večeře ostlala jim pořádně lůžko, a sama si lehla ven pod přéseňkem. Ráno stala brzo a ochestala jim snidani, jak se patři. Dež se nasnidale a jož bele na odeiťó, ptá se Kristus Pán: „Co sme dložni?“ Ševc na to: „E nic.“ A Kristus Pán: „No deť přece neco!“ A ševc zasi: „No teda, dež přece neco, tož bech rád, abe se mně tato troji věc veplnila: za první, hdo si na to mó osmolenó trojnožko lapne, hde já sedávám, dež láco nejaké ďoravé bot, abe i s ňó zostal jako překované, dokuď já chco; potom, hdo se na mě z venko oknem bode divať do izbé, abe od teho okna nemohl odeiť, až bech já temo chtěl; a naposlede, hdobe mně v zahradě z mé trnke korlátke třasl, lebo koňárem tam té hroške třepal, abe se od ni nemohl hnóť, dokuď bech já nechtěl.“ A sen Boži řekl: „Stane se ti, jak si to žádáš.“ I odešil a svaté Petr s ňém. Dež ož vepršel ševcovi čas, tož si přešil pro něho čert řka: „Ševče, věel půdeš se mnó do pekla; vizeš, že ož je čas.“ Na to ševc: „Vizo, vizo; ale počké, až povečeřáme, a zatém si odpočeň tade na trojnožce!“ Čert nedaja se dlóho pobizeť, lapl si hneď, abe svém ódiskóm hověl. A ševc chestal se po večeře s manželkó i s děťma do pekla. A tož dež ož bele všeci se všeckém hotovi, zkřékl na čerta, abe ož šil. Čertisko stává, stává, křevi se všelejak, až ho všecko boli, jenom abe se mohl odtrhnóť; ale — nende to. A tož křeči na milyho ševca: „Bracho, tade to po čertech páli. Deť mně pomož a posť mě jož přece, posť! já ti rač ešče neco časo předám.“ A ševc: „Dež mně předáš, tož mně předáš, di si.“ A tož mo předal čert ešče sedm let. A dež tech sedm let ož vepršelo, přeběhl si zasi čert pro svyho ševca; ale ož nešil do izbe, jenom z venko oknem se tam dival, a klepaja na okňo volal: „Ševče, ož so zas to pro tebe, chesté se! šak ož viš, hde máš iť.“ Milé ševc právě šel bot, a žena dělala večeřo. A dež oslešel a oviděl čerta, řekl mo: „E počké jenom trocho, až povečeřáme.“ Čert teda čekal venko na ševca. A tož dež ož povečeřale a na

cesto se přepravile, povidá ševc: „No čertičko, poď! me ož sme hotovi.“ Ale milé čert nemohl nijakó od okna, měl nožéska jako překovany. A viza zló a zló, dal se do prošeni: „Posť mě, bratřičko! předám ti rač ešče časo.“ A ševc: „Dež mně předáš, tož mně předáš, di si! Ale to ti povidám: jak mně přendeš po třeti, dež nebodo hotové, a až se zpravim, zas nebodeš chtěť iť, potom si mě nežádé! já necheo beť tvém blázncm.“ Čert mo zasi předal sedm let a odešil sám dom. A dež zasi tech sedm let vepršelo, přešil si zasi čert pro svyho ševca, a vkročel hneď do izbe. To ševc na něho s dobró: „Dobře, dobře, že ideš; právě nám včel dozrálo ovoce, kery toze dobře chotná; zaskoč si tam do mojé zahrade, a otřas si trnek lebo otřep hrošek, jak moc chceš, čém vic, tém lepši; moja stará jich nabere do velekyho ozla, abechme měle čém se na cestě občerstviť; te si dozajista taky rád vezmeš.“ To si čert veskoči a běži přes deske do zahrade, a třepe trnkó, až i všecko lésti a halozi opadalo a jenom holé peň zostal. Zatém se ševc se svéma ož přechestal, a volá na čerta: „No te děláš nám pěknó! nechceš snaď celé strom s sebó vziť? deť sem ti přece povidal, abes jenom trnke střásl, a te tade řádiš jako v pekle. Poď rač ož do pekla! já so hotové se svéma.“ Milé čert ode pňa casnoval sebó sem tam, ale ani hni. To ševc na něho zhorta: „Neřekl sem já tobě, ešle přendeš, dež nebodo hotové, a až se zpravim, ešle nebodeš chtěť ož odeiť, abe sis mě nežádal? já cheo iť, a te nechceš; mesliš te, že já so tvůj blázen? i počké!“ A tož běži milé ševc do izbe, vezne řemeň, a s ňém honem na čerta, a jak ho medli, tak ho medli; čert véská, co može, křeči a pišči, co mo hrdlo stači, až se ledi z celé dědine sbihale. Jak se divile, dež vlastnima očma viděle, jak ševc čertovi smoli záda. Dež ho ož dosť zmaloval, tak že chodák ani čertovi nebel podobné, postil ho: „Di, ešle tě v pekle poznajó.“ A čert s radosťó otěkal dom, jak be prášel, sám, a ševcovi dal ož na decke pokůj.

Před smrťó poročel si ševc, až ho pohřbijó, abe mo dale to zástěro, keró nosel; a tož mo jo tam dale. Sotva zemřel, jož šil k nebi, a přenda tam, klókl na bráno nebeskó, abe mo otevřele. I odemyká svaté Petr svém klóčem bráno, prohliži osobo a povidá: „O ševče, te tade nemáš mista! odendi pryč! co sis vevolel, teho se ti dostalo. Debe sis bel vevolel králov-

stvi Boži, bel bes ho měl." To řekl a zamkl bráno. Ševc ale sám sobě: „Co věel dělať?" I osmeslel si, iť zrovna do pekla. Jak ho čerti viděle z daleka se hnať, začale na sebe volať a křečeť: „Ševc běži sem! honem zavřeme vrata, nepóšťéme sem ševca, sic nás všecke vežene z pekla!" Ševc klókl dosť, ale nadarmo! Dež ho teda ani do pekla postiť nechtěle, šil zasi na svatyho Petra do nebe. Svaté Petr odemkl, podival se na něho, a povidá: „Pro tebe dokonca néni tade mista: marně hledáš!" A tož chodák ševc zasi do pekla, a čerti zasi křečele: „Jenom teho ševca sem nepóšťéte!" Teda zasi zpátke na svatyho Petra. A dež svaté Petr klóčem bráno odemkl, milé ševc jeduém šostem vhodil svó osmolenó zástěro do nebe a povidá: „Dež já to nebodo, nechť je tam aspoň má zástěra!" A zasi šil k peklo. Ale tam se mo žádné jož ani neozval, vrata bele zavřeny a všecko o vnitř tichónko. Tož povidá ševc sám sobě: „Ešče jednó půdo na teho svatyho Petra." I šil a klókl zasi. Svaté Petr odemkne, a ševc mo honem pod rokó podleze a do nebe vklózne; i roztahl si tam svó zástěro, a sedl si na ňo. Svaté Petr ho vehání, abe šil, hde patři; v nebi že mista nemá. Ale ševc ož jednó seděl, a nechtělo se mo odtáď; i řekl Petrovi: „Deť já nesedim na vašem, já sedim na svym!" A tož ide svaté Petr před Krista Pána a vekládá mo to: „Pane, ševc nám nechce odtáď ven, a přec mista tade nemá!" Sen Boži ale se nad ševcem sletoval a rozkázal: „No, nech ho jož, nechť si tam o bráne sedi!"

SLOVENSKÉ.

Tri citroni.

Bou raz jeden stari král, a ten král mau jedneho jeďinkjeho sina. Tohoto sina zavolá raz pred seba a takto k němu prerečje: „Sin muoj! viďiš, že sa mi hlava zabelela; dňes zajtra oči zatvorím, a ešťe ňeznám, v akom stave ťa zaňehám. Žeň sa, sin muoj! nach ťa požehnám skorej, ako mi oči zatlačíťe." Sin ňič ňeodpovjedau, hiba sa velmi zamisleu; otcovu vuolu bi zo srdca rád bou viplňiu, ale ňebolo ďjeučaťa, ktoruo bi mu srdce bolo mohlo zalúbiť.

Jeden raz, keď seďeu v zahraďe a práve rozmíšlau, čo má urobiť, tu zrazu, kďe sa vezme, tu sa vezme, pred ňeho sa jedna stará žena postaví: „Choď na sklenní vrch, odtrhňi tri citroni, a buďeš mať ženu, ktorú tvoje srdce zalúbi,“ prerečje, a ako skrsla, tak i zmizňe. Ako jasná strela preljetli slová tjeto čez dušu králoučíkovu. V tom okamžeňí si umjeňiu, stoj čo stoj, sklenní vrch vihladať a tri citroni odtrhnuť. Vijaviu otcovi svoj úmisel, a oťec dau mu na cestu koňa, zbroj a svoje otcouskuo požehnaňja.

Hustimí horamí, pustimí polamí putovau náš králoučík dlho, velmi dlho: ale o sklennom vrchu a o troch citronoch aňi chíru, aňi slichu. Raz celí utrápení od dlhej cesti hoďiu sa pod širokú lipu do chládku. Keď sa hoďiu, zazvoňila otcouska šabla na zemi, čo mau pri boku, a na vrchu širokej lipi dvanásť hauranou zakrkalo. Hrkotom šable splašenje, schiťili sa na krídla a leťeli vo víchor po nad visokje stromi. „Hm! už som živjeho tvora dáuno ňeviďeu,“ prerjekou králoučík sam k sebe, a skočiu zo zeme. „Puojďem v tú stranu, v ktorú haurani leťeli, adaj že sa mi dáka náďeja ukáže.“

Šjeu on, šjeu na novo za celje tri dňi a tri noci, až sa mu na ostatok jeden visokí zámok zďelaka ukázau. „Chvala Bohu! preca sa raz k ludom dostaňem!“ radosňe vivolau a kráčau ďalej.

Zámok bou zo samjeho olova, okolo ňeho obletuvalo dvanásť hauranou, a pred ňím stála jedna stará žena, a to bola Ježibaba, o dlhú olovenú palicu opretá. „Jaj sin muoj, kďe že si sa ti tu vzau? veď tu aňi ftáčka, aňi letáčka ňechiruvať, ňje že bi to človječika!“ prerečje Ježibaba ku králoučíkovi. „Uťekaj, jestli ťi živuot milí; lebo keď muoj sin príďe, ten ťa zje!“ — „Ach ňje že tak, stará matka, ňje!“ prosí králoučík, „veď som ja k vám prišjeu na poradu, či bisťe mi o sklennom vrchu a o troch citronoch dač povjedať ňeveďeli.“ — „O sklennom vrchu som ja ňikdi ňeslíchala; ale počkaj, kím príde muoj sin domou, adaj že ťi ten buďe veďjeť dač povjedať. Veď ťa už len dáko zachráňim: skriješ sa pod metlu, a tam buďeš čušať, kím ťa ňezavolám.“

Zahučali hori, zatrjasou sa zámok, a Ježibaba pošepla králoučíkovi, že to jej sin iďe. — „Fuj! fuj! človečina smrďí: iďem ju zesť!“ skríkou Ježibabin sin ešťe vo dverách, a veli-

kím olovením kijakom dupnuu na zem, že sa celí zámok zatrjasou. — „Ach ňje že tak, sin muoj, ňje!“ krotí ho Ježibaba, „veď to přišjeu jeden krásni mláďenček, chce sa s ťebou o volačom poradiť.“ — „No keď sa chce so mnou poradiť, nach príďe sem.“ — „Veru príďe, sin muoj, ale len keď mi slúbiš, že mu ňič ňeurobiš.“ — „No ňič mu ňeurobím, len nach príďe.“

Králoučík sa pod metlou trjasou ako osika, lebo viďeu po medzi prúťiki pred sebou ozoru, ktorej ňebou hiba po kolená. Na šťesťja mau už živuot ubezpečení, keď mu Ježibaba s pod metli visť kázala. — „No ti chrúst, čo sa bojíš?“ skríkou obor, „skjaď si? čo chceš?“ — „Ach nuž čo že chcem,“ odpovjedau králoučík, „už sa od dáuna v tíchto horách potulujem, a ňemuožem najsť to, čo hladám: nuž som sa ťa prišjeu spítať, či bisi mi ňeveďeu dač povjedať o sklennom vrchu a o troch citronoch.“ — Ježibabin sin zmrašťiu čelo, a po chvili trochu ťikším hlasom prerjekou: „O sklennom vrchu tu ňechiruvať; ale tajďi k bratrovi mojmu na srjeborní zámok, adaj že ťi ten buďe veďjeť dačo povjedať. Ale počkaj, lačnjeho ťa ňepusťím: matka! sem tje haluški.“ — Stará Ježibaba položila velikú misku na stuol a jej ozrutnuo sinsko si k ňej zasadlo. „Poď a jedz!“ skrikou na králoučíka. Králoučík vezme prvú halušku, zahrizňe, ale sa mu dva zubi vilomili, lebo to boli haluški olovenje. — „No čo že ňeješ? adaj sa ťi ňepáča?“ spíta sa Ježibabin sin. — „Ach ba sú dobrje, ale sa mi teraz ňechce.“ — „No keď sa ťi teraz ňechce, naber si do kapsi, zješ cestou.“ — Milí králoučík si museu volki ňevolki nabrať olovenich halúšok do kapsi. Po tom sa odobrau a šjeu ďalej.

Šjeu on šjeu za celje tri dňi a tri noci, a čím ďalej šjeu, tím večmi sa zatúlau do hustej tmavej hori. Pred ňím pusto, za ňím pusto; aňi len živjeho tvora vídať ňebolo. Celí utrápení od dlhej cesti hoďiu sa na zem. Zvuk srjebornej šable sa rozljetou široko. Nad ňím zakrkalo štirjadvacať hauranou brinkotom šable splašeních, a schiťjac sa na krídla, leťeli vo víchor. „Dobrí znak!“ skríkou králoučík, „puojďem v tú stranu, v ktorú haurani leťeli.“

I šjeu on v tú stranu, šjeu, čo mu len nohi stačili, až sa mu na raz visokí zámok ukázau. Ešťe bou od zámku ďelako, a už sa mu múri blišťali, lebo ten zámok bou z čistjeho srjebra. Pred zámkom stála hrbatá stará žena, o dlhú srjebornú palicu

opretá, a to bola Ježibaba. „Jaj, sin muoj! kďe že si sa ti tu vzau? veď tu aňi ftáčka, aňi letáčka, ňje že bi to človječika!“ zvolala Ježibaba na králoučíka; „ak ti je živuot milí, utekaj, lebo keď muoj sin príďe, ten ťa zje.“ — „Ach, stará matka! ozaj že ma zje: veď mu ňesjem pozdraveňja od brata z olovenjeho zámku.“ — „No keď ňesješ pozdraveňja z olovenjeho zámku, teda poď do izbi, sin muoj! a povedz že mi, čo hladáš?“ — „Jaj, stará matka! čo že hladám? už od tolkjeho času hladám sklenní vrch a tri citroni, a ňemuožem ích najsť: nuž som sa prišjeu spítať, či bisťe mi o ňích dač povjedať ňeveďeli.“ — „O sklennom vrchu ja ňevjem; ale počkaj, kím príďe muoj sin, adaj že ťi ten buďe veďjeť dač povjedať. Skriješ sa pod posťel, a ňeohlásíš sa, kreme keď ťa zavolám.“

Zahučali hori hlasom stocentovím a zámok sa strjasou, a králoučík už veďeu, že to Ježibabin sin domou iďe. „Fuj! fuj! človečina smrďí, iďem ju zesť!“ zrevalo ozrutnuo chlapisko ešťe vo dverách, a srjeborním kijačiskom duplo na zem, že sa celí zámok zatrjasou.“ — „Ach ňje že tak, sin muoj, ňje! veď to přišjeu jeden krásni mláďenček, doňjesou ťi pozdraveňja od brata z olovenjeho zámku.“ — „No keď bou u mojho brata, a keď mu ten ňič ňeurobiu, aňi sa mňa nach ňebojí; nach vijďe von.“ — Králoučík viskočiu s pod posťele a zastau si k ňemu, a tak vizerau vedla ňeho, ako čo bi sa bou pod najviššju jedlu postaviu. — „No chrúst! či si bou u mojho brata?“ — „Nuž veru som bou: a tu mám ešťe aj haluški, čo mi dau na cestu.“ — „No verím ťi; teraz mi povedz, čo chceš?“ — „Ach čo že chcem? prišjeu som sa ťa spítať, či bisi mi ňeveďeu dač povjedať o sklennom vrchu a o troch citronoch.“ — „Hm! počuu som ja o tom dakedi, ale ťi cestu ukázať ňeznám. Medzi tím vješ čo? choď k mojmu bratovi na zlatí zámok, ten ťa upraví. Ale počkaj, lačnjeho ťa ňepusťím: matka, sem tje haluški!“ — Ježibaba doňjesla na velkej srjebornej miske haluški a položila ích na stuol. „No jedz!“ zvolau sin. Králoučík viďjac, že sú to haluški srjebornje, povjedau, že sa mu jesť ňechce, ale že si nabere na cestu, ak mu dá. — „Naber si, kolko len chceš, a pozdrau mi brata aj ťetku.“ — Králoučík si nabrau halušok, pekňe poďakuvau a šjeu ďalej.

Už tri dňi boli pominuli, čo zo srjebornjeho zámku odišjeu, a čo po hustích horách jednostaj blúďiu, aňi ňeveďjac skjaď má

ísť, či sem, či ta. Celí utrápení hoďiu sa pod širokjeho buka, abi si kus oddíchou. Zazvoňila srjeborná šabla na zemi, a jej hlas sa široko rozljetou. „Kr, kr, kr!“ zakrkau nad pocesním krďel hauranou, brinkotom šable splašeních, a leťeu vo víchor. „Chvala Bohu! zlatí zámok už ďelako ňebuďe,“ zvolau králoučík, a zabrau sa poťešení ďalej, skjaď mu haurani cestu ukázali. Sotva že višjeu z dolini na brježok, tu viďeu krásnú širokú lúku; na prosrjed lúki stáu zlatí zámok, ako čo bi sa do slnka poďívau, a pred bránou toho zámku stála stará zhrbená Ježibaba, opretá o zlatú palicu. „Jaj, sin muoj! čo tu hladáš?“ zvolala na králoučíka, „veď tu aňi ftáčka, aňi letáčka ňechiruvať, ňje že bi to človječika! Ak ťi je živuot milí, uťekaj; lebo keď muoj sin príďe, ten ťa zje!“ — „Hoj stará matka! ozaj že ma zje,“ odpovjedau on; „veď mu ňesjem pozdraveňja od brata zo srjebornjeho zámku.“ — „No keď ňesješ pozdraveňja zo srjebornjeho zámku, teda poď do izbi, a povedz že mi, čo ťa k nám privjedlo?“ — „Ach stará matka, čo že ma privjedlo? už od dáuna putujem po tíchto horách, a ňemuožem sa vizveďjeť, kďe je sklenní vrch a tri citroni; upravili ma teda k Vám, že mi adaj vi buďeťe veďjeť o ňom dač povjedať.“ — „Kďe je sklenní vrch? to ťi ja povjedať ňeznám; ale počkaj, kím príďe muoj sin, ten ťi poraďí, skaďjal máš ta ísť a čo máš robiť. Skriješ sa pod stuol, a tam buďeš, kím ťa ňezavolám.“

Zahučali hori, zámok sa zatrjasou a Ježibabin sin vkročiu do izbi. „Fuj, fuj! človečina smrďí, iďem ju zesť!“ skríkou ešťe vo dveräch, a zlatím kijačiskom dupnuu na zem, že sa celí zámok strjasou. — „Ťikšje, sin muoj, ťikšje!“ kroťí ho Ježibaba, „veď to prišjeu jeden krásni mláďenček, doňjesou ťi pozdraveňja od brata zo srjebornjeho zámku: ak mu ňič ňeurobíš, hňeď ho zavolám.“ — „No keď mu muoj brat ňič ňeurobiu, aňi mu ja ňič ňeurobím.“ — Králoučík sa viťjahou s po pod stola a stau si vedla ňeho, a tak vizerau proťi ňemu, ako čo bi sa bou pod dáku visokú vežu postaviu, a ukázau mu srjebornje haluški na znak toho, že naozaj bou na srjebornom zámku. — „No povedz že mi, ti chrúst, čo chceš?“ skríklo ozrutnuo chlapisko, „ak ťi muožem poraďiť, poraďím ťi, ňič sa ňeboj!“ — Tu mu králoučík virozprávau cjel svojej dlhej cesti, a prosiu ho, abi mu poraďiu, skaďjal má ísť na sklenní vrch,

a čo má robiť, abi dostáu tri citroni. — „Či viďíš tú bobulku, čo sa tamto čerňje,“ ukázau mu zlatím kijačiskom, „to je sklenní vrch; na tom vrchu stojí jeden strom, a na tom strome visja tri citroni, ktorje na seďem míl do okola voňajú. Vijďeš na teň sklenní vrch, klakňeš si pod strom a nadložíš ruki: ak sú ťi citroni súďenje, sami ťi do rúk odpadnú; ale ak sú ťi ňesúďenje, ňeodtrhňeš ích, čo bisi čo robiu. Keď sa buďeš navracuvať a buďeš lační lebo smední, rozkroj jeden s tích citronou, a naješ sa i napiješ. A teraz choď s pánom Bohom! Ale dočkaj, lačnjeho ťa ňepusťím: matka, sem tje haluški!“ — Tu postavila stará Ježibaba velkú zlatú misku na stuol. „No jedz!“ povedá jej sin králoučíkovi, „a ak sa ťi teraz ňechce, naber si do kapsi, zješ cestou.“ — Králoučík ňechceu jesť; ale si nabrau do kapsi, hovorjac, že cestou zje. Potom sa pekňe poďakuvau za ucťeňja a za poradu, a šjeu ďalej.

Bistro kráčau z vrchu do dolini, z dolini na noví vrch, a ňezastaviu sa hiba pod samím samučičkím sklenním vrchom. Tu zastáu ako skameňelí. Vrch bou visokí a hladkí, zádrapki ňebolo na ňom žjadnej. Na vrchu sa rozchvjevali konáre zázračnjeho stromu, a na strome sa kolimbali tri citroni, a voňali tak tuho, že králoučík takmer omdljevau. „Poručena Bohu! už ak buďe, tak buďe. Keď som už raz tu, aspon sprobujem,“ si pomisleu, a začau sa drjapať hladkím sklom hore; ale sotva že višjeu na dakolko sjah, višmikla sa mu noha, a on hibaj! dolu vrchom, že aňi ňeveďeu, kďe je, čo je, hiba keď sa našjeu na zemi. Namrzení začňe vihadzuvať haluški, misljac, že mu ťarcha prekáža. Zahoďí prvú, a hla! haluška sa na sklenní vrch prilipňe; zahodí druhú i treťú, a viďí pred sebou tri schodi, na ktorích si muohou bezpečňe zastáť. Králoučík bou celí uraduvaní. Haluški metau pred seba, a všaďe sa mu s ňích schodi robili. Najskuor vimetau olovenje, potom srjebornje, a na ostatok zlatje. Po porobeních schodách kráčau hore, vše višje a višje, až sa pekňe krásňe dostau na samí hrebeň sklennjeho vrchu. Tu klakou pod strom a nadložiu ruki. A hla! tri krásne citroni zleťeli mu do hrsťi sami od seba. Strom skapau, sklenní vrch plasnuu a miznuu, a keď sa králoučík spamatuvau, ňebolo stromu, ňebolo vrcha, čira rovina sa pred ňím rozložila.

I zabrau sa naraduvaní domou. Aňi ňejedou, aňi ňepiu,

aňi ňeviďeu, aňi ňepočuu od samej radosťi. Ale prišjeu treťí ďeň, len mu tu veru začalo v bruchu svitať. Takí bou lační, že bi sa vari aj do olovenich halúšok ta bou oddau, kebi mu kapsa prázna ňebola bívala. Kapsa prázna, a do okola ako na dlaňi. Tu viťjahňe s kapsi jeden citron a rozkrojí ho na poli: ale čo sa ňestalo? s citrona viskočila krásna ďjeuka, nahá ako palec, ukloňila sa pred ňím a zvolala: „Či si mi prihotoviu jesť? či si mi prihotoviu piť? či si mi prihotoviu peknje šati?“ — „Ňemám ťi, krásna tvora, ňemám aňi čo dať jesť, aňi čo piť, aňi obljecť!“ zažalostiu králoučík, a krásno ďjeuča plasklo pred ňím tri razi bjelimí rúčkamí, uklonilo sa a zmizlo.

„Aha už ja teraz vjem, čo sú to za citrony! dočkaj, ňerozkrojím ťa ja už tak lahko!“ prerjekou králoučík. Z rozkrojenjeho sa do dobrej chuťi najedou, napiu, a tak občerstvení stúpau ďalej. Ale na treťí ďeň ho hlad od predošljeho tri razi horší opásau. „Poručena pánu Bohu!“ si pomisleu, „ešťe sa mi jeden zvíši; já ho rozkrojím.“ A tu viňau druhí citron, rozkrojiu ho na poli, a hla! ešťe raz krajšja ďjeuka od predošlej sa pred ňeho postavila, tak ako ju Boh stvoriu. — „Či si mi prihotoviu jesť? či si mi prihotoviu piť? či si mi prihotoviu peknje šati?“ — „Ňeprihotoviu, duša drahá! ňeprihotoviu!“ — a krásno ďjeuča plasklo pred ňím ďo treťice rúčkamí, ukloňilo sa a zmizlo.

Už mu hiba jeden citron zostáu; vezme ho do ruki a hovorí: „Ňerozkrojím ťa, hiba v dome mojho otca!“ a s tím kráčau domou. Na treťí ďeň viďeu už, po dlhom čase, mesto roďinnuo. Aňi sam ňeveďeu, ako sa ta dostau, hiba keď sa raz našjeu v otconskom kašťjeli. Starjeho otca slzi radosťi zaljali: „Vitaj sin muoj, vitaj mi na storaz!“ vivolau a padou mu okolo hrdla. Králoučík rozprávau, ako sa mu na cesťe voďilo, a domáci, ako ho túžebňe očakávali.

Na druhí ďeň sa pristrojila velká hosťina; panstvo sa pozvalo zo všetkích strán, jedlamí a nápoji najlepšimí na sveťe sa stoli naplňili, a krásne zlatom višívanje, perlamí vikladanje šati sa prihotovili. Panstvo sa zišlo, posadalo za stoli a očakávalo, čo sa staňe. Tu viťjahňe králoučík ostatňi citron, rozkrojí ho na poli, a z citrona viskočí paňička tri raz krajšja, ako boli predošlje. „Či si mi prihotoviu jesť? či si mi prihotoviu piť? či si mi prihotoviu peknje šati?“ — „Prihotoviu,

duša moja drahá, všetko prihotoviu,“ odpovjedau králoučík a podau jej krásne šati. Obljekla sa krásna ďjeuka do krásnich šjat, a všeci až tak híkali nad jej ňevídanou krásou. Ňezadlho na to bou i sobáš, a po sobáši sláuna svaďba.

Už sa teda starjeho králova žjadosť viplňila: požehnau si sina, oddau mu králoustvo do ruki, a ňezadlho zomreu.

Prvuo, čo mladjeho krála hňeď po otcovej smrťi zašlo, bola vojna, ktorú súsední král proťi ňemu pozdvihou. Tu sa museu zo svojou horko ťažko zaslúženou ženou prví raz rozlúčiť. Abi sa jej teda v jeho ňeprítomnosťi dač ňestalo, dau jej v zahraďe nad jednim jazerom trún vistavef, na ktorí sa dostať žjaden ňemuohou, kreme komu hodbabnú šňúru spusťila a k sebe ho viťjahla.

Ňeďelako králouskjeho kašťjela bívala jedna stará baba, tá istá, ktorá bola mladjemu královi tri citroni poraďila. Za slúžku mala cigánku, ktorú k tomu jazeru pre vodu posjelavala. Dobre ona veďela, že mladí král ženu dostáu, a mrzelo ju náramňe, že ju na svaďbu ňezavolau, ba aňi sa jej za dobrú radu ňepoďakuvau. I pošle raz tú slúžku k jazeru na vodu. Tá iďe, začrje, a viďí! vo voďe krásnu postavu. V tom domňeňí, že je to jej sťíň, mrskňe nádobou o zem, že sa na sto kusou rozleťela. „Či bisi bola hodná,“ povedá, „že bisom ja taká pekná, ťebe starej strige vodu nosila!“ A ako to vipovjedala, obzrje sa hore, a hla! ňebou to jej sťín, čo viďela vo voďe, ale krásnej králounej. Zahanbená črepi pozbjerala a vráťila sa domou. Stará baba, ktorá už napredok veďela, čo sa stalo, vibehla jej z novou nádobou v úsreti a spituvala sa slúžki, len tak na oko, čo sa jej prihoďilo. Slúžka rozpovjedala všetko, ako sa stalo. „No ňič to!“ povje stará baba; „ale vješ čo? choď ti ešťe k tomu jazeru, a popros tú paňú, abi spusťila hodbabnú šňúru, a abi ťa hore viťjahla, že ju učešeš. Ked ťa viťjahňe, buďeš ju česať; a keď ťi zaspí, zapichni jej túto gombačku do hlavi. Potom sa obleč do jej šjat, a seď tam ako králouná.“

Ňebolo treba cigánku velmi nahovárať; vzala gombačku, vzala nádobu a vráťila sa k jazeru. Načrje a obzrje sa na krásnu králounú. „Jaj aka-že sťe pekná! ach či že sťe pekná!“ vikrikuje a prjezočive sa jej do očí viškeruje. „Hej,“ povedá, „ale bisťe ešťe sto raz krajšja boli, kebisťe sa mi dali učesať: veru bi Vám tje zlatje vláski tak pozapletala, že bi sa Váš

pán museu zaraduvať!“ A tak pljetla, tak sa viškjerala, kím jej kolvek králouná hodbabnú šňúru ňespustila a kím ju hore ňevitjahla.

Češe pluha cigánka zlatje vláski, preberá a zapletá, až krásna králouná pekňe krásňe zadrjemala. Tu cigánka vitjahňe gombačku a pichňe ju spjacej kráľounej do hlavi. V tom okamžeňí zleťela zo zlatjeho trúnu krásna bjela holubička, a po kráľounej aňi znaku ňezostalo, hiba krásne šati, ktorje cigánka na seba chitro poobljekala, posaďila sa na to mesto, kďe pred tím králouná seďela, a nazrela sa do jazera: ale sa v jazeru krásni sťín ňeukázau, lebo cigánka aj v kráľouňiních šatoch preca len cigánkou zostála.

Mladí král ňeprjaťelou šťasňe premuohou a urobiu s ňimí pokoj. Sotva že sa do mesta navráťiu, bežau do zahradi obzrjeť svoje poťešeňja, či sa mu dač ňestalo. Ale kto vipovje jeho zaďiveňja a prelaknuťja, keď mesto krásnej ženi špatnú cigánku zahljadou. „Ach moja milá premilá, ako si sa mi premeňila!“ vzdíchou z hlboka a slzi ho zaljali. — „Premeňila, muoj milí, premeňila, lebo ma žjal za ťebou umoriu,“ odpovjedala cigánka a chcela mu padnúť okolo grgu: ale sa král od ňej odvráťiu a rozžjalení odišjeu. Od toho času ňemau ňikďe mesta, ňikďe pokoja, ňemau aňi dňa, aňi noci; ale jednostaj žalosťiu nad straťenou krásou svojej ženi, a ňič ho ňemuohlo poťešiť.

Takíto rozžjalení a zamislení prechoďiu sa raz po zahraďe. Len tu kďe sa vezme tu sa vezme, zljetňe mu z jedneho visokjeho stromu krásna bjela holubička na ruku, a ďíva sa očkom žalosním do rozžjaleních jeho očí. — „Ach holubička moja! čo že si taká smutná? či ťi adaj holúbok ošpatňeu, ako mňe moja krásna žena?“ prehováŕau k ňej mladí král, a hladkau ju príveťive po chrbťe i po hláuke. Len jej omlace na hláuke akúsi hrčku; rozfúkňe pjera, a hla! hláuka z gombački. Lútosťou hnutí král vitjahou gombačku: v tom okamžeňí sa krásna smutná holubička na jeho krásnu ženu premeňila. Virozprávala mu všetko, čo a ako sa s ňou stalo, ako ju cigánka oklamala, a ako jej gombačku do hlavi zapichla. Král dau hňeď na to cigánku i zo starou babou chiťiť a bez všetkjeho práva spáliť.

Od toho času mu v šťesťí ňič vjacej ňeprekážalo, aňi silą ňeprjaťelou, aňi zlosť mrchą luďí; žiu teda zo svojou krásnou

ženou v pokoji a v láske, a kraluvau šťasňe, a kraluje až dosjal, ak ešťe ňezomreu.

Slncoví kuoň.

Bola raz jedna krajina, smutná a temná ako hrob, lebo v ňej slnce božje ňikdi ňezasvjetilo. Ale bou tam jeden král, a ten král mau koňa zo slncom na čele, a toho svojho slncovjeho koňa dau voďiť po tej tmavej krajiňe, od jednoho konca k druhjemu, abi tam ludja bívať mohli; i svjetilo sa od ňeho na všetki strani všaďe, kďe ho voďili, akokolvek za najkrajšjeho dňa.

Naraz ten slncoví kuoň skapau. Tma horšja od nočňej privalila sa na celú krajinu a ňič němohlo jej rozplašiť. Ňeslíchaní strach sa rozljetou medzi poddanimí, hrozná bjeda ích začala trjeť, lebo si ňič ňemohli obrobiť, aňi virobiť, a takí sa zmatok medzi ňimí strhou, že sa všetko čím hore tím dolu prevracalo. Abi teda král rozsipaňja sa svojho králoustva i všeobecnú záhubu predišjeu, vichitiu sa s celím svojim vojskom slncovjeho koňa hladať.

Hustou tmou sa na mnoho, na mnoho na hraňicu svojho králoustva už len dáko dobakau. Čez hustje tisícvekje hori už sa z druhej krajini začalo božje svetlo prelamuvať, ako bi ráno z hustích mrakou slňječko stávalo. V takíchto horách prišjeu král zo svojim vojskom k jednemu chudobnjemu samotnjemu domčeku. Vňíďe dnu, abi sa prepítau, kďe je, čo je, a ako ďalej. Za stolom seďeu jeden chlap, pilňe v roztvorenej velkej kňihe čítajúc. Keď sa mu král pokloniu, zdvihou oči, zaďakuvau a stau hore. Celá jeho postava hovorila, že to ňje člověk, ako druhí člověk, ale člověk vešťec.

„Práve som o ťebe čítau,“ prerjekou ku královi, „že si slncovjeho koňa ideš hladať. Ňekonaj sa ďalej, lebo ho ňedostaňeš: leš spolahňi sa na mňa, já ťi ho vihladám.“ — „Ej veru sa ťi, dobrí člověk, po králouski odmeňím,“ odpovjedau král, „jestli mi ho doveďješ.“ — „Já žjadnej odmeni ňežjadam; vráť sa domou i zo svojim vojskom, tam ťa treba: len mi tu jedneho slúhu zaňehaj.“

Na druhí ďeň sa vešťec aj zo slúhom vibrau na cestu. Cesta bola ďelaká a dlhá, lebo už šesť krajin prešli, a ešťe

ďalej ísť mali, až v sjednej krajiňe, pri králouskom paláci zastáli. V tej sjednej krajiňe traja vlasňí braťja panuvali, majúc za ženi tri vlasňje sestri, ktorích mať bola striga. Keď pred palácom zastáli, povje veštec k slúhovi: „No počuješ, ti tu zostaň, a ja iďem dnu prezveďjeť sa, či sú královja doma; lebo u ňích je kuoň zo slncom, najmladší sa na ňom nosjeva.“ V tom sa urobiu na zelenuo ftáča, a viletjac na oblok najstaršej králounej, tak dlho po ňom poletuvau, tak dlho doňho ďubau, kím mu len ňeotvorila a do izbi ho ňevpusťila. A keď ho vpusťila, sadlo si jej na bjelu ruku, a králouná tak sa mu ťešila ako maluo ďjeťa. „Ach obluda ver že si miluo!“ prehovárala zaihrávajúc sa s ňím, „kebi muoj muž doma bou, veru bisi sa aj jemu zapáčilo: ale ten ňepríďe hiba na večer, išjeu treťú čjastku svojej krajini prehljadať.“

Zrazu vpálila stará striga do izbi, a zahljadnuc ftáča, skríkla na ďjeuku: „Zadrhňi to prekljato ftáča, lebo ťa ešte skrvaví!“ — „Ach čo źe bi ma skrvavilo, veď je akuo miluo, akuo ňevinnuo!“ odpovjedala ďjeuka; a striga: „Miluo ňevinnuo pluhaustvo! sem ho, nach ho zaškrťím;“ a už leťela po ňom. Ale sa ftáča chitro na človeka premeňilo a poď! von dvermí! aňi ňeveďeli! kďe sa poďeu.

Po tom sa zas premeňiu na zelenuo ftáča a vileťeu na oblok sredňej sestri, ďubkau doň do teďi, kím mu len ňeotvorila. A keď ho vpusťila, zleťelo jej na bjelu ruku a poletuvalo jej z ruki na ruku. „Ach obluda ver že si miluo!“ zvolala kráľouná sa rozosmejúc, „veru bisi sa aj mojmu mužovi zapáčilo, kebi doma bou: ale ten ňepríďe hiba zajtrá na večer, šjeu dve treťje čjastki svojho králoustva prehljadať.“

V tom pripálila striga do chiže: „Ta zaškrť, ta zaškrť to prekljato ftáča, lebo ťa ešte skrvaví!“ kričala, sotva že ho zazrela. „Ach čo že bi ma skrvavilo, veď je akuo miluo, akuo ňevinnuo!“ odpovjedala ďjeuka; a striga: „Miluo ňevinnuo pluhaustvo! sem ho, nach ho zaškrťím!“ a už chmátala po ňom. Ale sa zelenuo ftáča v tom okamžeňí na človeka premeňilo, ten von dvermí vibjehou, a ako bi dlaňou plaskou, sa straťiu, že aňi ňeveďeli, kďe sa poďeu.

O chvilu sa zas spraviu na zelenuo ftáča a vileťeu na oblok najmladšej kráľounej, a tak dlho po ňom poletuvau a doňho ďubkau, kím mu len ňeotvorila. A keď ho vpusťila,

zrouna na jej bjelu ruku zleťeu, a tak sa jej zalječau, že sa s ňím z ďeťinskou radosťou zaihrávala. „Ach obluda, ver že si miluo!“ prerečje králouná; „kebi muoj muž doma bou, veru bisi sa aj jemu zalúbilo: ale ten ňepríďe len na pozajtra na večer, ta šjeu všetki tri čjastki svojho králoustva prezerať.“

V tom vbehla stará striga do izbi: „Ta zaškrť, ta zaškrť to prekljato ftáča!“ skríkla ešťě vo dverách, „lebo ťa ešťe skrvaví.“ — „Ach čo že bi ma, maťi moja, skrvavilo, veď je akuo krásno, akuo ňevinnuo!“ odpovjedala ďjeuka; a striga: „Krásno ňevinnuo pluhaustvo! sem ho, nach ho zaškrťím!“ — Ale sa ftáča v tom okamžeňí urobilo na človeka, a ten poď! von dvermí, že ho ňikdi vjacej ňeviďeli.

Už vešťec veďeu, kďe sú královja, aj kedi prídú. Prišjeu k slúhovi a kázau mu sa za ňím von z mesta ponáhlať. Potom šli strmím krokom ďalej, až prišli k jednemu mostu, čez ktorí královja precházdzať museli. Pod tím mostom čúšali až do večera.

Keď sa večer slňječko za hori kloňilo, bolo počuť pri mosťe dupot konskí. To sa najstarší král domou navracuvou. Pri mosťe sa mu kuoň potkou na brvno, ktoruo vešťec čez most bou prevaliu. „Ej čo že to bou za oplan, čo to brvno tu prevaliu!“ rozhňevaní král vivolau. V tom viskočiu s popod mosta vešťec, a oboriu sa na krála, „že ako sa mu opovažuje do oplanou nadávať?“ a vichiťjac meč, hnau sa po ňom. I král vitrhou meč k obraňe, ale po krátkom bráňeňí padou mŕtvi s koňa. Mŕtveho krála privjazau vešťec o koňa, koňa pošibou, abi si mrtveho pána domou zaňjesou. Potom sa vťjahou pod most, a zas tam čušau do druhjeho večera.

Keď sa na druhí ďeň k večeru chílilo, dochádzau sredňí král k mostu, a viďjac zem krvou pokropenú vivolau: „Isťe tu dakoho zabili! kto sa to osmeliu v mojom králoustve takí zločin spáchať?“ Na tjeto slová vešťec s popod mosta viskočiu a z viťjahnutím mečom sa na krála oboriu volajúc: „Ako sa mi opovažuješ ublížuvať? bráň sa, keď sa znáš!“ Bráňiu sa král, bráňiu, ale po krátkej obraňe pod vešteovím mečom ducha vipustiu. Ten zas privjazau jeho mŕtvo ťelo na koňa, koňa pošibou, abi si mŕtveho pána domou zaňjesou. Potom sa vťjahou pod most a tam čušau až do treťjeho večera.

Na treťí večer, už zo samím západom slnca, leťeu najmladší král na slucovom koňi, leťeu tuho, lebo sa bou kďesi

opozďiu; ale že sa mu pred mostom krú na zemi začervenala, zastau a obzerajúc ju vivolau: „Zločiňec to bou ňeslíchaní, kto sa v mojom králoustve človeka zabiť opovážiu!“ Sotva že tjeto slová z úst vipusťiu, postaviu sa pred ňím veštec z viťjahnutím mečom, silňe naň dorážajúc, abi sa bráňiu, lebo že mu do poctivosťi stúpiu. — „Nevjem ako,“ odpovjedau král, „hiba ak si to ti takí zločiňec!“ Ale že proťiuňík po ňom mečom hnau, viťjahou i on svoj a bräniu sa zmužilo.

Prvích dvoch bratou premuocť bola veštcovi len hračka: ňje tak tohoto. Dlho sa bili, meče sa ím polámali, a preca sa víťazstvo aňi na jednu, aňi na druhú stranu ňeukázalo. „Už z mečmi ňič ňevikonáme,“ povje tu veštec, „ale vješ ti čo? urobme sa na kolesá, potom sa spusťíme hen s toho vrchu: ktoruo koleso sa poláme, ten podlahňe.“ — „Dobre,“ odpovjedau král, „ja buďem vozárskim kolesom, a ti len takím lakším.“ — Ach ňje tak: ti buďeš lakším, a ja buďem vozárskim,“ chitro prerjekou veštec; a král pristau i na to. S tím sa vichiťili na vrch, tam sa porobili na kolesá a dolu vrchom pusťili. Vozársko sa rozleťelo, a tresk! do lakšjeho, že sa celuo rozsipalo. S kolesa vozárskeho sa hňeď stau veštec a radosňe zvolau: „Už si tam, moje je víťazstvo!“ — „Ach ňje tak, paňe brate!“ vikríkou král, postavjac sa pred veštca, „to si mi ešťe len prsti polámau. Ale vješ ti čo? spraume sa mi na plameňe, a ktorí plameň druhí spáli, ten buďe víťaz. Ja sa spravím na červení a ti sa sprau na belastí!“ — „Ej ňje tak!“ skočiu mu veštec do reči, „ti na belastí a ja na červení!“ Král pristau i na to. Zbehli na cestu k mostu, a premeňjac sa na plameňe začau jeden druhjeho ňemilosrdňe páliť. Dlho sa pálili, a ak ňič, tak nič. V tom kďe sa vezme, tu sa vezme jeden starí žobráčik, z dlhou šeďivou bradou, s plešivou hlavou, z velkou kapsou pri boku, krívajúci na velkej hrubej palici. „Starí oťec!“ povje belastí plameň, „doňesťe že vodi a zalejťe tento červení plameň, dám vám grajcjar!“ A červení plameň chitro vikríkňe: „Starí oťec! ja vám dám groš, ak tú vodu na tento belastí plameň vilejeťe!“ — Žobrákovi sa groš lepšje zapáčiu ako grajcjar: doňjesou vodi a belastí plameň zaljau. Tak bolo po královi. Červení plameň sa premeňiu na človeka, chiťiu slncovjeho koňa za kantár, visadou si naň, slúhu zavolau, a poďakujúc sa žobráčikovi za posluhu, pošjeu ďalej.

V králouskích palácoh bou hlboký smutok pre zavražďeňje králou; celje paláce boli čjerním súknom obťjahnutje a lud sa do ňích zo všetkích strán hrnuu, abi sa poďívau na rozmesjarenje ťelá dvoch starších bratou, čo ích koňe boli doňjesli. Stará striga, rozbešňená nad smrťou svojich zaťou, pomstu varila na ích vraha, na veštca. Tu hňeď sadňe na ohrablo, tri ďjeuki schiťí pod pazuchi, a poď! s ňimí do povetrja.

Vešťec zo slúhom boli už dobrí kus cesti urazili, lebo sa hodňe ponáhlali; a šli teraz samimí čírimí horamí, holimí pustaťinamí. Tu opásau slúhu strašní hlad, a k ukroťeňú jeho aňi len plánočki ňikďe ňebolo. V tom z razu prídu k jednej jabloňi. Jablká na ňej viseli, dobre sa konáre ňelámali; krásně voňali, ufešeňe sa červenali, až sa tak ponúkali. „Chvala Bohu!" vikríkňe uraduvaní slúha, „ver že si chutňe zajem s tích jabl'k!" a už bežau ku jabloňi. — „Ňesprobuj s ňích trhať!" skríkou naň vešťec, „dočkaj, ja ťi sam odtrhňem." A na mesto toho, že bi bou jablko odtrhou, viťjahou meč a silňe zaťau do jabloňe: červená krú s ňej ďelako visíkla. „Tak hla, viďíš, bou bisi vzau skazu, kebisi bou s tích jabl'k jedou, lebo tá jabloň bola najstaršja králouná, ktorú jej mať na to sem postavila, abi nás zo sveta zňjesla."

O chvilu prišli k jednej studňičke. Voda v ňej vivjerala čistá ako krišťál, dobre s ňej ňevileťela, a až tak vábila pocesních. „Ach!" povje slúha, „keď ňemuožme dač tukšjeho dostáť, aspou sa s tejto dobrej vodi napijem." — „Ňeopovažuj sa s ňej napiť!" skríkou vešťec, „ale dočkaj, sám ťi s ňej načrjem." Ale ten veru vodi ňenačreu, leš viťjahnutím mečom do prosrjedku do ňej vraziu: naraz sa krvou sfarbila, ktorá s ňej silními vlnami vivjerať začala. „To je sredňja králouná, ktorú jej mať, striga, na to sem postavila, abi nás zo sveta zňjesla," povjedau vešťec; a slúha ďakujúc mu za vístrahu, kráčau volki ňevolki, i o hlaďe i o smeďe ďalej, skaďjal ho vešťec vjedou.

O chvilu prišli k jednemu ružovjemu kru: len sa tak červenau od samích ufešeních rúž a vuoňou celuo okolja naplňuvau. „Ach či to krásne ruže!" prerečje slúha, „veru som takje vari v mojom živoťe ešťe ňeviďeu. Ej iďem si ja s ňich dakolko odtrhnúť, aspon sa s timí poťeším, keď si hlad a smed uspokojiť ňemuožem." — „No ňeopováž že sa s ních trhať!" skríkou vešťec, „ja ťi sam odtrhňem." A s tím sekou mečom

do kra: červená krú, ako keď človekovi žilu sekňe, vistrjekla. „Toto je najmladšja králouná,“ prerjekou vešťec k slúhovi, „ktorú jej mať, striga, sem postavila, chťjac sa na nás za smrť svojich zaťou vipomsťiť.“ — S tím šli ďalej.

Keď hrańicu tmavjeho králoustva prekročili, rozljetli sa bleski s koňouho čela, a všetko ožilo, krásne kraje sa zajasali a novím kvetom zajaraveli. Král ňeveďeu sa veštcovi dosť naďakuvať, a ponúkau mu na odmenu polovicu králoustva; ale on odpovjedau: „Ti si králom, panuj nad celím králoustvom, a ja sa vráťim do mojho domčeku na pokoj!“ Odobrau sa a odišjeu.

Bračok vtáčok.

Kdesi v pustých horách bývali dve deti so strigou macochou, ako dve vtáčence s mačkou, v jednej malej chalupke. Otec jim len niekedy prišiel z rúbane (z kory) domov, aj vtedy sa mu biedne siroty neopovážily požalovať, ako jich mať bije a hladom trápi; bo si pomyslely: „Bolo posiaľ zle, ale potom by bolo ešte horšie!“ A tak len mľčaly a trpely. Macocha gazdovala sama pre seba, pre svoj gágor, ako len znala, kým pekne krásne nevygazdovala. Tak raz keď sa jej hladný muž mal z roboty domov vrátiť, nebolo už ani v rajnici ani v truhlici; začala čepiec to na pravo to na ľavo na hlave pomikovať, ako zkäde mužovi dačo pripraviť. Tu jej napadne nešťastná myšlienka! Práve ako chlapčok s triesočkami, predbehujúci svoju sestričku, dnu vbehne, ona zamkne dvere a dlhým nožom šmik! milému chlapcu odrezala hlavu! Potom ho posekala, pokrájala do hrnca, postavila a na kyslo uvarila. Keď otec prišiel, už ho večera na stole čakala. Chytil sa teda hneď po chlapsky do nej, nič nebadajúc. Ba čoby mu priam starého čerta bola predložila, i toho by bol zedol, taký bol hladný. Dievčatko len tak z kútika smutne pozeralo na nešťastného otca; ale čo znalo, povedať nesmelo. Ono len tie koštialiky, ako ktorý pod stôl padol, každý hneď hore zodvihlo, a keď jich všetky posbieralo, vykradlo sa chúďa von a zahrabalo jich popri ceste pod jeden zelený šíp. Na ráno za svitu už na rozvitom šípe šteboce jedno peknô vtáča — šteboce tak prenikavo, jakby srdce krajal:

Mamička ma zarezala, otecko ma zeu,
a sestrička, nebožtička,

koštialiky posbierala
a pod šípik zahrabala:
vyrástol z nich vtáčik,
malý neboráčik, ďeu ďeu!

Šefraníci, čo práve tadial' išli, zastali a počúvali pekného vtáčka. Tak jich to dojalo, že mu pri odchode za tú pieseň ten najkrajší hodvabný ručník na šípik, na hrob nešťastnej siroty, zavesili. Za ními nezadlho zase idú klobúčníci a vtáčok zase len skačká po zelenom šípe a spievá:

Mamička ma zarezala atď.

Klobúčnickí majstria ostali ako pribití — ani sa pohnúť nemohli, kým len ten spev neprestal. Potom vyňali ten najkrajší klobúk: „Ej, povedá, keď si nám ty tak krásne spieval i my ti za to dačosi dáme!“ a na šípik mu ho zakvačili. Po malej chvili vtáčik zase začne:

Mamička ma zarezala atď.

Kamenári, čo tade tiahli, nemohli sa dosť napočúvať toho prenikavého spevu. „Ej, povedá, keď si nám ty tak pekne zaspieval, to ti na ten zelený hrobček i my musíme pekný kameň dať!“ A ako riekli, tak aj v skutku urobili: zvalili pod šíp ten najvätší kameň. Cez noc — ako? ako nie? to Bôh zná — to peknô vtáča si všetky tie dary na vrch otcovho dachu vynosilo, a včas ráno začalo spievať:

Mamička ma zarezala, otecko ma zeu,
a sestrička, nebožtička,
koštialiky posbierala
a pod šípik zahrabala:
vyrástol z nich vtáčik,
malý neboráčik, ďeu ďeu!

Vybehla von sestrička za milým hlasom, že kdo to? čo to? Obzre sa na všetky strany — len, ani nezvie, iba keď jej pekný hodbavný ručník do rúk zletí. — Zápäť za ňou išiel aj zadivený otec. Tomu nový novučičký klobúk padol na hlavu. — „Čože je to pre Pána Boha?“ beží na to aj macocha von naraduvaná, že sa aj jej ešte dačo ujde. A tu sotva z pod strechy vykročí — prask! jej dolu kameň na hlavu! Tu vtáčok prestal spievať a letel — letel ďaleko až na koniec sveta! Kdo chce ďalej o ňom vedieť, nech si ide ta.

Zlatá páva.

Bol raz jeden kráľ a ten mal troch synov a tak sa v nich tešil, že by jich nebol dal ani za celý svet. Tešil sa v nich jich dobrý otec, tešil; ale jich dobrá mati nemohla sa v nich dlho tešiť. Neborká, raz padne do choroby a cíti, že sa s nimi rozlúčiť musí. Ako raz všetci traja okolo jej smrtedlnej posteli smutne stoja, zodvihne ešte raz hlavu a hovorí: „Deti moje, deti — ako že vás tu zanahať na tom svete, ako sa s vami rozlúčiť! Ale nie — nermúťte sa — ja na vás ani po smrti nezabudnem. Teraz, deti moje, nate tieto tri oriešky — zahrabte si jich každý večer do popoľa — oni vám budú na dobrej pomoci“ — a ako to povie, dušu vypustí. — Zaplakali traja synovia, zaplakal aj muž a zaplakala celá krajina za dobrou kráľovnou! — Ale viete, všetko na svete len do času — kráľ po roku zhodil smútok a oženil sa. Dostal on driečnu ženu, ale siroty nedostali matku len macochu — a aj o tej sa vravelo, že je striga. A v skutku to nebola len macocha, ale aj striga; lebo ju nič tak nezlobilo, ako keď sa na týchto troch hodných kráľovičov dívať mala. „Počkaj,“ pomyslela si, „však vy tu nebudete dlho kašu dúchať!“

Raz večer ako dolu poliehali, milá macocha chodí, obšmieta sa okolo chyže, kde tí traja kráľeviči spali, načúva — klope na dvere: „Či spíte? či čujete? vy mladí králeviče!“ Tí pravda dobre už spali, ale tie tri oriešky, čo si jich boli do popoľa zahrabali, tak ako jim to mať bola naručila, odpovedia: „Nespíme, my čujeme, hádky sebe zahádame!“ — a striga s dlhým nosom odišla.

Na druhú noc príde zase striga s jedným veľkým nožom. Načúva pri dveroch — a tam ticho ako v hrobe. „No tí iste už spia,“ pomyslela si; ale predca pre lepšiu istotu zabúcha: „Či spíte? či čujete? vy mladí králeviče!“ A tu sa jej orechy ozvali: „Nespíme, my čujeme, hádky sebe zahádame!“ — „Ale ký že toto parom zamrmlal? tu musí dačo inšie byť vo veci“ — hútala stará. Na druhý deň zatým, keď kráľevičovia boli preč z chyže, ona sa vkradla dnu, všetko všade poprevracala — aj len v peci, ale kde nič tu nič, len ako sa z peci von ťahá, tu jej dačo udrelo do nosa — ňuchá, ňuchá. „Aha,“ po-

vedá, „to tu bude iste dáky čert v tom popoli, ale počkaj však ho ja vykúrim!“

Na tretí večer dala tak zakúriť do peci, že dobre myši z domu nevyplašila, a milé oriešky sa piekly a horely. Príde ku dverom, počúva, ale tam už nič nepočuť. Zaklope: „Či spíte? či čujete? vy mladí králeviče!“ — „Nespíme, my čujeme, hádky sebe zahádame!“ — ohlási sa jej potichu jeden z tých troch orieškov, čo ešte nebol celkom ztletý. Dobre strigu hneď čert tam nevzal od zlosti — odišla sebe pod nos hom̃rajúc: „No však vy už hneď budete boží, len kým si tento nôž nabrúsim!“ O chvíľku príde zase s nabrúseným nožom, načúva, klope, volá, ale sa nik neozýva; — v tedy potíšku otvorí dvere, pritiahne sa k posteli a šmik! jeden za druhým všetkým trom hlavy odrezala, a tie mrtve telá zavliekla do tej poslednej chyže, kde kráľ len raz do roka chodieval.

Bolo na ráno potom hľadania, behania po zámku, na všetky strany a nik neznal, nevyzvedel, kde sa kráľevičovia podeli. Kráľ chudák si nevedel od žiaľu rady.

Ponečase raz ako práve tá striga kráľovu chyžu vymetá, priletí na okno jedna páva a začne sa dnu dobíjať. — „Aha, ty pľuha škrekľavá, či ho ideš!“ kričí na ňu a vybíja ju metlou; ale kráľ jej povie: „Ach nevybíjaj nie to peknô stvorenie; radšej ju dnu pusť, že sa aspoň s ňou potešim“ — a otvorí jej okno. Tá milá páva príde k nemu, do ruky mu vloží z píšteku jednu zelinku a začne spievať:

Sadla páva vedla pána,
doniesla mu tri noviny:
zarezanie jeho syny;
ležia, ležia v tej palote,
kde on chodí len raz v roce;
donesla mu takej masti,
čo zahojí jejich kosti!

to zaspievala a odletela.

Kráľ zadivený pozeral za ňou v myšlienkach; prišlo mu na um, že to iste nebola páva ako páva, ale že to musela byť jeho nebohá žena; bežal hneď na to do tej ostatnej chyži, kde v skutku svojich troch synov zarezaných našiel. Potrie jim hrdlá tou zelinkou a traja synovia, ešte raz hodnejší, skočia na nohy. — „No to je dobre; ale teraz beda tomu, kdo to

spravil!" Ale hneď sa to vyzvedelo, že veru to druhý nemôhol urobiť, ako samá kráľovná; lebo že len tá mala kľúče slobodné. A tu hneď kráľ rozhnevaný kráľovnú dá chytiť a zavolá na sluhov: „Vyveďte na dvor štyri najdivšie kone, priviažte jim túto potvoru na chvosty, nech ju v štyry strany sveta roznesú!" — Ako riekol, tak sa stalo; štyri kone vyviedli, priviazali jim kráľovnú o chvosty, pošibali a z milej strigy ani len franforce nezostali. — Od toho času sa kráľ už viac neženil, len sa so svojími troma synmi tešil, a kráľoval, kráľoval, až kým nezomrel.

Zlatá priadka.

(V podřečí liptovském.)

Delako až hen tam voľade za červeným morom, bývau kedysi jeden mladý pán. Keď už do rokou a ku rozumu prišieu, pomysleu si, žeby vari nebolo zle obzrieť sä po svete a dáku dobrú gazdinú a poriadno žieňa si vyhľadať. Nuž hľa! ako si umieniu tak urobiu. Vybrau sä vám on do toho sveta, ale sä mu nenajlepšie vodilo; lebo takej, akú by bou chceu, najsť nemuohou. Naposledku potom príde nevdojak do izby jednej vdovy, ktorá mala try dievky, všetky devojnie. Tie dve staršie boly do roboty ako osy, a tá najmladšia, čo ju Hanou zvali, do práce ako olovený vták. Keď ten mladý pán tak o pou priadkach ku nim prišieu, začudavau sä: ako sä Hane pod pecou driemať muože, keď sä ostatnie priadky opriadajú? I povie ku materi: „Ale stará mať, povedzteže mi, prečo i tamtotú ku praslici neprivrete? veď je ona už dievka na mesto a robotou by si i dlhý čas ukrátila." — „Jah Mladičký!" odpovie matka, „veď by ja jej zo srdca priasť povolila, ešte bysom jej sama nadela; ale čože? keď vám je ona taká priadka, čoby do rána samučičká sama, nielen našu šetku pradzu, ale i šetky snopky zo strechy a to na zlatie nitky popriadla, ba naposledku by sä ešte i do mojich šedivých vlasou oddala; mysím jej tedy svatý pokoj dať." — „Akže je tak," prerečie naraduvaný vohľač, „a akže je vuoľa božia, mohli byste mi ju dať za ženu. Vidíte, ja mám gazdoustvo neplanuo: ľanu, konuop, pačies a zrebi

celie kopy; napriadla by sä do dobrej vuole.“ Starká na takieto reči dlho nerozmýšľala i Hanka sä z driemot prebrala: doniesly z truhly vohľačovi peknú olivečku, podperily ho brništekom a venček ešte toho večera odbavily. Ostatnie dievčatá na priadkach troška i závidely našej Hanke toto štestia, ale sä naposledok uspokojily s tým: že sä vari i ony pod čepiec dostanú, keď už i lenivá ruka, ako Hanu nazývaly, muža dostala. — Na druhý deň náš mladý zať dá oširuvať kone a keď bolo zapriahnutuo, posadí uplakanú mladuchu k sebe do peknieho hintova, podá ruku testinej, zavolá ku sestrám mladuchiným: „Zdravi tuná buďte!“ — a cvalom utekali z dediny.

Dobre lebo nebars. Milá Hanka pri mladom zaťovi uplakaná smutná sedí, akoby jej boly kury chlieb pojedly. Dosť sä jej narozhovárau, ale Hanka mlčí ako ryba. „Či sä ti cnie,“ povedá, „neboj sä; u mňa sä ti veru nezadrieme. Dám ti, čo ti len duša zažiada: a ľanu, konuop, pačies, zrebí budeš mať na celú zimu dosť; i jabľček som ti zaopatriu na preslinku.“ Ale naša Hanka kam dial smutnejšia. — Takto prišli večierkom do pánouho kaštieľa, zosadli z hintova — a po večeri budúcu paňú odvedli do jednej veličiznej izby, kde od spodku do vrchu samučičká pradza naukladaná ležala. „No,“ povedá, „tu máš praslicu, vreteno a vŕtku a červené jabľčka i troška hrachu na preslinku — praď! Ak to šetko do rána na zlatie nitky popradieš, hneď sä sosobášime; ale ak nie, dám ťa bez šetkieho práva zmárniť.“ Nato pán odišieu a našu priadku zanechau priasť. — Keď ostala Hanka samotná, nesadla si ona pod praslicu, lebo nevedela ani nitky zatočiť; ale začala smutne vykladať: „Bože, Bože, veď som ja vyšla na psú hanbu! prečože i mňa tá moja mať ako druhie sestry robiť a priasť nenaučila? mohla som si teraz doma na pokoji odpočívať, a takto hriešna stvora nemilo Bohu zhynúť musím!“ — Ako tak vyčituje, otvorí sä odrazu stena a pred uľakanou Hankou zastane jeden maličký chlapček: v červenej čiapočke na hlave, s opásanou zásterkou a pred sebou zlatý fúrik viezou. „Čože máš takie oči vyplakanie?“ opýta sä Hany, „čože sä ti stalo?“ — „Akožeby ja hriešna duša neplakala,“ povie ona, „pomyslite si, rozkázali mi, abysom túto pradzu šetku do rána na zlatie nitky popriadla a že ak to neurobím, ma dajú bez šetkieho práva zmárniť. Boze, Bože, čo si ja počnem v tomto cudzom

svete opustená!“ — „Akže je len to, prerečie malý chlapík, neboj sä nič! ja ťa chytro naučím zlatie nitky priasť: ale len tak, ak mi sľúbiš, že ťa na takto rok na tomto istom mieste najdem. Tu potom ak moje poctivuo meno neuhádneš, budeš mojou ženou, a na tomto fúriku si ťa odveziem preč; ak ho ale uhádneš, nechám ťa na pokoji. To ti ale povedám, ak bysi sä mi dakde na takto rok v túto noc skryť chcela a čobysi popod holuo nebo lietala, najdem ťa a grgy ti vykrútim. No, či na to pristávaš?“ — Hanke sä to pravda neveľmi páčilo, ale čože mala chudinka robiť? naposledku si pomyslela: „Či mi tak a či tak zkapať, poručená Bohu! pristávam.“ — Ten chlapčok ako to počuv, s tým zlatým fúrikom trirazy okolo nej obehou, sadou pod praslicu a hovoriac:

Takto, Hanička, takto, takto!
takto, Hanička, takto, takto!
takto, Hanička, takto, takto!

učiu i naučiu ju zlatie nitky priasť. Nato kädiaľ prišieu tadiaľ odišieu a stena sama od sebä za ním sä zavrela. Naša, od teraz už naozajsná zlatá priadka sadla pod praslicu a vidiac ako pradze odbýva a zlatých niták pribýva, priadla, priadla, a do rána nielen šetko popriadla, ale sä ešte vyspala. — Ráno aknáhlo sä pán prebudiu: pooblíekau sä a šieu opáčiť zlatú priadku. Keď vošieu do izby, dobre neoslepou od ligotu a ani svojim očiam veriť nechceu, žeby to šetko zlato bolo. Keď sä ale presvedčiu, začau obímať zlatú priadku a hneď sä dali sosobášiť. Takto oni žili v bázni bozskej, a ak rád videu predtým náš pán svoju Haničku pre zlatú pradzu; teraz ju ešte tisíceraz videu radšej pre krásneho syna, ktorieho mu medzitým porodila.

Ale čože? niet takej pesničky, čoby jej konca nebolo; ani radosť našich manželov naveky trvať nemohla. Deň za dňom sä míňau — až naostatku, akoby dlanou pľasou, dochádzau rok. Tu ti vám naša Hanka začne byť z okamženia na okamženia smutnejšou, oči červenie ako pečene, len sä tak ako tmola z izby do izby vláčila. A veď je to nie lecičo, takto naraz i dobrieho muža i podarenieho syna mať utratiť! Nevoľný muž nevedeu dosiaľ nič o ničom a tešiu ženu ako mohou, ale sä ona potešiť nedala. Keď si pomyslela, že za svojho hodnieho muža takieho pľuhavieho prmpelíka má dostať, dobre sä od veľkieho trápenia na tie steny nedriapala. Na-

posledku sä už len voliako premohla a vyjavila mužovi šetko, čo ako sä jej povodilo v tú prujšú noc. Tento zbľädou od strachu ako stena a dau vyhlásiť po celom vidieku: že kdoby takieho a takieho prmpelíka dade poznau a jeho opravdivuo meno ozuámiu, že mu dadia toľký kus zlata ako hlava. „Ej bola žeby to za hrianka, toľkuo zlato!“ šoptau sused susedovi a rozbehli sa na šetky strany, poprezerali šetky kúty, dobre už po tých myšacích dierach nehľadali — hľadali, hľadali ako ihlu, ale tu veru nič vyňuchať nemohli. Prmpelíka nepoznau a nevideu nik a jeho meno žiadna živá duša uhádnuť nemohla. Takto dochodiu posledný deň, o chlapíkovi ani slychu, ani vidu, a naša Hanka s chlapčekom pri prsach zalamuje rukama i nad mužom. Muž neborák, ktoriemu tiež už od plaču temer oči vytekly, aby sä aspoň na trapy ženine dívať nemyseu: vzau flintu na plece, poviazau na svorky vernie kopovi a odišieu na poľovačku. Po čas poľovačky, bolo to tak kolo ovrántu, začne sä zo šetkých strán krížom krážom blýskať, dášť sä liau že nebolo hodno ani psa na cestu vyhnať — a v tejto slote sä nášho pána sluhovia šetci kde mohli poutuľovali a potratili tak, že len s jednym jedinkým v hustej neznámej hore i to ako myš umoknutý zostau. Kdeže sä tu pred zmáhajúcou sä hrmavicou utúliť, kde usušiť, kde pres noc prekľačať? Obzerajú sä neboráci, i sluha i pán, na šetky strany okolo sebä, čiby aspoň dáku ovčiarsku lebo voliarsku kolibu nedopáčili; ale kde nič, tu nič. Konečne keď si už temer oči vyočili, dopáča ako sä z diery jednoho strosa chomáče dymu akoby z dákej vápenice valili. „Choďže ty, synák,“ povie pán ku sluhovi, „opáčiť, odkiaľ ten dym vychodí? ľudia tam byť mysia, popros ích čiby nás na nocľah nepritúlili?“ — Sluha odišieu a netrvalo to ani toľko, čoby kohút vajce zniesou, navrátiu sä s tou novinou, že tam na jeho dušu ani dverí, ani koliby, ani ľudí nieto. „Jah, ty si len taký babrák!“ povie ku sluhovi zubami šfukotajúci pán, „idem ja sám a ty za pokutu budeš moknúť a mrznúť.“ Dobre, zachytí sä milý pán — ale tu veru ani on nič vykutiť nemuohou, len sä z toho strosu na jednom meste ustavične smudilo. Naostatok domrzený povie: „A čo sä bude čert na čerte nosiť, mysím zvedieť odkiaľ toľko toho dymu!“ I príde ku samej diere, prikľakne a kuká dnu. Ako tak kuká, dozre až hen tam voľade pod zemou, ako sä v jednej kuchyni jedlá

snažia a na jednom kamennom stolíčku pre dve osoby prikrytuo. Okolo toho stolíka behau akýsi malý chlapík v červenej čiapočke so zlatým fúrikom pred sebou, a čo raz obehnuv to zaspievau:

Urobiu som zlatú priadku pánovi,
bude hádat moje meno tej noci;
keď uhádne moje meno, nechcem ju,
keď ho neuhádne, vezmem ju:
moje meno Martynko Klyngáš.

A zase len behau ako pochabý okolo toho stola a volau:

Pripravujem deväť jedál k večeri,
uložím ju do hodbabnej posteli;
keď uhádne a t. d.

Pán viac nepotrebuvau — rozbehou sä čo mu nohy stačili ku sluhovi a že sä už bolo trocha vychvililo, našli na štestia prť, za ktorou sä domov ponáhľali. — Ženu si doma našieu utrápenú, ubiedenú, vyplakanú; lebo si myslela, že sä už ani od muža, keď tak dlho nechodiu, odobrať nebude muocť. „Netráp sä žena moja nič," boly prvie slová pánove, keď do izby vkročiu, „viem čo ti treba: jeho meno Martynko Klyngáš." A tu jej potom šetko pekne rúče vyrozprávau, kde ako chodiu a ako sä mu vodilo. Hanka od radosti dobre s nuoh nespadla, vyobímala, vyboskávala svojho muža a uradovaná odobrala sä do tej izby, v ktorej prvú noc priadla, ešte na ostatok zlatie nitky priasť. O pounoci otvorí sä stena a chlapík s červenou čiapočkou pride ako teraz rok a behajúc okolo nej so zlatým fúrikom kričí ako mu hrdlo stačí:

Ak uhádneš moje meno, nechcem ťa,
ak ho neuhádneš, vezmem ťa —
Hádaj len, hádaj!

„Sprobujem uhádnuť," povie Hanka: „tvoje meno Martynko Klyngáš." — Ako to vyriekla, malý prmpeľ pochytí fúrik, hodí čiapku o zem a kädiaľ prišieu, odišieu, stena sä zavrela a Hanička si pokojne oddýchla. Od tých čias už viac zlato nepriadla, ale jej to ani potrebnuo nebolo, lebo boli bohatí dosť, s mužom sä radi videli, chlapec ím rástou ako z vody, a kúpili si kravu a na tú kravu zvonec a tej rozprávke koniec.

Či še hnevace?

(V podřečí šarišském.)

Kdze bul, tam bul, bul jeden valal, a v tym valalu byval jeden ocec troch synoch. Jeden z nich bul glupy a vše ľem za pecú šedzel; dvojmi aľe še trimali za mudre. I vybral še jeden z nich do služby, do nedalekeho valalu. Mamuša jemu nakladla pulnu torbečku priplamkoch. I vešol un do jedneho domu a zjednal še s gazdom tak: že chtory še perši pohneva, temu še odreže nus. I pošol sluha mlacic. Na fryštyk nebul od gazdyny volany, ani na obid. I pytal še ho gazda: „Mišku! nu či še hnevaš?“ — „I co bym še mal hnevac?“ — Večar bul tu, i večera bula uvarena; no Miška zaš nezavolali. I pytal še ho gazda: „Nu, či še hnevaš Mišku?“ — „I čomu bym še hneval?“ — Nehneval še, bo mu priplamky z domu ešče tervali. Aľe na druhy, na treci dzeň še torbečka vyprazdnela a zaš nebul volany na obid. — Pytal še ho gazda: „Mišku, či še nehnevaš?“ — „I by še ďabel nehneval, kedz me tak hladom morice!“ — Tu gazda vycahnul nuž, a Miškovi odrezal nus. Tak bez nosu lecel on domu a žaloval še ocovi i bratom na planeho gazdu. „I ty glupaku!“ hutorel mladší brat Pavko: „Čekaj, pujdzem ja! Hej matko, napecte priplamkoch!“ — Pavko še vybral a prave do teho valala i do teho domu prišel, kdze bul Miško, a zjednal še s totym gazdom, že chto še perši pohneva, temu še odreže nus. Dali i jemu mlacic po tri dni; ale ani perši, ani druhy, ani treci dzeň nezavolali ho jesc. „Pavku! či še nehnevaš?“ pytal še jeho gazda. „I ďabli by še vam tu nehnevali, tadi mi už bruch ku hirbtovej kosci prirostnul.“ — Tu gazda vycahnul nuž, a Pavkovi odrezal nus. Pošol Pavko do domu bez nosu a povedzel staršemu bratovi: „Plana to hoscina, Mišku, muj nus u ďabla!“ I skriknul zpoza peci najmladši Adam: „Vy sce glupe, pujdzem ja, a uvidzice, že dobra vyslužim!“ — Pošol un s priplamkami v torbečke, a natrefil prave na toten valal, na chtorym jeho braca buli, a zjednal še s totym gazdom, že chto še perši pohneva, tomu še odreže nus. — Ale si Adam znal pohnuc rozumom. Jak ho gazdyňa na obid nevolala, s tym co namlacil, pošol do karčmy a šicko založil. Prišol gazda i nevidzel zarno. I pytal še ho Adam: „Či še hnevace gazdo?“ — „I co bym še hneval!“ —

To tak trvalo vecejrazy a gazda aby nestracil nus, povedzel vše, že še nehneva. Mlacene prestalo, a Adam co vymlacil, to vynošil do karčmy. — Raz prišol dzeň, v chtory gazda i gazdyňa mušeli z domu pojsc a Adamovi nasudzili, by do ich navraceňa jednu ovcu, chtora perša, kedz un vejdze do chl'iva, na neho popatri, zarezal, a očiscenu uvaril v kotliku i perašin priložil. I vešol Adam do chl'iva s vel'kym buchom a hurtom, tak že šicke ovce na neho odrazu popatrely, chtore un potym šicke porezal. Tak un jednu očiscenu položil do kotla, a mesto perašina rucil do kotla psa, chtory še volal Perašin. Tu pridze gazda i gazdyňa, i pytaju še Adama: či šicko dobre sporadal? Un povedzel: „Ovce sem porezal a Perašin do kotla rucil, až mu nohy višu. Nu či še hnevace, gazdo?“ — „I čo bym še hneval!“ — bo svuj nus radše mal. — Na odpus, kedz mali pujsc, bula vel'ka cma. I povedzel gazda Adamovi: „Bulo by dobre, keby dachto pošvicil až do teho koscela.“ — „Hodce vy, hodce, di ja vam pošvicim!“ Vžal oheň a strechu zapalil, až vcale dum zhorel. I prilecel gazda a Adam hutorel ku nemu: „Či še hnevace, gazdo?“ — „I čo bym še hneval!“ bo mu l'ubši bul nus, jak jeho dum. — Co ale bulo robic, bez domu, bez šickeho? Pošli oni do šveta, gazda i gazdyňa i sluha. Chceli ho ušmercic; ta hutoreli mezi sobu, že v noci, kedz bude spac, gazda ho ruci do vody. To ale Adam vyrozumel: nelehnul on šebe na kraj u vodze, al'e v noci stal a gazdyňu, chtora bula na kraju, rucil do vody. Prebudzil še gazda i vidzi, že vera ženy net; ta počal kričec. Al'e Adam še ho pytal: „Nu či še hnevace, gazdo?“ — „I by še ďabel nehneval, di ši me o šicko pripravil!“ A Adamek vžal nuž, gazdovi odrezal nus. Vžal še Adam na nohy a prišol do domu. A svojim bratom povedzel: „Nu vidzice, vy muderci, že ja vyslužil nus!“

My trae bratae.

(V podřečí gemerském.)

Bú edoráz edon sedlaek, a mau troch synó; ale bú neborák taký chudobný, šua sä sám nemau ším obšätrič, ni to ešče troch synó vychovač. Chlapci buli už takto došč hodní. Povia edoráz tomu najstaršimu: „Džuro, pošuješ?“ — „Hó,

apo!“ — „Muahó bysi tajšč dagde službu si hl'ädač. — „Ve jae tajdem, koj som vám doma netreba.“ Zväu kapsišku na pleco a tajšó. — Ide, ide pustyma huaramí, rúdnyma cestamí, sretne ho edon šäntavý chlapík: „Gde be ideš, chlapšä?“ — „Idem si službu hl'ädač; ši byste mä nezväli?“ — „Ba vara ťä vezmem, len poj. U mnä inšua robič nebudeš, len v ednom kotle tri duše varič a miašäč a pritom neustajne volač: My trae bratae.“ — „Dobre pódá; jae aj na tom pristanem.“ — Viadó tot šänták, viadó toho parobšoka zes tia pustia huary ešče dälé, kym ho nepriviadó ku ednomu starymu zámku; tam ho voviadó do edné vizby a ukaezau mu edon kotel, pod kotrym i vtody ohen horeu. „Tu si ju máš, tvojú robotu,“ povia šänták. „Koj mi do roka tak budeš robič, ak som či prikaezau, naberiaš si zlata, kel'o budeš chceč. Ty rob a jae teraz tajdem po svojom, ve sä jae po roku vráčím.“ — Šänták odišó a šiby ho šici šärty vedeli kae chodžiu! Milý parobšok vatriu pod tym kotlom, miašäu tia tri duše v nom, a neustajne do roka volau: „My trae bratae!“ — Po roku prišó šänták, videu ež je šitko v poraedku, pódau mu: „Naber si zlata a sriabla kel'o len kceš a choj domó.“ Van si ho naciskau plnú plnušiškú kapsu a ponáhl'äu sä domó. Ešče len zdel'äka išó, už si volau na otcä: „My trae bratae!“ — „Ej trae ste, trae, a šici zdraví, koj mi už i ty ideš domó,“ odpovedau otec; lebo sä nazdau, ež sä to na brató vypytuje, ši sú mu i tí zdraví. Ale vara milý syn šitko do roka pri tom kotle zabudnú a neustajne len to honiu: „My trae bratae!“ hoc by sä ho tam šua buli opytovali. Otec sä chyba vtody zaradovau, koj syn vysypau z kapsu dukátó na stual. Pódá i tomu druhymu: „Ši šuješ, Andro?“ — „Šujem, šuaho kcete?“ — „Muahó bysi aj ty tajšč do té služby.“ — „Tu ve jae tajdem,“ zväu kapsu a tajšó. Ide, ide i totot druhý pustyma huaramí, rúdnyma cestamí, sretne ho šänták: „Poj so mnó, chlapša!“ — „Vara idem, až mi službu dáte.“ — „Ej dám či, dám; netreba či len tri duše v ednom kotlu varič a miašäč a pritom neprestajne volač: Za mech pepru! Koj mä do roka statošne vyslúžíš, dám či zlata a sriabla kel'o či len bude ďäka.“ — Šänták ho zaviadó do zámku, ukaezau mu tot kotel a náš parobok sä pribrau tia tri duše varič — a variu a miašäu ich v tom kotlu do roka a naveky len to volau: „Za mech pepru!“ Po roku mu dau šänták

plnú plnušiškú kapsu zlata a sriabla. — Ešče len zdeľäka dochodžiu k domu, už volau otec na neho: „Ši s dobró novinó ideš!“ a van opac na oteä: „Za mech pepru!“ A otec sä ozvau: „Tuž našhe či ho teľo bude, ve by či ho aj za prialršča došč bulo?“ Ale milý syn nevedeu inšua, len naveky to edno honiu: „Za mech pepru!“ Pravda koj zlato na stual vysypau, bulo zas šitko dobre. Otec sä nalakomiu a pódá i tomu trečimu: „Ši šuješ, Jano!“ — „Šujem, šuahe?“ — „Vyber sä ešče aj ty do té služby.“ — „Tu ve jae tajdem“ — zväu kapsu a tašó. Ide, ide i totot trečí pustyma huaraní, rúdnyma cestamí, kým sä i totot nestaviu u toho šäntáka. Variu a miašäu tia tri duše v tom kotlu a pritom neprestajne volau: „I tam nám dobre bude!“ — Po roku nabrau zlata a sriabla a koj prichodžiu k domu, ešče zdeľäka volau: „I tam nám dobre bude!“ — „Ej vara nám bude, koj ešče i ty teľo zlata nesiaš!“ — Priniasó ho, to pravda, hromadu; ale inšua nevedeu, len ustavišne to honiu: „I tam nám dobre bude!“ šua sä bú naušiu u toho šäntáka do roka. — Dobre; vybrali sä „Mi trä bratä“ (bo jich už lude potom nikda inak nepozvali) so šitkyma tyma penäzmí do jarmoku, ež celý jarmok zakúpae. Na ceste dohonili ednoho šofraníka a šli s nim. Dohoniu ich skoro i šänták a šó s nima. Vešer prišli poľä cesty na ednú lúku a ostáli tam prez noc. V noci zabiu šänták šofraníka, pobrau šitko bohatstvo a mikmú. Rano idú tae druhí lude do jarmoku, vidae zabityho šofraníka. Praem a praem milych brató povaezali a do mesta pred rychtárä odvedli, ež to inši nemuahó urobič, chyba oni.

Tu sä rychtár opýtá: „Chto toho šofraníka zabiu?“ — „My trae brate!“ zavolau najstarší. — „A zašhe ste ho zabili!“ — „Za mech pepru!“ zkríkne sredný. — „Tak, tuž ale vás dámo obesič!“ — „I tam nám dobre bude!“ doložiu najmladší. — „No koj vám bude, nach vám bude!“ pódau rychtár a kaezau ich pod šibenicu odviašč. Tam stáu šärt šänták (lebo to bú, koj kcete vedeč, šärt) a šäkau na jich zráckia tri duše. Koj ich na šiben ťähali, vtody ho oni zazrúli a na neho palcom ukäzovali: „My trae bratae!“ volau prvý. — „Tu ve viamo, ež ste ho vy zabili,“ odpovedali lude; „ale našhe ste ho zabili?“ — „Za mech pepru!“ krišäu druhý. — „Tuž ve, a za to odvisnete!“ — „I tan nám dobre bude!“ dokonšiu trečí a chrk! bulo po nich. Šärt tri duše uchyčiu a ta ich zväu do toho kotla miašäč.

———

HORNOLUŽICKÉ.

Jank a Hanka.

Běštaj pak něhdy nan a mać; taj měještaj jara wulku črjódu dźěći. A nan dźěše do města a kupi sej běrtyl hróchu a da kóždemu dźěsću po hróšatku, ale Jankej a Hancy falny. Wonaj jara płakaštaj. Nan pak praji: „Mjelčtaj a njeplačtaj, ja póńdu do lěska drjewo rubać a wój póńdźetaj sobu do jahodkow.“ Nan wza sej mandličk a kulečk a powsny jej na štom. Jankej a Hancy praješe: „Dźitaj přecy a šćipajtaj sej! tak dołho, hač drjewko rubam, móžetaj jahodki šćipać.“ Wětr pak z kulečkom a mandličkom hromadu biješe a wonaj sebi mysłeštaj, zo nan drjewko ruba a přecy šćipaštaj jahodki. Běštaj so žałosnje najědłoj, měještaj tež połne karančki a dźěštaj nana pytać. A přińdźeštaj tam, hdźež kulečk a mandličk wisaštaj, ale tam žadyn nan njebě. Nětko jara płakaštaj a hanještaj a wołaštaj po lěsu wokoło, ale nikoho njenamkaštaj. Z dobom naběžeštaj poprjancowu khěžku, do teje přecy dypaštaj: „Dyp, dyp do stareje Wjerineje khěžki!“ Duž stara Wjera priběža: „Štó tu je?“ a wonaj skhowaštaj so khětře, zo jeju njenamaka. Potom dypaštaj zasy do khěžki: „Dyp, dyp do stareje Wjerineje khěžki!“ Duž stara Wjera zasy priběža: „Štó tu je?“ a wonaj so khětře skhowaštaj, zo jeju njenamaka. Potom dypaštaj přecy zasy do khěžki: „Dyp, dyp do stareje Wjerineje khěžki!“ Duž wona prawje ruče wuskoči a jeju popadźe. Wona wza jeju sobu nutř a praješe: „Nětkle budu waju kormić,“ a duž zawrje jeju do khlěwěka a dawaše jimaj same w mlócy całty k jědźi. Potom dźěše hladać, hač staj kormjenaj dosć. „Janko, tykń swój porsćik won, hač sy kormjeny dosć?“ Wón pak swoju pišćałku won tykny, kotruž bě wot domu sobu přinjesł. Wona do njeje rězny: „Och, ty njejsy hišće tučny dosć, to je hišće wšitko jara kosćojte! Hanka, tykń ty swój porsćik won, hač sy kormjena dosć?“ Wona pak porsćik z pjeršćeńkom won tykny. Wona rězny přecy do pjeršćeńka. „Och, ty njejsy hišće tučna dosć.“ Potom pak harowaštaj wonaj tak jara a Jank zhubi swoju pišćałku a Hanka swój pjeršćeńk. Duž stara Wjera zasy pińdźe hladać, hač staj kormjenaj dosć.

„Janko, tykń swój porsćik won, hač sy kormjeny dosć?“ Wón tykny swój porsćik won a stara Wjera rězny do njeho, zo jenož krew tak běžeše. „Hanka, tykń ty swój porsćik won, hač sy kormjena dosć?“ Wona tykny jón won a stara Wjera rězny do njeho, zo jenož krew tak běžeše. „Haj, haj, wój staj wobaj kormjenaj dosć, někle chcu waju pjec.“ Wona wupóri swoju pěc tak prawje, wozny Janka a Hanku a praješe: „Nětko sydńtaj so tule na łopatu.“ Wonaj sydaštaj so na łopatu pak tak pak hinak; wona powjedaše jimaj precy, kak dyrbitaj so sydać, wonaj padnyštaj pak kóždźički króć zasy dele. „Njewěmoj, kak dyrbimoj so sydnyć, pokazaj dźě namaj!“ Duž sydny so stara Wjera na łopatu a wonaj ju fuk! nutř sunyštaj do žehliweje pjecy. Stara Wjera spali so cyła we žehliwej pjecy a dźěsći běžeštaj wjesele před khěžku, tu běše swětły lód na hatku a Jank a Hanka smykaštaj wjesele po lodźe. Tu dohlada so Wjerina sotra na njej a chcyše jej popadnyć. Spěšnje wuběža z khěžki a zaběža na lód, tola tu so wusuny, a padnywši rozdrě a zarazy so. Jank a Hanka měještaj nětko poprjancowu khěžku a mataj ju hač do dźensnišeho dnja, jeli ju njejstej předałoj.

Prawo předco prawo wostanje.

Běše pak hajnik, kotryž měješe syna, kiž běše tež hajnik. Wón jeho do cuzeje zemje pósła, zo by ju sebi wobhladał a hišće něšto přiwuknył. Duž přińdźe wón do korčmy, hdźež cuzeho muža namaka, z kotrymž so do ryči da. A wonaj powjedaštaj sebi wšelake nowinki, hač tež wo prawje ryčeć počeštaj. A cuzy muž praješe, zo móže so za pjenjezy tež to najnjeprawiše za prawo sčinić. Hajnik pak měnješe, zo prawo předco prawo wostanje, a prajeśe, zo chce jako cuzy muž tež tři sta toleŕ na to zastajić. Cuzy muž běše s tym z pokojom, a wučiništaj, zo chcetaj so tehodla třoch ryčnikow woprašeć. Dźěštaj k prěnjemu ryčnikej a tón prajeśe, zo je móžno za pjenjezy njeprawo za prawo sčinić. Potom dźěštaj k druhemu. Tón tež prajeśe, zo móže so za pjenjezy njeprawo za prawo sčinić. Na posledku dźěštaj k třećemu. Tón pak jimaj tež prajeśe, zo móže so za pjenjezy njeprawo za prawo sčinić.

Potom dźěštaj zasy domoj a dokelž běštaj cyłički dźeń wokoło khodźiłoj, přińdźeštaj hakle wječor pozdźe do korčmy. Cuzy muž pak wopraša so hajnika, hač nětko hišće přecy njewěri, zo móže so za pjenjezy najnjeprawiše za prawo sčinić, a hajnik wotmłowi, zo dyrbi to skoro po prajenju tych třoch ryčnikow wěrić, byrnje so jemu tola prawje njechało. Cuzy muž chcyše jemu hłowu wostajić, jeli zo chce tři sta toleř dać, ale jako wo tym ryčeštaj, přińdźe tam jedyn člowjek, kiž cuzeho muža naryča, zo dyrbi při tym wostać, štož staj prjedy wučiniłoj. Wón pak to tola njesčini, ale wza jemu ze žehliwym železom jenož swětło jeho woči a praješe při tym, zo chce tehdom tež wěrić, zo prawo we swěće prawo wostanje, hdyž hajnik zasy widźeć móže.

A hajnik prošeše korčmarja, zo by jeho na prawy puć do města dowjedł. Tutón jeho pak na puć k šibjeńcy dowjedźe a dźěše swoju stronu. Jako běše hajnik kusk dale přišoł, běše puća kónc a słyšeše jědnaće bić. Njemóžeše dale a wosta we nadźiji ležo, zo drje tam na ranjo něchtó přińdźe. Po małej khwilcy wusłyša pikot, potom přińdźe zasy něchtó a dołho njetraješe, dha so třeći přiwda. To běchu pak třo duchojo, kiž w nocy swoje ćěło wopušćichu a na swěće wšelake njekazaństwa ćěrjachu. Počachu mjez sobu ryčeć a jedyn praješe: „Dźensa je lěto a dźeń, zo smy tule hromadźe byli a drohe skutki, kotrež lěto prjedy sčinichmy wupowjedali. Lěto je zasy nimo a čas tudy, zo bychmy zhonili, štó je mjez nami we zańdźenym lěće najlěpši skutk wuwjedł.“ Tón prěni wotmłowi a dźeše: „Ja sym we měsće Ramuli wobydlerjam jich wody wzał; jim móže so pak hišće pomhać, hdyž něchtó wunamaka, što to žórdło haći.“ — „Što dha to je?“ praji druhi; a préni wotmłowi: „Ja sym wulku krokawu na žórdło sadźił, z kotrehož woda hewak běži; wozmje-li so ta prječ, dha so woda zasy žórli, kaž prjedy.“ — Druhi praji: „Ja sym Sarahawskej pryncezni načinił, zo so jeje rjanosć minje a wona wusklnje hač do kosći; tola móže so jej pomhać, jeli zo so slěborny hózdź, kiž wyše jeje łoža tči, wućehnje.“ — Třeći praji: „Ja sym wčera jenemu swětło jeho woči ze žehliwym železom wzać dał; tola móže so jemu pomhać, jeli zo sebi swojej woči z wodu womača, kotraž so we studničcy njedaloko tuteje šibjeńcy namaka.“ — Potom we měsće dwanaće dyri a ći třo so

hnydom zhubichu; hajnik pak wobkhowa sebi wšitko, stož bě słyšał a wjeseleše so, zo móže swětło swojeju woči zasy dóstać.

Nazajtra rano wusłyša wón, so něhdźe něchtó nimo jědźe a prošeše jeho, zo by jemu ludźi z města pósłał, kiž bychu jemu prajili, hdźe je ta dobra studnička. Potom přińdźe wšelaki lud k njemu, ale nichtó jemu studničku wukazać njemóžeše, hač na posledku jena stara žona. Wón so tam dowjesć da a jako bě sebi swojej woči wumył, dósta tež na mesće swětło swojeju wočow zasy.

Wón prašeše so nětko hnydom za městom Ramula a pušći so tam. Jako bě tam přišoł, připowjedźe wón bórzy radźe, zo chce jim wodu zasy dać. Dokelž pak běše jich tam hižom dosć pobyło a město wjele pjenjez na nich ważiło, ale žadyn njeje ničo prihotował, dha chcychu, dokelž je tola wšitko podarmo, z tej wěcu ničo wjacy činić měć. Wón pak praješe, zo chce wšo darmo činić, jeno zo zechcedźa jemu něšto wotročkow k pomocy dać. To so sta. Jako běchu tak daloko ryli, hdźež běchu připrawy, po kotrychž woda hewak běžeše, do žórdła započožene, pósła wón wšitkich dźěłaćerjow prječ a hrjebaše hišće sam mały kusačk a hlej! na žórdle sedźeše krokawa kaž khachlonk. Wón ju wotwali a hnydom poča woda běžeć a po małej khwilcy běchu wšitke studnje z wodu napjate. K jeho česći hotowaše pak město wulku hosćinu a zapłaći jemu jeho skutk z wjele pjenjezami.

Wón dźěše potom dale a přińdźe do Sarahawskeje. Tam zhoni po krótkim času, zo je ta pryncezna tak khora, kaž běše słyšał, a zo jej žadyn lěkař pomhać njemóže, zo pak je kral slubił, zo ju tón za žonu dóstanje, kotryž móže jejnu khorosć zahojić. Wón wuhotowa so tehodla jara rjenje, dóńdźe na kralowski hród a praješe tam, zo je z dalokeho kraja přišoł a zo chce pryncezn je pomhać. Kral wotmłowi jemu, zo skoro žadnu nadźiju wjacy nima; ale zo chce tola hišće z nim spytać. Hajnik praješe, zo chce po swoje lěkarstwo dóńć. Woteńdźe a nakupi wšelaki słódki njerjad a dźěše potom k pryncezn je. Da jej prěnju dźěliznu a wobhlada sebi, we kotrej hrjedźe slěborny hózdź tči. Na druhi dźeń rano přińdźe tam zasy, da jej zasy něšto swojeho lěkarstwa a přimny při tym za hózdź a torhaše tak dołho za njón, hač so hibać poča. Popołdnju hižon čuješe pryncezna, zo je jej lěpje. Třeći dźeń přińdźe wón

zasy, a jako pryncezna lěkarstwo k sebi wza, přimny wón zasy za hrjadu, wućeže hózdź čisće a tykny jón skradźu do dybzaka. Připoldnju běše pak pryncezna wotkhorjeła, zo chcyše sobu wobjedwać, a kral přeprosy hajnika k wulkemu wobjedej. A wustajichu, hdy ma kwas być; hajnik wuměni sebi pak, zo směł prjedy hišće domoj dojěć.

A jako bě domach pobył, přińdźe zasy do korčmy, hdźež bě swětło swojeju wočow zhubił, a tón cuzy muž běše tam tež. Počeštaj sebi zasy wšelake nowinki powjedać a hajnik spomni na to, štož bě spode šibjeńcy słyšał, kak je wodu wunamakał, a na posledku tež na to, kak bě swětło swojeju wočow zasy dóstał, a praješe, zo dyrbi cuzy muž nětko wěrić, zo prawo we swěće prawo wostanje. Cuzy muž dźiwaše so jara a praješe, zo chce wěrić.

Potom dźěše hajnik dale a přińdźe k swojej prynceznje a měještaj wulki kwas cyły tydźeń pospochi. Cuzy muž wumysli sebi pak, zo tež pod šibjeńcu póńdźe, snadź mohł tež tajke wěcy zhonić, kaž hajnik, a potom tež někajku prynceznu za žonu dóstać. A jako běše so lěto minyło, dźěše wón tam. Wón słyšeše jědnaće bić a po małej khwilcy wusłyša pikot, potom přińdźe zasy něchtó a dołho njetraješe, přiwda so třeći. Woni počachu mjez sobu ryčeć a jedyn praješe: „To nihdy hinak njeje, lońše lěto je nam jedyn wotposłuchał, přetož wšitko, štož běchmy načinili, je nam skažene. Chcemy tola prjedy, hač sebi zasy swoje skutki wupowjedamy, wšo přepytać.“ Hnydom počachu pytać a namakachu cuzeho muža. Roztorhnychu jeho na tři kruchi a powsnychu je na tři róžki šibjeńcy.

Jako pak běše stary kral wumrjeł, wzachu hajnika za krala, a jeli zo wumrjeł njeje, dha kraluje hišće dźensniši dźeń a dźerži swěru na to, zo by prawo we jeho kralestwje tež stajnje prawo wostało.

Swjatej Marcyne kmótřistwo.

Sta so pak, zo jedyn muž tak zrudny wokoło khodźeše. A wón zetka cuzeho člowjeka kiž k njemu praješe: „Přećelo, što tajki zrudny khodźiš?“ — „Što njedyrbjał zrudny khodźić,“

wotmłowi wón, „křćizna chcu hotować a nichtó njecha so wjacy prosyć dać, dokelž sym jich husto dosć trjebał.“ — „Dha proš mje,“ praji tón cuzy. — „Dha přińdź jutře, mój namakany přećelo!“ A jako wón kusk dale přińdźe, zetka druheho cuzeho člowjeka, kiž tež k njemu praješe: „Přećelo, što tajki zrudny khodźiš?“ — „Što njedyrbjał zrudny khodźić,“ wotmłowi wón, „křćizna chcu hotować, a nichtó njecha so wjacy prosyć dać, dokelž sym jich husto dosć trjebał.“ — „Dha proš mje,“ praji tón cuzy. — „Dha přińdź jutře, mój namakany přećelo!“ A jako wón kusk dale přińdźe, zetka wón cuzu žónsku, kiž tež k njemu praješe: „Přećelo, što tajki zrudny khodźiš?“ — „Što njechał zrudny khodźić,“ wotmłowi wón, „křćizna chcu hotować a nichtó njecha so wjacy prosyć dać, dokelž sym jich husto dosć trjebał.“ — „Dha proš mje,“ praji ta cuza. — „Dha přińdź jutře, moja namakana přećelnica.“

Jutřiši dźeń přińdźe a k njemu zeńdźechu so djaboł, swjaty Pětr a swjata Marja. Jako chcychu ke křćenju hić, poča kóždy wo dźěćo wojować, hač je, dokelž běše holčka, na posledku swjata Marja dósta. Po křćiznach praješe wona při woteńdźenju, zo sebi za tři lěta po swoju mótku přińdźe. Tři lěta so minychu a jako bě postajeny dźeń přišoł, wobleka mać wšě dźěći na najrjeńšo a zesadźa je na khachlowu ławku, najmłódše sadźi pak, dokelž běše jara rjane, do dźěže. Swjata Marja přińdźe do jstwy a wuhlada tu syłu na khachlowej ławcy sedźo. Wona poča so prěnjeho dźěsća prašeć: „Sy ty moja mótka?“ A tak po rjadu dale, ale žane jej ničo njewotmłowi, hač na posledku něhdźe ze zady jene wołać započa: „Ja sym, kmótra!“ Swjata Marja popyta nětko we jstwje a namaka swoju mótku w dźěži. Wona wza tu holčku sobu a dźěše z njej do jeneho hrodu. „Jowle, moja mótka,“ praji wona, „je naše bydlenje. We hrodźe je dźesać jstwow. Dźewjeć budźeš ty mjesć a rjedźić, ale do dźesateje hić je zakazane. Ty njesmješ ani do njeje přez klučowu dźěru pohladać, ani ju wotewrić spytać.“

Dołhe časy zadźerža so mótka swěru po swjatej Marinej přikazni, ale jako tuta zasy wuńdźe, spyta wona tola, kak by do zakazanej jstwy přińć mohła. Jako bě tak a hinak pospytała a so jej ničo njeradźi, tykny jedyn porst do klučoweje dźěry a hlej! hdyž jón zasy wućeže, bě złoćany. Wona so

stróži a zawali sebi jón khětře ruče. Jako bě swjata Marja domoj přišła, wopraša so bórzy, što je z porstom činiła? — „Libuškam sym hłubiki rězała,“ wotmłowi wona, „a duž sym so rěznyła.“ Na to wza ju swjata Marja a dowjedźe ju do lěsa. Tam sadźi ju do keřka a praješe: „Ty sy njeposłušna była, duž budź něma a njepřińdź wjacy do mojeho hrodu.“

Po khwili pak jědźeše knjez nimo a jeho psaj hanještaj po lěsu a počeštaj na dobo khětro wótře šćowkać. Knjez praješe swojemu pohončej: „Dźi wšak tola pohladać, što psaj tak šćowkataj.“ Pohonč dźěše tam a namaka we keřku jara rjanu knježnu. A spóznaštaj, zo je něma a wzaštaj ju sobu domoj. A dokelž bě tak rjana, wza ju knjez sebi za mandźelsku. To pak njechaše jeho mać dołho přiwdać a bě teho dla jara zła na młodu žonu.

A jako bě tale prěnje dźěćo porodźiła, přińdźe w nocy swjata Marja, wza dźěćatko a namaza jej hubu z krwju. Rano dohladachu so na to a jeje přichodna mać praješe, zo nihdy hinak być njemóže, khiba zo je wona dźěćo zjědła a radźeše swojemu synej, zo by ju teho dla spalić dał. Dokelž pak tutón swoju mandźelsku jara lubowaše, nochcyše so jemu to a praješe, zo chcedźa hišće wočaknyć. A jako bě druhe dźěćo porodźiła, přińdźe zasy w nocy swjata Marja, wza dźěćatko a namaza jej hubu z krwju. Rano dohladachu so zasy na to a jeje přichodna mać praješe, zo to wěsće nihdy hinak być njemóže, khiba zo je dźěćo zjědla, a radźeše swojemu synej hišće bóle, zo by ju teho dla spalić dał. Dokelž pak tón swoju mandźelsku jara lubowaše, nochcyše so jemu to, a wón praješe, zo chcedźa tola hišće wočaknyć. A jako bě wona třeće dźěćo porodźiła, přińdźe též zasy w nocy swjata Marja, wza dźěćatko a namaza jej hubu z krwju. Rano dohladachu so též zasy na to a jeje přichodna mać praješe, zo to nihdy na nihdy hinak być njemóže, khiba zo je wona to dźěćo zjědła. A wona wobryča swojeho syna, zo wón pěc wupóric a swoju mandźelsku do njeje tyknyć da. To běše jemu pak jara žel a wón dźěše tam po khwilcy pohladać a hlej! jeho mandźelska sedźeše před pjecu na złotym stole a dźeržeše najmłódse dźěćo w rukomaj a na kóždym boku pak steješe jene wot teju druheju dweju. A wón dźiwaše so a wjeseliše so njemóžnje jara a to hišće bóle, jako wusłyša, zo móže wona ryčeć. A wona wupowjeda jemu wšitko

a praješe tež, zo je swjata Marja z tymi třomi dźěćatkami k njej přišła, ju z pjecy wuwjedła a rjeknyła: „Ty sy dosć za swoju njeposłušnosć ćerpiła, posłuchaj pak swojemu knjezej a budź zasy ryčaca!“ A jako chcychu potom staru mać spalić, prošeše wona tak dołho za nju, hač jej wotdachu. Ta pak ju potom tež jara lubowaše.

A wona porodźi hišće wjacy dźěći a wšitke běchu jara rjane a posłušne. A wona daše swojimaj staršimaj a swojim bratram a sotram prajić, hdźe je a zo jim druhdy něšto pósćele. To pak běše wšitkim jara lubo a wjeselachu so, zo so jej tak derje wjedźe.

Złote kubło.

Zamožity nan měješe třoch synow, kotrychž jara lubowaše a přisłušnje kubłaše. Staršej wuknještaj jara derje, ale tak dobru wutrobu njeměještaj, kaž młódsi Pětr, kiž bě po ludźacej mysli trochu hłupikojty a tchodla tamnymaj wólnikomaj wěčnje k postorkej. Staršej płaćeštaj tež w cyłej wokołnosći za šwarneju pachołow do swěta, dokelž móžeštaj so hižon małoj we wšěch towarstwach derje wustać. Wšudźom buštaj kedźbu mětaj, wšak kóždy wjedźeše, zo kroški ličić njetrjebataj a zo něhdy nanowe złote kubło zdźědźitaj. We wšitkich swójbach, hdźež běchu holčata, widźachu jeju rad, a někotražkuli mać so powjeseli, hdyž měještaj jeju dźowku prawje zańć. Pětrej drje tež nichtó kamjenje na puć njekładźeše, tola jara na njeho njedźiwachu, dokelž ničo zajimawe na sebi njeměješe. To derje wedźeše, zo do swěta njeje; duž bě bóle sam za so, zo by nanej zrudoby nječinił. Dołhe lěta už čakaštaj staršej, zo jimaj nan wobsedźeństwo ze złotym kubłom přepoda a sebi samemu měr popřeje. Hižom we wulkej starobje powoła nan wšitkich třoch a dźeše: „Moje dźěći! Ja njemóžu dlěje swoje kubło wobstarać, chcu je jednemu z was zawostawić; rady drje bych wšitkich swojich lubych synow jednak wobdarił, ale złote kubło dźělić njemóžu. Stawju wam tři wumjenjenja; štóž je najlěpje dopelni, złote kubło dóstanje. Prěni króć dobudźe tón, kiž wot swojeho holiča najrjeńše rubiško přinjese.“ Wjesołaj woteńdźeštaj staršej a njemysleštaj, zo mohł jeju Pětr předobyć, dokelž ža-

dneho holiča bliže njeznaješe. Wot swojeju njewjestow žadaštaj sej najrjeńše rubiško. Žadna pak jimaj tajke njeda a myslešе, zo též jeje towarška najlěpše njedari. Pětr, kiž sej prjedy na złote kubło myslił njebě, dźěše zrudny za huna a njewedźeše, hdźe by zašoł. Tola kak so zawjeseli, hdyž z cuzym ale přećelnym hłosom swoje mjeno mjenować wusłyša! Njemóžeše wuslědźić, štó jeho woła; do koła wokoł hladaše, ale nikoho njewidźeše. Po khwili pytny, zo wulka zelena žaba k njemu ryči. Na to poča so žaba hnydom za winu jeho zrudoby prašeć. Hdyž bě jej Pětr wšo swěrnje wupowjedał, prawješe wona: „Njerudź so, ja mam sama dźowku, kiž móže ći najrjeńše rubiško dać. Pój jenož sobu!" Nětko wjedźeše jeho někotre kročele dale do jedneje dźěry, hač skónčnje do rjaneje jstwički přińdźeštaj. Hnydom rjekny žaba swojej dźowcy, kiž při woknje šiješe: „Ja sym temule pachołej rubiško slubiła, daj jemu swoje najrjeńše!" Wjesoła wjedźeše jeho ke křini, zo by sej najrjeńše wubrał. Bórzy pak přikaza ji mać, zo by tola sama wubjerała, muže dźěn so do teho njerozemja. Hdyž bě najrjeńše dóstał, dźakowaše so luboznje a woteńdźe wjesoły domoj, hdźež hižon bratraj z nanom na njeho čakaštaj. Tola kak so stróžištaj, hdyž dyrbještaj samaj wuznać, zo ma Pětr najrjeńše. Nan pak dale na to njedźiwaše a prawješe: „Moje dźěći! z tym hišće ničo wučinjene njeje; dyrbiće hišće druhi kusk wuwjesć a kóždy drohi pjeršćeń domoj přinjesć." Staršej pokhmurjenaj woteńdźeštaj, též Pětr běše zrudny, zo dyrbi wobydleńku tamneho swěta zasy wobćežować. Tola so zwaži a prošeše ju wo jeje pjeršćeń, kotryž též skoro dósta. Dźiwno so jemu zdaše, zo tu žadnu žabu njewidźeše, ale jenož staru žonu, kiž na zahrodźe khodźeše. Na to dale njedźiwaše a khwataše domoj, hdźež jeho dawno wočakowachu. Wjesele předpołoži pjeršćeń, kotrehož wosobnosć njeznaješe. Též tónkróć dobu Pětr, dokelž běše jeho pjeršćeń najrjeńši. Bratraj hižon myslеštaj, zo je za njeju wšo zhubjene. Tola nan zasy prawješe: „Moje dźěći! z tym hišće ničo wěste njeje; jenož tón złote kubło dóstanje, kiž jutře najrjeńšu a najpřistojnišu njewjestu přiwjedźe." Połnaj radosće wuńdźeštaj staršej k swojim bohatym njewjestam a běštaj po swojej mysli dobyća wěstaj; Pětr dźě sej njewěrješe holcam do wočow pohladać, wjele mjenje hakle z nimi poryčeć a jim swoju lubosć wuznać. Zasy dźěše bjeze wšeje nadźije za

huna, dopomni drje so na prjedawšu dobroćerku, ale za njewjestu sej ju tola požadać njemóžeše. Duž khodźeše po małku po zahrodźe, doňž na dobo zasy znaty hłós wusłyša, kiž so za winu jeho zrudoby prašeše. Wón pak wotmłowi: „Kak njedyrbjał zrudny być? wčera myslach, zo sym złote kubło dobył; ale nětko je nan jenož temu słubi, kiž jutře najrjeńšu njewjestu přiwjedźe. Bratraj mje prawje wusmějetaj, hdyž sam přińdu.“ Žaba jeho zasy posylni, dokelž jemu pomoc słubješe. Khětře wjedźeše jeho do swojeho bydła, hdźež swojej dźowcy žortnje prawješe: „Dwójcy sy pachołej pomhała, z rubiškom a pjeršćenjom, ale nan chce tež jeho njewjestu widźeć. Kak mnoho nadźije smoj jemu sčiniłoj, a nětk dyrbjałoj jeho wostawić bratromaj k směchej? pój, podaj jemu ruku k zasłubjenju!“ Dźowka pak wotmłowi z posměwknjenjom: „Wěš ty, chce-li wón mój nawoženja być?“ Pětr při tak přećelnych słowach cyłu bojaznosć zhubi a rjekny: „Wutrobnje rady! stajnje sej na tebje myslach, ale swoju žadosć wozjewić sej njewěrjach.“ Skoro so zjednachu a holičo dźěše, zo by so kwasnu drastu woblekło. Po khwili přińdźe zasy ze swojej maćerju jako krasna a rjenje zdrasćena njewjesta. Pětr dóńdźe z njej bjez wulkeho wonjedźenja najprěni k nanej, kiž so njemało dźiwaše, zo je so tež Pětr z jednej stowaršił. Po khwilcy zastupištaj tež tamnaj z pyšnymaj njewjestomaj. Nětko poruči nan, zo by kóždy swoju w spěšnej rjeji powjerćał. Dołho njetraješe a wšitkim třom nadobnym wotlěta zwjeršna drasta, dokelž běše někak kiprje zwěšana. Pětrowa njewjesta mějcše nětko hišće pyšnišu drastu; tamnej pak stoještaj we wšědnjacej. Ze spodźiwanjom poča nan: „Prjedy hižon widźachmy, zo je wona najrjeńšeho zrósta; ale njemyslach, zo ma pod tak njenahladnej drastu hišće dróžšu a wosobnišu! widźitaj, Pětrej dari zbože złote kubło přećiwo mojej nadźiji.“ Tu stupi k Pětrowej njewjesći a postrowi ju z přichodnej dźowku. Dokelž nan wedźeše, zo byštaj staršej bratraj Pětrej doma zawidźałoj a škodźiłoj; dari jimaj něšto hódnje pjenjez, zo byštaj sej po kublešku kupiłoj a samaj hospodariłoj.

Klinkotata lipka.

Junu běštaj nan a mać, a měještaj jenu dźowčičku. Prjedy hač běše dźowčička dorostła, wumrje jeje mać. Junu dźěše dźowčička ke kmótřičcy na přazu. Ta ryčešc jej jara, zo dyrbjał sebi ju nan wzać. „Potom chcu,“ lubješe kmótřička, „tebi nóžcy z mlokom myć a hłowčku z piwom.“ Nan wza sebi kmótřičku a kmótřička wumy mótcy nóžcy z mlokom a hłowčku z piwom. Na druhi raz a dale myješe ju kmótřička z hnójnicu. — Po času dosta kmótřička štyri dźowčički, a prěnja měješe jene woko, druha dwě, třeća tři a štwórta štyri woka. Nětko dyrbješe mótka kruwki pasć a dosta wot macochi hlinjany wosušk a popjerjany twarožk na pastwu sobu, a tola čeŕwjenještaj so jeje ličcy bóle, hač lička přirodnych sotřičkow hromadźe. — Macocha chcyše rady zhonić, wot čeho je mótka tak rjana. Pósła teho dla prěnju dźowčičku z jednym wóčkom sobu na pastwu, zo by sebi wothladała, wot čeho je mótka tak rjana čeŕwjena. Hdyž běštaj won přihnałej, rjekny dźowčička z jenym wokom: „Sydń so a pleć mi włosy!“ A hdyž mótka česaše, rjekny šeptajcy: „Spi jene wóčko!“ a tamna wusny. Nětko přińdźe pisana kruwa a dawaše jej z jeneho roha pić a z druheho jěsć. Wječor ćěrještaj domoj a macocha wopraša so swojeje dźowčički: „Što dha sy widźała?“ a ta njewjedźeše ničo.

Na zajtra ćěrješe druha sobu a rjekny wonka: „Česaj mi włosy!“ A mótka rjekny šeptajcy: „Spi jene wóčko, spitaj wobej dwě!“ Zasy přińdźe pisana kruwa a dawaše jej z jenym róžkom pić a z druhim jěsć. A hdyž bě wječor, rjekny mótka: „Stawaj sotřička, poćěrimoj domoj.“ Macocha so prašeše dźowčički: „Što sy widźała?“ a ta njewjedźeše ničo.

Na ranje ćěrješe třeća na pastwu; a hdyž běštaj won dohnałej, rjekny: „Sydń so sotra a česaj mi włosy.“ Šeptajcy rjekny tuta: „Spi jene wóčko, spitaj dwě wóčcy, spiće wšitke tři.“ Zasy přińdźe kruwka pisana a dawaše jej z jenym róžkom pić a z druhim jěsć. A hdyž bu wječor, rjekny mótka: „Sotřička stań, poćěrimoj domoj.“ Doma wopraša so macocha dźowčički: „Što sy widźała?“ tuta njewjedźeše pak ničo.

A na druhi dźeń ćěrješe štwórta dźowčička sobu. A hdyž běštaj na pastwu přihnałej, rjekny: „Sydń so sotra a česaj mi

włosy.“ A mótka sydny so a rjekny šeptajo: „Spi jene wóčko, spitaj dwě wóčcy, spiće tři wóčka.“ Na štwórte wóčko pak běše pozabyła. Zasy přińdźe pisana kruwka a dawaše jej z jenym rohom pić a z druhim jěsć. Štwórte wóčko běše wšitko widźało, mjez tym zo tři spachu. Na wječor rjekny mótka: „Stań, sotřička, ćěrnoj domoj.“ Doma wopraša so macocha dźowčički: „Što sy widźała?“ Ta powjedaše: „Hdyž tři wóčka spachu, přińdźe pisana kruwa a dawaše jej z jenym róžkom jěsć a z druhim pić.“

Macocha rozhněwa so a wukormi pisanu kruwu, zo by ju zarězała. Holčka dyrbješe nětko doma wostać a hlinjany wosušk z popjerjanym twarožkom jěsć. Kóždy dźeń pak wopytowaše swoju pisanu kruwku a płakaše při njej. Junu rjekny kruwka: „Dźensa budu rězana; ale wuproš sebi wot macochi moje kutło k rjedźenju; w nim namakaš kamušk, tón sadź sebi pod wokno, z njeho wurosće lipka, a ta budźe škleńčana a pod lipku budźe psyčk blawkać.“

Holčka činješe, kaž běše jej kruwka přikazała a z kamuška wurosće škleńčana lipka a blawkaše pod njej psyčk. A pod lipku puzoleše so studnička a holčka dyrbješe we studničcy šaty płokać, zo jej rucy krwawještaj.

Junu jědźeše wosobny knjez nimo a hdyž běše holčku wuhladał, chcyše ju za žonu měć, hač runje běše khuda. Macocha pak njezwoli do toho. Za tydźeń přijědźe knjez zasy a žadaše z nowa wo nju. Dźensa zwoli macocha, ale přikaza swojim dźowčičkam: „Wzmiće rjećaz a wuwjazajće lipku!“

Holčka zhotowa so a sydny so na wóz a jědźeše prječ. Tola lipka wutorhny so a zleća na wóz, a psyčk blawkaše za wozom. — Za lěto měješe młoda knjeni synka. Hdyž běše to macocha zhoniła, dźěše ju wopytać. „Dźowčička, sy khora abo strowa?“ prašeše so. A prjedy hač woteńdźe, slubi, zo jutře zasy přińdźe. Na zajtra přiwjedźe swoju dźowku z dwěmaj wóčkomaj sobu a wopraša so: „Dźowčička, sy khora abo strowa?“ Dźowčička wotmłowi: „Haj, sym z boha strowa.“ — „Pohladaj z woknom, dźowčička,“ rjekny macocha, „kak we hatku rybički hraja!“ A hdyž młoda knjeni z woknom hladaše, storči ju macocha z woknom do hatka, zo so wboha zatepi, a jeje duša zleća do kački a płowaše zrudna po hatku. Macocha położi swoju dźowku do łoža a woteńdźe domoj. A

hdyž młody knjez domoj přińdźe a swoju knjeni wuhlada, wopraša so: „Čeho dla sy tak hrozna, sy snadź khora?“—„Khora dosć,“ wotmłowi tuta a knjez wobžarowaše ju.

W nocy we dwanaćich přileći kačka z woknom nutř a přeměni so do młodej knjenje a kupaše płakajcy swojeho synka, a hdyž běše jeho zasy wupowijała, wokoši jemu hubičku a skoržeše: „Moja lipka njeklinči, psyčk njeblawči a mój synk jara, jara płače! dwě nóccy přińdu hišće a ženje wjacy!“ Wuleći zasy jako kačka z woknom do hatka.

Na druhu nócku přileća kačka zasy z woknom a přeměni so do člowjeka; nala kupjełku a wukupa synka. A hdyž běše jeho wupowijała, wokoši jemu hubičku a skoržeše: „Moja lipka njeklinči, psyčk njeblawči a mój synk jara, jara płaka! jenu nócku hišće přińdu a ženje wjacy.“ A zasy wuleći jako kačka z woknom do hatka. Knjez pak běše za zawěškom sedźo płakał a ju wuhladał a jeje słowa wusłyšał.

Třeću nócku přileći zasy a wukupa synka a hdyž běše jeho wupowijała, płakaše jara a skoržeše: „Moja lipka njeklinči, mój psyčk njeblawči, a mój synk přecy jara, jara płaka! nětko ženje, ženje wjacy njepřińdu!“ W tym wuskoči młody knjez, kiž běše so za zawěškom skhował a hrabny ju, prjedy hač běše so do kački přeměniła. Młoda knjeni prošeše zrudna: „Pušć mje, luby, pušć, dóńž je hodźinka dobra.“ – „Ja pak tebje njepušću,“ zawoła knjez. A młoda knjeni praji: „Jeli móžeš dokonjeć: mam pas wokoło žiwota, jeli tón na jedyn raz z mječikom přerubnješ, směm při tebi zwostać, hewak pak budźe za mnje zlě.“ Knjez wza mječik a přerubny pas a před nim steješe młoda knjeni zasy tak rjana čeŕwjena, kaž běše prjedy była, a wupowjeda jemu, što je macocha z njej sčiniła.

Na ranjo bu wudźerata z włosami konjej za wopuš zwjazana, konjej pak woči zawjazanej a spłóšeny po pjeńkach hnaty. A hdyž kóń zasy domoj přiběža, měješe jeno wlosy sobu. Lipka klinkotaše zasy, psyčk blawkaše a mały synk so smějkaše.

Wódneho mužowa žona.

Kaž so mjez Serbami wo wódnym mužu powjeda, tak powjedaja so tež wo jeho žonje wšelake basnički. Widźa ju druhdy, kak při rěcy, abo haće sedźo předźe, abo swoje šaty běli, abo swoje mokre włosy sebi česa. Přińdźe tež druhdy, kaž jejny muž, na wiki. Hdyž tutón žito kupuje a je dróžšo zapłaći, hač štó druhi, dha nastanje drohota. Předawa pak je wón tunišo, hač druzy, dha přińdźe tunjota. Runje tak čini to tež jeho žona, ale nic ze žitom, ale z butru. K znaću je wona na wikach na mokrym wobrubje swojeje suknje. K najmjeńšemu junkróć je wona tež w njedźelach pobyła a powjeda so basnička wo jejnej porodnej nuzy na tuto wašnje: Jena žónska žněješe něhdy při jenej wodźe (hdźe? njeje znate) trawu. K njej přitowaŕši so přez měru tołsta žaba. Mjerzaca a z dobom tež staroséiwa wo žiwjenje tuteho stworjenja, dźěše ta sprawna žónska k njej: „Preč, žaba, hewak budu ći baba.“ Po někotrym času, jako bě wona tutón podawk hižom zabyła, přińdźe k njej jedyn muž a dopomni ju na jejne slubjenje a žadaše sebi wot njeje, zo dyrbi z nim sobu hić a jeho mandźelskej babić. Z wulkim wutrobnym styskom pytaše wona pola wyšnosće a duchownstwa radu a powučenje. Wona dosta tudy tu radu, zo dyrbi swoje slubjenje dopjelnić. Duž dźěše bjez hrozy z tym mužom. Jako tam přińdźeštaj, hdźež bě wona w swojim času znajomstwo z tej žabu sčiniła, rozdźěli tón muž z prutom, kaž něhdy Mojzas ze swojim kijom, wodu do dweju dźělow a wjedźeše ju po suchim do swojeho mokreho bydła. Tudy namaka wona jeho mandźelsku w najwjetšej porodnej nuzy. Ze wšej wušiknosću a k spokojnosći wysokeje njedźelniče činješe wona swoje, a bórzy bě strowe a čerstwe dźěćatko na swět narodźene. K dźakej za tu pomoc, kotruž bě přinjesła, dosta wona wot njedźelniče tu radu, zo sebi njesmě wjacy žadać, hač prawo měješe a by tež k temu runje składnosć měła. Po tutej radźe činješe wona tež a jako wódny muž na to cyłe mjecki połne wšelakich pjenjez přinjese a k njej praješe, zo móže sebi z nich wzać tak wjele hač chce, njewza sebi wona tola wjacy hač prawo bě. A to bě k jeje zbožu, a k mjerzanju wódneho muža, kiž budźiše jej najradšo po swojim šibalstwje šiju zwinył. Dokelž pak sebi wona wjacy žadała

njebě, dyrbješe ju wón njezranjenu zasy pušćić. Kaž prjedy dyri wón zasy ze swojim prutom do wody a tuta dźěleše so, a po suchej sčežcy, kiž přez to nastała bě, wuńdźe ta žónska zasy z wody, kiž so hnydom zasy zamkny, jako wona z njeje wustupiła bě. Što je z dźěsća nastało, kotrež bě na swět přinjesła, njeje wona ženje zhoniła.

DOLNOLUŽICKÉ.

Cerwjenawka.

Něgda běšo raz małe, lubosne źowčko, to mějašo kuždy lubo, kotryž jo huglěda, nejlubjej pak jo mějašo stara grosa; ta njewjeźešo, co jano kuli dejašo tomu lubemu golešu dla lubosći daś. Raz hobraźi jomu košawku wot cerwjenego somota, a dokulž ta jomu tak derje přistojašo, a wono teke howac nic drugego na głowje nosyś njekśešo, nagronjachu jomu „Cerwjenawka.“ Raz gronjašo mama Cerwjenawce: „Běž, how maš kus tykańca a flašu wina, donjas to starej grosy wen, wona jo chora a słaba, a to buźo ju chłoźiś. Buź pak rědnje přistojna, njekukaj po wšěch nugłach hokoło, gaž do špy přijźoš; a njezabydń „dobrej'třo“ groniš. Źi teke přawje rědnje a njewotběgń z drogi, howjacej padnjoš a rozbijoš flašu, potom njama chora grosa nic.“ Cerwjenawka gronjašo: „Ja chcu już wšikno derje hobstaraś,“ a da na to mamje ruku.

Grosa pak bydłašo wence w błośe, poł goźiny wote wsy. Ako Cerwjenawka do błota přijźe, nadejźe wona wjelka. Wona pak njewjeźešo, kake złe zwěrje to jo, a njebojašo se jogo. „Pomgaj Bog, Cerwjenawka!“ gronjašo wón. — „Bog źěkuj, wjelk!“ — „Źo tak rano, Cerwjenawka?“ — „Ku grosy.“ — „Co maš tam pod šorcu?“ — „Tykańc a wino; wcora smy pjakli, stara a słaba grosa dej raz se dobrego naješć a se z tym mocowaś.“ — „Źo bydli twoja grosa, Cerwjenawka?“ — „Hišći dobry běrtel goźiny dlymjej w błośe, spod tymi tři wjelkimi dubami, tam stoj jeje dom, dalej dołoj su te lěščinowe krě, to ga buźoš wěźeś,“ gronjašo Cerwjenawka. Wjelk se při se myslašo: „To młode hukludne źowčko jo tucny kusk, ten buźo lěpjej słoźiś,

nežli ta stara; ty pak jo derbiš šibale sklasć, až hoboj łapnjoš.“ Chilu źěšo wón po spromje Cerwjenawki; potom gronjašo wón: „Cerwjenawka, glědaj raz, take rědne kwětki stoje tudy, cogo dla ga se tak ze wšim njehoglědujoš? se mje zda, až razka njeslyšiš, kak lubosnje pteški spiwaju? ty ga sy tak sama za se, rowno aby do šule šła, a jo glich tak luštnje w błośe.“

Cerwjenawka zwignu woci, a ako wiźešo, kak słyncowe prugi přez bomowe wjeraški błyskotachu, a wšikno połn° kwětkow stojašo, myslašo se: „Gaž ja grosy rědnje wonjecy strus sobu přinjasu, ten ju teke rozwjaseli; wono ga jo tak rano, až hišći casa dosć k njej přijdu,“ a z tym skoci wona do błota a pytašo kwětki. A gaž jaden wotergnu, měnjašo wona, ten dalej stojecy jo hišći rědnjejši, a doběgnu tam, a běžašo přecej dłymjej do błota. Wjelk pak źěšo z rownej drogu k starej grosy, a zaklapa do źuri. „Chto tam jo?“ — „Cerwjenawka, ta přinjaso tykańc a wino, wotciń!“—„Šišć jano na zaparsku,“ zawoła grosa, „ja som tak słaba, až njamogu stanuś.“ Wjelk śišćašo zaparsku, stupi nutř, a źěšo, mimo až słowo groni, rowno wen k postoli grose a požrje ju. Potom weze wón jeje drastwu, hoblace se ju, stawi sebe jeje micu na głowu, lagnu se do jeje postole a zaśěgnu zapowěški.

Tu chilu ganjašo Cerwjenawka za kwětkami, a ako jich tak wjele mějašo, až žeden wěcej njasć njamožašo, přijźe jej grosa do mysli, a wona huda se na drogu k njej. Jej běšo źiwno, až źurja široko wotcinjone běchu, a ako do śpy stupi, přijźe jej wšikno tak někak bejnje prědk, až se myslašo: „Och ty mój Bog, kak jo mje źinsa tak bejnje, a howac som přece tak rada při grosy!“ Wona gronjašo: „Dobrej'třo!“ ale njekrynu žedno wotgrono. Na to źěšo wona k postoli, rozćěgnu zapowěski. Tam lažašo grosa a mějašo micu do wocowu ześěgnjonu a huglědašo tak źiwnje. „Och grosa, kak maš tak dłujkej huši!“ — „Až śi lěpjej słyšaś mogu!“ — „Och grosa, kak maš tak wjelikej woci!“ — „Až śi lěpjej wiźeś mogu!“ — „Och grosa, kak maš tak wjelikej ruce!“ — „Až śi lěpjej popadnuś mogu!“ — „Ale, grosa, kak maš ty tak třašnje wjeliku gubu!“ — „Až śi lěpjej žraś mogu!“ A z tym skoci wjelk z razom z postole na wbogu Cerwjenawku, a požrje ju.

Ako wjelk swojej požednosći dosć cinił běšo, lagnu se zasej do postole, husnu a chopi njemožnje smarcaś. Golnik źěšo

rowno mimo, a myslašo se: „Kak mogła stara žeńska tak smarcaś? chcu raz hoglědaś, co to byś dej.“ Wón stupi do śpy, a poglědnu do postole, tam lažašo wjelk. „Namakaju śi raz, stary širko?“ groni wón, „som śi južo dawno pytał.“ Južo kśešo swoju bušku přiłožiš, ga domysli se, njejoli wjelk jano grosu požrjeł, a ta mogła byś hišći k wymoženju; togo dla njestřeli wón, ale weze nožice, a chopi spijucemu wjelkoju brjuch nacinaś. Ako njekotary raz rěznył běšo, wiźi wón cerwjenu košawku swěšiś, a hišći njekotare rěznjenja, ga huskoci Cerwjenawka a wołašo: „Och kak som se přeźěsyła, kak běšo tak śma we wjelkowem brjuše!“ A potom přijźe teke stara grosa hišći žiwa wen, a možašo lěbda dychaś. Cerwjenawka pak holowašo chwatajucy wjelike kamjenje, z tymi napołnichu wjelkoju brjuch, a ako wón wocuśe, kśešo huskociś a huběgnuś, ale kamjenje běchu tak śěžke, až wón na zemju grimnu a se do smjerśi zabi. Nětk běchu wšikne tři wjasołe; golnik weze kožu wot togo wjelka; grosa zjě ten tykańc a hupi to wino, kotrež Cerwjenawka přinjasła běšo, a zmognu se zasej; Cerwjenawka pak se myslašo: „Cas žiwjenja njok zasej wot drogi do błota gnaś, gaž mama zakazało jo.“

Powěsće.

W Třćeńcu rampa zwón hurywa.

W Třćeńcu jo niži połtera sta křoceń wot tórmu mały gatk, we kotremž woda měłka a rudowata jo. Z togo gatka jo něgda při suchem casu rampa pitwała a kokoš drapała, a stej zgromadnje rědny wjeliki zwón wen sporałej, kotryž (zwón) Trćeńcarje na tórm powěsychu. Jogo zwonjenje pak znijašo: „Hury rampa, kokoš drapa!“ — Chośobuzarje, wot togo zwona a jogo rědnego zuka slyšece, kśěchu jen kupiś; ale tež wětša kopica pjenjez Třćeńcarje njepřemožašo zwón předaś. Togo dla hobzamknuchu Chośobuzarje zwón hukřadnuś. — Zwón by w nocy wotwezety, do łožišćow huwity a na wóz sporany; a wot žednogo człowěka njewiźone přijźechu glucnje ze wsy až na mroku. Tam pak chopi zwón zwoniś, a njeby teke přez nejwětšu zeńsku móc dalej k sporanju. Tak dostachu Třćeńcarje swój zwón zasej a wón jim zwoni až do źinsajšnego dnja: „Hury rampa, kokoš drapa.“ — We wonym gatku pak laži hišći mjeńši zwón, ale dla bžezgruntneje pary se nichten do njogo njezwaži.

Lutki.

W Lutolu za kjarchobom je gora, poměnjona „winica.“ We tej winicy bydlachu něgda lutki; to běchu małe luźe, kotrež w zemi bydlachu, a z drugimi luźimi dobre susedstwo źaržachu. — Lutki přijźechu přece k Hulkojcom a gronjachu: „Požicćo nam źěžku njeźěžku, my chcomy wam kołac njekołac hupjac!“ Hulkojc stawichu jim požednu źěžku přez prog; lutki se do njeje sednuchu, a bulachu z njeju domoj. Druge zaj'třa stojašo přece źěžka před progom a we njej zlubjony, rědnje hupjacony kołac. — Po casu přijźechu zwony do swěta, kotrychž zuk woni přenjasć njamožachu. Gronjece: „to su ricate lawy!“ hudachu se přejc, a njejsu až do źinsa wěcej zas přišli. — Luźe chopichu lutkowy dom pytaś; ten pak běšo spadnjony, jano tam a how namakachu wětše a mjeńše „lutkowe nopki.“

Bludy.

We našich łukach a tympališćach bydlachu něgda małe źědki, kotrež w ruce palece chwóźišćo źaržachu a z nim, gdaž śma běšo, hokoło ganjachu. Gdaž njecht je humjatowašo: „Błud, błud, swinjece gowno!“ běchu gned jich cela mań hokoło njogo, a zawjeźechu jogo do tympališćow a groblow, aby jogo zalali. Gdaž pak njecht jim dobre słowo da a gronjašo: „Błud, błud, dowjeź mě domoj, ja ši chcu krošik daś!“ swěšichu jomu domoj. Gdaž potom krošik njekrydnuchu, smalachu, parichu a škrejachu člowěka tak dłujko, až jim krošik dašo; a gdaž zlubjony krošik dostali běchu, hudachu se skokajcy na łuki.

Serp.

Ako błudy na łukach, tak bydlašo a měјašo swój wjazym na polach žeńska. Ta běšo hoblacona z dłujkej běłej drastwu; do wocowu jej njeběšo wiźeś; w ruce měјašo wjeliki wótřy serp, cogoždla teke jmě „Serp“ měјašo. Tak jěsno ako połdnjo běšo, gonjašo Serp wšikne luźe z pola domoj, a kotryž dobrowólnje njejźěšo, togo Serp ze swojim serpom rubašo tak dłujko, až jogo domoj hupora. Howac bydlašo Serp w brózdach a cakašo na źiśi, kotrež do třukow jźěchu, a jim głowu wotruba a ju do měcha zatka.

Přisega.

Bobowarje a Žušowarje měјachu něgda wjeliki proces dla mroki. Bobowarje hugronichu, až rěka „Křišowka“ mroka jo;

Žušowarje pak měnjachu, až mroka dalej do Bobowskego pola jźo. Po dłujkich procesach přijźe kněžstwo wen, aby taku wěc na měsće přepytowało. Ako tam běchu, stupi jaden Žušowski muž radny kus do Bobowskego pola a chopi se zaklinaś a zapřisegaś, až tam, gźož stoji, přawa mroka jo. Mjaz drugego groni wón teke, až chco se na měsće přepadnuś, gdaž tam w starem casu mroka była njejo. A glědaj! wón chopi se přepadowaś a pomoc wołaś; něžli pak njechten přiskoci, by wón přepadnjony a zemja hušej jogo głowy zamknjona. — K dopomnješu togo walichu znanki takego třašnego třojenja wjeliki kamjeń na to město. Ten zapadnjony muž pak choźi tam lěto wot lěta kuždu nóc hokoło a woła njepřestawajucy: „How, how jo ta přawa mroka!“ — Ten kamjeń a to hokolne polo, kotrež něto łuka jo, ma hišći źinsa to jmě: „Přisega,“ a kuždy człowěk se po słyńcu Přisegi hobwija.

KAŠUBSKÉ.

Wó trzech bratach.

Beł roz krol, co mjeł le jednę corkę; e wón vedeł to echo, że chtobe takji wókręt zbudoveł, cobe mog jic pó kraju e pó mórze, temube deł swóję corkę. — Tej beł tesz chłop, co mjeł trzech senov, dvuch mądrech a jedneho głupeho. Ni dvaju vjedno sę smjele s teho głupeho e njechcele jeho njigde sobą vzic. Tak e tą rizą njerzekle wónji njick temu głupemu, le sę zavzęle do robote. Kje wónji ju bele prze ti roboce, przechódzeł kóle njich staruszk e rzek: „Bóże pómagoj, senovje!“ Na co wónji wódpóvjedzele: „Bog zapłac.“ Ten dzodk chceł jesz dali gadac e rzek: „Dajta zażec tobaki.“ Na co wónji krotko bez wóbezdrzenjo sę wódrzekle: „Ma njimąma czase.“ Tej wón prze wódchódzenju jim rzek: „To mdze, co va zrobjita, czesto svjinskje kóretko, a krolevskje corki va njedostąnjeta.“ E tak tesz beło. Timczasę jednak sę dovjedzeł wó jejich roboce ten głupi e chceł tesz szczesco sprobóvac. Tej szed wón czełno robjic e przechódzeł prze njim tesz stori członjek, chteri jeho pózdrovjeł: „Szczesc Bóże!“ Głupi wódpóvjedzeł: „Bog zapłac, wójczulku!“ E dali zaczą sąm rozpravjac. „Jobe sę tesz

wójczulka chceł radzec, jaktobe takji wókręt zbudovac, cobe szed pó mórze e pó kraju.“ Staruszk mu no to wódrzek: „Robji le moj senje, może ce Bog do szczesce.“ E tak tesz beło. Wón zrobjeł wókręt, co szed pó lądze e pó mórze. Jak wón tę robotę ju skónczeł, przeszed do njeho zos ten stori człovjek e tej mu rzek: „Jak pudzesz do krola, to kożdeho ze sobą zabjeroj, kóho le na drodze trafjisz.“ Wón trafjeł noprzod prze stredze dzada, chteremu cało strega njimógła dosc wóde do pjico dostarczec, e zabreł jeho ze sobą. Pótemu, jak sę vdosteł na gorę, trafjeł strecha v cepłim kóżechu, chteri, chóc słoniszko polelo, wóleł: „Mje je zemno, mje je zemno!“ E teho vzą wón ze sobą. Jesz dali swójim wókrętę jadąc trafjeł wón zos strecha, co gnot wóbgrizeł e vrzeszczeł: „Mje sę chce jesc, mje sę chce jesc.“ Mając trzech strechov v wókręce staną nasz pjelgrzim przed krolę; e krol vjidzeł, że ten statk beł tak zrobjoni, co mog jic pó kraju e pó mórze. Beł to zveczajni wókręt, ale mjeł pód sobą wóse s kółamji. Jednak budovnjik vedoveł mu sę barzo wubógi e njechce mu rod swóje corki za żonę dac. Dlo teho mu jesz rożne robóte nadeł. Tak mjeł wón krolovji takjeho człovjeka dostarczec, cobe dvanosce pjecov chleba przez jednę noc zjod; a tej takjeho, co dvanosce wółov przez jednę noc zjod e dvanosce beczk pjiva vepjeł; e jesz jedneho, cobe v żeloznim polonim pjecu jednę całą noc vesedzeł. Tej mjeł ten nawóżenje vjelgi chłopot e szed sę tech stareszkov radzec, co jich mjeł ze sobą v wókręce. Jasz tu mu jeden rzecze, żebe sę tim roz njenajod, a dregi, żebe sę tim anje najod, anje napjeł, a ten trzeci, żebe sę roz njewugrzeł. Zrena przeszed krol do njich wóbezdrzec, cze vszetko vekónale e cze jesz żele; a wónji jesz wółale: „Jesc, pjic, zemno.“ Ale krol beł barzo wuparti e jesz vjedno swóje corki njechceł dac; le vedeł jednemu sąsednemu krolovji wójnę e wógłoseł, że chto sę nolepszim wójokę v jeho kraju pókoże, ten mo jeho corkę mjec. Tej ni dvaju mądri pójachale na dobrech stąnnjikach, a jejich głupi brat na lechi perze. Jak wón sę tak stępkę vlek, napótkeł wón stareszka e rzek do njeho: „Njech mdze póchvoloni Jezus Christus!“ Ten mjile to chrzescijanskje pózdrovjenje przeją e wódpóvjedzeł: „Na vjeki vjekov, amen.“ Pótemu zaczęle dali rozpravjac e starszi młodszemu, jakto bivo, dobre rade davac, mjedze jinszemji następującę: „Kje przejedzesz v

nen vjelgi las e stąnjesz na krzižovi drodze, tej wuzdrzisz pó pravi ręce barzo storą lepę; do te lepe le rzeczesz: „Lepko, lepko, wótemknji sę!“ a tej vindze z nje peszno wubrąni stąnnjik, na chterim mdą leżec nove ruchna dlo ce e prze kósmjenju mdze vjisac skórzano torba. V te ruchna sę wóbleczesz e na kónja sadnjesz e jak sę spótkosz z njeprzejacelskjimji żołnerzamji, to le rzecze: „Vszetko wójsko z torbe!“ Tej mdzesz mjeł vjele tesąci chłopov, a wónji mdą tak bjic, co vszetko póbjijesz. Teroz jedze z Bógę.“ Nasz głupi vszetko tak zrobjeł, jak jemu ten pódcevi dzod doradzeł. Tim sposobę wón sąm cale wójsko njeprzejacelskje na gruz maki póbjeł; ale jeden żołnerz jeho cą v nogę. Krol to vjidzeł, jednę pólovę swóje chuste vzę e jemu nogę zavjinę a dregą pólovę wótrzimeł. Jak sę wójna tak skónczeła, pójachel nasz recerz do lepe e tę zos vszetko wóddeł. Tej krol jednak njevjedzeł, chto tim valecznim mężę beł e veslel swójich służącech, abe takjeho szukale, cobe mjeł przecętą nogę e wóvjinjoną ją pólovą jeho vłosne chuste. Długo, długo njimógle wónji takjeho człovjeka nalesc, bó wónji le do majętnech panov vstępóvale. Tej deł jim krol rzec, żebe kożdeho człovjeka v całim panstvje nogi wóbezdrzele. E veszle wónji tim spósobę do checzi, dze ni dvaju mądri sinkovje prze pełnju sedzele, a jejich głupi brat sobje pączki v pópjele pjek. Ale jak wónji sę zdzevjile, kje wónji wu teho palepjecka rozcętą nogę spóstrzegle, co beła połchustką zavjinjono, a chteri jim żodną mjarą wód swójich pączkov njechceł jic. Starszemu służącemu beło żol, żebe jeho krola corka, tako szekovno krolevcząnka, mja tak lecheho chłopa dostac, e wónbe rod sąm ją za żonę mjeł. S tą meslą wón v pjirszim lese, przez chteri jejich droga provadzeła, noprzod sveho tovarzesza a pótemu teho njedołęgę zabjeł, sąm sobje nogę przecę e połchustką, co zabjitemu wódrzeszeł, zavjiną. E tak wón przeszed do krola. A to beł szekóvni człovjek; dlo teho krol e jeho corka sę wuceszele. — Ale nen pódcevi staruszk vjidzeł to mórderstvo e przestąpjeł do tech zabjitech e jich wóbudzeł, gde jim rzek: „Vstanjita e jidzeta, bó krolevcząnka mo mjec vjitro vjesele.“ Tej wónji wóbaju chutinko bjegle do stołecznego mjasta e prosto do samego krola sę wudale, jemu vszetko wópóvjedzele: jak jich nen służąci zabjeł e sobje nogę przerzną. Tej sobje krol deł tu teho zawólac e jeho

sę spitel: co tesz je takji vort, chteribe tak e tak zrobjeł. A wón krolovji no to wódrzek: „Takji njeje njic vjici vort, jak cobe jeho żeloznemji bronamji rozszarpale.“ Bó wón njigde njemeslel, żebe jeho zdrada mógła sę vedac. Tej mu krol póvjedzel: „Jaką smjirc te sobje sąm naznaczeł, taką pódzesz s teho svjata;“ e deł sztere czorne wógjere do żeloznech bron zaprzic e jeho rozszarpac. A ten głupi krolevską corkę za bjalkę dosteł e beło vjelgje vjesele. Jo tę tesz beł, jod, pjeł e tancoveł; ale mje no to vjesele lecho vestrojile, bó mje dale szklenjane skórznje, papjorovą suknję e maslani kłobuk. Jak jem sę prze tancovanju zgrzeł, masło sę stopjiło, papjor pódzar a szkło pótłekło. Tej mje v harmotę vladovale e vestrzelele, co jem jasz tu no ten stołk do sedzenjo przeszed. A to dwóje młodech jesz pódzisdzenj żeją, jedzą, pjiją e sę ceszą, jeszle vczero njezdechle.

Kjiku reszę sę.

Jeden szevc zavjijeł sę v sobotę z narządzenjim storech skórznji, abe mog v njedzelę jic do kóscoła. Robjel wón pózdze na vjeczor a reno wukónczevsze svą robotę, wubreł sę pórządno e vzą ksążkę do nabóżenstva. Na kozanju czeł wón tę nowukę, że jeszle chto swój majątk kóscołovji wófjareje, tej mu Pąn Bog zo to stokrotnje v jinszi spósob venadgrodzi. A że beł wubógim, vjęc póstanovjeł svą chatkę e kópeta przedac e całi vzątk do ksędza na kóscoł zanjesc. Przeszedsze dodom, póvjedzeł wón wó swójim zamjarze żonje e ju v przeszłech dnjach bełe pjenjądze wu plebana. Ale jeden dzenj za dregim wuchodzi, dzece płaczą na głod, żona navet kjija szeko na męża, a tu wód nadgrode njick njevjidac. Nawóstatku jak e szevcovi głod dobrze dokuszeł, wubreł wón sę jak stori dzod, vzą kjij v rękę e szed szekac za Panę Bógę. Vędrejąc jeden e dregi dzenj natrafjeł wón storeho wóvczorza, co vjelgą strzodę baranov pas. A że vjelgi głod mjeł, póstanovjeł do starca sę zbleżec, abe jemu drobkę z dwójokov do jedzenjo wużeczeł. Prze jedzenju wópóvjedzeł wón vszetko, co zrobjeł e jak mu teroz sę pówódzeło. Tej sę stori wóvczorz nad wubógim szevcę zletoveł e deł mu baranka, chteri na kożde zawółanje: „Ba-

ranku strząsnji sę,“ dekotamji bóbczeł; ale pód tim varenkę jemu daroveł, żebe v jedni vsi, przez chterą muszeł przechódzec, do swóje store kómószki njevstąpjeł. Z vjelgą radoscą vłożeł szevc baranka na plece, pódzekóveł za njeho starcovji e zabreł sę chutinko v drogę dodom, abe żonę e dzece wuradovac. Jak ju beł za gorą, zaczą słovom storeho wóvczorza njedovjerzac, bó mu v głovje sę njimoglo wumjescec, abe zvecżajni barank dekotamji bóbczeł. Chcąc sę vjec dobrze wó provdze przekónac, pósadzeł baranka na zemję e zawółeł słova starca: „Baranku strząsnji sę;“ a kje v tim samim momence kole nog baranka dekote spóstrzeg, wuvożeł sę za noszczestlevszeho człovjeka na całim svjece. Bez zvłoki vłożel baranka na krzept e dali dodom; a jak szed prze góscineu swóje kómószki, zaprosza jeho, abe ją wódvjedzeł, bó sę ju tak długje czase njevjidzele. Szevc sę spóczątku drobkę zrożeł, ale chcąc pókazac, że mo dekote v taszi e że jeho takje szczesce spótkało, vszed do kómószki; a wóddavsze ji noprzod swój podarenk wód storca do schóvanjo s temji słovamji: „ale njerzecze do njeho: Baranku strząsnji sę;“ sod na stołk e vepjeł mjorkę górzełki. Ale kmószka, baba fjilut, zaroz sę domesleła, że v tech słovach jako tajemnjica muszi leżec. Zanjosła vjęc baranka do jinsze jizbe e jak tę sama beła, rzekła do baranka: „Baranku strząsnji sę.“ Jak vjidza, że wón dekote bóbczeł, zaczę rozvażac, v jakjibe spósob sveho kmótra wószekac. Pó mełi chvjil: póstanovjiła szevca wupójic, przez noc jeho wu se wótrzemac, a na dregi dzenj reno jemu zamjast jeho baranka jinszeho temu pódobneho ze swóje strzode dac; co sę tesz podług jeje żeczenjo spełnjiło. Decht reno vzą szevc baranka na plece e teroz ju prosto spjeszi do żone e dzeci, e płaczącim rzuco pórą dekotov, abe żonka dobre pełnje przegótova. Żona sę njimogła vedzevjic, skąd jeje chłopjiszcze tele pjenjądzi nabeło, ale njesmja sę jeho zapetac. Po pełnju pósadzeł szevc baranka na stoł, zwółeł dzece, abe razę z njim prze kulającech sę dekotach radosc dzelełe, e krzikną: „Baranku strząsnji sę.“ Ale barank stojeł jak drzevjani, roz głove njepóreszeł. Dzece dobrze najadłe zaczinałe sę smjoc, a żona mesleła, że mężovji zle sę v głovje stało. Szevc rozgórzoni, że jeho żeczenje sę njestało, póvtórzeł jesz roz słova starca; ale e tą razą bez skutku, vjęc zepch beranka ze stołu. Pokji dekote vestar-

czale, beła spókójnosc v domu; ale skóro te zaczęle v checzach felac, póczę żona męża przeklenac, że njick njerobji, wó živnosc sę njestaro. Tak szevcovji zos njic vjici nje wóstało, jak kjij v rękę e szekac starca. Jak lecho jeho be przeją, to dobrze vjedzeł, ale co robjic. Staruszk sę jednak sletoveł nad bjedną rodzeną e deł jemu tą razą wóbrus, chteri na každe zawólanje: „Wóbrus rozvjinji sę," sąm sę rozvjiną e na njim noporadnjesze jadło e pjice stojało, ale pód tim varenkę, że nje vstąpji do swóje kómószki. Szevc wukóntentovoni pódarenkę pódzekóveł starcovji e reszeł dodom. V krotce beł ju za gorą e tu sod na zemję, kozeł wóbrusovji nje z czekawósce ale dlo głode, bó flaki pjiszczałe, abe sę rozvjiną. Jak najadłi kółe goscinca przechódzeł, żda ju na njeho storo kmószka przed dvjerzamji; prosela jeho jak nomjili jeje góscinneho domu njemjinąc, dodając store przesłovje: Chto karczmę mjinje, ten nogę vevjinje. Szevc sę długo vacheł, jednak na wóstatku vszed e vręczeł ji wóbrus s temji słovamji: „Drogo kómószko, njerzecze: Wóbrus rozvjinji sę." Fjiłut bjałka dova mu górzełkę na przevjitanje, nje za pjenjądze; vjęc kmóter jednę mjorkę za dregą spuszczeł, jasz mu v głovje zachómarzeło. Tej kmószka zrobjiła to samo z wóbrusę, jak z barankę. Szevc przebjeg do żone e dzeci, rzuceł wóbrus na stoł e zawółeł: „Wóbrus rozvjinji sę." Ale wóbrus sę njereszeł, a szevc zaczą rozpaczac e babę kmószkę przeklenac. Vroceł sę zaroz do starca, przeproszeł jeho na kółanach, że e tą razą varenku nje vepjełnjił, ale mjeł sę jednak zletovac e jesz roz jeho póratovac. Staruszk sę długo zdrożeł, naresce deł mu kjij ze strzebrzną wópravą drogemji kamjenjamji vesadzoną, e nakozeł jemu, abe tą razą swóję kmószkę wódvjedzeł, a sobje te słova naznaczeł: „Kjiku resze sę." Szevc nová radoscą przejęti pódzekoveł stokrotnje starcovji e spjeszeł sę czim rechli do żone e dzeci; ale beł jednak za gorą czekavi, co kjik znaczi, e chcąc sę przekónac, rzek: „Kjiku resze sę." V wókamgnjenju stanęło przed njim dvuch wógromnech chłopov e zaczęle jeho njeletoscevje smarovac. Szevc wókropnim strachę przejęti njevjedzeł jakjim spósobę jim rozkazac, abe przestałe jeho bjic; na wóstatku ju dobrze póbjiti zavrzeszczeł: „Kjiku przestanji." Natechmjast chłopi znjikle, a kjik stojeł przed njim. „Dobri's, dobri's!" rzek szevc, pódnosząc sę ze zemje, „te mje do

tech davnjeszech pódarenkov dopómożesz.“ Jak przeszed do vse, dze kómószka mjeszka, vstąpjeł do nje e przevjitel sę jak ze storą znajomą. Ta jemu beła barzo rada, bó mesleła zos dobri zesk mjec; póczęstova jeho dobrze, a pótemu zaczę sę vepetóvac, cze njimjel co do schovanjo. Tej ji szevc wóddeł swój kjij z tą prozbą, abe njerzekla: „Kjiku resze sę.“ Baba sę v deszi z głepca smja, mesląc sobje: „żebe mje przenomji njepóvjedzeł, czeho njimąm vemovjic.“ Szła zaroz s kjiję do jinsze jizbe e ledvje prog przestąpjiła, zawóła z njecerplewóscą: „Kjiku resze sę.“ Jasz tu ją dvuch chłopov s kjijamji zaczęło trzepac, co całą przetomnosc straceła. Na jeje przerazlevi głos przelecel góscinni ji do pómóce, a tu hupu, cupu! e jemu sę dostało. Szevc tim czasę vjedno vrzeszczeł: „Kjiku le mócni, le mócni! jasz mje meho baranka e moj wóbrus wóddo.“ Tej kmószce njic nje pówóstało, jak wóddac jemu vłosnosc; koza przenjesc baranka e wóbrus. Skóro sę wó rzeczevjistosci szevc przekóneł, krzikną: „Kjiku przestanji!“ e szed s temi trema pódarenkamji chutinko do dzeci e żone. Tę beła pótemu vjelgo radosc, bó mjele pód dostatkę pjenjądzi e żivnosce; przetim njezabele wó Bogu e jinszech ledzach, ale kożdeho wubógjeho vspjerale.

Rozmóva bidlęt.

Stori ledze sobje póvjodają, że v jastre bidlęta ze sobą godają, co sę z njimji v roku stąnje e co sę z njimji robji. Jeden góspódorz beł czekavi e szed na szopę słechac, cobe jeho bedło sobje póvjodało. V noce rzek jeden wół do dregjeho: „Za tidzenj póvjezema naszeho pana do grobu.“ Jak góspódorz to czel, wurzas sę barzo, zloz zaroz ze szope, szed do jizbe e póvjodeł to swój żonje. Ale wóna jemu teho vjerzec njechca e rzekła: „Czebe nasze kónje ce njimógłe vjesc do grobu; a chócbe e to nje, tej gvesno sąsedze be tę wóstatną przesłegę ze swójimji konjmji tobje wuczenjile.“ Trzeceho dnja pótemu góspódorz zachóroveł e na dregi dzenj wumar. I tej sę tak stało, jak wółe przedtim póvjedzałe. Bó jejich kónje złodzeje wukradle te noce, jak mąż beł chori, a nolepszech sąsadov kónje póchórovjałe, zos jinszi njechcele swójich pód

trupa dac. A tak muszele ne dva wółe, co ze sobą godałe, zaprzic e njebószczika do grobu zavjesc.

Wó zakletim ząmku.

Nad Żarnovskim jezorę v Kaszebach je vjelgo gora a na ti gorze zaklęti ząmk. Tę szed roz kóscelni pó szache e zabłądzeł; a do njeho przeszla czesto czorno wubrono panna, chtero jeho proseła, abe ją do kóscoła zanjos e prze tim njic njerzek; tak wóna e całi ząmk mdą vebavjone. Wón ji to przewóbjeceł zrobjic, ale dzis mja mu dac pókuj, bó wón v tim chrosce ju sekjerę zgubjeł e sę tele naszukeł, co sę decht czesto zmók; a sę ju zmroczało. Dregjeho dnja pósłeł wón sveho brata, barzo wódvożneho człovjeka, cobe za sekjerą szukeł. Kje ten chceł dodom vracac, tej przeszła do njeho ta sama panna ze vspómnjoną prozbą, e beło ju tesz pózdze. Chłop wódvożni e mócni, bjerze ją na krzept e njese ją stegjenką jasz do stroszki, dze sę wóda nabjero. Ale jak dali chceł jic pód gorę do vse, do Żarnovca, tej nastąpjeł takji szvist, takje szemjenje, tak vjele straszedeł na póvjetrzu sę wukozało, co chłop sę wurzas, pod e zavrzeszczeł: „Wó Jeze!“ Zaroz pórvałe bjedną pannę te póvjetrzne straszedła e ząmk, co ju ju mjeł na vjerzch gore vechódzec, razę s panną jesz głębji zapod, e dzis le perzinkę wód kómjina cze vjeże sztcrorogóve v kszełce stednje je vjidzec, wó czim sę kożdi czekavi vłosnemji wóczamji jesz teroz może przekónac.

Wó jednim głupim vjilku.

Roz sę snjiło jednemu vjilkovji, żebe dosteł dobri pódpełnjik, co mu sę tesz spełnjiło. Wón sę pórvel z logre, szed jedną stegną e naloz sadło. Wón sę nąno przezdrzeł e rzek sąm do se: „Vej godają, że sne są vjater, a vej jednak sę roz vepełnjiło.“ Wón poł teho sadła zjod a dregą półovę so schóveł. Tej szed dali e przeszed do jedneho błota, tę chódzeła kóbeła ze zgrzebjicę, a wón ji rzek: „Jo tobje to zgrzebje zjem.“ Ta kóbeła njebeła głupo e rzekła do vjilka: „Tej le

chutinko, bó jo mąm vjele bjede; to zgrzebje mje greze, gbur mje zaprzigo, e mąm vjele wutropjenjo, a do teho jem jesz kulavo. Ale kjebe te beł tak dobri a chceł mje to z te nogi vepchnąc, bó to mje barzo bóli.“ Vjilk njeje lenjivi; kóbeła pódnjese sledni kot, a vjilk zazero, co ji chceł to vepchnąc. V tim wóna mu tak vedzeleła, jasz sę vjilczeszcze przekantovało e chvilkę póleżało, a jak sę pódnjosło, tej kóbeła beła ze zgrzebjicę dali jak bleżi. Tak ten vjilk szed dali e natrafjeł svjinję z malinkjimji proscamji e rzek do te svjinji: „Jo ce te vszetkje prosce pójem.“ Ale svjinja schitrzała e rzekła jemu: „Temu jo jem decht rodo, bó wóne mje barzo grezą, a jo mąm lechi żer: ale że wóne jesz njesą wórechczone, muszima je przode wóchrzcec.“ Moj vjilk njelenjivi, nesz tu s proscamji v rzekę. A to beło njedalek młina. Prosce tak mócno kvjiczałe, że sę młenarskje pse teho trzosku doczełe, vepadłe do rzeki. Tej svjinja nabra wódvogi, vjilkovji wóstatne prosątko v rzece verva, a vjilka sameho dali v wódę pópchła. Znurzoni veloz wón z rzeki, a tu na njeho nasadłe ne młenarskje pse, tak jeho pógrezłe, że le flundre vjisałe. Jednak żevi sę veskrobeł e szed dali e przeszed na jednę vesoką gorę, tę chódzełe kóze, a wón jim rzek: „Kóze, jo vas vszetkje pówujem.“ Wóne mu rzekłe: „Zrobji, co chcesz, ale me sę moszime przed smjircą perznę pómodlec.“ — „Tej le chutinko!“ rzek vjilk e zaczą z njimji rożanc spjevac: „ahu, ahu, ahu!“ — V tim sę doczeł wóvczarskji pjes, przepod na njeho e co młenarskje pse njezrobjiłe, to wón dodeł, tak że na całim celsku njimjało vjilczeszcze anje jednego zdrovebo mola e ledvje z żecim wucekło. Tej wón sobje całi sztot póleżeł, pótemu sę pódnjos, sod na wógąn; a tu mu zalecel dobri vęch. Wón sę pórveł, szed dali e natrafjeł storeho barana, a to jesz samopaszneho. Tej wón do njeho rzek: „Baranje, jo ce zjem.“ A ten mu wódrzek: „Zrobji, co chcesz, jo jem ju stori dosc; ale cesz to ce pómoże, na mje so zębe psec? vjesz co, wustępji le na doł a rozevji pesk, tej jo ce v njen vskóczę.“ Vjilk beł tak głupi, zloz z gore e na dole z wótemkłim peskę sę póstavjeł. Baran sę z gore dobrze zapusceł e tak vjilkovji vedzeleł, że ten sę przekantoveł e napoł zdechli pod, a beran szed svą drogą. Po dlugim, dlugim czase przeszed vjilk do se e temlejące sę zapuszczeł sę vnet v tę, vnet v nę stronę, vnet wót, vnet ksob, vnet vprzodk, vnet vteł, jako pji-

jani. Tak zatorbanjel wón sę do jedneho vjelgjeho dęba e pód njim na wógąn wusod e sąm do se rzek: „Jak mje sę tesz głupje vjodło! provda, że mje sę vesnjiło, cobe jem dobri pódpełnjik dostel; ale co mje za szczesce e njeszczescę pótemu spótikało, to mje sę njesnjiło. Jednak jo beł temu vszetkjemu sąm krziv. Beł to rozem, dac sę kóbele za doktora? a jesz co głepszeho, wudac sę za ksędza na rechczenje prosc? abo jak jo beł głupi, co jo chceł jak jakji wórganjista s kózamji rożanc spjevac; a jesz co głepszeho, żebe mje cali baran v pesk vskók! Jo jo, njejem njic vjici vort, jak żebe mje wógąn prze rzeci chto wucą!" A chłop stojeł na dregi stronje dęba e mjeł topork v ręce, bó beł sobje za szachamji do wóbręcz; tak łaps! a vjilkovji wógąn le wuleceł. — E to głupe vjilczeszcze jesz pódzisdzenj bez wógona loto, jeszle vczero njezdechło.

POLSKÉ.

O królewiczu Niespodzianku.

Był sobie król i królowa; trzy lata już z sobą żyli, nie mieli jednak dziatek, oboje się więc martwili. Raz zdarzyła się królowi potrzeba obejrzeć swe państwo; pożegnał się zatém z królową, wyjechał, i już przez ośm miesięcy nie był w domu. Pod koniec dziewiątego miesiąca wracał król z podróży po kraju, i był już blizko swéj stolicy, kiedy przejeżdżając przez bezludne pole, w największy upał letni, tak mu się pić zechciało, że rozesłał sługi naokoło, by gdzie wody wyszukali, i wnet mu znać dali. Słudzy rozbiegli się w różne strony, przez całą godzinę napróżno szukali, i z niczém do króla wrócili. Król spragniony postanowił sam wzdłuż i wszerz całe pole objechać, niewierząc, by gdziekolwiek źródła nie było; pojechał, i tuż na równinie, na któréj przedtém wody nie było, nagle ujrzał studnię z nowiutkim zrębem, pełną po same brzegi krynicznéj wody, a na środku pływa kubek srebrny ze złotą rączką. Król więc z konia zeskoczył, lewą ręką o zrąb się oparł, a prawą po kubek sięgnął; ale kubek jak gdyby był żywy i miał oczy, szybko na stronę odskoczył i znów sobie

pływa; król ukląkł, i prawą to lewą ręką łowić go począł, ale on tak się wykręcał, wywijał, że niemogąc go jedną ująć, chciał go obiema rękami chwycić, ale skoro niemi sięgnął, kubek jak rybka dał nurka, i znów potém na wierzch wypłynął. „Co u licha!“ król pomyślał, „nie mogę z tym kubkiem sobie dać rady, obejdzie się więc bez niego.“ I nachylił się ku wodzie, i jak krzyształ czystą, a jak lód chłodną, zaczął pić spragniony, a tymczasem długa po pas jego broda zanurzyła się do wody. Gdy pragnienie ugasił, chce powstać... coś za brodę trzyma i nie puszcza. Targnął się raz i drugi, nic nie pomaga, krzyknął więc z gniewem: „Kto tam? puść!“ — „To ja, król podziemny, Kościéj nieśmiertelny! i nie puszczę dopóty, póki nie darujesz mi tego, coś w domu niewiedząc zostawił, i czego za powrotem nie spodziewasz się znaleźć.“ Spojrzy król w głąb studni — aż tam ogromna jak ceber głowa, z zielonemi oczyma, z rozwartą po uszy gębą, trzyma króla za brodę sążnistemi jak u raka kleszczami, i szyderczo się uśmiecha. Król pomyślał, że rzecz, o któréj przed wyjazdem nie wiedział, a któréj się za powrotem nie spodziewa, nie może być wielkiéj wagi, rzekł więc do widziadła: „Daruję!“ Widziadło śmiechem parsknęło, błysło ogniem i zniknęło, a z niém znikła także studnia, woda, zrąb i kubek, król zaś na wzgórku, przy lasku, klęczał na suchutkim piasku, i nic więcéj nie było. Król powstał, przeżegnał się, wskoczył na konia, dopędził orszak, i daléj pojechał.

W tydzień lub we dwa może, przybył król do swojéj stolicy; lud tłumnie wyszedł na jego spotkanie, uroczyście wjeżdża na dziedziniec pałacu i na ganek wchodzi. Na ganku stoi królowa i czeka, a przy piersiach trzyma poduszkę, na któréj piękne jak księżyc dziecię kopie się w pieluchach. Król się domyślił, jęknął boleśnie i rzekł w duchu: „Oto jest, com zostawił niewiedząc, i niespodziewając się znalazł!“ i gorzko, gorzko zapłakał; wszyscy się zdziwili, ale nikt nie śmiał o przyczynę pytać. Król wziął syna niemowlę na ręce, długo wpatrywał się w niewinną jego twarzyczkę; sam go wniósł do pałacu, położył w kolebce, i stłumiwszy w sobie smutek, oddał się rządom państwa, ale już nigdy nie był wesół jak dawniéj, gdyż ciągle trapił się tą myślą, że lada dzień Kościéj dopomni się o syna.

Tymczasem płyną tygodnie, miesiące i lata, a po syna nikt nie przybywa. Królewicz, nazwany Niespodziankiem, rósł a rósł sobie, i wreszcie stał się dorodnym młodzianem. I król też z czasem odzyskał zwykłą wesołość, i zapomniał o tém, co się stało, ale nie wszyscy, niestety, tak łatwo zapominali.

Raz królewicz polując w lesie, odłączył się od orszaku, i zagłębił się sam jeden w dziki ostęp. Nagle zjawia się przed nim potworny starzec, z zielonemi oczyma, i rzecze: „Jak się masz, królewiczu Niespodzianku! długo kazałeś czekać na siebie!“ — „Któż jesteś?“ — „O tém dowiesz się potém, a teraz gdy wrócisz do ojca, oświadcz mu odemnie ukłon i powiedz, że chciałbym, żeby rachunek skończył zemną, bo gdy się wkrótce sam z długu nie uiści, gorzko pożałuje.“ To rzekłszy znikł starzec potworny, a królewicz zdziwiony zawrócił konia, pojechał do domu i przygodę królowi opowiedział. Król zbladł jak płótno, i okropną tajemnicę synowi odkrył. „Nie płacz, ojcze!“ odpowiedział królewicz, „nie wielka to bieda! potrafię zmusić Kościeja, że się zrzecze prawa do mnie, które tak podstępnie wyłudził, a jeżeli w ciągu roku nie wrócę, będzie to znak, że się już więcej nie obaczymy.“ Przygotował się królewicz do drogi, król dał mu stalową zbroję, miecz i konia, a królowa zawiesiła mu na szyi krzyż szczerozłoty; potém przy pożegnaniu czule się uściskali, serdecznie zapłakali, i królewicz pojechał.

Jedzie dzień jeden, drugi i trzeci, pod koniec dnia czwartego, o zachodzie słońca, przybywa nad brzegi morza, i na samém wybrzeżu spostrzega dwanaście białych jak śnieg koszulek panieńskich, chociaż na wodzie, jak sięgnąć okiem, nie widać żywéj duszy, i tylko opodal od brzegu dwanaście białych gąsek pływa. Ciekawy do kogoby należały, wziął jedną koszulkę, konia na łąkę puścił, a sam ukrył się w blizkiéj trzcinie, i czeka, co będzie. Wtém gąski naigrawszy się po morzu, przypływają do brzegu, jedenaście z nich do koszulek przybiega, każda o ziemię się uderza, staje się piękną dziewczyną, z pospiechem się ubierają i razem w pole ulatują. Dwónasta gąska najmniejsza, od poprzednich piękniejsza, nie może się odważyć wyjść na brzeg, i tylko lękliwie szyjkę wyciąga, wypatruje na wszystkie strony, a spostrzegłszy królewicza, odezwie się ludzkim głosem: „Królewiczu Niespodzianku, oddaj

moją koszulkę, będę ci za to wdzięczna.“ Królewicz usłuchał, na trawie koszulkę położył, i skromnie odwrócił się w inną stronę. Wybiegła na trawkę gąska, w dziewicę się przemieniła, prędko się ubrała i przed królewiczem stanęła; a była młoda i tak piękna, jakiéj ani oko widziało, ani ucho słyszało! Rumieniąc się, białą mu rączkę podaje i spuściwszy w dół oczki, milutkim głosem rzecze: „Dziękuję ci dobry królewiczu za to, żeś mnie posłuchał; jestem najmłodsza córka Kościeja nieśmiertelnego; ma on nas dwanaście córek młodych i panuje w królestwie podziemném. Ojciec mój dawno już oczekuje cię, królewiczu, i bardzo się gniewa; nie smuć się jednak i nie lękaj, ale zrób, jak ci powiem. Jak tylko ujrzysz króla Kościeja, padnij wnet na kolana, i niezważając na jego krzyk, tupanie i groźby, śmialo zbliżaj się ku niemu. Co się potém stanie, dowiesz się, a teraz ruszajmy!“ To rzekłszy, królewna małą swą nóżką o ziemię tupnęła, ziemia się wnet rozstąpiła, i spuścili się do królestwa podziemnego, wprost do Kościejowego pałacu, który jaśniéj niż nasze słońce całe podziemie oświeca. Królewicz śmiało do pokoju wchodzi. W jaśniejącéj koronie na głowie siedzi Kościéj na złotym tronie; oczy błyszczą jak dwa szkiełka zielone, a ręce jak kleszcze u raka. Jak tylko zoczył go zdaleka, królewicz padł na kolana, a Kościéj tak okropnie zakrzyczał, że sklepienia państwa podziemnego zadrżały; ale królewicz śmiało pełzł na kolanach do tronu, i gdy już tylko o kilka kroków był od niego, król rozśmiał się i rzekł: „Masz trzpiocie szczęście, że udało ci się mnie rozśmieszyć; zostań w podziemném naszém królestwie, ale nim prawnym jego mieszkańcem zostaniesz, winieneś wykonać trzy moje rozkazy; a że dziś już późno, zaczniemy jutro, tymczasem zaś idź do swego pokoju.

W wyznaczonym sobie pokoju królewicz smaczno zasnął, a nazajutrz rano Kościéj przywołał go do siebie i rzecze: „Obaczymy, królewiczu, co umiesz? przez noc następną wybuduj mi pałac z czystego marmuru, okna niech będą kryształowe, dach złoty, naokoło prześliczny ogród, a w ogrodzie sadzawki i fontanny; jeżeli zbudujesz, łaskę sobie u mnie zjednasz; jeżeli nie — ściąć każę!“ Wysłuchał to królewicz, powrócił do siebie, i rozmyślając o grożącéj mu śmierci, siedział zadu-

many, gdy nagle zewnątrz na oknie pszczółka zabrzęczy i przemówi: „Wpuść!“ — Odemknął furtkę, pszczółka wleciała, i przed zdziwionym królewiczem ukazała się królewna, najmłodsza córka Kościeja. „O czémże tak myślisz, królewiczu Niespodzianku?“ — „Ach! myślę o tém, że twój ojciec chce mnie życia pozbawić.“ — „Nie lękaj się! połóż się spać, a gdy jutro rano wstaniesz, pałac twój będzie już gotów.“

Tak się też stało. O świcie królewicz wyszedł z pokoju, ujrzał pałac tak piękny, jakiego jeszcze nie widział, i Kościéj, gdy go zoczył, zdumiał się i własnym oczom wierzyć nie chciał. „No, wygrałeś tą razą, a teraz masz drugi mój rozkaz: jutro przed tobą dwanaście moich córek postawię; jeżeli nie odgadniesz, która z nich najmłodsza, dasz głowę pod topór!“ — „Ja miałbym nie poznać najmłodszéj królewny?“ rzekł w swym pokoju królewicz, „jakaż w tém może być trudność?“ — „Taka,“ odpowiedziała królewna, wleciawszy do pokoju w postaci pszczółki, „że jeśli ci nie pomogę, nie poznasz, gdyż my wszystkie tak do siebie jesteśmy podobne, że sam nawet ojciec tylko po odzieniu nas rozróżnia.“ — „Cóż mam począć?“ — „Ot co: ta będzie najmłodsza, u któréj nad brwią prawą, bożą krówkę postrzeżesz; dobrze się tylko wpatruj — do widzenia.“ Nazajutrz król Kościéj znowu przywołuje królewicza Niespodzianka. Królewny stały już obok siebie w jednéj linii, wszystkie w jednostajném ubraniu i ze spuszczonemi w dół oczami. Patrzy królewicz i dziwi się, jak wszystkie królewny podobne do siebie; przeszedł raz jeden i drugi — nie ma umówionego znaku; za trzecią razą nad brwią spostrzega bożą krówkę, i zawoła: „Oto ta najmłodsza królewna!“ — „Jakżeś odgadł u licha?“ rzekł z gniewem Kościéj, „tu musi być figiel jakiś; trzebaż z waćpanem inaczéj! Za trzy godziny znowu tu przyjdziesz, i w mojéj obecności pokażesz nam swą mądrość: ja zapalę słomkę i nim ona spłonie, uszyjesz parę butów, a jeżeli tego nie wykonasz, zginiesz!“

Królewicz rozdąsany powraca do siebie, a pszczółkę znalazł już w mieszkaniu. „Czegoś znowu zamyślony, królewiczu?“ — „Jakże nie mam się zamyślać, kiedy twój ojciec chce, bym mu parę butów uszył — alboż to ja szewc jaki!“ — „Cóż jednak poczniesz?“ — „Cóż mam poczynać? szyć butów nie będę, a śmierci się nie lękam — raz tylko umierać!“

— „Nie, królewiczu, nie umrzesz! postaram się wybawić ciebie, i albo się razem uratujemy, albo razem zginiemy! trzeba nam uciekać — innéj rady nie ma!“ To mówiąc, królewna na szybę okna plunęła, i ślina natychmiast zamarzła; potém razem z królewiczem z pokoju wyszła, drzwi za sobą zamknęła i klucz daleko rzuciła, a wziąwszy się za ręce, pomknęli się szybko w górę, i w moment ujrzeli się na tém samém miejscu, zkąd spuścili się byli do królestwa podziemnego: toż samo morze, toż wybrzeże sitowiem i trzciną porosłe, taż świeża łąka, a po łące buja syty koń królewicza, który gdy swego jeźdzca poczuł, zarżał i prosto ku niemu przybiegł. Królewicz długo nie myśląc, na konia wskoczył, królewna siadła za nim, i puścili się strzałą.

Król Kościéj o naznaczonéj godzinie niedoczekawszy się królewicza Niespodzianka, posyła zapytać go, dla czego nie przybywa? Znalazlszy drzwi zamknięte, słudzy mocno w nie pukają, a ze środka pokoju odpowiada im ślina głosem królewicza: „Zaraz!“ — Odpowiedź tę słudzy odnoszą królowi; ten czeka, czeka — nie ma królewicza; znowu więc tychże posłańców posyla, a oni słysząc toż samo: „Zaraz!“ donoszą królowi, co slyszeli. — „Cóż to, żartować ze mnie myśli,“ zawołał król w gniewie, „bieżcie natychmiast, drzwi wysadźcie i do mnie go prowadźcie.“ Rzucili się sludzy, drzwi wyparli, wpadają.... co u licha, nie ma nikogo, a ślina na szybie śmieje się do rozpuku. Kościéj tylko co nie pękł ze złości, i kazał wszystkim rzucić się w pogoń za królewiczem, i jeśliby próżni wrócili, wszystkim śmiercią zagroził. Wskoczyli na konie i popędzili.

Tymczasem królewicz Niespodzianek z królewną, córką Kościeja, unaszają się na dzielnym koniu, i wśród szybkiéj ucieczki poslyszeli tentent za sobą. Królewicz z konia zeskakuje, uchem do ziemi przypada i mówi: „Tuż gonią za nami!“ — „Zatém,“ rzekła królewna, „nie ma czasu do stracenia.“ I w tejże chwili zamienia się sama w rzekę, królewicza przedzierżga w most, konia w kruka, a wielki gościniec za mostem rozdziela się na trzy drogi. Szybko świeżym śladem pędzi pogoń, nadbiega do mostu i staje w osłupieniu: ślad do mostu widzą, a daléj ginie i gościniec rozdziela się na trzy drogi. Nié ma co robić, daléj napowrót, i z niczém przybyli. Kościéj

zawrzał ze złości i krzyknął: „Most i rzeka, byli to oni, i jakże się nie domyślić tego? nazad, i bez nich nie wracać!“ Znowu pogoń pognała...

„Słyszę tentent!“ zawołała powtórnie półgłosem królewna, córka Kościeja, do królewicza Niespodzianka, który zeskoczywszy z siodła, przyłożył ucho do ziemi i odrzekł: „Pędzą i są blizko.“ W tejże chwili królewna wraz z królewiczem, a z niemi i koń ich, stali się ciemnym lasem, w nim drog, drożek i ścieżek bez liku, a po jednéj z nich niby pędzą na koniu dwaj jeźdzcy. Ścigając świeżym śladem, gońcy do lasu nadbiegli, a gdy uciekających w nim postrzegli, pędem puścili się za nimi. Pogoń pędzi a pędzi, i widzi ciągle przed sobą las gęsty, szeroką drogę i uciekających po niéj; już już zdają się dopędzać, w tém uciekający i las gęsty nagle nikną, a sami znaleźli się w tém samém miejscu, zkąd puścili się w pogoń. Znowu więc do Kościeja z niczém wrócili. — „Konia, konia! sam polecę, nie wymkną się z rąk moich!“ wrzasnął Kościéj zapieniony, i poleciał.

Znowu do królewicza Niespodzianka mówi królewna: „Zdaje się, że gonią za nami, i tą razą już sam Kościéj, mój ojciec! ale przy pierwszym kościele kończy się granica jego państwa, i dałéj ścigać nas nie może. Daj mnie twój krzyż złoty.“ Królewicz zdjął dar czułéj matki, oddaje go królewnie, a ta wnet zamienia się w kościół, on w księdza, a koń w dzwonicę, i w tejże chwili Kościéj nadbiegł. — „Czy nie widziałeś, mnichu, podróżnych konno?“ zapytał Kościéj księdza. — „Tylko co przejeżdżał tędy królewicz Niespodzianek z królewną córką Kościeja, zachodzili do kościoła, pomodlili się, dali na mszę za twoje zdrowie, i kazali ci się kłaniać, jeślibyś przejeżdżał tędy...“ I Kościéj z niczém powrócił. A królewicz Niespodzianek, z królewną córką Kościeja, nieobawiając się już pogoni, dałéj pojechali.

Jadą sobie noga za nogę; wtém ujrzą przed sobą śliczne miasto, do którego królewiczowi niezmiernie zechciało się zajechać. — „Królewiczu,“ rzekła królewna, „nie zajeżdżaj; serce moje nieszczęście tam przeczuwa.“ — „Tylko na chwilkę zajedziem, miasto obejrz.m i w dalszą drogę ruszymy.“ — „Zajechać nie trudno, ale czy się powrócić uda! Skoro jednak tak chcesz koniecznie, jedź, a ja tu do twego powrotu białym ka-

mieniem zostanę; bądźże mój miły ostrożnym: król i królowa, i ich córka królewna, wyjdą na spotkanie ku tobie, a z niemi będzie śliczny chłopczyk — nie całuj jego, bo jak pocałujesz, wraz o mnie zapomnisz, a wtedy nie ujrzysz mnie więcéj na świecie — umrę z rozpaczy! Oto tu na drodze przez trzy dni będę na ciebie czekała, a jeśli trzeciego dnia nie wrócisz, pamiętaj, że zginę, i zginę z twojéj przyczyny.“ Pożegnał się królewicz i pojechał do miasta, a królewna zamieniła się w biały kamień i na drodze została...

Mija dzień, mija drugi, mija i trzeci, królewicza nie ma i nie ma. Biedna królewna! on nie usłuchał jej rady: w mieście wyszli ku niemu na spotkanie król i królowa, ich córka królewna, a z nimi wybiegł chłopczyk, kędzierzawiec-żwawiec, z oczkami jasnemi jak gwiazdki, i wprost rzucił się królewiczowi na ręce, a ten pięknością malca tak był zachwycony, że o wszystkiém zapomniał i miłe dziecko ucałował. W tejże chwili zaćmiła się jego pamięć, i całkiem o królewnie, córce Kościeja, zapomniał.

Królewna dzień jeden i drugi białym kamieniem przy drodze leży, a gdy i trzeci dzień minął, i królewicz z miasta nie wrócił, okropnie jęknęła, w bławatek się przemieniła i do przydrożnego żyta wskoczyła. „Tu przy drodze zostanę, może kto z przechodniów wyrwie lub przydepcze mnie do ziemi,“ rzekła i łzy jak kropelki rosy na błękitnych listkach zabłysły. Drogą naówczas szedł starzec, spostrzegł przy drodze w życie bławatek, zachwycił się jego pięknością, ostróżnie wydobył go z ziemią, zaniósł do swego mieszkania, przesadził do wazonu, polał wodą i zaczął go pielęgnować troskliwie. Ale, o dziwo! od téj właśnie chwili, kiedy bławatek do mieszkania został wniesiony, jakieś cuda dziać się w niém zaczęły. Ledwie się starzec obudzi, w mieszkaniu wszystko już poprzątnięto, nigdzie najmniejszego pyłu nie zostawiono. O południu przyjdzie do domu — obiad już gotów, stół zastawiony, siadaj tylko i jedz na zdrowie. Starzec dziwił się, dziwił, nakoniec strach go przejął, i udał się po radę do znanéj w okolicy wróżki staréj. — „Zrob tak,“ radziła mu wróżka, „wstań przed pierwszą ranną zorzą, przed zapianiem kogutów o świcie, i przypatruj się pilnie, co naprzód zacznie się poruszać w mieszkaniu, a co się poruszy, nakryj oto tą chusteczką; co daléj będzie, obaczysz.“

Starzec całą noc ani oka nie zmrużył, a jak tylko na brzask się zajęło, i w mieszkaniu widnieć zaczęło, patrzy, aż bławatek nagle poruszył się w wazonie, zeskoczył i zaczął nosić się po izbie, gdy tymczasem wszystko zaczęło się układać na swe miejsce, pył czysto się zmiatał, i w piecu palić się zaczęło. Starzec zręcznie z łóżka zeskoczył, i na biegający kwiatek chustezkę narzucił, aż oto z kwiata staje się piękna dziewica — królewna, córka Kościeja. „Co zrobiłeś,“ zawoła królewna, „poco mi życie przywróciłeś? Mój narzeczony, królewicz Niespodzianek, zapomniał o mnie, a więc mnie życie obrzydło!“ — „Twój narzeczony, królewicz Niespodzianek, dziś właśnie żeni się; weselna uczta już gotowa, i goście zaczynają się zjeżdżać.“

Królewna zapłakała, lecz po chwili łzy otarła, ubrała się w siermięgę i jak wiejska dziewczyna do miasta poszła. Przychodzi do kuchni królewskiéj, aż tam wielki rozruch, krzętanina; zbliża się z pokorą i przymileniem do kuchmistrza, i słodkim głosem przemówi: „Kochany panie, zrób mnie jedną łaskę: pozwól mnie upiec dla królewicza Niespodzianka korowaj weselny.“ Zajęty robotą kuchmistrz chciał zrazu ofuknąć dziewczynę, ale gdy spójrzał na nią, słowa mu na ustach zamarły, i odpowiedział uprzejmie: „Ach moja ty piękność nad piękności! rób co chcesz; królewiczowi sam korowaj twój podam.“ — I oto korowaj upieczony, a wszyscy sproszeni siedzą u stołu. Kuchmistrz ogromny korowaj na srebrnym półmisku sam przed królewiczem stawi, ale zaledwie królewicz nadpoczął go z boku, aż oto w obec wszystkich zjawił się cud niesłychany! siwy gołąbek z białą gołąbką z korowaju wybiegły, gołąb po stole chodzi, a gołąbka idąc za nim, grucha:

Gołąbeczku mój, zaczekaj,
od swéj lubéj nie uciekaj;
tyś mój niewierny kochanek,
jak królewicz Niespodzianek,
co Kościeja córkę zdradził!

Skoro to gruchanie gołąbki królewicz Niespodzianek posłyszał, nagle straconą pamięć odzyskał, zerwał się od stołu, rzucił się do drzwi, a za drzwiami królewna, córka Kościeja, za rękę go ujęła, razem na ganek wybiegli, a przed nim stoi koń osiodłany.

Co tu czekać? królewicz Niespodzianek z królewną, córką Kościeja, na konia wskoczyli, w drogę się puścili, i nakoniec szczęśliwie, do kraju ojca królewicza Niespodzianka przybyli. Król i królowa z radością i weselem ich przyjęli, i nieczekając długo, tak huczne wesele im wyprawili, że podobnego ani oko widziało, ani ucho słyszało.

O głupcu Piecuchu.

Nad rybną rzeką mieszkał sobie staruszek z trzema synami; dwaj starsi byli żonaci i rozumni, a trzeci, Piecuch, bezżenny i głupi. Staruszek w ciężkiéj niemocy czując się blizkim zgonu, całą ruchomość przekazał dwóm starszym swoim synom, a po sto złotych w gotówce dał wszystkim trzem — i umarł. Starca, jak należy, pochowano, sutą po nim stypę wyprawiono, i kiedy dwaj rozumni bracia znowu gospodarką się zajęli, tak raz do Piecucha rzekli: „Wiesz co, bracie, oddaj nam swoje pieniądze, pójdziemy w świat handlować, a gdy znaczne odniesiemy zyski, za powrotem do domu kupimy ci czapkę czerwoną, pas czerwony i buty czerwone; a tymczasem siedź w domu i rób, co bratowe każą.“ Głupiec oddawna żądał czerwonego pasa, butów i czapki, na wszystko się więc zgodził i pieniądze oddał. Bracia w świat powędrowali, za morzem szczęścia szukali, a głupiec w domu pozostał; że jednak, prócz głupoty, był leniuch nad leniuchy, przez całe więc doby na ciepłym piecu się wylęgał, i nie rad bratowych słuchał, gdy mu co zrobić kazały; nad wszystkie zaś przysmaki kwas, cébulę i tłókno przenosił.

„Pójdź Piecuchu,“ rzekły do niego raz bratowe, „przynieś nam wody.“ Było to w zimowéj porze, i tęgi mróz był na dworze, niechcąc więc opuścić pieca, głupiec odpowiedział: „Idźcie same, mnie nie chce się.“ — „Idź głupcze, a my tymczasem przygotujemy tobie kwasu, tłókna i cébuli; a jeśli nas nie posłuchasz, gdy wrócą nasi mężowie, ani czapki, ani pasa, ani butów czerwonych nie dostaniesz.“ Dla zachęcenia głupca dość było i jednéj z tak silnych dla niego pokus; zgramolił się więc z pieca, wziął wiadra, siekierę, i poszedł po wodę.

Przychodzi na rzekę, wyrąbał przerębłę, zaczerpnął wody,

wiadra na lodzie postawił. i drapiąc się w głowę, patrzał ciekawie w przeręblę — wtém szczupak w niéj się ukazał, Piecuch rzucił się, chwycił i ujął go pod ziewy. — „Puść mnie,“ błagał szczupak, „a ja za twe zlitowanie spełnię, jakie chcesz, żądanie.“ — „Ja chcę taki cud posiadać, żeby wszystko, coby mi się zechciało, natychmiast się stało.“ — „Wszystko, czegobyś zażądał, natychmiast będziesz oglądał, skoro wyrzeczesz te słowa:

Na usilne me żądanie,
a szczupaka rozkazanie,
niechaj się to a to stanie!“

„Zaprobuję,“ odpowiedział głupiec i wyrzekł: „Na usilne me żądanie, a szczupaka rozkazanie niech tu cébula, kwas i tłókno stanie!“ I natychmiast wszystko to było; głupiec najadł się, napił się i zawołał: „Dobrze, syt jestem, nie chcę więcéj! a czy zawsze tak będzie?“ — „Zawsze.“ — Głupiec puścił szczupaka do rzeki, a sam stanąwszy nad wiadrami pełnemi wody, zawołał: „Na usilne me żądanie, a szczupaka rozkazanie, niech te wiadra w domu staną!“ Nosidła z wiadrami podjęły się, i same poważnie do mieszkania poszły, a głupiec postępując za niemi, cébulę i tłókno zajada, kwasem zapija, i wiadra jak gęsi popędza; wiadra pełne jak oko w chacie stanęły, a głupiec znowu wyciągnął się na piecu i zasnął.

Wkrótce bratowe znowu kurstać go zaczęły: „Poszedłbyś Piecuchu, i drew byś nam narąbał.“ — „A wy same nie możecie?“ — „Czyż to kobiet robota? jeżeli nie narąbiesz, sam na zimnym piecu zmarzniesz, a czerwonéj czapki, pasa i butów i przez sen óglądać nie będziesz.“ — Głupiec poruszył się na piecu i wyrzekł: „Na usilne me żądanie, a szczupaka rozkazanie, co chcą, niechaj się wnet stanie!“ I z po za ławy siekiera na drwalnię wnet poskoczyła, brzemię drzewa narąbała, do pieca je wniosła, i znów za ławą utkwiła; a głupiec tymczasem na piecu się wylęga, cébulę z tłóknem zajada i kwasem zapija.

„Piecuchu!“ zawołały w kilka dni bratowe, „nie ma już drzewa na drwalni, pojedź do lasu i przywieź, bo kiedy nie przywieziesz, czerwonéj czapki, pasa i butów nie dostaniesz. Głupiec tą razą usłuchał odrazu, bo chciał się przed całą wsią popisać; zlazł więc z pieca, odział się, obuł, wyszedł na

podwórze, wyciągnął z pod szopy sani, naładował na nie cébuli i tłókna, siadł sam z biczem w ręku; i na głupca żądanie, a szczupaka rozkazanie, sanki poniosły się same przez wioskę, prosto do lasu, tylko śnieg pod płozami zaskrzypiał. Jadąc tak do lasu przez ludne miasto, na widok niosących się sań bez koni tyle się ludu skupiło, że głupiec w szybkim przejeździe nie mało ciekawych pokaleczył, pojazdów nawywracał, dzieci i kobiet ponastraszał. Przybywszy wreszcie do lasu, głupiec powiedział: „Na usilne me żądanie, a szczupaka rozkazanie, jak rzeknę, niech się tak stanie: idź siekiero, narąb drzewa, drzewo ułoż się w wiązanki, a wiązanki — marsz na sanki!“ I wszystko, co się kazało, natychmiast się wykonało; głupiec siadł, tłókna z cébulą przekąsił, kwasem zapił, i sanki poniosły się napowrót.

Ale w mieście, gdzie tyle złego nabroił, jak go znowu zoczyli, zewsząd go oskoczyli, z woza na bruk ściągnęli, i chwyciwszy za włosy, kułakować zaczęli. Głupiec naprzód sądził, że go tylko łoskoczą, by rozśmieszyć; ale kiedy ból poczuł, rzekł w duchu: „Na usilne me żądanie, a szczupaka rozkazanie, niech się każdemu polanem dostanie!“ Polana z sanek poskoczyły, zaczęły bić lud skupiony, tak że wnet pierzchł w różne strony, a głupiec śmiejąc się do rozpuku, ruszył daléj przez miasto, i wkrótce był na swym piecu.

Odtąd głupiec tak szeroko po kraju zasłynął, że lud jak na odpust płynął, by cudotwórcę oglądać, aż nakoniec wieść o nim doszła do samego króla, który go także widzieć zażądał, i umyślnego wojewodę po niego posłał. — „Zleź z pieca Piecuchu, ubierz się i ruszaj do króla!“ rzekł przybyły wojewoda. — „Poco? cébuli, kwasu i tłókna mam i tu dosyć.“ Za taką zuchwałość wojewoda wyciął go w policzek, a głupiec niezłażąc z pieca, szepnął: „Na usilne me żądanie, a szczupaka rozkazanie, niechaj się jemu pomiołem dostanie!“ Pomiało całe w sadzy, w pomyjach się wnet zmoczyło i na posłańca rzuciło — ledwie nieborak przez okno umknął, do powozu wskoczył, i z niczém do króla powrócił. Król zdziwiony odmową Piecucha, szle nowego posłańca, a ten niepowodzeniem poprzednika nauczony, roztropniéj z nim postąpił: rozpytał się wprzód, co on lubi, a stanąwszy w jego mieszkaniu przed piecem, ukłonił się i rzekł: „Piecuchu, jedź ze mną do króla, chce on ci

poszyć czerwoną czapkę, pas czerwony i buty czerwone!" — „A, jeżeli tak, pojadę; ruszaj waszeć naprzód, ja dopędzę."

Posłaniec pojechał, a głupiec najadł się tłókna z cébulą, kwasem zapił, wyspał się, a kiedy go bratowe obudziły, mówiąc, że czas już mu w drogę — nieruszając się z pieca, wymówił: „Na usilne me żądanie, a szczupaka rozkazanie, niech na tym piecu wnet przed królem stanę." W piecu wraz się zakurzyło, zapaliło, drzwi się na rozścież otworzyły, i piec z głupcem posunął się wielkim gościńcem, wyprzedził posła, i przed pałacem królewskim stanął. Król z całym dworem wybiegł zdziwiony na ganek, a głupiec tymczasem tłókno z cébulą zajada, kwasem zapija, z boku na bok się przewraca, i na nikogo uwagi nie zwraca! — „Kto jesteś, co robisz, i poco przyjechałeś?" król go zapytał. — „Jestem głupiec Piecuch, tłókno z cébułą zajadam, kwasem zapijam, a przyjechałem do ciebie, królu, po czerwoną czapkę, czerwony pas i buty czerwone!"

Gdy tak głupiec królowi odpowiada, a ten coraz inne zadaje mu pytania, wyszła na ganek córka królewska, prześliczna królewna Gapiomiła, którą skoro głupiec zoczył, podobała mu się bardzo, powtórzył więc w myśli: „Na usilne me żądanie, a szczupaka rozkazanie, niech się królewna mą kochanką stanie!" Potém mocą tychże słów poruszył swój piec z miejsca, pojechał szczęśliwie do swéj wsi rodzinnéj; drzwi się otworzyły, piec na swém miejscu stanął, a głupiec znowu na nim się wylęga, cébulę z tłóknem zajada i kwasem zapija.

Tymczasem najukochańsza córka królewska, prześliczna Gapiomiła, do głupca Piecucha zatęskniła, i taką ku niemu miłość uczuła, że królowi do nóg upadła, i całą prawdę wyznała. Król prawił jéj to i owo, ale gdy nic nie pomogło, a królewna schła z kochania, znów po głupca posłał. Głupiec żadną miarą do króla nie chciał już jechać, poseł go więc upoił, pjanego związał i do króla przywiózł. Król niezwłócznie przywołał do siebie czarnoksiężnika, i pod nagrodą worka dukatów, lub karą stryczka, kazał zrobić taką sztukę, by głupca Piecucha i królewnę Gapiomiłę razem do szklannéj beczki wsadzić, odnić ją, osmolić, i w powietrze pod obłoki puścić; gdyż za miłość nierozsądną król tym sposobem córkę swą ukarać postanowił. Czarnoksiężnik wyjął z zanadrza pęcherz

wielorybi, wsadził weń piórko, rozdął jak kopę siana, do beczki, w któréj królewna z głupcem siedziała, liną go przymocował, i beczka pod obłoki, jakby ptak skrzydlaty, poleciała.

Królewna w beczce gorzko płakala, a płacząc głupca błagała, by ją z niéj oswobodził; ale głupiec odpowiadał, że mu i w beczce dobrze. Ciągłemi jednak prośbami tak mu królewna dokuczyła, że wreszcie wyrzekł: „Na usilne me żądanie, a szczupaka rozkazanie, niech na gościnnéj wyspie wnet stanę!“ Tak się też stało: beczka poleciała po nad morze, spuściła się na wyspę gościnną, i w kawałki się rozpękła. A wiadomo, że kto na téj wyspie stanie, na każde swe zażądanie wszystko, co zechce, dostanie! Głupiec więc z królewną Gapiomiłą po wyspie się przechadza, i mają co jeść i pić, bo gdy zechcą, stół się wnet sam nakrywa, a na tym stole stoją różne smaczne potrawy i słodkie napoje; gdy się posilą, stół znika znowu. Głupiec czuje się najszczęśliwszym, ale królewnie Gapiomile nie dość na tém; błaga więc głupca, by się o palac postarał. I na usilne glupca żądanie, a na szczupaka rozkazanie, śród wyspy bezludnéj stanął palac marmurowy, z krzyształowemi oknami, z wyzłacanemi meblami, z bursztynowym dachem. W kilka dni, królewna z nową prośbą do głupca, by wszedł w stosunki ze stałym lądem i sprowadził ludzi na wyspę, bo sama nudzi się okropnie, bez posługi kobiecéj obejść się nie może, i chciałaby koniecznie obaczyć się z ojcem; głupiec więc wyrzekł: „Na usilne me żądanie, a szczupaka rozkazanie, chęci królewny niech się zadość stanie!“ I nazajutrz przez morze stanął most krzyształowy, na złotych łukach, z dyamentowemi poręczami, a tak długi, że się aż o ganek pałacu króla, ojca Gapiomiły, opierał. Głupiec chciał już był puścić się w podróż z królewną Gapiomiłą, gdy nagle przyszło mu na myśl, że wszyscy ludzie, jak ludzie, a on jeden głupiec, i że mu wstyd pokazać się tak na dworze królewskim, z jego córką; postanowił więc jeszcze raz, ale już ostatni, skorzystać z daru szczupaka, i wyrzekł:

„Na usilne me żądanie,
a szczupaka rozkazanie,
niech się wnet rozumnym stanę!“

Ledwie to wyrzekł, głupiec stał się wnet rozumnym i przystojnym; siadł więc do pojazdu z królewną Gapiomilą, i przez

ów most cudowny na ląd stały wyszli, wprost do króla przybyli, do nóg mu padli i o błogosławieństwo błagali. I tegoż jeszcze wieczora młodzi kochankowie szczęśliwie się pobrali, król swego zięcia następcą swym ogłosił, gości na wesele sprosił — bawili się, jedli, pili; a i ja tam także byłem, miód i wino jak bąk piłem, i wszystko, com się dowiedział, wierniem, jak mógł, opowiedział.

Duch pogrzebanego.

Szedł drogą do miasta żak ubogi, i spotkał pod murami bramy ciało zmarłego człowieka, niepogrzebione, potrącane nogą przechodniów. Nie wiele miał w mieszku, ale dał z chęcią na pogrzeb, by nań niepluto i nierzucano kije. Pomodlił się nad świéżo wysypaną mogiłą, i poszedł daléj w świat wędrować. W dębowym lesie sen go umorzył; a gdy się zbudził, z podziwem zobaczył pełne kieszenie złota. Dziękował niewidoméj dobroczynnéj ręce, i przyszedł nad wielką rzekę, gdzie się przeprawiać potrzeba było. Dwaj przewoźnicy ujrzawszy pełne kieszenie złota, wzięli go w łódkę, i na samym wirze, odebrawszy złoto, utopili. Gdy bezprzytomnego unosiły wały, przypadkiem pochwycił deskę, i za jéj pomocą wypłynął na brzég szczęśliwie. Niebyła to deska, ale duch pogrezebanego, i témi doń przemówił słowy: „Uczciłeś zwłoki moje pogrzebem; dziekuję ci za to! Na znak wdzięczności nauczę cię jak przemienić się można we wronę, w zająca i sarnę.“ Tu go nauczył zaklęcia. Żak nauczony zaklęć z łatwością mógł się przemienić we wronę, zająca i sarnę. Wędrował długo, wędrował daleko, aż przywędrował na dwór możnego króla, gdzie został strzelcem nadwornym. Król ten miał córkę nadobną; ale ta mieszkała na wyspie niedostępnéj i zewsząd oblanéj morzem. Mieszkała w miedzianym zamku, a miecz miała taki, że kto nim machnął, największe wojska zwyciężał. Właśnie nieprzyjaciele naszli granicę onego króla: zapotrzebował i zapragnął zwycięzkiego miecza! Lecz jakże go otrzymać, gdy nikt się dotąd jeszcze niedostał na wyspę samotną! Ogłosił przeto, że ktokolwiek miecz zwycięzki od królewnéj przyniesie, nie tylko że jéj rękę otrzyma, ale i tron po nim osię-

dzie. Nikt niebył tak śmiały; aż żak wędrowny, a teraz strzelec nadworny, staje przed królem, oświadcza gotowość, prosi o pismo, by na ten znak królewna oręż wydała. Zdziwili się wszyscy, a król powierzył mu pismo do swojéj córki. Poszedł do lasu, niewiedząc wcale, że drugi strzelec nadworny za tropami jego śledzi. Zrobił się naprzód zającem, a potém sarną i leciał prędko i żwawo: ubiegł drogi już niemało, aż nad brzegiem morza staje. W tedy zamienił się we wronę, i przeleciał wody morza, a niespoczął aż na wyspie. Wszedł do zamku miedzianego; pięknéj królewnie oddaje pismo od ojca i prosi, by mu miecz zwycięzki dała. Piękna królewna na strzelca patrzy. Ujął jéj serce od razu. Pyta ciekawie, jakim sposobem mógł się dostać do jéj zamku, co oblany zewsząd wodą, stopy ludzkiéj niedowidział. W tedy strzelec opowiedział, że znał tajemne zaklęcia, któremi zmienić się może w sarnę, zająca i wronę. Piękna królewna prosi więc strzelca, by się w jéj oczach zamienił w sarnę. A gdy się zrobił wysmukłą sarną i począł łasić i skakać, królewna skrycie z samego grzbietu wycięła mu kosmyk sierci. Kiedy w zająca zmienił się znowu, z podniesionemi słuchami skakał, królewna skrycie z samego grzbietu wycięła mu sierci trochę. Aż gdy się zrobił i czarną wroną, zaczął podlatać w komnacie, ze skrzydeł ptaka skrycie królewna wyrwała po kilka piórek. Wnet napisała pismo do ojca, i oddała miecz zwycięzki. Żak młody wroną przeleciał morze, biegł potém sarną niemało drogi, aż blizko lasu zającem skacze. Zdradliwy strzelec już tam czatował, widział kiedy się zmienił w zająca, i poznał teraz. Naciągnął łuk, wypuścił strzałę — zabił zająca. Wyjął mu pismo i miecz odebrał; poszedł do zamku, królowi pismo i miecz oddaje zwycięzki, lecz zarazem dopełnienia obietnicy danéj żąda. Król radością uniesiony, wraz przyrzeka rękę córki; wsiadł na konia, i z tym mieczem przeciw wrogom jedzie śmiało. Ledwie dojrzał ich sztandary, machnął silnie kilka razy a na cztéry strony świata. Za każdym zamachem miecza szeregi wrogów trupem upadły; a drugie trwogą przyjęte, jak zające uciekały. Wraca wesół ze zdobyczą, i sprowadza piękną córkę, by strzelcowi, co miecz przyniósł, oddał za małżonkę. Sprawiono ucztę. Już brzmią grajkowie, cały zamek swiéci jasno. Lecz królewna zasmucona siedzi obok strzelca zbójcy; poznała zaraz, że

nie ten wcale, którego widziała w zamku, ale nieśmiała ojca zapytać, gdzie tamten dorodny strzelec; płakała jeno wiele a skrycie, do tamtego serce biło.

A on żak biédny, w zajęczéj skórce, leżał zabity pod dębem, leżał rok cały. Aż jednéj nocy czuje się zbudzon ze snu mocnego. I staje przed nim on duch znajomy, którego ciało pogrzebał. Ten mu przygody jego powiedział, wrócił do życia, i mówi: „Jutro królewnéj już zaślubiny: spiesz więc do zamku co prędzéj; ona cię pozna, pozna i strzelec, co ciebie zabił zdradziecko.“ Młodzieniec zerwał się żywo; idzie do zamku z bijącém sercem, wchodzi do wielkiéj komnaty, gdzie liczni goście jedli i pili. Piękna królewna wnet go poznała: krzyczy z radością i mgleje; a strzelec zbójca, skoro go dojrzał, zbladł ze strachu i zzieleniał. Wtedy młodzian opowiedział zdradę strzelca i morderstwo; a by słowom dał świadectwo, w obec wszystkich zgromadzonych zrobił się wysmukłą sarną, i królewnie począł łasić. Ta siérć, mu uciętą w zamku, na grzbiet sarny przyłożyła, a siérć zaraz przyrosła. Znów zamienił się w zająca, i podobnie siérć ucięta, ktorą schowała królewna, za dotknięciem wnet przyrosła. Wszyscy, patrzą podziwieni, aż się młodzian zrobił wroną. Królewna dobyła piórek, co z skrzydeł w zamku wyrwała, a piórka zaraz porosły. W on czas stary król rozkazał, aby strzelca zbójcę stracić. Wywiedziono cztéry konie. A były to wszystko dzikie. Przywiązano ręce i nogi, popędzono biczem konie; a te, za jednym poskokiem, rozszarpały zdrajcę strzelca. Młodzieniec otrzymał rękę młodéj i gladkiéj królewnéj. Cały zamek jaśniał świetnie: pili, jedli z wesołością; a królewna niepłakała, bo jak chciała tego miała!

Jałmużna.

Szedł ubogi dziadek przez wieś po prośbie i wstąpił do Błażkowéj. Ale Błażkowa tak była skąpa i chciwa, że kawałka suchego chleba nie dawszy dziadkowi, jeszcze go ofuknąwszy z izby wypędziła, nie rzeknąwszy nawet: iżby go Pan Bóg opatrzył; dziadek po prośbie od chałupy do chałupy chodził, i jak wyszedł od Błażkowéj, poszedł w podle do Janowéj. Janowa to była dobra i miłosierna kobiéta, jak jeno

ujrzała ubogiego dziadka, zaraz dwa glonki chleba, dopiéro dzieciom masłem posmarowane, oderwała od gęby i onemi dziadka obdarzyła, mówiąc: by go Pan Bóg czém lepszém wspomógł, bo ona jest biedną i nic więcéj nie ma w chałupie. — „Bóg zapłać, miłosierna kobieto! oby cię Bóg w dziesięcioro obdarzył, obyś twoje nagie ogarnęła dzieci i była szczęśliwą, a jak co zaczniesz dziś robić, byś do zachodu słońca ledwie skończyła.“ Tak wychodząc, mówił ubogi staruszek. — „Bóg zapłać, Bóg zapłać!“ za błogosławieństwo dziękowała Janowa, ale wszystkiego, co dziadek mówił, dobrze nie zważała i nie rozumiała.

Janowa, biedna była kobieta i do tego wdowa, miała dwoje dzieci, które żywiła z wyrobku, gdy ubogi dziadek od niéj wyszedł już było po południu, a jéj dzieci nie jadły jeszcze obiadu, ani na wieczerzę nic dla nich nie miała. Biedna Janowa dostała na wiosnę od Błażkowéj trzy zagony lnu, za które wiele dni ciężko odrobić musiała — ale odrobiła; len sobie zebrała, zmoczyła, omiądlila, wyczesała, zprzędła, wszystko jak należy sama zrobiła, i z tego lnu zrobił jéj tkacz ze dwadzieścia łokci płótna — i to płótno, cały swój majątek, chowała na zimę, na koszule dla dzieci i dla siebie. — Jak ubogi staruszek od niéj wyszedł, taka była w domu biéda, że ani utnij siekierą, dzieci jeść płakały, i jéj się na płacz zbierało. Nie wiedziała co począć, aż przyszło jéj na myśl zanieść na przedaż do żyda z kilka łokci płótna i kupić chleba i soli. Jęła się więc do mierzenia tego płótna — dzieci się uspokoiły, a ona mierzy i mierzy, co wyciągnie na łokieć, mierzy bez końca, mierzy i mierzy, i do zachodu słońca płótno mierzyła. Ze swoich dwódziestu łokci tysiące łokci płótna namierzyła. Uradowana, podziękowała naprzód Bogu, a iżby czém prędzéj posilić dzieci, nie chciała bieżeć na koniec wsi do żyda, więc wziąwszy kilka łokci płótna, sprzedała go Błażkowéj, prawda że za psie pieniądze, ale cóż miała robić, kiedy jéj dzieci były głodne. Na drugi dzień w mieście był jarmark, Janowa poszła ze swojém płótnem, a że jéj płótno było dychtowne i gładkie, zapłacili jéj dobrze; i tak Janowa z przeróżnemi rzeczami i tęgim workiem pieniędzy z jarmarku powróciła do domu. Nie zadługo poczciwa Janowa kupiła sobie dwie krowy, kawałek pola i łączkę, przyjęła czeladkę, chwaliła Boga i pracowała.

To szczęście Janowéj nie było ražne Błażkowéj, a choć z sobą teraz często jadły i piły, a nawet się pokumały, Błażkowa nie była zawsze Janowéj szczéra. Jednego razu przy kieliszku wódki dopytywała się Błażkowa Janowéj, jakim téż to ona sposobem przyszła do swéj chudoby i gospodarki? A Janowa, jak było wszystko z początku, jak do niéj przyszedł po prośbie dziadek, jak mu dała oderwane od gęby dzieciom dwa glonki chleba, jak on jéj pobłogosławił i prosił Boga, jak ona tego nie zważała, jak potém dzieci jeść płakały, jak ona chciała na chléb i sól płótno do żyda zanieść, jak to płótno mierzyła do zachodu słońca, wszystko, wszystko wiernie Błażkowéj opowiedziała. Błażkowa pijąc do niéj wódkę, kiedy wysłuchała, rzekła: „O moja kochana kumo! żebyście wiedzieli, jaka téż to i u mnie czasem biéda, bo to i ja mam dzieciska, a mój wystarczyć nie może, a choć i oboje pracujemy, to wszystko jeno się zje. O moja kumo! jeśli ten dziadek do was kiedy zajrzy, powiedzcie mu téż, niech i do mnie wstąpi.“ — Janowa, dobrze każdemu życząca kobieta, Błażkowéj odpowiedziała: „Moja kumo, jeśli go Pan Bóg do mnie ześle, bądźta pewna, że go będę prosić, aby was nie minął.“ Błażkowa jeszcze kazała dać po jednym, potém się całowały, ściskały i rozeszły.

Od owego czasu może upłynął tydzień, a może nie, szedł dziadek przez wieś, ten sam dziadek, co dla Janowéj o szczęście uprosił Boga, i wstąpił do niéj. Ona kobiecina nie wiedziała gdzie go posadzić, dziękowała mu, raczyła go i obdarzyła, a kiedy dziadek polecał ją Bogu i wychodził, prosiła go by jéj kumy Błażkowéj nie minął; a dziadek przyobiecał, że jak będzie z końca wsi wracał, to i do niéj wstąpi. Szedł ubogi dziadek z końca wsi po prośbie, z daleka przez okno ujrzawszy go Błażkowa, nasmarowała swoim dzieciom po glonku chleba, a kiedy dziadek wstąpił do niéj, ona czémprędzéj poodrywała im chléb od gęby i ubogiemu dziadkowi oddała. „Bóg zapłać!“ rzekł dziadek, „abyś, jak co zaczniesz robić, do zachodu słońca ledwie skończyła“ — i wyszedł. Błażkowa mając naszykowane płótno do mierzenia, już wyciągnęła z kąta łokieć, i już, już mierzyć miała, kiedy dzieci pić zawołały i jéj się saméj strasznie pić zachciało. Aby nie stracić wiele czasu, na jednéj nodze pobiegła do zdroju z konewką po wodę;

ale jak przyniosła konewkę, pobiegła po drugą, jak przyniosła drugą, pobiegła po trzecią, czwartą, dziesiątą, i tak do zachodu słońca bez potrzeby wodę nosiła.

Blada panna.

Podupadły gospodarz miał piękną córkę, z którą stary kawaler, dzierżawca wsi, koniecznie i gwałtem chciał się ożenić; ale że go dziewka nienawiedziła i ojcowie na to małżeństwo zezwolić téż nie chcieli, dzierżawca czém tylko mógł, tém ich dręczył, tak im pańszczyzną dokuczał, i tak za najmniejszą okazyą batożyć ich kazał, że podupadły gospodarz wytrzymać nie mógł, i z téj wsi wynieść się z całą familią postanowił. W chałupie, którą gospodarz ten zamieszkiwał, za piecem ciągle coś skrzypiało, a chociaż nie raz szukając, przypiecek do góry nogami przewrócili, nic przecież znaleść nie mogli. Ale kiéj się wyprowadzaiąc ostatnie zabierali graty, usłyszeli za piecem co raz głośniejsze skrzypienie; i kiedy ciekawie wszyscy słuchali, aż tu skrzyp, skrzyp, hyc, hyc, i wyskoczyła z zapieca figurka cienka i blada, a do zgrabnéj panny podobna. — „A to ki djabel!“ zawołał ojciec. — „Dla Boga!“ krzyknęła matka i wszystkie za nią dzieci. — „Nie jestem ja żaden djabeł,“ rzekła cienka blada panna, „ale jestem wasza biéda; i skoro ztąd już się wynosicie, i mnie także na nowe mieszkanie powinniście wziąść z sobą.“ Gospodarz biedny nie był w ciemię bity; pomyślawszy trochę, biedy swojéj nie łapał i nie dławił, bo ona tak była wysmukłą, żeby jéj pewno nic nie zrobił, ale skloniwszy się jéj do nóg rzekł: „Dobrze moja jejmość kochana, kiedy ci się tak między nami podobało, to i pójdź z nami; ale że sama widzisz, my sami sobie wszystko przenosimy, to nam też co wziąść dopomóż, a rychléj się zabierzemy.“ — Bieda na to przystając, chciała wziąść parę sprzętów drobnych z domu, ale gospodarz drobne sprzęty rozdawszy dzieciom do przeniesienia, mówił: że na podwórzu jest jeszcze klocek, który także wziąśćby trzeba; i wyszedłszy na podwórze, klocek z wierzchu siekierą w pół rozszczypił, i zawoławszy biedy, iżby klocek ten wziąść mu pomogła, grzecznie jéj prosił. Bieda nie wiedziała z któréj strony kloc dźwigać,

aż gdy jéj gospodarz rozszczypienie pokazał, ona swoje długie a cienkie palce w szparę włożyła; gospodarz niby z drugiéj strony kloc dźwigając, siekierę z rozszczypienia raptem wyjął, i biedy długie a cienkie palce tak dobrze w kloc wszczepione zostały, że ich na żaden sposób wyjąć niemogąc, co tylko jéj ducha starczyło wrzeszczała, ale nic nic pomoglo. Gospodarz zabrał wszystkie z dziećmi manatki, zupełnie się z chałupy wyprowadził i więcéj na to miejsce nie wrócił.

Kiedy gospodarz ten w drugiéj wsi zamieszkał, tak mu się wiedło szczęśliwie, że niedługo z całej wsi był najbogatszym; z urodną jego córką ożenił się poczciwy i dobrze się mający dwudziesto-letni syn kmiecia i cała familia była szczęśliwą. Dzierżawca zaś pierwszéj wsi, ów biednych ciemiężyciel, mając rozdawać nowym gospodarzom puste chałupy, przyszedłszy zobaczyć chałupę, przez owego podupadłego gospodarza, który mu córki dać nie chciał, opuszczoną, kiedy ujrzał biedę przy pniu, jak tam z boleścią palców dulczała, ulitował się nad bladą panną, palce jéj za pomocą klina wyjął i zupełnie onę uwolnił. Blada panna od czasu uwolnienia swego na krok wybawiciela nie odstąpiła; a gdy prócz tego jeszcze i djabeł w starym piecu zapalił, i dzierżawca na starość z zakochania oszalał: hulał, hulał, i co tylko miał, wszystko przehulał.

Djabli tanek.

Wyrobnica miała dwie dziewki w domu, ale jedna była jéj prawdziwą córką, a druga pasierbicą. Jako że sama wyrabiala na życie, tak też i owe dziewki robić na siebie musiały, całą więc wiosnę i lato wszystkie trzy po ogrodach kopały i w polu żęły, a zimą kądziel przędły. Kiedy więc zima nadeszła, matka siła lnu na wyprzędzenie od gospodyń dostała; dziewki przyszedłszy jedna do drugiéj, do północka śpiewając i rozpowiadając przeróżne gadki, na wyścigi przędły. Lecz że owe dziewki wyrobnicy nie były sobie jak się należy siostry, przeto razem do drugich prządek nie chodziły, ale jedna poszła na jeden koniec wsi, a druga na drugi.

W jednym końcu wsi była pusta chałupa. Wieczorem idąc pasierbica, jedna z dwóch dziewek wyrobnicy, na prządki do

drugich dziewek, ujrzała w téj chałupie światło; i gdy przez ciekawość, kto też się tam wprowadził, do chałupy wstąpiła, złapal ją kuso ubrany panicz do tańca, a dziewka tak się go zlękła, że się aż przeżegnała. Jak się ona dziewka przeżegnała, tak panicz kusy ją puścił, ale bardzo uniżenie prosił, iżby usiadła i kądziel przędła, a on jéj tak pomagać będzie, że najwięcéj ze wszystkich dziewek do północka uprzędzie. Usiadłszy dziewka przędła, i choć do północy jeszcze było daleko, wszystko wyprzędła, a kusy panicz rzekł: „Sprzędłaś panno kosmyk, pójdźmy do taneczka.“ Dziewka zaś mu odpowiedziała: „Chociem sprzędła kosmyk, do taneczka nie pójdę, aże sobie spocznę i przejem“. I kusy panicz poleciał i przeróżnych frykasików jéj przyniósł, a które kiedy ona zjadła, rzekł: „Sprzędłaś panno kosmyk, sprędłaś i przejadłaś, pójdźmy do taneczka.“ Ona mu zaś odpowiedziała: „Chociem sprzędła kosmyk i przejadła, do taneczka nie pójdę, aż się wody napiję.“ I kusy panicz poleciał i ze zdroju czyściuchnéj wody przyniósł, którą kiedy wypiła, rzekł: „Sprzędłaś panno kosmyk, spoczęłaś, przejadłaś i napiłaś, pójdźmy do taneczka.“ A ona mu odpowiedziała: „Chociem sprzędła kosmyk, spoczęła, przejadła i napiła, do taneczka nie pójdę, aż się drwa na kominie rozpałą i będzie widniéj.“ A w tém kur zapiał i kusy panicz zniknął. Pasierbica poszła do domu i trzy razy więcéj, niżli jéj przyrodnia siostra, przędziwa macosze oddała. A kiedy tak co wieczór pasierbica do pustéj chałupy prząść chodziła, a kusy panicz jéj pomagał i wszystko po jednemu znosił, lecz ona z taneczkiem się ociągała dopóty, aż kur zapiał, w wieczór trzy razy więcéj przędziwa, niż jéj przyrodnia siostra, macosze oddawała. I gdy macocha była ciekawa, do kogo ona prząść chodzi, że jéj tak dopomaga, kiedy jéj pasierbica prawdę powiedziała, macocha też swoją córuchnę tam posłała.

Poszla macoszyna córka do pustéj chałupy; niedługo przyleciał kusy panicz i do niéj rzekł: „Kosmyk panno, kosmyk, pójdźmy do taneczka.“ A ona odpowiedziała: „Przynieś mi jadła, picia i napal widno ogień, to pójdę do taneczka.“ Kusy też panicz poleciał, wszystko przyniósł, ogień na kominie widno rozpalił i macoszyny córuchnę, która się nawet nie przeżegnała, do taneczka złapał, dwa razy z nią obrócił, za trzecim łeb ukręcił, w okno wsadził, duszę porwał i poleciał. A matka

idąc raniutko około pustéj chałupy, jak ujrzała głowę swojéj dziewki w oknie, rzekła: „Oj, musiała moja córka dużo naprząść, bo oknem wygląda i śmieje się.“ Ale jak weszła do chałupy, dopiero wszystko jak było ujrzała.

Piszczałka.

Było trzy siostry, wszystkie rosłe i gładkie, ale najmłodsza celowała urodą starsze. Przyjechał panicz z dalekiéj Ukrainy, spotkał siostry na łące, jak rwały kwiaty i zioła na wieniec. Ładna była najstarsza, lecz on upodobał najmłodszą sobie i chciał ją pojąć za żonę. W dni kilka poszły siostry do boru zbiérać jagody: najstarsza rozmiłowana w paniczu, zabiła najmłodszą; próżno ją średnia obronić chciała. Wykopała dół głęboki; tam zwłoki martwe przysypała mogiłą, przed rodzicami udając, że siostrę wilcy porwali. Nadjechał panicz, pyta o narzeczoną; wszyscy ze łzami opowiadają o zgonie okropnym. Gorzko i żałobliwie śmierć jéj opłakał; ale czas ukoił jego żale, a zabójczyni pocieszając panicza, tyle zjednała sobie serce jego, że prosił o jéj rękę i dzień ślubu naznaczonym został.

A na mogile zabitéj siostry wiérzba wyrosła. Szedł pasterz, wykręcił z gałązki téj wiérzby piszczałkę i zadął. Lecz jakże się zdziwił, gdy niedobył z niéj zwykłego tonu — jeno zawsze śpiéwała piosneczkę żałobliwym głosem:

„Graj, pasterzu, graj!
Bóg ci pomagaj!
starsza siostra mnie zabiła,
młodsza siostra mnie broniła:
graj, pasterzu graj!
Bóg ci pomagaj!“

Poszedł do matki i ojca zabitéj, a piszczałka wciąż jednemi odzywała się słowy. Gdy matka zadęła, usłyszała piosnkę:

„Graj, matulu, graj!
Bóg ci pomagaj!
starsza siostra mnie zabiła,
młodsza siostra mnie broniła,
graj, matulu, graj!
Bóg ci pomagaj!“

Bierze ojciec do ręki i tož samo słyszy:

„Graj, tatulu, graj!
Bóg ci pomagaj!“

Zapłakana średnia siostra bierze piszczałkę od ojca — zawsze jedna piosnka:

„Graj, siostrzyczko, graj!
Bóg ci pomagaj!
starsza siostra mnie zabiła,
tyśto, siostro, mnie broniła,
Graj, siostrzyczko, graj!
Bóg ci pomagaj!“

Słysząc te pieśni zbladła zbójczyni; w tedy ojciec i matka podali jéj piszczałkę. Zaledwie dotknęła usty, krew zamordowanéj siostry oblała jéj lica, a piszczałka ostatni raz zaśpiéwała piosenkę:

„Graj, siostrzyczko, graj!
Boże cię skaraj!
tyśto, siostro, mnie zabiła,
młodsza siostra, mnie broniła;
tyśto siostro mnie zabiła,
boś mi szczęścia zazdrościła!
a w dołku'ś mnie pochowała,
czarną ziemią przysypała;
wyrosły ci tam wiérzbeczki,
co będą śpiéwać piosneczki:
graj, siostrzyczko, graj!
Boże cię skaraj!“

Poznano wtedy zbrodnię, przywiązano za ręce i nogi do dzikich koni, i rozszarpano żywcem. A panicz nie żałując zbójczyni, pojął za żonę pozostałą siostrę!

Homen.

Rusin jeden straciwszy żonę i dzieci przez dżumę, uciekł w lasy z opustoszałéj chaty, i tam szukał ocalenia. Błądził dzień cały; nad wieczorem zrobił z gałęzi budę, rozpalił ognisko, i strudzony usnął. Już było po północy, gdy go mocny odgłos zbudza. Staje na nogi, słucha słyszy jakieś pieśni

zdala, a przy pieśni głos bębenków i piszczałek. Słucha zdziwion nie pomału, że gdy w koło śmierć grasuje, tu się cieszą tak radośnie. Odgłos słyszany zbliżał się coraz, i wystraszony Podolak ujrzał széroką drogą ciągniący się homen. Był to orszak mar dziwacznych, co otaczał wóz w około; wóz był czarny i wyniosły, a na nim siedziała dżuma. Za każdym krokiem zwiększała się coraz straszliwa drużyna: bo po drodze wszystko niemal przerzucało się w widma.

Słabo tlało jego ognisko, głownia spora dymiła jeszcze nieco. Zaledwo zbliżył się homen, głownia stanęła na nogach, wyciągnęła dwa ramiona, i zarzewie zajaśniało dwoma błyszczącemi oczyma, i łącznie śpiéwać z innymi zaczęła. Osłupiał wieśniak; w niemym przestrachu porywa siekierę, i najbliższą chce uderzyć marę: ale siekiera z rąk mu ulata, przerzuca się w wyniosłą niewiastę, i kruczym warkoczem, śpiéwając, powiała mu przed oczyma. Homen szedł dalej; a Podolak widział jak drzewa, krzaki, i sowy, i puchacze, wysokie przybierając postacie, zwiększyły ten orszak, straszny zwiastun straszliwszéj śmierci. Upadł bez siły; a gdy rano ciepło słońca go zbudziło, sprzęty, jakie uniósł, były połamane i potłuczone, odzienie podarte, pokarm zepsuty. Poznał, że nie kto inny jak homen tyle mu psot wyrządził, i dziękując Bogu, że choć z życiem ocalał, poszedł daléj szukać przytułku i jadła.

Iskrzycki.

Pewien Pan, z okolic Tarnowa, potrzebował ekonoma. Kiedy się tém kłopoce, przychodzi człowiek nieznajomy, powiada że się zowie Iskrzycki i że szuka miejsca. Właśnie takiego było potrzeba; staje więc umowa bez trudu, a nawet podpisuje się kontrakt. Już go Pan wręcza Iskrzyckiemu, kiedy postrzega, że jego przyszły ekonom ma pazury wcale nieludzkie. Zmieszany zrazu, wahający się przez chwilę co począć, zbiéra w końcu siły i zrywa całą umowę. Ale Iskrzycki ani chce słuchać, obstaje przy umowie, przysięga, że raz podpisawszy kontrakt, musi pełnić do czego się zobowiązał, póki nie wysłuży czasu umówionego; poczém wychodzi i znika z oczu. Ale obiéra sobie mieszkanie w jednym z pieców domu,

i stamtąd pełni swoją służbę jak najgorliwiéj na każde zawołanie, tylko że go nikt nie widzi. Państwo z początku bali się, powoli tak przywykli do Iskrzyckiego, tak się przekonali o jego przychylności, że wyjeżdżając z domu, oddawali mu dzieci swoje w dozór. Ale sąsiedzi oburzali się na to posługiwanie się diablem i głośno szemrali; zaniepokoiły te mowy najbardziéj samą Panię, zaczęła ona ze swojéj strony kłopotać męża; po długiém wreszcie nastawaniu wymogła na nim, ażeby na jakiś czas opuścić to mieszkanie. Wskutku tego postanowienia wzięto dzierżawę gdzieś za Wisłą i wyruszono ku niéj. Otoż są już w podróży, radzi że diabła sztuką podeszli. Nieszczęściem wypadło przebywać drogę tak złą w jedném miejscu, że się powóz przechylił a Pani w przestrachu krzyknęła, aż tu odzywa się za powozem:

„Nie bój się Pani!
Iskrzycki z wami.“

. Państwo zdumieli się a razem poznali, że niebyło sposobu uwolnić się od sługi tyle wiernego, zawrócili więc do domu i żyli z nim w dawnéj zgodzie, dopóki nie nadszedł termin oznaczony kontraktem. Po tym czasie Iskrzycki opuścił dom na zawsze.

BĚLORUSKÉ.

(Z gubernie Grodenské.)

Морозъ, солнце и вѣтеръ.

Йшоу разъ собjѣ одзіонъ чоловjѣкъ и судосйу на дорòзи Сóунычко, Морозъ и Вjѣцѣръ. Ото-жъ-то споткàушисѣ зъ ьими, сказàу вуонъ имъ „похвал оны.“ — Комý вуонъ оддàу похваљоны? Сóунычко собjѣ кàжэ, што „мнjѣ, кобъ я joĥò нѣ пѣклò;“ а Морóзъ собjѣ кàжэ, што „мнjѣ, а нѣ тобjѣ́, бо вуонъ цѣбѣ́ нѣтàкъ бойцэ, якъ мѣнѣ́.“ — „Ото-жъ-бо лжецѣ! нѣпрàула!“ кàжэ наресьци Вjѣцѣръ; „той чоловjѣкъ оддàу похваљóны нѣ вамъ, а мнjѣ.“ Почалѝ мижи собою ажъ спѣрацисѣ, сварѝцисѣ и онòшто за чубы нѣ побралисѣ. — „Ну колѝ-жъ такъ, то спытàймосѣ joĥò, комý вуонъ оддàу похваљóны — мнjѣ, чи вамъ?“ Доĥонѝли тоĥò чоловjѣка, спытали; ажъ вуонъ сказау: „Вjѣтреви.“ — А

што, бачъ, нѣ казаў я, што мнjѣ! — „Постуóй же ты! я цѣбѣ ракару спѣкý!“ кàжэ Слóнцэ, „покjѣмишь ты мѣнѣ.“ Ажъ-но Вjѣцѣръ кàжэ: „нѣбуóйсь, нѣ спѣчэ; я буду вjѣяци и охолоджаци joho.“ — „Такъ я-жъ цѣбѣ, híцлю, заморожу!“ кàжэ Морозъ. — „Нѣ лѣкайсѣ, нѣбóжэ, тоhды́ я нѣ буду вjѣяци, и вуопъ тобjѣ ничóho нѣ зрóбитъ, безъ вjѣтру нѣ заморóзитъ.“

Катигорошекъ.

Неукаторомъ царствѣ и неукаторомъ гасударствѣ, на морѣ па океанѣ, на остравѣ на Буянѣ, стаiць дубъ зелёны, а падъ дубомъ быкъ печоны, и у яго бокý ножъ точоны: сейчасъ ножикъ добываецца — изволь кушаць! И то еще ни казка только приказка; а хто мою казку будзе слухаць, такъ тому сабóль и куница и прекрасная дзѣвица, сто рублеу на свадзьбу, а пяцьдзесяць на прагулянье.

Были сабѣ мужикъ и жонка. И пашла жонка пó ваду, узяушы ведра и набраушы вады идзець да дому, и удругъ видзиць яна: кацицца гароховае зёрнушко. Яна думаець сабѣ: „гэто даръ Божый!“ Узяла яго и зъѣла. З' гэтаго зернушка удругъ завязауся у iѣ рабенакъ, и раждаецца у свае время на сей свjѣтъ и расцець не па гадамъ, а па часамъ, якъ пшоннае цѣсто на дрожджахъ: и пестуюцца и цѣлуюцца з' имъ, якъ не нада лучше, и даюць яго у школу: каторые училисе гадовъ по три — чатыри, а iонъ узнау у адзинъ годъ, и не стало яму граматы. Прыходзиць iонъ з' учылища къ аццу и мацяри: „ну, татанька и маманька, благотворице маихъ учителей, бо ужъ мнѣ хадзиць въ учылище поуно. Я, благодара Бога, знаю больше ихъ.“ Ну пашоу сабѣ на улицу гуляць, и находзиць iонъ шпильку и прыносиць къ аццу и мацяри. Гаворыць iонъ аццу: „на табѣ гэто жалѣзо, неси до каваля и сдзѣлай мнѣ булаву семи-пудаву.“ Ацецъ яму славесно не гаворыць, а только у думкѣ думаець: „дау мнѣ Гасподь дзѣцище не такъ, якъ людзямъ; я жъ давiоу яго да средственнаго разуму, а iонъ цеперъ изъ мене кпиць! можець ли то быци, штобы з' шпильки была булава семипудава?“ Ацецъ, имѣущы бальшую сумму — залатую, серебраную и бумажную манету, паѣхау у горадъ, купиу жалѣза семъ пудоу и дау кавалю дзѣаць булаву. Сдзѣлали яму булаву семипудаву и

прывозяць да дому. Пакацигарошакъ выходзиць з' горницы, берець сваю булаву семипудаву, и слышыць небесни штурмъ и пущаець яну за облаки. И прыходзиць іонъ у сваю горницу: „матка, на у мене у галавѣ паніцы передъ паходамъ, а то мене брудъ заѣсьць, бо я младъ юноша . . ." Водъ устаушы изъ маткиныхъ калѣнъ, выходзиць іонъ на дворъ и видзиць небесни тучи. Упау іонъ да сырой земли правымъ ухомъ, и устаушы кличець свайго аццa: „бацько, падзи сюды, сматри што шуме и гудзе, мая булава да земли идзе." Паставиу іонъ калѣно процину сваёй булавы; ударила ягò булава па калѣни и переламалася попаламъ. Іонъ разсердзиуся на сваго аццa: „ну, аццъ, отчаго ты мнѣ не сдзѣлау булавы з' гэнтаго жалѣза, што я табѣ дау? а калибъ ты сдзѣлау, то яна не сламилась бы, только сагнулась бы! На-жъ табѣ гэто самое жалѣзо, ступай дзѣлай; свайго не прыкладàй." Кавали укинули жалѣзо у огонь и зачали малатами биць и цянуць и сдзѣлали булаву семипудаву; щэ асталося.

Берець Пакацигарошакъ сваю булаву семипудаву и атпрауляецца у пуць, у чистую дарогу; шоу, шоу и пападаецца яму на устрѣчу Вернигара. „Здраствуй, братъ Пакацигарошакъ! куды идзешъ, куды пуць-дарогу дзержишъ?" А Пакацигарошакъ спрашывая у ягò: „хто ты есць такой?" Іонъ ему адвѣчая: „я есць сильно-магущи багатыръ Вернигара." — „Ци хочешъ быци маимъ таварищамъ?" гаворыць Пакацигарошакъ. А іонъ: „можно! хачу табѣ служиць." И пашли яны умѣсци; шли, шли и пападаецца имъ на устрѣчу сильно-магущи багатыръ Вернидубъ. „Здраствуйце, братцы!"—„Здаровъ!" — „Какіе вы людзи есць?" спрашывая Вернидубъ.—„Пакацигарошакъ и Вернигара."—„Кудыжъ вы идзеце?"—„Мы идземъ у такой-то горадъ. Змѣй людзей выѣдая; то идземъ яго биць."—„Ци нельзя мнѣ къ вамъ у таварищы прыстаць?"—„Можно!" гаворыць Пакацигарошакъ. И прыходзяць яны у горадъ и являюцца царю. „Какіе вы людзи есць?" — „Мы сильно-магущи багатыры."—„Ци ни можно вамъ сей горадъ защиниць? унадзиусе змѣй и губиць много народу; треба ягò пабѣдзиць!" — „На штожъ мы называемсе сильно-магущи багатыры, штобы яго не пабѣдзили?"—Прыходзиць самая поуначъ, и пашли яны падъ калиновы мостъ, на огненну рѣку. Водъ прыходзиць шестиглавы змѣй и астанавиуся надъ мастомъ, и сейчасъ конь заржау, а сакоу защабетау, а хортъ заскимлиу. Іонъ каня у лобъ: „ты, чортаво стерво, не ржы, а ты, сакоу, не щабечы, а

ты, хортъ, не скимли! бо тутъ есць Пакацигарошакъ. Ну," гаворицъ, „выхадзи Пакацигарошакъ! либо будземъ бицца, либо мирицца?" Гаворицъ Пакацигарошакъ: „ни за тымъ добры маладзецъ ходзиць, штобъ мирицца, тольки за тымъ, штобъ бицца." И начали яны сражацьсь; Пакацигарошакъ з' таварищами сваими збили у траихъ змѣю на галавѣ. Змѣй, видзѣушы, што вѣрно треба яму пагйнуць, гаворицъ: „ну, брацды! тольки Пакацигарошакъ мнѣ мѣшаець, я бы з' вами двумя управнусе!" Водъ яны щэ стали сражацьсь и пабѣдзили паслѣднія голавы, каня змѣинаго узяли у стайню, сакала у клѣтку, а хорта у псарню; а Пакацигарошакъ узяу павырѣзывау языки за нсѣхъ шесци галовъ и палажыу сабѣ у карманъ, а тулобище скатили у огненную рѣку. Приходзяць яны къ царю, и Пакацигарошакъ прыносиць яму языки для именной прауды. Царь ихъ благодариць: „виджу, што вы есць сильно-магущи багатыры и защитники горада и усего народа! Што вамъ угодно пиць и ѣсць, берице усякія напитки и наѣдки безденежно и безпошлино." И з' радосьци ударну іонъ публикацію па усему гораду, штобъ были аткрытые усѣ трахтиры, кабаки и малыя карчмы для сильномагущихъ багатыроу. Водъ яны хадзили паусюду, пили, гуляли, прахлаждалисе и разными славами забаулялисе.

Прыходзиць ночъ, и у самую поуначъ идуць яны падъ калиновы мостъ, на огненну рѣку, и удругъ падходзиць семиглавы змѣй. Сейчасъ конь заржау, сакоу защабетау, хортъ заскимлиу. Змѣй сейчасъ каня у лобъ: „ты, чортаво стерво, не ржы, ты, сакоу, не щабечы, а ты, хортъ, не скимли! бо тутъ есць Пакацигарошакъ. Ну," гаворицъ іонъ, „вылазь Пакацигарошакъ! либо будземъ бицца, либо мирицца?" — „Ни за тымъ добры маладзецъ ходзиць, штобы мирицца; только за тымъ, штобы бицца!" И начали яны сражацьсь, и збили багатыры змѣю шесць галоу; седмая зосталася. Змѣй гаворицъ: „дай-ка атдахнемъ!" А Пакацигарошакъ гаворицъ: „не дажидай, кабъ я табѣ атдыхаць дау!" Стали яны апяць сражацьсь, збиу іонъ и паслѣднюю галаву, павырѣзывау языки и палажиу у карманъ, а тулобище бросиу у огненную рѣку. Прыходзиць къ царю и прыносиць языки для именной прауды.

У треци разъ тожъ пауночно идуць яны къ калиноваму масту и къ огненной рѣкѣ; удругъ падходзиць къ имъ дзевяциглавы змѣй. Сейчасъ конь заржау, сакоу защабетау, а хортъ

заскимлиу. Змѣй капя у лобъ: „Ты, чортаво стерво, не ржы, ты, сакоу, не щабечы, а ты, хортъ, не скимли! бо тутъ есць Пакацигарошакъ. А ну вылазь, Пакацигарошакъ! либо будземъ биццa, либо мирицца.“ Пакацигарошакъ гаворицъ: „ни за тымъ добры маладзецъ ходзиць, штобы мирицца; только за тымъ, штобы бицца!“ И стали яны сражацьсь, и збили багатыры восимъ галоу, дзевятая зосталася. Пакацигарошакъ гаворицъ: „дай-ка атдахнемъ, нечыстая сила!“ Яна гаворицъ: „атдыхай не атдыхай, а са мною не свладзѣешъ; ты и братоу маихъ пабѣдзиу абманомъ, не силаю..“ Пакацигарошакъ ни стольки ваюецъ, какъ думаецъ, якъ бы змѣя абмануць; адначе и здумалъ, и гаворицъ: „да щэ вашего брата много есць иззади — усѣхъ прыберу!“ Удругъ яна аглянулася, а іонъ и дзевятую галаву́ зняу, павырѣзывау языки, палажиу сабѣ у карманъ, а тулобище у огненную рѣку бросиу. Прыходзяць яны къ царю. Царь гаворицъ: „благодару васъ, сильномагущи багатыры! жывице сабѣ з' Богомъ и з' радосьцыю и смѣлосьцыю, и берице, сколько вамъ нужно золота, серебра и бумажной манеты.“

Посля сёго усѣ три змѣиныя жоны сашлисе у адно мѣсто и укладываюць между собою совѣтъ: „аткудава яны узялись, што нашыхъ мужоу пабили? Ну женщыны мы будземъ, если не зведемъ ихъ з' свѣту!“ То меньшая гаворицъ: „ну, сестрицы! пайдземъ мы па бальшой дарозѣ, куда яны будуць идци. Я зраблюся прекрасною койкаю, и яны утамиушыся якъ сядуць на койкѣ — то усѣмъ трёмъ будзе смерць!“ А другая гаворицъ къ ёй: „кагда ты имъ ничаго не зробишъ, то я зроблюся яблынькаю падъ бальшою дарогаю, и якъ стануць яны ка мнѣ падходзиць — во́зме ихъ пріятны запахъ, а якъ папробуюць тыхъ яблакъ, то усѣмъ будзе смерць!“ Водъ падъѣжаюць багатыры къ прекрасной койкѣ; Пакацигарошакъ махнуу по ней наухрестъ саблею—дакъ и палилася кроу! Падъѣжаюць яны къ яблынькѣ. „Братъ Пакацигарошакъ, дай-ка зъѣдимъ па яблычку!“ гаворацъ багатыры, а іонъ каже: „кагда можно, браццы, такъ зъѣдимъ, а кагда не можно, такъ дальшъ паѣдзимъ.“ Выймая іонъ саблю и махнуу яблыньку наухрестъ, и палилася удругъ кроу. — Паспѣшаецъ за ими трецяя змѣя и пусцила сваю пасць адъ земли да неба. Видзиць Пакацигарошакъ, што имъ каратко прыходзицца; какъ спасцись? Аглядаецца іонъ и увидау, што яна на яго напираецъ, и бросиу ёй три кони у ротъ. Палецѣла змѣя да сиия моря

ваду пици, а яны ушли дальшъ. Наганяець яна абратно; видзиць іонъ, што яна близко, и бросну ёй у ротъ три сакалы. Апяць змѣя да синяго моря палецѣла ваду пиць, а яны ушли дальшъ. Аглядываецца Накацигарошакъ, змѣя апяць ягò наганяець, и видзиць іонъ сваю неустойку, узяу да бросну ёй три хорты у ротъ. Апяць яна да синяго моря палецѣла ваду пиць; пакудава напилась, яны щэ дальше ушли. Аглядываецца іонъ и видзиць, што апяць яна даганяець; Накацигарошакъ, узяушы абоихъ таварищей, и убросну у ротъ. Змѣя палецѣла да синяго моря ваду пиць, а іонъ дальшъ. Даганяець яна апяць; іонъ аглядываецца, видзиць, што не далеко, и гаворпць: „Госпади, сахрани мене и спаси маю душу!“ И видзиць іонъ упередъ себе жалѣзны заводъ, и упадаець у гэту кузницу. Кузнецы гаворацъ да ягò: „што, чужостранны чоловѣкъ, такъ абрабѣу?“ — „Пачтенѣйшіе гаспада! сахраните мене адъ нечыстай силы и спасице маю душу.“ Яны узяушы кузьню заперли наглухо. „Адайтце маё!“ гаворицъ змѣя. Водъ кузнецы гаворацъ ёй: „пралижы жалѣзны дзвери, а мы яго табѣ на языкъ паложымъ.“ Яна прализала дзвери и языкъ у средзину усадзила. Кузнецы узяли у траихъ гарячими клещами за языкъ, и гаворацъ: „ступай, чужостранны чоловѣкъ! што хочешъ, з' нею роби.“ Іонъ выходзицъ на дворъ и давай змѣю бицъ, и побну на ёй шкуру да косьцей, а косьци да мозгоу, и узяу яну з' усѣмъ тулобищомъ закапау на семъ саженъ глубины. Водъ іонъ и цеперъ живецъ, да клочье жуецъ, а мы хлѣбъ, бо у ягò нјѣтъ! И я тамъ быу, медъ-вино пиу; па барадзѣ цекло, а у губѣ не было.

Чудесные мальчики.

Было у бацьки три дачки; пашли на рѣчку бѣлизну мыць. Ѣхау каралеу сынъ. Адна каже: „отъ, кабъ я за каралеваго сына пашла, тобъ я адной голкай весь дворъ абшила.“ Другая каже: „кабъ я за каралеваго сына пашла, тобъ я адной булкай весь дворъ абкармила.“ А трецяя каже: „кабъ я за каралеваго сына пашла, тобъ два сыны́ прывела: на лбѣ па мѣсяцу, у патылици па звѣздацци.“ Прыѣхау кароль да таё (жаницца), што казала: „два сыны прывела бъ;“ дакъ яны живуць гадокъ, другій, стала яна у ценжи. Паѣхау круль и прыказывая мацяри: „што

Богъ дасьць жонци, то нехай гадуя." Адъѣхау іонъ миль дваццаць, дакъ Богъ дау жонци дзиця; прывела яна два сыны: на лбѣ па мѣсяцу, на патылици па звѣздацци. Написала жонка карту — што Богъ дау два сыны: на лбѣ па мѣсяцу, на патылици па звѣздацци. Парабакъ панесъ карту да яго́ и зайшоу да іѣ сестры начавацъ и не вѣдау, што яго́ пани сестра. Легъ іонъ спацъ; дакъ яна узяла дай адкрыла карту, тое скасавала, што было написано: „на лбѣ па мѣсяцу, на патылици па звѣздацци," и написала, што ни ужъ, ни гадъ — ни знаць што прывела. Той чоловѣкъ даганиу круля, подау листъ. Іонъ прачитау. „Што ей Богъ дау, то нихай ни трацицъ безъ мене." Уже назадъ іонъ ишоу и зайшоу туды зноу начаваци; яна узяла зноу листы, адкрыла и тое скасавала, што іонъ написау, и написала: пакуль іонъ вернецца, кабъ пахавацъ тые сыны. Якъ іонъ прышоу, кралева жана перечитала и стала плакацъ; ей жаль было тые харошіе сынки пахавацъ. На дворѣ выкапала двѣ магилки и пахавала; вырасли два явары — залатая галинка и сребраная. Прыѣхау круль да хаты и адправиу за тое, што пахавали без яго́.

Паѣхау іонъ жаницца да другой да жонинай сестры. Жывуцъ яны, дакъ яна каже то: „мой мужу найясьнѣйши! кабъ мы гэтые явары ссѣкли да зробили ложко сабѣ." — „Ахъ, мужу мой найясьнѣйши! пасячомъ мы гэто ложко и спалимъ, а попелъ на дарогу высыплемъ." Гнау пастухъ авечки; адна ауца забѣгла и по́пелу ухвацила, прывела два бараны: на лбѣ па мѣсяцу, на патылици па звѣздацци. Дакъ яна знелюбила тыхъ бараноу, велѣла парѣзацъ и кишки на улицу выкинуцъ. Першая жонка вышла, кишки падабрала, зварила и зъѣла, и стала у ценжи и прывела два сыны́: на лбѣ па мѣсяцу, на патылици па звѣздацци. Дакъ тые сыны́ растуцъ, дакъ растуцъ, и шапачкау не знимаюцъ. Дакъ круль захацѣу, кабъ хто шоу байки баяцъ; дакъ тамъ сказали: есць два браты, яны умѣюцъ байки баяцъ. Дакъ яны прышли байки баяцъ.

Стали баяцъ байку: „быу сабѣ круль з' кралеунаю; прывела кралеуна два сыны: на лбѣ па мѣсяцу, на патылици па звѣздацци. Послѣ круль паѣхау на паляванье, написала кралеуна карту и паслала. Чоловѣкъ зайшоу на начь да сестры; яна узяла, адкрыла карту и написала, што ни ужъ, ни гадзина — ни знацъ што прывела кралеуна. Круль прачитаушы адписау, што

нихай гадуюцца ци ужъ, ци гадзина. Чоловѣкъ, шоушы да дому, и зноу туда зайшоу, гдзѣ начавау. Яна адкрыла и написала, кабъ пахавала да майго прыѣзду. Дакъ яна выкапала двѣ ямы — магилы, и закапала; и вырасли два явары — залатая галинка и серебненкая. Яна нацялася, кабъ пасѣчь и ложко зрабиць, и стала яна спаць, и стау ёй ценжаръ робицца; яна велѣла гэто ложко пасѣчь и спалиць, и на дворъ пóпелъ выкинуць. Пастухъ авечки гнау; адна авечка пóпелу захвацила и стала котная, прывела два бараны: на лбѣ па мѣсяцу, на патылицы па звѣздацци. Кралеуна велѣла тые бараны парѣзаць и кишки на улицу выкинуць; яна вышла на улицу, кишки падабрала, прынесла у хату, сварила и съѣла и у ценжи стала, прывела два сыны́: на лбѣ па мѣсяцу, на патылици па звѣздацци.“ Хлопчики гэтые скланилисе да шапачки зняли, такъ и засвяцили весь пакой. — Другую жонку на жалѣзную барану расцягали, а першую круль узяу, и стали жиць.

MALORUSKÉ.

(Z Haliče.)

Бôгъ знає, чимъ чоловѣка карати має.

Булъ одинъ господарь заможный, и добре заможный; малъ будынкôвъ достаткомъ, було где и съ чимъ дѣти сь. Малъ ôнъ у себе одного разу гостѣ, та сказалъ до нихъ: „ко бъ мои будынки погорѣли, я бъ зналъ, где и якъ ставити сь“ — Бо ôнъ, бачите, дуфалъ у гроши, а малъ ихъ таки хорошихъ. — Рѣкъ и стало ся . . . коли такъ съ гôстьми забавляє ся, ажь выйшолъ ктось на двôръ, а ’ще скорше вернулъ ся и мовитъ: „Горите!“— А господарь: „най тамъ, бо я такъ хочу.“ — И самъ не гасилъ, и другимъ не далъ гасити, и такъ спопелѣло все, ино мѣстце ся лишило. А ôнъ ба й дуже и не журитъ ся; а мешкалъ надъ водою, та у вербѣ заховалъ свои гроши, то собѣ и безпечный булъ. Небавкомъ спала велика повôдь, а закимъ ôнъ оглянулъ ся, вода уже вербу пôдмулила, та й понесла. — И тогда сталъ ôнъ бѣднымъ, що прійшло сь єму другимъ служити: мусѣлъ панамъ листы носити.

Отъ и придало ся разъ, що йшолъ съ листомъ, та заско-

чила 'го нôчь у дорозѣ; що жь тутъ робити? проситъ ся до одного чоловѣка на нôчь, а булъ тотъ чоловѣкъ мающій ся, булъ и людяный, такъ каже: „добре, та жь менѣ чоловѣче хаты не переложишь.“ — За тымъ часомъ жѣнка зварила вечеряти, а повечерявши Богу ся помолили, та закимъ спати полягали, то о тôмъ то о сѣмъ балакали собѣ. И сталъ подорожный розказовати, якъ то и самъ булъ собѣ заможненькій, якъ погорѣлъ, та й на бѣду перейшолъ. „Малъ я,“ каже, „'ще троха гроша и ховалъ ємь у вербѣ, але надôйшли великіи воды, пôдмулили вербу, пôйшли съ водою мои гроши! Такъ я съ ни чимъ осталъ ся, а теперь приходитъ ся не разъ просити хлѣба у людей.“

Скоро господарь тоє почулъ, то глянулъ на свою — бо тая верба приплыла пôдъ ихъ стодолу, а коли взяли рубати, посыпали ся изъ неи гроши. — Выйшли они обоє въ комору, та стали радити, якъ бы то єму тіи гроши ôддати, що бъ ôнъ и не зналъ, 'де то они ся у него взяли. Радятъ — ажь каже господарь: „отъ що зробимо? ôдкроимо въ хлѣбови спôдъ, выберемъ мягкушку, вложимо гроши, та й знова закрыємъ шкôркою, а якъ ôдходити буде, дамо єму буцѣмъ то на дорогу.“ — Такъ и зробили: на другій день, коли бралъ ся дальше йти, даютъ 'му бохоня хлѣба, та й кажутъ: „отъ вам! здасть ся въ дорозѣ.“ — Взялъ, склонилъ ся, та й пôйшолъ въ свою путь. По дорозѣ зустрѣли єго купцѣ (выбачте менѣ) сгôнники (що свинѣ скуповуютъ), котри то не разъ бувало и до него заходили, и пытаютъ про теє то — отъ знаєте, за чимъ ходили, а ôнъ повѣдає: „колись то и у мене було! найшло на мене несчастьє — погорѣлъ ємь и теперь другимъ служу.“ — Коли теє мовилъ, торкнулъ зъ небачка по торбѣ, та й каже: „отъ, купитъ собѣ хлѣбъ (та добуває), я якось не голоденъ, а тяжко нести; борше здасть ся въ дорозѣ якій грôшь.“ — Торгъ у торгъ, и сгодили сь, купцѣ за хлѣбъ, а ôнъ за гроши и розôйшли ся.

Зайшли купцѣ до того самого села, и вступили до того самого господаря, ôдки той хлѣбъ булъ, и стали у него звѣдовати ся за своє дѣло. — „Не я, а Бôгъ має!“ каже ôнъ; „сядьте за тымъ часомъ, та спочиньте“ — и пôслалъ за почестнимъ. — А они єму кажутъ, най ся не трудитъ; „по дорозѣ купили 'сьмо бохонець хорошого хлѣба у якогось чоловѣка, що съ листомъ йшолъ.“ — А ихъ ажь за сердце тронуло, догадали ся — а скоро выняли и положили на столѣ, такъ таки тотъ самый хлѣбъ, що ôдъ

нихъ, якій дали подорожному; господарь зыркъ на жѣнку, та ѝ каже до гостей: „закимъ що буде, ходимъ зъоглядѣти, може що и купите.“ — „Ходимъ!“ и выйшли зъ хаты, а ôнъ на свою моргнулъ, и она уже знала, чого ôнъ хоче. Коли они выйшли за своимъ дѣломъ, господиня вынесла другій хлѣбъ и положила на столѣ, а тотъ спрятала. — Вернули сь, поснѣдали — чи сгодили сь чи ни, и пôйшли.

За якій то часъ иде знову той чоловѣкъ съ листомъ и заходитъ зновъ до того господаря на нôчь уже якъ до знакомого. Пріймили 'го и ради були, бо думали, чи не удасть ся теперь якимъ свѣтомъ ôлдати гроши. Погодовали, заночовали, и якъ выйшолъ булъ изъ хаты, завинувши гроши у платокъ, положили єму въ торбу, дали поснѣдати и ôдпустили. Пôйшолъ ôнъ, а идучи стежкою черезъ садъ, подумалъ собѣ: „ехъ! яки яблука красни! а ну, урву собѣ зъ трохи на дорогу.“ — Знялъ торбу и повѣсилъ на деревѣ, що бы 'му не заваджала, а самъ спинає ся за яблуками. — Ажь тутъ господарь иде — ôнъ уздрѣвши єго, та чимъ боржѣй въ теки, и ôдбѣгъ торбу на деревѣ. Господарь уздрѣвши ту торбу, якъ на сучку виситъ, щось сталъ думати, а далѣй и каже: „налякалъ ся неборакъ, та ѝ о торбѣ забулъ.“ — Здôнялъ торбу и мовитъ: „дорога єму на кладку, отъ забѣгну онъ туды лозами, що бъ мня не видѣлъ, та ѝ положу на кладку, а уже тамъ то ѣ певно возьме.“ — Такъ и зробилъ. Оббѣгъ боками, положилъ гроши на кладку, а самъ за корчемъ не дуже подалеку и присѣлъ, та назырцемъ наглядає, що ся стане.

Небавкомъ надходитъ и подорожный надъ кладку и спустивши очи думає — а потому и каже: „добре, що 'ще хоть свѣтъ бачу, та могу въ дорогу ходити, та собѣ якось на хлѣбъ заробити! що бъ я робилъ, коли бъ я булъ отемнѣлъ, якъ бы я черезъ сесю кладку перейшолъ? отъ побачу, чи бы ся удало?“ — Та зажмуривши очи, стукъ стукъ по кладцѣ паличкою, ступає прямо, переступилъ гроши, та ѝ пôйшолъ. А господарь ажь зъумѣлъ ся, та ѝ каже въ голосъ: „прогнѣвилъ Бога!“

Добри дѣти.

Господь прогнѣвилъ ся на людей, та булъ черезъ три лѣта голодъ великій на весь свѣтъ; нигде въ свѣтѣ не уродило ся ѝ

зерно — а що посѣяли міряне, то и не посходило ôдъ великой засухи, такъ що три роки ни крапли дожджу ни росы не було. — 'Ще оденъ рôкъ люде якось ся живили, що було старого хлѣба, то помолотили: богачи гроши лупили, бо хлѣбъ дуже пôдскочилъ въ гору — прійшло въ осени, 'де кто малъ старе насѣнье, або и купилъ, то позасѣвали — та Господа просили, та надѣяли ся на ласку Божу, чей Бôгъ уродитъ? чей проститъ грѣхи наши! — Такъ ни! не перепросили ласки Божои: якъ кинули насѣнье въ земленьку святую, такъ тôлько его и бачили — щось оно покôльчило ся, парôстки попускало, та таки и при земли зôсхло. — Бѣда, та й годѣ! ходитъ міръ Божій, та сумує, та плаче, бо уже видко, голодна смерть находитъ. — Перебѣдовали якось зиму — прійшла весна, засѣяли, 'де кто 'ще малъ яке зерно. — Такъ що жь бо? еще гараздъ не уроило ся, якъ взяла посуха та съ вѣтромъ, 'ще жь въ зимѣ мало що снѣгу було — та все высхло, що чорнѣсѣнька земля и лишила ся. — Отъ теперь то до того приходило, и весь міръ загине! Люде мрутъ — маржина (товарина) гине; ажь сумъ бере, такъ люде заводятъ!

А булъ тогдѣ въ якôмсь то царствѣ можный царь, та 'ще молоденькій — та якъ звычайно молоде до молодого липне, такъ ôнъ заедно съ молодиками дружилъ, чи въ радѣ чи въ урядѣ, чи въ вôйску все молоди — а старому нигде и приступу не було до ничого. Отъ же якъ молоди, недоспѣли розъумы радили, такъ и недоспѣла ихъ рада була. Минулъ рôкъ, минулъ другій — ажь на третій якъ уздрѣли, що уже кругомъ бѣда, що уже до того приходитъ ся, що уже міръ загине: сôзвалъ молодый царь свою молоду раду, та взяли радити по своему — радили — радили, и отъ яке, уложили, що грѣхъ и згадовати за сесе уложенье! Отъ наказалъ царь по ихъ радѣ, що бы всѣхъ старыхъ дѣдôвъ вытопити, що бы, каже, дурно хлѣба не збавляли, а хлѣбъ ся лишитъ молодымъ, що бы ни кто не важилъ ся пôдъ карою смерти жадного старика ани передержовати, ани переховувати. Отъ и розбѣгли ся возніи по цѣлôмъ краю, всюды розголосили розказъ царскій — та й гайдуки брали старыхъ, 'де подыбали, та топили безъ милосердія.

Ожь були въ якôмсь мѣстѣ три братья рôдненькихъ, та мали отця старенького. Такъ они якъ учули за тотъ розказъ, та сказали батькови; а батько: „та беритъ, сыноньки, воля Божа и царска воля; та неситъ мене, най я уже гину, абы лишь вы дѣ-

тоньки прожили, я й такъ уже одною ногою въ гробѣ!“ — „Ни, татоньку нашь рôдненькій! помремо, а тебе не выдамо“ — въ одинъ голосъ закричали добри сыны, та ажь припали до него — „мы тебе сховаемо, сами ôдъ губôвъ будемо ôднимати, а тебе годувати, татоньку рôдненькій, голубоньку сивенькій!“

Взяли три братья рôдненькіи свого батька старенького, завели въ комору, прокопали пôдъ помостомъ, выстелили ряднами, сѣряками (бо соломы було дасть Бôгъ) та й посадили старого, та й принесли 'му бохонятко хлѣбця, що чорный якъ земля свята — та й накрыли помостомъ. — Седѣлъ тамъ старый мѣсяцѣвъ чи два чи три, а сыны все пôдносили 'му, що мали. — Минуло лѣтенько безъ живвъ, безъ кôсьбы, минулъ и Маикъ, минула осень безъ радости — минула й зима — уже прійшла весна: сонѣчко пригрѣває, уже пора сѣяти, а насѣнья нема. Якій свѣтъ великій, а уже хлѣбного насѣнья не було; одно спотребовало ся, друге посѣяли люде, надѣючи ся що ся уродитъ, та якъ кинули у земленьку святую, та й тамъ и струпѣшѣло. — Отъ прійшло ся уже якъ конець свѣта!

Ажь прійшли три сыны до свого батька, пытаютъ: „тату! що робити? пора сѣяти; уже Бôгъ и дождженки зсылає, земленька упарила ся, та якъ крупа розсыпає ся, а насѣнья дасть Бôгъ хоть бы зерночко, то нема.“ — „Беритъ, сыночки, здерайте стару стрѣху зъ хаты, та молотитъ спôнки, та сѣйте полову.“ — Обдерли хлопцѣ хату, та стодолу (однако єи порожно стояти) молотятъ стрôпъ, ажь пôтъ зъ чола тече, такъ таки спôнки цѣпами на макъ покрышили. Якъ посѣяли — далъ Бôгъ гараздъ, такъ за тыждень и зазеленѣло ся, якъ тая рута — за мѣсяць, за два, а збôжьє якъ лава — якъ лава — та всяке насѣньє найшло ся тамъ: є и житце, є й пшеничка — и ячменець, ба вѣдавъ и по стеблѣ гречки та проса було. — Куды свѣтъ свѣтомъ зôйдешь, нигде не видко пашни; все поле травами, бурянами та бодяками захрасло — а у нихъ пашня якъ лѣсъ! Що ся люде дивовали та чудовали! пôйшла слава по всему свѣту, дôстала ся звѣстка и до самого царя: що є въ такôмъ а такôмъ мѣстѣ три братья рôдненькихъ, та у нихъ уродило ся збôжьє на весь свѣтъ, та 'ще яке красне, дивъ-дивомъ не жито! — Казалъ царь ставити ся тромъ братьямъ передъ царске лице.

Учули братья, та й объ полы ударили руками: „теперь же намъ буде и аминь!“ — Пôйшли зновъ до батька: „тату! кажутъ

намъ передъ царя ставати; порадь, тату, що робити!“ — „Идитъ, сыночки, що буде то буде, а вы передъ царемъ таки щиру правду кажитъ!“ — Пôйшли братья, приходятъ до царя. Царь грôзно пытає: „чого вы, окаянники, переховуєте пашню, коли такій голодъ булъ, що тôлько міру зъ голоду померло? кажитъ правду; а ни, то кажу васъ мучити и катовати ажь у смерть.“ — Братья розказали все, якъ було, ôдъ початку до послѣдного — „теперь, царю милостивѣйшій, ôддай въ яку хочь катушу, або помилуй коли ласка твоя!“ — Царске чоло выгладило ся, оченька выяснили ся. Казалъ сей часъ привести старця батька передъ себе, и посадилъ єго поручь себе коло своего трона, и слухалъ єго рады до смерти; а сынôвъ єго надгородилъ такъ, що ну! — Тото збôжье сôбрати казалъ по колоскови, и въ рукахъ вымяти, та порозсылалъ по всѣхъ царствахъ на насѣнья, и ôдъ сего розплодилъ ся хлѣбъ святый на весь свѣтъ.

Чортъ и цыганъ.

Пôйшолъ цыганъ старый служити до чорта; такъ чортъ каже: „дамъ ти що хочешь, абы 'сь менѣ заєдно ломачьє и воду носилъ, та пôдъ кôтломъ огонь клалъ.“ — „Добре!“ — Далъ єму чортъ торбину и каже: „иди тамъ до теи кирницѣ и набери воды.“

Пôйшолъ мôй цыганисько, набралъ въ ту торбину воды, и тягне ключкою до горы; але же старый, та не здужалъ ѣй вытягнути, мусѣлъ воду выльяти, що бъ и торбины не запропастити у колодязи. Але съ чимъ же теперь домôвъ вертати ся? — Отъ взъялъ мôй цыганъ кола зъ плота, и шпортає до окола кирницѣ, буцѣмъ то ôнъ копає. Чортъ чекає й чекає, а єго якъ нема такъ нема съ водою — далѣй самъ иде на зустрѣчь цыганови, та знай пытає: „а чемъ ты ся такъ бавишь, чемъ єсь доси воды не принѣсъ?“ — „Ну та що? та я хочу всю кирницю выкопати, та занести тобѣ.“ — „А знудилъ бы 'сь ся, що таке забажалъ: та не принѣсъ бы то отъ такъ тую торбину за тымъ часомъ, що бъ дровъ на дармо не збавляти!“ ... та вытягнувши воды самъ несе. — „И! ко бъ я булъ зналъ, то бъ я булъ доси давно принѣсъ.“

Пôслалъ єго чортъ разъ по ломачья до лѣса. Пôйшолъ цыганъ; але въ лѣсѣ дождь єго напалъ, та змочилъ на скрôзь;

прозябъ старый, и не здужалъ уже схилити ся по ломачья. Що жь ôнъ робитъ? — Отъ взъялъ и дере лыка; надеръ скôлька оберемкôвъ, иде до около лѣса, и увязуе лыками едно дерево до другого. Чортъ жде, пôджидае, а про цыгана ни чутки нема. Иде самъ, та надыбавши: „а що ты робишь, навѣдженый?“ — „Та що! та я тобѣ хочу дровъ принести; отъ вяжу весь лѣсъ въ одинъ оберемокъ, що бъ дурницею не ганти сь.“ — Чортъ бачитъ, що не порадна година съ цыганомъ, набралъ ломачь та йде до дому.

Уноравши ся дома, иде до старшого чорта порадити ся: „нанялъ емь собѣ цыгана, але жь то якась бѣда: досыть мы розъумни,“ каже, „але ôнъ 'ще дужшій и розъумнѣйшій за насъ — та хибань я его забью.“ — „Та добре, коли ляже спати, то забій его, що бъ 'ще коли и нашого въ поле не вывѣлъ.“ — Прійшло до дому — полягали спати — а цыганъ знать щось мѣрковалъ, бо зôставилъ кожухъ на лавцѣ, 'де заедно спалъ, а самъ влѣзъ въ куточокъ пôдъ лаву. Якъ прійшло — чортъ гадае, що уже цыганъ чорно спитъ, взъялъ за булавку желѣзну, якъ вытне по кожусѣ, ажь голосъ по всѣмъ усюдамъ пôйшолъ — та й лѣгъ собѣ спати, думаючи: „ого! цыганови тутъ уже и аминь!“ А цыганъ стогне: „охъ!“—и чухрае ся въ кутѣ.—„А що то тобѣ?“ — „Ой! блоха мене укусила.“

Иде чортъ зновъ до старшого на пораду: „але 'де его забити?“ каже, „якъ емь вытялъ булавкою, а ôнъ лише почухралъ ся и каже: блоха мене укусила!“—„Та уже жь заплати ему,“ каже старшій, „кôлько схоче, та нехай собѣ йде свѣтомъ за очи на чужи руки.“ — Выбралъ собѣ цыганъ торбину съ червôнцями, та й пôйшолъ. Ажь чортови жаль стало за грôшми и радитъ ся зновъ старшого; а старшій каже: „о доганяй цыгана, и кажи, кто зъ васъ лучше ногою о камѣнь тупне, що бъ на три милѣ голосъ пôйшолъ, того будутъ гроши.“ — Доганяе чортъ: „а почкай, цыгане! щось ти скажу.“—„А за чимъ ты, вражій сыну?“— „Ой почкай, будемъ тупати, кто голоснѣйше тупне объ камѣнь, того гроши.“—„Ну то тупай,“ каже цыганъ. Чортъ тупае разъ и другій, ажь въ ухахъ ляснуло — а цыганъ тымъ часомъ нальялъ воды за холяву: „и! що то, дурный ты! якъ я тупну о сухій камѣнь, то вода трысне.“ — Ахъ якъ тупне, а ту трѣсь! вода брызнула изъ каменья.

Иде чортъ зновъ на раду — а старшій: „догапяй,“ каже, „кто зъ васъ высше булавою кине.“ — Цыганъ увôйшолъ уже

може кôлька миль, ажь огляне ся, за нимъ чорт: „а стôй! почкай цыгане!“ — „А чого ты, бражій сыну?“ — „Кто зъ насъ выше булавою кине, тому и гроши.“—„Но! та уже жь будемъ кидати, я й такъ маю два браты тамъ на небесахъ, оба ковалѣ, та здасть ся имъ чи на молотокъ, чи на клѣщѣ.“ — Чортъ кинулъ, що ажь загуло, та ледви що и видко було. А цыганъ взъялъ за конець, ледви пôднѣсъ, та кличе: „а наставляйте тамъ руки, браты, гей!“ — А чортъ сѣпъ 'го за руку: „охъ! почкай, не кидай, бо шкода.“

Порадилъ зновъ старшій, каже: „доганяй 'ще — и кажи, кто борше забѣжитъ 'де куды.“ — Дôгналъ чортъ — а цыганъ каже: „знаєшь ты що, я съ тобою не буду гонилъ сь, бо ты того не годенъ 'ще; але я маю Яця, маленького сына, що 'му допѣро три дни: якъ єго здогонишь, тогдѣ со мною будешь ся мѣрилъ.“ —И заглянулъ цыганъ заяця въ бороздѣ: „бачь онъ! Яць маленькій; а ну! Яцю, доганяй.“ А заяць якъ вырве ся, то сюды то туды на выскоки, лишень туманъ за нимъ поле налѣгъ. — „А ба!“ каже чортъ, „та бо ôнъ не на прощки бѣжитъ.“ — „И! въ моѣмъ родѣ ще ни кто просто не бѣгъ: куда ся дивитъ, туда бѣжитъ.“

Порадилъ старшій бороти ся, кто дужшій. — „Е! чуєшь,“ каже цыганъ, „що бъ я съ тобою боролъ ся; отъ я маю батька, такій старый, що уже сѣмь лѣтъ єму ѣсти до ямы ношу; якъ ты єго зборешь, тогдѣ со мною бороти 'мешь ся.“ — А зналъ цыганъ про медведя, та й веде чорта до єго ямы. — „Иди,“ каже, „тамъ та збуди єго и побори сь.“ — Увôйшолъ чортъ и каже: „вставай бородатый, будемъ ся бороти.“ — Охъ! якъ займе ся медвѣдь коло него порати, якъ стане драбского хлѣба дерти, выбилъ, вычухралъ, та й на яму выкинулъ.

Порадилъ старшій, кто лучше свисне, що бъ на три милѣ чути було. Чортъ свиснулъ, ажь зазвенѣло и зашумѣло. А цыганъ: „знаєшь ты що, якъ я свисну, то ты ослѣпнешь и оглухнешь — завяжи жь собѣ очи и уха.“ — Завязалъ. — Якъ возьме цыганъ долбни, що дрова колятъ, якъ потисне по за ушь разъ, другій. — „Ой! почкай, ой! не свистай, бо забьєшь! та побила бъ тя лиха доля съ твоими грôшми — иди, иди на безвѣсти!“

Отъ и вся.

Бôгъ и чортъ.

Колись ничого не було; на горѣ только небо, а долѣ вода. Тогдѣ Бôгъ плававъ по водѣ и зустрѣвъ великій, великій шматъ твердой пѣны, на котрôмъ сидѣвъ чортъ. „Що ты таке?“ зпытавъ ёго Бôгъ. „Я не хочу розмовляти зъ тобою,“ вôдвѣчавъ лихій; хиба ты вôзмешь мене на свôй човнъ.“ Бôгъ обѣщавъ и услыхавъ у вôдвѣтъ: „я чортъ.“ Обои ѣхали, ничого не розмовляючи одинъ зъ другимъ, покôль лихій не начавъ: „якъ було бъ гарно та ладно, колибъ була на свѣтѣ тверда земля.“ — „Вона буде,“ вôдвѣчавъ Бôгъ; „зпустись у морску пучину и принеси на гору жменю пѣску; зъ нёго зроблю я землю. Якъ же зпустишься и брати 'мешь пѣсокъ, кажи таку рѣчь: я беру тебе у имъя Бога.“ Чортъ не дожидався бôльшь и бувъ заразъ пôдъ водою. На дну уватився вôнъ обôими руками за пѣсокъ зъ такою рѣчью: „я беру тебе у мое имъя.“ Выйшовъ на гору, глядѣвъ вôнъ зъ любопытствомъ на зжаты жмени и чудився, якъ побачивъ, що воны булы пусты. Но Бôгъ примѣтивъ, що зъ нимъ зробилось, тѣшивъ ёго и велѣвъ ёму ще разъ опуститись на дно. Вôнъ то зробивъ и якъ только добравсь у пучинѣ до пѣску, казавъ: „я беру тебе у ёго имъя.“ Все жъ на гору принêсъ вôнъ лишь стôлько пѣску, скôлько могло умѣститись пôдъ ёто ногтями. Бôгъ узявъ троху пѣску, розсѣявъ ёго по верху воды и зробилась тверда земля, однакжъ не бôльше, якъ треба на постель. Якъ настала нôчь, Бôгъ и чортъ лягли у купѣ на тверду землю, щобъ вôдпочинути. Якъ только задримавъ нашъ панъ Бôгъ, а чортъ пихнувъ ёго къ востоку, щобъ вôнъ упавъ у воду та згинувъ. Куды вôнъ пихнувъ ёго, тамъ далеко стала земля. Чортъ попытавсь пихнути ёго на западъ, и у ту сторону далеко розійшлась земля. Такій случай помôгъ зробити землю и у другихъ сторонахъ свѣта.

Якъ только зробивъ Бôгъ землю, пôднявся вôнъ на небо. Чортъ не хотѣвъ безъ ёго зостатись и шовъ за нимъ по слѣдамъ. Тутъ вôнъ услыхавъ, якъ ангели славили Бога у пѣсняхъ и сталъ тоскувати, що вôнъ не мавъ никого, хтобъ радовався ёго прійходу. Вôнъ пôдступивъ къ Богу и шептавъ на ухо: „що треба менѣ робити, щобъ мати таку жъ громаду?“ Бôгъ вôдвѣчавъ ему: „Обмый собѣ руки и пыку и брязкни тою водою назадъ вôдъ себе.“ Вôнъ то зробивъ и стало чортôвъ такъ ба-

гацько, що ангели и святыи не мали вже доволи мѣста на неби. Бôгъ добре примѣтивъ, яка бы була вôдъ того шкода своимъ. Вôнъ позвавъ къ собѣ св. Илью и велѣвъ ёму напустити грôмъ и молонью. Илья бувъ тому радъ, шумѣвъ, гримѣвъ и стрѣлявъ молоньею, и 40 днêвъ и ночей ливъ дощь, и зъ великимъ дощемъ попадали зъ неба на землю и чорты. Накопець не було вже лихихъ и стали падати ангели. Тогдѣ повелѣвъ Бôгъ Ильи зостановитись, и 'де бувъ якій чортъ застигнутъ у той часъ, якъ падавъ, тамъ и зоставсь. Вôдъ того ще до сёго дни блукають по небу свѣтлы огôньки, и тôлько теперь падають на землю.

(Z Černigovské gubernie v Ukrajině.)

Норка-звѣрь.

Живъ сабѣ царь да царица. У нихъ было три сына: два разумныхъ, а третій дурень. У царя бывъ звѣринецъ, у катора̀мъ множества было разныхъ звѣрей. Въ этатъ звѣринецъ упа́дився великій звѣрь — Норка яго звали — и багата рабйвъ шкоды: каждаю ночь поѣдавъ звѣрей. Царь — чаго не рабйвъ — не могъ истребить яго; вó упасли сзывая сваихъ сыновъ, да и кажа: „хто истребить Норку-звѣря, дамъ тому палавину царства.“ Вó старшій и намѣвся: якъ толька наступила ночь, іонъ взявъ аружіе и пашовъ; да не пашодши въ звѣринецъ, зайшовъ у трактиръ, и тамъ прагулавъ цѣлаю ночь. Схамянувся, якъ разсвяло, да поздно. Стыдно яму́ было передъ аццомъ, да нѣчага рабить. На другій день и средній братъ зрабйвъ также; батько лаявъ, лаявъ ихъ, да и переставъ.

Вó на третій день собрався меньшій. Смѣялись всѣ зъ яго, бо бувъ дурный, и яны думали, што іонъ ничего не зробя, а іонъ, узявши аружія, пашовъ прямо у звѣринецъ, да и сѣвъ надъ дерномъ, штобъ — якъ только начне засыпать — яны яго кальнули, іонъ(бы) и проснувся. Ужо звярнуло съ павночи. Вó застагнала земля: то Норка-звѣрь бяжить и прямо черезъ аграду въ звѣринецъ, бо такій бывъ вяликій. Царевичъ схамянувся, уставъ, перекрестився и пашовъ прямо на звѣря; іонъ назадъ, царевичъ за имъ, а далѣ ба́ча, што не дагóня пѣшкомъ, пабѣгъ у канюшню, узявъ самага лучшага жеребца да у пагоню: да-

гнавъ таго звѣря, да и давай бицца. Бились яны, бились. Царевичъ давъ звѣрю три раны. Во убое выбились изъ мочи, да и лягли аддыхать. Якъ толька царевичъ заснувъ, звѣрь уставъ, да и на утёки. Конь будя царевича; іонъ схапився, да у пагоню; дагнавши, изнова зачали бицца. Царевичъ и тутъ зрабивъ звѣрю три раны, а далѣ лягли аддыхать. Звѣрь утёкъ; царевичъ, дагнавши, зпова зрабивъ три раны, а далѣ якъ у чатвертый разъ ставъ даганять, звѣрь дабѣгъ да великага бѣлага камня, падиявъ яго и пашовъ на тей свѣтъ, сказавши царевичу: „тагда мене пабѣдишъ, якъ сюда придешъ.“

Царевичъ паѣхавъ и разсказавъ аццу свайму все, и прасивъ яго, штобъ іонъ вялѣвъ звить кожанный канатъ такій довгій, штобъ доставъ да таго свѣту. Атецъ вялѣвъ. Якъ зрабили канатъ, царевичъ, забравши сваихъ братовъ, набравши слугъ и всяго, што треба было на цѣлый годъ, паѣхавъ туда, гдѣ звѣрь пашовъ падъ камень. Пріѣхавши, яны пастроили тамъ дварецъ и стали жить. Приготовились: меньшій братъ и кáжа старшимъ: „ну братцы! хто падымя сей камень?“ Ни адинъ и зъ мѣста не двинувъ, а іонъ якъ хвативъ, дакъ камень далеко палетѣвъ, а бувъ вяликій, вяликій — зъ гору. Кинувши камень, іонъ изнова и кáжа братáмъ: „а хто пайдя на тей свѣтъ пабивать Норку-звѣря?“ Не адинъ не взявсь. Іонъ насмѣявшись надъ ими, што яны трусы, гавóря: „ну братцы! прощайтя! апускайтя мене на тей свѣтъ, а сами не атходтя адъ сяго мѣста, и якъ толька закалишицца канатъ — тащитя.“ Браты апустили яго.

Ачнувшись на томъ свѣтѣ, падъ землею, царевичъ пашовъ; ишовъ да ишовъ; дúвицца, ажъ ходя конь въ богатой збруѣ и кáжа яму́: „а зрастуй (здравствуй), Иванъ-царевичъ! долга я дожидáвъ тебе!“ Іонъ сѣвъ на таго каня и паѣхавъ; ѣдя да ѣдя, глядить, ажъ стаить мѣдный дварецъ. Іонъ взъѣхавъ на дворъ, привязавъ каня да и пашовъ у комнаты. Тамъ нагатована обѣдать; іонъ сѣвъ, паабѣдавъ, пашовъ у спальню: тамъ пастель и іонъ легъ аддыхать. Во приходя панночка, да такая красивая, што не здумать, не згадать, только въ казцѣ сказать, — да и кáжа: „хто въ моемъ домѣ — азавися: калú старый — будешъ батюшка, калú среднихъ лѣтъ — братъ, а калú маладой — мужъ любезный; а калú женщина (да) старая — будешъ бабушка, среднихъ лѣтъ — матушка, а калú маладая — сястра родная.“ Іонъ вышавъ. Яна, якъ пабачила яго, взрадавалась, да и кáжа: „чаго, Иванъ царевичъ (мужъ мой ты будешъ любезный), чаго суда

пріѣхавъ?“ Іонъ разсказавъ ёй што и якъ. Яна и ка́жа: „тей звѣрь, што ты хочешъ пабѣдить, — мой братъ. Іонъ тяперь у средняй сястры, што живе недалеко атсуда въ серебряномъ дварцѣ; я яму́ залячила три раны, што ты зрабивъ.“

Во́ упаслі́ сяго яны пили, гуляли, добры мысли мали; а далѣ царевичъ, папращавшись, паѣхавъ да другой сястры, што въ серебряномъ дварцѣ, и въ той также пагастивъ. Яна сказала яму́, што братъ яё Норка тяперь у ме́ньшай сястры. Іонъ паѣхавъ да ме́ньшай, што жила въ залатомъ дварцѣ. Ета сказала яму́, што братъ яё тяперь спить на синёмъ морѣ, а далѣ дала яму напицца сильнай вады, дала мечь-кладенецъ, и сказала, штобъ іонъ рубавъ галаву брату адъ разу. Іонъ, выслухавши ета, паѣхавъ. Пріѣзжая царевичъ къ синяму морю, ди́вицца — ажъ спить Норка на камнѣ, на середииѣ моря, и якъ храпе́ — атъ таго на семь вёрстъ ажъ вална бье. Іонъ перекрястився падъѣхавъ къ яму́, ударивъ мечомъ па галавѣ. Галава адскочила, да и ка́жа: „ну тяперь-жа я прапавъ!“ а далѣ и пакалився у море.

Убивши звѣря, царевичъ вярнувся, пабравъ всѣхъ трехъ сястеръ съ сабою, штобъ вывести ихъ на етатъ свѣтъ; бо всѣ яго́ любили и не хатѣли съ имъ растацца. Кажная изъ ихъ изъ свайго дварца зрабила яичко (бо были валшебницы); яго́ научили, якъ изъ яичка зрабить дварецъ, и на абаротъ, аддали яму яички и пашли къ таму мѣсту, гдѣ треба было падыма́цца на сей свѣтъ. Якъ пришли яны къ канату, царевичъ пасадивъ дѣвушекъ, дерганувъ за канатъ; іонъ закалѣхався, браты патащили. Якъ вытащили, да пабачили диковинныхъ красавицъ, ашали адъ ихъ, да и кажуть: „пустимъ канатъ, падымемъ брата, канатъ перярѣжимъ; нехай убьецца, а то іонъ намъ не дасть сихъ красавицъ за мужъ.“ Во́, сгаваривши́сь, пустили канатъ; братъ бывъ не промахъ, дагадався, што братья думають, узявъ да и палаживъ камень, дерганувъ; братья падняли яго́ высо́ка, да и перярѣзали канатъ. Той камень упавъ и разбився. Іонъ заплакавъ да и пашовъ.

Ишовъ, ишовъ царевичъ. Во́ якъ падиялась буря, заблискала маланья́, загремѣвъ громъ, полився дождь. Іонъ пришовъ къ дяряву, штобъ захава́цца падъ имъ; гладить, ажъ на томъ дярявѣ маленькіе пту́шки, савсѣмъ измокли; іонъ знявъ съ себе адёжу, да и накрывъ ихъ, а самъ сѣвъ падъ де́ревамъ. Калі́ лятить птица, да такая вяликая, што и свѣтъ затмився: то было тёмна, а то яще

патямнѣло. То — матка тыхъ птушакъ, што накрывъ царевичъ. Прилятѣвши тая птица, якъ пабачила, што яё дятёнашы адѣты, и кáжа: „хто накутавъ маихъ птушакъ?" а далѣ, пабачивши царевича, и кáжа: „ета ты зрабивъ! спасиба тябѣ. Чаго хочешъ, праси адъ мене за ета, все сдѣлаю для тябе!" Іонъ кáжа: „выняси мене на тей свѣтъ" Яна гавóря: „зраби-жъ ты вялікій засѣкъ, налави всякай дичи, да накидай туда, а въ другую палавину налій вады, штобъ было чимъ мене кармить." — Царевичъ все зрабивъ. Тая птица, взявши етатъ засѣкъ на сябе, а царевичъ сѣвъ у серядинѣ, — палятѣла. Лятѣвши чи багата, чи мала — вынесла ягó, папращалась и палятѣла; а іонъ пашовъ да и приставъ къ аднаму партному у хлопцы: такій іонъ бывъ абодранный, такъ перемѣнився, што и не въ даметъ, што царскій сынъ. Ставши у таго хазяина за работника, царевичъ пачавъ распрашувать, што у ихъ царствѣ и якъ. Той хазяинъ и кáжа: „наши два царевича (бо третій прапáвъ) привязли съ таго свѣта невѣстъ и хочуть жаницца, да тыя невѣсты упирують; хочуть, штобъ имъ къ вянцу нашить всякага платья, такога, якъ у ихъ было на томъ свѣтѣ, и безъ мѣрки. Царь звавъ всихъ мастеровъ, да не адинъ не бярецца." Выслухавши все ета, царевичъ и кáжа: „иди, хазяинъ, къ царю и скажи, што ты нашіешь все па твайму ремяслу." Хазяинъ и кáжа: „чи мнѣ жъ брáцца за такое платье; я шію на простонародья?" Царевичъ кáжа: „иди, хазяинъ! я отвѣчаю за все." Той хазяинъ пашовъ. Царь бывъ радъ, што нашовся хоть адинъ мастяръ; давъ ямý денегъ, сколько іонъ хатѣвъ. Хазяинъ той, справившись, прихóдя дамовъ. Царевичъ и гавóря ямý: „ну, маліся Богу, да лажись спать; завтра все будя гатова." Іонъ паслухавъ свайго пáробка, легъ спать.

Звярнуло съ павночи. Царевичъ вставъ, пашовъ за горадъ — на поле, вынявъ изъ кармана тыя янчки, што дали ямý невѣсты, и якъ научили ягó, здѣлавъ изъ ихъ три дварцы; вашовъ, пабравъ у каждомъ ихъ платья, вышавъ, звярнувъ тыя дварцы въ янчки и пашовъ дамовъ. Пришовши, развѣшавъ платья на стянѣ, да и легъ спать. Рано праснувся хазяинъ: глядь, ажъ висить такоя платья, што іонъ и не видавъ, всё сьяе златомъ да серебромъ да камнями самоцвѣтными. Іонъ зрадовавсь, взявъ, панёсъ тоя платья къ царю. Царевны, якъ убачили, што то платья, што у ихъ на томъ свѣтѣ, дагадались, што Иванъ-царевичъ на семъ свѣтѣ, переглянулись да и замовкли. Хазяинъ тей аддавши платья,

пашовъ дамовъ, да не заставъ уже свайго дарагога работника. Іонъ пашовъ да приставъ къ башмашнику, да и таго паславъ къ царю, и той зарабивъ; толька абхадивъ іонъ всихъ мастяровъ, и усѣ благодарили яго́, што наживились чрезъ яго́ у царя.

Якъ абхадивъ царевичъ-работникъ всихъ мастяровъ, царевны палучили сваё желанье: у ихъ все платье было такоя, акъ на томъ свѣтѣ; только яны горько плакали, што царевичъ не прихо́дя, а наравить было нельзя, нада была вянчацца. Якъ сабрались къ вянцу, меньшая невѣста и ка́жа царю: „пазвольте мнѣ, батюшка, пайти самой падарить нищихъ!“ Іонъ пазволивъ. Яна пашла и начала дарить да пригляда́цца; падхо́дя къ адиаму; якъ стала давать яму́ деньги, пабачила кольцо, што дала царевичу на томъ свѣтѣ, и кольца сястёръ сваихъ (бо то бывъ іонъ) — хватила яго́ за руку, и привяла яго́ въ комнату, и ка́жа царю: „во́ той, што насъ вывявъ изъ таго свѣту. Братья,“ ка́жа, „запрятили гаварить намъ, што іонъ живъ, и обѣщали пабить насъ, калі́ мы скажемъ.“ Царь на тыхъ сыновъ разсердився, наказавъ ихъ, якъ самъ знавъ; а послѣ гуляли три свадьбы. И я тамъ бывъ, медъ — вино пивъ, въ ротѣ не было, а толька па барадѣ тякло!

(Z jižní Rusi.)

О красавицѣ и о злой бабѣ.

У гаяхъ стоя́ла ха̀тка. Тамъ живъ чоловікъ и жінка, да въ іхъ не було́ дітей. Отъ вони́ й пішли́ на богомілля проси́ть Бо́га, щобъ давъ імъ Богъ дитя́. Такъ Богъ и да̀въ імъ дочку́. Ото́ вона́ й ростѐ. А царе́вичъ у той часъ приіхавъ на охо̀ту, да й посила̀е своró па́рубка: „Пійди́, будь ла́скавъ, у ту ха́ту попроси́ води́.“ Прийшо̀въ той па́рубокъ води́ проси́ть, ажъ та дити́на пла̀че, а же́мчугъ такъ и си́плетця зъ очей. Ма́ти забавила: засміе́тця — так уся́кі квітки́ цвіту́ть. Той па́рубокъ ви́йшовъ да й ка́же: „Отта́мъ, царе́вичу, я ба́чивъ дити́ну! якъ пла̀че—жѐмчугъ си́плетця, а якъ сміе́тця — такъ уся́кі квітки́ цвіту́ть.“ Той царе́вичъ пішо̀въ у ха́ту, да знаро́шне й дра̀жнить ту́ю дити́ну, щобъ пла́кала. Пла́че, а же́мчугъ такъ и си́плетця. Вінъ и про̀-

сить ма́тери, щобъ забавила. Якъ же засмі́єтця, такъ и бачить царевичъ, що всякі квітки́ цвітуть.

Ото́ та дівчина росте́, а царе́вичъ усе́ заїжджає, якъ на охо́ту приїде. Отъ вона́ й ви́росла. Царе́вичъ и каже, що „оддай за мене́, діду, дочку́.“ А вона́ вже вишиває рушники́ орла́ми. А царь ка́же: „Дѐ жъ такі́ тобі́, си́ну, да мужи́чку брать!“ Тоді царе́вичъ якъ узя́въ той рушни́къ, що вона́ ви́шила, да повізъ до ба́тька, такъ царь ажъ рука́ми сплеснувъ. Чи нічого жъ? „Жени́сь,“ ка́же, „си́нку, жени́сь!“ Отъ вінъ и ожени́всь. Да везѐ додо́му, а зъ нимъ була́ ба́ба, а въ ба́би дочка́. Отъ, ідучи царе́вичъ уставъ щось-то тамъ устрелить, а ба́ба познима́ла зъ еі все да й повиколювала ії́ очи, да й упхну́ла еі въ я́му, а дочку́ въ еі оде́жу й прибра̀ла; такъ царе́вичъ и повізъ заміжъ еі, не пізна́въ.

А коло тиї я́мки да нѐхворощі бага́то росло́; такъ які́йсь дідъ прийшо́въ нѐхворощі рвать. Ди́вится — дівка сиди́ть у я́мці, и передъ не́ю оттака̀ ку́па же́мчугу, що вона́ си́дячи напла̀кала; а оче́й нема̀. „Візьми́,“ ка́же, „мене́, діду́сю, и оце́ нами́стечко забери́.“ Отъ дідъ еі взявъ и нами́стечко забра́въ да й привівъ додо́му. У діда діте́й не було́, а ба́ба ѐ. Вона́, та дівчина, ка́же: „Забери́, діду́сю, оце́ нами́стечко въ торби́вку да понеси́ у го́родъ продай; да якъ зостріне тебе́ ба́ба яка́сь, то ти ій не продава̀й, а скажи́: „Одда̀й те, що въ тебе́ е.“ Отъ вінъ понісъ и стрівъ ту ба́бу. Ба́ба ка́же: „Продай нами́сто!“ — „Купи́.“ — „А щ̀о за его́?“ — „Да̀й те, що въ тебе́ е.“ — Вона́ ему́ й дала̀ одно́ о́ко. Тоді та дівка й почала̀ вишива́ть, изъ одни́мъ о́комъ, рушни́къ. Изно̀въ дідъ повісъ нами́сто. Ба́ба зно̀въ: „Прода̀й нами́сто, діду!“ — „Купи́.“ — „Щ̀о за его́?“ — „Да̀й те, що въ тебе́ е.“ — Вона́ й друге о́ко оддала́. Дівка тоді ще й кра̀ще почала́ вишива́ть. Дідъ и ка́же: „Отъ у царя́ обідъ.“ А дівка ему́: „Иди́, діду́сю, на обідъ, да візьми́ гле́чичокъ да й мині попро́сишъ юшки.“ Да й почепи́ла свого́ шиття́ діду рушни́къ на ши́ю. Якъ поба̀чивъ царе́вичъ у діда на ши́і рушни́къ: „Відки ти, діду?“ — „Я тамъ, царе́вичу, зъ ху́тора; да въ мене́ тамъ и дівчина прожива́е, такъ да̀й, будь ла́скавъ, и ій чого́-не́будь у сей гле́чичокъ. — „А рушни́къ, діду, дѐ ти взявъ?“ — „Да се я въ я́мці дівку найшо́въ, такъ оце́ вона́ й вишива́е.“ А царе́вичъ уже́ пізна̀въ по вишива́нню. Тоді сказа́въ за́разъ візъ запрягти́; поі̀хавъ да й пізна̀въ іі: „Се жъ вона́, се жъ вона́!“ А ту́ю ба́бину дочку́ ви́проводивъ свине́й

новáть. Оцé жъ и всѧ́. Живýть и хлібъ жуютъ, и постолóмъ добрò вóзять.

Ивась и вѣдьма.

Бувъ собі чоловікъ да жінка, да въ іхъ сйнъ Ивáсь. Отъ Ивáсь той: „Тáту, тáту, зробй мині чóвникъ! поіду я рйби ловйть да бýду годувáти васъ." Вінъ и зробйвъ ёмý. Отъ Ивáсь поіде, рйбки налòвить да й годýе бáтька зъ мáтіръю. А якъ прийде обідня годйна, такъ мáти донесè ёмý обідать да прийде до бéрега да й клйче ёгó:

„Ивáсь синóкъ,
золотйй човнóкъ,
а срібнее весéлечко,
пливй до менé,
моé сéрдечко!"

Ивáсь почýе: „Блйжче, блйжче, чóвнику, до бережкá! се моя́ мáтінка!" Отъ приплливé да й оддàсть рйбку, а самъ попоість да й поплливé зновъ.

А відьма й позавйдувала, що въ тогó чоловіка да жінки такá дитйна, да й давáй імъ усяке лйхо кóіть. То оцé булó зàкрутки порóблятця въ іхъ на нйві, то двіръ переснуé щось нйтками, то кінську гòлову, костя́къ, на порóзі полóжить, то мукòю обсйпле, абó крóвъю ріжóкъ хàти помáже. А вонй мóлятця Бòгу да поминáютъ мèртвихъ, такъ імъ усé такъ и минáетця. Дáлі: „Постòйте жъ!" кáже, да прийшлà до бéрега да й клйче Ивáся:

„Ивáсь синóкъ,
залотйй човнóкъ,
а срібнее весéлечко,
пливй до менé,
моé сéрдечко!"

Чýе Ивáсь, що такйй товстйй гòлосъ: „Дáльше, чóвнику, дáльше одъ бережкá! се не моя́ мáтінка!" Отъ відьма й пішлà до коваля́: „Ковáлю, ковáлю! искýй мині такйй тонéнькйй голосóкъ, якъ у Ивáсевоі мáтері." Вінъ и сковàвъ. Вонá тоді прийшлá до бéрега:

„Ивáсь синóкъ,
золотйй човнóкъ,

а срібнее весе́лечко,
пливи́ до мене́,
мое́ се́рдечко!“

Вінъ и припли́въ; а вона́ ёго́ вхопи́ла да въ залізний мішо́къ да й понесла́ ажъ до себе́. Прийшла̀ підъ две́ри: „Су́чко-Оле́нко, одчини́!“ Су́чка-Оле́нка одчини́ла. Вона́ взяла́ соро́чечку біле́ньку, штанці на Йва́ся наділа, товка̀чечку дала́ й орі́шківъ. Вінъ бъè товка́чечкою й їсть. Да й говòрить змія́ потиху Су́чці-Оле́нці: „Нажа́ръ,“ ка́же, „пічъ, да въ пічъ ёго́ всади́, да й зама̀жъ, да поприбира̀й тутъ усе́ чисте́нько, а я пійду́ по гостѐй.“ И пішла́. Су́чка-Оле́нка нажа́рила пічъ и лопа̀ту наготóвила. „Сіда̀й,“ ка́же, „Ива́сику, на лопа́ту.“ Вінъ и положи́въ ніжку. Вона́ говóрить: „Не такъ.“ Вінъ положи́въ ру́чку. „Не такъ!“ ка́же. — „А сядь же,“ ка́же, „сама́ да навчи́ й мене́, якъ сіда́ть.“ Тілько що вона́ сіла, а Йвась за лопа́ту да въ пічъ; такъ вона́ тамъ и заскварча̀ла. Вінъ узя́въ, заслони́въ за́слонкою да й зама́завъ еі въ печі. Поприбира̀въ у ха́ті, самъ ви́йшовъ, ха́ту запѐръ да й злізъ на превисочѐнного я́вора. Коли́ відьма и йдѐ зъ гостьми́: „Су́чко-Оле́нко, одчини́!“ — Ти́хо. — „Су́чко-Оле́нко, одчини́! Оце́, нема́е Су́чки-Оле́нки! пішла́, ма́буть, на пòбридки.“ Взяла́, сама́ и одчини́ла. Го́сті посіда́ли за стілъ. Вона́ ви́няла зъ пе́чи да й ідя́ть. Попоіли до́бре, повихо́дили на двіръ да й кача́ютця: „Покочу́ся, повалю́ся, Ива́севого мясця́ наівшись!“ А Йвась изъ я́вора: „Покотітця, повалітця, Оле́нчиного мясця́ наівшися!“ А вони́: „Дѐ се?“ Диви́лись, диви́лись да й угле́діли: Ки́нулись до я́вора да й почали́ гри́зти того́ я́вора. Такъ ні, — и зу́би полама́ли. Отъ вони́ до коваля́: „Кова́лю, кова́лю! поку́й намъ такі зу́би, щобъ того́ я́вора підгри́зти!“ Вінъ імъ и покова̀въ. Отъ вони́ пішли́ и дава́й гри́зти. Коли́ летя́ть гу́си. Ива́сь іхъ и про́сить:

„Гу́си, гу́си, лебедя́та!
візьміть мене́ на крилята,
понесіть мене́ до ба́тенька;
бу́де тамъ вамъ їсти й пити,
всёго́ до́брого да й не тро́хи.“

А гу́си й говòрять: „Неха́й тебе́ серѐдні візьмуть.“ Ось летя́ть серѐдні. Вінъ про́сить серѐдніхъ:

„Гу́си, гу́си, лебедя́та!
візьміть мене́ на крилята,

понесіть мене́ до ба́тенька;
а въ ба́тенька істи й пи́ти,
всёго́ до́брого да й не тро́хи.“

А гу́си говòрять: „Нехай тебе́ саме́ погапі́йше за̀днє візьме.“ Отъ воно́ й лети́ть: зоста̀лося серде́шне зза́ду. А відьми́ усе́ гризу́ть да гризу́ть. Отъ, òтъ упаде́ затого́! Ива́сь и прòсить ёго́:

„Гуся́, гуся́, лебедя́тко!
візьми́ мене́ на крилятко,
понеси́ мене́ до ба́тенька;
бу́де намъ тамъ істи й пи́ти,
всёго́ до́брого да й не тро́хи.“

Отъ воно́ й ухопи́ло ёго́ на кри́ла. Да втоми́лось серде́шне, то та̀къ ни́зько несе́! А відьми́ за нимъ, чи не схо́плять ёго́. Женýтця, женýтця, да таки́ не наздогна̀ли. Отъ воно́ принесло́ да й посади́ло Ива́ся на ко́мені, а само́ хо́дить по дворý, пасе́тця. А ма́ти повийма́ла са́ме пирожки́ съ пе́чи да й говòрить: „Се тобі, чоловіче, пирожо́къ, а се мині.“ А Йвась изъ ко́мена: „А мині?“ Ма́ти ка́же: „Хтò се тамъ?“ Да зновъ: „Се тобі, діду, а се мині.“ А вінъ зновъ: „А мині, ма́мо?“ Чоловікъ и зъ жінкою повибіга́ли, ди́влятця и вглѐділи Ива́ся на ко́мені. Зняли́ ёго́ зъ ко́мена да въ ха́ту и внесли́. Гуся́тко хòдить по дворý, а ма́ти й поба̀чила: „Онъ гуся́тко хо́дить! Пійдý я ёго́ візьмý да заріжу.“ А Йвась ка́же: „Ні, ма́мо, не ріжте, а нагодýйте ёго́. Коли́бъ не вонò, то я бъ у васъ и не бувъ.“ Отъ вона́ нагодува́ла ёго́ й напоіла и підъ кри́льця наси́пала пшона́. Такъ воно́ й полетіло. Отъ вамъ ка̀зочка и бу́бликівъ вя́зочка!

Ужъ и царевна.

Бувъ собі царь да цари́ця, и було́ въ іхъ три дочки́. Ось царь занедýжавъ да й посла́въ свою́ ста́ршу дочкý по вòду. Вона́ й пішла́ набра́ть, ажъ ужъ: „А кукý?“ говóрить, „чи пі́йдешъ за мене́ за̀міжъ?“ А царівна: „Ні, не пійдý.“ — „Ну, не дамъ же,“ говóрить, „и води́.“ — Ось дрýга говóрить: „Пійдý я! вінъ мині дасть.“ И пішла́. Ужъ ій: „А кукý! чи пі́йдешъ за мене́ за́міжъ?“ — „Ні,“ говóрить, „не пійдý.“ — „Не дамъ же й води́.“ Вона́ вернýлась и говóрить: „Не давъ води́. Ка́же: якъ пі́йдешъ за мене́ за́міжъ, то дамъ.“ А ме́нша говóрить: „Я

пійду́, вінъ мині дасть.“ Пішла́, — ужъ и до сіеі ка́же! „А куку́! чи пі́йдешъ за мене́ за́міжъ?“ — „Пійду́,“ говóрить. Отъ вінъ и набра̀въ ій воді́ изъ са́мого дна, холóдноі, свíжоі. Вона́ принесла́ додóму, напоіла ба́тька, — ба́тько й оду́жавъ. Колú въ неділю пóіздъ іде и говóрить:

„Ой одчиня́й ворíтечка,
кацарівно!
на̀ що лю́ба любова́ла,
зъ брóду вóду вибира́ла,
кацарівно!“

Вона́ злякàлась, пла́че да йде, одчиня́е ворóта. Ось вони́ знòвъ:

„Ой одчиня́й сінечки,
кацарівно!
на̀ що лю́ба любова́ла,
зъ брóду вóду вибира́ла,
кацарівно!

Отъ ввішли́ у ха́ту, а у́жа на столі на тарíльці й поста́вили. А вінъ лежи́ть — такий, ажъ золотий! Вихóдять съ хàти й говóрять:

„Ой сіда́й же у ридвàнець,
кацарівно!
нà що лю́ба любова́ла,
зъ брóду вóду вибира́ла,
кацарівно!“

И поіхали зъ нéю ажъ у въ у́жівъ буди́нокъ. Тамъ ось живу́ть вони́ и дити́ну нажили́. И взяли́ собі куму́, тілько недóбра вона́ булà. Дити́на та скóро вмèрла, и мàти скóро вмéрла за нéю. А кума́ пішлà въ-ночі, де еі сховàли, да ру́ки ій и пообрізовала. А прийшóвши додóму, окрóпу нагріла; пàрить тиі ру́ки и золоті пèрсні здиймáе. Ажъ тáя царівна — такъ Бóгъ давъ — и прийшлà до еі за рука́ми, и говóрить:

„И ку́ри сплять, и гу́си сплять,
тілько моя́ кумà не спить:
білиі ру́ки въ окрóпі па́рить,
золотиі пèрсні здиймáе.“

А кума́ й ховàлась підъ пічъ. А вона́ знòвъ говóрить:

„И ку́ри сплять, и гу́си сплять,
тілько моя́ кумà не спить:

білиі рýки въ окрóпі нáрить,
золотúі пéрсні здиймáе."

На дрýгий день прийшлú, ажъ кумá підъ пічу и вмéрла. Такъ еі не запечатавши, такъ и вкúнули въ яму.

Превращеніе въ соловья и кукушку.

Однá дівка полюбúлась ýжеві и самà злюбúла ёгó. Вінъ и повізъ іі въ господу. А въ ёгó будúнокъ бýвъ сàмий чúстий склянúй, увèсь изъ криштáлю. Либóнь будúнокъ той стоявъ підъ землèю, въ якíйсь могúлі, чи-щò. Ну, звісно, старá мáти зпéршу убивàлась за нéю. Якъ-то вже не вбивàтьця? А та чи злягласъ, чи не злягласъ зъ ужáкою, вже й завагоніла, а якъ пришлò врéмъя, то розсúпалась близнятками: хлòпець и дівчинка; обóйко — якъ зъ вòску вúлились у мáтіръ. А вонá собі булá такà хорóша, якъ квітка. Отъ, якъ дàвъ Богъ дітóкъ, то й кáже вонá: „Отъ же, ужé колú вони въ людéй породúлись, хай іхъ у людéй и перехрúстимо." Сіла въ золотý карéту, поклàла дітóкъ на колінки да й поіхала въ селó до попá. Не докотúлась карéта до цàрини, а вже мáтері й скàзано. Старá зарепетовáла на все селò, ухопúла кòсу да до цáрини. Бàчить дочкá видюшу смерть, якъ заголòсить до дітóкъ, а дáли: „Полинáйте жъ, дітки, пташкáми по світу: ти, сúнку, соловèйкомъ, а ти, дóню, зозýлею." Вúпурхнувъ соловéйко въ прáве, а зозýля въ ліве вікóнце зъ карéти. А карéта, й кóні, и все незнàть де ділось. Не стáло й пàніі; тільки надъ шляхомъ уродúлась глухá кропúва.

Переселеніе души.

Зъ однóю жінкою булó òсь яке приведéние. Що пійде въ пóле жать, абó брать конóплі, да постàвить у печі стрàву, дакъ хтось повиймáе зъ печи горшкú да й повидáе все чúсто. Дýмала-дýмала, щò бъ вонó таке знàчило? ні якъ не збагнýла. Прúйде—двéри позамúкани, а вхáті тілько й зоставáлась що малá дитúнка, мóже въ півъ-гóда, у колúсці. Отъ вонá удáрилась до знàхорки; сякъ тàкъ упросúла іі, ублагàла; та й прихóдить. Подивúлась, почмúхала . . . скàзано — знàхорка: зàразъ почýла

щось непѐвне. „Иди́ жъ,“ ка́же, „ти въ по̀ле, а я ту́тъ захова̀юсь да й поба́чимо, що̀ воно́ таке́ е?“ — Пішла́ жінка въ по̀ле, а зна́хорка притаілась у куто̀чку да й ди́витця. Коли́ жъ дити́на скікъ изъ коли́ски! Гля́не, ажъ то вже не дити́на, а дідъ. Самъ низе́нький, а борода́ оттакѐлезна! За́разъ за ви́ли, цу́пать изъ пе́чи горшки́, ажъ крѐкче, и поча́въ уплітать стра́ву. Якъ усе́ впо̀равъ, тоді зно̀въ ставъ дити́ною; да вже не влізе въ коли́ску, а тілько лежи́ть до́лі да репету́е на всю ха́ту. Тоді зна́хорка за ёго́; поста̀вила на деркачъ и почала̀ обру́бувать деркачъ підъ нога́ми. Воно́ кричи́ть а вона̀ рубае: воно́ кричи́ть, а вона̀ рубае. Да́лі ба́чить, що попа́вся у до́брі ру́ки, зроби́вся изно́въ дідомъ да й ка́же: „Вже я, бабу́сю, перекида́всь не ра̀зъ да й не два̀: бувъ я спе́ршу ри́бою, по́тімъ изроби́вся пта̀хомъ, мура́шкою, звіру́кою, а се ще попро́бувавъ буть чоловікомъ. Такъ нема́ лу́чче, якъ жить міжъ мура̀шками; а міжъ людьми — нема́ гірше!“

Знахоръ.

Бувъ тутъ коли́сь у на́шому селі оди́нъ Австрия́тъ, и таки́й бувъ зна̀хоръ, що було́ напра́вить, або́ одведе́ дощъ або́ градъ, якъ хо̀че. Було́ оце́ жнемъ у по́лі хлі́бъ; отъ и нахо́дить хма́ра. Ми дава́й скорій изно́сить снопи́, а ёму́ й байду́же, жне да жне собі, потя́гуе лю́льку да й ка́же: „Не бі́йтесь, дощу́ не бу́де!“ То гляди́ — и нема̀ дощу́. Разъ — се вже я своіми очи́ма ба́чивъ — жвемо́ ми жи́то; якъ ось не́бо почорніло; підня́вся вітеръ; загуло́ спе́ршу одалекі, а по́тімъ надъ са́мою у насъ голово̀ю. Грімъ, блискавіця, ви́хоръ... така́ підвяла́сь хуртови́на, що Бо̀же твоя́ во́ля! Ми за снопи́, а вінъ: „Не бійтесь, не бу́де дощу́!“ Де вже тобі не бу́де? Не слу́хаемъ ёго́. А вінъ закури́въ лю́льку да й жне собі пома́лу. Ажъ ось, де взя́вся чоловікъ на чо́рному коні и самъ уве́сь чо́рний; лети́ть и пря́мо до Австрия́та: „Эй, пусти́!“ ка́же. А Австрия́тъ: „Ні, не пущу́.“ — „Пусти, сділай ми́лость!“ — „Не пущу́: було́ такъ бага́то не набира̀ть.“ Чо́рний іздѐць припа̀въ до гри́ви и помча́вся, помча́вся по по́лю.

Тимъ ча́сомъ чо́рна хма́ра посизіла и побіліла. Стари́ на́ши поляка̀лись, що бу́де гра́дъ. А Австрия́тъ байду́же. Жне собі да ку́рить лю́льку. Ажъ ось изно́въ де ні візми́сь іздѐць; мчи́тця по

полю ще швидшъ одъ першого. Тілько сей уже ввесь у білому и на білому коні. „Пусти!“ кричить до Австріята. — „Не пущу!“ — „Пусти, Бога ради!“ — „Не пущу: було не набирать такъ багато.“ — „Эй, пусти, не видержу!“ — Тоді тілько Австріятъ розогнувсь да й каже: „Ну, вже ступай, да тілько отъ у той байракъ, що за нивою.“ Тілько що вимовивъ, уже ізція нема, а градъ такъ и сипнувъ якъ изъ кошика. Черезъ малу годину, байракъ увесь засипало, якъ есть тобі, рівно зъ краями.

VELIKORUSKÉ.

(Z gubernie Voronèžské.)

О Лихѣ одноглазомъ.

Жилъ одинъ кузнецъ. „Что,“ говоритъ, „я горя никакого не видалъ. Говорятъ: лихо на свѣтѣ есть; пойду, поищу себѣ лихо.“ Взялъ и пошелъ, выпилъ хорошенько и пошелъ искать лихо. На встрѣчу ему портной. „Здравствуй!“ — „Здравствуй.“ — „Куда идешь?“ — „Что, братъ, всѣ говорятъ: лихо на свѣтѣ есть; я никакого лиха не видалъ, иду искать.“ — „Пойдемъ вмѣстѣ. И я хорошо живу и не видалъ лиха; пойдемъ, поищемъ.“ Вотъ они шли, шли; зашли въ лѣсъ, въ густый, темный, нашли маленькую дорожку, пошли по ней — по узенькой дорожкѣ. Шли, шли по этой дорожкѣ, видятъ: изба стоитъ большая. Ночь; некуда идти. „Сёмъ,“ говорятъ, „зайдемъ въ эту избу.“ Вошли: никого тамъ нѣту, пусто, нехорошо. Сѣли себѣ и сидятъ. Вотъ и идетъ высокая женщина, худощавая, кривая, одноокая. „А!“ говоритъ, „у меня гости. Здравствуйте.“ — „Здравствуй, бабушка! мы пришли ночевать къ тебѣ.“ — „Ну хорошо; будетъ что поужинать мнѣ!“ Они перепугались. Вотъ она пошла, беремя дровъ большое принесла; принесла беремя дровъ, поклала въ печку, затопила. Подошла къ нимъ, взяла одного, портнаго, и зарѣзала, посадила въ печку и убрала. Кузнецъ сидитъ и думаетъ: что дѣлать, какъ быть? Она взяла — поужинала. Кузнецъ смотритъ въ печку и говоритъ: „Бабушка, я кузнецъ.“ — „Что умѣешь дѣлать — ковать?“ — „Да я все умѣю.“ — „Скуй мнѣ глазъ.“ — „Хорошо,“ говоритъ; „да есть ли у тебя веревка? надо тебя связать;

а то ты не дашься; я бы тебѣ вковалъ глазъ." Она пошла, принесла двѣ веревки, одну потоньше, а другую толще. Вотъ онъ связалъ ее одною, которая была потоньше. „Ну-ка, бабушка, повернися!" Она повернулась и разорвала веревку. „Ну," говоритъ, „нѣтъ, бабушка! эта не годится." Взялъ онъ толстую веревку да этою веревкою скрутилъ ее хорошенько: „повернись-ка, бабушка!" Вотъ она повернулась — не порвала. Вотъ онъ взялъ шило, разжогъ его, наставилъ на глазъ-то ей, на здоровый, взялъ топоръ да обухомъ какъ вдаритъ по шилу. Она какъ повернется и разорвала веревку, да и сѣла на порогѣ. „А, злодѣй, теперича не уйдешь отъ меня!" Онъ видитъ, что опять лихо ему; сидитъ, думаетъ: что дѣлать? Потомъ пришли съ поля овцы; она загнала овецъ въ свою избу ночевать. Вотъ кузнецъ ночевалъ ночь. Поутру стала она овецъ выпускать. Онъ взялъ шубу да вывернулъ шерстью вверхъ, да въ рукава-то надѣлъ и подползъ къ ней какъ овечка. Она все по одной выпускала; какъ хватитъ за спинку, такъ и выкинетъ ее. И онъ подползъ; она и его хватила за спинку и выкинула. Выкинула его, онъ всталъ и говоритъ: „прощай, Лихо! натерпѣлся я отъ тебя лиха; теперь ничего не сдѣлаешь." Она говоритъ: „постой, еще натерпишься, ты не ушелъ!"

И пошелъ кузнецъ опять въ лѣсъ по узенькой тропинкѣ. Смотритъ: въ деревѣ топорикъ съ золотой ручкой; захотѣлъ себѣ взять. Вотъ онъ взялся за этотъ топорикъ, рука и пристала къ нему. Что дѣлать? никакъ не оторвешь. Оглянулся назадъ: идетъ къ нему Лихо и кричитъ: „вотъ ты, злодѣй, и не ушелъ!" Кузнецъ вынулъ ножичекъ, въ карманѣ у него былъ, и давай эту руку пилить; отрѣзалъ ее и ушелъ. Пришелъ въ свою деревню и началъ показывать руку, что теперь видѣлъ Лихо. „Вотъ," говоритъ, „посмотрите, каково оно: я," говоритъ, „безъ руки, а товарища моего совсѣмъ съѣла." Тутъ и сказкѣ конецъ.

Баба-Яга.

Жилъ себѣ дѣдъ да баба; дѣдъ овдовѣлъ и женился на другой женѣ, а отъ первой жены осталась у него дѣвочка. Злая мачиха ее не полюбила, била ее и думала, какъ бы вовсе извести. Разъ отецъ уѣхалъ куда-то: мачиха и говоритъ дѣвочкѣ:

„поди къ своей теткѣ, моей сестрѣ, попроси у неё иголочку и ниточку — тебѣ рубашку сшить.“ А тетка эта была баба-Яга, костяная нога. Вотъ дѣвочка не была глупа, да зашла прежде къ своей родной теткѣ.—„Здравствуй, тетушка!“ — „Здравствуй, родимая. Зачѣмъ пришла?“ — „Матушка послала къ своей сестрѣ попросить иголочку и ниточку — мнѣ рубашку сшить.“ Та ее и научаетъ: „тамъ тебя, племянушка, будетъ березка въ глаза стегать — ты ее ленточкой перевяжи; тамъ тебѣ ворота будутъ скрипѣть и хлопать — ты подлей имъ подъ пяточки маслица; тамъ тебя собаки будутъ рвать — ты имъ хлѣбца брось; тамъ тебѣ котъ будетъ глаза драть — ты ему ве(т)чины дай.“ Пошла дѣвочка; вотъ идетъ, идетъ, и пришла.

Стоитъ хатка, а въ ней сидитъ баба-Яга, костяная нога, и ткетъ. „Здравствуй, тетушка!“ — „Здравствуй, родимая.“—„Меня матушка послала попросить у тебя иголочку и ниточку — мнѣ рубашку сшить.“—„Хорошо; садись покуда ткать.“ Вотъ дѣвочка сѣла за красна; а баба-Яга вышла и говоритъ своей работницѣ: „ступай, истопи баню да вымой племянницу, да смотри хорошенько; я хочу ею позавтракать. Дѣвочка сидитъ ни жива, ни мертва, вся перепуганная, и проситъ она работницу: „родимая моя, ты не столько дрова поджигай, сколько водой заливай, рѣшетомъ воду носи“ — и дала ей платочекъ. Баба-Яга дожидается; подошла она къ окну и спрашиваетъ: „ткешь ли, племянушка, ткешь ли, милая?“ — „Тку, тетушка, тку, милая!“ Баба-Яга и отошла, а дѣвочка дала коту ве(т)чинки и спрашиваетъ: „нельзя ли какъ-нибудь уйти отсюдова?“ — „Вотъ тебѣ гребешокъ и полотенце,“ говоритъ котъ, „возьми ихъ и убѣжи; за тобою будетъ гнаться баба-Яга, ты приклони ухо къ землѣ и какъ заслышишь, что она близко, брось сперва полотенце — сдѣлается широкая, широкая рѣка; если жъ баба-Яга перейдетъ черезъ рѣку и станетъ догонять тебя, ты опять приклони ухо къ землѣ, и какъ услышишь, что она близко, брось гребешокъ — сдѣлается дремучій, дремучій лѣсъ: сквозь него она ужь не проберется!“

Дѣвочка взяла полотенце и гребешокъ и побѣжала: собаки хотѣли ее рвать — она бросила имъ хлѣбца, и онѣ ее пропустили; ворота хотѣли захлопнуться — она подлила имъ подъ пяточки маслица, и они ее пропустили; березка хотѣла ей глаза выстегать — она ее ленточкой перевязала, и та ее пропустила.

А котъ сѣлъ за красна и ткетъ: не столько наткалъ, сколько напуталъ. Баба-Яга подошла къ окну и спрашиваетъ: „ткешь ли, племянушка, ткешь ли, милая?“ — „Тку, тетка, тку, милая,“ отвѣчаетъ грубо котъ. Баба-Яга бросилась въ хатку, увидѣла, что дѣвочка ушла, и давай бить кота и ругать, зачѣмъ не выцарапалъ дѣвочкѣ глаза. — „Я тебѣ сколько служу,“ говоритъ котъ, „ты мнѣ косточки не дала; а она мнѣ ве(т)чинки дала.“ Баба-Яга накинулась на собакъ, на ворота, на березку и на работницу, давай всѣхъ ругать и колотить. Собаки говорятъ ей: „мы тебѣ сколько служимъ, ты намъ горѣлой корочки не бросила, а она намъ хлѣбца дала:“ ворота говорятъ: „мы тебѣ сколько служимъ, ты намъ водицы подъ пяточки не подлила, а она намъ маслица подлила:“ березка говоритъ: „я тебѣ сколько служу, ты меня ниточкой не перевязала, а она меня ленточкой перевязала;“ работница говоритъ: „я тебѣ сколько служу, ты мнѣ тряпочки не подарила, а она мнѣ платочекъ подарила.“

Баба-Яга, костяная нога, поскорѣй сѣла на ступу, толкачемъ погоняетъ, помеломъ слѣдъ замѣтаетъ, и пустилась въ погоню за дѣвочкой. Вотъ дѣвочка приклонила ухо къ землѣ и слышитъ, что баба-Яга гонится — и ужь близко, взяла да-й бросила полотенце: сдѣлалась рѣка такая широкая, широкая! Баба-Яга пріѣхала къ рѣкѣ и отъ злости зубами заскрипѣла, воротилась домой, взяла своихъ быковъ и пригнала къ рѣкѣ; быки выпили всю рѣку дочиста. Баба-Яга пустилась опять въ погоню. Дѣвочка приклонила ухо къ землѣ и слышитъ, что баба-Яга близко, бросила гребешокъ: сдѣлался лѣсъ такой дремучій да страшный! Баба-Яга стала его грызть, но сколь ни старалась — не могла прогрызть и воротилась назадъ.

А дѣдъ уже пріѣхалъ домой и спрашиваетъ: „гдѣ же моя дочка?“ — „Она пошла къ тетушкѣ,“ говоритъ мачиха. Немного погодя и дѣвочка прибѣжала домой. „Гдѣ ты была?“ спрашиваетъ отецъ. — „Ахъ, батюшка,“ говоритъ она, „такъ и такъ — меня матушка посылала къ теткѣ попросить иголочку съ ниточкой мнѣ рубашку шить, а тетка — баба-Яга, меня съѣсть хотѣла.“ — „Какъ же ты ушла, дочка?“ — „Такъ и такъ,“ разсказываетъ дѣвочка. Дѣдъ, какъ узналъ все это, разсердился на жену и разстрѣлилъ ее, а самъ съ дочкою сталъ жить да поживать, да добра наживать. И я тамъ былъ, медъ-пиво пилъ: по усамъ текло, въ ротъ не попало.

Царевичъ-Козлёночекъ.

Жили-были себѣ царь и царица; у нихъ были сынъ и дочь, сына звали Иванушкой, а дочь Алёнушкой. Вотъ царь съ царицею померли: остались дѣти одни и пошли странствовать по бѣлому свѣту. Шли, шли, шли... идутъ и видятъ прудъ, а около пруда пасётся стадо коровъ. „Я хочу пить" говоритъ Иванушка. — „Не пей, братецъ! а то будешь телёночкомъ," говоритъ Алёнушка. Онъ послушался, и пошли они дальше; шли — шли, и видятъ рѣку, а около ходитъ табунъ лошадей. „Ахъ сестрица! еслибъ ты знала, какъ мнѣ пить хочется." — „Не пей, братецъ! а то сдѣлаешься жеребеночкомъ." Иванушка послушался, и пошли они дальше; шли — шли, и видятъ озеро, а около него гуляетъ стадо овецъ. „Ахъ, сестрица! мнѣ страшно пить хочется." — „Не пей, братецъ! а то будешь баранчикомъ." Иванушка послушался, и пошли они дальше; шли — шли и видятъ ручей, а возлѣ стерегутъ свиней. „Ахъ, сестрица! я напьюся; мнѣ ужасно пить хочется." — „Не пей, братецъ! а то будешь поросёночкомъ." Иванушка опять послушался, и пошли они дальше; шли — шли, и видять: пасётся у воды стадо козъ. „Ахъ, сестрица! я напьюся." — „Не пей, братецъ! а то будешь козлёночкомъ." Онъ не вытерпѣлъ и не послушался сестры, напился и сталъ козлёночкомъ, прыгаетъ предъ Алёнушкой и кричитъ: мекеке! мекеке!

Алёнушка обвязала его шелковымъ поясомъ и повела съ собою, а сама-то плачетъ, горько плачетъ... Козлёночекъ бѣгалъ — бѣгалъ и забѣжалъ разъ въ садъ къ одному царю. Люди увидали и тотчасъ доказываютъ царю: „у насъ, Ваше Царское Величество, въ саду козлёночекъ, и держитъ его на поясѣ дѣвица, да такая изъ себя красавица." Царь приказалъ спросить, кто она такая. Вотъ люди и спрашиваютъ её: откуда она и чьего роду-племени? — „Такъ и такъ," говоритъ Алёнушка, „былъ царь и царица, да померли; остались мы дѣти: я — царевна, да вотъ братецъ мой, царевичъ; онъ не утерпѣлъ, напился водицы и сталъ козлёночкомъ." Люди доложили все это царю. Царь позвалъ Алёнушку, разспросилъ обо всёмъ; она ему приглянулась, и царь захотѣлъ на ней жениться. Скоро сдѣлали свадьбу, и стали жить себѣ, и козлёночекъ съ ними, гуляетъ себѣ по саду, а пьетъ и ѣстъ вмѣстѣ съ царемъ и съ царицею.

Вотъ поѣхалъ царь на охоту. Тѣмъ временемъ пришла кол-

дунья и навела на царицу порчу: сдѣлалась Алёнушка больная, да такая худая да блѣдная. На царскомъ дворѣ все пріуныло; цвѣты въ саду стали вянуть, деревья сохнуть, трава блёкнуть. Царь воротился и спрашиваетъ царицу: „али ты чѣмъ нездорова?“ — „Да, хвораю,“ говоритъ царица. На другой день царь опять поѣхалъ на охоту. Алёнушка лежитъ больная; приходитъ къ ней колдунья и говоритъ: „хочешь, я тебя вылѣчу; выходи къ такому-то морю столько-то зорь и пей тамъ воду.“ Царица послушалась и въ сумеркахъ пошла къ морю, а колду́нья ужъ дожидается, схватила её, навязала ей на шею камень и бросила въ море. Алёнушка пошла на дно; козлёночекъ прибѣжалъ и горько, горько заплакалъ. А колдунья оборотилась царицею и пошла во дворецъ. Царь пріѣхалъ и обрадовался, что царица опять стала здоро́ва. Собрали на столъ и сѣли обѣдать. „А гдѣ же козлёночекъ?“ спрашиваетъ царь.—„Не надо его,“ говоритъ колдунья; „я не велѣла пускать; отъ него такъ и несётъ козлятиной!“ — На другой день, только царь уѣхалъ на охоту, колдунья козлёночка била-била, колотила-колотила, и грозитъ ему: „вотъ воротится царь, я попрошу тебя зарѣзать.“ Пріѣхалъ царь; колдунья такъ и пристаётъ къ нему: „прикажи, да прикажи зарѣзать козлёночка; онъ мнѣ надоѣлъ, опротивилъ совсѣмъ!“ Царю жалко было козлёночка, да дѣлать нечего — она такъ пристаетъ, такъ упрашиваетъ, что царь наконецъ согласился и позволилъ его зарѣзать. Видитъ козлёночекъ: ужъ начали точить на него ножи булатные, заплакалъ онъ, побѣжалъ къ царю и просится: „царь, пусти меня на̀ море сходить, водицы испить, кишочки всполоскать.“ Царь пустилъ его. Вотъ козлёночекъ прибѣжалъ къ морю, сталъ на берегу и жалобно закричалъ:

Алёнушка, сестрица моя!
выплынь, выплынь на бе́режокъ:
огни горятъ горючіе,
котлы кипятъ кипучіе,
ножи точатъ булатные,
хотятъ меня зарѣзати!

Она ему отвѣчаетъ:

Иванушка — братецъ!
тяжолъ камень ко дну тянетъ,
люта змія сердце высосала!

Козлёночекъ заплакалъ и воротился назадъ. Посерёдъ дня опять просится онъ у царя: „царь, пусти меня нà море сходить, водицы испить, кишочки всполоскать.“ Царь пустилъ его. Вотъ козлёночекъ прибѣжалъ къ морю и жалобно закричалъ:

Алёнушка, сестрица моя!
выплынь, выплынь на бе́режокъ:
огни горятъ горючіе,
котлы кипятъ кипучіе,
ножи точатъ булатные,
хотятъ меня зарѣзати!

Она ему отвѣчаетъ:

Иванушка — братецъ!
тяжолъ камень ко дну тянетъ,
люта змія сердце высосала!

Козлёночекъ заплакалъ и воротился домой. Царь и думаетъ: что бы это значило, козлёночекъ всё бѣгаетъ на́ море? Вотъ попросился козлёночекъ въ третій разъ: „царь, пусти меня на море сходить, водицы испить, кишочки всполоскать.“ Царь отпустилъ его, и самъ пошолъ за нимъ слѣдомъ; приходитъ къ морю и слышитъ — козлёночекъ вызываетъ сестрицу:

Алёнушка, сестрица моя!
выплынь, выплынь на бе́режокъ:
огни горятъ горючіе,
котлы кипятъ кипучіе,
ножи точатъ булатные,
хотятъ меня зарѣзати!

Алёнушка всплыла къ верху и показалась надъ водой. Царь ухватилъ её, сорвалъ съ шеи камень, и вытащилъ Алёнушку на берегъ, да и спрашиваетъ: какъ это ста́лося? Она ему всё разсказала. Царь обрадовался, козлёночекъ тоже — такъ и прыгаетъ, въ саду всё зазеленѣло и зацвѣло. А колдунью приказалъ царь казнить: разложили на дворѣ костёръ дровъ и сожгли её. Послѣ того царь съ царицей и съ козлёночкомъ стали жить да поживать, да добра наживать и по прежнему вмѣстѣ и пили и ѣли.

(Z gubernie Orlovské.)

Косоручка.

Въ нѣкоторомъ царствѣ, не въ нашемъ государствѣ, жилъ купецъ богатый; у него двое дѣтей, сынъ и дочь. И померли отецъ съ матерью. Братецъ и говоритъ сестрицѣ: „пойдемъ, сестрица, съ эстого города вонъ; вотъ я займусь въ лавочкѣ — будемъ торговать, тебѣ найму фатерку — будешь жить.“ Ну вотъ они пошли въ другую губерню. Пришли въ другу губерню. Вотъ братъ опредѣлился, нанялъ лавочку съ краснымъ товаромъ. Вздумалось братцу жениться; вотъ онъ женился, взялъ таку себѣ жену — волшебницу. Собиратся братъ въ лавочку торговать и приказыватъ сестрицѣ: „смотри, сестрица, въ домѣ.“ Женѣ ненавистно стало, что онъ приказыватъ сестрѣ. Только она фтрафила, какъ мужу возвратиться, взяла перебила всю небель, и ожидаетъ мужа. Она встрѣчаетъ его и говоритъ: „вотъ какая у тебя сестра, перебила у насъ въ кладовой всю небель!“ — „Что же, это наживное дѣло,“ отвѣчаетъ мужъ.

Вотъ на другой день отправляется въ лавку, прощается съ женою и сестрой, и приказыватъ сестрѣ: „смотри, сестрица, пожаласта, въ домѣ какъ можно лучше.“ Вотъ жена это узнала время, въ какое быть мужу, входитъ въ конюшню и мужниному любимому коню голову снесла саблей. Стоитъ на крыльцѣ и ждетъ его. „Вотъ,“ говоритъ, „какая сестра твоя, любимому коню твому,“ говоритъ, „голову снесла!“ — „Эхъ, собачье собакамъ ѣсть,“ отвѣчаетъ мужъ.

На третій день опять идетъ мужъ въ лавки, прощается и говоритъ сестрѣ: „смотри, пожаласта, за хозяйкой, чтобъ она сама надъ собой что не сдѣлала, али надъ младенцемъ, паче чаянія она родитъ.“ Она какъ родила младенца, взяла и голову срубила. Сидитъ и плачетъ надъ младенцемъ. Вотъ приходитъ это мужъ. „Вотъ ка̀ка твоя сестрица! не успѣла я родить младенца, она взяла и саблей ему голову снесла.“ Вотъ мужъ ничего не сказалъ, залился слезьми и пошолъ отъ нихъ прочь.

Прихо̀дитъ ночь. Въ самую полночь онъ подымается и говоритъ: „сестрица милая! собирайся, поѣдимъ мы съ тобой къ обѣдни.“ Она и говоритъ: „братецъ родимой! нынче кажется праздника никакого нѣтъ.“ — „Нѣтъ, сестрица, есть праздникъ, по-

ѣдимъ." — „Еще рано," говоритъ, „намъ ѣхать, братецъ!" — „Нѣтъ, ваше (дѣло) дѣвичье, скоро ли," говоритъ, „вы уберетесь!" Сестрица милая стала убираться; убирается не убирается она, руки у ней всё отваливаются. Подходитъ братецъ и говоритъ: „ну, проворнѣй, сестрица, одѣвайся." — „Вотъ," говоритъ, „еще рано, братецъ!" — „Нѣтъ, сестрица, не рано — время." Собралась сестрица. Сѣли и поѣхали къ обѣднѣ. Ѣхали долго ли, не мало; подъѣзжаютъ къ лѣсу. Сестра говоритъ: „что это за лѣсъ?" Онъ отвѣчаетъ: „это ограда вокругъ церкви." Вотъ за кустикъ зацѣпились дрожечки. Братецъ говоритъ: „встань, сестрица, отцѣпи дрожечки." — „Ахъ, братецъ мой милый! я не могу, я платье замараю." — „Я, сестрица, тебѣ новое платье куплю, лучше этого." Вотъ она встала съ дрожекъ, стала отцѣпливать, — братецъ ей по локоть ручки отрубилъ, самъ вдарилъ по лошади и уѣхалъ отъ неё. Осталась сестрица, залилась слезьми и пошла по лѣсу. Вотъ она сколько ни шла, долго ли, коротко ли ходила по лѣсу, вся ощипалась, а слѣду не найдётъ, какъ выйти изъ лѣсу. Вотъ тропиночка вышла и вывела её изъ лѣсу уже чрезъ нѣсколько годовъ. Вышла она съ эстого лѣсу и приходитъ въ купеческій городъ, и подходитъ къ богатищему купцу подъ окна милостину просйть. Въ-у этого купца сынъ былъ, единый какъ глазъ во лбу, и влюбился онъ въ эту нищенку. Говоритъ: „папенька съ маменькой, жените мене." — „На кого же тебе женить?" — „На этой нищенкѣ." — „Ахъ, другъ мой! развѣ въ городѣ у купцовъ нѣтъ дочерей хорошихъ?" — „Да жените; ежели вы мене не жените, я что-нибудь," говоритъ, „надъ собой сдѣлаю." Вотъ имъ это обидно, что̀ одинъ сынъ какъ глазъ во лбу; собрали всѣхъ купцовъ, все священство, и спрашиваютъ: что присудятъ, женить ли на нищенкѣ, или нѣтъ? Вотъ священники сказали: „стало его судьба такая, что его Богъ благословляетъ на нищенкѣ жениться."

Вотъ онъ съ нею пожилъ годъ и другой, и отправляется въ другую губерню, гдѣ её братъ, значитъ, сидитъ въ лавочкѣ. Вотъ онъ прощается и про́ситъ: „папенька съ маменькой! не оставьте вы мою жену; не равно̀ она родитъ, вы пишите ко мнѣ тотъ разъ и тотъ часъ." Какъ уѣхалъ сынъ, такъ чрезъ два-ли, чрезъ три-ли мѣсяца жена его родила: по локти въ золотѣ, по бокамъ часты звѣзды, во лбу свѣтёлъ мѣсяцъ, противъ сердца красно солнце. Какъ отецъ съ матерью обрадовались, такъ тотчасъ сыну своему любимому письмо стали писать. Посылаютъ старичка съ запиской

съ эстою поскоряючи. А невѣстка ужъ, значить, узнала объ этомъ, зазываетъ старичка: „поди, батюшка, сюда, отдохни.“ — „Нѣтъ, мнѣ некогда, на скорую руку посылаютъ.“ — „Да поди, батюшка, отдохни, пообѣдаешь.“ Вотъ посадила его обѣдать, а сумочку его унесла, вынула записочку, прочитала, изорвала её на мелкія клочьи, и написала другую: что „твоя,“ говорить, „жена родила — половина собачьяго, половина ведмежачьяго; прижила въ лѣсу съ звѣрями.“ Приходить старичокъ къ купеческому сыну, подаеть записку; онъ прочиталъ, да слезьми и залился. Написалъ письмо: что „до мово пріѣзду не трогать; самъ пріѣду и узнаю, какой младенецъ народился.“ Вотъ, потомъ это волшебница опять зазываетъ старичка: „поди посиди, отдохни,“ говорить. Вотъ онъ зашолъ, она кой-какъ опять заговорила его, вытащила у него записку, прочитала, изорвала, и написала, что какъ записка на дворъ, такъ чтобъ ее долой со двора согнать. Принесъ старикъ эту записочку; прочитали и огорчились отецъ и мать: „чтожъ это,“ говорятъ, „онъ насъ въ изъянъ ввелъ? женили мы его, стало ему жена ненадобна стала!“ Жаль имъ не такъ жену, какъ жаль младенца. Взяли благословили ее и младенца, привязали младенца къ её грудямъ, и отпустили со двора.

Вотъ она пошла, залилась горькими слезьми, шла долго ли, коротко ли — всё чистое поле, нѣтъ ни лѣсу, ни деревни нигдѣ. Подходить она къ лощинѣ, и такъ ей напиться захотѣлось. Глянула въ правую сторону — стоить колодезь. Вотъ ей напиться-то хочется, а наклониться боится, чтобъ не уронить робенка. Вотъ поглазилось ей, что будто бы вода ближе стала. Она наклонилась, робенокъ и выпалъ, и упалъ въ колодезь. И ходить она вкругъ колодезя и плачеть: какъ младенца достать изъ воды? Подходить старичокъ и говорить: „что ты, раба, плачешь?“ — „Какъ мнѣ не плакать! я наклонилась къ колодцу воды напиться, младенецъ мой упалъ въ воду.“—„Поди нагнись, возьми его.“ — „Нѣтъ, батюшка, у меня рукъ нѣтъ—одни локоточки.“—„Да поди нагнись, возьми робенка!“ Вотъ она подошла къ колодезю, стала протягивать руки, ей Господь и пожаловалъ — очутились цѣлыя руки. Она нагнулась; достала робенка и стала Богу молиться на всѣ четыре стороны.

Помолилась Богу, пошла и пришла ко двору, гдѣ её братъ и мужъ, и просится ночевать. Вотъ мужъ говорить: „братъ, пусти нищенку; нищенки умѣютъ и сказки, и приказки, и правды

умѣютъ сказывать.“ Вотъ невѣстка говоритъ: „у насъ негдѣ ночевать, тѣсно!“ — „Нѣтъ, братъ, пусти пожаласта; смерть люблю, какъ нищенки сказываютъ сказки и приказки!“ Вотъ пустили ее. Она и сѣла на печку съ младенцемъ своимъ. Мужъ и говоритъ: „ну, душенька, скажи-ка намъ сказочку... ну, хоть какую сто̀рьицу скажи.“ Она и говоритъ: „сказки я не умѣю сказывать и приказки, а умѣю правды сказывать. Слушайте,“ говоритъ, „господа! какъ я вамъ буду правду сказывать“ — и начала разсказывать: „въ нѣкоторомъ царствѣ, не въ нашемъ государствѣ, жилъ купецъ богатый; у него двое дѣтей, сынъ и дочь. И померли отецъ съ матерью. Братецъ и говоритъ сестрицѣ: пойдемъ, сестрица, съ эстого города. И пришли они въ другу губерню. Братъ опредѣлился, нанялъ лавочку съ краснымъ товаромъ. Вотъ вздумалось ему жениться; онъ женился — взялъ себѣ жену волшебницу...“ Тутъ невѣстка заворчала: „вотъ пошла вякать, б.... этакая!“ А мужъ говоритъ: „сказывай, сказывай, матушка, смерть люблю такія сто̀ріи!“ — „Вотъ,“ говоритъ нищенка, „собиратся братъ въ лавочку торговать и приказываетъ сестрицѣ: смотри, сестрица, въ домѣ! Жена обижается, что онъ всё сестрѣ приказыватъ; вотъ она по злости всю небель переколотила...“ И какъ она всё разсказала, какъ онъ её къ обѣдни повёзъ, ручки отрѣзалъ, какъ она родила̀, какъ невѣстка заману̀ла старичка, — невѣстка наизнова кричитъ: „вотъ, начала чуху городить!“ Мужъ говоритъ: „братъ, вели своей женѣ замолчать; вѣдь сто̀рія-то славная!“ Вотъ она досказала, какъ мужъ писалъ, чтобъ оставить робенка до пріѣзда; а невѣстка ворчитъ: „вотъ чушь какую по̀ритъ!“ Вотъ она досказала, какъ она пришла къ дому этому; а невѣстка заворчала: „Вотъ, б...., начала орать!“ Мужъ говоритъ: „братъ, вели ей замолчать; что она всё перебиваитъ?“ Вотъ досказала, какъ её пустили въ избу и какъ начала она имъ правды сказывать... Тутъ она указываетъ на нихъ и говоритъ: „вотъ мой мужъ, вотъ мой братъ, а эта моя невѣстка!“ Тутъ мужъ вскочилъ къ ней на печку, и говоритъ: „ну, мой другъ, покажи же мнѣ младенца, правду ли писали отецъ и мать.“ Взяли робеночка, развили — такъ всю комнату и освя̀тило! „Вотъ правда-истина, что не сказки-то говорила: вотъ моя жена, вотъ мой сынъ — по локти въ золотѣ, по бокамъ часты звѣзды, во лбу свѣтёлъ мѣсяцъ, а противъ сердца красно солнце!“

Вотъ братъ взялъ изъ конюшни самую что̀ ни лучшую ко-

былицу, привязалъ къ хвосту жену свою, и пустилъ её по чисту́ полю. Потёль она её мыкала, покель принесла одну косу её, а самоё растрепала по полю. — Тогда запрягли тройку лошадей и поѣхали домой къ отцу, къ матери; стали жить да поживать, добра наживать. Я тамъ была, и мёдъ-вино пила, по усамъ текло и въ ротъ не попало.

(Z gubernie Tambovské.)

Яга-бура.

Въ одной семьѣ было три брата; бо́льшаго прозывали Бараномъ, средняго Козломъ, а меньшаго звали Чуфиль-Филюшка. Вотъ однажды всѣ они трое пошли въ лѣсъ, а въ лѣсу жилъ караульщикомъ родной ихъ дѣдушка. У этого дѣдушки Баранъ да Козёлъ оставили своего роднаго брата Чуфиль-Филюшку, а сами пошли въ лѣсъ на охоту. Филюшкѣ была и воля и доля: дѣдушка былъ старъ и большой недогадъ, а Филюшка троватъ. Захотѣлось ему съѣсть яблочко; онъ отвернулся отъ дѣдушки да въ садъ, и залѣзъ на яблонь. Вдругъ откуда ни взялась Ягабура въ желѣзной ступѣ, съ пихтилемъ въ рукѣ; прискакала къ яблонѣ и сказала: „здорово, Филюшка! зачѣмъ туда залѣзъ?“ — „Да вотъ яблочко сорвать,“ сказалъ Филюшка.—„На-ка, родимой, тебѣ моего яблочка.“—„Это гнилое,“ сказалъ Филюшка.—„На вотъ другое!“—„А это червивое.“—„Ну, будетъ тебѣ дурачиться, Филюшка! а ты вотъ возьми-ка у меня яблочко-то изъ ручки въ ручку.“ Онъ протянулъ руку. Яга-бура какъ схватитъ его, посадила въ ступу и поскакала по кустамъ, по лѣсамъ, по оврагамъ, борзо погоняетъ ступу пихтилемъ. Тутъ Филюшка, опомнившись, началъ кричать: „Козёлъ, Баранъ! бѣжите скорѣй! меня Яга утащила за тѣ горы за крутыя, за тѣ лѣса за тёмные, за тѣ степи за гусиновыя.“ Козёлъ и Баранъ отдыхали тогда; одинъ (изъ нихъ) лежалъ на землѣ, вотъ ему и слышится — кричитъ кто-то. „Прислонись-ка ты къ землѣ!“ говоритъ лежачій сѣдячему.—„Ой, это кричитъ нашъ Филюшка!“ Пустились они бѣжать, бѣжали-бѣжали и догнали Ягу-буру, отбили Филюшку и привезли къ дѣдушкѣ, а дѣдушка съ ума по нёмъ сошолъ! Вотъ приказали они дѣдушкѣ смотрѣть за Филюшкой, а сами ушли.

Филюшка по прежней уловкѣ опять залѣзъ на яблонь; только залѣзъ, а Яга-бура опять передъ нимъ и даётъ ему яблочко. „Нѣтъ, не обманешь меня, злодѣйка!“ сказалъ Филюшка. — „Да ты, Филюшка! хоть поймай у меня яблочко, я тебѣ брошу.“ — „Хорошо, кидай!“ Яга нарочно кинула ему яблочко пониже; онъ потянулся за яблочкомъ, хотѣлъ было схватить, — вдругъ хвать его за руку Яга-бура и помчала безъ памяти опять по горамъ, по доламъ и по тёмнымъ лѣсамъ; притащила его въ свой домъ, вымыла, выхолила и посадила въ коникъ.

Вотъ по утру собирается Яга итти въ лѣсъ и приказываетъ своей дочери: „ну, дочка моя! истопи печь жарко-нажарко и зажарь мнѣ Чуфиль-Филюшку къ ужоткому!“ — а сама ушла на добычу. Дочь истопила жарко печку, взяла-связала Филюшку и положила на лопату, и только хочетъ пихнуть его въ печку—онъ упрётъ да и упрётъ въ чело ногами. „Ты не такъ, Филюшка!“ сказала дочь Яги-бурой. — „Да какъ же?“ говоритъ Филюшка, „я не умѣю.“—„Вотъ какъ, пусти-ка я тебя научу“ —и легла на лопату, какъ надо, а Чуфиль-Филюшка былъ малой не промахъ! какъ вдругъ сунетъ её въ печь и закрылъ заслономъ крѣпко-накрѣпко. Прошло не больше, какъ часа два-три, Филюшка учуялъ, что запахло жаренымъ, отслонилъ заслонку и вынулъ дочь Яги-бурой изжаренную, помазалъ её масломъ, прикрылъ на сковородѣ полотенцомъ и положилъ въ коникъ; а самъ ушолъ на потолокъ, да взялъ съ собою буднишной пихтиль и ступу Яги-бурой. Вотъ передъ вечеромъ приходитъ Яга-бура, прямо сунулась въ коникъ и вытащила жаркое; поѣла всё, собрала всѣ костки, разложила ихъ на землѣ рядомъ и начала по нимъ кататься, а про дочь и не встрянётся — думаетъ, что она въ другой избѣ шерсть прядётъ. Вотъ Яга катаючись приговариваетъ: „любезная моя дочь! выйди ко мнѣ и покатайся со мною на Филюшкиныхъ косточкахъ!“ А Филюшка съ потолка кричитъ: „покатайся, мать, поваляйся, мать, на дочерниныхъ косточкахъ!“—„А! ты тамъ разбойникъ? постой же, я тебѣ задамъ!“ — заскрипѣла зубами, застучала ногами и лѣзитъ на потолокъ. Чуфилюшка не испугался, схватилъ пихтиль и со всего маху ударилъ её по лбу: Яга лишь брыкнула нá земь. Тутъ Филюшка залѣзъ на крышу; увидалъ, что летятъ гуси, онъ и кричитъ имъ: „дайте мнѣ по пёрушку, я сдѣлаю себѣ крылушки.“ Они дали ему по пёрушку; онъ и полетѣлъ домой. А дома его ужъ давнымъ — давно за упокой поминаютъ; потомъ,

какъ увидали его — всѣ несказанно обрадовались, и вмѣсто упокойной затѣяли превеселую гульбу, и стали себѣ жить-поживать да больше добра наживать.

(Z gubernie Rjazaňské.)

Медвѣдь и три сестры.

Жилъ былъ мужичекъ; у него было три дочери и была у него на гумнѣ намолоченная рожь. Онъ и посылаетъ своихъ дочерей стеречь, чтобъ куры рожь не разтаскали и не разклевали. Пошла старшая дочь; пришла, глядитъ: приходитъ котъ съ кувшиномъ. Насыпалъ въ этотъ кувшинъ ржи и побѣжалъ; она за нимъ. Котъ съ гумна и она съ гумна; котъ въ поле и она въ поле; котъ въ лѣсъ и она въ лѣсъ; котъ въ избушку и она въ избушку. И увидала она: въ избушкѣ лежитъ медвѣдь. И говоритъ ей этотъ медвѣдь: „красная дѣвица, выйди за меня замужъ!" — „Нѣтъ, я за тебя не пойду замужъ!" — „А то я тебя съѣмъ". Она согласилась и вышла за него замужъ.

Медвѣдь пошелъ гулять и говоритъ ей: „покамѣстъ я буду гулять, ты напеки мнѣ пышекъ!" Далъ онъ ей ключи отъ всѣхъ комнатъ и говоритъ ей: „во всѣ," говоритъ, „ты комнаты ходи, а вотъ въ эдакую-то не ходи!" Только онъ ушелъ, она и говоритъ: „отчего онъ мнѣ не велѣлъ въ эту комнату ходить? Дай я посмотрю, что въ ней есть!" — Пошла въ эту комнату; приходитъ въ нее, смотритъ: а въ ней смола кипитъ. Она подошла да пальчикъ и окунула въ смолу, онъ и отпалъ у ней. Приходитъ этотъ медвѣдь и говоритъ: „испекла ты мнѣ пышекъ?" Она ему и говоритъ: „испекла!" — „Подай мнѣ ихъ!" — Стала она ему подавать пышки; онъ и увидалъ, что у ней палецъ завязанъ и говоритъ ей: „жена! что это у тебя палецъ завязанъ?" — Она и говоритъ: „я капустку рубила да обрубила." — „Ну-ка покажи!" — Она ему показала; онъ ее и съѣлъ.

Вотъ отецъ и говоритъ средней дочери: „эта," говоритъ, „шельма загулялась; поди," говоритъ, „ты карауль рожь!" — Она пошла. Опять пришелъ котъ съ кувшиномъ. Погналась она за нимъ. Котъ въ поле, она въ поле; котъ въ лѣсъ и она въ лѣсъ; котъ въ избушку и она въ избушку. Увидала медвѣдя; также вышла за

него замужъ. Пошелъ опять медвѣдь гулять, отдалъ ей ключи, не велѣлъ ей ходить только въ одну комнату. А она пошла, окунула пальчикъ въ смолу; онъ и отпалъ у ней. Медвѣдь пришелъ, увидалъ, съѣлъ и ее.

Вотъ отецъ и говоритъ младшей дочери: „эта,“ говоритъ, „шельма загулялась; поди,“ говоритъ, „ты карауль рожь!“ — Она и пошла. Глядитъ: котъ прибѣгаетъ съ кувшиномъ, насыпалъ ржи и бѣжитъ съ гумна; она за нимъ. Котъ съ гумна, и она съ гумна; котъ въ поле и она въ поле; котъ въ лѣсъ и она въ лѣсъ; котъ въ избушку и она въ избушку. Вбѣгаетъ туда, видитъ: медвѣдь лежитъ. Медвѣдь и говоритъ ей: „красная дѣвица, выйди за меня замужъ!“ — „Пожалуй,“ говоритъ. Опять пошелъ онъ гулять и говоритъ: „испеки мнѣ,“ говоритъ, „пышекъ!“ Отдаетъ ей всѣ ключи и говоритъ: „вотъ въ эдакую-то комнату ходи, а въ эдакую не ходи!“ Только онъ ушелъ; она и говоритъ: „отчего,“ говоритъ, „онъ мнѣ не велѣлъ ходить? Пойду, посмотрю, что у него тамъ есть“. — Приходитъ въ эту комнату, а въ ней смола кипитъ. Посмотрѣла она въ эту смолу, глядитъ, а сестрины пальцы въ этой смолѣ. Она и говоритъ: „вотъ гдѣ,“ говоритъ, „сестры-то мои погибли!“ Пошла въ другую комнату, видитъ: въ этой комнатѣ золото все насыпано. Она взяла это все золото, заказала себѣ ступу, толкачь; ей сдѣлали. Дала она тысячу рублей, чтобъ ступу на навѣсъ подняли.

Насыпала она въ эту ступу золота, сѣла въ нее и поѣхала домой. Отъѣхала немного отъ медвѣжей избы, глядитъ: а медвѣдь домой идетъ, прямо въ избу пошелъ. Увидалъ, что его жены нѣтъ, сунулся въ ту комнату, въ другую, въ третью, глядитъ: золота нѣтъ. Вышелъ на дворъ. А она (жена) кричитъ ему: „вижу, вижу, косолапый чертъ!“ Онъ оглянулся, а никого не видитъ; разсердился, давай ломать свою избу; всю изломалъ. Она ему опять и кричитъ: „вижу, вижу, косолапый чертъ!“ Онъ съ сердца всѣ ворота изломалъ. А она ему опять кричитъ: „вижу, вижу, косолапый чертъ!“ Онъ началъ деревья ломать; сломилъ дерево: оно его и задавило. А эта дочь пріѣхала къ отцу, привезла золото; стали жить да поживать.

(Z gubernie Moskevské.)

Липка.

Сидѣлъ вечеромъ Ванюша съ дѣдушкой, спрашивалъ у дѣдушки: „отчего медвѣжьи лапы похожи на наши руки и ноги?“ Отвѣчалъ ему дѣдушка: „послушай, Ванюша! я что самъ слыхалъ отъ старинныхъ людей, то и тебѣ скажу. Старинные люди говорили: были медвѣди такіе же люди, какъ и мы православные христіане. Въ одномъ селѣ жилъ-былъ бобыль. Домишко у него былъ плохинькій; лошадёнки у него не было; коровки и въ поминѣ нѣтъ; дровъ у него не было. Зима пришла, а въ нетопленой избѣ холодно. Бобыль взялъ топоръ и пошелъ въ лѣсъ. И попалось ему на глаза заколдованное деревцо Липка. Онъ стукъ по ней топоромъ и ну ее рубить. А Липка заговорила по-человѣчески: „что хочешь, всего тебѣ дамъ. Богатства ли у тебя нѣтъ, жены ли у тебя нѣтъ, всего тебѣ дамъ!“ Мужикъ и говоритъ: „а хорошо, еслибы ты, матушка, сдѣлала меня богаче всѣхъ мужиковъ; а то у меня и коровки нѣтъ, и лошадёнки нѣтъ, и домишко плохъ!“ — Липка сказала: „ступай себѣ домой! Все у тебя будетъ!“ Мужикъ идетъ: домъ у него новый; заборы бревенчаты; кони такіе, что летѣть хотятъ, а хлѣба анбары насыпаны. У бобыля недоставало, что жена была не хороша. Что дѣлать? „Дай пойду къ матушкѣ Липкѣ!“ Взялъ топоръ и пошелъ въ лѣсъ.

Приходитъ въ лѣсъ къ Липкѣ и стукъ ее топоромъ. „Что тебѣ надо?“ — „Матушка Липка! у людей жены какъ жены, а у меня такая негодная. Сослужи мнѣ службу, дай мнѣ хорошую жену.“ — Липка сказала: „ступай себѣ домой!“ Бобыль идетъ; жена его встрѣчаетъ, такая хорошая, кровь съ молокомъ; и полны чуланы всякимъ добромъ! Вотъ сталъ жить бобыль съ молодой женой и думаетъ: „хорошо намъ жить богатымъ, а все мы подъ начальствомъ! Нельзя ли какъ мнѣ быть самому начальникомъ?“ Подумалъ съ женой. Пошелъ опять къ заколдованной Липкѣ.

Приходитъ въ лѣсъ, стукъ ее топоромъ. Липка спрашиваетъ: „что тебѣ, мужичекъ, надобно?“ — „А вотъ что, матушка Липка! Хорошо намъ жить богатымъ; а все мы подъ властью: нельзя ли мнѣ самому быть старостой?“ — „Хорошо, ступай домой: все у тебя будетъ!“ Не успѣлъ бобыль прійдти домой, къ бобылю бумага: „быть бобылю старостой.“ Привыкъ бобыль жить старостой

и думаетъ себѣ: „хорошо быть старостой, а все у господина подъ властью. Нельзя ли быть самому господиномъ?“ Подумали съ женой, посовѣтовали, и пошелъ опять къ дереву къ Липкѣ.

Приходитъ и стукъ ее топоромъ. Деревцо и спрашиваетъ: „что тебѣ надо?“ — „Спасибо тебѣ, матушка, за все, а какъ бы мнѣ передъ господиномъ шапки не ломать, самому бы быть господиномъ?“—„Что съ тобой дѣлать? Ступай себѣ домой; будетъ у тебя все!“ Не успѣлъ прійдти домой, какъ пріѣхалъ губернаторъ, привезъ отъ короля бумагу: „быть ему дворяниномъ.“ Привольно быть дворяниномъ; началъ пиры да банкеты задавать. „Хорошо быть дворяниномъ; а все же безчиновный! Нельзя ли быть чиновнымъ?“ Подумали-посовѣтовали, пошелъ онъ къ Липкѣ, стукъ ее топоромъ. — „Что тебѣ, мужичекъ, надо?“ — „За все тебѣ, матушка, спасибо. А нельзя ли мнѣ быть чиновнымъ?“ — „Ну, ступай себѣ домой!“ — Не успѣлъ прійдти домой, какъ приходитъ королевская бумага: пожалованъ чинами. „Хорошо быть чиновнымъ, а все у губернатора подо властью. Нельзя ли самому быть губернаторомъ?“ Подумалъ съ женой, пошелъ въ лѣсъ къ заколдованному деревцу Липкѣ.

Приходитъ къ Липкѣ, стукъ ее топоромъ. Она и говоритъ: „что тебѣ, мужичекъ, надо? Чѣмъ не доволенъ?“ — „Спасибо тебѣ, матушка, за все; да нельзя ли какъ быть мнѣ самому губернаторомъ и имѣть богатую вотчину?“ — „Трудно это сдѣлать. Да что съ тобой дѣлать? Ступай себѣ домой.“ Не успѣлъ бобыль домой прійдти, какъ пришла бумага: быть бобылю губернаторомъ и подаренъ вотчиной. Привыкъ бобыль жить губернаторомъ, точно отъ роду мужикомъ не былъ. „Хорошо мнѣ жить губернаторомъ, а все у короля подо властью!“ Подумалъ, пошелъ въ лѣсъ къ заколдованному деревцу Липкѣ.

Приходитъ, стукъ ее топоромъ. Деревцо спрашиваетъ: „что тебѣ надо?“ — „Все хорошо; благодарю тебя за все; да нельзя ли мнѣ быть самому королемъ?“ — Липка стала его уговаривать: „безумный, чего ты просишь? Подумай, что̀ ты былъ и что̀ сталъ? Изъ бобыля сталъ знатенъ и все; а царь Богомъ избранъ.“ — Липка его уговаривала всячески, чтобъ онъ больше не просилъ, а то все потеряетъ. Бобыль не отступалъ, приставалъ, чтобъ она сдѣлала его царемъ. А Липка ему сказала: „этого нельзя сдѣлать и не будетъ; и послѣднее потеряешь!“ А бобыль все приставалъ.

Лишка и говоритъ: „будь же ты медвѣдемъ, а жена медвѣдицей!“ И сталъ онъ медвѣдемъ, а она медвѣдицей. Вотъ и пошли медвѣди.“

Внучекъ и спрашиваетъ: „дѣдушка, неужели это правда?“ — „Конечно, это басня; чего не возможно, того не желай; отъ мала будь доволенъ. Многаго пожелаешь, послѣднее потеряешь.“

(Z guberníe Permské.)

Кощей-безсмертной.

Въ нѣкоторомъ царствѣ, въ нѣкоторомъ государствѣ жилъ-былъ царь; у этова царя было три сына, всѣ они были на возрастѣ. Только мать ихъ вдругъ унёсъ Кошъ-безсмертной. Старшо́й сынъ и проситъ у отца благословленьё искать мать. Отецъ благословилъ, онъ уѣхалъ и безъ вѣсти пропалъ. Середней сынъ пождалъ, пождалъ, тожо выпросился у отца, уѣхалъ, — и тотъ безъ вѣсти пропалъ. Малой сынъ Иванъ-царевичъ говоритъ отцу: „батюшко! благословляй меня искать матушку.“ Отецъ не отпускатъ, говоритъ: „тѣхъ нѣтъ братовей, да и ты уѣдёшъ: я съ кручины умру!“ — „Нѣтъ, батюшко! благословишъ — поѣду, и не благословишъ — поѣду.“ Отецъ благословилъ.

Иванъ-царевичъ пошолъ выбирать себѣ коня; на которова руку положитъ, тотъ и падётъ, — не могъ выбрать себѣ коня, идётъ дорогой по городу, повѣсилъ голову. Неоткуда взялась старуха, спрашиватъ: „что, Иванъ-царевичъ, повѣсилъ голову?“ — „Уди, старуха! ка руку положу, другой пришлёпну — мо́кренько будётъ.“ Старуха оббѣжала другимъ переулкомъ, идётъ опеть на встрѣчю, говоритъ: „здравстуй, Иванъ-царевичъ! что повѣсилъ голову?“ Онъ и думатъ: что же старуха меня спрашиватъ? не поможетъ ли мнѣ она? и говоритъ ей: „вотъ, бабушка! не могу найти себѣ доброва коня.“ — „Дурашка, мучишься, а старухѣ не кучишься!“ отвѣчатъ старуха, „пойдёмъ со мной.“ Привела ево къ горѣ, указала мѣсто: „скапывай эту землю.“ Иванъ-царевичъ скапа́лъ, видитъ чигунную доску на двѣнацати замкахъ; замки онъ тотчасъ-жо сорвалъ и двери отворилъ, вошолъ подъ землю: тутъ прикованъ на двѣнацати цѣпяхъ богатырской конь; онъ, видно, услышалъ ѣздока по себѣ, заржалъ, забился, всѣ двѣнацать цѣпей порвалъ. Иванъ-царевичъ надѣлъ

на себя богатырскіе доспѣхи, надѣлъ на коня узду, черкасское сѣдло, далъ старухѣ денегъ и сказалъ: „благословляй и прощай, баушка!“ самъ сѣлъ и поѣхалъ.

Долго ѣздилъ, наконецъ доѣхалъ до горы: пребольшущая гора, крутая! взъѣхать на неё никакъ нельзя. Тутъ и братья ево ѣздятъ возлѣ горы; поздоровались, поѣхали вмѣстѣ; доѣзжаютъ до чигуннова камня пудовъ въ полтораста, на камнѣ надпись: „кто этотъ камень броситъ на́ гору, тому и ходъ будётъ.“ Старшіе братовья не могли поднять камень, а Иванъ-царевичъ съ одново маху забросилъ на гору — и тотчасъ въ горѣ показалась лѣстница. Онъ оставилъ коня, наточилъ изъ мизинца въ стаканъ крови, подаётъ братьямъ и говоритъ: „сжели въ стаканѣ кровь почернѣетъ, не ждите меня: значитъ — я умру!“ простился и пошолъ. Зашолъ на гору; чево онъ не насмотрѣлся? всяки тутъ лѣса, всяки ягоды, всяки птицы! Долго шолъ Иванъ-царевичъ, дошолъ до дому: огромной домъ! въ нёмъ жила царска дочь, утащона Кошомъ-безсмертнымъ. Иванъ-царевичъ кругомъ ограды ходитъ, а дверей не видитъ. Царская дочь увидѣла человѣка, вышла на балконъ, кричитъ ему: „тутъ смотри у ограды есть шшиль, потрони её мизинцомъ, и будутъ двери.“ Такъ и сдѣлалось. Иванъ-царевичъ вошолъ въ домъ. Дѣвица ево приняла, напоила, накормила и распросила. Онъ ей разсказалъ, что пошолъ доставать мать отъ Коша-безсмертнова. Дѣвица говоритъ ему на это: „трудно доступать мать, Иванъ-царевичъ! онъ вѣдь безсмертной — убьётъ тебя. Вонъ у нево мечь въ пятьсотъ пудовъ: подымешъ ли ево, тогда ступай!“ Иванъ-царевичъ не только поднялъ мечь, еще бросилъ къ вёрху; самъ пошолъ дальше. Приходитъ къ другому дому; двери знатъ, какъ искать, вошолъ въ домъ, а тутъ ево мать, обнялись, поплакали. Онъ и здѣсь испыталъ свои силы, бросилъ какой-то шарикъ въ полторы тысячи пудовъ. Время приходитъ быть Кошу-безсмертному; мать спрятала ево. Вдругъ Кошъ-безсмертной входитъ въ домъ и говоритъ: „фу, фу! русской коски слыхомъ не слыхать, видомъ не видать, а русская коска сама на дворъ пришла! кто у тебя былъ? не сынъ ли?“ — „Что ты, Богъ съ тобой! Самъ леталъ по Руси, нахватался русскова духу, тебѣ и мерещится,“ отвѣтила мать Ивана-царевича, а сама поближе съ ласковыми словами къ Кошу-безсмертному, выспрашиватъ то-другое и говоритъ: „гдѣ же у тебя смерть, Кошъ-безсмертной?“ — „У

меня смерть,“ говоритъ онъ. „въ такомъ-то мѣстѣ: тамъ стоитъ дубъ, подъ дубомъ ящикъ, въ ящикѣ заяцъ, въ зайцѣ утка, въ уткѣ яйцо, въ яйцѣ моя смерть.“ Сказалъ это Кошъ-безсмертной, побылъ не много и улетѣлъ.

Пришло время, Иванъ-царевичъ благословился у матери, отправился по смерть Коша-безсмертнова. Идётъ дорогой много время, не пивалъ — не ѣдалъ, хочетъ ѣсть до смерти и думатъ: кто бы на это время (попался)! Вдругъ — волчонокъ; онъ хочетъ ево убить. Выскакиваетъ изъ норы волчиха и говоритъ: „не тронь моево дѣтища; я тебѣ пригожусь.“ — „Быть такъ!“ Иванъ-царевичъ отпустилъ волка, идётъ дальше; видитъ ворону: „Постой! (думатъ) здѣсь я закушу.“ Зарядилъ ружьё, хочотъ стрѣлять; ворона и говоритъ: „не тронь меня; я тебѣ пригожусь.“ Иванъ-царевичъ подумалъ и отпустилъ ворону. Идётъ дальше, доходитъ дò моря, остановился на берегу. Въ это время вдругъ взметался щучонокъ и выпалъ на берегъ; онъ ево схватилъ — ись хочетъ смёртно — думатъ: „вотъ теперь поѣмъ.“ Неоткуда взялась щука, говоритъ: „не тронь, Иванъ-царевичъ, моево дѣтища; я тебѣ пригожусь.“ Онъ и щучонка отпустилъ. Какъ пройти море? сидитъ на берегу да думатъ; щука ровно знала ево думу, легла поперёгъ моря. Иванъ-царевичъ прошолъ по ней, какъ по мосту; доходитъ до дуба, гдѣ была смерть Коша-безсмертнова, досталъ ящикъ, отворилъ — заяцъ выскочилъ и побѣжалъ. Гдѣ тутъ удержать зайца? Испугался Иванъ-царевичъ, что отпустилъ зайца, призадумался, а волкъ, которова не убилъ онъ, кинулся за зайцомъ, поймалъ и несётъ къ Ивану-царевичу. Онъ обрадовался, схватилъ зайца, разпоролъ ево — и какъ-то оробѣлъ: утка спорхнула и полетѣла. Онъ пострѣлялъ, пострѣлялъ — мимо! задумался опеть. Неоткуда взялась ворона съ воронятами и ступай за уткой, — поймала утку, принесла Ивану-царевичу. Царевичъ обрадѣлъ, досталъ яйцо; пошолъ, доходитъ дò моря, сталъ мыть яичко да и ронилъ въ воду. Какъ достать изъ моря? безмѣрна глубь! закручинился опеть царевичъ. Вдругъ море встрепенулось, и щука принесла ему яйцо; потомъ легла поперёгъ моря. Иванъ-царевичъ прошолъ по ней и отправился къ матерѣ; приходитъ, поздоровались, и она ево опеть спрятала. — Въ то время прилетѣлъ Кошъ-безсмертной и говòритъ: „фу, фу! русской коски слыхомъ не слыхать, видомъ не видать, а здѣсь Русью несётъ!“ — „Что ты, Кошъ? у меня никово нѣтъ,“

отвѣчала мать Ивана-царевича. Кошъ опеть и говоритъ: „я что-то немогу!“ — а Иванъ-царевичъ пожималъ янчко: Коша-безсмертнова отъ тово коробило. Наконецъ Иванъ-царевичъ вышолъ, кажотъ яйцо и говоритъ: „вотъ, Кошъ-безсмертной, твоя смерть!“ Тотъ на колѣнки противъ нево, и говоритъ: „не бей меня, Иванъ-царевичъ! станемъ жить дружно; намъ весь міръ будётъ покоренъ.“ Иванъ-царевичъ не обольстился ево словами, раздавилъ янчко — и Кошъ-безсмертной умеръ.

Взяли они, Иванъ-царевичъ съ матерью, что было нужно, пошли на родиму сторону; по путѣ зашли за царской дочерью, къ которой Иванъ-царевичъ заходилъ впередъ, взяли и её съ собой. Пошли дальше, доходятъ до горы, гдѣ братья Ивана-царевича всё ждутъ. Дѣвица говоритъ: „Иванъ-царевичъ! воротись ко мнѣ въ домъ; я забыла подвинешно платьё, бриліянтовой перстень и нешитые башмаки.“ Между тѣмъ онъ спустилъ мать и царску дочь, съ коей они условились дома обвѣнчаться; братья приняли ихъ да взяли спускъ и перерѣзали, чтобы Ивану-царевичу нельзя было спуститься, мать и дѣвицу какъ-то угрозами уговорили, чтобы дома про Ивана-царевича не сказывали. Прибыли въ своё царство; отецъ обрадовался дѣтямъ и женѣ, только печалился объ одномъ Иванѣ-царевичѣ.

А Иванъ-царевичъ воротился въ домъ своей невѣсты, взялъ обручальной перстень, подвинешно платьё и нешитые башмаки; приходитъ на гору, метнулъ съ руки на руку перстень. Явилось двѣнацать молодцовъ, спрашиваютъ: „что прикажите?“ — „Перенесите меня вотъ съ этой горы.“ Молодцы тотчасъ ево спустили. Иванъ-царевичъ надѣлъ перстень — ихъ не стало. Пошолъ въ свое царство, приходитъ въ тотъ городъ, гдѣ жилъ ево отецъ и братья, остановился у одной старушки и спрашиватъ: „что, баушка, новова въ вашемъ царствѣ?“ — „Да чево, дитятко! вотъ наша царица была въ плѣну у Коша-безсмертнова; её искали три сына, двое нашли и воротились, а третьява Ивана-царевича нѣтъ, и не знать: гдѣ? царь кручинится объ нёмъ. А эти царевичи съ матерью привезли какую-то царску дочь, большакъ жениться на ней хочотъ, да она посылатъ наперёдъ куда-то за обручальнымъ перстнёмъ или велитъ сдѣлать такоё-жо кольцо, како ей надо: колдася ужъ кличутъ кличь, да никто не выискиватся.“ — „Ступай, баушка, скажи царю, что ты сдѣлашъ; а я пособлю,“ говоритъ Иванъ-царевичъ. Старуха въ кою пору скрутилась, побѣжала къ

царю и говоритъ: „Вашо Царско Величество! обручальной перстень я сдѣлаю.“ — „Сдѣлай, баушка! мы такимъ людямъ рады,“ говоритъ царь; „а если не сдѣлашъ, то голову на плаху.“ Старуха перепугалась, пришла домой, заставлятъ Ивана-царевича дѣлать, перстень, а Иванъ-царевичъ спитъ, мало думатъ; перстень готовъ. Онъ шутитъ надъ старухой, а старуха тресётся вся, плачотъ, ругатъ ево: „вотъ ты,“ говоритъ, „самъ-отъ въ сторонѣ, а меня дуру подвёлъ подъ смерть.“ Плакала, плакала старуха и уснула. Иванъ-царевичъ сталъ по утру рано, будитъ старуху: „ставай, баушка, да ступай, понеси перстень, да смотри: больше одново червонца за нево не бери. Если спросятъ, кто дѣлалъ перстень? скажи: сама; на меня не сказывай.“ Старуха обрадовалась, снесла перстень; невѣстѣ понравился: „такой,“ говоритъ, „и надо!“ Вынесли ей полно блюдо золота; она взяла одинъ только червонецъ. Царь говоритъ: „что, баушка, мало берёшъ?“ — „На-что мнѣ много-то, Вашо Царско Величество! послѣ понадобятся — ты-жо мнѣ дашъ.“ Пробаяла это старуха и ушла.

Прошло тамъ сколько время — вѣсти носятся, что невѣста посылатъ жениха за подвинешнымъ платьёмъ или велитъ сшить такоё-жо, како ей надо. Старуха и тутъ успѣла (Иванъ-царевичъ помогъ), снесла подвинешное платьё. Послѣ снесла нешитые башмаки, а червонцовъ брала по одному и сказывала: эти вешши сама дѣлатъ. Слышатъ люди, что у царя въ такой-то день свадьба; дождались и тово дня. А Иванъ-царевичъ старухѣ заказалъ: „смотри, баушка! какъ невѣсту привезутъ подъ вѣнецъ, ты скажи мнѣ.“ Старуха время не пропустила. Иванъ-царевичъ тотчасъ одѣлся въ царскоё платьё, выходитъ: „вотъ, баушка, я какой!“ Старуха въ ноги ему: „батюшко! прости, я тебя ругала!“ — „Богъ проститъ.“ Приходитъ въ церковь. Брата ево пишо не было. Онъ сталъ въ рядъ съ невѣстой; ихъ обвѣнчали и повели во дворецъ. На дорогѣ попадатся на встрѣчю женихъ, большой братъ, увидялъ, что невѣсту ведутъ съ Иваномъ-царевичомъ, ступай-ко со стыдомъ обратно. Отецъ обрадовался Ивану-царевичу, узналъ о лукавствѣ братьёвъ, какъ отпировали свадьбу — большихъ сыновей разослалъ въ ссылку, а Ивана-царевича сдѣлалъ наслѣдникомъ.

(V obecném jazyku spisovném.)

О Иванушкѣ дурачкѣ.

Въ нѣкоторой деревнѣ жилъ мужикъ, и у него было три сына: два были умные, а третій дуракъ. И какъ отецъ ихъ весьма былъ старъ, то призвалъ къ себѣ всѣхъ троихъ сыновей и говорилъ имъ: „любезные дѣти, я чувствую, что мнѣ не долго жить; то когда я умру, сдѣлайте мнѣ послѣднее удовольствіе, ночуйте каждый изъ васъ по ночи на моей могилѣ: большой сынъ первую ночь, а середній вторую, а меньшой послѣднюю ночь.“ Дѣти обѣщались по его приказанію исполнять. Потомъ отецъ ихъ вскорѣ послѣ того умеръ; а дѣти похоронили его, какъ должно. Потомъ пришла первая ночь, и надобно было большому брату итти на отцовскую могилу ночевать: но какъ онъ былъ женатъ, то говорилъ своей женѣ: „дай дураку пирогъ, такъ онъ и пойдетъ за меня на могилу къ батюшкѣ ночевать.“ Невѣстка тотчасъ кликнула его: „вотъ тебѣ пирогъ, поди и ночуй на могилѣ за моего мужа.“ Дуракъ взялъ отъ невѣстки пирогъ, и положа на плечо дубину, пошелъ къ своему отцу на могилу. Какъ пришелъ и сидѣлъ нѣсколько времени, потомъ увидѣлъ дуракъ, что отецъ его изъ могилы встаетъ, то говорилъ: „куда ты, батюшка, встаешь?“ Отецъ его спросилъ: „кто пришелъ ночевать?“ Дуракъ отвѣчалъ: „я, батюшка, сынъ твой дуракъ.“ Тогда отецъ сказалъ: „ну, дуракъ, когда ты пришелъ ко мнѣ ночевать, то я тебѣ подарю за то подарокъ.“ Послѣ того старикъ свиснулъ, гаркнулъ молодецкимъ покрикомъ, богатырскимъ посвистомъ: „сивка, бурка, вѣщая каурка! стань передо мной, какъ листъ передъ травой!“ Конь бѣжитъ, земля дрожитъ, изъ ушей дымъ столбомъ, а изъ ноздрей пламя пышетъ. И какъ конь прибѣжалъ, то и сталъ передъ старикомъ какъ вкопанный, а старикъ сказалъ: „вотъ, любезный сынъ, тебѣ конь, которымъ ты владѣй по смерть свою.“ Потомъ показалъ онъ дураку весь приборъ, какъ-то: копье, палицу боевую и мечь кладенецъ. Дуракъ видя такого прекраснаго коня, благодарилъ своего отца. Послѣ того старикъ легъ опять въ могилу, а дуракъ просидѣлъ на его могилѣ всю ночь. Поутру же пошелъ домой, и какъ пришелъ, то братья его спрашивали: „что дуракъ, гдѣ ты былъ?“ Дуракъ имъ отвѣчалъ: „какъ гдѣ? я ночевалъ у батю-

шки на могилѣ.“ Потомъ какъ день прошелъ, и пришла другая ночь, середнему брату итти ночевать на могилѣ, то онъ говорилъ дураку: „поди и ночуй за меня у батюшки на могилѣ, а я за работу тебѣ дамъ пирогъ.“ Дуракъ взялъ съ радостью пирогъ, и схватя дубину пошелъ на могилу, а пришедши на могилу сидѣлъ нѣсколько времени; потомъ увидѣлъ дуракъ. что отецъ его всталъ и говорилъ: „кто пришелъ ночевать?“ Дуракъ отвѣчалъ: „я, батюшка, сынъ твой дуракъ.“ Тогда говорилъ старикъ: „когда твои братья залѣнились притти по одной ночи ночевать на моей могилѣ, то я тебѣ подарю еще другаго коня гораздо лучше перваго.“ Потомъ старикъ свиснулъ, гаркнулъ молодецкимъ посвистомъ, богатырскимъ покрикомъ: „сивка, бурка, вѣщая каурка! стань передо мной, какъ листъ передъ травой.“ Конь бѣжитъ, земля дрожитъ, изъ ушей дымъ столбомъ, а изъ ноздрей пламя пышетъ. И какъ прибѣжалъ, то и сталъ передъ старикомъ какъ вкопанный. Потомъ старикъ говорилъ дураку: „вотъ, любезный сынъ, и другой конь, и когда онъ тебѣ попадобится, то и ты также свисни.“ Дуракъ видя, что конь этотъ лучше перваго, благодарилъ своего отца. Потомъ старикъ отпустилъ коня и послѣ того легъ опять въ могилу. И какъ ночь прошла, то дуракъ пошелъ домой; а на третью ночь, когда пришелъ его чередъ итти ночевать, то уже ему не дали пирога, а горѣлую корку хлѣба. Дуракъ взялъ корку, пошелъ къ отцу, и пришедши сѣлъ на могилѣ. Потомъ увидѣлъ, что отецъ его всталъ и спрашивалъ его: „ты ли, дуракъ, пришелъ ночевать?“ Дуракъ отвѣчалъ, что онъ; тогда старикъ сказалъ: „ну, любезный сынъ, когда ты и въ послѣднюю ночь пришелъ ко мнѣ ночевать, то также и я послѣдняго коня тебѣ подарю.“ Потомъ старикъ свиснулъ, гаркнулъ молодецкимъ посвистомъ, богатырскимъ покрикомъ: „сивка, бурка, вѣщая каурка! стань передо мной, какъ листъ передъ травой.“ Конь бѣжитъ, земля дрожитъ, изъ ушей дымъ столбомъ, а изъ ноздрей пламя пышетъ. И какъ прибѣжалъ, то и сталъ передъ старикомъ какъ вкопанный; а старикъ говорилъ: „вотъ, любезный сынъ, тебѣ третій конь, которымъ ты повелѣвай, какъ тебѣ угодно; но только не сказывай ничего твоимъ братьямъ, а моимъ дѣтямъ.“ Дуракъ говорилъ, что онъ имъ не скажетъ, а при томъ видѣлъ, что этотъ конь гораздо лучше тѣхъ двухъ. Послѣ того старикъ простясь съ своимъ сыномъ, сказалъ: „ну, любезный сынъ, теперь уже больше меня не увидишь.“ Потомъ легъ старикъ въ свою могилу, а ду-

ракъ просидѣвъ всю ночь пошелъ домой, и пришедши ничего не сказывалъ своимъ братьямъ. Послѣ того стали братья его дѣлить отцовское имѣніе, и раздѣливъ по себѣ, дураку ничего не дали. То онъ и говорилъ: „чтожъ, братцы, а мнѣ-то что?“ Но они говорили ему: „ты будь, дуракъ, тѣмъ доволенъ, что мы тебя будемъ кормить.“ Послѣ того жилъ дуракъ съ своими братьями согласно.

И неподалеку отъ той деревни, гдѣ жилъ дуракъ, былъ городъ, въ которомъ жилъ Король, имѣвшій у себя трехъ дочерей, которыя были уже невѣсты. Въ одинъ день Король призвалъ къ себѣ дочерей и говорилъ: „любезные дочери! вы какъ теперь всѣ уже невѣсты, то время вамъ думать о замужствѣ.“ На что отвѣчали ему дочери, что онѣ находятся въ его повелѣніи; а Король говорилъ имъ, что онъ отдаетъ выборъ жениховъ имъ самимъ. Тогда меньшая его дочь говорила: „Милостивый Государь-батюшка! когда вы дѣлаете такую милость и позволяете намъ выбирать жениховъ, то прикажите мнѣ обвесть лобное мѣсто и на ономъ мѣстѣ поставить двѣнадцать вѣнцовъ; и кто пожелаетъ взять меня себѣ въ замужство, тотъ долженъ непремѣнно перескочить на лошади всѣ двѣнадцать вѣнцовъ; а вы, Государь-батюшка! извольте послать по разнымъ государствамъ вѣдомости, чтобъ всѣ съѣзжались, и назначьте срокъ, къ которому дню съѣзжаться.“ Король, любя свою дочь, не отказалъ ея просьбѣ и приказалъ обвесть лобное мѣсто, а на ономъ поставить двѣнадцать вѣнцовъ. Послѣ того послалъ по разнымъ государствамъ вѣдомости къ разнымъ Королямъ и назначилъ срокъ, къ которому дню съѣзжаться. Сей слухъ прошелъ по всему городу, что будутъ съѣзжаться Короли и сильные могучіе богатыри, и изъ иныхъ земель грозные послы, и наконецъ слухъ потомъ дошелъ и въ ту деревню, гдѣ жилъ дуракъ съ своими братьями. Но какъ сталъ приходить тотъ срочный день, то начали собираться его братья въ городъ, чтобъ посмотрѣть, какъ на лобномъ мѣстѣ будутъ перепрыгивать на лошадяхъ разные Короли и сильные могучіе богатыри чрезъ тѣ двѣнадцать вѣнцовъ, которые поставлены были по просьбѣ меньшой Королевской дочери. И какъ дуракъ увидѣлъ, что братья его сряжаются ѣхать, то онъ сидя на печи, спросилъ ихъ: „братцы, куда вы ѣдете?“ а братья ему отвѣчали, что ѣдутъ въ городъ посмотрѣть разныхъ Королей и богатырей. Дуракъ имъ говорилъ: „возьмите, братцы, и меня съ

собою.“ Но они на него закричали: „куда тебѣ, дураку, ѣхать, и что ты знаешь? или тебя взять вмѣсто чучелы!“ Онъ больше имъ ничего не говорилъ: а они собравшись поѣхали въ городъ. И какъ уѣхали, то дуракъ слѣзъ съ печи, и говорилъ своимъ невѣсткамъ: „дайте мнѣ лукошко, я хоть съ горя пойду въ лѣсъ, да наберу грибовъ, когда братья не взяли меня съ собою.“ Невѣстки дали ему лукошко, а дуракъ пошелъ въ лѣсъ за грибами. И какъ пришелъ, скинулъ съ себя лукошко и повѣсилъ на дерево; потомъ свиснулъ, гаркнулъ молодецкимъ посвистомъ, богатырскимъ покрикомъ: „сивка, бурка, вѣщая каурка! стань передо мной, какъ листъ передъ травой.“ Конь бѣжитъ, земля дрожитъ, изъ ушей дымъ столбомъ, а изъ ноздрей пламя пышетъ, и какъ прибѣжалъ, то и сталъ передъ Иваномъ дурачкомъ какъ вкопанный. Потомъ дуракъ въ ушко влѣзъ, а въ другое вылѣзъ и сталъ такой молодецъ, что ни вздумать, ни взгадать, ни въ сказкѣ сказать. Потомъ сѣлъ на своего добраго коня и поѣхалъ прямо къ городу, и нагнавъ своихъ братьевъ, кричалъ имъ, чтобъ они посторонились. Братья его тотчасъ дали ему дорогу; но онъ какъ скоро поровнялся съ ними, то и началъ ихъ бить плетью. Братья его просили со слезами, чтобъ ихъ помиловалъ; а притомъ говорили, что они никакой вины за собой не имѣютъ: но онъ говорилъ имъ, для чего они не посторонились? И такъ бивъ ихъ долгое время, потомъ поѣхалъ отъ нихъ въ городъ. И какъ пріѣхалъ къ тому лобному мѣсту, гдѣ уже было множество Королей и сильныхъ могучихъ богатырей, и оное мѣсто всюду окружено было рогатками. Зрители, увидя такого прекраснаго богатыря, въ тужъ минуту откинули рогатки и его впустили. Но какъ увидѣли Короли и грозные богатыри дурака, то всѣ удивились какъ коню, такъ и ему, потому что ни у кого такого коня не было, да и никто не имѣлъ такой красоты, какъ дуракъ; всѣ наперерывъ старались на него посмотрѣть, при томъ желали знать, коего онъ государства. Но дуракъ казалъ угрюмый видъ, почему всякой и опасался его спросить. Потомъ пришелъ тотъ часъ, въ который начали перепрыгивать черезъ двѣнадцать вѣнцовъ, то никто не могъ перепрыгнуть больше трехъ вѣнцовъ; и какъ пришелъ чередъ до дурака, то онъ проѣхалъ сперва по лобному мѣсту нѣсколько разъ, потомъ поскакалъ къ тѣмъ вѣнцамъ и прыгнулъ; но конь его не могъ перепрыгнуть всѣхъ двѣнадцати, а только перепрыгнулъ шесть вѣнцовъ. Тогда Короли и богатыри

весьма ему удивились. Но дуракъ видя свою неудачу, пустился съ лобнаго мѣста назадъ въ свою деревню, что есть духу, и въ минуту ускакалъ у всѣхъ изъ глазъ. Пріѣхавъ къ своему лѣсу, слѣзъ съ своего коня и скинулъ съ себя панцырь и латы, также и коня разсѣдлалъ, и завязавъ коню въ торока, пустилъ его гулять; и сказалъ: „ну, добрый конь! ступай и гуляй по чистымъ полямъ и по зеленымъ лугамъ, а когда я спрошу, то ты будь готовъ.“ Послѣ того надѣлъ онъ свое платье, также и лукошко снялъ съ дерева, и пошелъ по лѣсу искать грибовъ; а какъ онъ бралъ всякіе, то вскорѣ набралъ цѣлое лукошко, и принесъ домой. Невѣстки его посмотря на тѣ грибы, и видя, что всѣ почти были скрипицы да мухоморы, которые никуда не годятся, весьма разсердились на дурака, и говорили: „что ты, дуракъ, набралъ такихъ грибовъ? развѣ тебѣ ихъ ѣсть,“ и начали его бранить. Но дуракъ говорилъ имъ: „вотъ еще, поди да набери грибовъ, да и то еще не угодишь!“ Потомъ пріѣхали его братья и начали сказывать, что они видѣли множество Королей и сильныхъ могучихъ богатырей, и сказывали, какіе были у нихъ кони, а послѣ сказывали про дурака (ибо они его не узнали и тогда, какъ онъ ихъ билъ) и говорили: „а какъ одинъ пріѣхалъ богатырь, самъ онъ лицемъ прекрасный, платье на немъ было драгоцѣнное, а конь былъ подъ нимъ такой прекрасный, что всѣ удивились, да притомъ такой озорникъ, что насъ на дорогѣ прибилъ немилосердно за то, что мы не посторонились съ дороги.“ Дуракъ сидя на печи, говорилъ своимъ братьямъ: „это, братцы, полно не я ли васъ билъ?“ Братья на него закричали: „что ты, дуракъ, врешь? тотъ богатырь весьма прекрасенъ, и при томъ чрезвычайно силенъ; а ты дуракъ сиди на печи, ничего не говори; а то кто нибудь услышитъ, то тебя свяжутъ, да и намъ не уйти.“

Потомъ какъ день тотъ прошелъ, то братья его стали сбираться опять въ городъ; видя это дуракъ, спросилъ ихъ: „куда вы, братцы, ѣдете?“ Братья ему говорили: „мы ѣдемъ въ городъ смотрѣть съѣздъ Королей и сильныхъ могучихъ богатырей.“ Дуракъ просилъ ихъ, чтобъ они взяли его съ собой; но они не взяли и поѣхали одни. Дуракъ послѣ ихъ отъѣзда слѣзъ съ печи, и взявъ лукошко, пошелъ за грибами. А какъ пришелъ въ лѣсъ, то скинулъ съ себя лукошко и повѣсилъ на дерево. Потомъ свиснулъ, гаркнулъ молодецкимъ посвистомъ, богатырскимъ покрикомъ: „сивка, бурка, вѣщая каурка! стань передо мной, какъ листъ передъ травой.“ Конь бѣжитъ, земля дрожитъ, изъ

ушей дымъ, а изъ ноздрей пламя пышетъ; и какъ прибѣжалъ, то и сталъ какъ вкопанный. Тогда дуракъ въ ушко влѣзъ, а въ другое вылѣзъ, и сталъ молодецъ, ни вздумать, ни взгадать, ни въ сказкахъ сказать, ни перомъ написать. Потомъ сѣлъ на своего коня и поѣхалъ въ городъ. И какъ ѣхалъ онъ очень скоро, то и догналъ своихъ братьевъ, и кричалъ имъ издали, чтобъ дали ему дорогу. Братья услышали, что онъ кричалъ, посторонились; а онъ какъ скоро поровнялся съ ними, то и началъ ихъ бить плетью, и побивъ ихъ довольно, поѣхалъ въ городъ. Потомъ пріѣхалъ къ лобному мѣсту; тотчасъ откинули рогатки, и дуракъ, какъ скоро въѣхалъ, то и отдалъ всѣмъ богатырямъ поклонъ, и сталъ съ прочими въ рядъ. А какъ пришло то время, въ которое надобно было перепрыгивать черезъ тѣ вѣнцы, то и начали разъѣзжаться многіе богатыри и прыгать чрезъ тѣ вѣнцы, но ни одинъ не могъ перепрыгнуть и на шесть вѣнцовъ. Потомъ дошелъ чередъ до дурака. Онъ выѣхалъ на средину лобнаго мѣста, проѣхалъ по оному мѣсту нѣсколько разъ, а послѣ поскакалъ къ тѣмъ вѣнцамъ и прыгнулъ на своемъ конѣ на девять вѣнцовъ; и видя, что конь его не перепрыгнулъ всѣхъ двѣнадцати, поскакалъ обратно въ лѣсъ. А какъ пріѣхалъ къ лѣсу, то разсѣдлалъ своего коня, снялъ съ себя панцырь и латы, завязалъ коню въ торока и пустилъ его гулять. Послѣ того надѣлъ на себя мужичье платье, и снявъ съ дерева лукошко, пошелъ въ лѣсъ за грибами, а набравъ всякихъ, пошелъ домой и отдалъ невѣсткамъ. Невѣстки видя тѣ грибы, которые принесъ дуракъ, стали его бранить, и говорили: „развѣ тебя только кормить этими грибами!“ Дуракъ ничего имъ не говоря, влѣзъ на печь и сидѣлъ. Послѣ того пріѣхали его братья и стали разсказывать, что они видѣли на лобномъ мѣстѣ множество Королей; потомъ говорили: „а какъ одинъ пріѣхалъ богатырь, то-то молодецъ, а при томъ конь такой, что ни у кого такого не было; но при томъ такой озорникъ, и насъ прибилъ на дорогѣ за то, что мы не посторонились.“ Дуракъ сидя на печкѣ говорилъ: „полно не я ли васъ билъ?“ Братья закричали на него: „что ты, дуракъ, мѣлешь? то тебя свяжутъ, да и намъ не уйти.“ Дуракъ замолчалъ и сидѣлъ весь день на печи.

На третій день братья его стали опять собираться въ городъ, а дуракъ, видя это, говорилъ: „возмите, братцы и меня съ собою.“ Но они ему говорили: „куда тебя дурака взять? развѣ повезти вмѣсто

чучелы, и чтобъ всѣ смѣялись.“ Дуракъ замолчалъ, а братья его поѣхали; и послѣ ихъ дуракъ слѣзъ съ печи, и взявъ лукошко, пошелъ за грибами. А какъ пришелъ въ лѣсъ, то скинулъ съ себя лукошко, повѣсилъ на дерево, самъ свиснулъ, гаркнулъ молодецкимъ посвистомъ, богатырскимъ покрикомъ: „сивка, бурка, вѣщая каурка! стань передо мной, какъ листъ передъ травой.“ Конь бѣжитъ, земля дрожитъ, изъ ушей дымъ столбомъ, а изъ ноздрей пламя пышетъ; и какъ прибѣжалъ, то и сталъ передъ дуракомъ какъ вкопанный. Потомъ дуракъ въ ушко влѣзъ, а въ другое вылѣзъ и сталъ молодецъ ни вздумать, ни взгадать, ни въ сказкѣ сказать, ни перомъ написать; и надѣлъ на себя платье богатырское сѣлъ на коня и поѣхалъ. И не доѣхавъ до города, нагналъ на дорогѣ своихъ братьевъ и кричалъ, чтобъ они посторонились, и дали ему дорогу. Потомъ какъ поровнялся дуракъ съ ними, и сталъ ихъ бить плетью безъ милосердія; братья его стали просить: „помилосердуй, милостивый государь! за что ты насъ бьешь, мы тебѣ ничего не сдѣлали?“ Но дуракъ имъ говорилъ: „для чего вы не посторонились съ дороги до тѣхъ поръ, пока я сталъ кричать?“ и билъ столько, сколько ему было угодно. Потомъ поѣхалъ отъ нихъ въ городъ, и пріѣхалъ къ лобному мѣсту; смотрители тотчасъ откинули рогатки, и дуракъ пріѣхавъ, Королямъ и сильнымъ могучимъ богатырямъ отдалъ всѣмъ поклонъ и сталъ съ ними въ рядъ. А они какъ увидѣли пріѣхавшаго дурака, то не могли надивиться коню его; также видя, что и самъ дуракъ былъ собою отмѣнно хорошъ, всякой желалъ знать, коего онъ государства. Но какъ онъ ни съ кѣмъ не говорилъ, то и къ нему никто не смѣлъ подъѣхать и его спросить. Потомъ какъ пришелъ тотъ часъ, то стали всѣ богатыри выѣзжать и перепрыгивать черезъ тѣ двѣнадцать вѣнцовъ; но изо всѣхъ богатырей ни одинъ не могъ перепрыгнуть и девяти вѣнцовъ. Наконецъ дошелъ чередъ до дурака; и онъ проѣхалъ прежде нѣсколько разъ по лобному мѣсту, потомъ поѣхалъ къ тѣмъ двѣнадцати вѣнцамъ, и какъ разъярилъ своего коня, то и прыгнулъ на всѣ двѣнадцать прямо къ королевнѣ; ибо она тамъ сидѣла и смотрѣла на всѣхъ Королей и богатырей. А какъ дуракъ перескочилъ всѣ двѣнадцать вѣнцовъ, то королевна ударила его печатью въ лобъ, отъ чего и сдѣлалась у него на лбу звѣзда и происходило отъ нее чрезмѣрное сіяніе. Дуракъ въ ту-жъ минуту поскакалъ опять въ свою деревню, послѣ чего всѣ Короли

и богатыри его хвалили. Потомъ сошла меньшая Королевская дочь съ двѣнадцати вѣнцовъ, и Король говорилъ ей: „дочь моя любезная! теперь хотя ты желаемое и получила; но гдѣ ты сыщешь этого прекраснаго жениха? ибо никто не знаетъ изъ котораго онъ государства; да притомъ можетъ быть онъ уже женатый? И такъ лучше, любезная дочь! я тебѣ совѣтую выбрать жениха изъ прiѣзжихъ Королевичей, что сестры твои уже и сдѣлали.“ Но меньшая его дочь говорила: „Милостивый Государь, мой батюшка! когда вы уже позволили выбирать намъ жениховъ по своей волѣ, то прошу васъ не принуждать меня къ замужству.“ И какъ сiе происходило въ городѣ, то дуракъ въ то время проѣхалъ съ лобнаго мѣста прямо къ лѣсу, и слѣзъ съ своего добраго коня, снялъ съ себя панцырь и латы, потомъ разсѣдлалъ своего коня, пустилъ его гулять, а самъ надѣлъ на себя мужичье платье и взялъ лукошко, пошелъ по лѣсу искать грибовъ. И какъ онъ бралъ всякiе, какiе ему ни попадались, то въ скорости и набралъ; лобъ же свой завязалъ тряпицею, чтобъ не видать было печати, и пошелъ домой; а пришедши, отдалъ своимъ невѣсткамъ грибы, которые онъ набралъ, а тѣ посмотря, начали его бранить, что онъ такихъ набралъ грибовъ; но дуракъ ничего имъ не говоря, влѣзъ на печь. Въ то время прiѣхали братья его изъ города, и стали хвалить бывшихъ тамъ Королей; а потомъ говорили, что уже одинъ прiѣзжалъ богатырь, самъ весьма прекрасенъ и конь отмѣнный, и всѣ ему удивлялись; но притомъ такiй озорникъ, насъ на дорогѣ немилосердно уже три раза билъ. Дуракъ, сидя на печи, говорилъ: „полно не я ли васъ билъ?“ Братья на него закричали: „что ты, дуракъ, врешь?“ Потомъ какъ братья стали обѣдать, то дуракъ развязалъ свой лобъ, и освѣтилъ всю избу своею печатью. Братья его закричали: „что ты дуракъ дѣлаешь?“ но онъ говорилъ, что ничего; и такъ дѣлалъ онъ сiе нѣсколько разъ.

Въ городѣ же у Короля было великое веселье, ибо въ то время отправлялись свадьбы двухъ его дочерей; а послѣ того веселья поѣхали всѣ Короли и сильные могучiе богатыри по своимъ государствамъ. Послѣ ихъ отъѣзда просила меньшая дочь Короля, своего отца, чтобъ публиковалъ по всему государству, чтобы съѣзжались всѣ Министры и Министерскiе дѣти во дворецъ: ибо Королевна думала, что она въ нихъ найдетъ своего жениха. Король, любя свою дочь, послалъ указы, и

Министры въ назначенной день съѣхались и кушали во дворцѣ; но она не могла найти своего жениха. И такъ просила еще своего отца, чтобъ приказалъ быть всякому простому народу, и назначить для нихъ домы и сдѣлать обѣдъ: „ибо у васъ, Государь батюшка, есть такіе домы, въ коихъ можно имъ до того срочнаго дня и быть." Притомъ говорила: „а кто меня увѣритъ? Государь батюшка! я не знаю, можетъ статься, мой нареченный женихъ и изъ простыхъ, или можетъ скрываетъ себя въ черномъ народѣ." Король долго не склонялся на ея просьбу, однако наконецъ согласился и публиковалъ по всему государству, чтобъ всякой черный народъ сходился къ назначенному сроку. И какъ дошла публикація въ ту деревню, гдѣ жилъ дуракъ, то братья его начали собираться, чтобъ ѣхать въ городъ. Дуракъ сталъ ихъ просить, чтобъ взяли его съ собою, но они его ни за что не хотѣли взять; тогда стали просить о дуракѣ ихъ жены, чтобъ взяли они его съ собою. Но братья говорили: „ну, какъ мы возмемъ, и онъ что нибудь станетъ тамъ говорить, то его свяжутъ, да и намъ не уйти." Дуракъ сталъ имъ божиться, что онъ ничего говорить не станетъ. И такъ братья согласились его взять съ собою. Потомъ какъ совсѣмъ собрались, то взяли дурака и поѣхали въ городъ; и какъ пріѣхали, то остановились нарочно въ приготовленныхъ для нихъ домахъ. И какъ пришелъ тотъ срочной день и съѣхалось всякаго чернаго народу многое множество, то и сдѣланъ былъ для нихъ обѣдъ; и какъ посадили ихъ всѣхъ за столъ, то послѣ кушанья меньшая Королевская дочь стала обносить всѣхъ напитками. И какъ дошла до того стола, гдѣ сидѣлъ дуракъ, то обнеся всѣхъ, наконецъ и тому дураку; и какъ поднесла ему кубокъ напитку, и увидѣла, что у дурака лобъ былъ завязанъ тряпицею, спрашивала у него: „зачѣмъ у тебя завязанъ лобъ?" Дуракъ отвѣчалъ: „я, сударыня, ходилъ въ лѣсъ за грибами, да упалъ и ушибъ себѣ лобъ." Королевна не довѣряя ему, говорила: „развяжи, а я посмотрю." Дуракъ не зналъ, что дѣлать, однако упрямился и не хотѣлъ развязать; но Королевна принудила его, и такъ дуракъ принужденъ былъ отвязать тряпицу, а какъ отвязалъ, то и освѣтилъ всю палату. Королевна тотчасъ велѣла ему выйти изъ за-стола, потомъ утерла его платкомъ и повела его къ Королю. А какъ привела, то говорила: „Милостивый Государь-батюшка! вотъ мой женихъ, котораго я искала." Король, посмотря на дурака, весьма удивился, и сказалъ:

„что ты, дочь моя! ты видишь, что это дуракъ, а тотъ былъ молодой и прекрасной богатырь.“ Но дочь говорила, что это точно тотъ, который пріѣзжалъ на лобное мѣсто, и просила его, чтобъ онъ выдалъ ее за дурака за-мужъ. Король сколько ни уговаривалъ свою дочь, однако никакъ не могъ ее уговорить, и принужденъ былъ выдать за дурака за-мужъ. А какъ свадьба ихъ кончилась, то Король отвелъ имъ особливыя комнаты, и говорилъ своей дочери, чтобъ впредь ея мужа Иванушку дурачка не видалъ. И такъ меньшая его дочь жила въ своихъ покояхъ съ дуракомъ нѣсколько времени.

Послѣ того Король услышалъ, что въ его заповѣдныхъ лугахъ бѣгаетъ олень златорогій, и на рогахъ у него по трубачу трубятъ. Король, желая имѣть у себя такого удивительнаго оленя, говорилъ своимъ зятьямъ: „зятья мои любезные! услужите мнѣ и поймайте златорогаго оленя, который бѣгаетъ по моимъ заповѣднымъ лугамъ.“ Зятья его, не желая прогнѣвить, приказали осѣдлать себѣ двухъ верьховыхъ лошадей, а какъ осѣдлали, то два Королевича простились съ своими женами и поѣхали въ заповѣдные луга. Меньшая же Королевская дочь, пришедши въ свои покои, говорила дураку: „что ты сидишь дома и ничего не знаешь? тѣ два батюшкины зятья поѣхали искать въ заповѣдныхъ лугахъ оленя златорогаго, а ты сидишь.“ Дуракъ говорилъ: „почему я знаю? поди и попроси у Короля, отца своего, чтобъ онъ далъ мнѣ какую нибудь водовозницу.“ Жена его пошла къ своему отцу и говорила: „Милостивый Государь, мой батюшка! пожалуйте моему мужу какую нибудь лошадёвку; можетъ статься, что онъ на свое счастіе поймаетъ того оленя, котораго вы желаете.“ Король приказалъ дать ему самую худую лошадёнку. Потомъ Королевна пришла къ дураку и говорила ему: „поѣзжай, я у батюшки выпросила тебѣ лошадь.“ Дуракъ вышелъ на крыльцо и увидѣлъ, что ему хотятъ ее осѣдлать; то онъ не велѣлъ, а сѣлъ на нее безъ сѣдла и поѣхалъ въ поле. И какъ отъѣхалъ отъ города версты двѣ, то слѣзъ съ лошади, ухватилъ ее за хвостъ, и содравъ съ нея кожу, кинулъ на полѣ и сказалъ: „вотъ вамъ, сороки и вороны, отъ Короля гостинецъ!“ Потомъ свиснулъ, гаркнулъ молодецкимъ посвистомъ, богатырскимъ покрикомъ: „сивка, бурка, вѣщая каурка! стань передо мной, какъ листъ передъ травой.“ Конь бѣжитъ, земля дрожитъ, изъ ушей дымъ столбомъ, а изъ ноздрей пламя пы-

нетъ; и какъ прибѣжалъ, то и сталъ какъ вкопанный. Дуракъ въ ушко влѣзъ, а въ другое вылѣзъ и сталъ молодецъ, ни вздумать, ни взгадать, ни въ сказкѣ сказать, ни перомъ написать. Потомъ клалъ на коня сѣдельцо Черкасское, подпружечку Бухарскую, двѣнадцать подпругъ съ подпругами шелку Шемаханскаго: шелкъ не рвется, булатъ не трется, Аравитское золото на грязи не ржавѣетъ. И какъ сѣлъ Иванушка дурачекъ на коня, то поскакалъ по заповѣдвымъ лугамъ какъ птица. Въ скоромъ времени нашелъ онъ оленя златорогаго и поймалъ его. Потомъ привязалъ за рога и вывелъ на дорогу, гдѣ раскинулъ себѣ полотняный шатеръ, и привязавъ коня и оленя, самъ легъ отдохнуть. Два же Королевича ѣздили по полямъ, и нигдѣ не могши найти того оленя, возвратились назадъ съ тѣмъ намѣреніемъ, чтобъ донести Королю, что нѣтъ такого оленя. А какъ ѣхали они по той дорогѣ, гдѣ былъ шатеръ, то и увидѣли у шатра привязаннаго оленя, и говорили промежду собою: „вотъ видишь ли, братецъ, этотъ шатеръ того богатыря, который пріѣзжалъ на лобное мѣсто; видишь ли и привязаннаго оленя: поѣдемъ къ нему и попросимъ изъ учтивости, чтобъ продалъ намъ его за какую бы то ни было цѣну.“ А какъ и другой охотно согласился, то они подъѣхавши къ шатру и снявши съ себя шляпы, взошли въ оной, и поклонившись дураку весьма низко, говорили: „Милостивый Государь! мы пріѣхали къ вамъ купить вашего оленя.“ Дуракъ имъ отвѣчалъ: „я бы съ радостью вамъ его продалъ; но какъ я сталъ его ловить, то не обѣщался его продавать, а положилъ завѣтъ.“ Тогда Королевичи спросили его, что за завѣтъ онъ положилъ? Дуракъ имъ сказалъ, что завѣтъ его былъ невеликъ: только съ ноги по пальцу; притомъ говорилъ имъ, что какъ онъ изъ дальнаго государства, то никто и не свѣдаетъ, что они не сами его поймали. Королевичи совсѣмъ его не узнали, а почитали его изъ дальныхъ государствъ пріѣхавшаго; притомъ желая услужить Королю, своему тестю, согласились дать ему съ ноги по пальцу. И такъ разулись они оба, а дуракъ отрѣзалъ имъ по пальцу; послѣ того они обулись, и взявши съ собой оленя, поѣхали въ свое государство. Дуракъ послѣ ихъ отъѣзда собралъ свою палатку, а пальцы положилъ въ карманъ, и сѣвъ на своего коня, поѣхалъ къ тому мѣсту, гдѣ онъ кинулъ Королевскую лошадёнку, а пріѣхавъ къ тому мѣсту, слѣзъ съ своего коня и пустилъ его гулять. Потомъ увидѣвъ, что на томъ падалищѣ множество было воронъ и

сорокъ, схватилъ палку, кинулъ въ нихъ и ушибъ премножество воронъ и сорокъ, и навязавъ ихъ на веревку съ кожею, потащилъ съ собою всѣ во дворецъ. А какъ у Короля было великое веселье, для того что зятья привели ему оленя, то дуракъ подошелъ подъ окошки, закричалъ весьма громко: „Милостивый Государь! вы мнѣ пожаловали лошадь, во она меня не свезла; такъ я принесъ вамъ ея кожу, а притомъ и дичи для вашего веселья.“ Король и тѣ двѣ дочери весьма смѣялись надъ нимъ, но двумъ Королевичамъ было не до смѣху, ибо отрѣзанные пальцы не давали имъ покоя; а дуракъ кинувъ дичь, пошелъ въ свои покои. Послѣ того пришла его жена и говорила ему, какъ надъ нею смѣялись ея сестры, что она вышла за него замужъ; но дуракъ ей говорилъ: „пускай смѣются, будетъ то время, что и ты надъ ними посмѣешься!“

Потомъ вскорѣ послѣ того времени услышалъ еще Король, что бѣгаетъ по его заповѣднымъ лугамъ свинка золотая щетинка и съ двѣнадцатью поросятами; призвалъ къ себѣ двухъ умныхъ зятьевъ, и говорилъ имъ: „любезные мои зятья! когда вы меня любите, то съѣздите въ заповѣдные луга, и поймайте свинку золотую щетинку и съ двѣнадцатью поросятами.“ Зятья не хотѣли его ослушаться и приказали осѣдлать двухъ верьховыхъ лошадей, и какъ осѣдлали, то и поѣхали за свинкой. Королевна пришла къ дураку и говорила: „что ты сидишь дома? батюшка послалъ тѣхъ зятьевъ за свинкою въ заповѣдные луга: поѣзжай и ты; можетъ статься, что на твое счастіе ее и поймаешь.“ Дуракъ говорилъ: „да на чемъ я поѣду?“ Королевна пошла къ своему отцу и стала просить дураку лошади. Король сказалъ ей: „дочь моя любезная! мнѣ не жаль лошади, а только жаль, что всѣ смѣются надъ тобою.“ Но дочь говорила: „Милостивый Государь батюшка! пускай кто хочетъ, тотъ и смѣется.“ Король не могъ отказать усильной ея просьбѣ, приказалъ дать ей лошадь; а дуракъ какъ услышалъ, что дана ему отъ Короля лошадь, то не велѣлъ ее сѣдлать, а сѣлъ такъ, и поѣхалъ изъ дворца. Потомъ проѣхалъ весь городъ, и какъ выѣхалъ въ поле, то содравъ съ нея кожу, кинулъ въ полѣ и сказалъ: „вотъ вамъ, сороки и воровы, отъ Короля гостинецъ!“ а самъ свиснулъ, гаркнулъ молодецкимъ посвистомъ, богатырскимъ покрикомъ: „сивка, бурка, вѣщая каурка! стань передо мной, какъ листъ передъ травой.“ Конь бѣжитъ, земля дрожитъ, изъ ушей дымъ столбомъ, а изъ ноздрей

пламя пышетъ; и какъ прибѣжалъ, то и сталъ какъ вкопанный. Ивапушка дурачекъ въ ушко влѣзъ а въ другое вылѣзъ, и сталъ молодецъ, ни вздумать, ни взгадать, ни въ сказкѣ сказать, ни перомъ написать. Потомъ осѣдлалъ своего коня, сѣлъ и поѣхалъ въ чистыя поля и заповѣдные луга, и вскорѣ поймалъ свинку золотую щетинку и съ двѣнадцатью поросятами, и повелъ ее за собою. Потомъ выѣхалъ на дорогу, и раскинулъ полотняный шатеръ, привязалъ къ оному коня и свинку, а поросята уже никуда не бѣжали отъ своей матки. Дуракъ легъ отдохнуть въ палаткѣ; а какъ посланные два зятья не могли найти нигдѣ свинки, то возвратились назадъ, и ѣхали они по той дорогѣ, гдѣ стоялъ Ивапушки дурачка шатеръ, и увидѣли свинку, и говорилъ одинъ другому: „Вотъ, братецъ, тотъ опять богатырь, у котораго мы купили оленя; поѣдемъ къ нему и попросимъ его, не продастъ ли онъ намъ ее.“ И такъ согласились оба и поѣхали къ его шатру. И какъ подъѣхали, то слѣзли съ своихъ коней, и снявши съ себя шляпы, взошли въ шатеръ и поклонясь ему, съ учтивостью стали его просить, чтобъ продалъ имъ свинку. Но дуракъ имъ отвѣчалъ, что свинка его не продажная, а завѣтная. Королевичи спросили его завѣтъ. Дуракъ имъ сказалъ, что съ руки по пальцу. Тогда они не знали, что и дѣлать, но хотѣлось, чтобъ и Королю услужить. Но дуракъ говорилъ имъ, что во дворцѣ могутъ они быть въ перчаткахъ; а естьли Король ихъ и спроситъ, для чего они въ перчаткахъ, то можете сказать, что у васъ болятъ руки; и наконецъ довелъ ихъ, что они согласились дать ему съ руки по пальцу. Дуракъ отрѣзалъ у нихъ по пальцу, и отдалъ имъ свинку золотую щетинку и съ двѣнадцатью поросятами. ·Королевичи уѣхали, а дуракъ по отъѣздѣ ихъ собралъ свой шатеръ, а пальцы положилъ въ карманъ и поѣхалъ къ тому мѣсту, гдѣ онъ кинулъ Королевскую лошадь. И какъ прiѣхалъ, то слѣзъ съ своего коня и пустилъ его гулять; потомъ увидѣлъ на падалищѣ множество сорокъ и воронъ, и подхватя палку, побилъ ихъ премножество, и навязавъ на веревку, взялъ съ собою кожу и пошелъ въ дворецъ. И какъ пришелъ, то во дворцѣ у Короля было великое веселье и премножество было Министровъ; а дуракъ закричалъ: „вотъ, Милостивый Государь! какую вы мнѣ дали лошадь, что не могла меня довезти опять въ городъ! то вотъ вамъ ея кожа, а для веселья вашего я принесъ дичины.“ Послѣ того дуракъ пошелъ въ свои покои. Потомъ пришла Ко-

ролевна и сказывала, какъ смѣялись надъ нею ея сестры. Дуракъ говорилъ ей: „пускай смѣются, будетъ то время, что и ты надъ ними посмѣешься."

Потомъ спустя нѣсколько времени, призвалъ опять Король къ себѣ двухъ зятьевъ и говорилъ имъ: „есть за тридевять земель, въ тридесятомъ царствѣ, въ подсолнечномъ государствѣ сосна вся золотая, а вѣтьви на ней серебреныя, и на ней сидятъ птицы райскія и поютъ пѣсни царскія; а ежели кто желаетъ тою сосною владѣть, и хотя сломитъ одну вѣточку и привезетъ въ свое государство и посадитъ ее, то на другой же день такая, какъ въ томъ государствѣ выростетъ. То прошу васъ, любезные зятья! сдѣлайте сію услугу, и привезите мнѣ сію сосну, за что я вамъ половину своего королевства отдамъ." Зятья его, желая получить половину государства, а притомъ и ослушаться его не хотѣли, приказали осѣдлать себѣ двухъ верьховыхъ лошадей, и простясь съ своими женами и съ Королемъ, поѣхали въ путь. Потомъ вошла въ покои къ дураку его Королевна и разсказала ему, какъ Король, отецъ ея, послалъ тѣхъ двухъ зятьевъ за тридевять земель въ тридесятое царство, въ подсолнечное государство за сосной, и что онъ обѣщалъ имъ въ награжденіе. Дуракъ сказалъ ей: „поди жъ и мнѣ попроси у Короля какую нибудь лошадёнку." Королевна пошла къ своему отцу а пришедши, говорила: „Милостивый Государь, мой батюшка! пожалуйте моему дураку какую нибудь лошадь." Король сказалъ ей, усмѣхнувшись: „дочь моя любезная! дуракъ твой хочетъ перевести у меня во дворцѣ всѣхъ лошадей." Но дочь его говорила: „любезнѣйшій родитель! я васъ прошу въ послѣдній разъ." Король не могъ болѣе отказать ея усильной просьбѣ, велѣлъ дать дураку лошадь; а Королевна, поблагодаривши своего отца, пошла въ покои къ дураку и сказала, что она ему лошадь выпросила. Дуракъ какъ скоро услышалъ, то пошелъ на крыльцо и велѣлъ подвести лошадь; а какъ хотѣли ее осѣдлать, то онъ не велѣлъ, а сѣлъ на нее безъ сѣдла и поѣхалъ изъ города въ поле. И какъ выѣхалъ за городъ, то слѣзъ съ лошади, и ухвативъ ее за хвостъ, содралъ съ нея кожу, и кинувъ въ поле, закричалъ: „вотъ вамъ, сороки и вороны, отъ Короля гостинецъ!" Потомъ свиснулъ, гаркнулъ молодецкимъ посвистомъ, богатырскимъ покрикомъ: „сивка, бурка, вѣщая каурка! стань передо мной, какъ листъ передъ травой." Конь бѣжитъ, земля дрожитъ, изъ ушей

дымъ столбомъ, а изъ ноздрей пламя пышетъ; и какъ прибѣжалъ, то и сталъ какъ вкопанный. Дуракъ въ ушко влѣзъ, а въ другое вылѣзъ, и сталъ молодецъ, что ни вздумать, ни взгадать. Послѣ того клалъ онъ на своего коня сѣделичко Черкасское, подпружечку Бухарскую, двѣнадцать подпругъ съ подпругами шелку Шемаханскаго: шелкъ не рвется, булатъ не трется, Аравитское золото на грязи не ржавѣетъ. И какъ осѣдлалъ, то сѣлъ на своего коня, билъ его по крутымъ бедрамъ, пробивалъ черное мясо до бѣлыхъ костей; конь осержался, отъ земли отдѣлялся, подымался выше лѣсу стоячаго, ниже облака ходячаго, горы и долы межъ ногъ пускалъ, а маленькія рѣчки хвостомъ застилалъ. Ѣхалъ онъ путемъ дорогою, долго ли, коротко ли, близко ли, далеко ли; и наконецъ пріѣхалъ онъ къ тому государству, а потомъ поѣхалъ прямо уже въ садъ, гдѣ была та сосна. И какъ взошелъ въ садъ, то и увидѣлъ ту удивленія достойную сосну, и пошедъ къ ней, сломилъ одну вѣточку; потомъ увидѣлъ подлѣ нея два колодца, въ которыхъ была живая и мертвая вода, и наполнилъ тѣми водами бывшія у него въ карманѣ двѣ скляночки; послѣ того не медля пошелъ вонъ изъ саду. Потомъ сѣлъ на своего коня и поѣхалъ обратно въ свое государство; и ѣхалъ онъ долго ли, коротко ли, близко ли, далеко ли: скоро сказка сказывается, а не скоро дѣло дѣлается. Наконецъ пріѣхалъ въ свое государство, и не доѣзжая до городу, остановился и раскинулъ свой полотняный шатеръ при большой дорогѣ, а сосну посадилъ подлѣ своего шатра, самъ же легъ отдохнуть. А какъ два Королевича, любимые Королевскіе зятья, ѣздили и ничего не получили, то и возвращались назадъ въ свое государство. И какъ ѣхали они по той дорогѣ, гдѣ былъ его шатеръ, то и увидѣли ту сосну, которая посажена была подлѣ его шатра. А какъ ихъ желаніе было получить то, за чѣмъ Король ихъ посылалъ, то согласясь между собою, подъѣхали къ тому шатру; и какъ подъѣхали, то слѣзли съ своихъ лошадей, и снявши съ себя шляпы, пошли въ шатеръ и поклонились ему съ учтивостью; потомъ говорили: „Милостивый Государь! мы пришли къ вамъ спросить, не продажная ли у васъ та удивленья достойная сосна, которая посажена подлѣ вашего шатра?“ Но дуракъ имъ сказалъ, что она у него не продажная, а завѣтная. Королевичи спросили, что завѣту? Дуракъ сказалъ, что его завѣтъ не великъ, только изъ спины вырѣзать у нихъ по ремню. Королевичи, услыша такой

завѣтъ, весьма задумались, и не знали, что дѣлать. Но какъ имъ очень услужить хотѣлось Королю, и заставить всѣхъ про себя говорить, что все то достали они, Королевичи наконецъ согласились и раздѣлись. Дуракъ вырѣзалъ у нихъ по ремню и положилъ въ карманъ; потомъ отдалъ имъ вѣточку. Королевичи взяли и поѣхали въ городъ, куда прiѣхавъ, отдали они ту вѣточку Королю. Король, получа такую драгоцѣнность, весьма обрадовался, и сдѣлалъ великiй пиръ, на который званы были многiе Министры. И какъ во дворцѣ было великое веселье, въ то время дуракъ собралъ свой шатеръ, поѣхалъ къ городу и прiѣхалъ на то мѣсто, гдѣ лежала данная ему отъ Короля лошадь; и какъ увидѣлъ на ней премножество сидящихъ сорокъ и воронъ, то подхватя палку, бросилъ въ нихъ и перебилъ ихъ множество; потомъ навязалъ ихъ на веревку, и взявъ съ собою съ той лошади кожу, пошелъ во дворецъ. Король увидя дурака, засмѣялся, а онъ говорилъ Королю: „Милостивый Государь! вы мнѣ пожаловали лошадь, но она меня не довезла къ вамъ и во дворецъ, такъ вотъ ея кожа, при томъ же и для вашего веселья принесъ я дичи.“ Сказавъ сiе, кинулъ навязанныхъ сорокъ и воронъ, а самъ пошелъ въ свои покои. Потомъ пришла къ нему Королевна и пересказала ему, какъ надъ нею смѣялись, а особливо сестры ея. Дуракъ говорилъ: „потерпи, будетъ то время, что и ты надъ ними посмѣешься.“

Потомъ спустя нѣсколько времени, въ одинъ день говорилъ дуракъ Королевнѣ: „завтрашнiй день одѣнься ты въ самое драгоцѣнное платье.“ Королевна спрашивала его, на что ей одѣваться? Дуракъ не сказывалъ ей ничего, а только говорилъ, чтобъ она въ тотъ день одѣлась. И какъ пришелъ тотъ день, то дуракъ пошелъ изъ дворца; и какъ вышелъ онъ за городъ въ поле, то свиснулъ, гаркнулъ молодецкимъ посвистомъ, богатырскимъ покрикомъ: „сивка, бурка, вѣщая каурка! стань передо мной, какъ листъ передъ травой!“ Конь бѣжитъ, земля дрожитъ, изъ ушей дымъ столбомъ, а изъ ноздрей пламя пышетъ; и какъ прибѣжалъ, то и сталъ какъ вкопанный. Дуракъ въ ушко влѣзъ, въ другое вылѣзъ, и сталъ такой молодецъ, что ни вздумать, ни взгадать, ни перомъ написать. Потомъ сѣлъ на своего коня и поѣхалъ въ городъ. Въ то время у Короля во дворцѣ былъ великiй пиръ и множество было у него Министровъ. Дуракъ какъ скоро въѣхалъ въ городъ, и какъ прiѣхалъ во дворецъ, то Король вышелъ

ему на встрѣчу съ двумя своими зятьями и со многими Министрами. Потомъ повелъ его за столы дубовые, за ѣствы сахарныя, за питья медовыя, и начали за столомъ пить, ѣсть и веселиться. Потомъ какъ всѣ сидѣвшіе за столомъ довольно уже подвеселились, то и стали разговаривать. А какъ дуракъ сидѣлъ вмѣстѣ съ Королемъ, то и говорилъ онъ Королю: „Милостивый Государь! я слышалъ, что у васъ было три дочери, и онѣ всѣ въ замужствѣ; двоихъ вашихъ зятьевъ я вижу, а третьяго не вижу.“ Король отвѣчалъ: „другъ мой! дочь моя меньшая вышла за мужъ за дурака, такъ я отъ стыда не велю ему выходить изъ своихъ покоевъ.“ Дуракъ, не сказывая о себѣ, говорилъ: „Милостивый Государь! я нарочно ѣхалъ въ ваше государство, чтобъ взять вашу меньшую дочь себѣ въ замужство.“ Король услыша сіе, весьма обрадовался и сказалъ, что онъ того дурака выгонитъ вонъ изъ государства. Но онъ въ то время всталъ съ своего мѣста и говорилъ: „Милостивый Государь! вы хотите для меня выгнать изъ государства вонъ дурака, вашей меньшей дочери мужа; но прежде узнайте, что я таковъ.“ Король смотрѣлъ на него весьма долго, но никакъ узнать его не могъ, да и не льзя было его узнать, потому что въ то время были на немъ панцырь и латы, а притомъ же онъ былъ лицемъ весьма прекрасенъ. И какъ никто его узнать не могъ, тогда говорилъ дуракъ Королю: „узнайтежъ меня, Милостивый Государь! что я меньшій вашъ зять дуракъ.“ Король слыша сіе, весьма обрадовался, и началъ его любезно цѣловать; потомъ подошла его супруга, которую онъ съ восхищеніемъ обнималъ. А какъ у тѣхъ двухъ Королевичевъ руки были въ перчаткахъ, то говорилъ дуракъ Королю: „Милостивый Государь! позвольте спросить, для чего ваши любезные зятья сидятъ за столомъ въ перчаткахъ?“ Король отвѣчалъ, что у нихъ руки болятъ; а дуракъ говорилъ, что онъ искусный докторъ. Потомъ просилъ Короля, чтобъ приказалъ имъ снять съ рукъ перчатки. Король имъ приказалъ, и они долго отговаривались; наконецъ принуждены были снять съ рукъ перчатки. И какъ сняли, то увидѣли, что у нихъ на рукахъ не было по пальцу. Король спросилъ, гдѣ у нихъ на рукахъ пальцы? Королевичи не знали, что отвѣтствовать; но Иванъ дурачокъ говорилъ: „Милостивый Государь! я знаю, отъ чего нѣтъ у нихъ по пальцу на каждой рукѣ.“ Потомъ вынулъ тотчасъ изъ кармана и показалъ Королю: „вотъ ихъ пальцы, которые они мнѣ дали за свинку

золотую щетинку.“ Послѣ того просилъ Иванъ дурачокъ Короля, приказать имъ раззуться. Король тотчасъ приказалъ, и въ то время увидѣли, что у нихъ не было на каждой ногѣ по пальцу. Иванъ дурачокъ тотчасъ показалъ ему тѣ пальцы, которыхъ у нихъ не было, и говорилъ Королю: „Милостивый Государь! вотъ ихъ пальцы, которые они мнѣ дали за златорогаго оленя.“ Послѣ того просилъ Короля, чтобъ приказалъ имъ раздѣться. Король приказалъ, и какъ зятья раздѣлись, то Иванъ дурачокъ показалъ Королю, что у нихъ на спинахъ вырѣзано было по ремню, и говорилъ: „Милостивый Государь! видите, вотъ ихъ ремни,“ и тотчасъ вынулъ изъ кармана и показалъ. Король видя сіе, весьма на нихъ разгнѣвался; а Иванъ дурачокъ вынулъ изъ кармана двѣ скляночки, въ которыхъ была живая и мертвая вода, и взявъ оба ремни, приложилъ къ спинамъ, и спрыснулъ мертвою водою, то они приросли; а какъ спрыснулъ живою водою, то не было никакого знаку, гдѣ были вырѣзаны у нихъ ремни. Потомъ взялъ пальцы, приставилъ ихъ къ ногамъ и спрыснулъ мертвою и живою водою; пальцы тѣ приросли и не было знаку, гдѣ были отрѣзаны. Потомъ также и къ рукамъ приставилъ пальцы посредствомъ живой и мертвой воды. И какъ Королевичи вылечились, то падъ предъ Иваномъ дурачкомъ, благодарили его, а притомъ просили у него прощенія, что они, не знавши, прежде надъ нимъ смѣялись. Иванъ дурачокъ всѣхъ простилъ великодушно; и Король сдѣлалъ во дворцѣ великій пиръ, на который званы были всѣ Министры, и было великое веселье. А послѣ того Иванъ дурачокъ съ своею Королевною благополучно царствовалъ въ томъ государствѣ, а отецъ зятьевъ отпустилъ въ ихъ отечество.

Илья-Муромецъ и Соловей-разбойникъ.

Въ славномъ было городѣ Муромѣ, въ селѣ Карачаровѣ жилъ крестьянинъ Иванъ Тимоѳеевичъ. У него было любимое дѣтище Илья-Муромецъ; сидѣлъ онъ сиднемъ тридцать лѣтъ, и какъ минуло тридцать лѣтъ, то сталъ онъ ходить на ногахъ крѣпко и ощутилъ въ себѣ силу великую, и сдѣлалъ себѣ збрую ратную и копье булатное, и осѣдлалъ коня добраго, богатырскаго. Приходитъ къ отцу и матери и сталъ у нихъ просить благословенія: „госу-

дари мои, батюшка и матушка! отпустите меня въ славной градъ Кіевъ Богу помолиться, а князю кіевскому поклониться.“ Отецъ и мать его даютъ ему благословеніе, кладутъ на него заклятіе великое и говорятъ такія рѣчи: „поѣзжай ты прямо на Кіевъ-градъ, прямо на Черниговъ-градъ, и на пути своемъ не дѣлай никакой обиды, не проливай напрасно крови христіанской.“ Илья-Муромецъ принялъ у отца и матери благословеніе, Богу молится, съ отцемъ и съ матерью прощается, и поѣхалъ въ путь свой.

И такъ далеко заѣхалъ во темны лѣса, что наѣхалъ на таборы разбойничи; и тѣ разбойники увидѣли Илью-Муромца и разгорѣлись у нихъ сердца разбойническія на коня богатырскаго, и стали между себя разговаривать, чтобы лошадь отнять, чтó такой лошади ни въ которыхъ мѣстахъ не видывали, а нынѣ ѣдетъ на такомъ добромъ конѣ незнамо-какой человѣкъ. И стали на Илью-Муромца напущать человѣкъ по десяти и по двадцати; и сталъ Илья-Муромецъ остановлять коня своего богатырскаго, и вынимаетъ изъ колчана калену стрѣлу и накладываетъ на тугой лукъ. Пустилъ онъ калену стрѣлу по надъ землею, калена стрѣла стала рвать на косую сажень. И видя то, разбойники испужались и собирались во единъ кругъ, пали на колѣни и стали говорить: „государь ты нашъ батюшка, удалъ доброй молодецъ! виноваты мы передъ тобою, и за такую вину нашу бери казны, сколько надобно, и платья цвѣтнаго, и табуны лошадей, сколько угодно.“ Илья, усмѣхнувшись, сказалъ: „некуды мнѣ дѣвать!... а если хотите живы быть, такъ впередъ не отважтесь!“ и поѣхалъ въ путь свой къ славному граду Кіеву.

Подъѣзжаетъ онъ ко граду Чернигову, и подъ тѣмъ градомъ Черниговомъ стоятъ войска басурманскія, чтó и смѣты нѣтъ, и Черниговъ-градъ осадили и хотятъ его вырубить и Божіи церкви на дымъ пустить, а самого князя и воеводу черниговскаго живыхъ въ полонъ взять. И той великой силѣ Илья-Муромецъ ужаснулся; однако положился на волю Создателя своего Господа, Бога и вздумалъ положить главу свою за вѣру христіанскую. И сталъ Илья-Муромецъ побивать силу басурманскую копіемъ булатнымъ, и всю силу поганую побилъ, и царевича басурманскаго въ полонъ взялъ и ведетъ во градъ Черниговъ. Встрѣчаютъ его изъ града Чернигова граждане съ честію, идетъ самъ князь и воевода черниговскій, принимаютъ добраго молодца съ честію благодареніе Господу Богу возсылаютъ, что Господь прислалъ

нечаянно граду очищеніе и не далъ всѣмъ напрасно погибнути отъ такой силы басурманскія; взяли его въ палаты свои — и сотвориша велій пиръ и отпустиша его въ путь.

Илья-Муромецъ поѣхалъ ко граду Кіеву прямою дорогою отъ Чернигова, которую заложилъ Соловей-разбойникъ ровно тридцать лѣтъ, не пропущалъ ни коннаго, ни пѣшаго, а убивалъ не оружіемъ, но своимъ свистомъ разбойничимъ. Выѣхалъ Илья-Муромецъ въ чисто поле и увидѣлъ попрыски богатырскіе и по нихъ поѣхалъ, и пріѣхалъ на тѣ лѣса Брянскіе, на тѣ грязи топучія, на тѣ мосты калиновы и къ той рѣкѣ Смородинкѣ. Соловей-разбойникъ послышалъ себѣ кончину и безсчастіе великое и, не допуская Илью-Муромца за двадцать верстъ, засвисталъ своимъ свистомъ разбойническимъ крѣпко; но богатырское сердце не устрашилось. И не допуская еще за десять верстъ, засвисталъ онъ громче того, и съ того свисту подъ Ильею-Муромцемъ конь спотыкнулся. Пріѣхалъ Илья-Муромецъ подъ самое гнѣздо, которое свито на двѣнадцати дубахъ; и Соловей-разбойникъ, на гнѣздѣ сидя, увидѣлъ свѣторусскаго богатыря и засвисталъ во весь свистъ, и хотѣлъ Илью-Муромца убить до смерти.

Илья-Муромецъ снимаетъ съ себя тугой лукъ, накладываетъ калену стрѣлу и пускаетъ на то гнѣздо Соловьиное, и попалъ ему въ правой глазъ и вышибъ вонъ; Соловей-разбойникъ свалился съ гнѣзда, что овсяной снопъ. Илья-Муромецъ беретъ Соловья-разбойника, привязалъ его крѣпко къ стремени булатному и поѣхалъ къ славному граду Кіеву. На пути стоятъ палаты Соловья-разбойника, и какъ поровнялся Илья-Муромецъ противъ палатъ разбойническихъ, у которыхъ окны были растворены, и въ тѣ окны смотрѣли разбойничи три дочери — увидѣла его меньшая дочь и закричала своимъ сестрамъ: „вонъ нашъ батюшка ѣдетъ съ добычею и везетъ къ намъ мужика, привязаннаго у стремени булатнаго.“ А большая дочь посмотрѣла и горько заплакала: „это не батюшка нашъ ѣдетъ; это ѣдетъ незнамо-какой человѣкъ и везетъ нашего батюшку.“ И закричали онѣ мужьямъ своимъ: „мужья наши милые! поѣзжайте къ мужику на встрѣчу и отбейте у него нашего батюшку, не кладите нашъ родъ въ такомъ позорѣ.“ Мужья ихъ, сильные богатыри, поѣхали противъ свѣторусскаго богатыря; кони у нихъ добрые, копья острыя — и хотятъ они Илью на копьяхъ поднять. И увидѣлъ Соловей-разбойникъ, и сталъ говорить: „зятья мои милые, не позорьтесь

вы и не дразните такого сильнаго богатыря, чтобы всѣмъ вамъ не принять отъ него смерти; лучше съ покорностію попросите его въ домъ мой выпить чару зелена вина." По просьбѣ зятей поворотилъ Илья въ домъ, не вѣдая ихъ злобы. Большая дочь подняла желѣзную на цѣпяхъ подворотню, чтобъ его пришибить. Но Илья усмотрѣлъ ее на воротахъ, ударилъ копіемъ и ушибъ до смерти.

И какъ пріѣхалъ Илья-Муромецъ въ Кіевъ-градъ, въѣзжаетъ прямо на княженецкій дворъ и входитъ въ палаты бѣлокаменныя, Богу молится и князю кланяется. Князь кіевскій спрашиваетъ: „скажи, доброй молодецъ, какъ тебя зовутъ и изъ котораго города ты уроженецъ?" Отвѣтъ держитъ Илья-Муромецъ: „меня, государь, зовутъ Ильюшкою, а по отечеству Ивановъ, уроженецъ города Мурома, села Карачарова." Князь спрашиваетъ: „которою дорогою ѣхалъ ты изъ Мурома?" — „На Черниговъ-градъ, и подъ Черниговомъ побилъ войска басурманскія, что́ и смѣты нѣтъ, и очистилъ Черниговъ-градъ; и оттуда поѣхалъ прямою дорогою и взялъ сильнаго богатыря Соловья-разбойника, и привелъ его съ собою у стремени булатнаго." Князь, осердясь, сказалъ: „что ты обманываешь!" Какъ услышали это богатыри Алеша Поповичъ и Добрыня Никитичъ, они бросились смотрѣть, и, увидѣвъ, князя увѣрили, что справедливо такъ. И приказалъ князь поднести чару зелена вина доброму молодцу. Захотѣлось князю разбойническаго свисту послушать. Илья князя со княгинею обернулъ въ шубу соболью и, поставя ихъ подъ мышки, призвалъ Соловья и приказалъ въ полсвиста засвистать соловьемъ. А Соловей-разбойникъ засвисталъ во весь разбойнической свистъ и оглушилъ богатырей такъ, что они упали на полъ. И за то убилъ его Илья-Муромецъ.

Илья-Муромецъ назвался съ Добрынею Никитичемъ братьями. И осѣдлали они своихъ добрыхъ коней, и поѣхали въ чистыя поля гулять; и ѣздили ровно три мѣсяца, не нашли себѣ супротивника. Только наѣхали въ чистомъ полѣ: идетъ калечище прохожій; гуня на немъ въ пятьдесятъ пудъ, шляпа въ девять пудъ, костыль въ десять саженъ. Илья-Муромецъ сталъ на него коня напущать, и хочетъ отвѣдать съ нимъ своей силы богатырскія. И увѣдалъ калечище прохожій Илью-Муромца и говоритъ: „ой ты еси Илья-Муромецъ! помнишь ли мы съ тобою въ одной школѣ грамотѣ учились, а нынѣ ты на меня такова калику на-

пускаешь коня, какъ на нѣкоего непріятеля; а того ты не вѣдаешь, что во славномъ городѣ Кіевѣ великая невзгодушка учинилась: пріѣхалъ невѣрной сильной богатырь Идолища нечистивой, голова у него съ пивной котелъ, а въ плечахъ сажень, промежъ бровьми пядь, промежъ ушей калена стрѣла, а ѣстъ онъ по быку, а пьетъ онъ по котлу; и князь кіевской вельми о тебѣ соболѣзнуетъ, что ты его въ эдакой печали оставилъ.“ Нарядясь въ калечищино платье, ѣдетъ Илья-Муромецъ прямо на княженецкой дворъ, и закричалъ богатырскимъ голосомъ: „ой еси ты, князь кіевской! сошли мнѣ, калечищу прохожему, милостыню.“ И увидѣлъ его князь и говоритъ такову рѣчь: „поди ко мнѣ въ палаты, калечища! я тебя накормлю, напою и золотой казны на дорогу дамъ.“ И вошелъ калечище въ палаты и сталъ у печи — поглядываетъ. Идолища проситъ ѣсть. Принесли ему быка цѣлаго жаренаго, а онъ его и съ костьми съѣлъ. Идолища проситъ пить. Принесли котелъ пива, а несли двадцать человѣкъ; и онъ взялъ его за уши и выпилъ весь. Илья-Муромецъ говоритъ: „была у моего батюшки кобыла обжорлива, обожралась и издохла!“ Идолища не утерпѣлъ и говоритъ: „ой еси ты, калечища прохожій! что ты меня замаешь? мнѣ тебя нечего и въ руки взять! Ни то, что ты — каковъ былъ у васъ Илья-Муромецъ? я бы и съ тѣмъ стычку далъ.“ — „Да вотъ каковъ онъ!“ сказалъ Илья-Муромецъ, и схватилъ съ себя шляпу и ударилъ его въ голову тихонько — только прошибъ стѣну палатъ, и взялъ туловище (Идолищино) — туда жъ выкинулъ. И за то князь Илью-Муромца почтилъ великими похвалами и причо́лъ въ сильные могучіе богатыри.

Снѣгурка.

Жилъ-былъ крестьянинъ Иванъ, и была у него жена Марья; да не было у нихъ дѣтей. Иванъ и Марья жили въ любви и согласіи; такъ они и состарѣлись; а дѣтей у нихъ всё не было. Сильно объ томъ они сокрушались, и только глядя на чужихъ дѣтей утѣшались. А дѣлать нѣчего! Такъ ужь видно имъ Господь судилъ: вѣдь всё въ мірѣ творится не нашимъ умомъ, а Божьимъ судомъ!

Вотъ однажды — какъ пришла зима, да нападало молодаго снѣгу въ колѣно — ребятишки высыпали на улицу поиграть, а

старички наши подсѣли къ окну поглазѣть на нихъ. Ребятишки бѣгали, рѣзвились, и стали лѣпить бабу изъ снѣгу. Иванъ съ Марьей глядѣли молча, призадумавшись. — Вдругъ Иванъ усмѣхнулся и сказалъ: „пойти-бы и намъ, жена, да слѣпить себѣ бабу!“ На Марью видно тоже нашелъ веселый часъ. „Чтожь“ — сказала она — „пойдемъ, разгуляемся на старости! Только начто тебѣ бабу лѣпить: будетъ съ тебя и меня одной; слѣпимъ лучше себѣ дитя изъ снѣгу, коли Богъ не далъ живаго!“ — „Что правда, то правда...“ сказалъ Иванъ; взялъ шапку, и пошелъ на огородъ со старухою.

Они и въ правду принялись лѣпить куклу изъ снѣгу; склали туловище съ ручками и съ ножками; наложили сверху круглый комъ снѣгу, и обгладили изъ него головку.

„Богъ въ помочь!“ сказалъ кто-то проходя мимо. — „Спасибо-благодарствуемъ!“ отвѣчалъ Иванъ. „Божья помочь на все хороша,“ примолвила Марья.

„Что-жь это вы подѣлываете?“ — „Да вотъ, что видишь!“ отвѣчалъ Иванъ. „Снѣгурку...“ примолвила Марья, засмѣявшись.

Вотъ они вылѣпили носикъ и бородку; сдѣлали двѣ ямочки во лбу, и только что Иванъ прочертилъ ротикъ: какъ изъ него вдругъ дохнуло теплымъ духомъ. Иванъ въ торопяхъ отнялъ руку; только смотритъ: ямочки во лбу стали ужь на выкатѣ; и вотъ изъ нихъ проглядываютъ голубенькіе глазки; вотъ ужь и губки какъ малиновыя, и улыбаются. „Что это, Господи! не навожденіе ли какое?“ сказалъ Иванъ, кладя на себя крестное знаменье. А кукла наклоняетъ къ нему головку, точно живая; и зашевелила ручками и ножками въ снѣгу, словно грудное дитя въ пеленкахъ.

„Ахъ, Иванъ, Иванъ!“ — вскричала Марья, задрожавъ отъ радости — „да это намъ Господь дитя даетъ!“ и бросилась обнимать Снѣгурку; а со Снѣгурки весь снѣгъ отвалился, какъ скорлупа съ яичка, и на рукахъ у Марьи была уже въ самомъ дѣлѣ живая дѣвочка. „Ахъ ты, моя Снѣгурушка дорогая!“ воскликнула старуха, обнимая свое желанное и нежданное дитя, и побѣжала съ нимъ въ избу.

Иванъ насилу опомнился отъ такого чуда; а Марья была безъ памяти отъ радости.

И вотъ Снѣгурка ростетъ не по днямъ, а по часамъ; и что день, то все лучше. Иванъ и Марья не нарадуются ею. И весело

пошло у нихъ въ дому. Дѣвки съ села у нихъ безвыходно: забавляютъ и убираютъ бабушкину дочку, словно куколку; разговариваютъ съ нею, поютъ ей пѣсни, играютъ съ нею во всякія игры, и научаютъ ее всему, какъ что у нихъ ведется. А Снѣгурка такая смышленая: все примѣчаетъ и перенимаетъ. И стала она за зиму точно дѣвочка лѣтъ тринадцати, все разумѣетъ, обо всемъ говоритъ, и такимъ сладкимъ голосомъ, что заслушаться. И такая она добрая, послушная и ко всѣмъ привѣтливая. А собою она — бѣленькая, какъ снѣгъ; глазки что незабудочки; свѣтлорусая коса до пояса; одного румянцу нѣтъ вовсе, словно живой кровинки не было въ тѣлѣ... да и безъ того она была такая пригожая и хорошая, что заглядѣнье. А какъ бывало разыграется она, такъ такая утѣшная и пріятная, что душа радуется! И всѣ не налюбуются Снѣгуркою; старушка же Марья души въ ней не слышитъ. „Вотъ Иванъ!" — говаривала она мужу — „даровалъ таки намъ Богъ радость на старость! миновалась таки печаль моя задушевная!..." А Иванъ говорилъ ей: „благодареніе Господу! здѣсь радость невѣчна, и печаль небезконечна..."

Прошла зима. Радостно заиграло на небѣ весеннее солнце и пригрѣло на землю. На проталинахъ зазеленѣла мурава, и запѣлъ жаворонокъ. Ужь и красныя дѣвицы собрались въ хороводъ подъ селомъ, и пропѣли:

„Весна красна! на чемъ пришла,
на чемъ пріѣхала?...
— На сошечкѣ, на бороночкѣ!"

А снѣгурка что-то скучна стала. — „Что съ тобою, дитя мое?" — говорила не разъ ей Марья, приголубливая къ себѣ — „не больна ли ты? ты все такая невеселая, совсѣмъ съ личика спала. Ужь не сглазилъ ли тебя недобрый человѣкъ?" — А Снѣгурка отвѣчала ей всякій разъ: „ничего, бабушка! я здорова."

Вотъ и послѣдній снѣгъ согнала весна своими красными днями. Зацвѣли сады и луга; запѣлъ соловей и всякая птица; и все въ Божіемъ мірѣ стало живѣй и веселѣе. А Снѣгурка сердечная еще сильнѣй скучать стала; дичится подружекъ, и все прячется отъ солнца подъ тѣнь, словно ландышъ подъ деревцомъ. Ей только и любо было, что плескаться у студенаго ключа подъ зеленою ивушкой. Снѣгуркѣ все-бы тѣнь да холодокъ, а и того лучше частый дождичекъ. Въ дождикъ и въ сумракъ она

веселѣй становилась. А какъ одинъ разъ надвинулась сѣрая туча, да посыпала крупнымъ градомъ: Снѣгурка ему такъ обрадовалась, какъ иная не была-бъ рада и жемчугу перекатному. Когда-жь опять припекло солнце, и градъ взялся водою: Снѣгурка всплакалась по немъ такъ сильно, какъ будто сама хотѣла разлиться слезами — какъ родная сестра плачется по братѣ.

Вотъ ужь пришелъ и весны конецъ; приспѣлъ Ивановъ день. Дѣвки съ села собрались на гулянье въ рощу, и зашли за Снѣгуркою, и пристали къ бабушкѣ Марьѣ: „пусти, да и пусти съ нами Снѣгурку!“ Марьѣ страхъ не хотѣлось пускать ее; не хотѣлось и Снѣгуркѣ идти съ ними; да не могли отговориться. Къ тому-жь Марья подумала: авось разгуляется ея Снѣгурушка! И она принарядила ее, поцѣловала и сказала: „поди-же, дитя мое, повеселись съ подружками! а вы, дѣвки, смотрите берегите мою Снѣгурушку … вѣдь она у меня, сами знаете, какъ порохъ въ глазу!“

„Хорошо, хорошо!“ закричали онѣ весело, подхватили Снѣгурку, и пошли гурьбою въ рощу.

Тамъ онѣ вили себѣ вѣнки, вязали пучки изъ цвѣтовъ, и распѣвали свои заунывно-веселыя пѣсни. Снѣгурка была съ ними безотлучно.

Когда закатилось солнце, дѣвки наложили костеръ изъ травы и мѣлкаго хворосту, зажгли его, и всѣ въ вѣнкахъ стали въ рядъ одна за другою; а Снѣгурку поставили позади всѣхъ. „Смотри-же“ — сказали онѣ — „какъ мы побѣжимъ, и ты также бѣги слѣдомъ за нами, не отставай!“ И вотъ всѣ, затянувши Купаловую пѣсню, поскакали черезъ огонь.

Вдругъ что-то позади ихъ зашумѣло и простонало жалобно: „ау! …“ Оглянулись онѣ въ испугѣ: нѣтъ никого. Смотрятъ другъ на дружку, и не видятъ между собою Снѣгурки. — „А, вѣрно спряталась, шалунья!“ сказали онѣ, и разбѣжались искать ее, и никакъ немогли найти; кликали, аукали — она неотзывалась. „Куда-бы это дѣвалась она?“ говорили дѣвки. „Видно домой убѣжала,“ сказали онѣ потомъ, и пошли въ село; но Снѣгурки и въ селѣ небыло.

Искали ее на другой день, искали на третій; исходили всю рощу — кустикъ за кустикъ, дѣревцо за дѣревцо: Снѣгурки все небыло, и слѣдъ пропалъ.

Долго Иванъ и Марья горевали и плакали за своею Снѣ-

гуркою; долго еще бѣдная старушка каждый день ходила въ рощу искать ее, и все кликала она, словно кукушка горемычная:

„Ау, ау! Снѣгурушка!
Ау, ау! голубушка!“

И не разъ ей слышалось, будто голосомъ Снѣгурки отзывалось: „ау!...“ Снѣгурки же все нѣтъ, какъ нѣтъ!

Куда же дѣвалась Снѣгурка?... Лютый ли звѣрь умчалъ ее въ дремучій лѣсъ? али хищная птица унесла ее къ синему морю?...

Нѣтъ, не лютый звѣрь умчалъ ее въ дремучій лѣсъ, и не хищная птица унесла ее къ синему морю; а когда Снѣгурка побѣжала за подружками и вскочила въ огонь: вдругъ потянулась она вверхъ легкимъ паромъ, свилась въ тонкое облачко... и полетѣла въ высоту поднебесную.

STAROUSKÉ.

Сказаніе о семи планетахъ.

Надъ твердью поясы семь планетъ, а на всѣхъ поясѣхъ стоятъ ангелы, а по поясамъ стоятъ звѣзды, и которая планета стоитъ ниже, тѣ звѣзды свѣтлѣе. Въ 14 день сотвори Богъ солнце и луну и звѣзды, и въ той день непаде отъ славы Сатана. И видѣ Сатанаилъ небо и землю украшену, и помысли себѣ: „сотворю престолъ на облацѣхъ себѣ, и буду подобенъ вышнему, да славитъ мя чинъ мой.“ И сотвори себѣ престолъ на облацѣхъ сѣверныхъ, и вознесеся и бысть тогда воевода чину ангельскому. И видѣ Богъ противника себѣ, и посла Богъ Михаила архангела и повелѣ Сатанаила свержити долу. Пріиде же Михаилъ къ Сатанаилу и видѣ въ немъ божество велико и не смѣ на него зрѣти. И пріиде Михаилъ къ Богу и рече: „Господи, велико есть на немъ божество твое.“ Господь же снятъ съ него божество и рече: „Иди и сверзи его долу.“ И пріиде Михаилъ и видѣ Сатанаила яко проста человѣка, и удари его скипетромъ и спадеся престолъ его, и пойде Сатана долу и со

всѣми силами. И отнятъ отъ него Господь божество и снятъ отъ него „илъ“ и да Господь „илъ“ ангеломъ а архангеломъ, и нарече имя Михѣ Михаилъ, а дастъ ему надо всѣми небесными силами старѣйшинство; и нарече отступнику имя Сатана дьяволъ, и бысть помраченъ, и съ своими силами. Пойде Сатана верху и пошибе землю, и хотѣша небеса пастися. И рече Михаилъ: „Господи, хощетъ небо двигнутися.“ И рече ему Господь: „запрети словомъ.“ И рече Михаилъ: „Господи, что повелиши глаголати?“ И рече Господь: „изорцы: вонмемъ, святая святыхъ!“ Скоро изглагола тако, и тогда вопѣша вся силы небесныя: „единъ святъ, единъ Господь Іисусъ Христосъ.“ И тогда утвердишася небеса. Сатана же тогда пройде землю и услыша гласъ Михаиловъ, и ста во адѣ на безднѣ подъ землею, а подъ нимъ вода, а подъ водою огнь негасимъ. А друзіи падоша на землю и слышаша гласъ Михаиловъ, и остася на земли, и ходятъ по поднебеснѣй и все злое творятъ роду человѣческому и претворишася въ бѣсы. Иніи же не доидоша до земли и слышаша гласъ Михаиловъ, и обиташа на воздусѣ. И всѣ тѣ бѣсы-сатаны преобразуютъ себе во ангела и человѣка, и въ животину и во всякую гадину, смущая человѣки.

Царь Давыдъ и царь Соломонъ.

Пріидоша же два мужа ко царю Давыду тягатися, и рече единъ мужъ предъ царемъ Давыдомъ ко другому мужу: „занялъ еси ты у мене шесть яицъ вареныхъ, и тому уже минуло шесть лѣтъ, и азъ бы въ то время развелъ много курятъ.“ И отвѣща вторы мужъ къ первому: „виноватъ, господине, въ шести яицахъ вареныхъ тебѣ.“ И рече царь Давыдъ къ мужу тому, которой занялъ: „плати ему и курятъ по расчету за всѣ лѣта.“ И розочте царь Давыдъ много велми. Слышавъ же царя Давыда судъ сынъ царь Соломонъ, и научи мужа того премудрости своей и рече ему: „взори ниву близь пути, гдѣ ѣздятъ, сѣяти горохъ вареной изъ котла своего.“ И учини мужъ тако по наученію царя Соломона: и пріиде и вскопа на мѣстѣ близь пути ниву, гдѣ ѣздитъ царь Дабыдъ, и вскопавши, начатъ сѣяти предъ царемъ горохъ вареной на ископанной нивѣ изъ котла. И виде то

царь Давыдъ, мужа того при пути сѣюща горохъ вареной изъ котла, и призва мужа того къ себѣ и нача ему глаголати: „почто сѣеши горохъ вареной при пути, понеже той не можетъ возрасти?“ — Тогда отвѣща мужъ той царю Давыду и рече: „почто ты мене, царю Давыде, осудилъ неправедно и за что продаеши мя въ яицахъ вареныхъ? Се ты, царю, узналъ еси, что вареной горохъ не можетъ возрасти: тако же де и отъ яицъ вареныхъ како можетъ приплодъ быти, о немъ же ты меня осудилъ еси напрасно?“ — Потому же царь Давыдъ разумѣ, яко права рѣчь его; и рече ему: „кто тя сей премудрости научилъ есть?“ — И отвѣща мужь той ко царю Давыду и рече ему, глаголя: „воистинно сей премудрости научилъ мя сынъ твой царь Соломонъ.“ Царь же Давыдъ прослави Бога, слыша о сынѣ своемъ Соломонѣ и о премудрости его. И не велѣлъ царь Давыдъ отъ тѣхъ яицъ тому мужу приплодовъ полѣтно куровъ росчитать и платить едынь шесть яицъ вареныхъ тому мужу.

BULHARSKÉ.

Východní.

Дѣдо-Господь.

Найнапрѣдъ, кога почнѫлъ человѣкъ да орѣ, както изкарвалъ брѣзнѫ отъ ѥдинъ край до другый, дигалъ рало си на рамо, и както го запосялъ пакъ на истый край, отъ кдѣ ѥ почнѫлъ, забиралъ пакъ да орѣ отъ тамъ. Дѣдо-Господь минѫлъ и му казалъ: „Не тъй, сынко! нъ както свършишь брѣзнѫ, възвърни си рало на истоѥ мѣсто, до кдѣ си изкаралъ брѣзнѫ, и ори назадъ до края, отъ кдѣ си започнѫлъ.“ И тъй сѧ научилъ орачь да орѣ право, както сѧ орѣ днѣсь.

Отъ тамъ Дѣдо-Господь отъишалъ и видѣлъ ѥднѫ женѫ, чи тъче въ станъ и мѣтаща суванкѫ въ уста на-три, прѣкѫсвала нишкѫ на ѥдинъ край и започвала пакъ отъ истѫѭ странѫ. Дѣдо-Господь ѝ рѣкълъ: „Не тъй, дъщи! нъ мѣтай на-самъ и на-татакъ съ двѣ рѫцѣ, безъ да прѣкѫсвашь нишкѫ.“ И та сѧ научила да тъче, както сѧ тъче днѣсь.

На другый день Дѣдо-Господь минжлъ пакъ край орачъ-тъ прѣобразенъ и го попиталъ: „Кой тѧ научи, сынко, да орѣшь тъй?“ А той му отговорилъ: „Дѣдо-Господь!“ Дѣдо-Господь го благословилъ и му рѣкълъ: „День да орѣшь, а годинж да ѣдешь!“ Послѣ минжлъ край женж-тж и ѭ попиталъ: „Кой тѧ научи, дъщи, тъй да тъчешь?“ А та му отговорила: „Сама самица, бръза бръзица!“ Тогава Дѣдо-Господь ѝ рѣкълъ: „Годинж да тъчешь, подъ мышцж да го понесешь!“

Приказвжть ѥще, чи въ него врѣмѧ человѣкъ повелѣвалъ не само на всичкы животны, нъ и на бездушны вещи; нъ то послѣ, казвжть, сѧ измѣнило, кѫто станжли человѣци лжкави. На пр. человѣкъ, кѫто сѣкалъ дръва и гы натрупвалъ на купъ, шибвалъ гы съ пржчкж, а тый врьвѣли сами, кдѣ-то ѥ трѣбало да гы закаржть. А ѥдна жена, кѫто насѣкла и та дръва и гы шибнжла да тръгнжть, тый тръгнжли; нъ та, кѫто ѭ домрьзѣло да врьви подирь пѣшкъмь, възсѣднжла отъ-горѣ; а дръва сѧ запрѣли! Та шибала отъ ѥднж странж, шибала отъ другж странж, а тый не сѧ мрьднжли на-никждѣ! Тогава та си разпасала поıасъ (ивицж) и гы натоварила на гръбъ (задѣнжла сѧ). На пжть ѝ сѧ ıавилъ Богъ и ѝ казалъ: „Кѫто си лжкава, кдѣ-то ще гы ѣздишь ты, нѣка тѧ ѣздjжть тый!“

Кога ходилъ Дѣдо-Господь по земѭ, та ѭ благославıалъ, отъишалъ прьвый пжть при говѧдарь. Той лежалъ на гръбы си подъ ѥдно дръво, подъ крушж; кратунка му, въ коıжто си ѥ носилъ водж, стоıала при него празна. Дѣдо-Господь го попиталъ: „Има-ли, сынко, въ кратункж водж?“ А той му рѣкълъ: „Нема.“ Дѣдо-Господь му рѣкълъ: „Иди, сынко, да донесешь водицж, да пиѥ дѣдо!“ А говѧдарь му показалъ съ кракъ си: „Ей кладенецъ кдѣ ѥ! ако си жѧденъ, иди, пий!“ Дѣдо-Господь тогава благословилъ, всıако говѧдо да пощрьклѣѥ; и тъй, кѫто хукнжли да бѣгжть всıако на ѥднж странж, говѧдарь станжлъ и си взѧлъ клъпакъ въ ржкж и хукнжлъ, и той да бѣга подирѭ имъ и думалъ: „Какво Богъмь прѣгрѣшихъ!“

Сѣтнѣ Дѣдо-Господь отъишалъ при овчарь. Овчарь также ималъ кратункж. И Дѣдо-Господь го попиталъ: „Имашь-ли, сынко, водж?“ а той му рѣкълъ: „Вода има, дѣдо, нъ немогж и азъ самъ да идж да си вземж, чи овци щрьклѣıжть.“ Тогава Дѣдо-Господь рѣкълъ: „Иди, сынко, азъ щж гы варди.“ Овчарь кѫто отъишалъ за водж, Дѣдо-Господь му взѧлъ гегж (кукж), и кѫто

ѭ забилъ въ землѭ, мѣтнѫлъ от-горѣ ѝ плащь му, и благословилъ овци. И тый сѫ смирили и укротили подъ сѣнкѫ. Въ него разстоꙗнию дошалъ влъкъ, да си иска упрѣдѣлюнѫѭ хранѫ, коѭ вземалъ всꙗкый день отъ овчари. Дѣдо-Господь му далъ юдно дрисливо ꙗгнѧ. А влъкъ, незадоволенъ, не ю щелъ да го вземи, нъ спустнѫль сѧ та грабнѫлъ друго, кою ю онъ щелъ. Тогава Дѣдо-Господь взѧлъ овчарьскый кавалъ и го ударилъ по крьстъ-въ грѣбнакъ. Отъ това ю остало та влъку, колко му ю силенъ вратъ, толко напротивъ му ю слабъ крьстъ. Нъ онова ꙗгнѧ, що ю грабнѫлъ, занесълъ го. Дѣдо-Господь взѧлъ двѣ камычѧта, хврьлилъ гы подирѭ му и гы благословилъ; та станѫли двѣ кученца, и отъидохѫ подирь влъкъ, и отървахѫ онова овнѧ, що бѣше го грабнѫлъ влъкъ. Овчарь дошалъ и донесълъ студенѫ водѫ Дѣду-Господи, и видѣлъ овци мирны, чи стоꙗть подъ сѣнкѫ и двѣ кученца сѧ радвѫть около имъ. Овчарь тогава попиталъ дѣда: „Ей, дѣдо! сега кьто станѫхѫ тѣ-сь овци тый мирни и сѧ вѣдрьвихѫ, какъ щѫ гы азъ карамъ на пашѫ?" Дѣдо-Господь му рѣкълъ: „Сынко, извади си мѣденъ кавалъ, та имъ засвири, отъ кдѣ си духа тихо вѣтрию, тый щѫть трьгнѫ." Отъ тогава овчари и до днѣсь, свирьѧще съ кавалы, карѫть овци си на пашѫ.

Severozápadní.

Блъгарско гостоприюмство.

Нѣкога, кога-то създаде Господь свѣтъ-тъ, поиска да види, какъ му живѣю людию-то; слѣзне отъ небе-то си, найнапрѣдъ на Старѫ планинѫ, стори сѧ человѣкъ, старець съ голѣмѫ бѣлѫ брадѫ и бѣлы дрехы; взѧ си тоꙗжкѫ въ рѫкѫ и пойде по свѣтъ-тъ, въ Блъгарскѫ-тѫ землѭ; много врьвѣ, дору цѣлъ день прѣзъ мрьтвежкы горы. На вечерь-тѫ дойде въ юдно село, за да прѣнощува. Въ прьвѫ-тѫ кѫщѫ край село-то влѣзе, и сѣдне на прагъ-тъ, млъчеше и си мыслѣше. Стопаница-та бѣше дома си, работѣше нѣщо, та го невидѣ. Ала ето ти сега иде си мѫжь ѝ отъ поле-то, отъ плугъ-тъ си, зѣрне старець-тъ, зарадува му сѧ и рѣче: „Дѣдо! ты си много дрьтъ, пѫтникъ уморенъ си, дойди

въ кѫщѫ, отдъхни си, ако и да ѥ сиромашка, съ всичко, що ны ѥ Господь далъ, гости щемь тѧ, толко изволи.“ Погледнѫ го старець-тъ съ веселы очи, влѣзнѫ въ кѫщѫ и сѣднѫ. Человѣкъ-тъ съ женѫ си станѫхѫ бръзо, та наготвихѫ гостбѫ, какво-то имахѫ и какво-то можахѫ по харно и по хубаво, пакъ турихѫ на трапезѫ-тѫ. Стопани-ти ıадохѫ отъ кѫщнѫ-тѫ гостбѫ, ала старець-тъ нещеше; толкова що-то миришеше кѫщно-то ıастиѥ, мълчеше и гледаше, какъ сѧ радувѫть тии два мъжа, и сѧ радваше. Канѧть го, молѧть го: „Дѣдо, за що неıадешь? останешь гладенъ; земи си та си хапни и си кѫсни, какво-то ти ѥ волıа; що имаме, всичко ѥ тукъ прѣдъ тебе!“ Старець-тъ толко това: „Ιажте вы, ıажте! азъ си нѣщо думамь.“ Като сѧ насытихѫ, станѫхѫ. Стопаница-та излѣзе вънъ, да си накръми дѣтѧ-то, чи плачеше. Тогава рѣче старець-тъ мѫжу ѝ: „Знаѥшь-ли какво, стопанине! ако искашь, да мѧ нагостишь? азъ немогѫ да ıамь всıакакво, а иска ми сѧ печено человѣческо мѧсо. Да ми заколишь малкый-тъ си сынъ, да го омыѥшь хубаво и цѣлъ да го туришь на тепсиѭ-тѫ въ пещь-тѫ: тъкмо сѧ варди, да тѧ невиди жена ти, чи ще да тѫжи.“ Той му отвѣща: „Това-ли толкова щешь, дѣдо? на защо ми давно неказа, да ми несѣдишь гладенъ въ кѫщи гость? не-ли ти думахъ, чи ѥ всичко твоѥ, що ны ѥ Господь далъ? правдинка азъ като тебе, старъ человѣкъ, тврьдѣ обичамь, срьдце-то си ми казва, да си добръ и харенъ; и сега ще видишь, толко малко потрьпи, дору ти наготвѫ онова, що искашь.“ Человѣкъ-тъ излѣзне на вънъ а жена му бѣше взѧла да работи, а дѣтѧ-то си бѣше оставила, да си играѥ самичко на мѣсичинкѫ, дору заспи, безъ да знаѥ, какво и що ще да бѫде. А мѫжь ѝ открадиѫ дѣтѧ-то, заклѧ го по скоро, тури го цѣлокупно на тепсиѭ-тѫ и запрѣ го въ пещь-тѫ, да го несъглѧда майка му, дору сѧ опече; па влѣзе при старець-тъ, сѣднѫ до него и хортуваше весело съ него. Толко що подумахѫ нѣкакво си, и старець-тъ сѧ умлъче а омирисваше съ носъ-тъ и рѣче ратаю: „Ιа иди, вижь печенкѫ-тѫ, хубаво ми мирише, трѣбва да сѧ ѥ опекла!“

Той стане, отъиде, отпрѣ пещь-тѫ, да види и да извади печенкѫ-тѫ. Ала какво да види! Удиви сѧ и сѧ уплаши отъ чудо; сиıаѥше всичка-та пещь и всичка-та кѫща отъ свѣтлость-тѫ на дѣтѧ-то; и тепсиıа-та и дѣтѧ-то сторило сѧ злато, па сиıаѥ като слънце; дѣтѧ-то сѣдѣше на тепсиѭ-тѫ като голѣмо

момча, хубаво, весело, свѣтло и здраво; на главѫ му корона отъ бисеръ и безцѣнъ камыкъ, на поясъ при бедра-та му мечь; въ деснѫ рѫкѫ дрьжеше юднѫ книгѫ златослова, въ лѣвицѫ си имаше пшениченъ снопецъ плънъ съ класове: и това всичко сияюше отъ огънь повѧче, за що-то бѣше станѫло всичко злато. Тоя сѧ повръне да каже старцу, какво ю чудо станѫло, и какво да прави; ала старець-тъ тамъ небѣше, той бѣше прѣдъ кѫщи излѣзълъ па имъ рѣче: „Останѣте съ здравию, и живѣйте какъ-то и до сега хубаво и кротко! ваши-ты добры срьдца щѫ да имѫть добро отъ нивы и добытъкъ, и благословъ и миръ на дѣца-та вы и унучѧта-та вы отъ Господи; той ще васъ да приюмне и ще вы нагости въ вѣчнѫ-тѫ си кѫщѫ!“ Тогава отъиде самичекъ прѣзъ нощь-тѫ нанѣкѫдѣ.

Пепележка.

Веднѫжь сѧ бѣхѫ събралы нѣколко момичѧта на прѧлкѫ около юднѫ ямѫ, и като прѧдѣхѫ пакъ си приказвахѫ помежду, доде юдинъ бѣлобрадъ старець, пакъ имъ рѣче: „Момичѧта! като прѧдете пакъ приказвате, бѫдѣте сматраны около тѫзѫ ямѫ; чи ако си изтрьве нѣкоя отъ васъ вретено-то вѫтрѣ, става майка ѝ крава.“ Това рѣче, пакъ си заминѫ. Подырь това момичѧта-та зачудены на неговы-ты думы, набрахѫ сѧ коло ямѫ-тѫ да надничѫть. Нещешь-ли, юдна отъ тѣхъ, коя-то бѣше най-хубава, изпусти си вретено-то въ неѭ. Подвечерь, като си отъиде, намѣри юднѫ кравѫ, майкѫ си, прѣдъ вратнѭ-тѫ, и ѭ изпѫди съсъ другы-ты говѧда на пашѫ. Подырь нѣкою врѣмѧ баща му на това момичѧ ожени сѧ за юднѫ вдовицѫ, коя-то му доведе юднѫ дъщерѭ. Втора-та му жена намрази на тогова человѣка момичѧ-то, наймного за това, защо-то бѣше похубаво и попрѫгаво отъ дъщерѭ ѝ, и трьсяше вынѫгы почкѫ, да ѭ хока и навикува, и недаваше ѝ нито да сѧ мыю, нито да сѧ чеше, нито да сѧ прѣмѣнява. Веднѫжь ѭ проводи съ говѧда-та, пакъ ѝ даде плънѫ торбѫ съ кѫдели и рѣче: „Ако неопрѧдешь тыѭ кѫдели дьнесь, и ако гы ненамотаюшь на клъбо, подобрѣ недохождай си до вечера, убивамь тѧ!“

Горко-то момичѧ, като ходѣше подырь говѧда-та, навалише,

колко-то можеше, да гы сврьши. По пладнѣ, като налѣгахѫ говада-та да пладнувѫть, погледнѫ въ торбѫ-тѫ да види, како ѥ изработила; но като видѣ, чи сѧ и непознаваше, що ѥ работила, поча да плаче. Като ѭ видѣ крава-та, коıа-то ѝ бѣше майка, чи плаче, попыта ѭ, защо плаче? Тıа ѝ прикаже, какъ ѥ и що ѥ. Тогава ѝ крава-та рѣче: „Небой сѧ, азъ щѫ ти помогнѫ. Азъ щѫ взема кѫделѭ-тѫ въ уста, пакъ щѫ ѭ давча, а на ухо-то ми ще сѧ подаде жичка; а ты ѭ прихвани, пакъ мотай на кльбо, и тьй щешь сврьшишь за въ часъ.“ Какъ-то рѣче, тьй и бы. Поча да давче кѫдели-ты ѥднѫ по ѥднѫ, жичка ѝ сѧ подаде на ухо-то, а момича-то ѭ влачеше и мотаѥше и сврьшихѫ. Вечерь-тѫ си отъиде и занесе мащехы си; тıа сѧ зачуди, като видѣ толкова работѫ сврьшенѫ. Вторый пѫть пакъ ѝ даде още толкова кѫдели. Момича-то праде до пладнѣ, отъ пладнѣ пакъ като налѣгахѫ говада-та да пладнувѫть, приближи ѝ сѧ крава-та, поча да давчи, жичка ѝ сѧ подаде на ухо-то а момича-то влѣчеше и мотаѥше, и сврьшихѫ за въ часъ. Вечерь-тѫ си отъиде и даде мащехы си всичкы-ты кѫдели опрадены и намотаны. Таıа сѧ зачуди, като видѣ толкова работѫ сврьшенѫ. Третий пѫть ѝ даде още помного, пакъ проводи дъщерѭ си да види, кой ѝ помага. Дъщерıа ѝ отъиде, и сѧ прикраднѫ на странѫ и видѣ, какъ ѥ и що ѥ, та изработıа момича-то толкова работѫ за день; видѣ какъ взема крава-та кѫдели-ты въ уста и гы давче, а жичка ѝ сѧ подава на ухо-то, а момича-то влѣче та мотаѥ; и отъиде та каза майци си. Таıа като чу това отъ дъщерѭ си, наганѫ мѫжь си да заколи кравѫ-тѫ. Той сѧ мѫчи всıакакъ, дано ѭ прѣдума да ѭ неколѫть, ала неможе да ѭ прѣдума. Найнапоконъ, като видѣ, чи нѣма кѫдѣ, обрѣче ѝ сѧ да ѭ заколи въ едѣкой день. Момича-то, като чу, чи щѫть заколѫть кравѫ-тѫ, поча да плаче; пакъ сѧ прикраднѫ та каза на кравѫ-тѫ, чи щѫть ѭ заколѫть. Тıа думаше на момича-то: „Мльчи, неплачи! ако мѧ заколѫть, ты да неıадешь отъ моѥ-то мѧсо, нъй да съберешь кости-ты па да гы заровишь задъ кѫщѫ-тѫ. Пако кога ти доде неволѩ, а ты доди на гробъ-тъ, и отъ тамъ ще ти сѧ даде помощь.“ Тıа чу това, пакъ си отъиде.

Ѥдинъ день заклахѫ кравѫ-тѫ а мѧсо-то ѝ сготвихѫ, принесохѫ го на синиѭ-тѫ и почахѫ да ıадѫть. Момича-то само неıадѣше, защо-то му бѣше заржчано; нъй събра кости-ты, пакъ безъ да го види нѣкой, занесе гы та гы зарови задъ кѫщѫ-тѫ.

тамъ кдѣ-то ѝ бѣше заржчала крава-та (майка ѝ). Това момичѧ сѧ зовѣше Мара; но напоконъ, като бѣхж облегнжли въ кжщи всичко на неѭ, сирѣчь да мете, водж да носи, да готви, паници да мыѥ, бѣше станжла горелива и напепелена отъ голѣмж работж при огнище-то; заради това ѭ крьсти мащеха ѝ Пепележка, пакъ си ѝ тъй и останж това имѧ. Въ ѥдинъ недѣлнъ день тръгнж мащеха ѝ да иде съ дъщерѭ си въ черковж, па прѣди да сѧ упжти, взѧ ѥднж копанж просо и прьснж въ кжщи по земѭ-тж, а на Пепележкж рѣче: „Ты, Пепележко! ако несъберешь това просо, и ако несъготвишь обѣдъ, дору сѧ врьнж отъ черковж, неизлазай ми прѣдъ очи-ты, усмрьтіамь тѧ!“ Пакъ отъидохж. Горка Пепележка, като погледнж толкова просо, викнж да плаче и да нарѣжда: „Съготви щж, поме щж и всичко щж ошета: но толкова просо кой ще събере горкана!“ Като плачеше и млъвѣше, дойде ѝ тутакси на умъ, що ѝ бѣше рѣкла крава-та: да ѝ иде на гробъ-тъ и тамъ ще ѝ сѧ даде помощь въ неволѭ. Пепележка сѧ опжта та на гробъ-тъ. Кога тамъ, чи що да видишь! на гробъ-тъ стои ракла отворена, плъна съ всіакаквы болѣрьскы дрехы; на поклопкж ѝ два голжби бѣли като снѣгъ. Тиі ѝ рѣкохж: „Маро! вземи дрехы отъ тукъ, облѣчи сѧ па иди въ черковж, а ны щемь събра просо-то и наготви щемь обѣдъ.“ Тіа посѧгнж, взѧ врьхны-ты, кои-то бѣхж отъ чистж свилж и копринж, облѣче сѧ, отъиде въ черковж. Въ черковж сѧ зачуди мало и голѣмо на хубость-тж и на дрехы-ты, наймного за това, защо-то ѭ никой непознаваше, коіа ѥ и каква ѥ; и наймного ѝ сѧ зачуди царскый сынъ и никакъ неснимаше очи отъ неѭ. Като сѧ съврьши служба, тіа сѧ изкраднж и побѣгнж поскоро у тѣхъ си, и тутакси сѧ съблѣче, тури дрехы-ты въ раклж-тж и ракла-та сѧ тутакси нечу невидѣ. Тіа доде на огнище-то, но и тамъ що да види! просо-то събрано, обѣдъ готовъ, съ ѥднж думж: всичко ошетано! Подырь малко ето ти мащехж ѝ, доде съ дъщерѭ си отъ черковж, погледне всичко укжтано, какъ-то трѣбува, зачуди сѧ. Вторж-тж недѣлѭ, като щѣше да тръгне въ черковж, пакъ взѧ ѥднж поголѣмж копанѭ съ просо, и го прьснж по земѭ и на Пепележкж сѧ закани, ако го несъбере и ако несъготви обѣдъ, да ѭ убива. Мащеха ѝ отъиде съ дъщерѭ си въ черковж, а Пепележка на кравж-тж на гробъ-тъ. На гробъ-тъ завари два-та голжбы и раклж-тж съ дрехы-ты отворенж. Тиі ѝ рѣкохж да сѧ облѣче пакъ да иде въ черковж, а тиі

щѫть събра просо-то и съготви щѫть обѣдъ. Тіа взѧ дрехы отъ чисто сребро, облѣче сѧ пакъ отъиде въ церковѫ. Сега ѝ сѧ зачуди малко и голѣмо помного отъ напрѣдъ, а царскый сынъ никакъ неснимаше очи отъ неѭ. Служба сѧ съврьши и тіа сѧ прикраднѫ помежду хора-та, па бѣжь у тѣхъ! Тамъ сѧ съблѣче, тури дрехы-ты въ раклѫ-тѫ, а ракла-та сѧ нечу невидѣ. Подырь малко сто ти мащехѫ ѝ; погледне: просо-то събрано, обѣдъ готовъ, а Пепележка на огнище-то; зачуди сѧ, като видѣ толкова работѫ съврьшенѫ. Третий пѫть сѧ пакъ приготви мащеха ѝ да иде въ церковѫ, и прѣди да тръгне, взѧ юднѫ три пѫти поголѣмѫ копанѭ съ просо, пакъ прьснѫ по земѭ-тѫ а на Пепележкѫ рѣче: „Пепележко! ако несъберешь това просо, дору сѧ врьнемь ны изъ церковѫ, и ако неnaготвишь обѣдъ, да идешь да сѧ невидишь; прѣдъ очи-ты ми неизлазай, убивамь тѧ!“ Пакъ отъиде въ церковѫ. Подырь това и Пепележка отъиде на кравѫ-тѫ на гробъ-тъ, и тамъ намѣри раклѫ-тѫ отворенѫ и два-та голѫбы на неѭ. Тий рекохѫ да сѧ облѣче пакъ да иде въ церковѫ, а тий щѫть събра просо-то и наготви щѫть обѣдъ. Тіа взѧ дрехы отъ чисто злато, облѣче сѧ, пакъ отъиде въ церковѫ. Тамъ като ѭ съгледахѫ, зачудихѫ сѧ, а никой незнаюше коıа ю и каква ю. Царскый сынъ очи неснимаше отъ неѭ и намысли, като сѧ съврьши служба, да ѭ подыри, за да види, кѫдѣ ще влѣзе. Служба сѧ съврьши, и тіа сѧ прикраднѫ помежду хора-та, и брьзаше да си отъиде прѣди мащехѫ си; но като сѧ провлачеше помежду хора-та, изтрьва си юдинъ чехълъ а царскый сынъ го взѧ. Тіа си отъиде съ юдинъ чехълъ-тъ у тѣхъ, поскоро сѧ съблѣче, тури дрехы-ты въ раклѫ-тѫ и ракла-та изчезнѫ. Тіа отъиде, погледне въ кѫщи: просо-то събрано и обѣдъ готовъ и всичко ошетано. Тіа сѣднѫ на огнище-то, и сто ти мащехѫ ѝ, разгледа по кѫщи: всичко уредено, просо-то събрано, обѣдъ готовъ, нѣма що да ѝ намѣри кривдѫ, да ѭ навикува.

Царскый си сынъ отъиде у тѣхъ, съблѣче сѧ, па взѧ чехълъ-тъ и тръгнѫ изъ кѫщѫ въ кѫщѫ, да го мѣри, да види, чий ще да ю. И тъй като ходѣше пакъ разпытуваше, мѣрѣше чехълъ-тъ на всıако момичѧ на кракъ-тъ, ала ни на юдно сѧ нехванѫ: на нѣкою бѣше голѣмъ а на нѣкою малъкъ; на нѣкое тѣсенъ, на нѣкою широкъ. Доде иди найнапоконъ и до Пепележкынѫ кѫщѫ. Мащеха ѝ, като видѣ, похлупи Пепележкѫ подъ юдно корыто. Той попыта, да-ли имѫть нѣкою момичѧ? Тіа му отговори,

чи имѫть, и доведе дъшерѭ си. Той ѝ прѣмѣри чехълъ-тъ, ала той ѝ сѧ нехващаше ни на прьсты-ты. Той попыта тогава, да-ли нѣмѫть друго? а тia му рѣче чи нѣмѫть. Пѣтель-тъ пакъ бѣше сѧ покачилъ на корыто-то, пакъ щомъ тia подума на царскый-тъ сынъ, чи нѣмѫть друго момичѧ, пропѣѥ: „Кукурико! хубава мома подъ корыто!“ Мащеха-та извикне: „Пшь! орли тѧ носили!“ а царскый-тъ сынъ, щомъ чу това отъ пѣтела, притичи сѧ и отклопи корыто-то; кога тамъ, чи онова сѫщо-то момичѧ, коѥ-то бѣше видѣлъ той въ черковѫ съ оныя хубавы-ты дрехы, само на ѥдинъ-тъ си кракъ чехълъ нѣма. Той ѝ прѣмѣри чехълъ-тъ, кога, чи той сѧ хванѫ на кракъ-тъ, сѫщо такъвъ бѣше какъвъ-то и оня на другый-тъ кракъ. Тогава ѭ хвани царскый-тъ сынъ за рѫкѫ, заведе ѭ въ дворъ-тъ си, вѣнчеѥ сѧ съ неѭ а мащехѫ ѝ наказа за пакостно-то ѝ срьдце.

Злата ѩблъка и девѧть паунікы.

Былъ ѥдно врѣмѧ ѥдинъ царь, кой-то имаше три сынове, а въ дворъ-тъ си ѥднѫ златѫ ıаблъкѫ, коıа-то за нощь цвьнѣше и съзрѣѥше; ала нѣкой ѭ обираше а царь-тъ никакъ неможеше да хвани край, кой ѭ обира. Веднѫжь сѧ задума съ сынове-ты си, пакъ имъ рѣче: „Азъ незнаѭ, кѫдѣ сѧ дѣва плодъ-тъ отъ нашь-тѫ ıаблъкѫ!“ Тогава найстарый-тъ сынъ му отговори: „Азъ щѫ нощесь да идѫ да ѭ пазѫ, за да видѭ, кой ѭ бере.“ Като мрькнѫ, тръгнѫ старый-тъ сынъ, какъ-то рѣче, отъиде и легнѫ подъ неѭ. Но като почѧхѫ ıаблъкы-ты да зрѣѭть прѣзъ вощь-тѫ, него открадиѫ сънъ та заспа; а кога сѧ пробуди на утрень, погледнѫ, ала кдѣ ѥаблъкы? — обраны! Като видѣ това, отъиде та каза бащи-си всичко, какъ-то ѥ было на истинѫ. Другый сынъ рѣче бащи си: „Азъ щѫ идѫ тѫѭ нощь, да ѭ пазѫ, дано видѭ, кой ѭ бере.“ Подъ вечерь тръгнѫ, какъ-то рѣче, отъиде и легнѫ подъ неѭ. Ала и той ѭ тъй опази какъ-то и прьвый. Той около онова врѣмѧ, кога-то почѧхѫ да зрѣѭть ѥаблъкы-ты, заспа. Кога сѧ на утрень пробуди, ала кдѣ ıаблъкы? обраны! Сега доде рѧдъ на третий и на наймладый, и той да ѭ пази. Той подъ вечерь отъиде подъ ıаблъкѫ-тѫ, пакъ си направи одръ и легне та заспи. Около полунощь, кога-то бѣхѫ почѧлы ıа-

блъкы-ты да зрѣѭть, пробуди сѧ, пакъ погледнѫ на ꙗблъкѫ-тѫ, тıа толко почѧла да зрѣѥ, и огрѣıала бѣше вениѵкый дворъ отъ свѣтлость на нейный-тъ родъ. Въ тоıа часъ дохврькахѫ девѧть паункы, и осемь тѣхъ паднѫхѫ на ꙗблъкѫ-тѫ, и девѧта при него въ одръ-тъ. И щомъ паднѫ, прѣстори сѧ момичѧ, коѥ-то отъ хубость свѣтѣше като ꙗсно слънце. Тıа и той цѣлувахѫ сѧ и приграждахѫ дору синнѫ зорıа; пакъ тогава си стане, тıа благодари му за ꙗблъкы-ты, а той ѝ сѧ помоли, да му остави понѣ толко ѥднѫ. Тıа му даде двѣ: ѥднѫ за него а ѥднѫ да занесе бащи си, и прѣстори сѧ на паункѫ, пакъ си хврькнѫ а и осемь тѣхъ подырь ѝ. На утрень стане царскый сынъ, занесе бащи си ѥднѫ ꙗблъкѫ, а баща му отъ радость незнаѥше како да стори, пакъ го хвалѣше ѥдноманъ. На вторѫ-тѫ вечерь наймладый царскый сынъ пакъ отъиде да пази ꙗблъкѫ-тѫ, и щомъ отъиде, легнѫ, какъ-то и напрѣжь, и опази ѭ и тѫѭ нощь. На утрень донесе бащи си пакъ ѥднѫ ꙗблъкѫ. Тъй нѣкоѭ нощь и другѫ ходи той нарѧдъ да пази ꙗблъкѫ-тѫ, и все ѭ опазıаше. Сега не-ли почѧхѫ братѧ-та му да му завиждѫть за това, чи тий немогохѫ да ѭ опазѭть, а той ѭ опази за нѣкоѭ нощь и другѫ. Тий сѧ чудѣхѫ, какъ щѫть да хванѫть край, какъ упазıа той ꙗблъкѫ-тѫ. Нещешь-ли намѣрихѫ ѥднѫ дрьтѫ вѣщицѫ бабичкѫ, коıа-то ѝмъ сѧ обрѣче да улови край, какъ упазıа младый ѝмъ братъ ꙗблъкѫ-тѫ. Инди подвечерь, като щѣше наймладый царскый сынъ да отхожда да пази ꙗблъкѫ-тѫ, проклѧта-та вѣщица сѧ изкраднѫ, пакъ отъиде прѣди него, та легнѫ подъ одръ-тъ му и тамъ сѧ притаи. Царскый сынъ доде, легне безъ да знаѥ, чи ѥ бабичка-та подъ одръ-тъ, и заспа какъ-то и напрѣжь. Около полунощь толко що бѣше сѧ пробудилъ царскый сынъ, ето чи додохѫ девѧть паункы; осемь тѣхъ паднѫхѫ на дръво-то а девѧта-та при него въ одръ-тъ, прѣстори сѧ на момѫ, пакъ почѧхѫ да сѧ цѣлувѫть и приграждѫть. Като си играѥхѫ тий двама-та въ одръ-тъ, на момѫ-тѫ бѣше обвиснѫла коса-та отъ вънъ одръ-тъ, а проклѧтый бабишкелъ полегычкѫ издѫби та ѝ отрѣже косѫ-тѫ. Мома-та, като толко осѣти, скочи, тутакси прѣстори сѧ на паункѫ, па хврькнѫ и осемь тѣхъ подырь ѝ. Царскый сынъ, като видѣ това, скочи изъ одръ-тъ пакъ викнѫ: „Що ѥ това!“ Кога тамъ, съглѧда бабичкѫ-тѫ подъ одръ-тъ, дрьпнѫ та ѭ извлѣче изподъ одръ-тъ, и на утрень-тѫ порѫча та ѭ разчекнѫхѫ на два конıа на опашкы-ты. Паункы-ты недодохѫ вѧче на

ıаблъкѫ-тѫ, и царскый сынъ бѣше заради това много тѫженъ, ката день плачеше и тѫжеше. Найнапоконъ мѣрнѫ, да иде да гы трьси по свѣтъ-тъ, и отъиде та каза бащи си, що ıе намыслилъ, а баща му го заврѣше и думаше: „Остани, сынко! азъ щѫ ти намѣри друго въ моıе-то царство, какво-то щешь, момича!“ Но залудъ, той неще да послуша бащѫ си, нъй сѧ натъкми да врьви; вз҄ѧ ıедного отъ слугы-ты, пакъ тръгнѫ по свѣтъ-тъ да си трьси паункѫ-тѫ. Като пѫтува дълго врѣмѧ, доде на ıедно ıезеро, на коıе-то на срѣдѫ-тѫ бѣхѫ богати дворове, а въ тѣхъ дворове ıедна баба царица; таıа баба имаше ıеднѫ дъщерıѫ. Царскый сынъ сега, като доде при бабѫ царицѫ, попыта ıѫ да му каже за девѧть тѣхъ паункы, ако знаıе: а баба му отговори, чи знаıе и чи ты паункы ката день идѫть да сѧ кѫпаıѫть на ıезеро-то. Това като му каза, почѧ да го отвраща съ тыıа думы: „Махни сѧ, сынко, ты отъ девѧть тѣхъ паункы! азъ имамь момѫ хубавѫ, а толкова иманиıе, все тебѣ ще остане.“ Ала царскый сынъ не-ли чу кдѣ сѫ девѧть тѣхъ паункы, неще ни да ıѫ слуша, како му думаше, нъй на утрень-тѫ заповѣда на слугѫ си, да приготви коннıе-ты, па идѫть на ıезеро-то. Прѣди да тръгнѫть къмъ ıезеро-то, баба викнѫ слугѫ му, пакъ го подплати и даде му ıедно малко духальце и му рѣче: „Кога приближи врѣмѧ, да додѫть паункы-ты на ıезеро-то, а ты скрытомь гледай та духни господарю си съ това духальце задъ вратъ-тъ, и той ще тутакси да заспи та неще гы види.“ Проклѧтый слуга пакъ нещешь-ли послуша ıѫ, вз҄ѧ духальце-то и тъй стори, както му баба рѣче. Като бѣхѫ излѣзли покрай ıезеро-то, намѣри врѣмѧ тогава, кога-то щѣхѫ вече да додѫть паункы-ты, та му духнѫ задъ вратъ-тъ, и той тутакси заспа като мрьтъвъ. Толко що бѣше заспалъ, и паункы-ты додохѫ, осемь тѣхъ паднѫхѫ на ıезеро-то а девѧта на неговъ-тъ конь, и почѧ да го буди: „Стани пилѧ! стани агнѧ! стани голѫбчѧ!“ Ала той нищо нечуıе, заспалъ като мрьтъвъ. Като сѧ окѫпахѫ паункы-ты, отхврькнѫхѫ си всичкы-ты. Ты хврькнѫхѫ а той сѧ пробуди, и пыташе слугѫ си: „Що ıе? дохождахѫ-ли!“ Слуга-тъ му отговори: „Дохождахѫ,“ и каза му, какъ сѧ паднѫлы осемь тѣхъ на ıезеро-то а девѧта на неговъ-тъ конь, и чи го ıе будила. Царскый сынъ пакъ като чу това горкый отъ слугѫ си, да сѧ прѣбиıе отъ мѫкы и ıадъ. На вторѫ утренѫ пакъ покрай ıезеро-то, но поразеный му слуга пакъ намѣри врѣмѧ, да му духнѫ задъ вратъ-тъ, а той тутакси

заспа като мрьтъвъ. Толко що бѣше заспалъ, ето ти додохѫ девѧть тѣхъ паункы; осемь паднѫхѫ въ ѥзеро-то, а девѧта на коня му, па почѧ да го буди: „Стани пилѧ! стани агнѧ! стани голѫбчѧ!“ Ала той заспалъ като мрьтъвъ, нищо нечуѥ. Като неможе паунка-та да го пробуди, кога-то вѧче щѣхѫ да си отхврькнѫть, обрьнѫ сѧ таіа, коіа-то го будѣше, пакъ рѣче слугы му: „Кога сѧ пробуди господарь ти, да му кажешь, чи още и утрѣ ще може тукъ да ны види, пакъ вѧче никога.“ Това като рѣче, хврькнѫ, а и оныя изъ ѥзеро-то подырь неія. Толко що хврькнѫхѫ, и царскый-тъ сѧ сынъ пробуди и попыта слугѫ си: „Дохождахѫ-ли?“ А той му рѣче: „Дохождахѫ; и осемь тѣхъ паднѫхѫ на ѥзеро-то, а девѧта на коня ти, и будѣше тѧ, ала спѣше длъбоко. Тія като тръгнѫ, рѣче ми, да ти кажѫ, чи още и утрѣ щешь тукъ да гы видишь и никога вѧче.“ Това като чу царскый сынъ, да сѧ прѣбиѥ горкый, незнаѥше вѧче како да прави отъ мѫкы. На третий день пакъ сѧ натъкми да тръгне къмъ ѥзеро-то, іахне си коня, па покрай; и да небы заспалъ, припкаше коня ѥдноманъ. Ала злочѧстый му слуга, като врьвѣше подырь му, намѣри врѣмѧ та му духнѫ пакъ задъ вратъ-тъ, и той тукакси климнѫ на коня та заспа. Щомъ заспа, и ето девѧть тѣхъ паункы дохврькахѫ; осемь паднѫхѫ на ѥзеро-то, а девѧта на коня му и почѧ да го буди: „Стани пилѧ! стани агнѧ! стани голѫбчѧ!“ Ала той като мрьтъвъ спи, та спи, никакъ нечуѥ. Тогава, като щѣхѫ вѧче да си отхврькнѫть, обрьнѫ сѧ онаіа, коіа-то бѣше паднѫла на коня му, та рѣче слугы му: „Кога сѧ пробуди господарь ти, да му кажешь, да свали долний клинъ на горний, а тогава ще мѧ намѣри.“ Пакъ си хврькнѫ, а и оныя изъ ѥзеро-то подырь неѭ. Щомъ хврькнѫхѫ и той сѧ пробуди, па пыташе слугѫ си: „Дохождахѫ-ли?“ А той му отговори: „Дохождахѫ; и онаіа, коіа-то бѣше паднѫла на коня ти, рѣче ми, да ти кажѫ, кога сѧ пробудишь, да свалишь горний-тъ клинъ на долний-тъ, и тогава щѫ ѭ намѣришь.“ Това като чу царскый сынъ, извади сабіѫ-тѫ си, та отсѣче слугы си главѫ-тѫ. Като свьрши това, тръгнѫ самъ си да пѫтува. Като пѫтува много врѣмѧ, доде въ ѥднѫ планинѫ и замрькнѫ въ колибѫ-тѫ на ѥдинъ пустиникъ, и тамъ прѣнощува. На вечерь-тѫ попыта царскый сынъ пустиника: „Дѣдо! да-ли неси чулъ за девѧть златы паункы!“ Пустиникъ му отговори: „Е сынко! ты си чѧститъ, чи си дошелъ при мене да пыташь за тѣхъ. Ты сѫ тукъ близу, отъ

тукъ до тѣхъ нѣма повлече отъ юднѫ пладнинѫ.“ На утрень-тѫ като тръгнѫ царскый-тъ сынъ да си трьси, излѣзе пустиникъ да го изпраща, пакъ му думаше: „Врьви на право, пакъ ще намѣришь юднѫ голѣмѫ вратницѫ. Като заминешь неѭ вратницѫ, обрьни сѧ на десно, пакъ ще додешь право въ тѣхный градъ и въ него градъ сѫ тѣхни-ти дворове.“ Той сѧ упѫти, инди съпорѧдъ пустиниковы-ты думы, и врьвѣ, дору доде до оныя врата; пакъ сѧ обрьнѫ на десно и съглѧда градъ-тъ на паункы-ты. Кога съглѧда градъ, зарадва сѧ много. Като влѣзе въ градъ-тъ, попыта, кдѣ сѫ дворове-ти на златы-ты паункы. И казахѫ му. На врата-та го съпрѣ стражарь, и пыташе го, отъ кѫдѣ ю и кой ю? Царскый сынъ му все каза, отъ кѫдѣ ю и кой ю. Подырь отъиде стражарь, та обади на царицѫ-тѫ. Тя като чу, дотича като безъ душѫ и то като мома прѣдъ него, взѧ го за рѫкѫ, та горѣ. И сега сѧ развеселихѫ и двама-та, а подырь нѣкой день и другый сѧ вѣнчахѫ.

Като заминѫ нѣкой день и другый подырь вѣнчило-то имъ, царица-та тръгнѫ да иде на разходкѫ, а царскый сынъ останѫ дома си. Тя като щѣше да тръгнува, извади та му даде ключове-ты отъ дванаюсть пивници, и му рѣче: „Всичкы пивници отваряй, ала съ дванаюстѫ нешегувай сѧ!“ Тя отъиде. Царскый сынъ, като бѣше осталъ самъ си въ дворъ-тъ, мыслѣше: „Како ще да ю това, да отварямь всичкы-ты пивници а дванаюстѫ не? Що-ли ще да ю въ неѭ, слава Боже господи!“ Пакъ почѧ да гы отваря нарѧдъ. Доде до дванаюстѫ, и найнапрѣдъ нещѣше да ѭ отвори; ала като нѣмаше стрьпѣние, почѧ да ѭ чопли и да дума: „Како ще да ю въ тѫѭ пивницѫ, та ми рѣче да ѭ неотварямь?“ Найнапоконъ отвори и неѭ, кога ти на срѣдѫ-тѫ й стои юдна бъчва съ желѣзны обрѫчи отвранѣна, пакъ сѧ чуюше изъ неѭ гласъ: „Молѭ ти сѧ, брате! изгорѣхъ за водѫ! дай ми чашѫ водицѫ!“ Царскый сынъ, като чу тоя гласъ, взѧ чашѫ водѫ, па ѭ сыпе на вранѫ-тѫ; ала щомъ ѭ насыпа, пѫкнѫ сѧ юдинъ обрѫчь на бъчвѫ-тѫ. Гласъ пакъ викнѫ: „Молѭ ти сѧ, брате! дай ми още юднѫ чашѫ водѫ, изгорѣхъ!“ Той земе чашѫ водѫ, сыпе на вранѫ-тѫ; и щомъ ѭ сыпа, пѫкнѫ още юдинъ обрѫчь на бъчвѫ-тѫ. Гласъ пакъ викнѫ: „Изгорѣхъ! дай ми, брате, още чашѫ водѫ!“ Царскый сынъ земе още чашѫ водѫ и сыпе на вранѫ-тѫ; ала щомъ ѭ изсыпа, пѫкнѫ и третий обрѫчь на бъчвѫ-тѫ, и бъчва-та сѧ разпадне, а изъ неѭ изхврькнѫ

змѣй, пакъ намѣри на пѫть-тъ царицѫ-тѫ и ѭ завлѣче. Това сѧ случи, а ратайкыни-ты додохѫ, та іавихѫ господарю си, чи змѣй завлѣкълъ царицѫ-тѫ. Найнапоконъ тръгнѫ да ѭ трьси по свѣтъ-тъ. Като пѫтува толкова врѣмѧ, доде до ѥднѫ локвѫ, въ неѭ локвѫ зіарнѫ ѥднѫ малкѫ рыбичкѫ, чи сѧ мѫчеше да скочи въ водѫ-тѫ, а неможеше. Тіа рыбичка като видѣ царскый сынъ, помоли му сѧ: „Молѭ ти сѧ, брате! стори добро, хврьли мѧ въ водѫ-тѫ, потрѣбва щѫ ти нѣкога; само вземи ѥднѫ люспицѫ отъ мен', пакъ кога ти потрѣбвамь, потрий ѭ помежду прьсты-ты си.“ Той като чу това, взѧ отъ неѭ ѥднѫ люспицѫ а рыбичкѫ-тѫ хврьли въ водѫ-тѫ, па уви люспицѫ-тѫ въ ѥднѫ крънпицѫ и си отъиде. Като поврьвіа още нѣщо, намѣри ѥднѫ лисицѫ, чи сѧ уловила въ ѥднѫ клюсѫ. Като го видѣ лисица-та, викнѫ: „Молѭ ти сѧ, брате! пусти мѧ отъ тѫѭ клюсѫ, потрѣбва щѫ ти нѣкога; само вземи нѣкой космъ и другый отъ мен', па кога ти потрѣбвамь, потрий гы между прьсты-ты си.“ Той ѭ пусти отъ клюсѫ-тѫ а отъ неѭ вземе нѣкой космъ и другый, пакъ си тръгнѫ въ пѫть-тъ. Това бы и заминѫ, кога сега, като врьвѣше, доде въ ѥднѫ планинѫ, и тамъ намѣри вранѫ, чи сѧ уловила въ ѥднѫ клюсѫ, какъ-то и лисица-та напрѣжь. Таіа врана, като го съпикаса, викнѫ: „Молѭ ти сѧ, братъ да си ми, пѫтниче! пусти мѧ отъ тѫѭ клюсѫ, потрѣбва щѫ ти нѣкога; само вземи нѣкой перо отъ мене, пакъ кога ти потрѣбвамь, потрий гы между прьсты-ты си.“ Царскый-тъ сынъ взѧ нѣкой перо и друго отъ вранѫ-тѫ а неѭ пусти отъ клюсѫ-тѫ; пакъ тръгнѫ въ пѫть-тъ. Като ходѣше тъй та трьсѣше царицѫ-тѫ, срѣщнѫ ѥдного челòвѣка, и го попыта: „Молѭ ти сѧ, брате! да-ли незнаѥшь, кдѣ сѫ дворове-ти на змѣйскый царь?“ Человѣкъ-тъ го упѫти и каза му, и въ коѥ врѣмѧ ѥ дома си, та да го намѣри. Царскый му сынъ благодари и рѣче: „Прощавай!“ Пакъ тръгнѫ и отъиде, и полегкѫ-легкѫ доде до дворове-ты на змѣйскый царь. Като доде тамъ, намѣри либовницѫ си, а тіа като го съглѧда а и той неѭ, зарадвѫть сѧ и двама-та. Сега почѧхѫ да сѧ надумвать, какъ щѫть сѧ избавьѧть. Найнапоконъ сѧ надумахѫ да осѣдлаѭть конице-ты, пакъ да бѣгѫть. Осѣдлаѭть гы инди, іахнѫть гы, пакъ бѣжь. Щомъ сѧ измъкнѫхѫ, и змѣй-тъ доде, поглѧда, ала царицѫ-тѫ нѣма. „А мы сега,“ думаше змѣй-тъ коню си, „що щемъ? да-ли да іадемъ и да пиемъ, или да гонимъ?“ Конь-тъ му отговори: „Негрыжи сѧ, іажь и

пий!“ Като обѣдова, змѣй-тъ яхне си коня, па тичь подырь имъ. и за часъ гы стигне и отнѣме царицѫ-тѫ, а царскому сыну рѣче: „Иди си съсъ здравиѭ! сега нѣка ти ѥ просто за тогава, чи ми даде водѫ въ пивницѫ-тѫ: ала другый пѫть недохождай, ако ти ѥ свидѣтъ за животъ-тъ!“ Царскый сынъ сиромахъ останѫ като поразенъ, пакъ тръгнѫ та поврьвiа малко; ала като неможе да си побѣди срьдце-то, врьнѫ сѧ пакъ въ змѣйскый-тъ дворъ. Тамъ намѣри царицѫ-тѫ чи плаче. Като сѧ съгледахѫ, пакъ и сѧ събрахѫ, почѧхѫ пакъ да сѧ надумвать, какъ щѫть бѣгѫть за да сѧ избавѧть. Тогава рѣче царскый сынъ царици: „Кога доде змѣй-тъ, да го пыташь, отъ кого ѥ купилъ тоiа конь? па ми кажи, да потрьсѫ и азъ ѥдинъ такъвъ, дано сѧ избавѣхме.“ Това ѝ рѣче пакъ излѣзе на вънъ да го незавари змѣй-тъ, кога доде. Като си доде змѣй-тъ, почѧ царица-та да сѧ умилкува и да сѧ привива около него, и му думаше: „Ала ти ѥ бръзъ конь-тъ! отъ кого го купи? молѭ ти сѧ, кажи ми.“ А той ѝ отговори: „Кдѣ-то сьмь го купилъ, тамъ никой неможе купи. Въ едѣкоѭ планинѫ ѥдна бабичка, коiа-то има дванаѥсть конниѥ въ хлѣвъ-тъ си, такыва, що-то незнаѥшь, кой отъ кого ѥ подобръ. Ѥдинъ отъ тѣхъ ѥ въ кѫтъ, кой-то сѧ гледа, като да ѥ губавъ: ала той ѥ найдобръ, той ѥ братъ съ мой-тъ; той може въ небеса да хврька. Кой-то иска да добыѥ отъ бабичкѫ-тѫ конь, трѣбва да ѝ слугува три дни. Тiа бабичка има ѥднѫ кобылѫ съ ждрѣбѧ, пакъ кой-то опази кобылѫ-тѫ за три дни, баба му дава да си избере кой ще конь. Кой-то сѧ наѥмне да пази кобылѫ-тѫ, пакъ ѭ неопази за три дни и три нощи, изгубiа си животъ-тъ.“ На утрень змѣй-тъ отъиде, а царскый сынъ доде, и царица-та му каже, какъ ѥ казалъ змѣй-тъ. Тогава тръгнѫ царскый сынъ, доде въ онѭѭ планинѫ, кдѣ-то сѧ намѣраше баба. Като влѣзе въ кѫщи, рѣче ѝ: „Добръ день, бабо!“ А баба му отговори: „Далъ ти Господь добро, сынко!“ Тiа му рѣче: „Що тѧ води на самъ, сынко?“ Той ѝ отговори: „Слугувалъ быхъ, бабо, у тебе.“ Баба му рѣче: „Тврьдѣ добрѣ, сынко! азъ имамь ѥднѫ кобылѫ съсъ ждрѣбѧ, за три дни ако ѭ опазишь, давамь ти ѥдинъ отъ дванаѥсть тѣхъ си конниѥ, да избирашь, кой ти ѥ драго; а коли ѭ пакъ неопазишь, вземамь ти главѫ-тѫ.“ Пакъ го изведе на дворъ-тъ; въ дворъ-тъ бѣше колъ до колъ набито и на всѥакой бѣше по человѣчскѫ главѫ натъкнѫтѫ, толко ѥдинъ бѣше осталъ празенъ, а и той ѥдноманъ викаше: „Дай главѫ, бабо!“ Като му

показа баба всичко, рѣче: „Вижь, тиа всичкы-ти сѫ бѣхѫ начѧли да пазѧть кобылѫ-тѫ и ждрѣбѧ-то, на неможахѫ да ѭ опазѧть.“ Ала царскый сѧ сынъ неспритръгнѫ отъ това никакъ. Подвечерь іахнѫ кобылѫ-тѫ, пакъ припкай на горѣ на долу! а ждрѣбѧ-то подырь неѭ тічь! Тъй до полунощь; отъ полунощь нещешь-ли открадиѫ го сънъ та заспи. Кога сѧ при зорѣ пробуди, ала той обикрачилъ ѥдинъ пънь на мѣсто кобылѫ-тѫ, а дрьжи углавь-тѫ въ рѫкѫ. Като видѣ, изтрьпнѫ сиромахъ отъ страхъ, пакъ тръгнѫ да ѭ трьси; и като ѭ трьсѣше, доде до ѥднѫ водѫ; и като видѣ неѭ водѫ, осѣти сѧ за рыбичкѫ-тѫ, разврьже крънпѫ-тѫ, извади люспицѫ, потрие ѭ помежду прьсты-ты си, а рыбичка-та скокъ изъ водѫ-тѫ, та прѣдъ него: „Що ѥ? побратиме!“ рѣче рыбичка-та. А той й отговори: „Утече ми бабина-та кобыла, и незнаѭ кѫдѣ ѥ!“ Рыбичка-та му рѣче: „Ето ѭ помежду ны, прѣсторила сѧ на рыбѫ, а ждрѣбѧ-то рыбчѧ; но ты плѣсни съ углавь-тѫ по водѫ-тѫ и викни: Мусь, мусь, бабина кобылке!“ Той удари съ углавь-тѫ по водѫ-тѫ и викне: „Мусь, мусь, бабина кобылке!“ а тіа тутакси прѣстори сѧ пакъ на кобылѫ и скокъ та на край водѫ-тѫ прѣдъ него; пакъ ѭ углави и ѭ іахнѫ, и діахъ діахъ! та у бабины. Като ѭ доведе, баба му даде да обѣдва, а кобылѫ-тѫ вкара въ хлѣвъ-тъ, и ѭ мѫмрѣше, и думаше: „Между рыбы-ты, небылнице!“ А тіа й отговоріаше: „Помежду имъ бѣхъ, ала мѧ изказахѫ, защо-то му сѫ приіатели.“ А баба й рѣче: „А ты иди помежду лисици-ты.“ На вторый пакъ день іахнѫ кобылѫ-тѫ, и припкай на горѣ на долу, а ждрѣбѧ-то подырь й тичь. Тъй до полунощь. Кога около полунощь, го открадиѫ сънъ, пакъ заспи на кобылѫ-тѫ; а при зорѣ кога сѧ събуди, а той обикрачилъ пънь а углавь-тѫ дрьжи въ рѫкѫ. Като видѣ, скочи пакъ да ѭ трьси. Като ѭ трьсѣше, доде му тутакси на умъ, що думаше баба на кобылѫ-тѫ, кога-то ѭ вкаруваше въ хлѣвъ-тъ; пакъ разврьже отъ крънпицѫ-тѫ лисичи-ты космы и гы потрие между прьсты-ты си, а лисица-та тутакси изскочи прѣдъ него. „Що ѥ, побратиме?“ А той отговори: „Побѣгнѫ бабина-та кобыла.“ Лисица та му рѣче: „Ето ѭ помежду ны, станѫла лисицѫ а ждрѣбѧ-то лисичѧ. Но ты удри съ углавь-тѫ о земѭ-тѫ, и викай: Мусь, мусь, бабина кобылке!“ Той удари и повика, а кобыла-та толко изскочи прѣдъ него. Тогава ѭ улови пакъ ѭ зауглави, и ѭ възсѣдне та у бабины. Като ѭ доведе, баба му даде да обѣдва а кобылѫ-тѫ вкарваше въ хлѣвъ-тъ и думаше: „Между лиси-

ци-ты, небылнице!“ А кобыла-та ѝ отговаряше: „И помежду имъ бѣхъ, ала приятели му сѫ, пакъ мѧ изказахѫ.“ А баба ѝ рѣче: „А ты помежду враны-ты.“ На третий день царскый сынъ пакъ яхне кобылѫ-тѫ, пакъ припкай на горѣ на долу, а ждрѣбѧ-то подырь неѭ тичъ. Тъй до полунощь. Кога около полунощь, той задрѣме на кобылѫ-тѫ пакъ заспа, а при зорѣ сѧ пробуди: ала той обикрачилъ пънь и дрьжи углавь-тѫ въ рѫкѫ. Кato вндѣ това, скочи пакъ да трьси кобылѫ-тѫ; и кога ѭ трьсѣше, доде му на умъ, що и думаше баба вчера, като ѭ мѫчрѣше. И извади крѫпицѫ-тѫ и разврьже враны-ты пера, и гы натриѥ помежду прьсты-ты си; а врана-та пръ! та прѣдъ него: „Що ѥ, побратиме?“ Царскый ѝ сынъ отговори: „Побѣгнѫ бабина-та кобыла, и незнаѭ, кдѣ ѥ.“ Врана-та му отговори: „Ето ѭ помежду ны, станѫла вранѫ а ждрѣбѧ-то врапчѧ. Но удри углавьтѫ по въздухъ-тъ и викай: Мусь, мусь, бабина кобылке!“ Той удари съ углавь-тѫ по въздухъ-тъ и викаше: „Мусь, мусь, бабина кобылке!“ а кобыла-та сѧ прѣстори отъ вранѫ на кобылѫ, каква-то и бѣше, пакъ доде прѣдъ него. Тогава ѭ углави пакъ ѭ възсѣдне, пакъ припне а ждрѣбѧ-то подырь неѭ, та у бабины. Баба му даде да обѣдва, а кобылѫ-тѫ улови, да ѭ вкара въ хлѣвъ-тъ, и ѝ думаше: „Помежду враны-ты, небылнице!“ А кобыла-та ѝ отговори: „И помежду имъ бѣхъ, ала ты му сѫ приятели пакъ мѧ изказахѫ.“ Тогава баба като излѣзе вънъ, царскый ѝ сынъ рѣче: „Е бабо! азъ ти послугувахъ почтено, сега искамь да ми дадешь онова, коѥ-то одумахме.“ Баба му отговори: „Сынко, що-то ѥ одумано, трѣбва да сѧ даде. Ето ти дванаѥсть кониѥ, избирай си, кой ти ѥ драго!“ А той отговори: „Защо щѫ си избирамь? дай ми оня, кдѣ-то ѥ въ кѫтъ-тъ, за мене неѥ подобръ!“ Баба пакъ почѧ да го отвраща: „Защо ти оня губъвый-тъ, дору има толкова добры?“ Той пакъ дрьжеше ѥднѫ: „Дай ми ты оня, кой-то искамь, чи сме тъй одумали!“ Баба врьтѣ, сука, пакъ му толко даде оня, кой-то искаше. Тогава го той възсѣдне, пакъ: „Прощавай, бабо!“ — „Съсъ здравиѥ, сынко!“ — Като го доведе въ ѥдинъ шумакъ, пакъ го поочеса, та свѣтнѫ като злато; подырь като го възсѣдне пакъ го припне, а той хврька, хврька като птичка, тъй що-то за божий часъ доде въ змѣйскы-ты дворове. Като щомъ влѣзе царскый сынъ въ дворъ-тъ, порѫча на царицѫ-тѫ, да сѧ готви да бѣгѫть. И тъй сѧ приготви тя мощно скоро, яхнѫть

и два-та на конь-тъ па бѣжь. Щомъ излѣзохѫ тий да бѣгѫть, и змѣй-тъ доде, погледнѫ — царицѫ-тѫ нѣма. Тогава си думаше на конь: „Щемъ-ли да ѩдемъ и пиѥмъ, или щемъ да гонимъ?“ А конь-тъ му отговори: „Ѩлъ неѩлъ, пилъ непилъ, гонилъ негонилъ: нещешь го стигнѫ!“ Като чу това змѣй-тъ, тутакси ѩхне конь-тъ, пакъ тръгне да гы гони. Царскый сынъ и царица-та, като го съпикасахѫ, чи гы гони, притръгнѫть сѧ отъ страхъ и дѣхнѫть конь-тъ си, да бѣга поскоро; ала конь-тъ имъ отговори: „Небойте сѧ, нетрѣбва да бѣгаме!“ Змѣй-тъ ха, ха, да гы стигне а подъ него викаше конь-тъ ономува подъ царицѫ-тѫ и царскый сынъ: „Живъ да си, брате! чакай, чи щѫ пѫкнѫ отъ какъ тѧ гонѫ!“ А тоѭ му отговори: „Кой ти ѥ кривъ, като си глупавъ, що носишь тѫѭ халѫ на гръбъ-тъ си? хрипни, та го трѫти о земѭ, пакъ хайде подырь мене!“ Това като чу змѣйскый конь, вирнѫ главѫ а съсъ задницѫ си хрипнѫ, та змѣй-тъ о камыкъ тупъ! Змѣй-тъ сѧ нрьснѫ на кѫсове, а конь-тъ му подырь царскый сынъ и царицѫ-тѫ. Тогава го улови царица-та, пакъ го ѩхнѫ, и додохѫ живо и здраво на царицѫ-тѫ въ царство-то, и царувахѫ, дору сѧ поминѫхѫ, чѧстито.

Гадинскый ѩзыкъ.

Ѥдинъ человѣкъ имаше ѥдного овчарѩ, кой-то му слугува много годины вѣрно и почтено. Той овчарь, като ходѣше веднѫжь подырь овце-ты, зачу пискъ въ горѫ-тѫ, а незнаѥше що ѥ, отъиде да види. Кога тамъ, а то пожаръ, а въ пожаръ-тъ ѥдна змиѩ цвичи. Той като видѣ това, чакаше да види како ще прави змиѩ-та, защо-то всичко около ѝ горѣше, и толко-май сѧ бѣше пожаръ примъкнѫлъ до неѭ близу. Змиѩ-та, като го съглѧда, повика: „Овчарько! молѭ ти сѧ, стори добро, избави мѧ изъ тоѩ огънь!“ Овчарю сѧ смили на нейны-ты думы, пакъ ѝ подаде кривакъ-тъ си, и тѩ по него та изпльзи на вънъ. Като изпльзѩ вънъ, нави му сѧ около вратъ-тъ. Овчарь-тъ, като видѣ това, зачуди сѧ, пакъ викнѫ: „Леле сиракъ си! нѣма щешь съ това да ми благодаришь, чи тѧ избавихъ? Това сѧ дума: стори добро, та намѣри зло!“ Змиѩ-та му отговори: „Небой сѧ, нищо нещѫ ти сторѫ, нъй мѧ носи бащи-ми; баща ми ѥ змийскый

царь." Овчарь-тъ ѝ сѧ молѣше и отдумваше сѧ: „Азъ немогѫ тѧ запе бащи ти, защо-то немамь кому да оставѭ овце-ты." Змиа-та му думаше: „Небой сѧ за овце-ты си, тѣмъ неще нищо станѫ; толко мѧ носи бащи ми, па хайде поскоро!" Тогава той нѣма кѫдѣ, тръгнѫ съ неѭ прѣзъ горѫ-тѫ. И какъ да ѥ стигнѫ до ѥднѫ вратнѭ, коіа-то бѣше отъ самы змии изплетена; и като доде до неѭ, змиа-та, коіа-то му сѧ бѣше уплела на вратъ-тъ, цвичне, а змии-ти, кои-то сѧ бѣхѫ уплели на вратнѭ-тѫ, тутакси сѧ разплетѫть, и сторѫть пѫть да заминє. Като влѣзохѫ въ дворъ-тъ овчарь-тъ и змиа та, викнѫ змиа-та овчарю: „Почакай, да ти кажѫ нѣщо: като додешь бащи ми въ дворъ-тъ, той ще ти обрѣча що поискашь, и сребро и злато: ала ты нищо да неприѥмашь, нъй да искашь, да ти даде такъвъ ѩзыкъ, да можешь да разумѣвашь на всичкы-ты гадины; и той неще ти даде това лесно, ала найпослѣ ти даде." Овчарь доде инди съ неѭ бащи ѝ въ дворъ-тъ, а баща ѝ, като ѭ видѣ, порони слъзы па ѭ пыташе: „Бреваре, сынко! кдѣ си былъ дору сега?" Тоіа му отговори и каза всичко нарѧдъ, какъ ѥ и що ѥ было, и какъ ѭ ѥ избавилъ овчарь-тъ. Тогава сѧ обрънѫ змийскый царь къмъ овчарь-тъ, па му рѣче: „Искай, сынко! що искашь за да тѧ наградѭ за избавениѥ-то на чѧдо-то ми?" Овчарь-тъ му отговори: „Нищо друго нещѫ, нъй ми дай такъвъ ѩзыкъ, да могѫ да разумѣвамь на всичкы-ты гадины." Змийскый царь му рѣче: „Неѥ то сынко за тебе! защо-то, ако ти дамь него нѣщо, ще сѧ изтръвешь прѣдъ нѣкого, да сѧ похвалишь, пакъ щешь тутакси да умрешь; но искай друго нѣщо." Овчарь му отговори: „Азъ друго нещѫ. Ако щешь да ми дадешь, това ми дай; ако не, прощавай!" Пакъ си тръгнѫ. А змийскый царь викнѫ: „Е чакай, врьни сѧ! Като искашь това, доди, да ти дамь. Зини!" Овчарь зинѫ, а змийскый царь плю въ уста-та, пакъ накара и него, да му плюѥ и той въ уста-та. И тъй си плюхѫ до три пѫти ѥдинъ другыму въ уста. Това като сѧ съврьши, рѣче змийскый-тъ царь овчарю: „Е сега имашь оніа ѩзыкъ, кой-то искаше, иди си съ здравиѥ: ала да ти неѥ просто да кажешь нѣкому, защо-то умирашь; право ти думамь." И тъй овчарь си тръгнѫ. Като врьвѣше прѣзъ горѫ-тѫ, разумѣваше все на птичкы-ты, како хортувахѫ, а тъй сѫщо на травы-ты, и толко рѣчи на всичко по свѣтъ-тъ. Като си доде при овце-ты, намѣри гы тъкмо на четь, и сѣднѫ да си почине. Ала

толко що легнѫ, ето ти дохврькахѫ двѣ враны, па кацнѫхѫ на ѥдно дрѣво близу при него, и почѧхѫ да си хортуваѫть по тѣхенъ ѩзыкъ: „Да знаѥ тоіа овчарь, чи тамъ, кдѣ-то лежи онога черно шилѧ, има въ земѭ-тѫ закопанъ плънъ земникъ съ сребро и злато, та бы гы извадилъ.“ Той като чу това, отъиде та каза господарю си, а господарь му докара кола, пакъ изкопаѭть на земникъ-тъ врата-та и извалѭть иманиѥ-то. Господарь-тъ бѣше тврьдѣ божий человѣкъ. Той даде всичко-то иманиѥ овчарю и му думаше: „Ето, сынко, това ѥ твоѥ, теб' го ѥ далъ Господь. Иди си направи кѫщѫ, па сѧ ожени и живѣй добрѣ.“ Овчарь-тъ взѧ иманиѥ-то, отъиде, направи си кѫщѫ, ожени сѧ и живѣше тврьдѣ добрѣ. Той овчарь подырь малко врѣмѧ толкова сѧ убогати и проболѣріа, що-то побогатъ отъ него нито въ село-то му има, нито въ околны-ты села. Имаше си овчарь, говѧдарь, свинѭрь, кобыларь и всичко хубаво. Веднѫжь той овчарь порѫча на женѫ си срѣщѫ коледѫ, да наготви вино и ракиѭ и все що трѣбва, та да идѫть на утрень при добытъкъ-тъ си, да занесѫть на пастыри-ты, да сѧ поразвеселѭть и тий. Жена-та му го послуша и стори тъй, как-то ѝ заповѣда мѫжь ѝ.

На вторый день станѫхѫ, натъкмихѫ сѧ и тръгнѫть. Като стигнѫхѫ при добытъкъ-тъ, господарь рѣче на овчари-ты: „Момчѧта! съберѣте сѧ, па сѣднѣте, та сѧ понаяжте и напийте, а нощесь щѫварди азъ добытъкъ-тъ.“ Това бы, и сѧ събрахѫ, а той отъиде при добытъкъ-тъ да спи. Прѣзъ нощѫ-тѫ по нѣкоѥ врѣмѧ почѧхѫ да выѭть влъци-ти и да думѫть по тѣхенъ ѩзыкъ, а кучѧта-та да лаѭть и да думѫть пакъ по тѣхенъ. Влъци-ти думахѫ: „Можемъ-ли да удавимъ нѣкоѥ добытчѧ?“ А кучѧта-та отговаріахѫ по тѣхенъ ѩзыкъ: „Дойдѣте, та да сѧ наядемъ и ны съ мѧсо.“ Ала помежду кучѧта-та бѣше ѥдно старо кучѧ, коѥ-то имаше толко още два зѫба. То кучѧ думаше и отговаріаше на влъци: „Вѣрѫ, дору ми траѭть тыя два-та зѫба, несмѣѥте пристѫпи, да нанесете врѣдъ господарю ми!“ На утрень, като сьвнѫ, господарь-тъ повика пастыри-ты, па имъ рѣче, да избиѭть всичкы ты кучѧта, толко старо-то да остаѧть. Слугы-ти почѧхѫ да га молѭть: „Недей, господарю! защо? грѣхота.“ Ала той имъ думаше: „Тъй сторѣте, какъ-то вы заповѣдахъ, а не инакъ!“

Пакъ си ѭхнѫхѫ кониѥ-ты съ женѫ си, та си тръгнѫхѫ.

Ала подъ женѫ му бѣше кобыла а подъ него конь. Като врьвѣхѫ, конь-тъ подъ него изминѫ кобылѫ-тѫ подъ женѫ му и почѧ да ѝ дума по свой ѩзыкъ: „Хайде поскоро! како сѧ туткашь?“ А кобыла-та му отговаряше: „Е мой брате! теб' ти ѥ легко да заповѣдашь, чи носишь само ѥдного, а мене непыташь, чи носѫ три мина: носѫ господарицѫ си и въ неѩ дѣтѧ а въ мене си ждрѣбѧ!“ Това като чу человѣкъ-тъ, кыкнѫ та сѧ засмѣ, и обрынѫ сѧ та погледа, а жена му го съгледа, чи сѧ засмѣ, па бутнѫ кобылѫ-тѫ, та го пристигнѫ, пакъ го заприще, да ѝ каже, защо сѧ засмѣ. Той ѝ думаше: „Е то тъй! нѣщо ми доде на умъ!“ Нъ нестигнѫ тоя отговоръ, нъй почѧ да го нагѫва, да ѝ каже, защо сѧ засмѣ. И тъй и тъй ѝ думаше, да сѧ махне; тя неще, и колко-то ѝ повѧче думаше, да сѧ махне, тя го още толкова нагѫваше. Найподырь ѝ рѣче, чи ако ѝ каже, ще умре тутакси. Ала неѩ небѣше грыжа, чи ще умре мѫжь ѝ; нъй го бѣше нагѫнала: „Или да кажешь, или друго небыва!“ Како да ѥ додѫть си у тѣхъ, отсѣднѫть конниѥ-ты; и щомъ отсѣднѫть, порѫча мѫжь ѝ, да му изкопаѭть гробъ. Изкопаѭть, и той легне въ него, па рѣче на женѫ си: „Не-ли си мѧ напѧла, да ти кажѫ, защо сѧ засмѣхъ? доди сега, да ти кажѫ: ала тутакси щѫ мрѫ!“ Това като издума, поразгледа сѧ още веднѫжь на около си, и видѣ, чи дрьто-то кучѧ дошло отъ добытъкъ-тъ. Той като го видѣ, рѣче на женѫ си, да му даде кѫсъ хлѣбъ. Тя му даде, ала кучѧ-то неще ни да го погледне, нъй ронѣше слъзы и плачеше; а пѣтель-тъ, като видѣ хлѣбъ-тъ, дотича и почѧ да го клъве. А кучѧ-то сѧ възви, та му рѣче: „Ты като да си умрѣлъ гладенъ! а невидишь, чи господарь ны ще умре?“ Пѣтель пакъ му отговори: „Като ѥ лудъ, нека мре! кой му ѥ кривъ? азъ имамь сто жены: пакъ кога намѣрѫ просѣно зрьно, азъ гы скоткамь всички при мен' си, а найподырь си го клъвнѫ самичекъ. Ако сѧ разсерьди нѣкоя, клъвнѫ ѭ нѣкой пѫть и другый, пакъ синалѣгне опамкѫ-тѫ: а той неѥ достоинъ ѥднѫ да смири!“ Това като чу человѣкъ-тъ отъ пѣтель-тъ, скочи тутакси изъ гробъ-тъ, па докачи ѥднѫ тоягѫ, та женѫ си по долу по горѣ, пакъ ѭ поналожи чистичко, тъй що-то ѝ недоде вѧче на умъ, да го пыта, защо сѧ ѥ смѣлъ.

SRBSKÉ.

Шантава лисица.

Быо єданъ човекъ, па є имао три сына, два паметна, а трећегъ сулуда. У тогъ човека десно се око увієкъ сміяло, а лієво плакало, сузило. Договоре се сынови тогъ човека, да иду къ нѣму єданъ по єданъ, да га пытаю, зашто нѣгово десно око сміє се, а лієво сузи.

Отиде дакле найстарій у собу къ отцу и запыта га: „Отацъ! право ми кажи, што ћу да те пытамъ: зашто се твоє десно око увієкъ сміє, а лієво плаче?" Отацъ на то ништ' му неодговори, нег' плане, спопадне ножъ па за ньимъ, а овай бієж' на полѣ, и забоде се ножъ у врата. Она двоица на полю єдва чекаю брата, да изиђе, да чую, шта му є рек'о отацъ. Кадъ овай изиђе, браћа га упытаю: „Казуй, брате, тако ти среће и здравля, шта ти є рек'о отацъ." А онъ іймъ одговори: „Нисте вы мудріи одъ другогъ, идите, па ћете чути."

Отиде дакле другій средній братъ къ отцу у собу и запыта га: „Отацъ! право ми реци, што ћу да те пытамъ: зашто се твоє десно око увієкъ сміє, а лієво плаче?" Отацъ ни овоме ништа неодговори, нег' плане, спопадне ножъ па за ньимъ, а овай бієж' на полѣ, и забоде се ножъ у врата. Кадъ изиђе къ браћи, упытаю га браћа: „Казуй, брате, тако ти среће и здравля, шта ти є отацъ казао." А онъ іймъ одговори: „Нисте вы мудріи одъ другогъ, идите, па ћете чути." А то є рек'о найстаріємъ брату збогъ сулудогъ, да и онъ оде къ отцу, да чує и види.

Отиде дакле и сулудый у собу къ отцу и запыта га: „Отацъ, ова моя два брата неће да ми кажу, шта си іймъ рек'о; реци ты мени, зашто се твоє десно око увієкъ сміє, а лієво плаче." Отацъ на махъ плане, спопадне ножъ и баци се ножемъ, да га прободе, а овай како є стао, тако є и ост'о на своиъ мѣсту, ништ' се поплашіо ніє. Кадъ ово види отацъ, приђе къ нѣму, и рекне му: „Но ты си мой правый сынъ, теби ћу казати, а оно су плашльивци. Што се моє десно око сміє, то се я радуємъ и веселимъ съ тога, што ме вы, дѣцо, добро слушате и пазите. А што ми лієво око плаче, плаче съ тога: я самъ имао у башти єданъ чокотъ, кой ми є свакогъ сата по

еданъ аковъ вина ліо; дакле за данъ и ноћь 24 акова вина ми наліє. На ми є овай чокотъ украденъ, и нисамь га мог'о наћи, нити знамъ, ко є укр'о, ни ди є. Те съ тогъ ми лієво око плаче, и плакаће ми докъ неумремъ, ако га ненађемъ." Кадъ изиђе на полѣ и овай сулудый, пытаю га браћа, шта є рек'о отацъ, и онъ іимъ све по реду каже.

Садъ они спреме пиће отцу и домаћима, па се на путъ крену. Кадъ у путу, дођу на єдно раскршће, и предъ нъима три пута. Договоре се два старія, и рекну сулудомъ наймлађемъ брату своме: „Айде брате, да изберемо себи свакій по еданъ путъ, па свакій за се нек' иде, и нек' срећу свою потражи." „Оћу браћо!" одговори сулудый; „вы изберите себи свакій по еданъ путъ, а я ћу узети себи овай, кой ми остане." Узму ова два старія два пута еданъ до другогъ. па се крену, и потомъ се састану, на еданъ изиђу, говорећи: „Богу вала, те се оне луде опростисмо!" Сѣдну дакле да ручаю. Текъ што су они сѣли ести, ал' ето ти иде една шантава лисица на три ноге, почне се къ нъима приближавати, умиляваюћи се, да бы л' и она шта ести добыла. А ови, кадъ виде лисицу: „Ево лисице," повичу, „айд' да є убієно!" па батину у шаке те за нъомъ, а лисица біеж' онако шантава, и едва утече одъ нъи. Међутимъ наиђу вашке чобанске къ торби нъіовоі, и поєду све, што су имали. Кадъ се они врате къ торби, ималоше шта и видити.

Онай сулудый узме трећій путъ пред-а-се, па є ишао, докъ ніє огладніо. Па онда сѣдне на траву подъ крушку, извади лѣбацъ и сланину изъ торбе да єде. Текъ што є овай сѣо ести, ал' ето ти шантаве лисице оне исте, кою су му браћа віяла, почне се къ овоме приближавати и умилявати, єгуцаюћи на три ноге. Овоме се разжали, како она шантуца, па рекне: „Оди лисо! знамъ да си гладна, и да ти є тешко, што и четврте ноге немашъ." Даде іой ести, лѣба и сланине, себи залогай и лисици залогай. Кадъ се тако мало опораве, запыта нѣга лисица: „Ала брате, право реци, куда ты идешъ?" А онъ каже: „Тако и тако, имамъ отца и насъ три брата, па у отца ми се єдно око увієкъ сміє, што га мы добро слушамо. а друго му око плаче. што су му украли еданъ нѣговъ чокотъ. кой є свакогъ сата по еданъ аковъ вина ліо; па садъ идемъ да пытамъ люде по свієту, небы ли ми ко знао казати за тай чокотъ, да га отцу добавимъ, да му око далѣ несузи."

Лисица вели: „Е! па я знамъ, ди є тай чокотъ, нег' айд' за мномъ.“ Пођe онъ за лисицомъ, и дођу до єдне велике баште. Садъ лисица рекне: „Овде є тай чокотъ, когъ ты тражишъ. Али є мучно до нѣга доћи. Ты садъ добро пази, што ћу ти рећи: у той башти докъ се до чокота дође, мора се проћи покрай дванаєстъ стража, и на свакой стражи по 12 чувара. Ако ови чувари узгледе, онда можешъ слободно проћи покрай ньи, тако они гледаюћи спаваю. Ако ли узжмуре, нейди, тако они жмурећи бдіо, неспаваю. Кадъ уђешъ у башту, тамо кодъ чокота стоє два ашова, єданъ древенъ, а другій гвозденъ. Ал' ты немой узети гвозденый ашовъ да ископашъ чокотъ, єръ ће ашовъ зазвонити, стражу пробудити, и стража ће те уватити, те можешъ рђаво проћи. Него узми древенъ ашовъ, па тымъ ископай чокотъ, те лагано, кадъ стража гледи, изиђи на полѣ къ мени, па си добыо чокотъ.“

Айд' овай у башту, дође до прве страже, чувари избечили очи на нѣга, рекао бы свега ће га смождити. Но онъ прође мимо ньи, као мимо каквогъ каменя, дође до друге, треће, и све редомъ страже прође, уђе у башту къ самомъ чокоту, чокотъ ліє вино свакогъ сата по єданъ аковъ. Овоме ліеньо буде копати древенымъ ашовомъ, нег' спопадне гвозденый, и текъ што удари у землю ньиме, ашовъ зазвони, пробуди стражу, стража се стече, увате га а предаду своме господару.

Господаръ упыта овогъ сулудогъ: „Како си ты смео крозъ толику стражу проћи и доћи у башту, да мой чокотъ однесешъ?“ Сулудый рекне: „То ніє твой нег' могъ отца чокотъ, па могъ отца ліево око сузи, и сузиће докъ му годъ я чокотъ недобавимъ; па я морамъ то чинити, и ако ми недашъ могъ отца чокотъ, я ћу доћи опетъ и по другій путъ да га узмемъ.“ Господаръ вели: „Я теби овай чокотъ немогу дати. Али ако ми добавишъ златну ябуку, коя свака 24 сата прецвѣта, узріє, и златанъ плодъ донесе, я ћу ти дати.“

Изиђе онъ на полѣ къ лисици, и упыта га лисица: „Но како є?“ А овай: „Ніє никако! крозъ стражу самъ прош'о быо, и почнемъ древенымъ ашовомъ чокотъ одкопавати, ама ми се то дуго учини, и я узмемъ гвозденый ашовъ, ашовъ зазвони, стражу пробуди, стража ме свати и преда господару, и господаръ ми обећа дати чокотъ, ако му добавимъ златну ябуку, коя за 24 сата прецвѣта, узріє, и златанъ плодъ донесе.“ Лисица: „А зашто ме

иисн послуш'о? видишъ, садъ бы ліепо мог'о съ чокотомъ отцу поћи." А онъ главомъ маше: „Видимъ, да самъ валіо, али више нећу." Лисица вели: „Айде да идемо дакле до златне ябуке." Доведе га лисица до друге далеко лђише одъ прве баште, и каже му да ће морати крозъ онако исты 12 стража проћи. „А кадъ будешъ," вели, „у башти, ди є ябука златна, тамо стоє две мотке дугачке, єдна златна а друга дрвена. Ты неузимай златну да смлатишъ єдну златну ябуку, єръ ће златна грана засвирати, па ће пробудити стражу, те ћешъ зло проћи; нег' узми дрвену мотку, узмлати єдну златну ябуку, па гледай да изиђешъ одма къ мени. Ако ли ме непослушашъ, я ти више нећу быти у помоћи." Овай: „Оћу лисо, само да ми є златну ябуку добыти, да искупимъ чокотъ, єдва чекамъ да отцу отидемъ." Оде онъ у башту, а лисица остане на полю чекаюћ'. Проће 12 стражій, као и кодъ чокота. А кадъ є спазіо ябуку и на ябуци златне ябуке, а онъ одъ радости заборавіо се ди є; нег' узме брже болђ златну мотку да смлати єдну златну ябуку. Текъ што є додирнуо моткомъ златну грану, а златна грана засвира, стражу пробуди, стража дотрчи, ували га и преда га господару одъ златне ябуке.

Господаръ упыта сулудога: „Како си ты смео и мог'о кодъ толике моє страже доћи у моюу башту да млатишъ златне ябуке?" Сулудый вели: „Тако и тако; могъ отца ліево око сузи, што му є чокотъ украденъ, кой є свакогъ сата ліо по єданъ аковъ вина. Тай чокотъ чува се у овой и овой башти, и господаръ баште и чокота каз'о ми є: „Ако ми добавишъ златну ябуку, коя за 24 сата прецвђта, узріє, и златанъ плодъ донесе, я ћу ти дати чокотъ." Па самъ зато дош'о, да узмлатимъ єдну златну ябуку да дамъ ябуку за чокотъ, и да чокотъ отцу носимъ, да му ліево око неплаче. И ако ми недашъ златну ябуку садъ, я ћу опетъ доћи да є украдемъ."

Господаръ: „Е добро кадъ є тако. А ты иди, па ми добави златогъ коня, кой за 24 сата оде преко свђта, па ћу ти дати златну ябуку, ябуку подай за чокотъ, чокотъ носи отцу да неплаче више."

Тако изиђе онъ на полђ, и лисица дочека га: „Но шта є?" Овай: „Ніє найболђ! ліепе златне ябуке да се неможешъ нагледати одъ красоте; я се побунимъ, нетревимъ узети дрвену, к'о што си ми рекла, нег' уземъ златну мотку, да узмлатимъ златну ябуку, грана засвира, стражу пробуди, стража ме ували и преда

господару, и господаръ ми рекне: ако му добавимъ златногъ коня, кой за 24 сата оде преко свѣта, да ћe ми дати златну ябуку, да я ябуку за чокотъ дадемъ, да га отцу однесемъ да неплаче више."

Опетъ га лисица стане псовати и корети: „Та зашто ме послуш'о ниси? видишъ, како бы већъ садъ кодъ отца быо. А тако кинишъ и себе и мене." Моли се онъ лисици: „Само ми, лисо, коня добави, па ћу те увієкъ одсадъ слушати."

Одведе га лисица у єдну велику грдну шуму, и у шуми дворъ нађу. У томъ двору 12 стража, као и кодъ чокота и кодъ златне ябуке, чуваю коня златногъ. Лисица рекне: „Садъ ћешъ ићи крозъ страже као и пређашнѣ, ако гледе иди, ако жмуре неиди; кадъ дођешъ у шталу, тамо стои конь златанъ златнимъ єдецима везанъ. Кодъ коня има єдна златна и єдна одъ кучина оплетена узда. Ты немой нипошто узимати златну нег' ону одъ кучина узду; ако га зауздашъ златномъ уздомъ, конь ће заржати, стражу пробудити, стража ће те уватити, па коме горе нег' теби? мени брезъ коня да ниси изишао на очи!" „Нећу лисо," рекне овай и оде. Прође све страже, и уђе у шталу кодъ коня. Кадъ онъ тамо, ал' конь златанъ, златна крила, лієпъ, Боже! да га се неможешъ нагледати одъ лѣпоте. Види онъ златну узду, лієпа є и кићена. Види и ону одъ кучина, ружна, да неможе гора быти. Ту є дуго мисліо, шта ће и како ће. Па онда рекне: „Та немогу одъ грдобе метнути овай гадъ (узду одъ кучина) на ову красоту, воліємъ га и неимати, нег' така коня наружити." Узме златну узду, заузда златна коня и узяши га. А конь зарже, пробуди стражу, стража га ували и преда господару.

Садъ господаръ рекне: „Како си се ты усудіо ући крозъ толике моє чуваре у мою шталу, да ми златна коня одведешъ?" Сулудый: „Неволя ме гони; я имамъ кодъ куће отца, па му лієво око непрестано плаче, и плакаће докъ му годъ недобавимъ чокотъ, кой є за данъ и ноћь 24 акова вина наліо, тай су му чокотъ украли; но я самь га наш'о, и казано ми є да ћу я тай чокотъ добыти, ако господару чокота добавимъ златну ябуку. А господаръ златне ябуке вели, ако му добавимъ златногъ коня, да ће ми дати златну ябуку. Па самь съ тога дош'о да одведемъ златногъ коня, да я златногъ коня за златну ябуку, златну ябуку за чокотъ дадемъ, да га носимъ кући, и отцу га дамъ, да неплаче више." Господаръ рекне: „Добро, кадъ є тако, я ћу ти

дати златногъ могъ коня, ако ми златну дѣвойку у колѣвци добавишъ, коя іошъ ни сунца ни мѣсеца видила ніє, да іой лице непотавни.“ А овай сулудый рекне: „Я ћу ти добавити златну дѣвойку, ал' ты мени морашъ дати златногъ коня твогъ, на комъ ћу я ту дѣвойку потражити, и теби є донети. А златна дѣвойка текъ на златномъ коню доликує.“ Господаръ: „А чимъ ты стоишъ добаръ, да ћешъ ты опетъ къ мени доћи?“ Сулудый: „Єво, я ти се видомъ очинымъ заклинѣмъ, да ћу ти опетъ доћи, па или коня довести, ако ненађемъ дѣвойку, или дѣвойку, ако є нађемъ, за коня дати.“ Пристане на то господаръ, даде му коня златногъ, заузда га овай златномъ уздицомъ и онъ изиђе на полѣ предъ лисицу. А лисица єдва га чека да види шта є.

Лисица: „Но єси ли добыо коня?“ Сулудый: „Єсамь, ал' да му добавимъ златну дѣвойку у колѣвци, коя іошъ ни сунца ни мѣсеца видила ніє, да іой лице непотавни. Него ако знашъ што є неволя и добри пріятельи у свѣту, казуй има ли гдѣ и знашъ ли ты за таку дѣвойку?“ Лисица вели: „Знамъ я гдѣ є та дѣвойка, нег' айд' за мномъ.“ Айд' онъ за ньомъ, дођу до єдне велике пештере. Садъ лисица рекне: „Овдѣ є дѣвойка. Ты ћешъ ићи садъ у ову пештеру дубоко у землю. Проћи ћешъ 12 стража као и пређашнѣ. У послѣдньой соби у златной колѣвци лежи златна дѣвойка. Кодъ дѣвойке стои єдно велико страшило, коє виче: Не! — не! — не! — Но ты се ништа небой, оно никомъ ништа учинити неможе, само га є зла мати поставила кодъ своє кћери, да іой нико приступити небы смео, да є неодведе. И дѣвойка єдва чека да се зла материногъ избави и ослободи. Кадъ пођешъ съ дѣвойкомъ у колѣвци натрагъ, а ты свака врата за собомъ лупи да се затворе, да неможе стража изићи у потеру за тобомъ.“ Онъ тако и учини. Прође све страже, уђе у собу послѣдню, и у соби дѣвойка се у златной колѣвци люля, и до колѣвке стои єдно велико страшило, коє виче: Не! — не! — не! — Ал' онъ то и непослуша. Узме колѣвку у руке, сѣдне съ колѣвкомъ на коня, и пође па лупи съ врати, и врата се затворе, одъ првы до последньи, и излети съ дѣвойкомъ у колѣвци предъ лисицу. Лисица га єдва дочека.

Садъ му рекне лисица: „Є л' да ти є жао тако лѣпу дѣвойку дати за тогъ златногъ коня? а другоячіє нећешъ моћи коня добыти, єръ си се заклео очинымъ видомъ. Ал' айд' да я пробамъ, бы л' я могла быти златна дѣвойка.“ Скочи тамо амо,

и створи се у златну дѣвойку; све є дѣвоячко у нѣ, само су іой очи наликъ на лисичіє быле. Метне є онъ у златну коліевку, а дѣвойку праву остави кодъ єдногъ древета, да златногъ коня чува. Оде, однесе златну коліевку, и у коліевци лисицу дѣвойку; преда є господару златногъ коня, и разрѣши заклетву очинѣгъ вида. И врати се къ коню и дѣвойци. Садъ онай истый господаръ златногъ коня, пунъ радости, што є добыо златну дѣвойку, скупи сву свою господу, направи часть велику да ій части, и покаже іймъ, шта є онъ добыо за златногъ коня свога. Гости прегледаюћи дѣвойку, єданъ се загледа, и рекне: „Све є дѣвоячко, и врло є лієпа, али су іой очи наликъ на лисичіє.“ Чимъ овай то изрече, а лисица скочи, па біеж'. Господаръ и гости расрде се, што є онай рек'о очи лисичіє, и погубе га.

Лисица дотрчи къ сулудомъ па айд' далѣ, да даду коня златногъ за златну ябуку. Дођу до мѣста. Ту опетъ лисица рекне: „Е видишъ, садъ си задобыо златну дѣвойку. Ал' узъ златну дѣвойку и конь златанъ доликує. Є л' да ти є жао дати златна коня?“ Сулудый: „Єсть лисо! те како ми є жао, ал' опетъ волимъ да ми отацъ неплаче.“ Лисица: „А дед' да я пробамъ, бы л' я могла быти златанъ конь.“ Скочи тамо амо, и створи се у златногъ коня, само іой є репъ лисичій. Па рекне: „Садъ води ме, нек' ти даду златну ябуку, а я знамъ кадъ ћу ти доћи.“

Одведе овай коня лисицу, преда га господару златне ябуке, и добыє златну ябуку. Садъ се господаръ златне ябуке обрадує, што є тако лієпа коня добыо, сазове сву свою господу на часть, да іймъ се похвали, каквогъ є коня добыо. Стану гости коня прегледати и чудити се како є лієпъ; уєдаредъ єданъ загледа се у репъ, и рекне: „Све є лієпо, и све ми се допада, само бы рек'о да є репъ лисичій.“ Чимъ овай то рече, а лисица скочи, па біеж'. А гости ђипе на онога, што є рек'о репъ лисичій, па га погубе. Лисица дође къ сулудомъ и пође са златномъ дѣвойкомъ и конѣмъ и златномъ ябукомъ къ чокоту.

Садъ опетъ рекне лисица: „Е видишъ, садъ си задобыо и златну ябуку. Ал' златна дѣвойка безъ златногъ коня, а конь златанъ безъ златне ябуке недоликує. Є л' да ти є жао дати златну ябуку?“ Сулудый: „Єсть лисо! ал' морамъ, да добыємъ чокотъ, да ми отацъ неплаче; я волимъ да ми отацъ неплаче, нег' све што имадемъ.“

Лисица рекне: „А дед' да я пробамъ, бы л' я могла бити златна ябука." Скочи тамо амо и створи се у златну ябуку, па рекне да є однесе и да є даде за чокотъ. Однесе онъ златну лисицу-ябуку, и даде є господару чокота, и добыє чокотъ и оде.

Господаръ одъ радости скупи сву своју господу, направи велику часть, па ће да се похвали, какву є златну ябуку добыо. Скупе се гости, почну прегледати ябуку. А єданъ се загледа яко у ню па рече: „Све є ліепо и немож' быти лѣпше. само є плодъ на форму лисичія глава, а не као друге ябуке." Чимъ овай то рече, а лисица скочи, па оде. А ови се склептаю те га убію, што є рек'о лисичія глава.

Растане се онъ садъ съ лисицомъ и пође кући, собомъ златну дѣвойку, златногъ коня, златну ябуку и чокотъ имаюћи. Кадъ онъ стигне на оно раскршће, на комъ се съ браћомъ растао быо, кадъ є одъ куће по чокотъ пошао, ал' онъ спази млого людій скуплѣны, пође и онъ тамо, да види шта є. Кадъ онъ тамо, ал' нѣгова два брата стоє осуђена и хоће ій люди да вѣшаю. Каже онъ дѣвойци, да су то нѣгова браћа, и да бы ій радъ быо искупити. Дѣвойка извади изъ нѣдара силно благо, и онъ браћу злочинце, кои су мислили люде убіяюћи, палећи и араюћи добыти чокотъ, искупи. Ови су му завидили были, али немаю кудъ камо. Дођу кући. Сулудый намѣсти чокотъ у башти, гдѣ є и быо, чокотъ стане вино лити, и очево ліево око престане плакати, и почне се сміяти. Ябука стане цвѣтати, конь златанъ рзати, дѣвойка пѣвати, милина и красота у двору. Све є весело, све се радує и напредує.

Єдаредъ пошлѣ отацъ синове, да му донесу съ ньиве три класа жита, да види, каква ће бити година. Кадъ ови у полю дођу до єдногъ бунара, рекну сулудомъ брату, да іймъ воде заити да се напію. Овай сагне се надъ бунаръ, да іймъ воде заити, а они га туре у воду, и онъ се удави. Одма престане чокотъ лити вино, око очино стане сузити, ябука клоне, конь престане рзати, дѣвойка почне плакати, и све се сневесели. У томъ она иста шантава лисица дође, спусти се у бунаръ, и полако побратима свога извуче, изцрпи изъ нѣга воду, и метне га на живу траву и онъ оживи. Чимъ онъ оживи, а лисица се створи у єдну врло ліепу дѣвойку. Па онда му приповѣди, како є є мати за то, што є найвећегъ нѣногъ душманина одъ смрти из-

бавила была, проклела: „Проклета была, и у лукаву лисицу се створила, те єгуцала на три ноге, дотле, докле годъ свогъ добротвора одъ смрти водене неизбавила.“ Па сво самъ те, побратиме, избавила. Садъ съ Богомъ.“ Она оде на свою страну, а овай сулудый на свою, къ отцу своме, и чимъ онъ у авлію дође, опетъ чокотъ почне вино лити, очино око сміяти се, конь златанъ рзати, а дѣвойка златна пѣвати. Каже овъ отцу, шта су му браћа у путу учинила, и како га є една дѣвойка у клетви избавила и себе клетве опростила. Кадъ ово отацъ чуе, а онъ ова два злочинца отера одъ себе у свѣтъ. А овогъ вѣнча са златномъ дѣвойкомъ, съ коіомъ є дуго у веселю и задовольству поживіо.

Очина заклетва.

Био један старац па имао три сина и једну кћер. Кад дође време да старац умре, он дозове своја сва три сина, па их закуне да сестру даду првоме, ко дође да је проси, макар ко био. Кад по смрти очиној прође неко време, дође један старац на двоколицама те запроси девојку. Два старија брата нехтедну му је одмах дати, где је стар и сиромах, али најмлађи навали да је даду, опомињући их очине заклетве на самрти. И тако је даду за старца и старац је одведе својој кући. После некога времена отиде најстарији брат сестри у походе; кадъ тамо, а то кућа велика, неможе боља бити. Сестра се врло обрадује, кад види брата, и кад је брат запита како живи, она му одговори: „Добро, неможе боље бити.“ Кад је брат сестри дошао, старца није било код куће, али мало час дође и он, и врло му мило буде, кад види шуру па му рече: „Частићемо се и веселити, само најпре да идеш на моме коњу да му донесеш траве, али онде да накосиш, где коњ закопа ногом, а не где је теби воља.“ Шура му рече: „Добро, зете, хоћу.“ Па онда узјаше на коња и отиде. Идући тако дође на сребрну ћуприју; кад сагледа ћуприју и види да је сва од сребра, полакоми се, па сјаше с коња, те истргне једну сребрну талпу говорећи: „Могу се помоћи.“ По том накоси траве где је њему воља била, нечекајући докле коњ ногом закопа, па узјаше опет на коња и врати се натраг. Дошавши кући намести коња у коњушницу, и

метне траву предањ, па отиде у кућу. Кад дође у кућу, старац га запита, је ли намирио коња и једе ли коњ траву? а он одговори да јесте и да једе. Онда старац рече: „Добро, да видим и ја.“ Па изиђе у коњушницу; кад тамо, а коњ није ни такао. Старац позна да трава није накошена онако, као што је он казао; за то одмах испрати шуру неугошћена, да иде од куда је и дошао. Онај дошавши кући некаже браћи својој како је код зета прошао, него рекне средњему брату: „Поздравио те зет, да му и ти идеш у госте.“ После некога времена отиде средњи брат сестри у походе; али и он прође као и онај први: и њега пошље зет онако по траву, а он кад дође на сребрну ћуприју, полакоми се као и онај, те истргне једну сребрну талпу, и ненакоси траве, као што му је зет рекао, него по својој вољи. Кад се врати к зетовој кући, зет и њега ухвати у лажи, и пошаље кући неугошћена као и првога. Кад и он дође кући, некаже никоме, како је прошао код зета, него рекне најмлађему брату: „Поздравио те зет, да му идеш у госте.“

После некога времена отиде и најмлађи брат. Сестра кад га угледа, врло се обрадује, па му рече: „Само, брате, немој да учиниш, као што су наша браћа учинила.“ Он није знао, шта су они учинили, а ни сестра му није хтела више ништа казати до само то. Кад дође зет кући, и он се шури врло обрадује, па му рече: „Частићемо се и веселити, само иди најпре на моме коњу, те му донеси траве, али где коњ ногом закопа онде да накосиш, а не где је теби воља.“ Он узјаше на коња и отиде по траву. Кад дође на ону ћуприју, зачуди се њеној красоти, али му чисто жао буде, што јој нема и оних двеју талпи. Па кад дође на среду, погледа и с једне и с друге стране, и види испод ње, где у једноме великом казану кључа вода, и у њој се кувају људске главе, а орлови их одозго чупају. За тим прешавши преко ћуприје дође у једно село, и пролазећи кроз заљ види где је у њему све жалосно и плачно, па се зачуди и запита једнога: „Како је то, брате, у вас све тако жалосно?“ А онај му одговори: „Како неће бити жалосно, кад нас туча туче сваке године, па немамо ништа.“ Кад изиђе иза села, нађе на путу два бравца а они се једнако косе. Он их стане развађати, али залуду, и немогавши их развадити, остави их и пође даље. Идући тако дође у друго село, и пролазећи кроз њ чује

са свију страна певанку и весеље, па рече једноме: „Ја прођох кроз једно село, и видех све жалосно; а за што је у вас све тако весело?“ Сељак му одговори: „За што неби било, кад нам је свака година родна и свега имамо изобила.“ Најпосле га коњ донесе на једну прекрасну ливаду. Кад буду насред ливаде, коњ стане па закопа ногом, а он скочи с коња и накоси траве, па се врне натраг кући. Кад дође кући, уведе коња у коњушницу, па му положи траву и коњ одмах стане јести. Зет кад види да му је шура коња намирио, врло му буде мило, па му рече: „Ти си мој шура; сад ћемо се веселити и гостити.“ Па онда седну за трпезу и стану вечерати. За вечером рече му старац: „Сад да ми кажеш шта си видео?“ А он му одговори: „О мој зете, исказати се неможе шта сам видео. Прво сам видео сребрну ћуприју врло лепу, али је нагрђена, где јој нема двеју талпи. Ко оно узе, убио га живи Бог!“ Старац му на то рекне: „Оно су твоја браћа украла; како су чинили, онако су и прошли. Него ми казуј шта си друго видео?“ Шура одговори: „На среди под ћупријом видео сам велики казан где кључа, и у њему главе мртвачке а одозго их орлови чупају.“ На то зет рече: „Онака је вечна мука на ономе свету. Шта си још видео?“ Шура настави даље: „Видео сам село и у њему све невесело.“ Старац му рече: „Онде нема никакве слоге и никакве правде, нити знаду за Бога. Шта си још видео?“ А шура му даље каже: „Видео сам на путу два брава, где се једнако косе.“ На то зет: „Оно су браћа, која се добро неживе. Шта си још видео?“ Шура одговори: „Видео сам друго село и у њему све весело.“ Зет му на то рече: „Оно су људи Богу по вољи; свакога радо дочекају и угосте, и сиромаха нетерају празна испред својих кућа. Казуј шта си још видео.“ Шура му рече: „Видео сам прекрасну ливаду. Онде бих ти стајао три дана да се оне красоте нагледим.“ На то зет рече: „Онаки је рај онога света; али је тешко до њега доћи.“ — После тога још су се дуго дана гостили и веселили. Најпосле се шура дигне да иде кући, а зет га лепо оправи са великим даром и рече му, да га је одмах познао да је поштен човек, што је навалио да се испуни очина заклетва, и да ће бити сретан а браћа његова несретна.

Аранђел а ђаво.

Кад су ђаволи отпали од Бога и утекли на земљу, онда су и сунце однијели са собом, па га ђаволски цар набио на копље и носио на рамену. Кад већ земља протужи Богу да хоће сва да изгори од сунца, онда Бог пошље светог Аранђела, да гледа како да узме сунце од ђавола. Кад сиђе свети Аранђел на земљу, а он се удружи с ђаволским царем; али се ђаволски цар осјети шта он хоће, па се добро узме у памет. Ходајући тако по земљи њих двојица заједно, дођу на море и стану да се купају; а ђаво удари копље са сунцем у земљу. Пошто се мало прокупају, онда рече свети Аранђел: „Де да ронимо, да гледамо који може дубље." А ђаво му одговори: „Хајде де." Онда свети Аранђел зарони, и изнесе у зубима пијеска морскога. Сад треба и ђаво да зарони, али се боји да му свети Аранђел дотле не однесе сунце. У том му падне на ум, те пљуне на земљу, и од његове пљуванке постане сврака, да му чува сунце док он зарони и изнесе у зубима морскога пијеска. Како ђаво зарони, а свети Аранђел прекрсти руком море, те на њему постане лед од девет аршина дебео; па онда спопадне сунце и побјегне к Богу, а сврака стане крека. Кад ђаво чује свракиј глас, онда већ види шта је, па се брже боље врати натраг. Кад горе, али се море заледило, неможе на поље! Онда се брже боље врати опет на дно мора, те узме камен и њим пробије лед, па онда потеци за светијем Аранђелом! Онај бјежи, а овај за њим! Таман кад свети Аранђел корачи једном ногом к Богу на небо, онда ђаво стигне, те му ноктима из табана у друге ноге ишчупа велики комад меса. Кад свети Аранђел дође са сунцем онако рањен пред Бога, онда заплаче: „Што ћу, Боже, овако грдан?" А Бог му рече: „Ћути, небој се; ја ћу наредити да сви људи имају тако на табану као малу долину." И тако Бог уреди, те у свију људи постане на табанима у обадвије ноге као мала долина. И тако остане и до данас.

Чудновата длака.

Био је један чоек, много сиромах и пунан ђеце, тако да их никако хранити није могао, и више пута се канио да их једно јутро

побије, да негледа јада, ђе му од глади умиру, али му жена брањаше. Једну ноћ дође му у сну једно дијете и рече му: „Чоече! видим да си сумао душу да изгубиш и да покољеш ону једну своју ђечицу, а знам да ти је невоља; него ћеш у јутру наћи под својом узглавницом једно огледало, један фацулет црљен, и једну везену мараму, то све троје узми кридимице и неказуј никоме, па хајде у ту и у ту гору; у њој ћеш наћи једну ријеку, па хајде уза њу док јој дођеш на извор, онђе ћеш наћи једну ђевојку сјајну како сунце, просутијех коса низ плећи и голу као од мајке рођену. И чувај се да те љута змија неувије, немој ријечи проговорити, јер ако проговориш, затравиће те и претвориће те у рибу или у што друго, пак ће те изјести; а ако рече да је побиштеш по глави, обишти је, па пребирајући њезине косе гледај, наћи ћеш једну длаку црљену као крв, истргни је и бјежи натраг; па ако се она досјети и за тобом почне трчати, баци јој најприђе везену мараму, па фацулет, па најпослије огледало, онда ће се она забавити. А ти ону длаку продај какву богату чоеку; него немој да те преваре, јер ова длака небројено благоваља; те ћеш се тако обогатити и своју ђецу прехранити." Кад се ови сиромах пробуди, нађе све под узглавницом, као што му је дијете на сну рекло; па онда пут оне горе. Кад у њој, нађе ријеку, он покрај ње хајде, хајде, док дође на извор. Обазревши се да види ђе је ђевојка, угледа је над језером, ђе зраке сунчане у иглу удијева, те по ђерђену везе на поставу, којему су жице од јуначкијех перчина. Теке виђе, поклони јој се, а она устаде на ноге и упита га: „Откуда си, незнани јуначе?" А он мућ'! Она га опет запита: „Који си? што си дошао?" и много друго којешта, а он мучи као камен, рукама показујући као да је нијем и да иште помоћи. Онда му она рече да сједе њојзи на скут, а он једва дочека и сједе, а она му подврже главу да је побиште. Он премећући длаке по глави као да је биште, једва нађе ону длаку црљену, па је одвоји од друге косе, изгули је, ђипи јој са скута па бјежи натраг, што боље може. Она се досјети па сустопице трком за њим. А он обазревши се, кад види да ће га стићи, баци на пут мараму везену, како му је речено, а она кад виђе мараму, саже се и поче да је прегледа тамо амо, чудећи се ономе везу, док он подобро одмаче. А ђевојка стави мараму у њедра, те опет за њим. Он кад види да ће га стигнути, баци црљени фацулет,

а она се опет забави, чудећи се и загледајући, док они јадни чоек опет подобро одмаче; а ђевојка се ражљути те баци на пут и мараму и фацулет, те трчке у поћеру за њим. Опет он кад виђе да ће га стићи, баци огледало. Ђевојка кад набаса на огледало, којега још нигда није виђела, дигне га, па пошто себе у њему виђе, незнајући да је оно она, него мислећи да је некака друга, налик на њу заблену се у огледало, те чоек одмакне далеко да га већ није могла стићи. А она кад виђе да га стићи неможе, врати се натраг, а они чоек својој кући здраво и весело. Дошавши дома покаже жени ону длаку и припоњеди све, шта му се прикојасило, а она му се почне ругати и смијати; али он њу неслушајући пође у некакав град да прода ону длаку. Скупи се око њега свакојнјех људи и трговаца: неко даје цекин, неко два, те све више, све више, док дођу до стотине златнијех цекина. У томе за ову длаку чује и цар те дозове овога чоека и рече му, да ће му дати за њу хиљаду цекина, и он му је прода. Кад шта је та длака? Цар је расцијепи уздуж с врха до дна, и у њој нађе записано много знатнијех ствари, кад се шта догађало у стара времена од постања свијета. Тако они чоек обогати и проживље са својом женом и ђецом. А оно дијете, што је на сну долазило, био је анђио послан од Господа Бога, који је хтио да потпоможе овога јаднога чоека, и да се открију тајне, које нијесу биле јавне до онда.

Аждаја и царев син.

Био један цар па имао три сина. Једном најстарији син пође у лов, па како изиђе иза града, скочи зец иза грма а он за њим, те овамо те онамо, док утече зец у једну рекавицу, а царев син за њим; кад тамо, а то небио зец него аждаја, па дочека царева сина те га прождере. Кад после тога прође неколико дана а царев син недолази кући, стану се чудити, шта би то било да га нема. Онда пође средњи син у лов, па како изиђе иза града, а зец скочи иза грма а царев син за њим, те овамо те онамо, док утече зец у ону рекавицу, а царев син за њим; кад тамо, а то небио зец него аждаја, па га дочека те прождере. Кад после тога прође неколико дана а цареви синови не-

долазе натраг ни један, забрине се сав двор. Онда и трећи син пође у лов, неби ли и браћу нашао. Како изиђе из града, опет скочи зец иза грма а царев син за њим, те овамо те онамо, док утече зец у ону рекавицу. А царев син нехтедне ићи за њим, него пође да тражи другога лова, говорећи у себи: „Кад се вратим, наћи ћу ја тебе.“ По том ходајући дуго по планини, ненађе ништа, па се онда врати у ону рекавицу; кад тамо, али у рекавици једна баба. Царев син јој назове Бога: „Помози Бог, бако!“ А баба му прихвати: „Бог ти помогао, синко!“ Онда је запита царев син: „Где је, бако, мој зец?“ А она му одговори: „Мој синко, није оно зец, него је оно аждаја. Толики свет поморн и затоми.“ Чујући то царев син, мало се забрине, па рече баби: „Шта ћемо сад? ту су ваља да и моја два брата пропала.“ Баба му одговори: „Јесу богме; али није фајде, него синко иди кући, док ниси и ти за њима.“ Онда јој он рече: „Бако, знаш ли шта је? Ја знам да си и ти рада, да се опростиш те напасти.“ А баба му се утече у реч: „О мој синко, како небих! И мене је тако ухватила, али сад се нема куд.“ Онда он настави: „Слушај добро, што ћу ти казати. Кад дође аждаја, питај је, куда иде и где је њезина снага; па све љуби оно место, где ти каже да јој је снага, као од милине, докле је искушаш, па ћеш ми после казати кад дођем.“ После царев син отиде у двор, а баба остане у рекавици. Кад дође аждаја, стане је баба питати: „Та где си за Бога? Куда тако далеко идеш? Никад нећеш да ми кажеш куда идеш.“ А аждаја јој одговори: „Е моја бако, далеко ја идем.“ Онда јој се баба стане умиљавати: „А за што тако далеко идеш? Кажи ми где је твоја снага. Ја да знам где је твоја снага, ја незнам шта бих радила од милине, све бих оно место љубила.“ На то се аждаја насмеје, па јој рече: „Онде је моја снага у оном огњишту.“ Онда баба притисне грлити и љубити огњиште, а аждаја кад то види, удари у смех па јој рече: „Луда жено! није ту моја снага. Моја је снага у оном дрвету пред кућом.“ Онда баба опет притисне грлити и љубити дрво, а аждаја опет у смех па јој рече: „Прођи се, луда жено, није ту моја снага.“ Онда баба запита: „Да где је?“ А аждаја стане казивати: „Моја је снага далеко, неможеш ти тамо отићи. Чак у другоме царству код царева града има једно језеро, у оном језеру има једна аждаја, а у аждаји вепар, а у вепру голуб, у ономе је

Сутрадан кад аждаја отиде из рекавице, царев син дође к баби, па му баба каже све, што је чула од аждаје. Онда он отиде кући, па се преруши: обуче пастирске хаљине и узме пастирски штап у руке, те се начини пастир па пође у свет. Идући тако од села до села и од града до града, најпосле дође у друго царство и у царев град, под којим је у језеру била аждаја. Дошавши у онај град стане распитивати, коме треба пастир. Грађани му кажу да треба цару. Онда он управо к цару. Пошто га пријаве, пусти га цар преда се, па га запита: „Хоћеш ли чувати овце?“ А он одговори: „Хоћу, светла круно!“ Онда га цар прими и стане га световати и учити: „Има овде једно језеро, и покрај језера врло лепа паша, па како изјавиш овце, оне одмах иду онамо те се развале око језера; али којигод чобан тамо отиде, онај се више невраћа натраг. За то, синко, кажем ти, недај овцама на вољу, куд оне хоће, него држи, куда ти хоћеш.“ Царев син захвали цару, па се оправи и изјави овце, и узме са собом још два хрта, што могу вепра у пољу стићи, и једнога сокола, што може сваку тицу ухватити, и понесе гајде. Како он изјави овце, одмах их пусти к језеру, а овце како дођу на језеро, одмах се развале око језера, а царев син метне сокола на једну кладу а хрте и гајде под кладу, па засуче гаће и рукаве те загази у језеро, па стане викати: „О аждајо, о аждајо! та изиђи ми данас на мејдан, да се огледамо, ако жена ниси.“ Аждаја се одзове: „Сад ћу, царев сине, сад.“ Мало час, ето ти аждаје, велика је, страшна је, гадна је! Како аждаја изиђе, ухвати се с њим попојаске, па се понеси летни дан до подне. А кад подне пригреје, онда рече аждаја: „Та пусти ме, царев сине, да замочим своју пусту главу у језеро, па да те бацим у небеске висине.“ А царев јој син одговори: „Бре аждајо, некопај трица; да је мени царева девојка, да ме пољуби у чело, још бих те више бацио.“ Аждаја се на то одмах отпусти од њега и отиде у језеро. Кад буде пред вече, он се лепо умије и оправи, сокола метне на раме а хрте уза се а гајде под пазухо, па крене овце и пође у град свирајући у гајде. Кад дође у град, сав се град слегне као на чудо, где он дође, а пре ниједан чобан није могао доћи с онога језера. Сутрадан царев син оправи се опет, и пође с овцама управо к језеру. А цар пошље за њим два коњаника, да иду крадом да виде, шта он ради, те се они попну на једну високу планину,

откуда ће добро видети. А чобан како дође, метне хрте и гајде под кладу ону, а сокола на њу, па засуче гаће и рукаве, те загази у језеро па повиче: „О аждајо, о аждајо! изиђи ми на мејдан, да се још огледамо, ако жена ниси.“ Аждаја му се одзове: „Сад ћу, царев сине, сад.“ Мало час, ето ти аждаје, велика је, страшна је, гадна је! па се ухвате попојаске те се понеси летни дан до подне. А кад подне пригреје, онда рече аждаја: „Та пусти ме, царев сине, да замочим своју пусту главу у језеро, па да те бацим у небеске висине.“ А царев јој син одговори: „Бре аждајо, некопај трица; да је мени царева девојка, да ме пољуби у чело, још бих те више бацио.“ Аждаја се на то одмах отпусти од њега и отиде у језеро. Кад буде пред ноћ, царев син крене овце као и пре, па кући свирајући у гајде. Кад уђе у град, сав се град усколеба и стане се чудити, где чобан долази кући свако вече, што пре нијелан није могао. Она два коњаника још су пре од царевога сина била дошла у двор и приповедила цару све по реду, шта су чули и видели. Сад кад цар виде чобана, где се врати кући, одмах дозове к себи своју кћер и каже јој све, шта је и како је: „Него“ вели „сутра да идеш с чобанином на језеро, да га пољубиш у чело.“ Она кад то чује, бризне плакати и стане се молити оцу: „Нигде никога немаш до мене једину, па и за мене немариш да погинем.“ Тада је отац узме слободити и храбрити: „Небој се, кћери моја, видиш, ми променисмо толике чобане, па којигод изиђе на језеро, ни један се неврати: а он ево два дана како се с аждајом бори, па му ништа ненауди. Ја се уздам у Бога, да он може ту аждају свладати, само иди сутра с њиме, еда би нас опростио те напасти, што толики свет помори.“

Кад ујутру бео дан освану, дан освану и сунце ограну, уста чобан, уста и девојка, па се сташе опремати на језеро. Чобанин је весео, веселији него игда, а девојка царева тужна, сузе пролива, па је чобан теши: „Госпођо секо, ја те молим, немој плакати, само учини, што речем: кад буде време, ти притрчи и мене пољуби, па се небој.“ Кад пођоше и кретоше овце, чобан путем једнако весео, свира у гајде весело, а девојка иде покрај њега па једнако плаче, а он кашто пусти дулац па се окрене њојзи: „Неплачи, злато, небој се ништа.“ Кад дођу на језеро, овце се одмах развале око језера, а царев син метне сокола на кладу а хрте и гајде пода њу, па засуче гаће и ру-

каве, па загази у воду и повиче: „О аждајо, о аждајо! изиђи ми на мејдан, да се још огледамо, ако жена ниси.“ Аждаја се одзове: „Сад ћу, царев сине, сад.“ Мало час, ето ти аждаје, велика је, страшна је, гадна је! Како изиђе, ухвате се попојаске па се понеси летни дан до подне. А кад подне пригреје, тада беседи аждаја: „Та пусти ме, царев сине, да замочим своју пусту главу у језеро, па да те бацим у небеске висине.“ А царев јој син одговори: „Бре аждајо, некопај трица; да је мени царева девојка, да ме пољуби у чело, још бих те више бацио.“ Како он то рече, а царева девојка притрчи и пољуби га у образ, у око и у чело. Онда он махне аждајом и баци је у небеске висине, те аждаја, кад падне на земљу, сва се на комаде разбије. А како се она на комаде разбије, скочи из ње дивљи вепар, па нагне бегати; а царев син викне на чобанске псе: „Држи! недај!“ а пси скоче те за њим, па га стигну, и одмах га растргну. Али из вепра полети голуб, а царев син пусти сокола, те соко ухвати голуба и донесе царевоме сину у руке. Царев син рече му: „Сад да ми кажеш, где су моја браћа.“ А голуб му одговори: „Хоћу, само ми немој ништа учинити. Одмах иза града твојега оца има једна рекавица, и у оној рекавици имају три шибљике; подсеци оне три шибљике, па удри њима по корену; одмах ће се отворити гвоздена врата од великога подрума. У ономе подруму има толико људи, и старих и младих, и богатих и сиромаха, и малих и великих, и жена и девојака, да можеш населити читаво царство; онде су и твоја браћа.“ Кад голуб то све искаже, царев га син одмах за врат те удави.

Цар главом бијаше изишао и попео се на ону планину, од куда су они коњаници гледали чобана, те и он гледао све, што је било. Пошто чобан тако дође главе аждаји, почне се и сутон хватати, и он се лепо умије, узме сокола на раме а хрте уза се, а гајде под пазухо, па свирајући крене овце и пође двору цареву, а девојка поред њега још у страху. Кад дођу у град, сав се град слегне као на чудо. Цар, који је све његово јунаштво гледао с планине, дозове га преда се, па му да своју кћер, те с места у цркву, па их венчају и учине весеље за недељу дана. По том се царев син каже, ко је он и од куд је, а цар се онда и сав град још већма обрадује; па пошто царев син навали да иде својој кући, цар му да многе пратиоце и оправи га на пут. Кад буду код оне рекавице, царев син заустави све пратиоце, па

уђе унутра, те подсече оне три шибљике и удари њима по корену, а гвоздена се врата одмах отворе. Кад тамо, а то у подруму свет Божиј. Онда царев син заповеди, да сви излазе један по један и да иду, куд је коме драго, а он стане на врата. Излазећи тако један за другим, ето ти и браће његове; он се с њима загрли и ижљуби. Кад већ сав народ изиђе, захвале му, што их је попуштао и избавио, и отиду сваки својој кући. А он са својом браћом и младом отиде кући своме оцу, и онде је живео и царовао до свога века.

Усуд.

Била два брата заједно у кући, па један све радио, а други једнако беспосличио и готово јео и пио. И Бог им да те стеку у свачему: у говедима, у коњма, у овцама, у свињама, у челама и у свему другоме. Онај који је радио, једном помисли у себи: „Што бих ја и за овога ленивца радио? Боље да се оделим, па да за себе радим, а њему што драго!“ И тако један пут рече своме брату: „Брате, није право! ја све радим а ти ни у чему непомажеш, него само готово једеш и пијеш. Ја сам наумио да се поделимо.“ Овај га стане одвраћати: „Немој, брате, та добро нам је обојици; ти имаш све у рукама, и своје и моје, а ја сам задовољан, кагогод ти урадиш.“ Онај други остане при своме, и тако се приволи и овај па му рече: „Кад је тако, да ти је просто, ето дели сам, како знаш.“ Онда онај подели све по реду, па свак своје узме преда се. Нерадин узме за стоку говедара, за коње коњушара, за овце овчара, за козе козара, за свиње свињара, за челе кованцију, па им рече: „Остављам све своје добро на вама и на Богу;“ пак стане живети код куће као и пређе. А онај други брат трудио се око свога добра сам као и пређе, чувао и надгледао, али напредка никаква није видео, него све пропаст, од дана на дан све горе, докле тако неосиромаши, да већ није имао ни опанака, него ишао бос. Онда рече у себи: „Идем к брату своме да видим, како је у њега.“ И тако идући нађе на ливади на стадо оваца; кад тамо, а код оваца нема чобана, него једна прелепа девојка седи па преде златну жицу. Он назвавши јој „Помози Бог,“ запита је, чије су јој овце? А она му одговори: „Чија сам ја, онога су и овце.“ А

он је запита: „А чија си ти?“ Она му одговори: „Ја сам твога брата срећа.“ Онда се он ражљути па јој рече: „А да где је моја срећа?“ Девојка му одговори: „Твоја је срећа далеко од тебе.“ „А могу ли је наћи? запита он, а она му одговори: „Можеш, потражи је.“ Кад он то чује и види, да су овце брата његова добре, да немогу боље бити, нехтедне даље ни ићи да гледа другу стоку, него оданде управо отиде к брату. Кад га брат угледа, ражали му се и заплаче: „Камо се од толико времена?“ Па видећи га гола и боса, одмах му да једне опанке и новаца. После тога пошто су се неколико дана прочастили, дигне се онај брат, да иде кући својој. Како дође кући, узме торбу на раме и у њу хлеба, и штап у руке, па пође у свет, да тражи своју срећу. Путујући тако дође у једну велику шуму, и идући кроз њу нађе једну седу матору девојчуру под једним грмом где спава, па измахне штапом те је опали по стражњици, а она се једва дигне и једва отвори очи од крмељи, па му проговори: „Моли се Богу, што сам заспала, а да сам будна била, неби ти добио ни тих опанака.“ Онда јој он рече: „А ко си ти, да ја небих добио ни ових опанака?“ А она му одговори: „Ја сам твоја срећа.“ Кад он то чује, стане се бусати: „И ти ли си моја срећа, Бог те убио! Ко тебе мени даде?“ А она се одмах утече: „Мене је Усуд теби дао.“ Он је онда запита: „А где је тај Усуд?“ А она му одговори: „Иди па га тражи.“ И у тај је мах нестане. Онда човек пође да тражи Усуда. Идући тако дође до једнога села, и види у селу велику газдинску кућу и у њој велику ватру, па помисли у себи: „Овде ваља да је како весеље или слава,“ па пође унутра; кад он унутра, а то на ватри велики казан, кува се у њему вечера, а поред ватре седи домаћин. Човек онај ушавши у кућу, назове домаћину: „Добар вече!“ А домаћин му прихвати: „Бог ти добро дао!“ па му рече да седне до њега, па га стане питати, одкуда је и куда иде, а он му све приповеди, како је био газда, и како је осиромашио, па како сад иде Усуду да га пита, за што је сиромах. По том запита домаћина, за што он толико силно јело готови? а домаћин му рече: „Е мој брате! ја сам газда и свега имам доста, али своје дружине никако немогу наситити, све као да ала из њих зија; само ћеш видети, кад станемо вечерати, шта ће радити.“ А кад седну вечерати, све је грабило једно од другога, и онај велики казан с јелом за тили час прође. После

вечере дође редуша те покупи све кости на једну гомилу, па их баци за пећ; а он се стане чудити, где млада баци кости за пећ, док у један пут изиђу две старе оклепане вешти, сухе као авети, и почну сисати оне кости. Онда он упита домаћина: „Шта ти је оно за пећком, брате?“ А он му одговори: „Оно је, брате, мој отац и мати; као да су се оковали на овоме свету, нехтеше црћи један пут овога света.“ Сутрадан на походу рече му домаћин: „Брате, опомени се и мене, ако где нађеш Усуда, и запитај га, каква је ово несрећа, те немогу своје дружине никако да заситим, и за што ми отац и мати никако неумиру.“ Он се обећа да ће га питати, па се опрости с њиме и пође даље, да тражи Усуда. Идући тако после дугога времена једно вече дође у друго село, па се замоли у једној кући, да га приме на конак. Они га приме и упитају га, куда иде; а он им каже све по реду, што је и како је. Онда му они почну говорити: „За Бога, брате, кад тамо идеш, питај и за нас, за што нам се говеда неидаду, него све натрашке иду.“ Он им се обрече, да ће питати Усуда, пак сутрадан пође даље. Идући тако дође на једну воду, па почне викати: „О водо! о водо! пренеси ме!“ А вода га упита: „Куда идеш?“ А он јој каже, куда иде. Онда га вода пренесе, па му рече: „Молим те брате, питај Усуда, за што ја немам рода у себи.“ Он обећа води, да ће питати, па онда пође даље. Идући тако за дуго, најпосле дође у једну шуму, и онде нађе једнога пустиника, па га упита, неби ли му могао казати што за Усуда. Пустиник му одговори: „Иди овуд преко планине, па ћеш доћи баш пред његов двор; али кад изиђеш пред Усуда, ништа неговори, него штогод он ради, оно ради и ти, докле те год он сам незапита.“ Човек захвали пустинику, па пође преко планине. Кад дође у Усудове дворе, има шта и видети: у двору као да је царевина, ту су слуге и служкиње, све се ужурбало, а Усуд седи сам за готовом софром па вечера. Кад човек то види, седне и он за софру, па стане вечерати. После вечере легне Усуд спавати, легне и он. Кад буде око поноћи, стане страшно тутњити и из тутњаве зачује се глас: „О Усуде! о Усуде! родило се данас толико и толико душа, подај им шта ћеш.“ Онда Усуд устане, па отвори сандук с новцима, и стане бацати по соби све саме дукате, говорећи: „Како мени данас, тако њима до века.“ Кад ујутру дан осване, али нема оних двора великих, већ место њих средња кућа; али и

у њој опет има свега доста. Кад буде пред вече, седне Усуд за вечеру, седне и он с њим, а нико неговори ни речи. После вечере легну спавати. Кад буде око поноћи, почне страшно тутњити, и из тутњаве зачује се глас: „О Усуде! о Усуде! родило се данас толико и толико душа, него дај им шта ћеш.“ Онда Усуд устане, и отвори сандук с новцима, али нема дуката, него сребрни новци и гдекоји дукат. Усуд стане просипати новце по соби говорећи: „Како мени данас, тако њима до века.“ Кад ујутру дан осване, али нема ни оне куће, него место ње стоји мања. И тако је Усуд сваку ноћ радио, а кућа му се свако јутро смањивала, док најпосле од ње постане мала колебица; те Усуд узме мотику и стане копати, онда и онај човек узме мотику те стане копати, и тако су копали вас дан. Кад буде у вече, узме Усуд комад хлеба, па одломи од њега половину те да и њему. Тако вечерају, и после вечере легну спавати. Кад буде око поноћи, опет почне страшно тутњити, и из тутњаве зачује се глас: „О Усуде! о Усуде! данас се родило толико и толико душа, подај им шта ћеш.“ Онда Усуд устане и отвори сандук, па стане просипати све саме цице и гдекоји марјаш падничарски, вичући: „Како мени данас, тако њима до века.“ Кад ујутру сване, а колеба се претвори у велике дворе као што су били први дан. Онда га Усуд запита: „Шта си дошао?“ Он му каже све по реду своју невољу, и да је дошао да га пита, за што му је дао злу срећу. Онда му Усуд рече: „Ти си видео, како сам прву ноћ дукате просипао, и шта је после било. Како је мени било ону ноћ, кад се ко родио, ономе ће онако бити до века. Ти си се родио сиротињске ноћи, ти ћеш бити сиромах до века; а твој се брат родио сретне ноћи, он ће бити сретан до века. Него кад си се заканио и толико си се трудио, казаћу ти како ћеш се помоћи. Има у твога брата кћи Милица; она је сретна као и отац јој. Кад отидеш кући, а ти узми к себи Милицу, па штогод стечеш, све кажи да је њезино.“ Онда он захвали Усуду, па му опет рече: „У томе и у томе селу има један богат сељак и свега има доста, само је несреган у томе, што му се чељад никад немогу да насите; изеду на један оброк пун казан јела, па им је и то још мало. А отац и мати онога сељака као да су се оковали на овоме свету, остарели и поцрнели и осушили се као авети, а немогу да умру. Он ме је молио, Усуде, кад сам код њега био на конаку, да те питам, шта би

то било.“ Онда му Усуд одговори: „То је све за то, што непоштује оца и матере, њима баци иза пећке да једу; а да их метне у зачеље, па прву чашу ракије и прву чашу вина њима да да, они неби ни полак онога јели, и душе би се оне опростиле.“ По том он опет запита Усуда: „У томе и у томе селу, кад сам ноћио у једној кући, тужио ми се домаћин, како му се говеда недаду, него све натрашке иду; па ме молио да те питам, шта би то било.“ А Усуд му одговори: „То је за то, што он о крсном имену најгоре закоље; а да закоље што најбоље има, све би се штркљала говеда.“ Онда га он запита и за воду: „Шта би то било, да она вода нема рода?“ А Усуд му одговори: „За то нема, што није човека никад удавила; али нешали се, неказуј јој док те непренесе, јер ако јој кажеш, одмах ће те удавити.“ Онда он захвали Усуду, па пође кући. Кад дође на ону воду, вода га запита: „Шта је код Усуда?“ А он јој одговори: „Пренеси ме, пак ћу ти онда казати.“ По што га вода пренесе, он потрчи, па кад одмакне подалеко, а он се осврне па повиче: „О водо! о водо! ниси никад човека удавила, за то рода немаш.“ Кад вода то чује, а она се разлије преко обале, па за њим; а он бежи, те једва утече. Кад дође у оно село к ономе човеку, што му се говеда нису дала, он га једва дочека: „Шта је, брате, за Бога! јеси ли питао Усуда?“ Он му одговори: „Јесам, и Усуд каже: кад славиш крсно име, а ти закољеш најгоре; а да закољеш што најбоље имаш, све би ти се штркљала говеда.“ Кад он то чује, рече му: „Остани, брате, у нас, ето до нашега крсног имена нема три дана; па ако буде истина, да ти дам јабуку.“ Он остане онде до крснога имена. Кад дође крсно име, домаћин убије најбољега јунца; и од онога часа марва се стане штркљати. После тога домаћин му поклони петоро говеда, а он му захвали и пође даље. Кад дође у оно село к ономе домаћину, што је имао неситу чељад, домаћин га једва дочека: „Како је, брате, за Бога! шта вели Усуд?“ А он му одговори: „Усуд вели: оца и матере непоштујеш, него им бацаш за пећку да једу; а да их метнеш у зачеље, па прву чашу ракије и прву чашу вина њима да даш, неби ти чељад ни пола толико јела, а отац и мати би ти се упокојили.“ Кад домаћин то чује, каже жени, а она одмах умије и очешља свекра и свекрву, па их лепо преобуче, а кад дође вече, домаћин их посади у зачеље, и прву чашу ракије и прву чашу вина њима да. Од тога часа

немогоше чељад ни полак јести, колико су доиде јела, а сутрадан и отац и мати преставе се. Онда му домаћин да два јунца, а он му захвали па пође кући. Кад дође у свој завичај, стану га сретати познаници и питати: „Чија су ти то говеда?“ А он свакоме одговараше: „Браћо, Милице моје синовице.“ Како дође кући, одмах отиде брату своме, па га стане молити: „Дај ми, брате, Милицу да је моја. Видиш да немам никога.“ А брат му отговори: „Добро, брате, ево ти Милице.“ Он узме Милицу па је одведе кући, и после тога стече много, али је за све говорио, да је Миличино. Један пут изиђе на њиву да обиђе жито, а жито лепо, неможе лепше бити. На то удари онуда један путник па га запита: „Чије је то жито?“ а он се превари па рече: „Моје.“ У који мах он то рече, жито се упали а стане горети, а он кад то види, потрчи за човеком: „Стани, брате, није моје, него је Милице, моје синовице.“ И тако се жито одмах угаси, и он с Милицом остане срећан.

(Z Bosny.)

Ptičar.

Blizu Careva grada živio je jedan čoviek, koi drugoga zanata nije znao, već samo ptice loviti i fatati: njega su susjedi ptičarom zvali. Jedne je prodavao, druge bile su mu za hranu, i tako se je promećo. Jednoč ufati vranu, htieo ju je pustiti, al s čim nije imo kući doći. „Kad danas ništa nemogoh uloviti, nosim dietci vranu, nek se zabavljaju i druge ptice po rukama nemeljaju.“ Tako naumi, i tako učini. Žena njegova videći vranu poviče: „Kog si mi belaja donio? zadavi trica.“ Čuvši vrana ovu odsudu zamoli ptičara, da ju pusti, a obeća mu, da će mu uviek biti na ruci. „Ja ću ti navoditi ptice, i po meni ćeš sriećan postati.“ „Ako i slažeš, nije velike štete,“ reče u sebi ptičar, i pusti slobodnu vranu.

Sutra dan po običaju izadje ptičar u lov i vrana svoju besiedu biaše odèržala: navela mu dva bumbulja; oba ufati i kući ponese. Bumbulji su malo vriemena bili kod ptičara, jer je za njih bio veliki vezir začuo, on zovne ptičara, uzme mu

bumbulje, i mene jih u novu džamiu. Bumbulji su znali liepo i ugodno pievati, sviet se je pred džamiom kupio i slušo njihovo krasno pjevanje; to se čudo i do cara čulo. Car zovne velikog vezira, uzme mu ptice i razpita, odkuda mu? Kad razabere car, pošalje svoje kavaze, i ovi ga zovnu. „Nije šala izaći pred cara! da znam što me zove, ni pola mi muke nebi bilo: kriv ništa nisam, dužan nisam; al careva volja, eto moja krivica!“ govoraše ptičar, i dodje pred cara, od straha sav pobliedio. „More! ptičaru, jesi li ti ufatio one bumbulje, što su bili u novoj džamii?“ „Padišahu, i otac i majka! gdie tvoja papuča, ondi moj obraz — jesam.“ „E more!“ opet rekne car, „hoću, da jim mater nadješ; bezbeli tvoja nadnica neće propasti. Al čuješ! tvèrda ti je viera! drugčie na tebi glave nejma, nešali se!“ — Kako je žalostnik izpred cara otišo, i kako je kući došo, nije znao; lipô poslie dva sata razabere se i počme tugovati: „Ja sam lud; ja sam scienio, da moj zanat nikom nije na putu a ni meni na štetu, pa ti sada vidi! ptičju mater naći, to samo budala može pomisliti, a ufatiti ja?“ Tomu jadovanju ni kraja ni konca nebiaše. Smèrkne se i žena zovnu ga na večeru; u to doba i vrana na pendžer: „Šta je to? kakve su to suze, koja je nevolja?“ pita ga vrana. „Prodji me se, nemoj mi na muku pristajati; ja sam s tebe propo!“ rekne ptičar, i kaže joj sve, što je i kako je. „To je lasno,“ odgovori ona, „sutra ajde k caru a išći od njega hiljadu tovarah pšenice, pa to žito saspi na jednu hèrpu, a ja ću pticama navjestiti, da jim car daje čast; one će se skupit sve, bezbeli doći će i njihova mati: na koju ti zlamenje dadem, ono je, ponesi kafaz, u njega metni ona dva bumbulja; mati, vidivši svoje ptice, doletit će, nek su ošice naperene, i tako ćemo ju naći i ufatiti.“ Kako ga vrana svietovala, onako on i učinio. Car mu dao žito, on ptice počastio, i bumbuljsku majku ufatio i caru je donieo. Liepu nadnicu uzeo je, al bi se on drage volje take nadnice prošo, kad mu pane na pamet, šta je suzah prolio. I vrana je uzela nadnicu: a to je osveta njezina nad ženom, jer ptičaru dobro je prikričala, da ženu svoju dobro prolupa. Što je on na volju vrani na njezine oči učinio.

Vrieme za vriemenom, eto ti carskih kavazah: „Ajde, zove te car!“ s vratah povikaše. „Nova napast, nova žalost,“ pomisli u sebi ptičar i ode pred cara. „Čuješ more! skoro sam ti dobru

izplatio nadnicu, još te bolja čeka . . ja hoću, da tražiš gospodaricu ovih pticah, drugčie valah! bilah! umetat će se s tvojom glavom! jesi li me razumio?“ Na ove carske besiede ptičar ol neznade, ol nesmiede ništa progovoriti, snuživši ramena ode izpred njega. Idjući kući sam se sobom plačući razgovaraše: „Ja vidim, da je on naumio mene smaknuti, pa što mu šejtani na pamet neće donieti, da me pria namuči.“ Došavši kući zateče na prozoru svoju vranu: „Nije li te opet koja bjeda snašla?“ „Nepitaj,“ odgovori ptičar, „još gorja, cèrnja i žalostnia!“ kaže joj sve potanko, što je i kako je. „Ti se za to mlogo netari glave,“ reče vrana; „leti, od cara išči džemiu punu svake robe, pak ćemo se otisnuti moru po pučini; kad sviet razčuje, da carski tèrgovac robu nosi, sviet će se iskupiti, degmede doći će i ta gospodarica: na koju panem ja, ono je, digni sidra — lendžir — i bježi s ladjom.“ To je ptičar dobro zapamtio. Što je od cara isko, to mu je dao, i otisko ladju preko mora; tèrgovina njegova otišla od ustah do ustah, sviet dolazio, robu kupovo. Najposlie dodje i ptičja gospodarica, počme robu premetati, na rame joj vrana pane, sidra se dignu, i do malo vriemena ptičar ustavi brod pod carevim ćoškom. Kad je ptičar dovede pred cara, car se izbeuti. Nije znao, čemu bi se više čudio, ol vieštini ptičarevoj, ol njezinoj liepoti? Liepota preuzme misli careve; ptičara liepo nadari, a sultaniu kod sebe ostavi. „Ti si mi od sviuh najdraža,“ reče joj više putah car, „da bi sve sultanie protjero, ti iz mog saraja nećeš nikud.“

Za ptičara opet zlo. Nova sultania sveudamiu cvililа je, što je hude sreće, što mora ljubiti ostariela bradaša. Car ju je tiešio i pito, što joj fali, kad u njega svega izobila imade. Ženska osveta gorja je od mačje: nesmijući caru pravo kazati, hoti se osvetit nad žalostnim ptičarom. „Dragi padišahu! Ja sam dragocienjeni pèrsten imala na ruci, kad oni ptičar umami me u ladju, odmaknu brod od obale; od nevolje ruke lomit počeh, slomi se pèrsten i pade u more, kamo srieća, da sam ja! Već dragi sultanu! ako sam ti i malo draga, šalji onoga ptičara, nek mi onu polovinu traži, da ju s ovom prileumim.“ „Sve će biti,“ reče car; i kavazi bèrzo dovedoše ptičara. „Sinak moj!“ progovori car, „ako nemisliš moju ljubav i milost pogaziti, poslušaj me i opet: gdieno ti onoga ženskića ufati, onde je raz-

čenula ona pèrsten, pao joj u more. Ja znam, da ti možeš, najdi joj onu polovinu, tvoja jabuka neće faliti, drugčie znaš . . .“ — Došavši kući žalostnik, od nevolje smieh ga obuzme: „Ja sam znao, da ga šejtani uče, kako će me mučiti i naučiti pria, nego me umori! ta, da se džehenem otvori, svi džini nebi ga našli!“ „Šta je to, priatelju?“ poviče vrana, „dosad si plako i sèrdio se, a sad ljutit smieješ se?“ Sve joj kaže, što je i kako je. „Nebrini se,“ nastavi vrana, „jesi li ti ženu dobro iztuko? hoću, opet je dobro prognjavi, kad podjemo na more; a sad ajde, išći od cara hiljadu barilah zejtina.“ U cara zejtina i pusta ima; koliko je zaisko, toliko mu je dao. Svak scienio, da sa zejtinom idje tèrgovati; kad dodje na ono miesto, gdie je momu onu ufatio, zapoviedi vrana, te sav zejtin saliju u more: more se razbistri, skoči vrana, te okèrnjak pèrstena nadje. Odtalen ptičar natrag vèrno brod pod carev dvor; pèrsten dade caru, ovi pruži momi, ona ga prinese k onoj polovini — i ona i car začude se vieštini ptičarevoj; pofale ga i nadarena kući pusti.

Car po svaki način momu hoće za se, nićah da učini; ona se je zadugo nećkala, najposlie rekne: „Kad je tvoja volja, hoću, samo pria našeg vjenčanja, ako onoga ptičara pogubiš.“ — Car se je sad našao medju dvi vatre: muka pogubiti svog dobrotvora, još gorja, svomu sèrdcu neodoliti, mladu momu neljubiti! — Ljubav je uviek, a često i od pravde jača. Zovnu ptičara, zafali mu, da mu je dosta putah volju izpunio, i da je vriedan, da sjedne na paju velikog vezira . . „Al nije druga, već idji kući, halali se sa ženom, djecom i s prijateljim, a ja ću se š njima brinuti; o podne dodji: valja ti u vatru skočiti.“ Podje kući i vrana mu na susriet dodje. On joj sve kaže, što danas o podne ima š njime biti, i rekne joj: „Ako me ti sad nepomogneš po običaju, ja sam propo, ne po mojoj krivici, ne po carevoj, već po tebi.“ Vrana ga nasvietuje, što ima raditi; al pria nego je pošo, moro je ženu svoju dobro izmlatiti. Žena od tolikih udaracah prestavi se. Pred velikom džamiom vatra je buktila, Turci iz džamie izašli su, car sjeo, sviet se vèrti oko vatre. Ptičar veseo pred cara dodje. Svak ga je dèržo za evliu. „E čestiti padišahu! tvoja je volja mene sažeći, to je meni drago, da ti mogu kurban biti; palo mi je na pamet, željan sam, na dobromu konju potèrkat se, dopusti mi pria nego u vatru skočim!“ Car se osmine i zapoviedi, te mu naj-

boljeg gjogata izvedu. Baci se na njega, konja dobro protèrče, kad se konj oznoji, sjaši, namaže se konjskom pjenom, uzjaši, doleti do vatre, dok razjaši, uleti u vatru. Sviet je gledo: pet šest putah pripliva preko plamena, i kao momak od dvadeset godinah, zdrav, mlad, liep i pristao, skoči iz vatre i pred cara stade. Sviet gèrknu: „Aman carė! on je svoju pokoru izvèršio.“ I car ga pomilova. Caru se pošmiga: htijaše i on mlad i liep biti. Ptičara učini velikim vezirom, samo da mu tu tajnu kaže. On mu je kaza: „To je lasno, gospodaru! uzmi dobra konja, protèrči se na njemu ko i ja, odjaši, kad se konj pomokri, namaži se njegovom mokračom, skoči u vatru, i ovaki ćeš izaći ko sad ja.“ Petak je osvanuo; caru je najbolji konj osedlan, svak je scienio, car će u džamiu. Vatra je biesnila pred džamiom. „Opet će njeko skakati,“ ljudi su govorili; i nisu se prevarili. Car doleti do vatre sam samcat, svietina je gledala, šta će biti. Car s velikom bèrzinom konja odjaši, te u vatru skoči .. Sviet nagèrnu, da cara izbavi; sve bi zaludu ... Car izgori. „I bio je smeten!“ povikaše prednjaci i vojnici. Ptičara uvedoše u džamiu, pripasaše mu sablju carevu. Tako ptičar postade car, moma njegova sultania, a vrana u dvoru pèrva gazdarica.

Bratja.

Bio jedan čoviek, imo ženu, neimo sinovah; imo kuju, neimo štenadi; imo kobilu, neimo ždriebadi. „Što ću ja kod kuće?“ reče u sebi, „daj, da se bježi od kuće, da se po svietu traži srieće, kad je nejmam kod kuće.“ Kako smislio, tako i uradio, i otišo glavom po bielu svietu, kao pčela po svakom cvietu. Jedan dan, kad je bilo oko ručanice, dodje do njekog studenca, skine upèrtnjaču, izvadi brašljenicu, te počme ručati. U taj mah stvori se pred njim jedan putnik, te kraj studenca sjedne, da se odmori; on ga ponudi, da se prikuči, te da zajedno blaguju. Kad su se priupitali za zdravlje, i malo se prifatili — ručkom, onda zapita ovoga putnika, s kojim poslom hoda po svietu? On mu kaže: „Nejmam srieće kod kuće, zato bježim od kuće; žena mi je nerodkinja, kuja mi je neplodkinja

a od kobile ždriebadi neimadem! idjem po bielu svietu, kao pčela po svakome cvietu.“ Kad su liepo ručali, te ustali da dalje putuju, ondak oni, što je kasnie došo, zafali na ručku i ljubavi, pruži mu jednu jabuku i rekne: „Eto ti ta jabuka,“ ako se nevaram, bila je bedrica, „i odmah se vraćaj kući; jabuku oguli, oguljine podaj kuji i kobili, jabuku rozpolovi, te pola podaj ženi da izjede, a pola ti izjedi: što je dosad bilo nerodno, odsad sve će biti plodno; a one dvi košpe, što budu u jabuci, nad kućom usij.“ Čoviek ovi zafali na jabuki, razstanu se, oni ode napried a ovi natrag svojoj kući; oguli jabuku i sve učini, kako ga je oni naučio. — Kad je vrieme za vremenom bilo: žena rodi dva sina, kuja dva hèrta, a kobila oždriebi dva ata, viš' kuće izrastu dva jablana. Dok dva brata podrastoše, dotle i ati odrastoše, i hèrti narastoše za lov. Do malo vremena umre jim otac i mati, a oni sad ostavši sami ko osiečeno dèrvo u šumi, dogovore se, da idju od kuće, po svietu tražit srieće. Tako i učine: svaki brat uzme sebi po jednog ata i hèrta, dva jablana posieku i od njih seb po koplje načine, te se odtiesnu u daleki sviet. Neznam ti kazati pravo, koliko su danah zajedno putovali; to znam, da su se na pèrvom razkèrstju razstali. Ovdi spaze upisano: „Ako odeš gornjim putem, nećeš viditi svieta za pet godinah; ako li odeš dolnjim putem, nećeš viditi svieta za tri godine.“ Tude se oni razstanu, jedan uputi se gornjim a drugi dolnjim putom. Oni koi je otišo dolnjim putem, posli tri godine putovanja kroz drugi sviet, dodje do jednog jezera, kod koga na direku jednom biaše upisano: „Ako nagaziš, pokajat ćeš se! ako nenagaziš, pokajat ćeš se!“ „Kad je tako,“ pomisli u sebi, „štogod Bog da!“ nagazi i prepliva jezero. I nuto čuda! on, konj mu i hèrt, sve troje pozlatjeni ostadoše. Posli toga bèrzo prispie do jednog grada golema i prostrana; došavši na čaršiu, pita, gdi je han, da se prenoći? Kazaše mu, eto gori, ona golema kula, to je han. Pred tom kulom on razjaši; sluge izadju i dočekaju ga i u dvor pred gospodara uvedu ga. Al to nebiaše handžia, već glavom kralj od onog vilajeta. Kralj ga liepo dočeka i ugosti. Sutra dan, on se stane spremati, da odlazi na put. Kći kraljeva jedinica, još jučer, kad ga je opazila, gdi idjaše prama njihovom dvoru, dobro ga promotrivši, ostavi svoje oči na njemu; ona je scinila, da je taj zlatni putnik došo porad nje, zato svu

noć nije mogla zaspati. Sèrdce joj je jako tuklo, i srieća što je lietnja noć bila kratka, a da je zimska bila, nebi lasno dočekala, da se svane; sve joj se je činilo i po mozgu vèrtilo, da je zove kralj, da uzme pèrsten i jabuku; huda poletila bi k vratima, al ona zatvorena i nikog nejma. Premda je noć kratka bila, al njoj se je pričinilo, da su se tri jedna na drugu nastavile. — Kad sutra opazi, da se putnik sprema, uleti k otcu, te ga zamoli, da nepušća onog putnika iz dvora, već da ga ustavi, da ju za njega dade. Kralj bio je milostiv, lasno se umoliti mogo; kćer što je molila, to je i umolila: putnik bude zaustavljen, s kćerju kraljevskom ponudjen. Putnik nije se mlogo vèrnjosio, kralja poljubi u ruku, dievojci pèrsten izvadi, ona njemu mahramu i tako se zaruče; čini mi se, naviestjenja nisu čekali? bèrzo se vienčaju, pir i veselje za dulje protegnu, al i ova se u miru dovèrše. — Jedno jutro, posli svega toga, mladoženja nješto sumoran gledaše niz polje kroz prozor od kule. Pita ga mlada moma, šta mu je? On joj kaže, da se je zaželio lova; a ona mu rekne, da uzme tri sluge, te da idje, dok je još rosa na travi. Mladoženja nehtiedne sluge ni jednoga, već uzjašivši svog pozlatjenog ata i povedovši pozlatjenog hèrta spusti se niz polje u lov. Hèrt bèrzo nanjuši trag i potjera jelena roguh pozlatjenih; jelen nagne bježat prama jednoj kuli, a hèrt za njim, a za hèrtom lovac, jelena dostigne na avlinskim vratima, hotjaše odsieći mu glavu. On biaše zamahnuo sabljom, a cura kroz prozor vikne: „Nesjeci mi jelena, već odi gori, da se za oklad podamamo — poigramo se damah, — ako nadigraš, vodi jelena; ako nadigram, dat ćeš mi hèrta.“ On je tomu gotov bio, ko baba na kar, unidje uz kulu na čardak, oklade se o hèrta i jelena, te se počmu damati; lovac blizu je bio, da nadigra je, a cure zapievaju:

„Dama, dama, ama da mi je dama!“

On se obazre, ona dame premetne i nadigra ga, i uzme mu hèrta. Opet se drugi put poigraju: ona metne hèrta, a on hata, prevari ga i drugi put. Po treći put poigraju se: ona metne na oklad ata, a on sama sebe. Kad je bilo na svèrhi, da će je već nadigrati, cure kao i pèrvi i drugi put, tako i sad zapjevaju, on se obazre, ona ga prevari i nadigra ga, uzme uže i sveže ga, te u tavnicu baci.

Brat oni, što je otišao gornjim putem, dodje i on do

jezera, progazi ga, i sav zlatan on, hat mu, i hèrt, te ode na konak u kulu kraljevsku, sluge izajdu i dočekaju ga; svak ga pita, je li se umorio, i je li šta ulovio, najviše dovezala ga se kraljeva kći, često ga ljubeći i gèrleći. On se nije mogo načuditi, kako ga svatko poznaje; najposli dosieti se, da je imo njegov brat, koi je njemu sličan, ovde biti i oženiti se. Kraljeva kći nije se mogla načuditi, i vèrlo joj je žao bilo, da je mladoženji tako bèrzo omèrzla; što je ona k njemu više prišćipala, to je on više od sebe odgonio. Kad je sutra bilo, on se spremi, da idje brata tražiti. Kralj, njegova kći i svi dvorani molili su ga, da se odmori: „Ta eto," rekoše mu, „jučer si istom došo iz lova, pa opet tako bèrzo hoćeš da idješ?" Sve je bilo uzalud, on ni 30 sluguh, što mu davaše, nehtide uzet, već sam ode niz polje. Kad je bio na sred polja, hèrt potjera jelena, a on na konju za njima, i dotjera ga do jedne kule; on digne sablju, da posieče jelena, a dievojče kroz prozor zaviče: „Nediraj mi u jelena, već odi gori, da se podamamo, pak tko nadigra, neka nosi oklad, ol ti hèrta moga, ol ja tvoga!" Kad on unidje u podrum, al u njemu hèrt i at; hèrti se i ati medju se poznadu, i on se dosieti, da je brat njegov ovdi zapo tavnice. Počmu se damati, i kad je dievojče spazilo, da će ju nadigrati, iza ledjah dievojčad zapievaju:

„Dama, dama, ama da mi je dama."

On ni mukaet, već u dame gleda; tad dievojče, ko vrag žensko, stane očima zavijati, i na momka namigivat. On je ljusne šamarom iza ušiuh: „Damaj bre!" i tako je nadigra. Po drugi put ona metne na oklad ata, a on ata; nemogne ga prevariti, uzme joj i hèrta i ata. Treći i najposliednji put podamaju se: ona metne na oklad sebe, a on sebe; al je pucnuvši po obrazu za njezino zavijanje i očima namigivanje, i treći put nadama. Uzme je sebi, brata izvadi iz tavnice, te podju u grad.

Sad brat oni, sto je tavnovao, pomisli u sebi: „Ovo je on bio jučer kod moje žene, i tko zna, da ona njemu sad nevoli, nego meni?" Potegne sablju, da ga posieče, al ga obrani damarica. On poleti pria brata u dvor, i dok je stupio na basamake od kule, obiesi mu se žena oko vrata i počme ga umiljato koriti, kako ju je sinoć od sebe odgonio, hladno se s njome razgovarao. Tad on pokaje se, što je o bratu svome,

koi ga je još iz tavnice oslobodio, tako ludo sumljio, i ubit ga hotio; al brat njegov bio je pametnia glava, a sèrdca milostiva — prosti mu, poljube se i pomire se: njemu ostane njegova žena i s njome kraljevstvo, a bratu mu damarica i uz nju njezino kraljevstvo. I tako namiriše se na veću srieću, nego su se ikad mogli i nadati.

(Z Krajiny. Ve spisovném jazyku srbském.)

Odkuda čovjek.

Iz početka ne biaše ništa nego Bog i Bog spavaše i snivaše. Vieke vjekova mu taj san trajaše. Nu sudjeno bì, da se probudi. Prenuv se iza sna oziraše se i svaki pogled mu se promieni u zviezdu. Bog se začudio i stao putovati, da razgleda, što je očima stvorio. Putuje te putuje, nu nigdje ni konca ni kraja. Putujuč dodjè i do naše zemlje, nu već se biaše umorio: pot mu se čela hvataše. Na zemlju padne kap znoja, kap se oživi, i eto ti prvoga čovjeka. Božja mu rodbina, nu stvoren ne bi za razblude: iz znoja se rodio, već početkom mu sudjeno bilo, da se muči i znoji.

Božji kokot.

Zemlja biaše pusta, nigdje ništa nego kamen. Bogu to žao bilo, poslao svoga kokota da zemlju, kako znade, oplodi. Kokot sidje na pećinu te iznese jaje, čudne snage i namjene. Jaje se probije i sedam rieka se iz njega prociedi. Rieke navodniše pokrajinu i naskorom biaše sve zeleno, svagdje cvietje i voće, bez truda ljudskoga radjaše njiva pšenicom, stablo ne samo jabukom i smokvom, već i najbjelijim i najslastnijim hljebom. U tom raju življahu ljudi bez brige, poslujuć, nu ne za potrebu, već za kratak čas i za veselje. Oko raja biahu visoke gore, da nije bilo nasilja se bojati, niti biesne bure se plašiti. Nu još više. Da ljudi, inače svoji i slobodni, iz neznanja ne trpe štete, treptiaše visoko na nebu božji kokot te jim svaki dan kukurikaše, kada da ustanu, kada da jedu, kada i što da rade. Narod biaše sretan, jedini bozji kokot mu vje-

kovječnim kukurikanjem dosadjivaše. Ljudi počeše mrmljati i Bogu se moliti, da jih nemirne životinje oslobodi: „ta i sami," kazahu, „bismo pogodili, kada nam jesti, raditi i ustajati." Bog jih usliša, kokot micaše se s neba, još jedan put jim zakukurikne: „Jao mi, čuvajte se jezera!" Ljudi se vesele, da nikad bolje; nitko jim slobode više ne kali. Po starom običaju jedu, rade i ustaju, sve najboljim redom, kako jih biaše kokot naučio. Nu malo po malo gdjekoji pomisle, da nije pristojno slobodnu narodu kukurikanje kokotovo tako robski poslušati, te stadoše po svoje živjeti, ne držeć se nikakova reda. Time nastanu bolesti i svakojake nevolje; željno se ozirahu ljudi opet na nebo, nu zaman, božjeg peteha biaše za uvjeke nestalo. Htjedoše barem na zadnje njegove rieči paziti. Nu ne znaju jim smisla dokučiti. Jezera se bojati, biaše jih peteh opomenuo, nu zašto, jer ga u dolini nejma, tu teče mirno starim koritom onih sedam rieka, što iz jaja biahu udarile. Ljudi dakle gataju, da ima opasno jezero gdjegod onkraj gora, te pošilju svaki dan na glavicu čovjeka, ne bi li štogod opazio. Nu pogibli od nikuda, čovjek zaman hodaše i ljudi se opet pomire. Oholija biaše veća i veća, iz pšeničnog klasja praviše bake metle i muškarci ljenčariše; ne htjede jim se više na drvo, da si naberu hljeba, već ga podpale, da padne i da ga brez truda obrati mogu. Kad se nasitiše, to poliegaše uz rieke, ogovaraše i svakojake opakosti praviše. Njetko izbuljio oči u vodu, poklimao glavom i bleknuo: „He, braćo, čudno čudo! rado bi barem ja znati, za što je vode uprav toliko, ni više ni manje." „I to," odgovori mu drug, „bila ti je mušica petehova; dosta sramotno, da mu i sada zapoviesti slušamo stražeći jezero, koga niti je bilo, niti ga ikad bude. Da je po moju, bio bi čuvar danas zadnji put otišao. Što se rieka tiče, mislim, bolje bi bilo, da je više vode." Susjed na prvo prista, nu opet misli, da je vode u izobilju, da pače, i previše. Njeki trbušina pridoda, da valjda oba dva pravo tvrde, bilo bi dakle najpametnije, jaje razbiti i na zemlju svakoga uprav toliko vode napeljati, koliko uztreba, te da stražara jezerskoga zbilja ne treba. Jedva se ti glasovi raznesli, nastala vika po dolini, sve vrvi do jaja, da ga razbije, svi žale jedino to, da je čuvar već prošao i da se istom sutra dan sramotna straža ukinuti može. Narod stane okol jajeta, trbušina pobere kamen i lupne o jaje.

Gromom se razbilo i toliko vode iz njega udarilo, da naskorom sav čovječji rod pogine. Raj se napuni vodom, te biaše jedno veliko jezero. Božji kokot je pravo opominjao, nu zaman, jer ga razpušteni narod ne razumjè. Poplava dopiraše već do najviših gora onamo, gdje stražar stajaše, koj jedini iz ljudske propasti preostadè. Vidjev rastuću vodu stade bježati.

Kurent spasitelj.

Potopom poginuše ljudi, samo jedan je preostao i taj biaše Kranjac. Kranjac bježi više i više, dok i najzadnju goru voda zalije. Siromah vidi, kako se jele i hrasti sakrili, jedina vinova loza je još suha bila. K njoj se uteče te se je čvrsto prihvati, nu ne iz nade, već iz najskrajnijeg straha; tà kako će mu pomoći, kad je tanka i slaba? Kurent to ugledao, jerbo mu biaše loza palicom, kad širim svjetom prolaziaše. Milo mu bilo, da čovjek tobože u njega pomoći traži. Istina, da biaše Kurent velik šalivdžija, nu i blage ćudi, rado je uvjek svakoga iz nevolje izbavljao. Čuvši Kranjca jadikovati, sravni lozu palicu te ju proteže sve više, dok bi iste oblake nadvisila. Za devet godina poplave nestalo i zemlja se opet osušila. Nu Kranjac se spasio, viseći na lozi i hraneći se njezinim groždjem i vinom. Kad sve osuši, sidje opet i hvali Kurenta spasitelja. Nu Kurentu ne bilo po volji. „Loza te je izbavila,“ rekao bi Kranjcu, „hvali lozu i učini š njome ugovor te se zakuni za se i za svoje potomke, da ćete ju uvjek slaviti i njezino vino više ljubiti, nego li svako jelo i pitje.“ Drage volje se zakleo zahvalni Kranjac i za se i za potomke, i dan danas još mu unuci vjeru čine, kako se pripovieda, ljubeći vino nada sve i veselo spominjući se Kurenta, starog dobrotnika.

Kurent i čovjek.

Kurent i čovjek otimaše se, tko da će zemljom vladati. Ne da ni Kurent čovjeku, ni čovjek Kurentu, jerbo biaše jak i gorostasan — ne bi ni osjetio, kad bi mu devet sadanjih ljudii po nozdrvah plesalo. „Hajde,“ rekne Kurent, „da vidimo,

tko je jači, hoću li ja ili ti zemljom zavladati. Eto ti prostranog mora, tko ga bolje preskoči, imat će i zemlju i sve što je onkraj mora, i to je boga mi sto puta vrednije od ove pustoši!“ Čovjek pristà. Kurent nadigne haljinu i poždene se preko mora, da mu se jedva noga omočila, kad bi do kopna skočio. Stao se sad čovjeku rugati, nu čovjek šuti, niti se ne srdi, niti ne digne haljine, već bez napora i sasma lagano prekorači more kao potočić, te stupi na kopno, ne omočiv si niti noge. „Ja jači,“ reče čovjek Kurentu, „gle kako je noga u mene suha a u tebe mokra.“ „Prvi put si me nadjačao,“ odgovori Kurent, „tvoje su ravnice, tvoje je more i što preko mora, nu to nije ciela zemlja, ima je i pod nami i nad nami. Hajde dakle, da po drugi put vidimo, tko je jači.“ Kurent stane na pećinu, te lupne nogom o nju, da se gromom udarac razliegaše. Pećina pukne i vidi se špilja, gdje se zmajevi kote. Lupne sada i čovjek i zemlja se potrese i probije sve do dna, onamo, gdje teče suho zlato kano široka rieka, a zmajevi propadoše, te se u zlatnoj rieci utopiše. „I to je tvoje,“ reče Kurent, „nu ne priznajem te carem, dok me u tretjoj ljutoj borbi ne nadjačaš. Tamo ti je previsoka gora. Oblake je nadvisila, dopirući do nebeskog stola, gdje kokot sjedi i božje jestvine čuva. Nuder, uzmi strielicu pak odapni, kanoti i ja, tko poviše sgodi, jači je i njegova je zemlja i sve, što je pod njom i nad njom.“ Kurent odapne i osam dana ne biaše mu strielice natrag; tada odapè i čovjek i devet dana letjaše strielica, a kad deseti dan pala, padne proboden na njoj i nebeski kokot, što je božje jestvine čuvao. „Car si,“ rekne lukavi Kurent, „klanjam ti se, kao što se podaniku pristoji.“ Nu čovjek biaše dobar, te se pobrati s Kurentom i otide, da se carstva naužije. Otišao i Kurent, nu žao mu bilo, da ga čovjek osramoti; gdje ne mogaše silom odoljeti, namjerava uspjeti mudrijom. „Junak si,“ rekao bi, „ja ti svjedok, čovječe! nu strah me, da si junak i u ludosti; idem, da ti donesem dar, što sam ga sam samcat izumio.“

Rekne te stisne lozu palicu i suho rujno vino bi iz nje udarilo. „Evo ti dara, nuder, gdje si?“ Nadje čovjeka u zemlji onkraj mora, gdje se slastnom poviticom nasladjuje. „Što činiš, gospodaru?“ zapita Kurent. „Smiesio sam poviticu iz pšenice bjelice i iz rumena voća, pa gle, tu ju jedem i vodu

pijem.“ „Siromašni gospodaru! svietom caruješ pa vodu piješ; dajde čašu, da te počastim boljim pitjem, što sam ti pokorni sluga pripravio.“ Čovjek se prevario, pa uzeo čašu s rujnim vinom i popio. „Hvala ti, pobratime, ti si dobar, nu pitje ti ne valja.“ Kurent se namrgodio, pa opet otišao te mislio i mislio, kako da čovjeka prevari. Opet stište palicu, opet udari joj rujno vino, nu ne dao Kurent, da ostane cielo, već zlobnik mu primiešao trave čemerike, što mjesečinom niče, da se hrane njome Vile i vještice. Drugi put poište čovjeka i našao ga na dnu zemlje, gdje teče suho zlato, kano široka rieka. „Što radiš, gospodaru?“ zapita Kurent. „Vezem si zlatnu košulju pa sam se umorio i ljuto ožednuo, nu ne ima vode i na sviet je daleko, sedam godinica.“ „Ja ti na službu,“ rekne Kurent, „tu ti je čaša vina, bolja rumeno sunce ne ugleda.“ Čovjek se prevari, pak uzme te izpije. „Hvala, Kurente, ti si dobar, nu dobro je i tvoje pitje.“ Kurent hoće, da mu iz nova nalije, nu čovjek ne da, jerbo mu biaše narav još triezna i razumna. Namrgodio se Kurent te otišao, ne bi li štogod boljeg izumio. Treći put stište palicu, vino udaralo jače, nego ikad nu ne osta ni cielo ni bez grieha. Zlobnik primakao strielicu, pa si otvorio žile i crne krvi u vino pustio. Opet poište čovjeka i nadje ga na visokoj gori za božjim stolom, gdje se pečenjem gostio, koje ne bilo zanj, već za Boga istoga pečeno. „Što radiš, gospodaru?“ pita Kurent u čudu i veselju, gdje vidi, da je čovjek grdno sagriešio. „Tu sjedim pa jedem pečenku, nu mi se žuriti, jere se bojim Boga, da mi ne dodje pa da me ne strovali.“ — „Ne boj se, opominje Kurent, pak kako ti božje peče[illegible] ugadja?“ — „Slastno ti je nu i težko, da jedva gutam.“ — „Ja ti na službu,“ rekne Kurent, „eto ti vino, što ga ni na zemlji ni na nebu, već samo u mene ima.“ — Treći put se čovjek prevario ali kruto. „Hvala ti, Kurente, reče, ti si dobar, nu tvoje pitje je bolje, daj i toči dalje, ko što se vjernu poslužniku pristoji.“ Kurent točiaše i čovjeku se smutilo oko, nu smutila i pamèt da na Boga više i ne misli, već za stolom ostane. Naskorom se Bog povratio i ugledav čovjeka, gdje mu za stolom driemlje i pečenje pojede, razjadi se te ga baci silnom rukom niz goru, gdje sav pobijen i oštetjen, polu mrtav mnogo godina ležaše. Kad opet ozdravi, snaga mu propala, ne može ni preko moar

ni na dno zemlje ni uz goru do nebeskog stola. Tako zavlada Kurent svietom i čovjekom, a ljudi su od onda slabi i maleni.

Ruža steperica.

Čovjek otimaše se za zemlju s Kurentom. Kad dogovori pravde ne razpravdaše, uhvatiše se te se hrvaše po zemlji cielih sedam godina, nu ne mogaše oboriti ni Kurent čovjeka ni čovjek Kurenta. Tada razlupaše i razriše zemlju, da posta onakova, koô što je sada; gdje biahu prije sve prostrane ravnice, izduboše petom ponore i nagomilaše gore i briegove. Čim se bijuć umoriše, padoše obadva kao mrtva te ležaše sto i sto godina; i na zemlju prispije silni Dobrin i poveže i čovjeka i Kurenta te zavlada svietom. Nu ona dva probudiše se i ogledav se vide konope Dobrinove te se začude, tko jim nametnuo paučine. Podignuv se raztrgnu lance kao prave paučine te pograbe Dobrina i svezav ga zlatnimi lisičinami predadoše ga ognjenomu zmaju, da plete zmajici kosu i da joj pere biele ruke. Tada reče Kurent čovjeku: „Gle, hrvajući se utrudismo i zaspasmo i došla nam je rdja, te svietom zavladala. Dadosmo ju ognjenomu zmaju, nu ako se i u napred prepirali budemo, doć će nam jači od Dobrina te pobjedi i mene i tebe i stradat ćemo, kano i ludi Dobrin. Nu okanimo se pravde, junak si ti, nu mislim, da i ja, gore i ponori su nam svjedoci, kad nam pod petami pukoše. Slušaj dakle, pa poslušaj. Imam ti vrt a u vrtu mi je kobno bilje, ruža steperica. Korienom se prihvatila zemaljskog dna, vežući strašnu zvier, živog-ognja. Zaman se zvier odteže i lanca — koriena izbavlja; nu jao nam, ako ružu stepericu iz zemlje iztergneš. Zvier živi-oganj bi iz tamnice prodrla pa popalila zemlju i sve, što je na njoj, isto more ne bi drugo bilo, nego silan bezdan, gdje se voda izsušila. Takav ti je korien u ruže steperice. Nu ne hvataj se ni vrha. Slobodno ti ga je odtrgnuti, niti ti je čvrst niti visok, nu u sebi krije čudne sile, munju i gromove. Razbili bi i tebe i zemlju i sve, što je pod njom i nad njom, jedina ruža steperica bi ostala; ali prošlo bi sto i sto božjih godina, dok bi okol nje nova zemlja ponarasla i opet se živo pleme zaplodilo. Takav ti je vrt u ruže steperice. Nu u nje

ima ti i perja nevidjenog; često sam danju pod njim sjedio i perje bi me razgovaralo i pjesme pjevalo, sladke, kakovih niti tanko grlo Vile pjevačice nikad izustilo. Nu s perja nije ti pogibli, izčupaj ga, i drugom zorom ljepše će proniknuti. Ali do sada nisam ti ga poštetio, već sam noćju motrio, kako padalo i opet se nadizalo i lahko sam razumjevao, kako se kreću zviezde i mjesec, sve bo ti se nicaše na nebu onako, kako perje u ruže steperice. Hajde dakle, pitajmo kobno bilje pak se pomirimo. Prvo pero je tvoje, drugo moje, a treće ničije i tako dalje, dok sve perje počupamo; onaj, koj odtrgne zadnje pero, nek bude na zemlji vladar, nu ne za uvjeke, jer bi to junaku sramota bila, već samo za jednu božju uru, za sto zemaljskih godina; a kad ura prodje, neka vlada opet onaj, koga ne bude prvi put ta sreća našla, bio to ja ili ti, da se prijatelski obredimo bez pravde i opasne nesloge. Nu mučan je početak; da neposumljamo ni ja o tebi ni ti o meni, već da bude sve iz drage volje i bez lukavštine, pitajmo ružu steperieu, u koje nepravde nejma." Čovjek pristao na rieči Kurentove, junak junaku vjerovao. Odoše u vrt pa pitaše ružu steperieu. Trgne čovjek, trgne Kurent, a treće pero bi ostajalo. „Ja tvoj," „ti moj," „svaki svoj;" „ja tvoj," „ti moj," „svaki svoj" tako govoriše oba junaka, kobno perje čupajuća. Nu ruži steperici ne bilo po volji, da vlada zemljom jedan samodržac; još su tri pera, prvo čovjekovo, drugo Kurentovo a treće ničije, i to bi jedino na steperici preostalo. Vidješe Kurent i čovjek, da nije još nikomu sudjeno niti vladati niti se pokoriti, razstaše se u žalosti i širim svjetom skitaše, bojeći se jedan drugoga, da ne usudiše se ni noćju zaspati. I prošla bi božja ura, sto zemaljskih godina, te se tada opet oba junaka sastanu. Po drugi put zapitaju ružu steperieu i ona bi tako odredila, da se pokori Kurent i da vlada čovjek, koj je zadnje pero iztrgnuo. Poklonio mu se junak, nu čovjek ne znao vladati, već dao se premamiti i legnuo na ravnicu, da se odmori i naspi. Tako ležaše cielu božju uru, sto zemaljskih godina, a zvieri dodjoše te mu se rugaše, i u uhu kotiše mu se lisice i u gustoj kosi grabljivi jastrebi. Čovjek biaše velik ludjak, nu i silan junak, dug, kano polje, komu se do kraja ne vidi, a krupan kano gora šumovita. Nu božja ura bi prošla i Kurent došao k pospancu te ga nemilo probudio. Čovjek vidi,

da je vladu prospao te da mu je po dogovoru jednu božju uru, sto zemaljskih godina, služiti. Stao Kurent vladati, nu nije zaspao, veće vlade se uživao i vlade se navladao. Pozvao čovjeka na objed te ga dvorio i milovao, da na skorom robstvo zaboravi. Opazio to Kurent te natočio mu čašu vina, baš iz svoga vinograda. Ludjak se prevario te izpio, nu bilo mu kiselo, da psuje: „Loša pitja u loša gospodara!“ Kurent se za to ne razljutio, već natočio mu drugu čašu, stare rumenike. „Pij, pa nemoj kuditi, što je božje.“ Drugi put se čovjek prevario te izpio i ne biaše mu kiselo, već rekne: „Čudna pitja u čudna gospodara.“ Kurent mu natočio i treću čašu, divna vina, što ga dala prva loza, prva usadjena, prve jeseni, prve stvorene godine. Treći put se čovjek prevario, nu za uvjeke. Izpivši zagrlio Kurenta te uzkliknuo: „Ala dobra pitja u dobra gospodara! Tim me vinom podvaraj pa vladaj i glavom i dušom mojom, ne jednu božju uru, već od sele na uvjeke.“ Uzradovao se Kurent te nudio čovjeka sladkim vinom, i čovjek bi pio, ne prestano zaklinjući se, da mu slobode ne treba, dok je vina u Kurenta. A Kurent mu se smijao, videći, kako su čovjeku snage vinom propale te da se nitko više ne može š njime za zemaljsku oblast otimati.

CHARVATSKÉ.

(Z okolí Varaždinského.)

Kraljevič Marko.

Bila negda majka, kâ rodila Kraljeviča Marka. Ona ga je odgojila i na junačke noge postavila. Gda je Marko ponarasel, moral je pasti svinje, ali bil je onda slab i maleni dečarec tak, da su ga njegovi pajdaši tuči mogli i šteli su, da bi bil jim kakti sluga i njihove svinje vračal. Ali on to ne je štel činiti, pa su ga tukli i kečkali tak, da je od njih pobeči moral. On otrči pa ide na polje i tam tumara okol misleč: „Mene bi tukli celi dan sad jeden sad drugi, tak pa, gda večer k njim dojdem, budu me samo jeden put.“ On tumarajuč dojde do jednoga deteta. Opazi, da je lepo belo a na suncu leži. Na-

činil mu je hlada od vej i odide malo daljo pa si sede. On tak sedeč dojde onda Vila i pregovori vu sebi: „Mili bog! gdo je to včinil? da me prosi kaj god na svetu, ja bi mu dala.“ On to čuje pa pristupi bliže, veli: „Ja sem ti, sestra, to včinil.“ — „Ti si včinil, bratec? ei, kaj me prosiš zato, da te nagradim, da si mi tak dober bil, da si mi detetu hladek včinil?“ — „Ei, mila sestra, kaj bi te ja prosil, ne bi mi mogla dati.“ — „No, kaj takvoga? samo mi poveč.“ On si je pomislil zato, da ga ne bi pajdaši na paši tukli; zato zamoli, da bi rad jak bil, da ga ne bi ovi tukli. A ona mu odgovori: „Ajda, gda to očeš, hodi me cecat.“ On ju posluhne i ide cecat. Gda se je nacecal, veli mu Vila: „No, vezda hodi ovoga kamena drmat, jel' ga buš mogel zdrmati.“ Kamen imel je dvanajst centov. Ide ga drmat, ali ni z mesta. Onda mu veli Vila: „Hodi išče cecat, gda se nacecaš, hodi ga pak drmat.“ Ide cecat i gda se je nacecal, ide ga drmat, ali samo malo ga je zdrmal. Onda pak ide cecat tak, da ga je vre mogel i nekaj hititi. Išče ide cecat. Onda ga je vre mogel vu visinu veliku i prek gore hititi, da ga več ni bilo nigde. Išče mu veli, da ide cecat. Nececa se, i onda mu veli: „Idi vezda kud ti milo i drago, ne bu te ve nigdo više tukel, ni tvoji pajdaši.“ On vesel ide k pastirom, a oni nad njega: „Pa gde si bil da ti moramo tvoje svinje vračati?“ pa nad njega da ga budu tukli. On je pa samo čeka. Gda oni dojdu k njemu, zgrabi jednoga, potuče ove, a on, koji mu je vu rukaj bil, bil je ves zdruzgan, tak ga je prijel. Drugi pastiri, koji su to vidili, kaj je načinil, bejži dimo ovih sarešem, koje je potukel, veleči: „Marko je potukel vašega sina, pa ovoga i ovoga.“ Ovi 'si nad njegovu mater: „Pa kakvoga si to ti sinka odhranila? tolvaja, koj našu decu vumara.“ Ona prestrašila se misleči, kaj je to njeni sin včinil. Počne njega psovati: „Sinko, nigdar te vidilo moje oko, da kaj si včinil, zakaj mi tak delaš, da me dojdu drugi ljudi psovat porad tvojega čina? hodi, voliša budem da te nigdar oko moje ne bu videlo, zakaj mi sramotu delaš?“ — „Ei, pa dobro, gda tak veliš, a ja idem vu svet.“ — „Idi samo, da te nigdar ne bun vidila.“ — „Ei, pa dobro, pa ja idem.“

I ide. Vezda si misli: „Kaj očem ja junak sam, a nemam ono, kaj junaku treba.“ Onda hajd on kovaču, gde su bili

dvajsti pet kovačev. „Bog pomogel, kovač!“ — „Pomozi bog, Kraljevič Marko! kaj si došel k meni?“ — „Došel sem k tebi, da mi skuješ sablju dvanajst centov žmehku; onda buš mi i palicu, ako buš sablju dobro načinil; ali znaš da mora biti bolja od tvoga nakova: ako ga preseče, onda dobiš plaču, drugač ni, si me rázmel?“ — „Je.“ — „No, tak delaj vezda.“ Stupe taki 'si dvajsti pet kovačev i kuju sablju. Gda je bila gotova, dojde Marko: „No, kovač, jel' si zgotovil?“ — „Je, Marko.“ — „Nu ajda daj da vidim.“ Mahne Marko, ali sablja se protrgne na dva komada, a ni nakovo. „Ei, moj kovač, nesi dobro včinil, ne dobiš nikaj.“ — Ide dalje k drugomu kovaču: „Bog pomogel, kovač.“ — „A, bog pomozi, Kraljevič Marko! kaj je tvojega posla?“ — „Došel sem k tebi, da mi načiniš od dvanajst centov sablju i to da mi načiniš bolju od nakova svojega, kajti ako preseče tvoje nakovo, dobiš plaču, ako ne, ne dobiš nikaj; jel' si me rázmel?“ — „Je.“ — „Tak delaj.“ Onda pristupe trideset kovačev, kuju sablju, kuju tak dugo dok ju skuju. Dojde Marko: „No, kovač, je li sablja gotova?“ — „Gotova, Marko.“ — „Kaži, da vidim.“ Zeme ju Marko, mahne i preseče nakovo pa i vu trček zaseče. „Ei, kovač, dobro si načinil; no da si mi sablju načinil, načini i tok od sablje pa i palicu, to je buzdovana od dvanajst centov, onda ti 'se skup platim; ali gda ja hitim buzdovana, da se ne prelomi; ako se prelomi, onda ne dobiš plaču.“ Načinil je i buzdovana, ali ga je ne dobro načinil. Gda ga je Marko hitil, pustil je da je na njega pal, i prelomil se je buzdovan. Onda veli Marko: „Dobro si načinil sablju, ali mi nesi buzdovana. Daj ruku, da ti platim za sablju.“ Kovač mu da ruku a Marko mu odseče ju s sabljum govoreči: „Evo tebi, kovač, plača za sablju, da ne buš više nijednomu junaku takove sablje delal.“ Pa ide k trejtemu kovaču, gde su kovali trideset osem kovačev, i veli: „Bog pomozi, kovač!“ — „Bog plati, Marko! kaj si došel k meni?“ — „Došel sem ti, da mi načiniš jednu palicu od dvanajst centov, to je buzdovana; ja ti pravo velim, gda ga hitim vu vis, pa se protrgne gda opade, ne dobiš nikakove plače.“ Ovi 'si trideset osem kovačev kuju tak dugo, dok skuju. Dojde Marko: „No, jel' je buzdovan gotov?“ — „Gotov je, Marko.“ — „Kaži da vidim.“ Kak mu je dal, hiti ga vu vis tak visoko, da je tri dane i tri noči v zraku

bil. Onda gda je išel dol, podél je Marko ledja; opal je na njega i hitil ga je na kla, i na nos i na zube ga je krv oblejala, a buzdovan zdrav ostal. Ali Marko dukne taki gor i veli kovaču: „Ei, mili kovač! dobro si mi načinil, daj ruku da ti platim.“ On mu ju dá i odseče mu s sabljum ruku: „To ti budi, kovač, plača, da ne buš više nijednomu junaku takove batine delal!“

Pa ide i odišel je k svoji majki pa ji veli: „Vidiš, majka, ovo ti junaka; ako budeš me psovala, s tim bum išel po svetu.“ Onda ga počne majka karati: „Zakaj si ti takov? zakaj ti ne živiš tak, kak drugi ljudi? imaš volove, pa ti hajda vu goru zelenu, pa ti ori pustare i ledine, pa tim hrani svoju staru majku.“ Posluša ju Marko, pa on zeme volove i ide. Ali ne je on odišel vu goru zelenu, da bi oral pustare i ledine, neg on ide pa orje careve drumove. Gda su to videli Turci, išli su k Marku, tri sto Turkov samih zbirnih junakov, pa mu veliju: „Zakaj ti, Marko, orješ careve drumove? imaš ti pustare i ledine.“ Pa nad njega, da ga posečn. Gda to vidil Marko, ne je imel pri sebi ni sablje niti buzdovana, pa se lati pluga i potuče ’se tri sto Turkov. Onda veli: „Ei, mili bog, čudnoga junaka!“ pa pokupi zlato od Turkov, pa pusti pluga a iz jarma volove i pušča je vu goru zelenu: „Ajda, voleki, vu goru zelenu, pa se pasite i klatite se od jele do jele kakti vtica kukavica; ne je dove Marko z vami oral, pa ni vezda više ne bu!“ I ide kuči pevajuči: „Evo, majka, imaš dosti zlata, pa ti živi, a ja ti idem vu svet, da me ne bu tvoje oko videlo.“

Zeme si svojega buzdovana i sablju pa ide i dojde do jednoga mejana, gde ti piju Turci ruso vince, pa se divane: „Radi bi mi poznali i videli Kraljeviča Marka. Čuli smo, da je on na glasu junak. Je vu ovom Stambolu njegov brat Andro. On je junak, ali vele da je on išče vekši junak.“ — „Ha pri kom je Andro Kraljevič?“ — „Pri jednom bašu, on bu vezda taki ovud mimo jahal.“ — „Dobro, ja ga bum počekal.“ Gda eto Andra Kraljeviča, jaše z bašum. Marko mu onda zavikne: „Ei pobratim Kraljevič Andro!“ — „Hvala, neznati delija, morti si ti Kraljevič Marko? tako ti je oružje kak njegovo.“ — „Je baš istina, ja sem ti Kraljevič Marko.“ — „Ei pa dobro, ajdmo vu mejaj da pimo kupu vina zato, da nas je tako milošča i

sreča junačka zjedinila. Vezda se ne bojimo na majdan iti pram kakovomu carstvu.“ I idu tako putem v jeden mejaj. Rekel je Kraljevič Marko: „Deder mi zapevaj, Andro.“ — „Ei, mili brate, ja ti ne smem, mene bi Vila oblakinja prestrelila.“ — „Ei, pa náj se bojati, ja sem ti ovdi.“ Posluhne Andro i zapeva tak, da su ’se grane padale. Na jeden put doleti sulica vu Andra i prevali se. A Marko se ozre, od kud je to doletelo i opazi vu oblaku Vilu, pograbi buzdovana i hiti ga vu Vilu tak, da ju je mam na kla hitil. Vila počne kričati: „Pusti me, Marko, ja ti oživim Andra i dam ti konja vilovitoga, kaj buš mogel po zraku leteti.“ Marko ji dovoli i ona nabere nekakove trave pa oživi Andra. A Marko dobi konja vilovitoga, pa oba odjašu vu mejan i piju ruso vince. A vu ovem mejanu bila je nekakova kurva kučka. Ova se je zaljubila vu Andra, ali on ju niti pogledati ne je štel. Metala mu je zato vu vino sladkoga meda, da se je bolje napiti mogel. A Marko odišel je nekaj malo van; kurva kučka vubila pa Andra. Ali gda Marko dojde vnuter, pograbi kurvu kučku, pa ju reznese na sablji: „To ti budi, kučka, zakaj si vubila mojega brata Andra.“

Ide dalje vu svet. Tumaral je sim tam i gda je zestal koga junaka, delil je ž njim sreču junačku, kak na primer š črnim Arapinom. Kulu zidje črni Arapin pokraj morja ravnoga. Gda ju je lepo zezidal ter visoko podigel, ovak nji besedi: „Lepo, moja kula, lepo sem te zezidal ter visoko podigel, ar nemam oca ni majke, ni brata ni sestre, niti moje ljube, koji bi se po tebi prošetali. Neg imam jednu ljubu, kčer cara Solimana. Ja mu budem pisal list knjige bele, pak mu pošljem po črnem Tatarinu, ar ako mi ju ne če dati, naj mi se na mejdan postavi.“ Piše list knjige bele, pak mu pošilje po črnem Tatarinu. Gda je prečtel list knjige bele, grozno suze lije, ter dolazi k njemu carica Solimanica, pa ga zapita: „Kaj se plačeš, car Soliman? višeput su ti listi dohajali, ter nisi grozne suze lejal; kakova nevolja tebe obuzima?“ A on ji ovak govori, da mu piše črni Arapin, da ako mu ne dá svoju kčer, mu se na mejdan postavi; a kak bi se mu na mejdan postavil? A ona mu veli, naj piše list knjige bele Kraljeviču Marku, naj on dojde, da bude mu dal sedem tovorov blaga. Piše list knjige bele, pak mu pošilje po črnem Tatarinu. Gda prečteje Kraljevič Marko list knjige bele, vrlo se

nasmeje: „Aj boga tebi, car Soliman! kaj bu meni tvoje blago, gda mi skine črni Arapin z ramena glavu?“ I nit ne veli pojti ili nejti. A car Soliman željno dočekiva Tatarina, koj mu je donesel glasove, da Marko rekel je, da niti pojti niti nejti. Nato bil je žalosten car, da nema takovoga čoveka, koj bi mu jedinu kčer oslobodil. Dojde drugi list od črnoga Arapina, da mu dade kčer, da ako mu je ne dade, postavi mu se na mejdan. A ov čteje, grozne suze leje. Nato dojde njegova jedina kčerka ter ga popita: „Da kaj se plačeš, car Soliman? višeput su ti listi dohajali i nesi grozne suze lejal.“ A on ji odgovara: „Draga čerka! vidiš da mi piše črni Arapin, ako te mu ne dadem, naj mu se na mejdan postavim, a kak očem se mu postaviti ja siromak?“ — „Znaš, dragi oče, da je jeden junak Kraljevič Marko. Piši mu, da mu daš devet tovorov blaga, naj dojde i naj mu se on na mejdan postavi.“ Piše car Soliman Kraljeviču Marku list knjige bele, pak mu pošilje po črnem Tatarinu. Gda je prečtel list knjige bele, vrlo se nasmeje: „Ei boga tebi, car Soliman! da kaj bu meni tvoje blago, gda mi skine črni Arapin z ramena glavu?“ Na to ne reče pojti ili nejti. Na to žalosten car ne zna, da kaj če činiti. Dojde pak trejti list od črnoga Arapina, da bu on došel i naj se pripravi, da mu dade kčer dobrum ili zlum voljum i da 'si mejani i dučani moraju biti pred njegvim strahom zaprti. Na to car Soliman čteje, grozne suze leje. Dojde čerka: „Kaj se plačeš, car Soliman? višeput su ti listi dohajali, ter nesi grozne suze lejal. Kakova te nevolja popada?“ — „Vidiš, draga čerka! da mi piše črni Arapin, da ako te mu ne dam, postavim mu se na mejdan; a kak očem mu se postaviti ja siromak?“ — „Piši, dragi oče, Kraljeviču Marku, naj on dojde i obečaj mu dvanajst tovorov blaga i takovu košulju, koja ne je predena niti tkana, niti izlejana, neg samo iz suhoga zlata napravljena, i takovu guju, koja drži balčak vu zubi' i na balčaku zlatnu košaricu, v ovi košarici dragi kamen, poleg kojega more se večerati o pol noči kak o pol beloga dana.“ On napiše list knjige bele pa pošilje po črnem Tatarinu Kraljeviču Marku; i ovo mu je 'se obečal, kaj mu je čerka kazala. Gda Marko list knjige bele čteje, vrlo se smeje pa besedi: „Ei boga tebi, car Soliman, da kaj bu meni tvoje blago gda mi skine črni Arapin z ramena glavu?“ I onda niti veli pojti ili nejti. Na to dojde list knjige

bele od črnoga Arapina, da je vre Arapin spravil tristo junakov samih srebrnjakov i to zbirnih junakov. Onda besedi Kraljevič Marko svojemu šarcu konjiču: „Ei šarec konjič, dobro moje! znaš dobro, da mi moraš biti veren, ar ako mi ne buš, odsečem ti vu kolenih noge, i da se mi držiš junački.“ A šarec mu odgovori, da brže sedla i vuzjaše, da idu brže i da je vre črni Arapin blizu. Marko ga obsedla i vuzjaši i ide vu grad, gde caruval je car Soliman.

Nu gda je vre doznal, kojim putem dojdu Arapini, postavi se k jednemu mladomu mejandjiji, govori kucajuči na vrati’: „Odpri i nosi vina.“ A on se vustavlja, da ne sme točiti, ar moraju biti ’si mejani i dučani pred črnoga Arapina strahom zaprti. A ov mu delija veli: „Ti meni moraš donesti, ar ako mi ne doneseš, odsekel bum ti glavu do ramena.“ Mejandjija videl je, da ne bu drugač, moral je donesti kupu vina. Marko pol izpije, pol pa šarcu dá. Onda nosi dve kupe, jednu Marku drugu šarcu. A zatim odišel je Marko vu bašču, da si rezvidi. Gda dojde, vidi poleg potoka devojku vuzbujenu misleči, kaj ji je, da se tak milo plače i besedi: „Ei, moja vodica! voliša ja vu tebi prebivati neg črnomu Arapinu za ledji ležati.“ Marko gde vidi da je čerka Solimanova, veli: „Pa da kaj ti je, devojka, da se tak nježno plačeš?“ Ona mu odgovori: „Idi od ovud, neznati delija, kaj me pitaš, ipak mi pomoči nemreš.“ — „Nu samo mi poveč, morti ti pomognem.“ — „Došel bu črni Arapin i oduzel me mojemu ocu i majki; neg imela sem jednoga čoveka, koj bi me osloboditi mogel, neg neče. Ponujala sem mu dvanajst tovorov blaga i jednu košulju, koja ne je niti predena niti zlejana, neg je iz suhoga zlata napravljena, i takovu guju, koja ima vu zubi’ balčak a na balčaku zlatu košaricu i vu košarici dragi kamen, poleg kojega more večerati o pol noči kak o pol beloga dana; ali neče: sunce ga nevidlo, niti mesec po njem svetil, niti nigda više majke ne vidil, niti vtica mu pevala!“ A Marko nji odgovori: „Ne budali, ne budali, neg idi i kaži, da sem ja došel; ja sem ti Marko. Otec naj te lepo odpravi i naj ti ’se da, kaj mu trebalo i kaj zahteval bude.“ Onda ona bejži k ocu i poveda ’se, kaj je Marko rekel. A med tem toga, dok se je Marko z devojkum spominjal, dojde Arapin i vidi da je odprt mejan i konjič pred njim stoji privezan pri stupu. Veli, da gdo je ov, da se ne boji njegovoga

straha? I nato veli, da ga vre navči da se bu ga bojal. Zato bedeliju kreče, bedelija (tak se konj zval) neče. „Nu, idem tam, nečem kavge praviti, morti dobim devojku brez 'sakoga nemira." I doista dojde tam, dobi devojku i 'se kaj mu treba, dano mu je bilo. Onda pâk dojde do onoga mejana i vidi da on konj pâk tam stoji. Pâk je štel iti k mejandjiji da ga vubije: ali bedeliju kreče, bedelija neče. Veli Arapin: „Nu, nečem kavge praviti vezda, 'da sem dobil devojku brez 'sake kavge." Nu gda je dalje Arapin odišel, dojde iz bašče Marko a šarec mu veli: „Da kud si bil tak dugo, da me bi mogel Arapin lehko vubiti?" — „Nu nikaj se ne boj, moj šarec; vre bumo ga, ako bog da, vubili, ni on tebe." Onda zove išče jednu kupu vina sebi, jednu šarcu. Nu gda su se ponapili, odpravili su se na put i vu poteru za Arapinom. A Arapin išče prije rekel je svojemu vojskovodju, naj se ozire, da ne bi kakova mutna megla za njimi išla. Ov se ozre, ne vidi nikaj. Nu gda se potli drugi put ozre, opazi mutnu meglu i progovori Arapinu: „Ei, gospodar, ide za nami mutna grda megla." Nu išče ni 'zgovoril, vre je Marko ze zadnjum prvu trupu sklopil i potukel. Arapin mu veli: „Ne budali, Marko, zakaj z nami budale praviš? Ne znam, il se šališ il budale praviš." — „Ja nit se ne šalim niti budale pravim, več vu istinu radim." — „Nu tak radi kaj si naumil, hiti kaj imaš." — „Nečem, nego ti hiti svojega buzdovana." A Markov šarec hiti se dol i buzdovan odide prek glave Markove. Onda Marko hiti svojega buzdovana i obori Arapina na zemlju, i skoči šarec k Arapinu i veli Marku: „Daj, pazi da odsečeš glavu Arapinu." I kak je šarec skočil, malne s sabljum Marko i odseče glavu Arapinu, a šarec brzo odskoči nazad trideset korakov. Onda truplo ostane Arapina na zemlji, a glavu da devojki i veli: „Ljubi vezda mrtvu, gda nisi štela živu." Onda su odišli dimo i dal je car gosti velike napraviti i 'se Markove prijatele i oca i majku pozvati, i dobil je svoju obečanu plaču.

Tak je delil sreču junačku i z Musum Vrbanusum. Ov je imel tri srca. Boril se je Marko ž njim tri noči i tri bela danka bez prestanka tak, da je vre iz Marka išla crlena pena a iz Muse Vrbanuse niti išče bela. Onda je Kraljevič Marko poviknul: „Ei, sestra Vila!" Vila odgovori: „Ne mrem ti ja pomoči, kajti mi je čedo zaspalo na ruci; nego zar ti ne znaš

za svoje tajno oružje?“ Onda veli Kraljevič Marko: „Pogledni, Musa Vrbanusa, jel vezda sunce zhaja ili zahaja.“ Pogledne Musa na sunce a Marko ’spukne nož i rezpori Musu, tak ga je jako pograbil Musa, da se je komaj spodkopal izpod rezporjenoga Muse. Onda legne i odehne si Marko, a gda si je odehnul ide glet, kaj je vu tom čoveku tak jakoga. Vidi da je imel Musa tri srca, jedno se je igralo, drugo se je malo počelo, a trejte ne još za to znalo. A na trejtem vidi jednu guju ležati a guja progovori Marku: „Hvali boga, da ti ja nisem za to znala, ne bi ti to načinil, kaj si včinil! nego zehni, Marko, da ja vu te dojdem, da budeš i ti jak, kak je ov bil.“ Marko pa se režljuti i poseče guju veleč: „Ne treba mi takove nesnage, kak si ti.“

Odišel je onda dalje i hodil okol, doklam su iznajdene bile puške, dojde do jednoga pastira, koj je vtice streljal. Pita ga onda Marko: „Kaj delaš ti to?“ — „E, vidiš, ja streljam vtice, pa bi mogel i tebe.“ — „A kaj bi ti mene vumoril s tem? mene su ni junaki vubili, pa bi me ti?“ Pa pruži mu ruku pa veli: „Streli mi ovde v ruku.“ On mu streli i prestreli ruku. Onda veli Marko: „Ne je za mene živeti više na svetu, mene bi vezda kakova god kukavica vubila; voliši ja oditi.“ I odišel je vu špilju i tam išče dandanas živi. — V tu špilju moral je iti jeden človek, kojega su na lancu v jedni trugi dol pustili. Gda je on vnuter došel, Vila taki stupi k njemu i veli mu: „Ti krščanska duša, kaj iščeš ovde?“ On ji poveda kaj i kako. Ali je čul Marko, da se negdo spominja; pita taki Vilu, da gdo je to došel. Ona mu je povedala, da duša iz onoga sveta je došla glet, kaj je vu ovi špilji. Veli taki Marko, da ide k njemu, da bude videl, kak je još svet jak, i naj mu da svoju ruku. Neg mu je dala goruče železo, a Marko ga je prijel i žmikal vu rukaj tak, da je voda iz njega curela i veli: „Ah, ah, još bi ja mogel živeti na svetu, da se ne bi za me tri dane nišče spomenul.“ I zapovedal mu je, da gospodi pove, da bi on onda došel. I dal mu je pismo i s svojum rukum zapečatil i puščal ga je gor. Ov je stresel lanca i sel si je v trugu. Onda su ga gor odvlekli i dal je pismo gospodi, a gospoda strahu, da ne bi Marko došel, nisu dala van pismo, da bi ljudi znali, kak je Marko išel v onu špilju. Poznaju se još stupinje njegovoga konja.

Vilinskoga kralja kčer.

Tak je bila jedna majka, koja je bila noseča. Kad je išla jeden put iz cirkve od meše, popali su ju trudi da bu rodila. Onda kam če? Skrila se je pod jeden most i porodila je sina srečno. Nu taki su došle tri Rojenice. To su ove babe, koje sudiju 'sako dete, s kakvum smrtjum prejde iz ovoga sveta. Jedna je rekla, da očemo ga taki pogubiti. Druga je rekla: „Nečemo ga, neg kad vekši zrase, onda ga očemo, da bude bolje materi za njega žal.“ A trejta je rekla: „Nečemo ga, neg ako vilinskoga kralja kčer ne zeme, onda ga čemo vubiti.“ I tak je ostalo.

Gda je on veliki zrasel, veli materi: „Mama, ja se bum ženil.“ — „A, moj sinko, ti veliš da se buš ženil, ali ova je ni nijedna za te.“ On ju pita: „Zakaj ne?“ Ona njemu pove: „Je, tak su te sudile Sujenice, da ako ne zemeš vilinskoga kralja kčer, očeju te vumoriti.“ Ondá on veli: „Nu, ja ju idem iskat, a predi idem pitat jednoga starca kovača, morti bi on znal to mi povedati, gde je ona.“ Kovač veli: „Moj sinko, to bude tebi težko najti, neg ti idi k mesečni majki, ako ti ona ne zna povedati, ja ti ne znam, gdo bi ti bolje znal kak ona.“ I dade mu tri železne cipeliše i odpošlje ga k mesečni majki: „Kad dojdeš do nje, samo ju primi za rame, onda te bu vre ona pitala, kaj bi rad, i vre ti pove.“ On je išel, i kad je vre štel cipeliše dodreti, došel je do mesečne majke i prijel ju je za rame. Ona ga je taki popitala, kaj bi rad. On veli: „Ja bi rad našel vilinskoga kralja kčer.“ — Ona veli: „E, moj sinko, ja ti neznam, neg morti moj sin zna; čekaj dok dojde on dimo, onda buš njega pital. Ali ne sme tebe najti, mam bi te rezdrapal. Gda dojde dimo, bude taki poznal, da si ti tu. Nu ja tebe skrijem i gda bude on trejti put popital, da gde je krščanska duša, onda ti odgovori: Ovo sem! pa ti ne bu nikaj mogel.“ Baba ga je pod korito skrila. Mesec dojde dimo i pita: „Mama, ti imaš krščansku dušu.“ I kad je trejti put popital, gde je krščanska duša, oglasil se je: „Ovo sem.“ I onda mu je nikaj ne mogel včiniti, drugač bi ga na prah reztepel. Popital ga je, kaj bi rad. On veli: „Ja bi rad našel vilinskoga kralja kčer.“ Mesec: „Ja ne znam, neg ako ne

zna sunčena majka, ja ne znam, što bi drugi znal.“ I pokaže mu put, kojim mora iti.

I obul si je druge cipeliše, i kad je vre štel i nje rezdrapati, došel je do sunčene majke i prime nju za rame. Ona mu taki veli: kaj bi rad? On ji reče, da jeli bi ona znala, gde su vilinski gradovi, da bi rad dobil vilinskoga kralja kčer. Ona mu takaj veli: „Je, moj sin, ja ti ne znam, neg ako ti moj sin ne zna, ja ti ne znam, gdo bi drugi znal; čekaj malo, dok on dojde dimo.“ I ona ga je pod korito skrila, i tak se je na trejti put oglasil, kad je sunce pitalo: Majka, ti imaš krščansku dušu: „Ovo sem.“ I ne je mu sunce moglo nikaj včiniti, i pitalo ga je, da kaj bi rad. On je odgovoril, da išče vilinske gradove i vilinskoga kralja kčer. Onda mu je sunce reklo: „Je, ja ti ne znam, neg ako ti ne zna bura kobila — to je bila bura ili veter — onda ja ne znam, gdo bi znal.“ Onda mu pokaže put i veli: „Gda dojdeš do one senokoše, gde je trava tebi do kolena, ondi ti je ta bura kobila. Ako ju ne bi našel tam, počekaj ju, ona ti dojde se past. Nu onda náj iti mam k nji, neg se skrij za drevo ili v jamu, pa kad dojde, ju primi za vuzdu mam, neg drugač ti ne bude dobro.“

On je odišel, i obul si je trejte cipeliše, pak išel, išel i dospel je do senokoše. Kad je došel, ne je bilo bure kobile, do zorje. On se skrije pod jeden most, i kad je došla k mostu vode pit, onda ju je samo zgrabil za vuzdu, i ona ga popita, da kaj bi rad. On ji odgovori, da bi rad našel vilinskoga kralja kčer. Ona mu odgovori: „Dobro, sedi na me.“ On sede na nju, pak mu ona veli: „Ali ne buš opal?“ Ona se stepe. Skorom je opal, samo kaj se je z nogum zadržal. Onda drugoč se je stepla, i onda je skorom opal. I trejtič se je stepla, i onda je skorom opal, samo kaj se je s kolenom zadržal. Vezda mu je ona rekla: „To bude meni škodilo.“ I išla je tak ž njim kak vtica, i trčala i dotrčala do dveh stupov. Kak je blizu došla, od onoga slapa su se stupi rezdvojili i fletno zaprli i kobili repa malo odtrgli. Vezda mu je kobila rekla: „Da ti vidiš, ovo ti mi škodi, kaj si skorom opal.“ Onda bejži dok dobejži do vilinskih gradov. Vezda mu veli: „Ti náj se opiti ili pozabiti, da ne bi k meni došel.“ On je rekel, da dojde i odišel je gor. Oni su ga mam prijeli i gostili, i on je mam pital, da jeli mu dadu kčer. Oni su mu obečali, da dadu. Onda su se

gostili i jeli i pili, dok nastane kmica. I kad dojde večer, on veli, da mora iti van zarad sebe, da dojde vre nazaj. On je odišel van k buri kobili — a nji su donesli sto centov sena. — Skril se je kobili vu rep. A ovi su ga iskali i nisu ga mogli najti; ali ipak su ga skorom našli k zorji, ali je kokot zapopeval, pa onda su mu ne mogli nikaj. Došel je posle vnuter, i dali su mu pák jest i piti i pitali su ga, da gde je bil. On je odgovoril: „Pod plotom sem spal, sem opal i onda sem mam zaspal.“ I kobili su dali sto centov sena in nekuliko drvenjek zobi. I tak su se gostili celi den do večera. Onda je opet išel van i pák kobili vu grive. Ovi su ga pák iskali celu noč, ali su ga ni mogli najti, nu več k zorji baba veštica je povedala, da je v grivaj. Onda bi ga bili skorom našli, ali kokoti su zapopevali i nisu ga mogli več onda vubiti. A posle su v celem selu kokote poubili. On je opet išel v grad. Jesti i piti dali su mu, kaj je štel, i kobili po navadi sto centov sena i nekuliko drvenjek zobi, i rekli su mu: „Da večer ti ne buš nikam išel, mi ti pripravimo 'se, kaj ti bude treba.“ Kad je večer došel, zmirom su bili pri njem, ali ipak su se rezišli. On van, pa kobili. A ona kam če ž njim? Skrila ga je pod nogu v podkvu, kajti je imela veliku nogu. Onda oni opet iskat. A on je čez den zel dve jajce i kobila je do večera vu vratu zvalila, i malo su zrasli do večera. Kad su ga pák iskali, nisu ga mogli najti. Onda k zorji po babu vešticu. Ona je rekla, da je pod kopitom kobilnim. Oni su ga vre šteli van zeti, ali pevci su zapevali oni, koje je kobila vu vratu zvalila. Pa su mu ni mogli nikaj včiniti, pa su i one dva pevca zatukli. Vezda je rekel, da naj mu daju kčer, da bu vre odišel. Ali kralj je rekel, da mu ju ne da, zakaj je ni tam spal, gde mu je on pripravil postelju. On se spričaval, da je bil pijan, pa je išel van, pa je opal i onak zaspal. Ali kralj mu je ne štel veruvati. Vezda ga je molil, da dojde kči k njemu, da ju barem kušne. A predi ga je kobila navčila, gda dojde da ga kušne, samo ju naj prime i potegne na nju, da budu vujšli ž njum; i onda naj zeme kefu, čim se konji snažiju, česalo, čim se konji češeju, i steklo vode i naj dobro spravi k sebi. Nu kad mu je kralj dopustil, da ide kči njegova da ju kušne, stala je na strumenjek na njegovu nogu, i kako je stala da bude kušnula, a kobila bejži i čez vrata duknula, pa bejži

bejži. A kralj to vidil, pa po svojega konja pa za njimi. Ovi su več dalko bili. Na jen put veli kobila: „Ogledni se, jeli što ide za nami.“ Onda se on ogledne i veli: „Ide, samo da se za rep ne lovi.“ Kobila veli: „Hiti kefu.“ Hitil je kefu, i postala je za njimi šuma, da je ov komaj prek se vlekel: siromak ne mogel po trnju se vleči. A ovi su za toga dalko odišli. Kralj pák se je prevlekel i opet za njimi bejži bejži tak dugo, da je opet dostignuti štel. Kobila pak veli: „Ogledni se, jel ide što za nami.“ Ogledne se, vidi da je vre blizu, samo da se za rep ne lovi, pa veli: blizu je, samo da se za rep ne lovi. Kobila reče: „Hiti česalo.“ On hiti i postalo je veliko bregovje jedno do drugoga, pa bejži dalje, da su vre jeden komad veliki odišli, a kralj je komaj čez brege prejahal, pa opet za njimi, da je pák dostiči štel. Kobila veli njemu, da se ogledne, jeli gdo ide za njimi. On opet veli da ide, samo da se za rep ne lovi. Kobila reče: „Hiti steklo z vodum.“ On hiti, i postala je velika voda, da je kralj težko mogel prek dojti. A ovi su več dalko odjahali. Komaj je kralj izišel iz vode, pa onda opet za njimi bejži bejži, i štel je vre dostiči, a kobila je bila vre blizu stupov, i stupi su se od slapa odprli i kobila prebejžala, i pák su se zaprli, a kralj pa ni mogel iti dalje čez stupe i zakričal je glasno: „Zet, nejdi dalje, ja nemrem dalje; náj mi kčer odpeljati, da ji ne bi ja nikaj dal.“ Vezda hiti nekak prek stupov svoj pojas, ar ne je imel drugo ji dati neg onaj pojas. A onaj pojas bil je takov, da kajgod je štel, ono je zadobil. Onda se je kralj povrnul, a ovi su veseli ostali. On je buri kobili lepo zahvalil i išel mam dimo, kajti je pojasu rekel, da je mam postavi k njegovi kuči. I ondi su napravili velike gosti, kaj njim je bilo zadosti, i ja sem tam bil na gostih i gostil sem se.

Čudotvorni lokot.

Tak je bila jen put jedna žena, imela je jenoga sina. Ov sin je sebe i mater hranil; pasel je jednu kravu i bral je drva i v grad nosil na prodaj, i za ove peneze kruha kupuval da je mater i sebe hranil. Dogodi se, da je šibje na pijac nesel

i kruha kupil i išel dimo. Kak je dimo išel s kruhom, išel je čez šumu i dojde do pastirov i vidi, da jednoga peseka zatuči očeju, i veli: „Nájte tuči, im vam je nikaj to siromaško živinče krivo, dajte ga rajši meni.“ I veliju mu pastiri: „Kaj nam daš? daj nam ovoga kruha.“ I dal im je kruha i zel si je psa i nese ga dimo. Dojde dimo, pita ga mati: „Jeli si donesel kruha?“ — „Ne, neg peseka sem kupil za kruh.“ Ona pak veli: „S kim ga hranili budemo, da sami nemamo nikaj jesti?“ — „Nu, ja idem šibja brat i prodam i kupim kruha.“ On ide drugi put trešče brat i nabere i proda, pak kruha kupi i ide čez šumu, i vidi gde pastiri mujceka koleju i veli im: „Nájte to živinče tuči, im vam je ni nikaj krivo, rajši ga dajte meni.“ A oni mu veliju: „Kaj nam daš?“ On veli: „Kaj bi vam dal, da nikaj nemam?“ Pastiri veliju: „Ovoga hleba kruha.“ I on im dá i nese si mačkicu dimo. Stara opet željno čeka kruha. Gda je dimo došel, veli mu mati: „Jeli mi neseš kruha?“ — „Ne, ovo sem mačka kupil za kruh.“ Stara je pak rekla: „Nemaš sam kaj jesti a ne još maček.“ On pak veli: „Im bu i to na hasen; nu ja pák idem šibja brat i prodam i kupim kruha.“ On ide trejti put, nabere i proda i kupi kruha i ide dimo. Ide čez šumu i vidi pastire, da kaču tučeju i veli: „Nájte tuči tu kaču, im vam je ni nikaj kriva, zakaj bi ju tukli?“ I za nju je prosil, kajti se mu je smilila, bila je lepo pisana, pa mu se je dopala. Onda veliju pastiri: „Kaj nam daš, kaj ju ne zatučemo?“ A on veli: „Ov hlebec kruha.“ On im dá i daju mu kaču. Ide on s kačum dimo i veli mu kača: „Ti mene hrani, kad ja zrasem, onda me dimo nesel budeš.“ Gda je dimo donesel, veli mu mati: „Kaj si niti ve donesel kruha? zakaj si to donesel?“ A on veli: „Im bu i to na hasen.“ Onda pak ide četrti put brat šibja i nabere pa proda i kupi četiri hlebe kruha i donese dimo. Onda se najeju 'si, i pes i mujcek i kača, i mati i on. On ovu živinu hrani. Zrase kača velika; vezda nese nju dimo. Ona njemu veli: „Čuješ ti, mati moja bude tebi davala zlato i srebro, ali náj nikaj zejti, neg naj ti dá on lokot, koj ti za vrati visi. Kad buš kaj god štel, samo pokuči po lokotu, mam bu došlo dvanajst inošov, koji te budu pitali: Kaj zapovedate? Ti samo reči, kaj bi rad i mam budeš imel.“ Kad ju je donesel, pitaju ga njeni stareši, da kaj oče zato, kaj je čer donesel

dimo. On veli po navuku: „Nikaj drugo neg on lokot, koj za vrati visi.“ A oni su mu rekli: „A, moj sinek, to ti mi ne moremo dati, i kaj si buš s tem lokotom pomogel? mi ti damo rajši vnogo penez, kuliko buš mogel nesti.“ On pak veli: „A nečem ja vaše peneze, samo mi dajte lokota.“ Kad su ne dugo šteli mu dati, štel je oditi. Ali su videli, da prez plače ne sme oditi, dali su mu lokot. Vezda taki, kad ga je dobil i kad je malo dalje odišel od hiže, pokuči na ovem lokotu i taki su došli vun dvanajst inošov i pitali: „Kaj zapovedate?“ — „Niš drugo, da me postavite ov čas dimo.“ I taki je stal pred svojum kolibum, i kad ga mati videla, veselila se je: „O moj sinek, došel si dimo, kak sem ja težko živela, da te ni bilo domaj.“ — „No, mučete, mama; vezda bumo bolje živeli neg smo do vezda; ja sem vam donesel takvu stvar, kaj budemo mi lehko živeli.“ Onda on stiha pokuči po lokotu, dvanajst inošov doleti: „Kaj zapovedate?“ — „Za me, za mater, za peseka i mujceka jesti i piti.“ I to je bilo. To se je starici dopalo, i još je bolje ljubila sina.

Vezda mu pade v glavu, da bi se rad ženil, pa veli materi: „Mama, pete vi kralju našemu, da mi dá svoju čer za ženu.“ Mati ga špota: „Kaj to brbljaš?“ — „Nu, idite vi kralju, pak mu recete.“ Starica ni se vufala mam iti, onda negda teda ide i reče kralju, da nje sin bi rad njegovu čer. Kralj nji veli: „Dobro, ako mi to napravi, kaj mu ja zapovem: ako on ove brege ’se rezmeče do zutra jutra tak, kak z očim videl budem, da naj lepša šenica rasla bude, da budem ja ž nje zutra kolače jel, onda dobro; i ako to ne bude, on glavu zgubi.“ Ona ide dimo plačuč: „Moj sin, zlo si ščinil, kralj ti je rekel, ti bi moral ove brege ’se rezmetati do zutra jutra tak, kak kralj z očim videl bude, da naj lepša šenica rasla bude, i da kralj ž nje zutra kolače jesti oče, i ako to ne bude, ti glavu zgubiš.“ — „Nu, mama, ako je samo tak rekel, onda bude moja.“ — „Je, moj sinek, kako bi to moguče bilo? to ti nemreš ščiniti.“ — „Mučete, mama, mi idemo spat, budete videli, ali bude zutra ’se gotovo ali ni.“ I navečerali su se i mati je odišla spat. Onda on pokuči po lokotu, mam skoči van dvanajst inošov: „Kaj zapovedate?“ — „Ja očem, da ovi bregi rezmetani budu tak dalko, kak kralj z očim videl bude, i naj lepša šenica rasti mora.“ I to je ’se bilo. V jutro

ide starica s kolačom kralju. Kralj se stane i vidi da doista je napravljeno, a starica čeka s kolačom. Kralj dojde van i ona mu veli: „Dobro jutro, ja sem donesla.“ Vezda kralj veli: „Dobro, to je načinil; vezda reči ti njemu, da mora ’se šume do zutra skrčiti, kak bu on z okom videti mogel, i naj lepše gorice moraju biti, i da on grozdje zobati i mošt piti zutra oče; i ako ne ščini, onda glavu zgubi.“ Ona opet odide plačuč dimo i sinu pove, kaj god je nji kralj rekel. A on se samo nasmeje, pak veli: „Nu dobro, samo idite spat, budete videli, ali bude zutra ’se gotovo ali ni.“ Kad su se navečerali, odišla je starica spat, on pak pokuči po lokotu i dojdu dvanajst van inošov: „Kaj zapovedate?“ — „Ja zapovedam, da ove šume do zutra izkrčene budu, i naj lepše grozdje roditi mora.“ I to je ’se bilo. V jutro kralj se stane i vidi, da je doista zvršeno. I starica je njega vre dočekala z grozdjom i moštom. Kralj je rekel: „Nu dobro, reci ti sinu, da naj još jednu stvar napravi, da onda dobi čer: ako bude on imel tuliko marhe i takov grad kak ja, onda bu dobil čer, ako pak ni, onda zgubi glavu“. Starica opet ide dimo i njemu veli, kaj je kralj rekel. Vezda on pokuči po lokotu i mam skočiju dvanajst inošov van: „Kaj zapovedate?“ On veli, da do zutra mora lepši grad postati, kak ga je kralj gda videl, i da več marhe imeti mora kak kralj, i da mora bolta biti od njegovoga grada do kraljovoga, i da mora postati lepi vrt i v njem ’sake vrste drevja i ’se fele vtic, koje bi pevale nutra. I to se dogodi. V jutro dá si zapreči naj lepši’ šest konj i ide po čer, da idu na zdavanje. Vezda veli kralj, da budu gosti pet let. I zdali su se i gosti su bile. ’Sakomu bilo je slobodno dojti. Vre tri leta su bile gosti, kralju je vre premanjkalo bilo. Onda on veli: „Vezda bum ja gostil tri leta.“ Dojde i morski kralj vu gosti, a dopala se mu kraljova či, koju je ov zel. Onda na njega pazi, kak je to, nigdo ne kuha a navek je jesti dosti. Jeden put vidi, kak on po lokotu ruži i mam je postalo, kaj je štel. Kad su išli spat, morski kralj vkradne ov lokot i pokuči po njem, doletiju dvanajst inošov: „Kaj zapovedate?“ — „Da ja i ov grad i ova žena na črno morje postavimo se.“ I to je bilo. V jutro ova gospoda su se prestrašila, da su v prosti hiži ležala. A ov je mam znal, da je zgubil lokota. Vezda ide kralju i prosi ga, naj mater

zeme k sebi, da on ide svojega grada iskat. Dobro, on ide s pesekom i mujcekom iskat. Dojde blizu toga morja, i vidi svoj grad i veli: „Mujcek i pesek, vidište naš grad? a kak mi do njega 'demo?“ Dojdu do morja i sedeju si. On je bil truden i sede si i zaspi. Pesek i mujcek pak veliju: „Idemo mi po lokot.“ Pesek veli: „Ti ne znaš plavati, ti sedi se na me, ja te nesel budem.“ Idu i dojdu do zida. Onda veli pesek: „Ja pak ne znam po zidu plesti.“ Nu mujcek mu reče: „Ti se za me nekak primi.“ I tak dojdu na ganjk. Vezda veli: „Ostani ti, pes, vani, ja idem sam nuter.“ Morski kralj imel je takajše mujceka. Mačkica dojde do vrat i mrjavče: „Mijav.“ Onda veli morski kralj: „Pusti mačku nuter.“ Mačka je onda nuter išla i zela je tak lepo lokot, da je ni videl morski kralj, pak ide k vratom i mrjavče: „Mijav.“ Onda veli morski kralj: „Pusti mačku vun.“ Maček ide vun, pita ga pes: „Imaš?“ — „Imam, samo hodi.“ Oni idu prek zida pa vu morje; i kad bi vre blizu bili došli do gazde, onda se je štel pesek primititi, da je on donesel, pa veli mačku: „Daj meni lokota, ako mi ne daš, te vu morje hitim.“ I ovi su se jahali i opadne jim lokot v morje i riba ga pogutne, a maček zgrabi ribu pak veli: „Ako lokota ne daš, te zakoljem.“ Riba veli: „Náj me klati, dam ti lokot.“ I mam zriga lokota. I dojdu gazdi i tam deneju lokot. Kad se gazda stane, onda veli: „Kak dojdemo mi tam?“ A oni veliju: „Naš gazda, mi smo donesli lokota.“ — „A gde je?“ — „Ovde.“ Onda ga zeme i pokuči i dvanajst inošov skoči van: „Ka zapovedate?“ — „Ja zapovedam, da moj grad tam se postaviti ima, gde je i bil, i on kralj z mojum ženum.“ I to je postalo. Vezda dojde ov vu grad, i ona mam k njemu i skušuju se. A morskoga kralja je dal prepičiti na ražen vu sredinu morja. I tak je on nazaj dobil svoj grad i živel je srečno s svojum ženum, a ov morski kralj on bil je pogubljen.

Peter Breborič.

Bila je negda jedna cura jako lepa. K njoj su vnogi hodili za to da je bila krčma, i gledali su, jeli se bude njoj koji dopal. Ali ona nije štela za ljubav znati. Za to su se spominali,

kaj čedu ž njum načiniti. Jeden je rekel: „Očemo breborovo seme po hiži reztepsti, morti bu koje zrno okušala, drugač ne bude.“ Onda njoj posiplu zrnja breborovoga. Gda je v jutro hižu zmetala, vidi puno zrnja, i misleči kakovo je to zrnje, okuša jednoga, ne je se dopalo, zabaci ga. Ali ipak je namera izpunjena. Ona je zanosila dete, i gda je k porodu bilo, misli: „Kak je to? ne poznam mužkoga spola, a vendar jedno telo dve duše? kak budem povedala, čije bi bilo? od posle kak sem zrno breborovo okušala, spoznala sem nekaj neobčnijeg; naj bude, ja mu budem dala ime Peter Breborič.“ Gda je k porodu bila, porodi sina i baba odnesla ga na krst. Plebanuš nije drugo pital neg naj predi, čije je. Onda je vre znal, kak je došlo, pa ne je pital veliko za oca, samo kak mu bude ime. Baba odgovori: „Mati misli i veli, da nije od drugud zanosila, neg je okušala zrno od brebora, i onda je spoznala da je zanosila, pa onda naj bude Peter Breborič.“ Plebanuš ga je okrstil. Nu gda je malo vekši zrasel, hodil je na lov, tak da je dugo vremena živel on i mati od lova. Gda je jen put po šumi veliki hodil, nameri se na jednu kuču. Ova kuča imela je znutra osem sob i kuhnju. On misleči da je oštarija, štel je vina piti, ali gda je nuter došel, najde 'se pusto. Ide v jednu sobu, ide v drugu, ide v trejtu i tak na dalje, dok je 'se pregledal, 'seh osem sob i kuhnju. V osmi sobi najde vraga s tremi obruči nabitoga. Taki vrag njega prosi, da mu dade vodu piti, da bi ga oslobodil od ovih obručov i bi mogel nad ovum kučum gospodariti i ovum šumum, „pa nemrem da sem nabit.“ Lovec mu veli: „Ja ti nemrem, moram brzo iti,“ i odišel je k svojoj materi i veli njoj: „Ti, moja mati, znaš kaj? ja sem našel jedno mesto za nas prikladno; odi, idemo tam, ne bumo kvartira plačali, a ja budem ležeše mogel za hranu našu skrbeti, kajti je vnogo zverine, nigdo vu oni šumi ne lovi, nigdo je ne preganja neg jedini ja, ne znam kaj da je tuliko zverine vnutri; mislim da zato, ar jeden, koj je gazda, nemre nje preganjati,“ kajti on je ne štel povedati da je ono mesto, gde vrag 'lada. Za to su i drugi lovci znali, pa nisu šteli tam iti lovit, kajti su znali da je ono vraže mesto, gde on gospoduje. Materi se je dopalo i odišli su tam i lepo su živeli, kajti drva su imeli, kvartir su imeli prez plače i on je pak zverine nosil. Neg jedino, kaj bi im treba bilo, boga nisu

molili. Zato je i gospodin bog puščal je skušavati od vraga, i ona se je podala v to. Gda je jen put v lov odišel, mati njegova misli da kaj je to: „On je meni rekel vu 'se hiže slobodno iti, samo vu osmu tam naj nejdem, a ključa mi je dal?" I ona ide vnuter i vidi vraga, da je z obruči nabit. Vrag nju taki prosi da mu dade vodu, onu, kaj je na obloku na lišti. Njoj se je taki smilil i podá mu vodu, i kak je gutnul, mam je jeden obruč opal. Zamoli ju drugóč, da mu dá da gutne. I onda mu je drugi obruč opal. I trejtič ju moli, da mu dá vode da si još samo malo gutne. I opade mu trejti obruč i bil je čisto sloboden i počel ju je ljubiti i ona pak njega. Nato je došel sin dimo, pa ju je mam špotal i jako je srdit bil. Vrag je posle taki za njum hodil i rekel njoj: „Ti načini se da si bolestna, i mi očemo ga poslati, gde bu glavu zgubil, i mi bumo lepo živeli, itak je ovo 'se moje. Reci mu, da si jako bolestna, da ti ide ovom od hiže na desno i dojde tam, gde se dva kameni skup tučeju, kaj od njih voda teče." A ono su ne bili dva kameni, neg dva vraga. I on siromak posluhne i ide tam po tu vodu. On ide ide, i dojde do jedne kuče. On oče mim iti, a čuje ženskin glas da njega zove. On je posluhnul i ide nuter. A ova ženska bila je velika mlada Nedelja. Popita ga: „Kam si ti, moj človek, nameril svoj put?" On joj odgovori: „Mati mi je bolestna i rekla je, da bi išel tam po vodu, ako bi onu vodu okušala, da bi bila zdrava, i nameril sem se tam iti." „A, moj človek, ti si na zločest put se odpravil, ti ne buš dobil vodu prez tvoje glave, ti buš smrt podnesel tam. Nu, gda si nameril tam iti, idi, ja ti bum dala svojega konja i vuru. Ono su ti vragi, ni kameni. Ti, gda dojdeš tam, pazi, gda budu zaspali. Vu polnoči dve minute zaspiju. Ti pazi i čekaj. Gda budu legli, onda dukni, i zemi vodu i fletno na konja da, gda se oni prespiju, da budeš mogel sim k meni vujti; onda ti ne budu več nikaj mogli; pa pusti konja, on bude vre znal, kam bude išel, ti se samo drži a čuvaj vodu." Tak je i načinil. Gda je bilo dvanajst vur, onda je pristupil i fletno zel vodu i na konja pa bejži. Za dve minute su se vragi stali i bejži za njim. Skorom su ga dostigli, neg je vre vujšel s konjom k veliki Nedelji, i ondi su mu ne nikaj mogli. Ona mu veli: „Jesi li komaj vujšel?" On veli: „Jesem, samo da me ni vlovil

jeden.“ Vezda mu ona reče: „Ti si truden, lezi si malo, onda budeš išel dimo i nesel joj vodu.“ On je bil truden i posluhnul ju je, i sede se na postelju i posle je zaspal. Ona znajuči, da ni treba materi one vode, zela ju je i nalejala zdenčnu vodu. Posle gda se je prebudil, zeme vodu i nese materi. Ali i vezda je našel črnoga poleg postelje. Gda je mati samo na izlik kušala i posle opet rekla, da joj ne je dobro, rekla je, da naj ide opet po ono prase, kaj jedna prasica ga ima. I ovo ju je vrag predi navčil, veli: „Tam ti bu poginul.“ On je onda predi išel k Nedelji. Ona mu je pák dala svojega konja i vuru i rekla mu je, naj opet pazi na dvanajstu vuru, da i prasica s prasetom spava dve minute. Tak je i načinil, kak mu je rekla. Gda je bilo dvanajst vur, ide pa zeme prase, a prase zacvili a prasica dukne gori. Ali on ne je išel s konja, neg je s konja posegel i zgrabil za dlaku, dok ga je zdigel i na konju lepše poprijel. Konj je vre zato bejžal, ar je prase zacvililo. A prasica bejžala za njimi i ovi su bejžali, i skorom je prasica vlovila konja, neg je vre bejžal za meju velike Nedelje. Vezda je opet prespal, i Nedelja mu je premenila prase i svoje podela. Gda se je probudil, nese dimo i dá materi. Mati ga si spekla i jela, kajti je poznala, da ne je vraže, i vezda ne je joj bilo bolje. Pak joj vrag reče, da ga pošlje, gde se dvanajst dečki igraju z jednum jabukum. Veli mati: „Ako mi onu doneseš, onda bum sigurno zdrava.“ On se je najel i pák išel tam, a predi k sveti Nedelji. Sveta Nedelja mu veli: „To budeš ti težko dobil, ond ne je jeden ili dva, neg ih je dvanajst vragov.“ Dá mu opet kobilu i vuru i veli: „Gda budeš došel blizu, nejdi predi po nju, neg bude dvanajst vur, ar i oni spiju dve minute; i ovo ti je česalo, brus i kefa: gda te budu šteli dostiči, baci kefu, posle gda te budu pák šteli dostiči, baci česalo, i posle trejtič hiti brus i pazi samo da vujdeš, kajti drugač nisi nikak moguč vujti njim.“ Vezda gda su zaspali dvanajstu vuru v noči, zeme jabuku i bejži. Ovi su se za čas zbudili, pa za njim, ali on se je obziral i videl je, da ga očeju vloviti. Hiti kefu i postane za njim šuma velika, da su ne mogli se skorom prevleči čez nju. On je vre dalko odišel, i oni opet za njim bejži bejži. Pák su ga skorom imeli: ali on se je ogledal i videl je, da ga očeju vre vloviti. pak hiti česalo, i za njim postanedu veliki

bregi pak jarki tak, da su se opet komaj oslobodili ovi črni. A on je bil vre dalko. Oni pák za njim bejži bejži, i opet su ga skorom vlovili. On se ogleda i hiti brus, i za njim postane velika voda, a v vodi britve, i obrezali su se. Ipak ih je šest bejžalo prek. A ovih šest, koji su išli prek, nisu nikaj marali, samo da ga vloviju, i vre su se vesili konju za rep i konj je skorom opal, ali je itak vre na meju donesel i morali su odstupiti. Vezda on prestrašen dojde k veliki Nedelji. Ona mu pák dá stana, i jabuku mu premeni, 'da je spal, i raduvala se je, da je vujšel ovim črnim. Gda se prebudi, išel je k materi. Nedelja mu je dala konja da je jahal, kajti se je jako prestrašil, pa nij mogel iti. A gda je dojahal dimo, videli su ga da još jaše. Mam črni vrag reče: „Znaš kaj? gda ti dojde dimo, leži vu postelji i zemi jabuku, a ja ti namažem jeden poplun z jednum maščum, pa mu reci da te pokrije. On se onda prime na poplun, a ja ga presečem i scepamo ga, da ne bu nam vujšel, 'da je tam vujšel.“ Gda on dojde dimo, priveže konja vani, ide v hižu, vidi pák črnoga kre matere i prične ju špotati, pa joj dá jabuku. Vezda mu ona veli: „Znaš ti kaj? pokrij me da se ne rezhladim.“ On ju oče pokriti, prime za poplun i ni mogel z rukum nikam; štel je onda z nogum brenuti, i noga se mu je prijela. Onda zeme sablju i preseče ga vrag, i onda opet mati na drobne komade i zvežuje ga vu vreče i priveže ga vrag na rep konju velike Nedelje, i potira ga da bejži ž njim da ga reztepe. A konj ga je lepo nosil do Nedelje. Ona je lepo složila falačec za falačecom i poškropila je z onum vodum, a falačeci su se sklopili. Onda z onim prasetom se teknula i postalo je čisto dobro, samo da ne je živo bilo. Vezda se ga tekne z jabukum i postal je živ pa reče: „Ei, kak sem lepo spal.“ A Nedelja mu veli: „Nisi spal ni, neg te je zesekel vrag na falate, kaj ne znaš?“ On je mislil, da je ovo senjal, resrdil se je i jahal je dimo z golum sabljum. Domaj su se ga prestrašili, da kak je on došel nazaj. I gda je došel, našel je vraga i mater na postelji skup ležati. Mam preseče obodva i zeseče je na drobne komade, i privezal kobili na rep. I reztepel je konj 'se bejžečki falaček od falačeka. To je videla vrana i kavran, i vrana je zobala negda vraga i negda ženu, a kavran je zobal samo vraga, i zato je vrana bela i črna, a kavran samo

črn, zato da je samo vraga zobal. I koj mi ne veruje, naj ide glet, pa se osvedoči, da je istina, da je vrana črnobela, a kavran čisto črn.

Kuga.

Tak je bil jeden jako bogati kralj a nijednoga deteta nije imel. Sedemkrat se je oženil i 'sakum ženum sedem let živel ali prez ikakvoga ploda. Kak je jedna žena sedem let zvršila a bila je neplodna, dal ju je pogubiti. Na zadnje odluči da se ne bude ženil, ar njega ni jedna ženska nije štela za muža. Jedenkrat gda je po šumi lovil, zabludil je i našel jednu žensku. Ž njum je tri leta živel i tri čeri imel, nu 'se tri su s kozjemi nogami na svet došle. Gda su odrasle, njihova mati pove kralju, da je ona vrag pa znikne. A kralj gda to vidi, 'se tri čeri zapre vu vuzu, gde su dugo zaprte bile. Nu neki človek pri dvoru, misleči da su lepe, dobavi si nekak ključe od vuze i odpre im vrata. One su mam pobegle i pričele posud ljudi moriti. Ne dugo a kralj dobi glas, da mu kuga mori po 'sem kraljestvu. Taki pozove 'se naj vučeneše lekare, da mu oslobode puk, ali 'se je bilo zahman. Ljudi vumirali su dan na dan tak, da je na zadnje sam kralj ostal, i da se dovoljno kazni, prepade mu kraljestvo vu zemlju, i onde je vezda morje, gde je ov kralj kraljuval. Njegve tri čeri pak su išle v tri svete da tam moriju. Ar je pako pet svetov, zato ideju vu ona dva druga izmenee. Gda se enkrat dogodi, da se ove tri sestre slučajno zestaneju, onda budu se pobile i 'se tri poginule.

Gda je zadnjikrat bila kuga, bila je pri jedni baki na stanu, koja ni imela ni psov ni maček pri hiži, ar ovih se jako boji, samo ako nisu metlum ugaricum ali ožegom tučeni. Po tem dala se je, da ju je negdo drugi v drugo selo nesel, kaj se je tak dogodilo: Dojde jeden putnik jednu večer k ovi babi na stan. Kuga je vre 'se selo dobro poredila bila, odluči da putuje dalje, nu ne imela kolih da bi se vozila, pa zapove čoveku da ju nosi. Ov ju zeme na krkaču i odnese. Gda su malo išli, pita ga kuga da li mu je težka. On odgovori da ne. A kak reče, da ne, mam postane težeša. Ovak pitala ga je nekuliko put i 'saki put je težeša postala, da se vre micati ni

mogel. Kuga vidi da vre od trha nemre skorom hoditi, čiprem je odgovarjal da žmehka nije, ar drugač od straha ne smel govoriti, pa mu reče da si malo odpočine. Kak si je malo odehnul, opet se na njega navali i on ju ponaša. Nu pák ga je 'saki čas pitala je li je žmehka. On pak odgovarja, da nije, i pričnc 'se ležeša na tuliko postajati, da je vre mislil da nikoga ne nosi. Ve su došli v jedno selo. Kuga mu obeča da od njegove hiže nebu nišče hmrl za to, kaj ju je nosil. Malo po tem, kak su kugu izterali, dojde do jedne vode. Onda se je baš Sava rezlila pa neje mogla gaziti, pa prosi jednoga človeka, koji se je na čamcu vozil, da ju preveze, ne znajuči da ima on psa pod gunjom. Prijel ju je v čamec i prične veslati. Kad na sredu vode dojde, pes se prebudi, zagleda kugu i na nju nasrne. Kuga počne človeka prositi da ju oslobodi, ali zahman; pes ju je tak dugo klal i grabil, dok je ne vu vodu opala. Tak je komaj došla na drugi breg, grozeča da bu vre svoje rane osvetila, samo dok ji psi poerkaju. No hvala bogu, to skoro ne bu, ar je 'saki dan 'se više psov.

Vučica.

Bil je jeden zakleti melin, da v njem nigdo ne je mogel ostati, ar je v njega navek jedna vučica dohajala. Došel je jeden soldat jeden put v melin spavat. On naloži ogenj v hiži pa ide na náhiže, pa si zvrta jednu luknju svedrom, pa dole gleda v hižu. Dojde jedna vučica, išče po melinu, gde bi kaj god našla za jesti. Ne je nikaj našla, pa ide tam k ognju pa veli: „Koža dole, koža dole, koža dole!“ Ona se stepe i koža pade dole; ona prime kožu pa ju metne na klin, a iz ove vučice postane jedna cura. Ta cura ide k ognju i tam zaspi. A ov zide z náhižja, pa zeme kožu pa ju pribije na melinsko kolo čvrsto, pa dojde v melin pa zakriči nad njun pa reče: „Dobro jutro, devojka, kako je?“ A ona stane vikati: „Koža na me, koža na me, koža na me!“ A koža nemre dole, ar je pribita bila. Ovi dva zdaju se i imeli su dvoje dece. Gda je vre stareši sin doznal, da je njegva mati vučica, pa ji reče: „Ej mama mama! ja sem čul da ste vi vučica.“ A mati mu odgovori: „Kaj brbljaš, kak to moreš govoriti da sem ja vučica?“

Otec ovih dečkov išel je jeden put na polje orat, a njegov sin veli: „Jápa, idem i ja z vami.“ Otec veli: „Hodi.“ Kak su došli na polje, pita sin oca: „Japa, jeli je to istina da je naša mati vučica?“ Otec veli: „Je istina.“ „A gde je ta koža?“ pita sin oca. Otec veli: „Tam je na melinskem kolu.“ Kak je sin komaj došel dimo, reče odmah materi: „Mama mama! vi ste vučica, ja znam gde je vaša koža.“ Zapita ga mati: „Gde je moja koža?“ Veli on: „Tam na melinskem kolu.“ A mati mu veli: „Hvala ti, sinek, da si me odkupil.“ Pa je odišla da ji nigda ni glasa ne je bilo.

(Z Mezimuří.)

Milutin.

Tak imel je jeden človek dvoje decé, jednoga dečeka i jedno puco. Ov človek pak štel je, da mu bodo deca prepovedala 'sako jutro ono, kaj bodo sejala. Doista, puca 'sako jutro pove svojo sejo, kaj je sejala, a deček pak ne, kajti bil je straho povedati, kajti je sejal 'sako noč, kaj se mu je i dogodilo, da je sejal da je zatokel jednoga kralja, i da je jednoga grofa čer zel za ženo, i v onom kraljevstvu za kralja postal, gde je zatokel kralja. Ve tak resrjeni otec mislil si je, da zakaj on svojo sejo ne poveda, kajti se je bojal; i izpeljal ga je vun kre pota jednoga, i počel ga je toči da je milostivno plakal. Mim se je peljal jeden grof i čul, kak se dete plače. Zapovedal je inašu, naj ide k tomu človeku i naj mu reče, da ga ne toče, neg kuliko mu dá za jega, da si ga on odpelja. Človek mu je odgovoril, da si ga samo odpelja spred oči jegovih. On si ga je mam odpeljal i podal grofu, a grof si ga je odpeljal dimo. Do vezda je bil domaj. A ov grof takaj imel je jedno čer. Ova se je jako zaljubila vu ovoga dečeka. Pri ovom grofu bila je takaj takva navada, da so deca morala povedati, kaj so sejala. Ali ov ni štel odkriti svojo sejo grofu, kaj je sejal, a sejal je ono isto, kaj i pri ocu svojem. Ve se je grof resrdil i dal je na vrtu zezidati jedno lukjo, gde bode ov noter hičen, i tak ga zazidati, da nikod ne bode mu moči

;esti dati, niti da zrak ne bo mogel do jega dojti. A čer jegva, koji bilo je jako žal za jega, je išla k zidarom i obečala je jedno keso penez, samo naj tak zazidajo, da bode mogla dati jemu po noči jesti. To zidari včinili so za dobre peneze. Ve bil je sedem let notri, niti je mogel sedeti niti ležati.

Ve dojde čas, da je grofu jeden drugi kralj poslal jedno batino, i ako on jemu ne pove, od koje strani se ova batina odpira, da bode na jega z vojskom navalil. Ve ova puca došla je po noči i donesla mu jesti i rekla: „Vezda ja tebi zadji pot sem donesla jesti, kajti je jeden kralj poslal nam jedno batino, i moj otec mora je odpreti, ako jo ne odpre, da bode na nas z vojskom navalil. Mi moramo pod čistim vedrom poginoti, ti pak vu ti zidini.“ Ov odgovori, naj se nikaj ne plaši, „neg idi i lezi si, i fletno gori skoči i reci ocu: Dragi moj japa, ja sem za nas dobro srečo sejala. On bode pak pital: Kaj? Ti mu odgovori: Ja sem sejala, da ti bodem povedala, da bodeš odprl batino, samo nalej jeden čeber vode i deni batino noter, batina bode se obrnola z onom stranom gori, 'de se odpira.“ I tak se je dogodilo. Otec je to včinil i zapečatil batino na oni strani i poslal kralju. Kralj pak odpisal je jemu: „Ti doista si to napravil, ali ne s tvojom bedastom glavom; neg ti imaš jednoga pri hiži, za kojega ti ne znaš, on je tebi to včinil.“ Onda je grofu pák odpisal i rekel: „Ja bodem tebi poslal tri kóje jednake, i ti meni moraš povedati, koj je kuliko let star.“ A 'si so jednaki bili. Jeden je imel jedno leto, drugi dve a trejti tri. Ve pak je ova puca nesla jesti, tâ jemu i rekla: „Ve ti zadji pot nosim, ti boš moral tu vumreti, a mi pod čistim vedrom, kajti nam je poslal kralj tri jednake kóje, a mi moramo povedati, kuliko je koji star.“ On ji odgovori, da naj ide ležat i naj pove, da je ovak sejala, da on mora tri kupce zobi pripraviti od trejo let, i naj postavi kóje k te zobi, i oni bodo sami išli 'saki k svojemu kupu: koj se star jedno leto, on bo išel k jednoletni zobi, drugi kój k drugi a trejti k trejti. Ve to je jemu ona povedala. I tak se je dogodilo, kak je ona jemu povedala. Pak je kralju odpisal a kralj jemu: „Doista, to si ti včinil, ali ne s tvojom bedastom glavom, neg imaš ti drugoga, koji to tebi včini, za kojega ti ne znaš. Neg još jedno ti bodem poslal: ja ti pošljem on dan ob oni vuri, kad boš ti pri obedu, jednoga bozdovana, koj važe tri cente, on

bode tebi iz tvoji' zob žlico odbil, ti meni moraš jega nazaj tak hititi, kak sem ga ja tebi.“ Doista, to se je i pripetilo. Doleti bozdovan i zbije jemu žlico z rok, i mam v pivnico je odletel i tak se je notri zasekel, da niti dvajsti soldatov ne so ga mogli genoti, ne bi ga tak mogli hititi. Ve grof je izebral i pozval 'se ljudi, ali ni jeden je ne mogel to včiniti. Ve opet je ona nosila jesti i povedala mu: „Ti dva pot oslobodil si nas, ali doista trejti pot nas ne boš mogel, a ti boš moral ve tu poginoti, a mi pak 'si pod čistim vedrom.“ On je pak pital, da kaj je to za jeden posel. Onda ona jemu je povedala 'se, on pak odgovori: „Da idi ti dimo i lezi si, pak se stani i reci da si sejala, da to drugi nišče ne bo napravil kak ja, to ti velim; neg to ti grof ne bo veruval, neg si bode mislil, da ti si dva pot dobro sejala, da morebiti ti bode i ve istina.“ I to se je tak pripetilo. Dá grof jega van izkopati. Videl je, kak je slabi i rekel je: „Ja sem jakši kak on, pak ga ja nemrem hititi, pa kak bi ga on hitil.“ Ov pak veli: „Idi ti k jednomu kralju, on ti ima devet sto krav, i 'se ima na pismu, 'da se je koja skotila. Kupi ti meni jedno telico, koja ne bo niti stareša niti mlajša od devet let, i kuliko god ti bode rekel za jo dati, ti daj. Ako pak bodeš méje jeden krajcer dal, tak bodem dva centa ležeši.“ Doista, on ide tâ i pita jeli ima takvo telico. Kralj odgovori, da ima. Onda pital je da kaj košta. Kralj je odgovoril: „Devet jezér srebra.“ On je dal i dopelja dimo i dá jo mam zaklati. Ov pak je rekel, da on sam mora biti tri mesece v hiži, tak da nišče k jemu ne sme dojti. Ve dobil je mam dva funta govedine, ali on ne jel meso neg samo juho. To je tak trpelo tri mesece. Ve je sokač grofu povedal, da on neče meso jesti, da se bode pomogel. Onda sam grof ide k jemu v hižo i pita ga, da zakaj neče meso jesti. On pak odgovori, da mu naj donese jesti. Ve on prijel je zdelo i hitil gori po steni i rekel je grofu: „Vidiš, meso je doli opalo a juha se prijela za steno; tak isto i juha se mene drži, a meso ide pak z mene doli.“ Onda je išel glet toga bozdovana. Vre ga je mogel zgibati. Pák je išel tri mesece jest. Onda ga vre mogel z levom rokom na dve sto klaftrov vu visino hititi. Išče je išel jest tri mesece. Ve je vre bil jako jaki, pa je rekel grofu, da naj slobodno piše kralju, da on i on dan ono i ono vuro bode došel bozdovan i jemu pri obedu žlico iz zob otrgel.

Doista, tak je i bilo. Hitil je on jega sto dvajsti i pet vur do drugoga kraljestva. Ve je kralj videl, da je i to napravil. Onda mu je pisal: „Da doista, napravil si ti to 'se, kaj sem ti rekel, ali ne s tvojom bedastom glavom, neg to ti je on včinil, kojega si ti v zid dal zazidati. Neg ti meni moraš jega sim poslati, da ga bodem ja videl." Ali on je štel jega zaklati. Ve ov grof ne bi bil rad odpustil, ali je ipak moral. „Neg znaš ti kaj, grof? daj ti 'se svoje ljude sim dozovi, i mi bodemo zbirali, kuliko ih bodemo naj več mogli onakve, koji bodo meni spodobni." Tak ih je bilo samo takvi' devet, on je bil deseti. Ve je rekel, da 'sem naj dá jednake oprave zešiti, tak da niti naj méje ne bode poznati jedne od druge, da bi bila rezlična, i 'sem jednake kóje, onda ja idem tâ. Tak se je i dogodilo. Onda su išli te deset ljudi. Prvo pak neg so došli do grada, rekel je: „Doista, vi ne znate, po kaj mi idemo tâ; mi idemo za vumreti; neg to vam velim, da se nájte nikaj bojati. Ov kralj vam bode komenderal, kad mi dojdemo noter: Milutin, (tak se je zval ov deček) odjaši! Onda morate 'si odjahati, ne kaj bi koj zamudil, 'si jednako i na jeden pot. Onda bode pák rekel: Milutin, hodi v hižo! 'si noter v hižo. Milutin, zapri vrata! 'si zapirat. Milutin, sedi za stol! 'si na jen pot. Milutin, idi spat! 'si na jen pot spat." Tak je i bilo. Ve je kralj nikak ne mogel ga poznati, a klati ne vupal, neg je rekel svojemu inašu, da se naj skrije pod postelju i naj posluša, koj bu naj modreše govoril, da mu naj znameje napravi. Tak je i bilo. Ve 'si ležejo i počeli so se spomijati, da kaj bode s toga. Milutin pak je rekel: „Doista, do ve on mene ne je poznal, neg on bode za malo mene poznal, i bode za menom jahal i bode nas dostigel; ali nikaj ne zato, vi si samo pokleknite i molite boga; pak gledite dobro, ako bodem ja prvo plamen iz zob puščal, onda sami sebe koljite; ako pak bode on prvo puščal, onda se nikaj ne bojte, i to vam znamenuje, da se bode človečje meso v krvi človečji kuhalo." Ov pod posteljom čul je toga govora i odrezal je jemu jeden falat na peti čižme. Ve jutro je došlo, i rekel je Milutin, da 'se naj dobro pogledajo na opravo, morebiti bi bila kakva znamejka na čiji opravi. Ali iznenada opazi, 'de prav jemu je bila peta odrezana, i rekel je: „Dajti 'si čižme, da i vam odrežem peto, 'sakomu tak kak i ja imam." Ve išel je kralj zvat: „Milutin,

hodi k zajtreku!“ i ’si na jen pot so išli. I vidi kralj, da so si imeli jednako znameje, pak je ne znal, kojega bi klal. Onda je zašpotal inaša. Ve veli kralj: „Milutin, idi dimo!“ i ’si na jen put so išli dimo. Ali za malo spoznal je kralj Milutina po kóju, kajti je imel kója od ovoga grofa, i dostigel je jega. Ovi so mam poklekli, kak im je prvo rekel, a on se je počel naj prvo na kóju boriti, a nikaj ne bilo. Onda odsedejo obodva s kója, te so se onak borili, jeden proti drugomu tak je skočil, da se je pod jimi zemlja stresla. Tak borijo se jen čas strahovito. Ali na jen pot opazijo, gde kralj plamen spustil je iz zob i onda potli Milutin. Onda kralj samoga ogja je pljuval iz zob vu Milutina i Milutin je ogja pljuval. Ve tak strašno borili su se ovi dva, ali iznenada dobil ga je Milutin i hitil kralja i odsekel mu glavo i nesel grofu dimo. Ve je bilo celo veselje, i ovoga istoga kralja, kojega je vubil, zel si je čer za ženo, i tam je bilo veliko goščeje. To je kraj.

ILLYRSKO-SLOVENSKÉ.

Vila prijatlica in mesci prijatli.

Neka hudobna ženska primoží s svojim revnim možem malo deklico z imenom Maríca. Potle ji Bog dá še eno pravo hčer, ktero ljubi in gojí več ko oko svoje. Pastorke pa, ki je bila dete dobro in prelepo, kar ne more s krajem očesa viditi; zato jo preganja, muči in morí, da bi jo poprej skončala; meče ji nar slabeje ostanke jedí in še te kakor psu; celó kačjega repa, ako bi ga bila imela, bi ji ga bila dala jesti; in namesto na posteljico, jo pošilja v neko staro korito spat.

Ko pisana mati vidi, da je deklica pri vsem tem dobra in poterpežljiva, in da lepši rase ko njena hči, si misli in misli, kako bi našla uzrok sirotico spoditi od hiše, ter si eno izmisli.

Nekega dne pošlje ona svojo hčer in pastorko volno prat; hčeri dá bele volne, pastorki pa černe, ter ji ostro zažuga: „Ako mi ti te černe volne tako belo ne opereš, kakor jo bo moja hči, ne pridi mi več domú, sicer te bom iztepla od hiše.“ Ubožica pastorka milo plače, prosí in govorí, da ji tega

ni mogoče storiti. Al vse je bilo zastonj. Ker vidi, da ni milosti, operti volno in gre plakaje za polsestro. Ko pridete na vodo, razpertite svoje bremena in začenjate prati; kar se jima neko lepo belo dekle od nekod pridruži in ju pozdravi: „Dobra sreča, prijatlici! jeli vama treba pomoči?“ Mačohina hči posmehovaje reče: „Meni ni treba pomoči, moja volna bo koj bela; ali tukajle naše pastorke ne bo tako koj.“ Na to stopi uno tuje dekle k žalostni Marici rekoč: „Daj! bove vidile, ako se bo dala ta volna oprati belo?“ Obé počnete zdaj žiklati in prati, in hipoma se beli černa volna, kakor mladi sneg. Ko operete, spet una bela prijatlica nekamo zgine. Mačoha vidši to belo volno, se čudi in jezí, da nima uzroka preganjati pastorke.

Nekoliko časa za tem pride huda zima in sneg. Hudobna mačoha že zmirom misli, kako bi nesrečno pastorko zatiravala; sedaj zapové ji: „Vzemi košeč in spravi se v goro, ondi mi naberi zrelih jagodic za novo leto; ako mi jih ne prineseš, ti je bolje, da ostaneš na gori.“ Sirotica Marica milo plače, prosi in govorí: „Kak bom reva jez sedaj v ostri zimi dobila zrelih jagodic?“ Al vse zastonj, — mora vzeti košeč in iti.

Ko hodi vsa objokana po gori, sreča dvanajst junakov, ktere pozdravlja lepo. Oni prejmejo pozdrav prijazno ter jo vprašajo: „Kamo gaziš, mlada ljuba! po tem snegu tako zaplakana?“ Ona jim lepo pové vse. Junaci ji rečejo: „Mi ti bomo pomagali, ako nam uneš povedati, kteri mesec celega leta je nar bolji?“ Marica reče na to: „Vsi so dobri, al mesec sušec je nar bolji, ker nam prinaša nar več upanja.“ Oni zadovoljni z odgovorom rečejo: „Pojdi le v to pervo žlebice (dolino) na prisolnce, ondi dobiš jagodic, kolikor te je volja.“ In res prinese mačohi za novo leto poln košeč nar lepših jagodic, in pové, da pokazali so jih ji junaci, ki jih je srečala na gori.

Nekoliko dní kasneje, ko je odjenjala zima, govorí mati svoji hčeri: „Pojdi tudi v goro po jagodic, morda najdeš one junake, da ti dajo kakšno srečo, ker so že naši umazani pastorki se skazali tako čudno dobrotljivi.“ Hči se ošabno obleče, vzame košeč, in skaklja vesela v goro. Pridši tamo, sreča res onih dvanajst junakov, kterim napuhnjeno reče: „Pokažite mi kadi rasejo jagodice, kakor ste pokazali naši pastorki.“ Junaci rečejo: „Dobro, ako uganeš, kteri mesec celega leta je

nar bolji?“ Ona hitro odgovorí: „Vsi so hudi, mesec sušec pa je nar huji.“ Ali na te besede se vsa gora hipoma naoblači, in vse nevremena vdarijo na njo, da je komaj prisopla živa domú. Ti junaci so bili dvanajsteri mesci.

Med tem se dobrota in lepota psovane pastorke razglasi daleč po deželi, in nek pošten, bogat in mlad gospod sporočí njeni mačohi, da bo ta in ta dan s svojo žlahto prišel pastorko za ženo snubit. Mačoha, zavistna tej siroti, ji ne zine ne besedice od tega, ampak misli svojo hčer v to srečo podtisniti.

Kadar pride napovedani večer, stira brezvestna mačoha svojo pastorko zgodaj v korito spat, potle očisti hišo, napravi večerjo, našopiri svojo hčer, kolikor jo nar več more, ter jo posadí s pletilom v rokah za mizo. Na to se pripeljejo snubači, mačoha jih prijazno sprime, popelje v hišo in jim govorí: „Tukaj le je moja mila pastorka.“ Ali kaj pomaga! ker so v tej hiši imeli petelina, ki počne na vès glas in brez prestanka peti: „Kukurikú, lepa Marica v koritú! — kukurikú, lepa Marica v koritú! itd.“ Ko snubači razaberejo in razumejo petelinovo petje, velijo, naj se jim prava pastorka pripelje iz korita; in ko jo ogledajo, se ne morejo dosto načuditi njeni lepoti in ljubeznjivosti, ter jo še tisti večer seboj peljejo, — hudobna mačoha in njena hčer pa ste ostale osramotene pred vsemi ljudmi. Marica pa je bila srečna s svojim možem in z vso svojo hišo do velike starosti in lahke smerti, ker ji je bila Vila prijatlica in vsi Mesci prijatli.

Mačoha in pastorka.

Bil je neki udovec, ki je imel dvoje otrok, sina in hčer. Oženi se na novo in z ženo priženi tudi hčer. Ta žena je svoje dete čez vse rada imela, primožena otroka pa je sovražila in mučila, kakor je mogla. Nezadnje reče možu: „Poslušaj me, mož, jez tvojih otrok ne morem več gledati, spravi ju od hiše, če ne, ne bova več kruha skupej jedla.“ Mož jo tolaži in miri: „Ne terjaj tega, žena! kam hočem ž njima?“ „Kamor koli hočeš,“ odgovorí žena; „pelji ju v planino, pa ju tam pusti, delata naj kar hočeta.“

Nazadnje vendar pregovorí moža; reče ji, da bo jutro v

planino odpeljal otroka in ju tam pustil. Vse to pa je slišala njegova hči in jokaje pové bratu, ki je bil mlajši od nje: „Ljubi brat! jutro naju hočejo oče v planino peljati in tam pustiti; pa veš kaj storíva? napolniva čepe s pepélom in na poti bova gredé za sabo po malem potrésala; kadar zmanjka meni, boš počel ti; tako bova potlej iz planine lahko našla pot do doma.“

Zjutraj se siroti doli splazite in napolnite čepe s pepélom; potem ju oče pokliče in oba gresta z njim. Gredé tako po dolgem potu sta za sabo posipala po malem pepéla. Ko ju oče pripelje v sredo gojzda, jima reče: „Posedita tu nekoliko; jez bom berž tukaj.“ Otroka se vsedeta, oče pa se ukrade od nju in gré domú.

Ko otroka en čas čakata, začne ju glad nadlegovati, bliža se tudi noč; tedaj se ona verneta domú, gredé po poti s pepélom potreseni. Pridši do hiše, ne gresta precej notri, temuč se stisneta k steni pod okno in poslušata, kaj se v hiši dela in govori.

Mož in žena sta bila ravno pri večerji. Žena pravi po večerji: „Da bi bila naša dva otroka tukaj, dali bi jima te le skorje za večerjo.“

Pri tej priči otroka vikneta skoz okno: „Glejte, tukaj sva, mamica!“ in hitro skočita v hišo. Ko ju prašajo, kako sta došla nazaj, sin pové po pravici, da sta si pot s pepélom potresala in tako došla.

Ko se otroka po večerji spat vležeta, žena zopet začne naganjati moža, da naj ju jutro berž odpelje od hiše. Reče mu, da jima hoče pepél skriti. Otroka tudi to slišita in ko zjutraj vstaneta in pepéla ne najdeta, si čepe napolnita z mekinjami, in ko ju oče v planino pelje, po poti mekinje trosita. Oče dalječ v gojzd ž njima pridši naloži germado in zakuri, uzame bučo in se dela, kakor bi hotel po vode iti. Reče jima, da naj sedita tukaj, ker se bo kmalo vernil. Tako se jima ukrade in gré domú, otroka pa sama ostaneta v gojzdu.

Dolgo sta tú sedela in čakala očeta; ker pa vidita, da ga le ni in ker se mračiti začne, se napravita proti domu. Gredoča tako nekoliko časa po mekinah, naenkrat opazita, da mekinj več ni; pojedle so jih neke živali. Otroka to viditi začneta jokati in se verneta k ognju. Zdaj od nekod pridejo neki

judje in ko zagledajo ogenj, stopijo k otrokama in ju prašajo, kaj tukaj delata in če imata še koga pri sebi.

Otroka jim povesta vse kako in kaj, in judje jima svetujejo, da naj gresta ž njimi, kjer se jima bo dobro godilo. Otrokoma je to po volji in gresta z judi. Ti ju peljejo v svojo hišo. Doma judje niso imeli druzega, kakor samo mater; pridši tedaj domú, zaprejo fanta in mu dajo živeža, da se redí, deklico pa izročé materi, da ji streže in služi.

Ko se je fantič že dobro obredil, se nekega dné judje napravljajo na neko delo in od doma gredé ukažejo materi, da jim fanta speče, da ga bodo pojedli, ko domú pridejo. Deklica več časa tukaj bivši se je že naučila nekaj judovskega jezika in je razumela, kar so judje materi zapovedali. Gré tedaj k bratu in mu reče: „Slišiš! ko so danes judje nekam šli, so zapovedali materi, da naj te speče; pa midva glejva, da babo v peč potisneva.“

Popoldne baba zakuri peč in pripelje fantiča, da bi ga noter porinila; reče mu, da naj se vsede na lopato. Na to reče deklica: „Mati, on je še mlad in slab, in ne vé, kako se to storiti mora; sedite najpopred vi, da on vidi.“ Baba je berž pripravljena in sede na lopato; ona dva pa jo zgrabita in v peč porineta, da se peče.

Potem otroka pobegneta iz hiše in tečeta dalej. Prideta do neke vode. Tukaj je bil most. Berž skočita čez-nj in na uni strani se skrijeta v gojzd. Ko judje zvečer domú pridejo, kličejo mater, naj jim prinese jést, pa v hiši ni nikjer nobenega, le pečenka jim udari v nos. Ko pečenko iz peči izlečejo, spoznajo svojo mater, in se hitro odpravijo otroka lovit. Ko pridejo do tiste vode, se vlije ploha z oblakov in voda odnese most; ne morejo tedaj čez in se vernejo domú.

Otroka pa sta tavala semtertje po gojzdu in naposled prideta do nekega studenca; pri temu studencu najdeta ženo in jo nagovorita: „Pomagaj Bog!“ Napijeta se vode in se vsedeta, da se opočijeta. Zdaj reče žena deklici: „Hčerka, čaj, da ti glavo položim v naročje, da mi enmalo poiščeš. Deklica odgovori: „Le mati!“ Tako žena položí glavo deklici v naročje, pa jo praša, od kod sta oba. Jokaje ji deklica pové vse, kaj in kako, in nezadnje ji reče: „Mati, kako vam vendar glava lepo diší!“ Zdaj žena vstane, pogleda jokajočo deklico

in ji reče: „Kodar hodila, bodi srečna; kadar jokala, biser bi ti padel iz oči namesto solz, in kadar govorila, roža bi ti zlata iz ust izrastla.“ Potem žena otrokama povė, kod bota prišla na pravo pot; ona dva odideta, žena pa ostane pri studencu. Otroka najdeta pravo pot in gresta domú.

Ko deklica zagleda mačoho in očeta, začne jokati; mačoha viditi, da ji mesto solz biseri iz očí padajo, razpne roke in jo začne objemati in poljubovati rekoč: „Blagor mi, da si došla! pa kje si tako dolgo bila?“ Deklica zdaj začne govoriti, al glej! iz ust ji priraste zlata roža. Zdaj se mačoha še bolj začudi in jo vpraša: „Pa kje si dobila tak blagoslov?“ Deklica ji povė, kako je v gojzdu tukaj in tukaj našla pri studencu ženo, ktera jo je blagoslovila. Mačoha vpraša: „Ali je ta žena še tam, da tudi jez pošljem svojo hčer k njej, da jo obdaruje tako obilo.“ Deklica ji reče, da je žena ostala še tam. Zdaj začne mačoha prigovarjati svoji hčeri, naj gré tje, — ona pa se ustavlja in noče; nazadnje jo mati vendar izprosi in hči gré k ženi pri studencu.

Pridši k studencu, mesto da bi jo nagovorila: „Pomagaj Bog!“ ne reče nič, temuč sama pri sebi misli: „Glej tukaj tisto baburo, ubil jo Bog!“ Potem se napije vode in se vsede k studencu, kakor so ji veleli. Žena koj stopi k njej in ji reče: „Čaj, da ti položim glavo v naročje, da mi enmalo poiščeš.“ Ona ji odgovorí: „No le! Bog vé, kakšno bučo imaš.“ Sedaj začne jokati in tožiti: „Gotovo bi ne bila prišla sem, če bi me ne bila moja mati zapodila.“ Žena jo pogleda in ji reče: „Naj ti kervave solze iz oči leté, kadar boš jokala, in kadar govoriš, naj se ti jezik zavéra in jecljaj, da te ljudje ne bodo mogli poslušati!“ Potem se dekle verne domú k svoji materi. Mati jo že čaka in razpne roke pred njo, — al kadar hči začne govoriti, se ji jezik mede in jeclja, da se mati prestraši, kaj da ji je. Zdaj dekle začne jokati in tožiti: „Vi ste mi krivi“ — pa glej! kervave ji solze tekó po obrazu.

V tem času glas od uboge deklice pastorke pride do cara, car pošlje po njo in jo vzame za ženo svojega sina; ona pa vzame s sabo tudi svojega brata in živela sta prav srečno.

Druga deklica pa s svojo materjo in očetom ostane v revščini.

Ribčev sin.

Enkrat je bil na Dunaji neki gospod. Je imel ribča, de mu je ribe lovil. Ta gospod je pripravljal veliko pojedinjo, in zapové svojimu ribču, de mora v treh dneh tri cente rib naloviti. Ribič gre pervi dan zjutraj zgodaj ribe lovit. Pa ni mogel nobene dobiti. Drugi dan gre spet zjutraj prav zgodaj. Hodi okoli vode, pa zopet nobene ne vjame. Pride tretji dan. Ribič gre ribe lovit, in hodi do poldneta, pa ni mogel nobene zasačiti. Opoldne se je napravil, de bi bil šel pri kraji vode domu, in se je deržal prav kislo. Kar se po vodi pripelje pisana barka. V barki sedi gospod v zeleno oblečen. Ta popraša ribča rekoč: „Mož! kaj ste tako žalostni tukaj pri vodi?“ Ribič pravi: „Kako ne bom žalosten? moj gospod mi je zapovedal, de mu moram ob treh dneh tri cente rib naloviti; danas pa je že poslednji dan, pa še nisim nobene dobil.“ Zdaj reče gospod: „Obljubi mi to, kar ne veš, de imaš, ino jih bodeš še danas zadosti nalovil.“ Ribič si misli: „Kar ne vem, de imam, bom lahko pogrešal, če mu tudi obljubim.“ In šé gospod zraven pristavi: „Te bom čakal dvajset let. Ob dvajsetih letih mi boš še le mogel obljubljeno odrajtati.“ „Sim dovoljen“, pravi ribič, verže mreže in vzdigne polne rib. Jih verže v drugo, pa je bilo ravno tako. Jih verže še enkrat. Mu pravi gospod: „Le pošlji domu, de naj pridejo z vozam in štirimi konji po nje.“ So prišli s štirimi konji. So rib naložili, de so jih s štirimi konji komaj peljali. Preden pa grejo domu, gospod še ribča popraša: „Ali pa ti veš, kaj de si meni obljubil?“ Ribič pravi: „Gospod! jez tega ne vem. Kar ne vem, de imam, sim ti obljubil, naj že bode, kar hoče.“ Na to se posmeja gospod, in reče: „Ti ne veš, de je noseča tvoja žena. Ta ti bo sinka rodila, in tega si meni obljubil. Kadar preteče dvajset let, mi ga moraš pripeljati ravno tukej le sem.“ Zdaj pelje ribič ribe domu. Od ene strani je vesel, od druge pa silno pobit. Ko jih pripelje domu, začne gospod godernjati rekoč: „Ti si prav cepec. Zakaj si mi hodil legat, de ne moreš nobene dobiti? zdaj si mi jih pa toliko privlekel, de skorej ne vem, kam bi z njimi.“ Ribič se izgovarja, ino razlaga gospodu to celo prigodbo od konca do konca. In potlej gospoda popraša: „Sam Bog vé, kakošna bo zdaj, ker sim tako lisasto storil, de sim

mu svojiga sina obljubil." Gospod pravi: „O kaj to. Dvajset let, to je še dolgo. Do tistiga časa se bo morebiti še vse drugač zabernilo."

Primeri se. Ribčevka res porodi fantiča. Ta se redi prav lepo. De pa le majhno odrase, ga dajo v šolo. V šoli se je tako dobro učil, de je bil šestnajst let star že zadosti izučen, de bi ga bili za mašnika žegnali. Pa sta rekla oče in mati: „Za mašnika ni, ker je obljubljen. Dajmo ga rajši še štiri leta v černo šolo." Ko se pa černe šole izuči, pride zopet na Dunaj, on vse ve naprej, kako se mu bode godilo, ino nazaj, kako se mu je že godilo. Torej reče svojimu očetu: „Oče! zdaj je že čas, de greva." Oče: „Kam de greva?" Sin: „Kamor ste me obljubili." Oče: „Kdo te je kam obljubil?" Sin: „No ali ne veste, komu ste me obljubili še pred dvajsetimi leti? kje pojdeva k tisti vodi, kamor ste ta čas hodili ribe lovit." Očeta je zdaj močno zaskerbelo. Sin pa pravi: „Nikar se ne bojte. Le urno pruštof čez ramo, pa hajde za mano. Tode storiti jo morate, kakor vas bodem podučil. Če me ubogate, se vam in meni ne bode nič hudiga zgodilo." Po poti je očeta tako le učil: „Kadar prideva k tisti vodi, se bo pripeljala ravno tista pisana barka, kakor ta čas, kadar ste ribe lovili. V nji bo sedel gospod v zeleno oblečen, kterimu ste vi mene obljubili. Ta gospod bo porinil barko k kraju na plitvo vodo. Jez bom z eno nogo stopil na njo, z eno bodem pa stal na suhim. Tačas recite: Sin! jez te zročim Bogu očetu in sinu in svetimu duhu. Ti trije naj bodo zmiraj pri tebi. Kadar boste izrekli te svete besede, jo bom pa jez puhnil na barko." — Vse se zgodi ravno tako, kakor je sin očetu po poti pravil in ga učil. Pisana barka priplava po vodi. V nji je gospod v zeleno oblečen. Sin stopi z eno nogo na barko, z eno stoji pa na suhim. Oče ga izroči Bogu očetu in sinu in svetimu duhu. Sin puhne na barko. Gospod jo odrine. Kar se na enkrat vse potopi, barko, gospod ino sin. Oče se grozno prestraši ino zavpije na ves glas: „Jezus Marija! moj sin se je v pekel pogreznil!" Potem krevsa domu prav žalosten.

Sin jo pa prileti skoz vodo v mesto, ki se mu pravi Perdonkorten. V tem mestu je bilo vse ljudstvo zavdano. Je hodil in hodil po mestu, pa nikjer ni bilo nobeniga človeka. Lakota se ga poloti, pa ni mogel nič jesti dobiti. Kar mu

pride na misel, de bi šel ribe lovit. Gre za vodo; jih nalovi, zakuri, jih speče, de se naje. Po tem gre v senco. Se vleže ino zaspi. Se mu koj zasanja, de pojdi čez noč v grajšinsko hišo. Se vsedi za mizo. Prižgi na vsaki kraj sebe eno svečo in čakaj. — Je storil, kar se mu je sanjalo. Ura odbije polnoči, kar se na enkrat hišne vrata same od sebe odprejo do kraja. V hišo sa privali debela kača. Gre gori proti mladenču, ino ga prosi: „Kušni ti mene.“ On pa jo zaroti in reče: „Satan! poberi se proč od mene. Ti nimaš do mene nobene moči.“ Šla je kača nazaj skoz duri. Na to se dan naredi. Mladeneč jo zopet hodi in hodi po mestu. Vidi kočije naprežene semtertje; človeka pa ni nikjer bilo nobeniga. Opoldne gre zopet k vodi rib nalovit. Ko se naje, gre v senco. Se vleže in hitro zaspi. Pa se mu berž zasanja, de le prav bi bilo, ko bi bil kačo kušnil. Se zbudi ino si misli: „Drevi pojdem spet, ino jo bodem kušnil, če pride.“ Šel je res zopet ravno v tisto hišo. Se vsede k mizi. Prižge dve sveči, in čaka. Ura vdari dvanajst. Vrata se odprejo. Skoz nje se privali še veliko veliko veči kača, ktera je imela dve glavi. Gre gori po hiši proti njemu, ino ga zopet prosi: „Kušni ti mene.“ Njega groza obide, ker je bila veliko strašnejši kot una poprejšnjo noč. Torej jo spet zaroti: „Satan! poberi se proč od mene. Ti nimaš do mene nobene moči.“ Kača se zopet pobere iz hiše. Potlej se dan naredi. On gre spet v mesto. Nalovi rib, de se naje. Ko se naje, gre v senco. Se vleže ino zaspi. Pa se mu zopet berž zasanja: Ti bi bil vender storil le prav, ko bi bil kačo kušnil. Se zbudi. Pravi: „Drevi jo bodem pa kušnil, če se mi še strašnejši prikaže.“ Zvečer gre res v ravno tisto hišo. Se vsede za mizo. Prižge dve sveči, in čaka. Kadar ura na turn dvanajst odžvenka, se vrata odprejo. Strašna kača se noter priplazi. Tri glavi je imela, in pa še veči kot prednji večer. Piše prot njemu. Se mu začne po kolenih spenjati in ga prositi: „Kušni ti mene.“ Na to se k nji pritisne, ino jo kušne.

Kadar ja kušne, postane iz kače deklica lepa, kolikor le ženska lepa biti zamore. Kača je bila zavdana hči tistiga gradnika. Na to kuševanje je bila rešena vsa grajšina in celo mesto. Torej prideta v hišo berž oče in mati rešene hčere. Ga sprimeta s takim veseljem, de je bilo kaj. Oče mu pravi: „Prijatel! jez ti dam svoje kraljestvo in svojo hčer, če ti dopade.“

On pa pravi: „Počajmo mervo, de se enmalo spoznava.“ Na to napravijo veliko večerjo. Se navečerjajo ino se spravijo pozno spat. Zjutraj vstanejo. Se mladeneč in deklica gresta po mestu sprehajat. Celo mesto se ga je veselilo, ino je s perstam nanj kazalo rekoč: „To je naš odrešenik!“

Zdaj ja bil mladeneč z vsim dovoljen. Le to ga je še žalostilo, ker si je mislil: Meni se tukaj tolikanj dobro godi, moj oče na Dunaji pa misli, de sim se jez v peklensko brezdno pogreznil. Ko bi jez mogel le enkrat še priti na Dunaj do svojiga očeta, de bi mu povedal, kako de se meni godi, po tem bi bil pa popolno dovoljen. Na to mu reče tista deklica: „Jez imam tako reč, de bi ti lahko prišel do svojiga očeta, ako bi ti le gotovo še prišel nazaj.“ Pravi: „Saj veš, de bom prišel. Saj se mi ni še nikjer tako dobro godilo kot tukaj.“ Zdaj se zgovorita, de ga bode čakala sedem let, če ga popred ne bode nazaj. Deklica mu poda neki perstan in reče: „Na tale perstan, poglej skoz njega, ino si misli, de bi bil rad na Dunaji pri svojim očetu, in tam se boš znajdil. Kadar bodeš pa tel nazaj do mene priti, poglej spet skozi ta perstan ino si zmisli, de bi bil rad pri meni, in se boš znajdel tukaj pri meni. Pokazati ga pa nikomur ne smeš, de obenj ne prideš. Če ga zgubiš, bodeš težko već kdaj prišel do nas.“ Mladeneč pogleda skoz perstan, si zmisli, de bi bil rad na Dunaji pri svojim očetu, in pùh je bil tam. Oče in mati sta bila silno silno vesela, de sta še enkrat zdraviga vidila. Ga vse sprašujeta kako in kaj. On pa jima je pravil, kako je skoz vodo v zavdano mesto priletel, ino kako se mu je potlej godilo. Cela hiša je od veselja poskakovala slišati, kako je bil srečen. Posebno vesela je bila mati ino je zmir le po perstih hodila. Potlej ga pelje oče k svojimu gospodu, kterimu je še zmiraj ribe lovil. Spet tam se ga je cela hiša silno obveselila. Ta gospod je pa imel tudi dve hčeri. Berž mu pravi: „Ostani pri nas. Jez ti čem dati kos svojiga kraljestva in eno hčer, če ti dopade.“ On pa si misli: „Mene čaka tamkej celo in veči kraljestvo od tega. Ženska je una tudi lepši kot ta.“ Vender pravi sam pri sebi: „Kaj pa je, če ostanem tukaj kak dan. Saj bom še lahko prišel nazaj preden bo čas potekel. Sedem let ne mine tak hitro.“

Primeri se, de gre nekiga dne s tema hčerama na spre-

hod. Po poti jima revež le perstan pokaže, ino pove, kako de je spet v ta kraj prišel. One ste si mislile: „Šembrejte ko bi mu mogle ta perstan vzeti, potlej bode pa rad pri nama ostal.“ Grejo še en malo naprej, kar reče ena: „Vsedimo se en malo tukaj le v senco.“ Se vsedejo tje na trato pod neko drevo. Sedijo prav malo časa. Kar mu reče ena: „Čuj čuj ti, kaj pa imaš v laseh?“ On: „Jez ne vem, de bi kaj imel.“ Ona: „Imaš imaš nekaj. Kaži sem glavo.“ Zdaj mu začne po glavi gledati in grebati, de se mu je zadremalo. Druga to viditi, mu hitro v mavho seže, in mu vzame perstan iz nje. Vstanejo ino se grejo sprehajat naprej. Hodijo in hodijo po polji, kar pošlata za mavho, in zve, de ni perstana več. Pravi: „Perstan sim zgubil. Kaj bo pa zdaj.“ Pravite: „Pojdimo nazaj. Ga bomo iskali. Morebiti ga najdemo.“ Grejo nazaj do tistiga mesta, kjer so sedeli. Ste mu ga skerbno pomagale iskati. Tode zastonj so ga iskali, ker ga je una že v mavhi imela.

Po tem je ostal še pet let pri ti hiši. Kadar peto leto preteče, pravi: „To ni nič. Če bom jez zmiram le tukej, ne bom nikoli prišel v Perdonkorten. Zdaj moram iti. Preden bo dve leti, bom mende že prišel do tje.“ Na enkrat ga noč vzame. Šel je po hosti, kjer ni bilo nobene žive duše. Zagleda v drugim hribu luč. Pravi: „Tje moram iti. Tam so že kojè ljudje.“ Pride tje. Ni bilo druziga doma kot neko ženšče. Poprosi, če bi me hotli čez noč imeti. Ženska mu pravi: „Jez bi te rada čez noč imela, pa ti ne svetujem tukaj ostajati. Moji trije bratje so vsi trije tatje. Po noči bojo domu prišarili, in bi te kmalo ubili.“ Pravi: „Nič se ne boj. Le prinesi mi poljič vina, de ga bom pil, ino jih čakal tukej pri mizi.“ Po noči prirojijo trije bratje domu. On sedi v hiši za mizo, ino se z vinam verdeva. Ga prašajo: „Kdo si ti?“ Jim odgovori: „Jez sam ne vem, kdo de sim. Sim revež, ki se semtertje po svetu prehajam, koder se morem.“ Pravijo: „Kakošniga si pa vender rodu?“ Pravi: „Jez tudi tega ne vem. Vse skozi se klatim po svetu. Nikjer nisim doma.“ Pravijo: „Kako ti je ime? kako se pišeš?“ On pa je černo šolo študiral, torej je vedel, kako de se pišejo, in de so eniga brata zgubili. Je povedal tedaj njih primik ino zgubljeniga brata ime. Pravijo: „Ti si gotovo naš lastni brat, kteriga smo že pred večimi leti zgubili.“ Pravi: „To je lahko, de sim.“ Ga prašajo: „Ali se

hočeš našiga dela lotiti?“ Pravi: „Zakaj pa ne, če je vaše delo pošteno ino se lahko od njega živi?“ Pravijo: „Od našiga rokodela se prav lahko živi. Pri nas nikoli nič ne delamo, pa imamo zmiraj dosti jesti in dosti piti.“ Jih pobara: „Kaj ste danas dobili?“ Mu odgovorijo: „Danas smo toliko dobili, de še nobenkrat ne toliko. Smo dobili čevlje: kdor jih obuje, preleti pol ure dve sto mil deleč. Smo dobili plajš: kdor ga ogerne, ga nobeden ne vidi. Smo dobili klobuk: kdor ga pokrije, ino ga verže pred saboj, se mu hribi odprejo, de gre za njim, kodar hoče.“ On: „Ali je pa to res?“ Oni: „Res je.“ On: „Hencej pomerimo meni to obleko. Bomo vidili, kako bi se meni prilegla.“ Obuje čevlje, ogerne plajš, pokrije klobuk, in stopi enmalo od njih. Jih praša: „Ali me res ne vidite?“ Pravijo: „Nobeden te ne vidi.“ Tačas jo pa skoči, de se je zemlja potresla. Uni so jeli hlastati za njim, kakor po temi, pa jim je všel, ker ga nobeden ni vidil.

On pa je letel tje, kjer je Sonce s svojim izhodam. Mislil si je: Sonce po vsih deželah obsije, bo tudi vedlo za pot v Perdonkorten. Kadar pride do Sonca, praša služabnika: „Ali je gospod Sonce doma ali ne?“ Služabnik: „Ni ga. Je šlo na deželo sijat. Drevi bo pa že domu prišlo. Ga moraš počakati, če hočeš z njim govoriti. Tode povem ti, de, kadar bo prišlo domu, bo taka vročina, de se boš scverl kakor ocvirek, če se nikamor neskriješ.“ Popotnik: „Če je tako, se bom pa v perst zadelal. Kadar Sonce pride domu, me pridi pa poklicat.“ — Gre in se res globoko v perst zadela. Kadar Sonce pride domu in se sleče, ga gre služabnik klicat, in pravi: „Zdaj pa le. Gospod Sonce je že doma.“ Un vstane in gre k Soncu. Kadar pride v hišo, ga Sonce popraša: „Kaj boš povedal?“ Pravi: „Za pot v mesto Perdonkorten sim vas prišel prašat. Vi vse dežele obsijete, gotovo tudi za to pot veste.“ Sonce: „Jez za to pot ne vem. To mora biti neki med hribi v ozki dolini, kamor jez nikdar ne zajdem. Luna bolj po vsih luknjah obsije, moraš iti tje, kjer je Luna s svojim izhodam.“

Gre, skoči, ino je bil na enkrat tamkej, kjer je Luna s svojim izhodam. Je spet ni bilo doma. Praša hišno: „Kam je šla gospa Luna, de je ni doma. Hišna: „Je šla sijat na deželo. Zjutraj bo že prišla domu.“ On: „Jo bom pa počakal.“ Hišna: „Je ni varno čakati. Kadar bo domu priberlela,

se bode taki mraz naredil, de se boš poterdil kot cofelj.“ On: „Se bom pa v pepel zadelal. Kadar bo prišla domu, me pridi pa klicat.“ — Proti jutro Luna res primrazi domu. Un se je tresel v pepelu, pa se vender ni poterdil. Kadar se luna spravi, ga gre hišna klicat in pravi.: „Zdaj pa le pojdi. Luna je že doma.“ Un vstane iz pepela, se enmalo otrese, in gre k Luni. Kadar stopi v hišo, ga Luna pobara: „Kaj bi rad? kaj boš povedal?“ Ta pravi: „Nič hudiga, gospa Luna, nič hudiga. Za pot v mesto Perdonkorten sim vas prišel prašat. Vi vse luknje obsijete, gotovo tudi veste, kod se tje gre.“ Luna: „Jez tega ne vem To mora biti med takimi hribi, de jez nikoli tje ne zajdem. Če hočeš to zvediti, moraš iti tje, kjer je Veter s svojim izhodam. On po vsih preduhih preleti, ti bo torej tudi gotovo vedel pot tje pokazati.“

Pa kar je bil tam. Veter je bil ravno doma. Ga poprаša: „Gospod Veter! ali veste, kod se gre v mesto Perdonkorten?“ Veter: Kaj bi tega ne vedel. Saj grem zjutraj ob treh tje. Tam se je kraljeva hči omožila, jim grem na ženitnino pihat, de jim ne bode prevroče. Pa bom šel skoz take preduhe in tako pečovje. de ne vem, če bodeš ti mogel za mano ali ne.“ Popotnik: „Gospod Veter! nič se ne bojte. Mene nobena skala ne obderži. Jez imam tak klobuk, če ga veržem, se zemlja odpre in grem za njim, koder hočem.“ Veter: „No tako pa le pojdiva.“ Gresta ob treh. Prideta k strašnim skalovju. Veter zatuli in se spusti po luknji skoz strašno skalovje. Un pa ni mogel za njim. Torej zgrabi klobuk, ga treši v skalovje. Skalovje se odpre. Veter dere naprej, on pa jo briše za njim.

Ko je bila zjutraj ura pol petih, sta jo že primahala v mesto Perdonkorten. Veter je šel na ženitnino pihat, de jim ni bilo prevroče. Ta gre pa v cerkev. Se vsede v pruko in čaka svatov. Ob enajstih se muzika zasliši, in pedeset parov svatov pride v cerkev. Eden je bil lepši napravljen kot drugi. Gospod kaplan jim gre mačevat. Po maši začne poroko brati. Un je sedel v pruki, pa ga nobeden ni vidil, ker je imel tisti plajš ogernjen. Kar se stegne iz pruke in lopsne kaplanu po bukvah, de so zaropotale na tla. Kaplan pravi: „Vajdu eden mora imeti tak greh nad saboj, de nista vredna prejeti tega zakramenta. Zdaj začne nevesta dopovedovati, kako je enkrat

nekdo prišel, de jih je rešil. S tistim sva se zastopila, de ga bodem 7 let čakala i. t. d. Kaplan: „Koliko časa je pa že preteklo?“ Ona: „Pet let in pol.“ Kaplan: „No vidiš, ravno to je uzrok, de se ne da poročati. Zdaj vidva morata še poldrugo leto počakati. Če uniga ta čas ne bo, potlej se smeta vzeti.“ Kaplan jo še pobara: „Kteriga bi ti rajši imela, tega ali uniga?“ Ona: „Uniga bi rajši imela, ako bi prišel. Pa se vem, de ga nikoli več ne bom vidila.“

Temu, ki je poslušal, so te besede dopadle. Zdaj grejo iz cerkve domu. Ta, ki je po bukvah lopsal, je šel tudi med svati po poti, pa ga nobeden ne vidil, ker je imel tisti plajš ogernjen. Njenimu očetu se je to sitno zdelo, de bi bil svate koj tako domu zaganjal. Torej jim da nekoliko bokalov vina. Svati pijejo vino, un pa po hiši gori in doli hodi, pa ga nobeden ne vidi. Kadar se že vsi svati domu poberejo, dene svoj plajš s sebe, ga obesi na kljuko, in ga spoznajo, de je njih odrešenik. Lepa deklica ga sreča na sredi hiše. Se mu okoli vrata oklene in pravi: „Glej! ravno danas bi se bila z drugim ženinam zaročila, ako bi me prav Bog obvarval ne bil.“

Na to so berž s tim ženinam ohcet naredili. Grejo k poroki. Poroka srečno mine. Grejo nazaj domu. Jim napravijo prav zalo ženitnino. So imeli vsiga dosti, dosti piti, dosti jesti. — So tudi še meni dali iz rešeta vina piti, iz glaža kruha jesti, pa z loparjem eno po herbtu. Po tem sim pa stran šel.

Bela kača.

Nekdaj so se kače okolj Osojan tako silno pomnožile, da je jih sve gomezlalo. Hudo so kmete v tistej okolici nadlegovale. V jizbe, hrame, mlečne shrambe in postelje so jim lezle. Še pri mizi niso pokoja imeli, ker so jim gladne kače v skledo silile. Naj veči strah je jim pa grozno velika bela kača narejala, ki so jo večbart na Osoščici čerede napadati videli. Kmeti niso si vedeli pomagati; procesije so napravili, in na božje pote hodili, da bi bog to hudo kazen od njih odvernuti blagovolil. Pa tudi to ni hotlo pomagati.

Ko so vbogi ljudi v taki veliki stiski bili, in niso vedeli, kaj bi počeli, da bi se te nadloge znebili, pride neki den v

tisti kraj neznan mož, ki jim vse kače do ene pokončati obljubi, če mu le za gotovo povedati morejo, da velike bele kače vidili niso. — „Nismo je vidili nikolj,“ mu odgovorijo nekteri iz množice, ki je se krog tega čudnega moža zbrala.

Zdaj je dal okrog visoke smreke veliko germado napraviti, in ko je bil že na verh smreke zlezel, vkaže celo gromado od vsih krajov zasmoditi, in potem hitro v strano bežati. Že je od vsih krajev plamen proti visoki smreki švigal, kar vzeme tisti neznani mož kosteno piščalko iz svojega aržeta, in začne tako močno piskati, da je vsim po ušesih cinglalo. Hitro primatlja in pridere od vsih strani strašna sila kač, gadov ino modrasov k gromadi, in od neke čudne moči gnani vsi v ogenj poskačejo in tam poginejo. Na enkrat se pa zasliši še močnejši pisk iz Osoščice, da je vse pričijoče strah in groza spreletela. Mož na smreki to slišati, groze obledí: „Joj meni, ni mi več pomagila!“ tako on zavpije, „belo kačo sem slišal zažvižgati, zakaj ste me tako zvodili? Bodite pa saj tako vsmiljeni, in ne pozabite vsakega leta na te den za me siromakam vbogajme dajati.“

Komaj je vbožček te besede zrekel, se strašna kača z velikim hruščam kakor dereč potok čez stermo pečovje privali, in se v jezero prekucne, de pena kviško leti. Kmalo na uno stran jezera priplava, in vsa razljutena k goreči gromadi prilomasti, se kviško na smreko spne in revčeka v ogenj potisne. Strašno se kača v ognju premečuje in žvižga, pa silni ogenj jo kmalo premaga.

Tako je srepa kača, ki je čredam toljko škode delala, s celim gadjim zarodam poginula. Spet so mogli kmeti brez straha svoje posle opravljati, in pastirji na Osoščici brez skerbi svoje črede pasti. Hvaležni svojemu dobrotniku še den donešnji ne pozabijo obljube svojih prededov, in vsako leto na tisti den vbogim obilne darove delijo.

Vila.

Nekega toplega letnega dné gré krepek in lep Veprinšk mladeneč v goro Učko, ter najde pri stezi na trati zalo deklè, belo oblečeno, s pečo na solnci, in zagledavši lepoto nježnega

obraza se začudi. Nehoteč je buditi, odreže veliko vejo, in jo vtakne tiho v zemljo, da bi jej senco delala. Ona se na to prebudí, vidi postavljeno vejo, sebe v senci in pri sebi stoječega mladenča; ter ga popraša: „Ali si mi ti, mladeneč, to senco naredil?“ On odgovorí: „Sim, ker si mi se smilila, da te solnce prepeka.“ Ona mu govorí dalje: „Kaj češ za to dobroto?“ Mladeneč veselo rêče: „Daj mi se tvojega prelepega obraza nagledati in te za ženo vzeti.“ — „Dobro, jaz sim zadovoljna se za te omožiti“ — mu rêče ona — „ali vedi, jaz sim Vila; ti nesmeš nikdar mojega imena izgovoriti; ako rečéš moje ime „Vila“, te morem kar koj zapustiti.“ On obečavši da neče, jo pelje domú, pové svojim staršem vse, kar in kakor mu se je zgodilo, samo ne pové, da mu je nevesta „Vila.“ Ona jim se dopade, radi privolijo v ženitev. Na to se poročita. Živela sta nekoliko lét prav lepo in veselo, hišna sreča je v vsem in v vsakem prav dobro napredovala; porodi mu tudi eno hčerčico, lepo ko angeljčik.

Nekoliko lét za tem sliši mladi mož neko letno jutro prav zgodaj grometi; vstane, gré na okno, vidi, da se strašno nevreme pripravlja, ter govorí svoji ženi: „Žena! škoda in nesreča velika, da nismo pšenice poželi, vso bo nam toča pobila.“ Ona mu rêče: „Ne boj se ne, naše ne bo pobíla.“ To rekši vstane, gré pred duri, in ko pride nazaj, počnè strašno toča padati. Mož zdihovaje govorí: „Sim ti rekel, da bomo ob vso pšenico.“ Smehljaje mu na to rêče: „Pojdi v skedinj, boš vidil, da nam je ni pobila.“ Ko toča neha, gré mož rés v skedinj, in vidi ondi vso pšenico v snopji lepo složeno, in vèrnivši se zavpije ves začuden: „Ah, kar je Vila, Vila je!“ Al v tem hipu mu ona zgine, — mož ostane tužen in žalosten brez žene „Vile“ s svojo malo hčerčico.“

Mati Vila pa še zmirom dohaja nazaj, nebonemu kokor sami hčerčici vidoma; nastaja jo v vsih potrebah, kakor nar skerbnejši mati, dokler je ni zgojila do ženitvenih lét. Ko ta Vilina hči do te dobe pride, se omoží in je tako mati sedanje Polharske rodovíne. — Tako pravlica.

Vysvětlení slov.

K části písmem kyrilským.

(Zkráceniny: rus. = ruské; brus. = běloruské; mrus. = maloruské; jrus. = jihoruské; vrus. = velikoruské; str. = staroruské; ukr. = ukrajinské; blh. = bulharské; srb. = srbské; m. = místo; v. = viz.)

абаротъ ukr. m. оборотъ, obrat, opak.
абманомъ brus. m. обманомъ, lstí, podvodem (обманъ).
абмануць brus. m. обмануть, obelstiti.
або rus., neb.
абодранный ukr., obedraný, otrhaný.
абоихъ brus. m. обоихъ.
абрабѣу brus. m. обробѣлъ, zmalomyslněl, zmalátněl (обробѣть).
абратно brus. m. обратно, zpět, zpátky.
абхадить ukr., obchoditi, obejíti.
абшиць brus. m. обшить.
авет srb., strašidlo.
авлія srb., dvůr.
авось rus., snad.
аглянуцца brus. m. оглянуться, ohlédnouti se; аглядываецца m. оглядывается, ohlíží se.
агнѧ blh., beránek.
аграда ukr., ohrada.
адвѣчая brus. m. отвѣчае, odpovídá (отвѣчать).
аддать ukr., oddati, odvesti.
аддыхать ukr., oddechnouti, odpočinouti.
адёжа ukr., oděv.
адзинъ brus., адинъ ukr. m. одинъ, jeden.
адкрыць (листъ) brus., otevříti.
адначе brus., jednak, předce.
адно brus. m. одно, jedno; аднаму ukr., jednomu.
адправиу brus. m. одправилъ, odbyl od sebe (t. ženy své).
адъ str. peklo (řec. ᾅδης).
адъ brus. ukr. m. одъ; адъ разу, pojednou, najednou.
адъѣхау brus. m. одъѣхалъ, odjel.
адѣтый ukr., odětý, pokrytý oděvem.
аждаја srb., drak.
ажъ brus. ukr., tehdy, tehda, tu.
азавися ukr., ozvi se.
азъ str. blh., já.
айде. айд' m. хайде, хајде srb., pojď.
ако blh. srb., jest-li, jest-li že, když; ако и да blh., ač i snad.
аков srb., okov, vědro.
ала srb., drak.
ала blh., али srb., ale.
али rus., neb, anebo.
ама srb., ale, avšak.
аминь mrus., amen, konec.
амо, тамо амо srb., semo tamo.
анбаръ, амбаръ rus., sklad, zásoba.
андио srb., anděl.
апустить, апускать ukr., spustiti; апускайтя, spusťte.
апяць brus. m. опять, opět.
арати srb., pleniti.
аружія ukr., oruží, zbraň.
аршин srb., loket.
асталося brus., ostalo, zbylo.
астанавиуся brus., stanul, zůstal státi.
аташли ukr., odešli.
атецъ ukr. m. отецъ.
аткрыты brus., odkrytý, otevřený.
аткудава brus., odkud.
атсуда ukr., odtud.
атходить ukr. m. отходить, odcházeti, odejíti.
атъ ukr. m. одъ; атъ таго, od toho.
ау! ау! rus., ach, ach!
аукать rus., houkati.
ауца brus., ovce; авечки, ovčičky.
ацецъ brus. m. отецъ; ацну m. отцу; аццомъ ukr., otcem.
ачнувшись ukr., ocknuv se.

ашов srb., lopata.
бабишкелъ blh., babec, babizna.
бабуся jrus., бабушка rus., babička.
багато jrus., багата ukr., багацько mrus., hojně, mnoho.
байдуже jrus., nedbá.
байки баяць brus., pohádky povídati.
байракъ jrus., dolina.
бака srb., babička.
балакати mrus., rozmlouvati, hovořiti.
бальшую brus. m. большую, věčší.
баня rus., lázeň.
барада ukr. m. борода, brada; барадзѣ brus. m. бородѣ.
барана brus. m. борона, brána.
баранчикъ rus., beránek.
басурманскій rus., pohanský.
батина srb., hůl.
батько ukr., otec.
батюшка rus., tatíček.
батюшкинъ, на, но rus., otcův, ova, ovo.
баушка vrus. m. бабушка, babička.
бацати srb., házeti, metati; бацити, hoditi, mrštiti.
бацька brus. m. батька, tatíček; бацько, tatínku.
ба́чать ukr., бачить jrus., viděti, spatřiti; бачь, hle; бачите, hleďte, vizte; ба́чивъ, viděl.
баш srb., právě, přímo.
башмакъ rus., střevíc.
башмашникъ rus., švec.
башта srb. (tur.), zahrada.
баща blh., otec.
бегати srb., utíkati.
безвыходно rus., bez východu, kdo nevychází; neustále bývající.
безденежно brus., bez platu, zdarma.
безотлучно rus., neustále.
безпошлино brus., beze cla (пошлина clo, mýto).
безсмертнова vrus. m. безсмертнаго.
безцѣнъ blh., drahý, drahocenný.
безчастіе rus., neštěstí.
безчиновный rus., bez úřadu.
безъ да blh., ani ne- (něm. ohne zu-); безъ да знаю, nevěda.
бей vrus., bí, zabíjej (бить).
бео srb., bílý.
берегъ rus., břeh.
березка rus., břízka, malá bříza.
беремя rus., břímě, náruč.
беречь, берегу rus., stříci, pozor dávati.
беритъ mrus., берице brus. m. берите, berte, vezměte.
беспосличити srb., zaháleti.
бијаше srb., byl; v. бити.
био m. быо srb., byl.
бисеръ blh., perle.
бискати, биштем srb., hledati.
бити srb. m. быти.
бих m. бых.
биццa brus. ukr. m. биться.
біймесь jrus. m. бойтеся, bojte se.
біленький jrus., bělounký.
біє́жати, бјежати srb., utíkati; біє́ж', utíkej, honem.
благо srb., bohatství, peníze.
благодарить, благодарствовать rus., děkovati; благодарѫ (-рѭ) blh., děkuji, poděkuji; благодара Бога, brus. díky Bohu.
благополучно rus., blaženě, šťastně.
благословленье rus., dovolení.
благословлять rus., blahořečiti, žehnati; dopustiti, dovoliti; благословѫ blh., dobrořečím komu, žehnám koho; благословиться rus., rozloučiti se, odpuštění vzíti.
благословъ blh., požehnání.
благотворицъ brus., díky vzdávati.
блёкнуть rus., vadnouti, hynouti.
бли́жче jrus., blíže.
близнятки jrus., blíženci, dvojčata.
блоха rus., blecha.
блукати mrus., kmitati se.
блюдо rus., mísa.
бо rus., neb, protože.
бо mrus., bude.
бобыль rus., chalupník.
богатиший vrus., zámožný, bohatý.
богачъ rus., boháč.
богме srb., Bůh ví, v skutku.
богомілля jrus., místo milé Bohu, poutnické místo.
бодякъ mrus., bodlák.
боевый rus., bojovní, k boji náležitý.
божий blh., bohabojný, spravedlivý; божий часъ, kratičký čas, minutka.
божиться rus., zaříkati se, zaklínati se.
бойцэ brus., bojí se.
больный rus., nemocný.
большакъ rus., nejstarší.
больше rus., бôльшь mrus., lépe, více.
большій, большой rus., veliký; nejstarší.
болѣрьскый blh., bohatý.
боље srb., lépe; бољи, -ља, -ље, lepší.
боржѣй mrus., rychleji, spěšněji.
борзо rus., rychle.
бороночка rus., branka.
бороти ся mrus., zápasiti spolu, porážeti se.
борше mrus., lépe.

бохонятко mrus., bochánek.
бравац srb., vepř.
бранить rus., plísniti, hubovati.
брат srb., bratr; братецъ rus., bratříček; братцы ukr., bratři; браħа srb., bratři.
брацца ukr. m. браться.
бре srb. (mezislovce, jímž se něco poroučí, k. př. ајде бре! pojď).
бревенчатый rus., břevnový. z břeven neb trámů udělaný.
бреваре blh., ajaj (slovo podivu).
брез srb., bez.
брже srb., rychleji (compar. od брзо); брже болѣ. honem.
бризнути srb., počnouti, dáti se v něco.
бросить, бросать rus., hoditi; бросну brus. m. бросилъ, vhodil, uvrhl; броситься rus., vrhnouti se, vletěti.
брудъ brus., neřád, hmyz ošklivý.
бръзамъ blh., pospíchám, běžím.
бързъ blh., rychlý.
брызнути rus., vystříknouti.
брыкнуть rus., bouchnouti, svaliti se.
брѣзна blh., brázda.
брязкнути mrus., mrštiti, střiknouti.
бубликъ jrus., chlapeček (z něm. Bube).
бувъ mrus. m. былъ.
будан, -дна, -дно srb., bdělý, bdící.
будивокъ jrus., stavení, dům.
буднишный rus., všední.
будто бы rus., jako by.
будынки mrus., stavby, stavení hospodářská.
будя ukr., budí (будить).
булава rus., palice; булавка mrus., palička.
булатъ rus., ocel; булатный rus., ocelový.
булка rus., malá houska.
булъ, була, було jrus. m. былъ, лыла, было.
бумага rus., papír, list, psaní; бумажный. papírový.
бунар srb., studnice. studánka.
бурка rus., huňák (huňatý kůň).
буря rus., bouře.
бурянъ mrus., vysoká tráva stepí ruských.
бусати srb., bíti se v prsa.
бутнѫ blh., pobídnu.
буцѣмъ mrus., jakoby, na spůsob.
бъè jrus., tluče (бить).
бъчва blh., sud.
бы blh., bylo; био srb., byl; бысть str., byl, stal se.
бѣгѫ, бѣгамь blh., běžím, utíkám; бѣжь, v útěk.
бѣлага ukr. m. бѣлаго. bílého.
бѣлизна brus., bielizna pol., bílé prádlo.
бѣше blh., byl, a, o.
бяжить ukr. m. бѣжитъ.
бярецца ukr. m. беретъся, béře se, má se k něčemu.
бѫдѣте blh., buďte.
вада brus. ukr. m. вода; но ваду, pro vodu.
важити ся mrus., opovážiti se.
вала m. хвала srb., chvála, čest; dika.
валити srb., chybiti; валio, chybil.
вална ukr., vlna.
валшебница ukr., čarodějnice.
ваља srb., Bůh ví, zajisté; ваља да je srb., bez pochyby jest, musí býti.
ваљати srb., hoden býti, vskutku býti (lat. valere).
Ванюша rus., Vašíček.
вардѫ blh., pasu, hlídám, hledím; варди, hlídati.
ватра srb., oheň.
вашка srb., pes.
вашовъ ukr., vešel.
ваюець brus. m. воюетъ, bojuje.
вбиватьця jrus. m. убивать ся.
ввесть rus., uvesti, přivesti; ввелъ, uvedl.
ввесь jrus., celý.
ввішли jrus., vešli.
вдарить rus., udeřiti, mrštiti.
вдругъ rus., najednou, rychle, honem.
ведмежачій vrus. m медвѣжій, medvědí.
веднѫжь blh. m. въ еднѫжь, jednou, jedenkrát.
ведро brus., vědro, konev.
вез srb., vyšívání.
везати srb., vázati, vyšívati; везен, vyšívaný.
век srb., věk; smrt.
велим srb., pravím.
венчати srb., oddati, oddávati (ženichovi nevěstu).
вепар srb., vepř.
веревка rus., provaz, provázek.
Вернигара brus. m. Вернигора. Vratihora (vl. jm.).
Вернидубъ brus., Vratidub (vl. jm.).
вернуться rus., vrátiti se; вернецца brus. m. вервется, vrátí se.
верста rus., ruská míle.
вертати ся mrus., vrátiti se.

верховый rus., jezdecký.
верху str., nahoru.
весеље srb., veselí svatební; весе́лечко jrus., veselíčko.
весео srb., vesel; веселији, veselejší.
весьма rus., velmi.
ветчина rus., uzenina.
већ srb., již.
већма srb., více.
вече srb., večer.
вешт srb., obluda, příšera.
вещь blh., věc; вешши vrus. m. вещи, věci.
вже jrus., již.
взгадать rus., uhodnouti, představiti sobě.
вздумать rus., pomysliti; -ся rus., přijíti na mysl.
веземамь blh., beru, brávám; вземѫ, vezmu; вземи, vezmi; взема, vzíti.
взметаться rus., vyhoditi se, vymrštiti se.
взорать str., zorati.
взяти mrus., vzíti, nastati; взявъ m. взялъ; взявсь ukr. m. взалъ ся, odhodlal se; взялъ rus., sebral se, jal se (něco učiniti); взяться rus., zdělati se, změniti se.
видзиць brus. m. видитъ vidí; видех srb., viděl jsem.
видко mrus., patrno, zjevno; -було, bylo viděti; не- mrus., neviděti.
видно rus., patrně, zjevně.
видъ rus., pohled; srb., zrak.
видющій jrus., vidoucí, patrný, zjevný.
вижу rus., vidím (видѣть); вижь blh., viz, hleď (виджъ).
вийшовъ jrus. m. вышолъ.
викати srb., volati; викнѫ blh., zvolám; викамь, volám.
вили jrus., vidle.
вилились у матіръ jrus., zvedli se po matce, byli matce podobni.
випроводити jrus., vypraviti, vybyti, vyhnati.
випурхнуть jrus., vyletěti, prchnouti.
вирнѫ blh., zdvihnu.
висина srb., výše, vysokost.
висть vrus. m. вѣсть, pověst, zpráva.
виче srb., křičí (викати).
више srb., dále, již; више пута srb., několikkrát.
відки ти jrus., odkud jsi ty?
відьма jrus., vědma, čarodějnice.
візъ jrus., vůz.
візьму jrus., vezmu; візьми́, vezmi; візьміть, vezměte; візьмуть, vezmou; візьмись jrus. m. возьмется, vezme se; взяться.
віконце jrus., okénko.
вінъ jrus. m. онъ.
вітеръ jrus. m. вѣтеръ.
віяти, вијати srb., honiti, loviti.
вјѣяци brus., váti.
вкинуть rus., vhoditi.
вкругъ rus., vůkol.
власть rus., vláda, panství.
влізе jrus. m. влѣзе.
влѣзѫ, влѣзнѫ blh., vejdu.
вмереть jrus., umříti.
вмѣстѣ vrus., spolu, zároveň.
вó ukr. m. вотъ.
вовсе rus., docela, dokonce.
вôдвѣтъ mrus., odpověd.
вôдвѣчати mrus., odpověditi; вôдвѣчавъ m. вôдвѣчалъ.
воден srb., vodní.
води srb., veď.
водовозница rus., kůň, kterým vodu vozí, špatná herka.
водъ brus. m. вотъ, tu, poté, nyní.
воздухъ rus., vzduch, povětří.
возлѣ rus., vedlé, podlé.
возможно rus., možno.
возный mrus., sluha soudní, biřic.
возрасти str., zrůsti.
возрастъ rus., zrůst, dospělost.
возсылать rus., vzdávati.
возьму rus., vezmu (взять).
вóзять jrus., vozí; возити.
вокругъ rus., vůkol.
волити srb., chtíti raději.
волчиха rus., vlčice; волчонокъ, vlček.
волшебница rus., čarodějnice.
вољa srb., vůle.
воимемъ str., buďme pozorni, dejme pozor (sr. vnímati).
вонъ rus., ven.
вопѣша str., vzpěli, začali zpívati.
ворота rus., vrata; ворітечка jrus. vrátka.
ворчать rus., vrčeti, hubovati.
воскликнуть rus., zvolati.
востокъ rus., východ.
вотчина rus., dědina, dědičný statek.
вотъ rus., ejhle; tehdy.
впередъ rus., dále, budoucně; впёрёдъ rus., napřed, nejprvé.
впорать jrus., sníst; впоравъ, snědl.
вражій rus., nepřátelský, zlý.
врана blh., čep od sudu, díra čepová.
врана blh., vrána.
врапча blh., vranče, mladá vranka.
вратница blh., brána; вратпа blh., vrata, dvéře.

вратъ blh. srb., krk.
врать (врешь) rus., žvástati, lháti.
время rus.. време srb., врѣмя blh., čas.
врло srb., velmi, tuze.
вратити се srb., vrátiti se.
врх, с врха до дна srb., s hůry dolů.
врьвѫ, -іѫ blh., jdu, chodím, jedu; врьвѣхѫ blh., šli, jeli.
врьнѫ blh., vrátím; врьпѫ са, vrátím se.
врьтѫ blh.. vrtím, točím.
врьхный blh.. svrchní.
врѣдъ blh., škoda.
все blh., všecko, vždy; всё rus., pořád, vždy, stále.
всичко blh.. všecko; всичкы blh.. všecky.
вскорѣ rus., brzy, v brzku.
всплакаться rus., rozplakati se.
всплыть, всплывать rus., vyplynouti.
всполоскать rus., vypláchnouti.
встрепенуться rus., zbouřiti se, znepokojiti se.
встрѣча rus.. potkání. stříc; на встрѣчю, naproti; встрѣчать rus., vstříc jíti komu.
встрянуться vrus. m. спохватиться, píditi se po něčem, pohřešovati něco.
всякъ blh., každý; всякакъ. všeliký, rozličný; všelijak; всякакво, všelicos.
вся jrus., všecko; всякага ukr., všelikého; всячески rus., všelijak, všelikterak.
всюду rus., všude.
втомитись jrus., unaviti se.
вуонъ brus., on.
вхаті jrus. m. въ хатѣ, ve stavení.
вхопить jrus., uchopiti, popadnouti.
въ jrus., u; въ тебе, u tebe; въ ёго, u něho; въ баби, u báby; въ людей породитьця, naroditi se v podobě lidské.
въдрьвѭ са blh.. zdřevěním.
въдухъ blh.. vzduch, povětří.
възврьнѫ blh., o rátím; възвивамь. obracím.
въкарувачь, въкарвамь blh., vženu, vhánim.
вънъ blh., ven.
вы blh.. váš, vaše atd.
выбачте менѣ mrus., odpusťte mi, s odpuštěním.
вывернуть vrus. m. выверглуть, vyvrhnouti, obrátiti.
вывявъ ukr., вывѣлъ mrus., vyvedl, (вывести).
выискиваться rus., vyskýtati se, nalézati se.
выкатъ rus., vykulení, vyvalení.
выкинуть rus., vyhoditi.
вымыть rus., umyti, vymyti; вымой, umej.
вымяти mrus., vymnouti.
вынуть, вынять, вынимать rus., vyjmouti. vyndati, vytáhnouti.
выпяси ukr., vynes.
вынѫгы blh., vždy, neustále, pořád.
выпускать rus., vypouštěti.
вырубить rus., vysekati, zbořiti.
выслухать ukr., vyslechnouti.
высо́ка ukr. m. высоко; выше rus., výše.
высосать, высасывать rus., vyssáti.
высыпать rus., vyjíti, vyběhnouti.
вытащить rus.. vytáhnouti.
вытнути mrus., udeřiti. uhoditi.
вытопити mrus., utopiti.
выхадзи brus. m. выходи, vyjdi.
выхолить rus., očistiti.
выцарапать vrus., vydrápati. vyškrábati.
вычухрати mrus., vyrvati, vytahati.
вышавъ ukr., vyšel.
вышибить, вышибать rus., vyraziti.
вышний str.. nejvyšší.
выѣдая brus. m. выѣдаетъ, vyjídá, sežírá.
вѣдавъ mrus., snad, možno, může býti.
вѣдь rus., zajisté, v skutku.
вѣнчило blh., svatba; вѣнчѫ са, zasnubuji se, žením se. oddávám se.
вѣсть rus., zpráva, pověst; безъ вѣсти пропалъ, zmizel, aniž o něm slechu.
вѣточка rus., větvička.
вѣтрье blh., větřík.
вѣщица blh., věštice, čarodějnice.
вя́зочка jrus., vázané, zpropitné.
вякать rus., tlachati, žvástati.
вялкій ukr., veliký.
вялѣть ukr., veleti, poručiti; вялѣвъ. velel.
вянецъ ukr., věnec; věnčení, oddavky.
вянуть rus.. vadnouti.
вянчацца ukr. m. вѣнчаться, věnčiti se, vdávati se.
вярнуться ukr. m. вернуться, vrátiti se.
вѧче blh., více; již; opět.
вѫтрѣ blh., do vnitř.

гаворить ukr., гаворыць brus. m. говорить, praviti, mluviti; гавораць brus., (oni) hovoří, praví.
гадамъ brus. m. годамъ; па гадамъ, po letech.
гадан, -дна, -дно srb., ošklivý, šeredný.
гадати mrus., domnívati se.
гадина str., haveď, neřest; blh., živý tvor, živočich.
гадинскый blh., zvířecí.
гадовъ brus. m. годовъ, let.
гадуя brus. m. годує; годовать, živiti, krmiti.
гадъ rus., гадзина brus., ještěr, hadina; srb., ohyzda, ošklivá věc.
газда srb., hospodář; газдински srb., hospodářský.
ганти ся mrus., něčím se obírati marně.
гајде, гадље srb., kejdy, dudy.
галава brus. ukr. m. голова, hlava; галоу, галовъ brus. m. головъ, hlav.
галинка brus., pol. gałąź, haluz, větev.
гараздъ mrus., štěstí, požehnání.
гаркнуть rus., houknouti.
гарно mrus., dobře, pěkně.
гароховае brus. m. гороховое, hrachové (t. zrno).
гарячій brus. m. горячій, horoucí, žhavý.
гасподь brus. m. господь, hospodin.
гасударство brus. m. государство.
гатова ukr. m. готово.
гаħе srb., katě, plátěné dlouhé kalhoty.
гвозден srb., železný.
где srb., že; poněvadž.
гдекоји srb., sem tam některý.
гега tur., hůl ovčácká.
гэто brus., to hle; гэтаго, гэнтаго, toho, onoho; гэтые, tyhle.
гірше jrus., hůře, horší.
главом изиħи srb., sám osobně vyjíti.
глазъ rus., oko; глазки očka.
глечичокъ jrus., hrneček.
глубь rus., hloub, hlubina.
глупавъ blh., hloupý.
гладамь blh., patřím, pohlížím, dívám se; -са blh., zdám se, podobám se.
глядѣть rus., hleděti, patřiti; глядѣвъ mrus. m. глядѣлъ, hleděl; глядь, гляди ukr., hle, hleď; глянуть rus., pohleděti.
говедарь srb., говадарь blh., skoták.
говедо srb., hovado; говеда srb., говада blh., dobytek.
год srb., koli; штогод, cokoli.
година srb. blh., rok; jrus. čas, chvíle, doba.
годувáти jrus., krmiti, živiti.
годъ rus., rok.
годѣ mrus., dost.
голкай brus. m. иголкой, jehličkou.
голодъ rus., hlad.
голѣмъ blh., veliký.
голѫбча blh., holoubek.
гомила srb., hromada.
гонѫ, -ѭ blh., ženu, honím.
гора srb., les.
горадъ ukr. m. городъ, město.
гораздо rus., mnohem.
горе vrus., hoře, žalost.
горевать rus., hořekovati, naříkati.
горeливъ blh., uśpiněn.
горемычный rus., naříkavý, hořekující.
горкапъ, горкый blh., nešťastný, ubohý.
горница brus., hůra; světnice pod krovem.
городить чуху vrus., nesmyslné věci žvástati, lháti.
городъ rus., město.
горшокъ rus., hrnek, hrneček.
горѣ blh., vzhůru; съ горя, s hůry; горе srb., nahoře.
горѣлый rus., opálený, ohořelý, připálený.
господа srb., panstvo; jrus., paní, choť; господарица blh., hospodyně; госпоħа srb., paní.
Господь rus., Hospodin; господинъ rus., šlechtic.
гостба blh., hostina.
гостинецъ rus., úcta lahůdkami.
государство rus., vladařství, mocnářství.
готвѫ blh., vařím, strojím (jídlo).
грабити srb., dráti, vydírati, násilně bráti; грабнѫ blh., popadnu.
градъ rus. blh. srb., město; гражданъ rus., граħан srb., měšťan, obyvatel městský.
градъ rus., ledové kroupy, sutky.
грамота rus., грамата brus., písmo, kniha.
грана srb., větev.
грдан srb., hrozný, pustý; šeredný, ošklivý; грдоба srb., šereda.
гребешокъ rus., hřebínek.
грибъ rus., houba (vůbec).
грімъ jrus. m. громъ; гримѣти mrus., hřímati.
грлити srb., objímati.
грм srb., keř.

громко rus., silně, hřmotně; громче rus., silněji.
грошн mrus., peníze.
груди rus., prsa (ženská); грудный rus., prsní; грудное дитя, nemluvňátko.
гръбнакъ blh., páteř.
гръбъ blh., hřbet, záda.
грыжа blh., péče, starost; грыжѫ са blh., starám se, rmoutím se.
грѣхота blh., hřích.
грязь rus., bláto, kal.
губавъ blh., hubený.
губка rus., hubička, ústka; губки, pysky, rtíky.
гудзе brus., hude, hučí.
гульба rus., ples, radovánky.
гулять rus., гуляць brus., dováděti, proháněti se, hejřiti.
гуня rus., halena, špatný, žebrácký šat.
гурьба rus., houf, hromada (lidí).
гусиповый rus., pustý.
гуся́, jrus., house.
гы blh., je (acc. pl. neut.).
ȟіцлю (pol hycel) brus., jistá nadávka, jako: darebáku.
да rus., a, i, ano; blh. srb., aby, ať; да небы заспалъ aby nezaspal; да je мени srb., kdybych měl.
да-ли blh., zdali.
да brus. ukr. m. до, ke; да хаты, да дому, domů.
дабѣгъ m. добѣгъ.
давай rus. (znamená pospěch, rychlé konání něčeho); мы давай износить, my honem snášíme; давай биць brus., jme se bíti; давай биццa ukr., počal, jal se bíti; дава́й ли́хо ко́іть jrus., počne zlé působiti.
давіоу brus., mním, domnívám se; m. довелъ, dovedl (довесть).
давчѫ blh., žvýkám; давча, žvýkati.
давъ jrus. m. далъ.
дагадаться ukr., domysliti se, dovtípiti se.
дагнать ukr., dohnati; дагонять, dohoniti; дагаииу brus. m. догонилъ; даганяець m. доганяетъ, dohání.
даде blh. srb., dá; даду srb., dají (даћи.)
дажидай brus., čekej.
дай rus., dovol, počkej; дай-ка brus., nech ať, dovol ať.
дай brus. m. да и, a také.
дакле srb., дакъ brus. jrus., tak, tehdy.
дальше rus., дальшъ brus., да́лі jrus., dále, potom.
даметъ, нъ - ukr. m. въ домѣтъ, patrno, viditelno; не въ - není znáti.
дамовъ ukr., domů.
дан srb., den; данас srb., dnes.
данный rus., darovaný.
дано blh., ať, aby.
дао srb., dal; Бог ти добро -, dej ti Bůh štěstí (дати).
дарагога ukr., drahého.
дарога brus. m. дорога, dráha, cesta.
дастъ str., dá; дасть Бо́гъ mrus., даждь Богъ str., dejž Bůh (pořekadlo, znamenajíc: málo, nedostatek).
дати се srb., dařiti se.
дау brus. m. далъ; даюць m. даютъ, dají.
дачки́ brus. m. дочки, dcerušky.
двама-та blh., ti dvá.
дванаестый blh., dvanáctý.
дварецъ ukr., dvorec.
двинуть ukr., zdvihnouti.
двіръ jrus. m. дворъ, dvůr.
двоколице srb., vůz o dvou kolách.
двѣнадцать rus., dvanáct
де srb., nuže: 'де, дѐ jrus., kde; дѐ жъ такі́ тобі, kam si dal rozum.
дебео, -ела, -ело srb., tlustý, silný, mocný.
девојка srb., panna.
дед' m. деде srb., počkej, hleď.
день blh., den.
деньги rus., peníze.
дергануть ukr., drhnouti, trhnouti.
деревня rus., stavení dřevěné; vesnice.
дерево rus., деряво ukr., dřevo, strom; деревамъ m. деревомъ.
деркачъ jrus., špalek.
десный, деснъ blh., десни srb., pravý; десно, pravo.
дзиця brus., dítě; дзѣцище brus., velké dítě (ve smyslu potupném), kluk.
ди m. гди srb., kde.
дивиться jrus., hleděti, dívati se, viděti; ди́витця, ди́вицца ukr. m. дивится, patří, hledí; диви́лись, dívali se.
дивљи srb., divý.
диповати ся mrus., diviti se.
дивъ-дивомъ не жито mrus., div divoucí nevídaný.
дигнути srb., zdvihnouti; дигѫ blh., zdvíhám.

дијете srb., дитя jrus., dítě; дітей, dětí; дитúна, děťátko.
диковинный ukr., divný, podivný.
дирнути srb., dotknouti se čeho.
дичиться rus., straniti se, vyhýbati se.
дичъ rus., zvěř; дичь, zvěřina.
дівчина jrus. m. дѣвчина.
дідъ jrus. m. дѣдъ, starý člověk, starec; дідýсю, dědečku!
ділось jrus. m. дѣлось, podělo se.
длака srb., vlas.
длъбоко blh., hluboko.
для чего rus., proč.
до srb., při, u.
добавити srb., opatřiti.
добар srb., dobrý; - стати, ručiti za něco (něm. gut stehen).
добити srb., dobyti.
добратись mrus., dojíti, dosáhnouti.
добро rus. srb., dobré; jmění, statek, zboží, bohatství; доброва vrus. m. доброга, dobrého.
добротвор srb., dobrodějce.
добываецца brus. m. добывается, dobývá se.
добыча rus., kořist, loupež.
добыѫ blh., dobudu, nabudu; добыє srb., dobude; добыо, dobyl (добыти).
довгій ukr., dlouhý.
доволенъ rus., spokojen.
довольно rus., доволи mrus., dost, dostatečně, do vůle své.
догађати се srb., dáti se, přiházeti se.
договорити се srb., umluviti se.
додѫ m. дойдѫ blh., dojdu; доде m. дойде; доди m. дойди, pojď; додохѫ m. дойдохѫ, přišli.
дождь rus., déšť.
дожидаться rus., čekati, očekávati; дождаться, dočkati se.
дозвати, дозовем srb., zavolati.
док srb., než, prvé než, dokud; докле, dokud, až.
докарамь blh., přiženu, přivezu.
докачѫ blh., popadnu, zdvihnu.
докотитьця jrus., dojeti.
долазити srb., přijíti, přicházeti.
долбня rus., palice.
долга ukr., dlouho.
должный rus., povinný, dlužný.
доликовати srb., slušeti, hoditi se.
доли jrus. m. долѣ.
долой rus., pryč.
доля rus., podíl, osud; воля и доля, svobodná vůle, úplná svoboda; лиха -, mrus., nehoda, neštěstí.
домаћи srb., domácí; домаћин srb., domácí pán, hospodář.
домишко rus., domek.
домой rus., domů.
домрьзѣмь blh., zlením.
донде srb., dotud.
донесѫ blh., přinesu; донети srb., přinesti, přivezti.
доня jrus., dceruška.
допадати се srb, líbiti se.
допѣро mrus., teprv.
дорожка rus., cestička, pěšinka.
дору blh., až.
доси mrus., potud.
доска rus., deska.
доспѣхъ rus., úplné odění.
доставъ ukr. m. досталъ.
достоинъ blh., dostatečný, vz. to.
досыть mrus., dosti.
дотичамь blh., přiběhnu.
дотле srb., zatím, dotud; дотле-докле, dotud-pokud.
дотрчити srb., přiběhnouti.
доћи srb., přijíti; дођу, přijdou; дошао, přišel.
дохврькнѫ, дохврькамь blh., přiletím.
дохнуть rus., dchnouti, páchnouti.
дохождамь blh., přijdu, přicházím; vracím se.
дочекати srb., dočkati; přijmouti, přivítati.
дочь, дочерь rus., dcera; дочка jrus., dceruška.
дощъ rus., déšť.
драбского хлѣба дерти mrus. (pořekadlo), drápati.
драго blh. srb., libo, mílo.
дразнить rus., дрáжнити jrus., drážditi.
драть rus., škrábati.
дрво, -вета srb., дръво blh., strom; dříví.
дремучій rus., pustý (les).
дреха blh., šat, oděv.
дрисливъ blh., hubený, špatný.
дрожать rus., třásti se.
дрожди rus., droždí, kvasnice.
дрожечки rus., vozík.
другоячіє srb., jinak, jiným způsobem.
другъ rus., přítel; друг srb., jiný.
дружити mrus., obcovati.
дружно rus., přátelsky.
дрьпнѫ, дрьпамь blh., trhnu, táhnu.
дрьтъ blh., stár
дубина rus., (dubová) hůl, palice.
дубоко srb., hluboko; дубље, hlouběji.

дуго srb., dlouho: - дана, mnoho dní; дугачки, velmi dlouhý.
дуже mrus., tuze, velmi.
дужный mrus., silný, mocný; дужшій, silnější.
дулац srb., trubka u dud.
дума rus., думка brus., myšlení, myšlénka; дума blh., řeč, slovo.
думать rus., mysliti, přemýšleti, domnívati se; думамь blh., pravím; myslím.
дура rus., osoba bláhová, hloupá; дуракъ, hlupák, nemoudrý; дурашка vrus., blázínek.
дурачиться rus., bláznovství tropiti, šašky prováděti.
дурень ukr., hlupec, hlupák.
дурница mrus., daremnost; дурницею гаити сь, marnou práci dělati.
дурный rus., hlupec, daremný; дурно mrus., darmo, marně.
духальце blh., míšek.
духнѫ blh., dmychnu, dmuchnu, fouknu; духамь, dýchám, foukám.
духъ rus., dech; что есть духу, co dech stačí, vším úsilím.
душманин srb., nepřítel.
дъщерꙗ, дъщи blh., dcera.
дѣвать rus., díti, podíti, dáti; дѣваться, podíti se; дѣвамь сѧ blh., ději se.
дѣвичій rus., дѣвоячкій srb., dívčí.
дѣдо blh., stařec; дѣдушка rus., dědeček.
дѣтище rus., dítě, chlapec.
дѣхиѫ blh., pobídnu, uhodím.
дiахъ blh., klus.
дятёнащы ukr., děťátka.
ђаво srb., ďábel; ђаволи, ďáblové.
ђе m. гђе srb., kde; že; jak, kterak.
ђерђев srb. (tur.), rámec vyšívací.
ђеца, дјеца, ђечица srb., děti.
ђипити srb., skočiti, vyskočiti; ђипати, skákati.
е blh., ej, ejhle, nuže.
ево srb., ejhle, hle.
ево vrus. m. его.
еда srb., zdali.
едѣкой blh., některý, nějaký.
есць (ты) brus. m. еси, jsi; (я) m. есмь, jsem; (вы) m. есте, jste.
ета ukr. m. ето, to; етатъ, ten.
ето blh. srb., hle, ejhle.
эдакой rus., этакій vrus., takový, nějaký.
эстого, съ - vrus., z toho (zdvojnásobení předložky съ).
этова vrus. m. того.

жаворонокъ rus., skřivánek.
жаницца brus., ukr. m. жениться.
жао srb., жалко rus., žel, líto.
жареное rus., pečeně; жареный, pečený.
жарко-пажарко rus., hodně žhavě.
ждать rus., očekávati.
ждрѣбѧ blh., hříbě.
желавье rus., žádost.
желать rus., žádati, žádostiv býti; желанный rus., žádaný.
жемчугъ rus., perle.
женýтця jrus. m. женутся, ženou se.
жеребеночекъ rus., hříbátko, hřebeček.
живити се srb., snášeti se, svorně spolu živi býti.
животиња str., živočich, zvíře.
живъ jrus. m. жилъ.
живѣѭ blh., žiji, jsem živ.
жито srb., obilí.
жица srb., жичка blh., nit.
жiнка jrus. m. жо̂нка.
жменя mrus., hrst.
жмурити srb., mžourati, přimhouřenýma očima hleděti.
жонка brus., ženka.
жуець brus. m. жуетъ, žvýká; жуѭть jrus., žvýkají (жевать).
журити ся mrus., rmoutiti se.
жѧденъ blh., žízniv.
за jrus., za, po, pro, k; за его, k němu; за srb., o (něčem); за да blh., aby.
забавити jrus., uchlácholiti; забавити се srb., pozdržeti se, opozditi se.
забажати mrus., smysliti si, umíniti si.
заберй jrus., seber (забрати).
забирамь blh., počnu, počínám.
забиться rus., sepnouti se.
забиѭ blh., zarazím.
забленути се srb., zahleděti se, zakoukati se.
заборавити srb., zapomenouti.
заборъ rus., plot, ohrada.
забрать ukr., vzíti s sebou, pojmouti.
забринути се srb., zarmoutiti se.
забути mrus., zapomenouti.
заваговить jrus., otěhotněti.
заваджати mrus., vaditi, překážeti.
заварѫ, заварѭвамь blh., najdu, nacházím.
завиждѫ, завиждамь blh., závidím.
завичај srb., domov.
заводити mrus., počínati sobě, předse bráti.
заводъ rus., dílna.
заворчать rus., zavrčeti, zahubovati.

завтра ukr., zejtra; завтрашній rus., zejtřejší.
завѣтъ rus., zákon, záslib; завѣтный, záslibný, slibem zavázaný.
завязауся brus., počal se.
заразити srb., zabřesti.
загледати srb., prohlížeti; - ce srb., zahleděti se, pilně hleděti; заглянути mrus., zahlednouti.
заглядѣнье rus., milé pohledění.
заговорить rus., přemluviti.
заголосить jrus., promluviti.
загремѣть ukr., zahřmíti.
загрлити ce srb., obejmouti se.
загуло mrus., zaňčelo (загудити).
загуляться rus., v procházce, v toulce se opozditi, zatoulati se.
загуть jrus., zahřměti, zahučeti.
задавить rus., umačkati, uškrtiti.
задовољан srb., spokojen; задовольство srb., spokojenost.
задрожать rus., zachvěti se.
задумамь сѧ blh., rozhovořím se, porozprávím; задуматься rus., zamysliti se.
задушевный rus., srdečný, duševní.
задъ blh., za, pozad.
задѣнѫ blh., zadělám, zarazím.
зажарить rus., upeci.
зажмурити mrus., zamhouřiti.
зазвенѣти mrus., zavzníti.
зазывать rus., zváti k sobě, přivolávati.
займе ся mrus., jme se, začne; займусь v. занимать.
заитити m. захитити srb., zachytiti, nabrati.
заїжджати jrus., zajížděti.
заједно srb., spolu.
заказать rus., přikázati, nařiditi, objednati.
закалишитьца ukr., zakývati se, zaviklati se.
закалѣхаться ukr., zakolísati se.
заканити ce srb., odhodlati se, odvážiti se.
заканѫ, -нїѫ сѧ blh., osopím se, pohrozím komu.
закапау brus. m. закопалъ.
закарамь blh., poženu.
закатиться rus., zapadnouti.
закимъ mrus., prvé než, dokud.
заклетва srb., přísaha.
заклятіе rus., zakletí; zápověd, zákaz.
заколдованный rus., zakletý, očarovaný, kouzelný.
заколѫ, -лѫ blh., zabiji; закољити srb., zaklati, zabiti.
закручиниться rus., zarmoutiti se.
закунути srb., zaklnouti, zapřisáhnouti.
закушать rus., pochutnati si.
залатый brus. m. золотый, zlatý.
залізний jrus., železný.
залогай srb., kus.
заложить дорогу rus., cestu zalehnouti, zastaviti.
залудъ blh., залуду srb., nadarmo, marně.
залячить ukr., zaléčiti, zahojiti.
замануть rus., přilákati.
замарать rus., zamazati.
замать rus., dotýkati, ustrkovati.
заминѫ blh., minu, pominu, zmizím; projdu.
заміжъ ukr., za muže; итти заміжъ, vdáti se; замісь еі пові зъ jrus., oženil se s ní, pojal ji za ženu.
замовкнуть ukr., zamlknouti, nic nepraviti.
замолчать rus., umlknouti.
заморожу brus., zamrazím (заморозиць).
замръкнѫ blh., přijdu za soumraku.
замужество rus., vdanost, vdání.
зане blh., zanesti.
занедужать jrus., roznemoci se.
занимать rus., vypůjčiti si, vzíti na dluh; -ся въ rus., zaměstnávati se čím; zříditi sobě (ku př. obchod).
запереть rus., zavříti; заперъ jrus., zavřel.
запечатать jrus., zapečetiti.
запитати m. запытати srb., otázati.
заповедити srb., poručiti, přikázati; заповѣдамь blh., poroučím.
заповѣдный rus., zapovězený.
запретить str., zapověditi, zakázati.
запришти blh., zadržím, zastavím.
запропастити mrus., pozbyti, ztratiti.
запросити srb., žádati za něco, ucházeti se oč.
запрягти jrus., zapřáhnouti.
запрятить ukr., zakázati, zapověditi.
запрѫ blh., vzepru, zavru.
зарабить ukr., zrobiti, udělati.
зарадвамь сѧ, зарадувамь сѧ blh., zaraduji se.
заради blh., pro; - това, proto, z té příčiny.
заразъ mrus. pol., hned.
зарепетовать jrus., povyk udělati.
заржау brus., zaržal, zařehotal.
заріжу jrus., zařežu.
заробити mrus. vydělati.
заровамь, заровѫ blh., pochovám, zakopám.

заряднть rus., nabiti.
заржчамь blh., poručím, přikážu.
засвирати srb., zapískati; засвирж blh., zatroubím.
засвяцпць brus., osvítiti.
засквärчать jrus., uškvařiti se.
заскимлну brus., zavyl.
заслоннть заслонкою jrus., zandati zandavadlem.
заслонъ rus., příklop, zátvora.
заслушаться rus., mílo poslouchati.
засміéтця jrus. m. засмѣется.
заснуть ukr., usnouti.
заспж blh., usnu; заспа, usnul.
заставить rus., způsobiti.
заставлять rus., míti, přiměti, přidržeti k čemu.
застагнать ukr. m. застогнати, pol. stękać, jęczeć, sténati.
застучать rus., zadupati.
засукати, засучем srb., vyhrnouti; zatočiti.
засыпать ukr., dřímati, usýpati, ve spaní přicházeti.
засѣкъ ukr., zásek, srub.
затворити srb., zavříti.
затомити srb., potlačiti.
затравити srb., otráviti; затравиће, otráví.
затянуть rus., zatáhnouti; zazpívati.
затѣять rus., spůsobiti, vystrojiti.
зауглавж blh., dám ohlávku (koni).
зауздати srb., uzdu dáti (koni), v uzdu pojmouti.
заунывный rus., smutný, truchlivý.
зауставити srb., zůstaviti.
захаваца, заховаться jrus., schovati se.
захацѣу brus. m. захотѣлъ, zachtěl.
захвалити, захваљати srb., poděkovati.
захлопнуться rus., zaklapnouti se, zavříti se klapnouc.
захраснути mrus., zaneřáditi se.
зацвѣтать, зацвѣсти rus., rozkvésti, počíti kvésti, zkvětnouti.
зацѣпитъся rus., zachytiti se, uváznouti.
зачеље srb., přední místo za stolem.
зачудж са blh., podivím se; зачуденъ, udiven.
зачѣмъ rus., proč.
зашевелить rus., zatřepati.
зашто srb., защо blh., proč; protože, poněvadž.
заѣсьць brus., hryže, žere.
заєдно rus., vždy.
збагнуть jrus., vypátrati, vyskoumati.
због srb., pro, za příčinou.
збôжье mrus., obilí.
збруя rus., zbroj, přístroj konský.
звить ukr., uvíti, usoukati.
звірука jrus., zvířátko (čtyrnohé).
звісно jrus., prý, jak se povídá.
звычайно mrus., obyčejně.
звѣдовати ся mrus., poptávati se, vyzvídati.
звѣзда rus., hvězda.
звярнуть ukr. m. звернути ся, obrátiti, přijíti, nastati.
згадовати mrus., povídati, vypráveti; згадать ukr., vypraviti.
здаровъ brus. m. здорово, zdráv buď.
здасть ся mrus., hodí se (здати ся).
здиймать jrus., snímati, sundávati; здôняти mrus., sejmouti.
здравстуй vrus., здраствуй, здравствуй rus., zdráv buď! pozdrav pán Bůh!
здужати mrus., vz-to býti, moci.
здумать rus., vymysliti.
земля rus., земља srb., země.
земникъ blh., sklep.
зернушко brus., zrníčko.
зец srb., zajíc.
зжатый rus., zavřený, stažený.
зијати srb., zívati, ústa otvírati; зинж blh., zívnu.
злізти jrus., vylezti.
злягласъ jrus., slehla se.
злякаться jrus., uleknouti se.
злюбить jrus., oblíbiti sobě.
змиа blh., змија srb., had; змiя́ jrus., hadice, dračice; змийскый blh., hadí.
змѣй rus. blh., drak; змѣйскый blh., dračí.
знаду srb., znají, vědí (знати).
знай mrus., nevšímaje si čeho, neohlížeje se nač; знао srb., znal, uměl (знати).
знарóшне jrus., počne (знарожнути).
знатенъ rus., vznešený, slavný; знатни srb., znamenitý, pamětihodný.
знать rus., patrně, zjevně.
знахорка rus., hadačka, čarodějnice.
значить rus., znamenati; значить vrus., hleďte (u vypravování).
знаж blh., vím.
знелюбпць brus., vzíti v nenávist.
знудити ся mrus., utýrati se.
зозуля jrus., žežulka.
зоря vrus., jitro, rozednění.
зостановитись mrus., zastaviti.
зострінути jrus., potkati.
зпершу jrus., s počátku.

зпытати mrus., otázati se; зпытавъ m. зпыталъ.
зрабить ukr. m. зробить, udělati; зрабивъ, učinil, udělal.
зрак srb., paprslek (sluneční).
зрастуй ukr. m. здравствуй, zdráv buď.
зритель rus., divák.
зробити сь rus., přihoditi se; зробя ukr., zrobí, učiní.
зрѣѭ blh.. zraju.
зустрѣти mrus., potkati; зустрѣвъ m. зустрѣлъ.
зустрѣчь mrus., vstříc, proti.
зъоглядѣти mrus., ohledati, podívati se nač.
зъумѣти ся mrus., stanouti rozumem.
зъѣсць brus. m. съѣсть, snísti; зъѣла, snědla.
зыркъ mrus., pohledl (зыркнути).
зѣрнѫ, зюрнѫ blh., spatřím.
ѝ blh., její.
ивица blh., pás.
ивушка rus., jivka, mladá jíva.
игда srb., jindy.
игла srb., jehla; иголочка rus., jehlička.
идци brus. m. идти rus., jíti; идзець brus. m. идетъ, jde; идуць, jdou; идѫ blh., jdu; щѫ идѫ, půjdu.
ижљубити, изљубити srb., líbati jednoho po druhém.
иза srb., ze, z.
изба rus., jizba; stavení.
избавити srb.. vysvoboditi; избавıамь сѧ blh., vysvobodím se.
избечити srb., vyvaliti, vykuliti (oči).
избирати srb., vybírati; избрать rus., zvoliti, vyvoliti.
избушка rus., chaloupka.
извадити srb., vyndati; извадѫ blh., vytáhnu, vyndám, vezmu.
известн rus., svésti, sprovoditi se světa.
извикнѫ blh., vykřiknu.
изволить rus., ráčiti; извольте, račte; изволь brus., poroučej, rač.
извор srb., pramen, studánka.
извући srb., vytáhnouti.
изгорѣхъ blh., shořím; žíznim.
изгубити srb., zahubiti; изгубѫ, изгубıамь blh., ztratím.
изгулити srb., vytrhnouti.
издуж srb., podélce, vzdáli.
издѫбѫ blh., zpřímím se; vylezu.
изжаренный rus., upečený.
иззади brus., zadu, od zadu.
изити, изићи srb., vyjíti; изиђе, vyjde; изиђу, vyjdou; изиђи srb., vyjdi.
изјагнити srb., vyvesti, vyhnati.
изјести srb., snísti.
изкажѫ, изказамь blh., vyzradím, prozradím.
изкарамь, изкарвамь blh., vyženu.
изкопамь blh., vykopám.
излѣзѫ, излѣзнѫ blh., vyjdu. vyjedu, přijdu; излюзамь blh., vycházím.
измахнути srb., napřáhnouti.
изминѫ blh., předejdu (aor. předešel).
измъкнѫ blh., vybavím se, vyjedu.
изнòвъ jrus., znova, opět.
износить jrus., snositi, snášeti.
изобила srb., hojně, v hojnosti.
изорвать rus., roztrhati.
изорцы str., rci, vyřkni.
изпльзѫ blh., vylezu.
изпращамь blh., vyprovodím.
изпустимь blh., upustím.
изпѫдимь, изпѫдıѭ blh., vyženu.
изработѫ, изработıамь, изработѭвамь blh., vypracuji, udělám, podělám.
изробиться jrus., udělati se.
изтрьвамь blh., ztratím; изтрьвѫ blh., upustím; изтрьвѫ сѧ blh., podřeknu se, vyzradím se.
изтрьпнѫ blh., mráz mne pojímá, dostávám husí kůži.
изхврькнѫ blh., vylítnu.
изцрпити srb., vyváziti, vyliti.
изчезнѫ blh., zmizím.
изъянъ rus., škoda, ztráta.
имати srb., míti; имамь blh., имадем srb., mám; има srb., má; jest; има-ли blh., jest-li; имају srb., имѫть blh., mají, jsou; щѫ да —, ať mají; имао srb., имаше blh., měl; имадоше srb., měli; имајући srb.. majíc, maje.
иманиѥ blh., jmění, bohatství.
именны brus., skutečný, jistý.
имѧ blh., имъя rus., jmě, jmeno.
инди blh., tehdy; jednou.
ино mrus., jen, jediné.
исказати srb., vypraviti, pověděti.
искамь, нщѫ blh., chci, hledám, žádám; изкать rus., hledati.
искупити srb., vykoupiti, vyplatiti.
искусный rus., zkušený.
испратити srb., vyprovoditi.
испред srb., před — ven.
испугаться rus., uleknouti se, zhroziti se.
испугъ rus., uleknutí.
испунити srb.. vyplniti.

испытать rus., zkoušeti.
истина srb. blh., pravda, skutečnost; на истинѫ, v skutku.
истопить rus., vytopiti.
истребить rus., zahubiti.
истъ blh., ten, onen.
ись vrus. m. ѣсть, jísti.
итти rus., jíti; ишовъ ukr., йшоу brus., šel.
ишчупати srb., vyštipnouti.
ишшо vrus., ještě.
ишь blh., še! (zvuk, jímž se zahánějí slepice).
ідучи jrus., jda, jdouc.
ідять jrus., jedí.
іздець jrus. m. ѣздець, jezdec.
іонъ ukr. m. онъ.
іош srb., ještě.
jабука srb., jablko; dar (koláč).
jад srb., žalost, zármutek.
jадан srb., ubohý.
jеднако srb., neustále.
jедном srb., jednou.
jели m. je-ли srb., viď, pravda-li.
jело srb., jídlo.
jeo srb., jedl (jести).
jep srb., neboť, neb.
jecте srb., jest; ano.
jош srb., ještě.
jунац srb., býk, vůl.
jуначки srb., jonácký, mládenčí.
jунаштво srb., hrdinství.
кабакъ rus., hospoda, šenkovna.
кабъ brus., kdyby.
каваль brus., kovář.
кавалъ blh., trouba (ovčácká).
кад srb., kdy, když.
кáжа ukr. m. каже, praví, povídá; кажотъ vrus. m. кажетъ, ukáže; кажется rus., zdá se, snad (казать); кажѫ blh., řku, pravím.
кажная ukr., každá.
казан srb., kotel.
казати srb., pověděti, říci; казати ce, projeviti se, oznámiti se.
казвамь, казувамь blh., pravím; казивати srb., vypravovati.
казка brus. ukr. m. сказка, pohádka.
казна tatar., poklad, pokladnice.
казнить rus., trestati.
казуй srb., pověz; v. казати.
какав, -ква. -кво srb., nějaký.
какво blh., kterak, jak, co.
како blh. srb., jak, kterak; какъ rus., jak (někde pleonasm.; как-то rus., totiž; както blh., jakož; какъ-нибудь rus., nějak, některak.
какогод srb., jakkoli.
какой rus., какъвъ blh., jaký, jakový.
калечище rus., mrzák, žebrák, jenž zpívaje písně nábožné prosí za almužnu.
калй ukr. m. коли, tu, v tom: jest-li že; калибъ brus. m. колибъ, kdyby.
кальнуть ukr., bodnouti, upíchnouti.
калѣнъ brus. m. колѣнъ.
камыкъ blh., kámen; камычѧ blh., kamének.
канатъ rus., provaz.
канити ce srb., hotoviti se, chystati se.
каня brus. ukr. m. коня, koně.
канюшня ukr., konírna, stáj.
капѫ blh., nutím.
као m. како srb., jako.
кара mrus., trest, pokuta.
каралеу brus. m. королевъ, králův.
карамь blh., honím, ženu.
каратко brus. m. коротко, krátce.
караульщикъ rus., strážný, hajný.
карета rus., kočár.
карманъ rus., vak, tlumok, kapsa.
кароль brus. m. король, král.
карта brus., list, psaní.
ката blh., jako, co: - день, co den, každý den; v. като.
кататься rus., kotáleti se, váleti se.
като blh., jako; když, v. кто; като да blh., jako by.
каторамъ ukr. m. которомъ; каторые brus. m. которые.
катуша mrus., katování, trestání katem.
каурка rus., ryzák, ryšák (kůň ryšavý).
кацарівна jrus., carevna, dcera carova.
кацицца brus. m. катитъся, kotálí se, koulí se.
кацнѫ blh., sednu (kecnu).
качатця jrus., váleti se; качаютця, válí se.
кашто srb., někdy, časem.
квітка jrus., kvítek.
кидать rus., кидати, кинути mrus., házeti, hoditi; кинуться rus., dáti se, pustiti se; кинутись jrus., běžeti, pospíšiti si.
кињити srb., soužiti, týrati.
кирница mrus., studně, studnice.
кићен srb., ozdobný.
кишка, кишочка rus., střevo, střívko; кишки, vnitřnosti.
кінь jrus. m. конь, kůň; кіньскій, koňský.
кладка mrus., lávka.

кладенецъ мечъ, rus., pádný meč.
кладенець blh., studánka, pramen.
кладовая rus., komora (kde se něco ukládá).
кликать rus., volati, vyvolávati; — кличь, voláním něco vyhlašovati; клйче jrus., volá; кликнуть rus., zavolati.
климнж blh., nachýlím se.
кличь vrus. m. кличъ, volání, vyhláška.
клонути srb., klesati.
клочь rus., kousek, kousíček.
клъбо blh., klubko.
клъвж blh., klovám, klubám.
клъпакъ blh., klobouk.
клѣтка brus., klec.
клюса blh., skřipec, pasť.
ключъ rus., pramen, studánka; кључати srb., klokotati, vařiti se klokotem.
ключка mrus., klika.
ко, rus., k, ke; srb., kdo.
к'о m. као srb., jako.
кобъ brus. mrus., aby, kdyby.
кобыларь blh., kobylák, koňák, kdo koně pase.
коваль jrus., kovář.
коваџија srb., včelák, kdo včely hlídá.
кога, кога-то blh., když, když totiž; когда rus., když, až.
код srb., podlé, při, u, ve, ke; код куће, doma.
козар srb., kozák.
козленочекъ rus., kůzlátko, kozlíček.
козлятина rus., kozlovina.
кой blh., ký, kdo; кой-какъ rus., nějak.
койка rus., odpočivadlo, pohovka.
кóiть jrus., působiti (zlé), tropiti.
којешта srb., všelicos.
који srb., který; који год srb., který koli.
кола blh., vůz.
колдася vrus., kolikkrát.
колеба, колебица srb., chaloupka, chatrč.
коли mrus., když, někdy; коли-же brus., když; колй jrus., tu v tom; колибъ rus., kdyby; колись mrus., kdys, někdy, jednou.
колиба blh., chaloupka, chatrč.
колиска jrus., колiевка, колијевка srb., kolíbka.
колiнки jrus., kolena.
коло jrus., kolem, vůkol.
колодезь, колодецъ rus., studně, pramen vody.
колотить rus., bíti, tlouci, mlátiti.
колоть rus., štípati (dříví); колятъ, štípají.
колдунья rus., čarodějnice.
колчанъ rus., toul.
колъ mrus., kůl; колъ до колъ blh., kůl podlé kolu.
кольцо rus., prsten.
колж blh., zabiji.
комад srb., kus.
коме srb., komu.
коменъ jrus., komín.
комъ rus., homole, hrouda.
конак srb., nocleh.
конечно rus., v skutku, zajisté.
коникъ vrus., lavice při krbu ve světnici u dveří.
конный rus., jízdný.
кончина rus., skončení, konec.
конюшня rus., коњушница srb., konírna, stáj koňská.
коњаник srb., jezdec, koňák; коњушар srb., koňák (kdo koně pase).
копаня blh., mísa dřevěná.
копље srb., kopí.
коприна blh., hedvábí.
корочати srb., kráčeti.
корети srb., výčitky činiti, kárati.
коробить rus., bolestí se svíjeti.
корочка rus., kůrka.
корчь mrus., keř.
коса srb., vlasy; космъ blh., chlup, vlas.
косити се srb., rváti se, bodati se (o vepřích).
коска vrus., kůstka.
косолапый rus., křivotlapý, křivonohý.
костеръ rus., hranice, kupa.
костыль rus., žebrácká berla.
костякъ jrus., kostra.
костяный rus., kostěný.
косый rus., kosý, zakřivený.
кôсьба mrus., kosení.
котри mrus., kteří; которова vrus. m. котораго, kterého.
котъ rus., kocour.
Кошъ vrus. m. Кошшей, Кощей, Kostěj, kostlivec.
коia blh., která.
кпиць brus., blázny tropiti, posměch dělati z koho.
крадом srb., kradmo, tajně.
край blh., podlé; konečně, na konec.
кракати srb., křehotati (o strace).
кракъ blh., noha.
красивый ukr., krásný.
красна rus., tkalcovský stav.
кратунка blh., tykvice, lahvice.
краще jrus., krásněji.

кречить jrus., křekavý, kručivý hlas vydávati, kručeti, chrčeti.
кренути srb., hnouti, hnáti; — се srb., vydati se (na cestu).
крестьянинъ rus., sedlák.
кривакъ blh., křivák, hul ovčácká svrchu nakřivená.
кривъ blh., křivý: кой ти ѥ —, kdo ti křivdu činí? кой му ѥ —, kdo může za to?
кридимице srb., kradmo, tajně.
крило srb. jrus., křídlo: крилцо, křidélko; крилята jrus., křídla.
крмељ srb., hnuj v očích.
кровь rus., krev; кровинка, krev, krvička.
кроз srb., skrze: крозањ srb., skrze ně.
кропива jrus., kopřiva.
кроткый blh., pokojný.
крсне име srb., svátek křestného jmena hospodářova.
круглый rus., kulatý.
кругомъ mrus., kolem, vůkol.
круль brus., pol. król, král.
круна srb., koruna.
кручина vrus., žal, hoře.
кручиниться rus., rmoutiti se.
круша blh., крушка srb., hruška.
кръпа, кръпица blh., šátek.
крыло rus., křídlo; крылушки vrus., křidélka.
крыльцо rus., schody, které do domu vedou, schodiště prahové.
крыша vrus., střecha.
крьстъ blh., kříž.
крьстѫ (-ѭ) blh., pokřtím, pojmenuji.
крѣпко-пакрѣпко rus., hodně pevně.
кто rus., kdo.
кћер, кћера srb., dcera.
кубокъ rus., kollík, číse.
кувати се, кухати се srb., vařiti se.
кувшинъ rus., hrnec neb džbán jistého spusobu.
куд, куда srb., kudy, kam; куда-то rus., někam.
кузнецъ rus., kovář.
кузница, кузня rus., kovárna.
кука blh., hůl ovčácká.
кукла, куколка rus., loutka, dětská panenka.
куку jrus., hlehle!
кукушка rus., kukačka, žežulka.
кума rus., kmotra.
куница brus., kuní kůže n. kožich.
купъ blh., kupa, hromada.
купа, у купѣ, mrus., spolu.
купеческій rus., kupecký, obchodní.
купи blh., koupiti.
кура rus., slepice.
кустъ, кустикъ rus., keř, křovina.
кућа srb., stavení, dum; кући srb., domu.
кучине srb., cucky, koudel.
кучиться vrus. m. докучать, svěřiti se.
кучѧ blh., pes, psík; кученца blh., psíci.
кушать rus., кушаць brus., jísti; jísti a píti, hodovati.
кьмъ blh., k, ke.
къто m. като blh., když.
кыкнѫ blh., hlasitě se zasměji, zachechtám se.
кѫдѣ blh., kam; нема —, není jinak.
кѫспѫ blh., pochutnám, okusím.
кѫтъ blh., kout.
кѫща blh., dum, chyše.
кѫщный blh., domácí.
лава mrus., lávka, lavice; v pořekadle: збожье якъ лава, tolik co: drn, les; лавочка rus., krám, krámec.
лагано srb., zlehka.
ладно mrus., pěkně.
лаж srb., lež.
лажись ukr., polož se, lehni si.
ландышъ rus., konvalinka.
лапа rus., ťapa, pracna.
латы rus., brnění.
лаѭ blh., štěkám; лаявъ ukr. m. лаялъ, lál.
лебедята jrus., mladé labutě.
леле blh., běda, ouvej.
ленточка rus., stužka, tkanička.
лепо srb., pěkně.
лесно blh., lehko, snadno.
либо-либо rus., zdali — aneb.
либовница blh., milenka, milá.
лiбонь jrus., neboť.
ливада srb., louka.
лисица blh. srb., liška; лисичѧ blh., lišče, mladá liška; лисичи blh., liščí.
лихо rus., zlé; лихый rus., zlý.
личико, лице rus., líčko, tvář.
лишити ся mrus., zůstati.
лишь rus., ihned, okamžitě; лишь, лише, лишень mrus., jen, toliko.
лiвій jrus., лiевый srb., levý.
лiеньо, лијено srb., líno, lenivo.
лiепо srb., pěkně; лiепый srb., lepý, krásný.
лобъ rus., leb, hlava, čelo; лобное мѣсто rus., soudní místo.
ложко brus., lůžko, postel.
лоза rus., haluz; лозы, roští, křoví.
локва blh., louže.
локоточки rus., lokýtky.

ломать rus., lámati, trhati, bourati.
ломачье mrus., roští, větve.
лошадь rus., kůň; лошадёнки rus., koníčky.
лощина rus., rokle.
лугъ rus., louka.
луда srb., лудъ blh. blázen, hlupec; луд, -a, -o srb., pošetilý, bláznivý.
лукав srb., lstivý, ošemetný.
лукавство rus., lichota, ošemetnost.
лукошко rus., košík.
лупити srb., udeřiti, uhoditi.
лучше rus., лучче jrus., raději. lépe. lepší; не нада лучше brus., nejlépe; лучшій rus., nejlepší.
лыко rus., lýčí.
лѣбъ, лѣбац m. хлѣбъ, хлѣбац srb., chléb.
лѣпота srb., krása.
лѣстница rus., schody, řebřík.
ляже mrus., lehne (ложити).
ляснути mrus., zavzníti, zašuměti.
лятѣть ukr., letěti; лятить, letí.
лѫкавъ blh., zlý.
любій jrus., milý; любимый rus., oblíbený; любезнѣйшій rus., nejmilejší.
любовь rus., láska.
любовать jrus., milovati.
любопытство rus., zvědavost.
люди, srb., lidé.
людяный mrus., vlídný.
люлька rus., dymka, fajfka.
люляти ce srb., kolíbati se.
люспица blh., šupina.
љубити srb., líbati.
мáбуть jrus., může býti, snad.
магилка brus., pol. mogiłka, hrobeček.
магущи brus., mohoucí, mocný.
майка blh., мajka srb., matka.
Маикъ mrus., Září měsíc.
макар srb., byť i; budiž.
мала ukr. m. мало.
маладзецъ brus. m. молодецъ, jonák.
маладой ukr., mladý.
маланья ukr. m. молнія, blýskavice.
малатами brus. m. молотами (молотъ), kladivy.
мали ukr. m. ималu, měli.
мались ukr., modli se.
малъкъ, малкый blh., maličký; малко blh., malíčko; подырь —, v krátce, za chvilku.
мальчикъ rus., chlapec.
манета brus. m. монета, peníz, mince.
мањи, -a, -o srb., menší.
марама srb., šátek kapesní.
марва srb., маржина mrus., dobytek.
марити srb., dbáti, pečovati o něco.
марјаш srb., peníz, na němž obraz panny Marie.
мастомъ brus. m. мостомъ.
мастяръ ukr., mistr (něm. Meister).
мати mrus., mít.
матіръ jrus., matka; мацяри brus., mateři.
матор, -a, -o srb., starý.
махнѫ сѧ blh., odejdu; nechám čeho.
махъ rus., udeření, rána; со всего маху, vší silou; мах srb., ráz; на —, ihned; у тај —, v tom okamžení.
маше srb., hodí, máchne (махи, hoditi, máchnouti).
мащеха blh., macecha.
мающій ся mrus., majetný.
медвѣжьий rus., medvědí.
медлить rus., meškati, otáleti; не медля, bez prodlení.
между blh. rus., међу srb., mezi.
мејдан srb. tur.), místo prostranné; souboj.
мелкій rus., drobný, malý.
мени srb., мини jrus., mně.
меньшій ukr., nejmladší (bratr).
мерещиться vrus., zdáti se.
месо srb., maso.
метнути srb., dáti, položiti, hoditi.
'мешь u rus. m. имешь, jmeš; брати 'мешь, bráti budeš.
мижи brus., mezi.
мизинецъ rus., malík.
милина srb., láska, příjemnost; od -не, z lásky.
милостыня, милостина rus., almužna.
мина blh., dvé spolu, pár; мина три blh., osoby tři.
минáетця jrus. m. минается, mine.
миноваться rus., pominouti, přestati.
мирнъ blh., tichý.
мирицца brus. m. мириться, mířiti se.
миришѫ blh., voním k něčemu.
миръ blh., pokoj, mír; міръ mrus., svět, lidé.
міжъ jrus., mezi.
міряне, lidé na světě živoucí.
мішóкъ jrus., míšek, pytlík.
млада srb., nevěsta (tak se zove i žena do roka po svatbě).
младенецъ rus., nemluvně.
млатити srb., klátiti.
млого srb., mnoho.
млъвѫ blh., mluvím; naříkám.
млъчеше blh., mlčel (млъчѫ).
много srb., velmi.
мовити mrus., mluviti.
мово vrus. m. моего, mého.
могао, мог'о srb., mohl (моћи).

могила rus., hrob.
могучій rus., mohútný.
може. можетъ (t. быть) rus., snad; asi.
мокренько vrus., mokroučko, hezky mokro.
молити се srb., prositi, děkovati.
молодецкій rus., mladický.
молонья mrus., blyskavice.
молотокъ mrus., kladivo.
молча rus., mlčíc, mlčky.
молѭ blh., prosím; мóлятця jrus., modlí se (молиться).
мома, момича blh., děvče, panna.
момча blh., chlapec, hoch; момчата blh., chlapci.
морати srb., musiti.
мотка srb., bidlo, brázka.
мочь ukr., мощь blh., moc, síla.
мощно blh., mocně, tuze, velmi.
мрьднѫ blh., hnu, pohnu.
мрькне blh., smrká se, smráčí se.
мрьтвежкы горы. blh., pusté hory.
му blh., jemu, jeho.
мудрій srb., moudřejší.
мужикъ rus., sedlák; мужичка jrus., selka, selská dcerka; мужичій rus., selský.
мужній rus., mužův.
мурава rus., tráva.
муравка jrus., mravenec.
муcь blh., zvuk, kterým přivolávají koně.
мучати srb., mlčeti; муч', mlčí.
мучно srb., těžko, nesnadno.
мучѫ (-ѭ) ca blh., namáhám se.
мчиться jrus., kvapiti, páditi.
мыкать rus., smýkati, vláčiti.
мыслѫ (-ѭ) blh., myslím, přemýšlím.
мышка rus., мышца blh., paže, paždí, rámě.
мѣдный rus., měděný.
мѣлить rus., křídovati; tlachati, lháti.
мѣнѣ brus., mě; mne.
мѣрка rus., míra krejčovská.
мѣрковати mrus., pozorovati (z něm.).
мѣрнѫ blh., umíním si.
мѣсичинка, мѣсечина blh., světlo měsícové.
мѣтѫ blh., metám, házím; мѣтнѫ, hodím.
мѣшаєць brus. m. мѣшаетъ, nepokojí.
мягкушка mrus., střídka.
мясцо jrus., masíčko.
мѫка blh., žalost.
мѫмрѫ blh., hubuji, plísním.
мѫчѭ blh., mučím; — ca, namáhám se.

на brus., ná, tu hle; на-ка vrus., ná, tu hle máš.
набасати srb., nenadále přijíti na něco, z nenadání najíti.
навалити srb., naléhati, dotírati; навалямь blh., přičiňuji se, namáhám se.
навела rus., navedla, poslala (навесть, наводить).
навикувамь blh., křičím na koho, plísním, hubuji koho.
наважденіе rus., udělání, očarování.
навчить jrus., naučiti.
навѣдженый mrus., ten koho nelze se dočkati, očekávaný.
навѣсъ rus., lomenice.
наганѫ blh., naléhám na koho, dotírám.
нагатована ukr. m. наготовано, připraveno.
нагнать rus., dohoniti.
нагнути srb., hnáti se, dáti se (v útěk).
нагодувать jrus., nakrmiti.
нагостимь blh., pohostím.
наготвѫ blh., přihotovím, připravím; uvařím.
наградѫ (-ѭ) blh., odměním; награжденіе rus., odměna.
нагріть jrus., nahřáti, navařiti.
нагрђен srb., zohyzděn.
нагѫвамь, нагѫнамь blh., naléhám, dotírám na koho; trápím, mořím koho; sr. наганѫ.
нада brus. m. надо, надобно. třeba; якъ не нада лучше, co nejlépe.
надвинуться rus., přivaliti se.
надгледати srb., dohlížeti.
надгородити mrus., odměniti.
надіти jrus. m. надѣти, nadíti, oblíknouti.
надникнѫ, надничѫ blh., dolů do něčeho hleděti, dolů koukati.
надничарски srb., nádennický.
надо, надобно rus., třeba, potřebí.
надо str., nad, nade.
надоѣть rus., zbytečným se státi.
надумамь ca blh., umluvím s ; надумвамь ca m. надумувамь ca umlouvám se.
надыбати mrus., uzříti, spatřiti.
надѣть rus., nadíti, obleci.
надѣяти ся mrus., nadíti se, doufati.
нађем srb., najdu; нађе najde; v. наћи.
нажарити пічъ jrus., zatopiti v peci.
нажить jrus., dostati; наживать rus.,

nabývati; наживиться ukr., vydělati sobě něco.
наживный rus., co na vnadu jest; -ное дѣло, věc malé ceny.
назадъ rus. blh., zpátky, nazpět.
наздогнать jrus., dohoniti.
назырцемъ mrus., spusobem nazírání n. pohlížení.
най mr s., nechť.
найболѣ srb., nejlépe.
найдобръ blh., nejlepší.
наймладый blh., наймлађий srb., nejmladší.
наймного blh., nejvíc.
найнапоконъ blh., konečně, naposled; v. поконъ.
найнапрѣдъ blh., nejprvé, s prvopočátku.
найподырь blh., naposledy, konečně.
найстарый blh., найстарій srb., nejstarší.
наиђи srb., najíti, přiběhnouti k čemu.
найхубавъ blh., nejhezčí, nejpěknější.
найшо́въ jrus. m. найшолъ, našel (найти).
наївшись jrus., najedši se.
најбоље srb., nejlepší.
најгоре srb., nejhorší.
најпосле, најпосљиje srb., naposled.
најпре, најприђе srb., nejprvé.
накажж, наказувамь blh., potrestám; наќазать rus., potrestati; přikázati, poručiti.
накарамь blh., pobídnu, donutím.
накидать rus., naházeti.
накинуться rus., vrhnouti se.
накръмж (-іж) blh., nakrmím.
накрыть ukr., přikryti.
накутать ukr., zaobaliti, přikryti.
налавить ukr., naloviti.
налик m. на лик srb., na spůsob.
налѣгамь blh., položím se; налѣгнж blh., se lípím, svěsím.
налюбиться rus., namilovati se.
наместити srb., umístiti, postaviti.
намирити srb., spokojiti.
нами́сто jrus., náčiní, ozdoba; нами́стечко, náčiníčko, drobná věc k ozdobě.
намолоченный rus., vymlácený.
намразж blh., počnu nenáviděti, vznenávidím.
намыслж blh., umyslím, umíním sobě.
намѣреніе rus., úmysl.
намѣрж, намѣрі́жвамь blh., najdu, nacházím, vyhledám; намѣри, vyhledati, najíti.
намѣстити srb., postaviti na místo.
на-никждѣ blh., nikam.
на-нѣкждѣ blh., někam.
нанять rus., najmouti.
напаст srb., neštěstí.
напепеленъ blh., upopelen, popelem zmazán.
наперерывъ rus., bez přestání, neustále.
напирать rus., napřahovati, naměřovati.
напитокъ rus., nápoj.
напицца ukr., napiti se.
напнж blh., napnu, nutím; напжлъ, nutil.
наповать jrus., krmiti.
напоконъ blh., konečně, na konec.
направити srb., vystrojiti, učiniti; направж blh., zřídím; направи, zříditi.
напрасно rus., nespravedlivě, marně.
напредак srb., prospěch; напредовати srb., pokračovati, dařiti se.
напрѣдъ, напрѣжь blh., napřed, dříve, prvé; помного отъ —, více než prvé.
напутать rus., zamotati.
наравить ukr. m. поровить, protiviti se, vzdorovati.
наресьци brus., konečně.
наречь, нарекать rus., nazvati; нареченный rus., jmenovaný, ustanovený.
народъ rus. srb., lid.
нарочно rus., zúmysla, úmyslně, schválně, zvláště.
наружити srb., potupiti, zostuditi.
нарѣждамь blh., pořádám, uklizím.
нарядиться, наряжаться rus., obleknouti se.
наредъ blh., pořád, popořádku, jedno po druhém.
на-самъ blh., sem.
населити srb., osaditi.
насилу rus., s těží.
наслѣдникъ rus., nástupce.
насред srb., u prostřed.
наставити srb., doložiti, pokračovati (v řeči).
насытж, насыщамь blh., nasytím.
насѣнье mrus., obilí k setí, semeno.
на-татакъ blh., tam.
натерпѣться rus., mnoho zkusiti, snášeti.
натоварж blh., naložím.
натраг, натрашке srb., zpátkem, zpátky, nazpět.
на́-три blh., na tré.
натрупамь blh., narovnám, nahromadím.

натъкмѫ сѧ blh., přichystám se, přihotovím se.
натъкнѫтъ blh., nastrčen, napíchnut.
наћи srb., najíti.
наудити srb., ublížiti.
наумити srb., předsevzíti sobě, umysliti sobě.
наухрестъ brus., křížem, na kříž.
научитъ str. m. научилъ.
нахвататься rus., nahltati se, nalykati se.
начальникъ rus., představený, vrchní; начальство rus., vrchnost, představenstvo.
начатъ str., начавъ mrus. m. началъ, počal.
начинити се srb., udělati se někým n. něčím.
начь brus. m. ночь, noc.
начаваць brus. m. ночевать, nocovati, noclehem býti.
нашовся ukr. m. нашелся.
наѣдки brus., jídla.
небавкомъ, зъ небачка mrus., z nenadání, náhle.
небель vrus. m. мебель, nářadí (něm. Möbel).
неби било srb., nebylo by.
небо rus., nebe, obloha.
небоpакъ mrus., ubožák.
небројен srb., nesčíslný.
небыва blh. m. небывай, nebuď.
небылница blh., ničema, ničemnice.
невзгодушка rus., nehoda, neštěstí.
нево vrus. m. него.
неволиа blh., невоља, неволя srb., nouze, potřeba, bída, neštěstí.
невѣстка rus., švakrová, bratrova žena.
негасимъ str., nehasnoucí, věčně hořící.
негдѣ rus., není kde.
него, нег' srb., než, nébrž: ale, však.
него blh., toho; неговый blh., jeho.
недаду се srb., nedaří se; v. дати се. dařiti se.
недеља дана srb., týden; неділя jrus., neděle; недѣлинъ blh., nedělní.
недогадъ rus., nepozora, netečník.
недодохѫ blh. m. недойдохѫ, nepřišli.
нежданный rus., neočekávaný.
незаварѫ blh., v. заварѫ.
незадоволенъ blh., nespokojen.
нейный blh., její.
нека, нек' srb., nechť.
неки, -а, -о srb., nějaký.
некогда мнѣ rus., nemám kdy.
некуда rus., nikam.
некуды rus., není kde; некуды мнѣ дѣвать, nemám toho kam dáti.
не-ли blh., sotva.
немарити srb., nedbati.
немога vrus., nemoc; немогу, jsem nemocen.
немой srb., nechtěj, střez se.
ненадобный rus., nepotřebný, zbytečný.
неоткуда rus., odnikud.
неправедно str., nespravedlivě.
непремѣнно rus., bez proměny; zajisté, skutečně, bez prominutí.
нерадин srb., nepracovitý, lenoch.
несётъ Русью rus., zapáchá ruštinou.
неси blh., nejsi; да-ли неси чулъ, zdali jsi neslyšel.
несказанно rus., nevýslovně.
несрећа srb., nehoda, neštěstí.
нестати srb., zmizeti.
нестигнѫ blh., nepřijdu; v. стигнѫ.
нећу srb., nechci; неће, nechce.
неудача rus., nehoda.
неужели rus., zdali, v skutku-li, možné-li aby.
неукаторый brus., některý.
неустойка brus., potřeba.
нѣхвороші jrus., chvrastí, roští.
нехтедне srb., nechce.
нечаянно rus., nenadále.
нечу невидѣ blh., zmizel, -a, -o.
нешегувамь сѧ blh., nežertuji.
нещѫ blh., nechci; нещѣше blh., nechtěl; нещешь-ли blh., nechceš-li (v pořekadle asi jako naše: hleďte!) v. щѫ.
неiа blh., ona, ta.
неiе blh., není.
ни srb., ani; ни за что rus., nižádným způsobem, nikterak.
нибудь rus., snad.
нива blh. jrus., њива srb., pole, louka.
низ srb., dolů.
низенький jrus., nizoučký.
није srb., není.
нијем srb., němý.
никад srb., nikdy.
никакав srb., никакой rus., nijaký, nižádný.
никакъ blh., никако srb., nikterak.
никой blh., нико srb., nikdo.
нипошто srb., nikoliv.
нисам мого srb., nemohl jsem.
ниси srb., nejsi; — послушао, neposlouchal jsi; нисте srb., nejste.
нито blh., нити srb., aniž.
ниточка rus., нишка blh., niť, nitka.
ништа, ништ' srb., нищо blh., nic.

нищій rus., žebrák; нищенка rus., žebračka.
ні jrus., ne.
ніжка jrus., nožka, nožička.
ніє srb., нјѣтъ brus., není.
но rus. blh. srb., ale, však, než, nébrž; v. нъ.
новац srb., peníz.
новова vrus. m. новаго.
ноготъ rus., нокат srb., nehet.
ноздри rus., chřípě.
нора rus., jáma, díra.
ночь rus., ноћ srb., нощь blh., noc; нощесь blh. m. нощжсь, tuto noc, té noci.
ночевать rus., ноћити srb., nocovati, nocléhovati; v noci hlídati.
ну, нуже rus., tu, nyní, teď; ну-ка vrus., nuže.
нужно rus., potřeba.
нъ blh., než, ale, však; нъй blh., nébrž.
ны blh., my, nás; помежду ны, mezi námi.
нынче rus., nynícko.
ньива srb., niva, pole.
нѣбоже brus., nebožátko.
нѣговъ srb., jeho; ньіов, -a, -o srb., jich.
нѣка blh., nechť, ať.
нѣкакво blh., nějak, některak, ledaeos.
нѣкога blh., jednou, někdy.
нѣкой blh., někdo; нѣкой и другый, několik; нѣкой пжть blh., několikkrát.
нѣкоıа blh., některá.
нѣма blh. m. не има, nemá, není; snad; нѣма кждѣ, nemůže jinak; нѣмаше, neměl, -a, -o; нѣмжть m. не имжть, nemají.
нѣсколько rus., několik; — разъ rus., několikkrát.
нѣту vrus. m. нѣтъ, není.
нѣчага ukr., ničehož.
нѣщо blh., něco.
њезин srb., její.
њима srb., jim dvěma.
њојзи srb., k ní.
обадж, обаждамь blh., opovím, ohlásím.
обазрети се srb., ohlednouti se.
обала srb., břeh.
обвесть rus., obhraditi, ohraditi.
обвисиж blh., zůstanu viseti.
обвѣнчать rus., oddati; — ся rus., zasnoubiti se.
оберемокъ mrus., břímě, svazek, náručí.
обернуть rus., zavinouti.
обећати srb., slíbiti.
обжорливый rus., obžerný.
обидный rus., urážlivý, potupný.
обижаться rus., uražen býti.
обикрачамь blh., obkročím.
обитать str., zůstávati, přebývati, bydliti.
обићи srb., objíti.
обідать jrus., obědvati; обідний, obědní; обідъ m. обѣдъ.
облегнж blh., nalehnu, naléhám, dotírám.
обмануть rus., oklamati; обманывать, klamati, lháti.
обо rus., o; обо всемъ, o všem.
обогатити srb., zbohatnouti.
обойко jrus., oba, obadva.
оборотиться rus., změniti se.
обрадѣть vrus., zradovati se.
образ srb., lice, tvář.
обратно rus., zpátky, nazpět.
обрoк srb., určitý čas; podíl.
обрубить rus., uříznouti; обрубувать jrus., osekávati.
обручальной rus., svatební, zásnubný.
обрьнж сж blh., obrátím se.
обрѣкж, обрѣчамь blh., připovím, přislíbím.
обухъ rus., zadek sekyry.
обычамь blh., miluji.
обѣдня rus., mše svatá.
обѣдать rus., obědvati.
обѣщать ukr., pohroziti; обѣщаться rus., přislíbiti, připověditi, zaslíbiti se.
ов. -a, -o srb., ten, ta, to.
овай srb., on, onen, ten.
овамо-онамо srb., sem-tam.
овде, овдје srb., zde, tuhle.
овнж blh., jehně.
оврагъ rus., roklina.
овсяный, овсяной rus., ovesný.
овуд srb., odtud.
овчарь blh., ovčák.
огладнити srb., vyhladověti.
огледало srb., zrcadlo.
огледати се srb., změřiti se s kým.
огородъ rus., zahrada.
огорчиться rus., rozhněvati se.
огранути srb., vyjíti (o slunci).
огрѣıамь blh., osvítím, ozářím.
огънь blh., oheň.
од srb., od; nad.
одалекі jrus., od daleka.
оданде srb., odtud.
одвојити srb., odděliti.
одговорити srb., odpověditi.

оддаци brus., oddati, dáti; оддаŷ, dal; оддати jrus., vdáti, oddati; оддáй, dej.
оде m. ходе srb., chodí, běhá; uteče; v. ходити.
одежа jrus., oděv.
оди m. ходи srb., pojď.
одинъ rus., одзіонъ brus., jeden, jediný, samotný.
ôдки mrus., odkud.
одма m. одмах srb., hned, ihned.
одмакнути, одмаћи srb., vzdáliti se, odchýliti se, odjíti, ujíti.
одмах srb., hned.
однажды rus., jedenkrát.
однако rus., однакжъ mrus., jednak, však.
однијети srb., odnesti.
одново vrus. m. одного, jednoho.
однó jrus., jedno; одноокій rus., jednooký.
одозго srb., shůry.
одсад srb., od nynějška.
одужать rus., ozdravěti, uzdraviti se.
одумамь blh., umluvím.
одчинить rus., otevříti.
одъръ blh., lože.
одѣться rus., obleci se; одѣнься, oděj se.
оженúвсь jrus. m. оженился.
ожидать rus., očekávati.
озеро rus., jezero.
озорникъ rus., smělý, drzý člověk.
окаянникъ mrus., padouch, zločinec.
океанъ rus., moře, řec. ὠκεανός.
оклепан, -a, -o srb., velmi chatrný.
око srb., okolo, vůkol.
окренути се srb., obrátiti se.
окропъ jrus., úkrop, vroucí voda.
окружить, окружать rus., ohraditi, obstaviti.
окунуть rus., omočiti.
омирис'вамь blh., čuchám.
омыѭ blh., omyji.
онај srb., onen, ten.
онако srb., takto, takovým spůsobem; онаки srb., takový.
онамо srb., tam, na ono místo.
онда srb., tehdy.
онђе srb., tam.
онóшто (m. оно-жъ-то) нѣ побралисѣ brus., div že se nepopadli.
онуда srb., tudy.
опазѭ, опазïамь blh., uhlídám, dohlídám se čeho.
опалити srb., napáliti, uhoditi.
опамка blh., ocásek.
опанак srb., opánek (jistý spůsob obuvi.)
опасаться rus., ostýchati se, báti se.
опашка blh., ocas, ohon.
опоменутѝ се srb., zpomenouti sobě na koho; опомињати srb., upomínati na něco; опомниться rus., zpamatovati se.
опоравити се srb., zotaviti se.
оправити srb., vypraviti od sebe; — се srb., připraviti se.
опредѣлиться rus., rozhodnouti se, ustanoviti se na čem.
опремати се srb., připravovati se na cestu.
опротивить rus., zoškliviti se.
опуститись mrus., spustiti se.
опѫтамь сѧ blh., vydám se na cestu.
орать rus., vřeštěti.
орішокъ jrus., oříšek.
орлáми вишвати jrus., vyšívati ozdoby na spůsob orlů.
оробѣть rus., mysli pozbyti, srdcem klesnouti.
осванути srb., zasvitnouti; rozedníti se.
осврнути се srb., ohlednouti se, obrátiti se.
освятить vrus. m. освѣтить, osvítiti.
осень mrus., jeseň, podzim.
осердиться, осержаться rus., rozhněvati se.
осиромашити srb., zchudnouti, na mizinu přijíti.
осјетити се srb., domysliti se, dovtípiti se.
ослушаться rus., oslyšeti; neposlechnouti, neposlušen býti.
оставѭ blh., nechám, ostavím.
остановиться rus., zůstati, uložiti se; zastaviti se; остановлять rus., zastaviti.
остао, ост'о srb., ostal.
остарети srb., sestárnouti.
остравѣ brus. m. островѣ.
осудить, осуждать rus., odsouditi; осуђен srb., odsouzen.
ось jrus., tehdy, tu.
осѣтѭ blh., ucítím; — сѧ, осѣщамь сѧ, upamatuji se, vzpomenu sobě.
отбить rus., dobyti, za e odej outi.
отважиться rus., odvážiti se, opovážiti se.
отваливаться rus., opadávati, klesati.
отварıамъ blh., otvírám.
отвернуться rus., vytočiti se.
отвести, отводить rus., vykázati.
отпранѭ blh., odhradím.

отвращамь blh., odvracím, přemlouvám.
отвѣдать rus., pokusiti, zkoušeti.
отвѣтствовать, отвѣчать rus., odpověděti. odpovídati; отвѣщамь blh., odpovídám; отвѣтъ rus., odpověd.
отговариваться rus., vymlouvati se; отговориться rus., vymluviti se, odepříti něco.
отговоръ blh., odpověd.
отдохнуть, отдыхать rus., odpočinouti, odpočívati.
отдумвамь сѧ blh., vymlouvám se.
отдъхнѫ blh., oddechnu.
отемнѣти mrus., oslepnouti.
отерати srb., odehnati, zahnati.
отечество rus., vlasť; dům otcovský.
отказать rus., odepříti.
отмѣнный rus., neobyčejný; отмѣнно rus., převelmi, neobyčejně.
отнятъ str. m. отнялъ.
отнѣмѫ blh., odejmu.
отó jrus., tehdy; ото-жъ brus., tož.
оторвать rus., odtrhnouti.
отпировать rus., hostinou odbyti.
отправляться rus., odbývati se, vykonávati se.
отпрѫ blh., odevru.
отпускать rus., odpustiti; отпустить rus., propustiti.
отслонить rus., odklopiti, odundati.
отступникъ str., odpadlík.
отсѣднѫ blh., ssednu, slezu (s koně).
отсюдова vrus., odtud.
оттакелезний jrus., převeliký, předlouhý.
оттакий jrus. m. вотъ такий, takový hle.
оттамъ jrus., tam hle.
отхврькнѫ blh., odlítnu.
отхождамь blh., odcházím.
отцѣпить, отцѣпливать rus., oddělati, oddělávati.
отчаго brus. m. отчего rus., proč.
отъ brus. mrus. m. вотъ, hle, ejhle; tedy, tu.
отъ-горѣ blh., shůry, zhora; отъ кдѣ blh., odkud.
отъидѫ blh., odejdu, odběhnu; отъишалъ blh., odešel.
отървѫ blh., odejmu.
ohy m. xohy srb., chci.
охолоджани brus., ochlazovati.
охота rus., lov, hon.
оцé jrus. m. вотъ се, to hle, ejhle.
оцу srb., otci (отац).
очев. -а, -о srb., otcův, ova, ovo.
очень rus., velmi.
очешљати srb., očesati, učesati.
очињи srb., otcovský.
очищеніе rus., osvobození.
очутиться rus., ocítiti se, nenadále se zjeviti.
ошетамь blh., oběhám; ошета, oběhati.
още blh., ještě.
ощипаться rus., otrhati se, oškubati se.
ощутить rus., ucítiti, pocítiti.
па srb., pak; a, i; па, пакъ blh., a, ale, pak.
па brus. ukr. m. по.
паабѣдать ukr., poobědvati.
пабачить ukr. m. побачить, spatřiti.
пабить ukr. m. побить, pobiti, zahubiti; пабивать m. побивать, zabíjeti.
пабрать ukr. m. побрать; пабравъ m. побралъ.
пабѣгъ ukr. m. побѣгъ, běžel.
пабѣдить ukr., пабѣдзиць brus. m. побѣдить, zabiti, zahubiti; přemoci, poraziti, sraziti; пабѣдзиу m. побѣдилъ, přemohl.
павночь ukr., půlnoc.
пагаститъ ukr. m. погостилъ, byl hostem.
пагоня ukr., honba, honění.
падалище rus., mrcha.
падарить ukr. m. подарить, podarovati, rozdávati dary.
падзи brus., pojď.
паднявъ ukr. m. поднялъ, zdvihl; паднялась ukr., zdvihla se, povstala; падняться, povstati.
падоша str., padli.
падходзиць brus., падходя ukr. m. подходить, přijde, přichází.
падъ brus. ukr. m. подъ.
падъѣжаць brus. m. подъѣзжать, přijeti.
падымать ukr., zdvihati, podnímati; падымя, zdvihne; падымáцца ukr., podjímati se, zdvihati se.
падѣхать ukr. m. подъѣхать, přijeti, dojeti.
пазвольте ukr., dovolte.
пазити кого srb., milovati; — на што srb., pozorovati, pozor míti.
пазухо srb., paždí, paže.
пазѫ, опазвамь blh., hlídám, dohlídám se.
пайти ukr. m. пойти, jíti; пайдя m. пойде, půjde.
пайщи brus. m. поищи, pohledej.
пакацигарошакъ brus., hrášek, jenž se povaluje, kulihrášek.

пакостный blh., zlý, špatný.
пакудава brus. m. покудова, покуда, zatím, než.
пакуль brus. v. пакудава.
пакъ, пако blh., pak, potom, opět, zase.
палаванье brus., pol. połowanie, lov, honba.
палавина ukr. m. полонина, polovice.
палажить ukr., položiti; палажыу brus. m. положилъ.
палата rus., palác; dům, dvůr.
палатка rus., stan.
палетѣть ukr., палецѣць brus. m. полетѣть, letěti, poletěti.
палецъ rus., prst (u ruky neb u nohy); пальчикъ rus., prst.
палицца brus. m. политься, politi se, vyliti se; палилася brus. m. полилася.
палична mrus., hůlka; палка rus., hůl, kyj.
палучить ukr. m. получить, dosáhnouti něčeho, dostati.
палятѣть ukr., poletěti.
памет srb., pozor.
паметан srb., rozumný.
пańѣвся ukr. m. паймався, взялся, vstal, vydal se.
панёсъ ukr., donesl.
паница blh., hliněný talíř.
панночка ukr., panenka.
пападаецца brus. m. попадается, naskytuje se.
папенька rus., tatíček.
папращавшись ukr., vzav odpuštění, rozloučiv se.
парабакъ brus., chlapec, sluha.
партной ukr. m. портной, krejčí.
пárубокъ jrus., sluha, služebník.
паръ rus., pára.
пасадить ukr. m. посадить.
паславъ ukr., poslal.
паслухать ukr. m. послухать.
пастель ukr., postel, lože.
пастися str., spadnouti, sesunouti se.
пастроить ukr. m. построить, udělati, vystavěti.
пасць brus., pasť, tlama.
пасѣчь brus. m. посѣчь, posíci, poraziti.
патащить ukr., potáhnouti, počíti táhnouti.
патылица brus., tejl, týlec.
патямнѣть ukr., potemněti, zatemniti se.
паунка blh., pavice.
пауночно brus., půlnočně, o půl noci.
паусюду brus., po všech místech.
пахаваць brus. m. поховать.
паходъ brus. m. походъ.
пачать rus., počnouti.
паче rus., zvláště; krom, mimo.
пачтенѣйшій brus. m. почтенѣйшій, nejpočestnější.
паша blh. srb., pastva.
пашла brus. m. пошла, šla.
пашня mrus., role; úroda polní, obilí.
пашовъ ukr. m. пошолъ, šel; пашодши m. пошодши.
паѣхать ukr. m. поѣхать, odjeti; паѣхау brus. m. поѣхалъ, jel.
певанка srb., zpívání.
певно mrus., zajisté.
пей rus., pi; пить.
пепележка blh., popelka.
перглянуться ukr., přehlednouti se, podívati se jeden na druhého.
перебить rus., roztlouci, roztřískati; перебивать rus., přetrhovati, vskakovati v řeč.
перевязать rus., převázati, obvázati.
передъ rus., před.
перекатный rus., vysypaný, koulející se.
перекидаться jrus., obrátiti se, převrátiti se, změniti se.
переколотить rus., roztlouci.
перекреститься, перекряститься ukr., udělati kříž po sobě, poznamenati se křížem.
перенимать rus., chápati, naučiti se čemu.
перепрыгивать rus., přeskakovati; перепрыгнуть, přeskočiti.
перепугаться rus., polekati se, velmi se uleknouti; перепуганный, ulekaný.
переселеніе rus., přesídlení.
пересказать rus., oznámiti.
пересновать rus., přesnovati, potáhnouti.
переставъ ukr., přestal.
переулокъ rus., příční ulička.
перехристить jrus., pokřtiti.
перені jrus., prsteny.
пёрушко rus., pírko, pírečko.
перчатка rus., rukavička.
перчин srb., vlas.
перший brus. jrus., prvší, prvnější.
перярѣзать ukr., přeřezati; перярѣжимъ, přeříznem.
пестуюцца brus., pěstují se.
петоро srb., patero.
пећ, пећка srb., pec.
печаль rus., starost, zármutek; печа-

литься rus., rmoutiti se, starost míti.
печать rus., pečeť, pečetní prsten.
печка rus., pícka, pecinka.
пештера srb., jeskyně.
пещь blh., pec.
пивница blh., sklep.
пивъ ukr. m. пилъ.
пилить rus., řezati.
пилѧ blh., ptá e.
пирогъ rus., skládaný koláč; пирожокъ jrus., koblížka.
пиръ rus., hod, hostina.
пиħе srb., pití, nápoj.
пихнуть rus., vstrčiti.
пихтиль vrus., пехтиль, píst, tlukadlo
півъ jrus. m. полъ, půl.
підгрызти jrus., podhryzti.
піднять jrus. m. поднять, поднимать, zdvihnouti se; піднявся m. поднялся.
підъ jrus. m. подъ, pod, před.
пізнати jrus., poznati; пізнавъ, poznal.
пійду jrus. m. пойду, půjdu; пійдешъ, půjdeš; пійди, jdi; пішла, šla; пішли, šli; пішовъ m. пошелъ, šel.
пічъ jrus., pec.
плававъ a rus. m. плавалъ.
пладнина blh., poloudení, půl dne.
пладнувамь blh., po'eduuji, obědnji.
пладнѣ blh., poledne.
плакаħе m. плакати ħе srb., plakati bude.
планина srb., chlum, lesnatá výšina; blh., hora, vysočina; Стара планина, hora Balkanská.
плапути srb., vzplanouti, rozpáliti se.
платокъ u.rus., šátek; платочекъ rus., šáteček.
платье, платья rus., oděv, šat.
плаха rus., špalek.
плачно srb., plačtivo.
плашљивац srb., bázlivec.
племянушка rus., neť.
плескаться rus., špláchati se.
плеть rus., bič, karabáč.
плеħе srb., plece, záda.
плечо rus., rameno.
пливй jrus., plyň; пливать.
плохъ rus., špatný; плохинькій vrus., velmi špatný.
плѣнъ rus., plen, kořist.
плѣснѫ blh., plesknu, udeřím.
плюѭ blh., pliju; плю, plivnul; плюхѫ, plivali; пљунути srb., plivnouti.
пљуванка srb., slína.
по rus. srb., pro; по смерть, pro smrt; по чокот, pro keř.
побачити mrus., popatřiti, spatřiti, zkusiti.
побискати, побиштем srb., poviskati, pohledati.
побілѣть jrus., zběleti.
поблизить rus., přiblížiti se.
побогатъ blh., bohatší.
побориτи ся mrus., trochu zápasiti s kým.
побратимъ blh. srb., pobratřenec, zvolený bratr.
побридки jrus., toulka, zahálka.
побунити се srb., pobouřiti se, rozjařiti se.
побѣдѫ blh., přemohu.
побѣжать rus., v útěk se dáti, utíkati.
повелѣвамь blh., poroučím, rozkazuji.
повелѣніе rus., poručení, příkaz.
повернуться, повергнуться vrus., povrhnouti se, povaliti se; повернись-ка, poval se trošku.
повынимать rus., vyndati, vyjmouti.
повнідать jrus., snísti, vyjísti.
повикати srb., vykřiknouti, zvolati; повичу, zvolají.
повиколювати jrus., vypíchati.
повізъ jrus., vedl; přivezl, dovezl; повізъ ei замісь, oženil se s ní; въ господу, vzal za manželku (повесть).
поворотить rus., obrátiti.
поврьвамь blh., pojdu, pochodím.
поврьнѫ blh., vrátím.
повѣсить (голову) rus., svěsiti.
поваче blh., více; отъ огънь —, nad oheň.
поганійше jrus., nejzmazanější.
погибать, погибнуть rus., zahynouti.
поглазиться vrus. m. показаться, zdáti se.
поглѧдамь blh., pohlednu, pohledím, podívám se.
погнаться rus., pustiti se za kým, v honění se dáti.
погодя rus., čekaje; немного —, za malou chvilku; погодить, čekati.
поголѣмый blh., větší.
погоня rus., honění; погонять rus., poháněti.
погубити srb., zahubiti, zabiti.
подарить rus., darovati.
подарокь rus., dar, dárek.
поднинешный vrus. m. подвѣнечный, svatební.

подворотня rus., podvrateň, deska, která se klade pod vrata.
подврħи, подвржем srb., podložiti, podati.
поджигать rus., podpalovati.
поджидати mrus., očekávati.
подивиться jrus., podívati se.
подирь blh., podlé; — това, potom; подиръ blh., za (někým). podlé.
пôдмулити mrus., podemleti.
подне srb., poledne.
поднесть, подносить rus., přinesti. podati: пôдносити mrus., donášeti, přinášeti; пôднѣсти mrus., pozdvihnouti
поднять, поднимать rus., zdvihnouti, pozdvihnouti; пôдняти ся mrus., vznésti se. vstoupiti.
подобръ blh., lepší.
подорожный mrus., pocestný.
подползти rus., podlezti; подползать, podlézati.
подпруга, подпружечка rus, popruh, popružek.
подружка rus., družka, kamarádka.
подрум srb., sklep.
подсеħи, подсечем srb. podseknouti.
подсѣсть, подсѣдать rus., přisednouti.
подходить rus., přistoupiti, přicházeti.
подъѣхать rus., přijeti; подъѣзжать rus., přijížděti.
подыбати mrus., jmouti. polapiti.
подыматься rus., podnímati se. zdvihnouti se, vstáti.
подырь, подыри blh., za; — имь blh., za nimi; да ѭ —, v patách za ní jíti.
пођe srb., šel, pošel; v. поħи. jíti.
пожаловать rus., smilovati se, obdařiti, ráčiti: пожалуйте, račte; пожаласта vrus., prosím tebe; пожалуй, račiž: пожалованный rus., podarován, obdarován.
пождать rus., počkati.
пожелать rus., chtíti, žádati, požádati.
поживать rus., bydleti. přebývati.
поживити srb., živ býti.
пожимать rus., stisknouti, zmáčknouti.
позавидувати jrus., závděti.
позавтракать rus., posnídati.
познаник srb., známý.
познимати jrus., sníti, svleci.
позоръ rus., hanba, potupa; позориться rus., zhanobiti se, hanbu si utržiti.
поискамь, поищѫ blh., chci. žádám, požádám; поискать rus., vyhledati; поищу, vyhledám.
поїду jrus. m. поѣду, pojedu.
поїздъ jrus., povoz, kočár.
поїхати jrus., pojeti, jeti někam; поїхавъ, jel.
показати srb., ukázati; показаться, rus., ukázati se.
покамѣстъ rus, dokud, dokavad.
покататься rus., pováleti se.
покачѫ сѧ blh., vystoupím, vylezu, vyletím.
покјѣмыць brus., vzpomenouti, pamatovati.
поклала jrus., položila.
поклонити srb., darovati.
поклопка blh., víko.
покôль mrus. m. поколѣ. pokud.
покôльчити ся mrus., vzkličiti se.
покољеш od поклати srb., pobiti.
покочуся jrus., pováľím se; качаться.
покрай srb., podlé.
покрышити mrus., rozmlátiti, rozdrtiti.
покуда rus., trochu. poněkud.
покупити srb., sebrati.
пола, полак srb., půlka, polovice.
полако srb. zlehka; полекѫ-лекѫ, полегычкѫ blh., polehoučku.
политать (?) jrus. m. политать, létati.
полно rus., zajisté.
полова mrus., pleva.
полонъ rus., plen, kořist, zajetí.
полотенцо rus., ručník. loktuška.
полотняный rus., plátěný.
полсвистъ rus., polouhvizd.
полтораста rus., půldruhého sta.
полунощь blh., půlnoc.
получить rus., dostati. obdržeti.
полъ rus., země, podlaha.
полѣтно str., dle let. na léta.
полякаться jrus., polekati se.
полюбить rus., milovati; полюбиться jrus., zalíbiti se.
помежду blh., mezi, mezi sebou..
помело rus., pometlo, chvoště.
пометѫ blh., zametu; поме, zamésti.
помиловать rus., smilovati se, slitovati se, milost uděliti.
помилосердовать rus., smilovati se, ustrnouti se.
поминать rus., vzpomínati, památku zemřelého slaviti.
поминъ rus., pomyšlení.
поминѫ сѧ blh., přestanu žíti, zemru.
помного blh., více.
помогнѫ blh., pomohu.
помолѭ сѧ blh., poprosím.
помостъ mrus., podlaha.
помоħ srb., помощь blh., pomoc.
помрачить str., zatemniti.

помчать rus., rychle unesti; помчаться rus., odkvapiti, spěšně se vzdáliti.
понадобяться rus., potřebovati, potřebu míti čeho.
понаіажте сѧ blh., ponajezte se, v. іадѫ.
понети, понесем srb., vzíti s sebou, ponesti; — се srb., vystoupiti, povznesti se.
понимe rus., nízko.
понісъ jrus., ponesl, nesl; понести.
поноћ srb., půlnoc.
понравиться rus., zalíbiti se.
понѣ blh., aspoň.
пообрізовать jrus., ořezávati.
попадаться rus., přijíti nač, náhodou najíti, natrefiti; попавсь jrus. m. попался, dostal se.
попаламъ brus., v půly.
попасть, попадать rus., uhoditi, trefiti; padnouti, přijíti někam; — ся rus., nahoditi se, vyskytnouti se.
поперёгъ vrus., po příč, na příč.
поплашити се srb., polekati se, uleknouti se.
попнути се srb., vystoupiti, vypnouti se.
попоість jrus., pojísti; попоіли. pojedli.
попојаске srb., za pás (uchvátiti se).
попочинѫ blh., poodpočinu.
поприбирать jrus., ukliditi.
попрыскъ rus., paprsek, čára od někud jdoucí.
попрьгаво blh., pracovitější.
попуштати srb., propustiti.
попытамь blh., otáži se, zeptám se; попытатись mrus., zkusiti, pokusiti.
пора rus., čas, doba; въ кою пору, v některou chvíli.
порадный mrus., не порадна година съ цыганомъ, s cigánem nic nelze pořiditi.
поразѫ, поразѣвамь blh., porazím. porážím; поразеный blh., proklatý.
порати mrus., zápasiti, bíti se.
поред srb., podlé.
порить чушь vrus., nesmyslné řeči mluviti.
поро́блятця jrus., udělají se; поробиться.
поровняться rus., srovnati se, v rovnost přijíti, postaviti se podlé koho
порогъ rus., práh; на поро́зі jrus., na prahu.
порожно mrus., prázdno.
поросенокъ, поросеночекъ rus., prasátko. selátko.
порохъ rus., prach.

портной rus., krejčí.
поручь mrus., podlé, po straně.
порча rus., záhuba.
поржчамь blh., poručím.
посвистъ rus, hvizd, pohvizd.
посерёдъ vrus., prostřed.
посизіть jrus., zšediveti.
посідать jrus., posaditi se.
поскакать rus., cvalem jeti na koni.
поскоро blh., rychleji, čerstvěji; velmi rychle; поскорѣй rus., co nejrychleji; bez prodlení, bez meškání.
поскорять vrus., pospíšiti.
после srb., послѣ rus., potom, později; посля сего brus., potom.
послышать rus., tušiti, předcítovati.
посмотрѣть rus., pohleděti, podívati se; посмотря, popatříc.
пособить, пособлять rus., pomoci.
посовѣтовать rus., poraditi se.
постав srb., plátno, tkanina.
постаіье srb., počátek, vznik.
постати srb., státi se, udělati se; постать rus., počkati; постой rus., постуо́й brus., počkej.
постолъ jrus., posel.
посторониться rus., vyhnouti se, na stranu ustoupiti, stranou se dáti.
посходити mrus., vzejíti.
посѧгнѫ blh., sáhnu.
потаннити, потамнити srb., ztemněti, zčernati.
потащить rus., potáhnouti, táhnouti.
потель-покель vrus. m. покель-пока, potud-pokud.
потера srb., stíh, honění.
потерять rus., ztratiti, pozbyti.
потећи, потегнути srb., trčiti, pádem běžeti n. pospíchati.
потиснути mrus., uhoditi.
потімъ jrus. m. потомъ.
потолокъ rus., půda, podstřeší.
потоньшій rus., tenčí.
потпомоћи m. подпомоћи srb., zpomoci.
потражити srb., pohledati, vyhledati.
потриѫ blh., potru.
потропить vrus. m. потрогать, dotknouti se.
потрчити srb., poběhnouti.
потрьпѫ blh., potrpím, mám strpení.
потрьсѫ blh., pohledám.
потрѣбвамь blh., jsem užitečný, prospěšný; потрѣбна щѫ ти blh., budu ti užitečný.
потягивать rus., potahovati; потянуться rus., natáhnouti se.
поћера srb., stíh, stíhání.

поћи srb., jíti, pojíti.
поужинать rus., povečeřeti.
поунач brus., půlnoc.
поуно brus. m. полно, plno, dost.
поутру rus., po jitru, z rána.
похвалити се srb., pochlubiti se; похвалѭ сѧ blh., pochlubím se.
похваљоны brus., pochválen (t. buď Ježíš Kristus).
похлупѭ blh., poklopím.
поход srb., odchod; походе (pl. od поход) srb., návštěva příbuzných ku provdané.
похожій rus., podobný.
похоронить rus., pochovati.
похубаво blh., krásnější, hezčejší.
поцрнети srb., zčernati.
почему rus., protož, pročež, po čem, kterak; — я знаю? kterak mohu věděti?
почепити jrus., uvázati.
почестное mrus., počestné, co se dává aby někdo byl uctěn.
почети srb., počíti, počnouti.
почка blh., počátek, příčina.
почмихать jrus., počmuchati.
почтено blh., poctivě.
почти rus., skoro, téměř.
почуть rus., ucítiti, uslyšeti.
пошаље srb., pošle (od пошиљати, слати).
пошибать, пошибнуть rus., postrčiti, pohnouti.
поштен srb., poctivý.
пошто srb., když, když pak.
поштовати srb., ctíti, vážiti sobě.
пощрьклѣѭ, пощрьклѣвамь blh., střečkuji, utíkám, bzikám.
поѣсть rus., pojísti; поѣдавъ ukr. m. поѣдалъ, pojídal; поеду srb., snědí (od поести).
поясъ rus., поıасъ blh., pás.
правда-истина rus., skutečná pravda; правдинка blh., v pravdě, v skutku.
прави blh., dělati, činiti.
право srb. blh., pravda, pravé, spravedlivé; blh., právě, zrovna.
правѫ blh., dělám, činím; какво да прави, co má dělati.
прагулянье brus. m. прогулянье, prohýření.
прагъ blh., práh.
праздникъ rus., svátek.
пралижы brus. m. пролижы.
прапавъ ukr. m. пропалъ, propadl, zhynul.
прасить ukr., prositi.
праснувся ukr. m. проснулся, vyspal se.
пратилац, пратиоца. srb., průvodčí.
прахлаждаць brus., prochladiti, ochladiti.
пре srb., prvé, před tím.
пребольшущшый vrus., převeliký.
преварити srb., ošiditi, oklamati; — се srb., omýliti se.
превисоченный jrus., převysoký.
прегледати srb., prohlížeti.
преда srb., před; пред-а-се srb., před se.
предати srb., odevzdati.
прећашнѣ srb., předešle.
пређе srb., прежде rus., prvé, před tím, napřed.
прежній rus., předešlý, prvější.
преклонить rus., přikloniti, přichýliti.
преко srb., přes.
прекрстити srb., kříž udělati nad něčím.
преметати srb., přebírati; премећући, přebírajíc.
преобразить, преображать rus., přeměniti se, přetvořiti se.
преобући srb., převleci, převleknouti.
прерушити srb., převleci, přestrojiti.
преставити се srb., zemříti.
престолъ str., trůn, stolec.
прехранити srb., vyživiti.
прецвѣтати srb., vykvětati, překvětati.
при мен' си blh., ke mně.
прибить rus., zbíti.
приборъ rus., příslušenství, přístroj.
прибрати въ одежу jrus., ustrojiti.
приведение jrus., přivedení; příhoda.
прививамь сѧ blh., přivinu se, přivíjím se.
привівъ jrus., přivedl; привяла, přivedla; привести.
привольно rus., pohodlně, pěkně.
привязли ukr., přivezli.
пригатовиться ukr., přihotoviti se, připraviti se.
приглядацца ukr., prohlížeti sobě.
приглянуться rus., zalíbiti se.
пригожаться, пригодиться rus., hoditi se, prospěšen býti.
пригожій rus., pěkný.
приголубить, приголубливать rus., přivinouti k sobě, objímati.
приграждамь blh., přitiskuji, objímám.
пригрѣть, пригрѣвать rus., přihřáti, přihřívati; пригревати srb., přihřívati, parno činiti.
придало ся mrus., přihodilo se.
прижить rus., sploditi.

призадуматься rus., zamysliti se.
призвать rus., zavolati.
прийшовъ jrus. m. пришолъ.
приїхавъ jrus. m. приѣхалъ, přijel.
приjавити srb., ohlásiti, opověditi.
приказывать rus., poroučeti; приказжѫ blh., povím, oznámím; приказвамь blh., vypravuji, povídám.
приказка rus., povídka.
прикојасити се srb., přihoditi se.
примкнѫ са blh., přimknu, přivinu, přiblížím se.
примолвить rus., doložiti.
примѣтити mrus., примѣчать rus., pozorovati, zpozorovati.
принарядить rus., přistrojiti.
принудить, принуждать rus., přinutiti.
принять rus., přijmouti, vzíti; — ся, приниматься rus., podniknouti něco, počíti.
припасть jrus., vrhnouti se, připadnouti; припавъ m. припалъ, sklonil se, naklonil se.
припекать, припечь rus., připalovati, přižhovati.
припкай blh., honem, alou.
припкамь blh., pouštím (koně), jezdím.
приповедити srb., oznámiti; приповjедати srb., vypravovati.
прислониться rus., přikloniti se.
пристать, приставать rus., přijíti, přistoupiti, vstoupiti; — къ кому, naléhati na koho, dotírati; přilepiti se; пристати srb., svoliti k čemu.
пристигнѫ blh., dohoním.
присѣлъ mrus., přisedl, posadil se (присѣсти).
притаїться jrus., utajiti se, schovati se; притаѭ са blh., schovám se.
притащить rus., přivleci, přitáhnouti.
притичѭ са blh., přistoupím.
притрчити srb., přiběhnouti.
притръгнѫ са blh., uleknu se, zhrozím se.
притти rus., přijíti.
прихванѫ blh., vezmu.
прихватити srb., přijmouti, poděkovati.
причолъ rus., přičetl (od причесть, причитать).
пришибить, пришибать rus., zabiti.
пришлёпнуть vrus., přimáčknouti, přitlačiti.
приемнѫ blh., přijmu.
пріуныть rus., zarmoutiti se.
пріѣзжій rus., přišlý, přichozí, cizí.
пріѣхать rus., přijeti.
пріятный rus., příjemný.
пробати srb., zkusiti (něm. probiren).
пробаять vrus., pověděti, promluviti, říci.
проболѣрiамь са blh., zmohu se.
проворить rus., pospíšiti.
прогнѣвить, прогнѣвлять rus., rozhněvati.
продажный rus., prodajný, na prodej jsoucí.
проħох srb., prošel jsem; v. проħи.
проождерати srb., požříti, sežrati.
проживати jrus., přebývati, bydliti.
происходить rus., díti se; pocházeti.
пролазити srb., projíti.
промахъ rus., chyba, omyl; ukr. hlupec; онъ не —, nedá se snadno ošiditi, chytrák.
промежду rus., mezi.
променити srb., proměniti, vystřídati.
пропаст srb., záhuba, škoda; пропасти srb., zahynouti.
пропѣѭ blh., zazpívám.
просипати srb., rozhazovati.
проснуться rus., probuditi se; проснулся, probudil se.
простить rus., odpustiti; прости, odpusť; — ся rus., rozloučiti se; v. прощать.
просто blh., odpuštěno, prominuto; — да ти je srb., budiž po tvé vůli; — да ти неје, ať se neopovážíš.
простонародье rus., prostý, selský lid.
простонать rus., zavzdychati.
просут srb., prostě visící.
просѣнъ blh., prosný (k prosu náležitý.)
проталина rus., místo, s kterého sešel z jara sníh.
протужити srb., počíti žalovati.
протянуть rus., natáhnouti; протягивать, natahovati.
проħи (проħем) srb., odejíti, projíti.
прохожій rus., průchozí, mimojdoucí.
процну brus., proti.
прочастити се srb., počastovati se.
прочертить rus., čarou naznačiti.
прочій rus., ostatní; прочь rus., pryč.
прош'о m. прошао srb., prošel, pochodil; v. проħи.
прошибить, прошибать rus., proraziti.
прощать rus., odpustiti; прощавамь blh., odpustím; прощай rus., прощавай blh., s Bohem! měj se dobře! прощайтя ukr. m. прощайте, mějte se tu dobře; прощаться rus., rozloučiti se.
прощки mrus., на прощки бѣжети, prosto, rovně, bez oklik běžeti.
прудъ rus., rybník.

прыгать rus. skákati, poskakovati; прыгнуть. skočiti.
прыказывая brus. m. приказывае, přikazuje.
прыстаць brus., přistati. připojiti se.
прыходзиць brus. m. приходитъ.
прьснѫ blh., stiknu. mrštím; — сѧ blh.. roztluku se, roztřískám se.
прѣбиѭ blh., zabiju.
прѣгрѣшѫ blh., zhřeším.
прѣди blh., prvé.
прѣдумамь blh, přemluvím.
прѣкѫснѫ blh., překousnu, přetrhnu.
прѣмѣнювамь сѧ blh, převlácím se.
прѣнощувамь blh.. přenocuji, noclehuji.
прѣобразенъ blh., přeměněn.
прѣсторѫ blh., přetvořím, změním; — сѧ blh., proměním se, změním se.
прямо mrus., přímo, zrovna.
прятаться (прячуся) rus., schovávati se.
прѧлка blh., přástva.
прѫгавъ blh., čiperný, obratný, pracovitý; по —, čipernejší.
прѫчка blh, metla. hůl.
псарня brus., psí bouda, psí chlév.
псовати srb., peskovati, hubovati.
птахъ jrus., pták: пташокъ jrus., ptáček; птўшки ukr.. ptáčky.
публикація rus., vyhláška (lat. publicatio): публиковать rus., rozhlásiti, vyhlásiti (lat. publicare).
пун, пунан srb, plu, plný.
пускать rus., pustiti; пускай, nechť; пусти-ка rus., pusť trochu.
пустиникъ m. пустынникъ blh., poustenik, poustevník.
пустый rus., prázdný.
путь str., пуць brus., пут srb., cesta, pouť.
пут srb.. -krát; jедан —, jedenkrát, по другiй —, po druhé.
пучёкъ rus., kytka.
пучина rus., hlubina, propasť.
пшоно brus. jrus, pšeno.
пънь blh.. peň, kláda.
пыка mrus., oblíčej.
пытати srb., ptáti se, tázati se; пытамь blh., ptám; пытаютъ mrus., poptávají se.
пыхать, пышать rus., šířiti se. sálati.
пышка rus., jisté kypré pečivo.
пѣкло brus., peklo, pálilo (пѣци).
пѣтель blh.. kohout.
пѣшкъмъ blh., pěšky.
пядь rus., píď.
пяточка rus., patička; sponka, závěsa u dveří.
пятьдесять rus., пяцьдзесяць brus., padesát.
пятьсотъ rus., pětset.
пѫкнѫ blh., puknu, potrhám se.
пѫтникъ blh., poutník.
пѫтувамь blh.. putuji.
пѫть blh., cesta, pouť; прьвы —, nejprvé; три пѫти, třikrát.
раба rus.. nevolnice.
рабенакъ brus., robátko, chlapeček.
рабить ukr. m. робить; рабйвъ ukr. m. робилъ.
работница rus., služka.
работѫ blh.. pracuji.
равно rus., hned; не —, jak mile
ради jrus.. pro; Бога —, pro Bůh!
радити srb., dělati.
радувамь, радвамь сѧ blh., raduji se.
ражалити се srb., slitovati se.
раждацца brus. m. раждаться, zroditi se.
ражљутити се srb., rozzlobiti se, rozhněvati se.
разваднти, развађати srb., rozváděti, roztrhovati od sebe.
развалити се srb., rozběhnouti se, rozšířiti se.
развесть, разводить rus., rozvesti; vyvesti, vychovati.
развить vrus, rozvinouti.
разврьжѫ blh., rozvinu, rozbalím, rozvážu.
развѣ rus., snad, zdaliž. leda.
разгуляться rus., obveseliti, povyraziti se.
раздавить rus., rozmáčknouti, roztlouci.
раздѣться rus., svlíknouti se.
разжалити се srb, slitovati se.
разжечь rus., rozpáliti.
разкинуть rus.. rozmetati.
разный rus., rozličný, různý.
разорвать rus.. přetrhnouti.
разпасамь blh., rozpasám, rozepnu.
разпороть rus.. rozpárati.
разпитувамь blh.. poptávám se.
разсвяло ukr, svítalo.
разсердиться rus., rozhněvati se, rozzlobiti se; разсердзиуся brus., rozhněval se.
разсказать rus., vypraviti. vypověditi, oznámiti.
разспросить rus, vyptati se.
разсрьдимь сѧ blh., rozhněvám se.
разстояние blh., vzdálenost, nepřítomnost.
разстрѣлять rus., zastřeliti.
растаскать rus., roztáhati, rozvleci.

разумный ukr. m. розумный.
разходка blh., procházka.
разчекнж blh., roztáhnu.
разъ rus., jednou, jedenkrát.
разыграться rus., rozehráti se, rozdováděti se.
ра̀каръ brus., nadávka německá Racker.
ракија srb., ракиа blh., kořalka.
ракла blh., skřínka, truhlička.
рало blh., pluh, rádlo.
рамо blh., rámě, rameno.
рано rus., časně, brzy.
растацца ukr. m. разстаться, rozloučiti se.
раскршће srb., rozcestí.
распитивати srb., poptávati se, vyptávati se.
распросить rus., vyptati se; распрашувать ukr., vyptávati se.
расрдити се srb., rozhněvati se, rozzlobiti se.
растати се, растанути се srb., rozejíti se, rozloučiti se.
растрепать rus., roztřepati.
растуць brus. m. ростутъ, rostou; расцець brus. m. ростетъ, roste.
расцијепити srb., rozštípnouti.
расцягаць brus., roztrhati.
расчетъ str., spočet, sečtení.
ратай blh., sluha, pacholek; ратайкиня blh., služka.
ратный rus., válečný.
рђаво srb., špatně.
ребята rus., děti.
ред srb., řad, pořad; редом, pořadem; по реду, pořádně.
редуша srb., žena, na které je pořádek, aby obstarávala hospodářství; řadnice.
рекавица srb., mlýn potoční.
рекао, рек'о srb., řekl; v. рећи.
ремень rus., řemen.
ремесло ukr., řemeslo.
реп srb., ohon, ocas.
репетувать jrus., křičeti, vřískati.
рећи srb., říci, praviti; реци, pověz.
ржавить rus., rezavěti.
рзати srb., řehtati.
ридванець jrus., vůz (sr. čes. radvanec).
ријека srb., řeka.
рівно jrus. m. ровно.
ріжокъ jrus., růžek.
робенекъ rus., děťátko.
родан, -дна, -дно srb., úrodný.
родимый rus., domácí, svůj přirozený, příbuzný; рôдненькый братъ mrus., vlastní, rodný bratr.
родъ blh., plod, ovoce.
рожь rus., rež, žito.
розказовати mrus., vypravovati.
розогнуться jrus., pohnouti se, obměkčiti se.
ронити srb., potápěti se; ронить rus., upustiti.
ротъ rus., ret, ústa; ротикъ, rtík.
роща rus., háj, les.
рубать jrus., sekati; рубить rus., řezati, krájeti, sekati.
ругать rus., plísniti, nadávati; ругати се srb., posmívati se, tupiti.
ружан srb., špatný.
ружьё rus., ručnice, flinta.
румянецъ rus., ruměnec, zardělost lící.
ручати srb., obědvati.
ручей rus., potok.
ручка rus., rukojeť.
рушникъ jrus., šátek.
рыбчѧ blh., rybče, mladá rybička.
рѣзвиться rus., dováděti.
рядно mrus., plachta.
рядъ rus., řad; въ рядъ, zároveň, podlé (někoho).
ржка blh., ruka.
са, съ, srb., se, s.
сабля rus., сабıа blh., šavle (něm. Säbel).
сабо́ль brus. m. соболь, soboli kůže n. kožich.
сабою ukr., sebou.
сабрать ukr. m. собрать, sebrati.
сабѣ brus. ukr. m. собѣ.
сав, сва, све srb., celý, všecek.
савсѣмъ ukr. m. совсѣмъ, zcela, zúplna.
сагнути се srb., sehnouti se, nachýliti se.
сад srb., nyní, teď, hned.
садись rus., sedni, posaď se.
саже се srb., shýbne se; v. сагнути се.
сажонъ brus. m. саженъ, sáhů.
сакоу brus. m. соколъ; сакалы m. соколы.
сам srb., jsem.
сама самица blh., sama jediná; само srb., jen, jediné.
самичекъ blh., samoten, sám jediný; самичко, samotné.
самоцвѣтный камень rus., drahý kámen.
самрт srb., smrt.
сандук srb. (tur.), skříně, truhlice.
састанути се, састати се srb., sejíti se.
сат srb. (tur.), hodina.

сахарный rus., cukrový.
сахранпць brus. m. сохранить, zachrániti.
сва srb., celá; v. сав.
свае brus., сваё ukr. m. свое, své; свайго ukr., svého; свайму, svému.
сваки srb, každý.
сваkojи, -ja, -je srb., všeliký.
сварйцисѣ brus., svářiti se. hádati se.
све srb.. pořád. vždy; všecko; свега srb., celého (сав).
свекар srb.. tchán (mužův otec).
свекрва srb., tchyně (mužova matka).
светли srb., jasný.
световати srb., raditi někomu.
свидѣтъ blh., návisť; свидѣтъ за животъ, milý život.
свижій jrus., svěží, čerstvý.
свила blh.. hedvábí.
свинюрь blh., sviňák, kdo svině pase.
свирати srb., pískati; hráti (na dudy); свирѫ blh., troubím.
свиснуть rus., hvizdnouti; свистать, hvízdati; свистъ rus., hvizd.
свiтъ jrus. m. свѣтъ.
свладати srb., přemoci; свладзѣешъ brus., zmužeš. zvítězíš.
свpака srb., straka; свpачиj srb, stračí.
свръшѫ (-ѭ) blh., udělám.
свѣдать rus.. zvěděti.
свѣтнѫ blh., svitnu. lesknu se.
свѣторусскій rus., svatoruský, ze svaté Rusi.
свѣтъ mrus., spůsob; якимъ свѣтомъ, nějakým spůsobem.
святъ str., svatý; святая святыхъ str., nejsvětější svátost.
священникъ rus., kněz; священство. kněžstvo.
сг вариться ukr., umluviti se.
сглазить rus., ohlídnouti.
сгодити сь mrus.. shodnouti se.
сгôнники mrus., honáci.
сдiлай jrus. m. сдѣлай, udělej; — милость, smiluj se.
се str, hle. ejhle; се rus., toto; се jrus., teď, nyní.
сега blh., nyní, tehdy; sem; do. dotud.
сед, -а, -о srb., šedý. šedivý.
сей rus., tento; сей часъ mrus., сейчасъ brus., v tom, v tu chvíli, tehdáž, ihned.
сека srb., sestra.
село rus. blh. srb., vesnice, ves.
сељак srb., sedlák, vesničan.
семь rus., sedm; семи-пудавый brus., sedmipudový; v. пудъ.

семья rus.. rodina.
сердéшне jrus., ubohé, ubožátko.
сердце rus., srdce; съ сердца, zlostí, vztekem.
серебненькій brus., stříbrničký.
середина rus., серядина ukr., střed, prostřed.
середней rus., середній jrus., prostřední.
сесе mrus., tenhle, tento.
сзывая ukr. m. сзывае, svolává.
си blh., sobě; svůj, jeho.
сивка rus., sivák. šerák (šerý kůň).
сидѣть rus., seděti; сиднемъ сидѣть rus., seděti sedánkem, t. spůsobem, jak děti sedají; сúдячи jrus.. sedíc.
сиђе srb.. sejde, sestoupí (сиħи).
силаю brus. m. силою, sílou.
син srb. m. сын; синóкъ jrus., synáček; synáčku!
синовица srb.. neť, dcera bratrova.
синıа blh., světnice.
сúплетця jrus. m. сыплется, sype se; сипнувъ jrus. m. сыпвулъ, sypal se.
сипве зорıа blh., svítá zoře ranní.
сиракъ blh.. ubožák.
сиромах srb. blh, chudák, ubožák; сиромашкъ blh., chudý.
сиротињски srb., nuzný, chudobný.
сирѣчь blh.. totiž. to jest.
сисати srb., cucati.
сıаѭ blh., svítím se. třpytím se.
сiдать jrus.. sednouti: сiдáй, sedni.
сiеi jrus., té; до —, k té.
сiла jrus. m. сѣла, sedla (сiдать).
сiнечка jrus.. síňka. světnička, pokojík.
сiяніе rus.. jasnost. světlost.
сjajни srb., jasný, světlý.
сjахати, сjашем srb., ssednouti, slézti (s koně).
сказать rus., сказаци brus.. říci, pověditi; сказывать rus., povídati, vypravovati.
сказка rus.. pohádka.
скапывать rus., skopati.
скасаваць brus., pol. skasować, zrušiti.
скатиць brus., svaliti.
сквозъ rus., skrze.
скимлиць brus., výti.
скипетръ str., žezlo.
скiкъ jrus. m. скокъ.
скласть, складывать rus., složiti, utvořiti.
склептати се srb., shluknouti se.
склониться, склоняться rus., svoliti.
скляночка rus., sklenička, lahvička.
сковать rus.. ukovati; сковавъ jrus. m. сковалъ, vykoval, vzkoval.

сковорода rus., pekáč.
сколько rus., tak dlouho, tak dávno, tolik co; сколько время, něco času.
сколь ни rus., jakkoli velmi.
скорлупа rus., škořápka.
скоро rus., brzy, jak mile, jak brzo; скоро blh., rychle, čerstvě; hned; по —, po rychlu.
скорость rus., krátkost, brzkost.
скорый rus., скорій jrus., rychlý, spěšný; на скорую руку, na spěch; скорѣе rus., скорше mrus., rychleji.
скоткамь blh., svolám (jako kohout volá).
скрипица rus., jistá houba jedovatá (agaricus extinctorius).
скрипѣть rus., skřípati, vrzati.
скрутить rus., skroutiti, svázati; скрутиться vrus., ustrojiti se.
скрытомъ blh., skrytě, tajně.
скупити srb., shromážditi; скуплѣн srb., shromážděn.
скут srb., kraj oděvu; podolek.
скучный rus., mrzutý, nevrlý.
слава mrus., pověst; srb., slavnost; слава Боже господи blh., milý pane Bože!
славâми brus. m. словами, slovy, řečmi.
славесно brus. m. словесно, slovy, výslovně.
слегнути се, слећи се srb., sběhnouti se, shrnouti se.
слободити srb., mysli dodávati.
словно rus., právě tak, zrovna tak jako.
слога srb., svornost.
слугувамь blh., sluhuji, sloužím.
слухъ rus., hlas, zpráva.
случай rus., příhoda; случи сѧ blh., přihodilo se.
слушати srb., poslouchati.
слышаться rus., slyšeti se; мнѣ слышится, zdá mi se.
слѣдъ rus., stopa; слѣдомъ, v patách (za někým).
слѣзнѫ blh., slezu, sstoupím.
смањивати srb., zmenšovati.
сматранъ blh., pozorný, opatrný; сматри brus. m. смотри, hleď, koukni.
смео srb., směl; смети, смјети, smíti.
смёртно rus., smrtelně, na smrt.
смерть люблю rus., nic mi na světě milejšího.
смили сѧ му blh., líto mu jest.
смирѫ blh., ztiším, zkrotím.
сміяти се srb., smáti se.
смождити srb., rozdrtiti.
смотрить rus., hleděti, pozor dávati; смотрѣть rus., popatřiti, podívati se; смотри, hleď, věz.
смущать str., zarmucovati, soužiti.
смышленый rus., rozumný, vtipný.
смѣта rus., součet, počet.
смѣятись ukr., smáti se.
снага srb., síla.
сневеселити srb., zneveseliti, zarmoutiti.
снесть rus., donesti; — голову rus., sraziti, stíti hlavu.
снôпокъ mrus., došek, snopek.
снятъ str. m. снялъ.
соба srb., pokoj, světnice, síň.
собака rus., pes; собачій, psí.
собі jrus. m. собѣ; собом srb., s sebou.
соболѣзновать rus., litovati čeho.
собрать, sebrati, připraviti.
совсѣмъ rus., docela, dokonce.
совѣтовать rus., raditi.
согласиться rus., svoliti.
согласіе rus., svornost; согласно rus., svorně.
сожечь, сжигать rus., spáliti; сожгли rus., spálili.
создатель rus., stvořitel.
соко srb., sokol.
сокрушаться rus., rmoutiti se.
соловей rus., slavík.
сорвать rus., strhati.
сорока rus., straka.
соро́чечка jrus., košilka.
сослужить rus., posloužiti.
сотворить rus., učiniti, vystrojiti.
со́унычко brus., sluníčko.
софра srb., stůl jídelní.
сошечка (соха) rus., ploužek.
спазити srb., spatřiti.
спалъ rus., spadl.
спальня ukr., ložnice.
спаскба ukr. m. спасибогъ, спасиво rus., díky! zaplať Bůh; — благодарствовать, velmi děkovati.
спасцись brus., spasiti se, zachrániti se.
сперва rus., спершу jrus., nejprvé, napřed, nejdřív.
спина, спинка rus., záda, hřbet.
спинати сь mrus., napínati se, natahovati se.
сплеснути jrus., spráskuouti.
сплять jrus., spějí (спать).
спорхнуть rus., uprchnouti.
спотыкнуться, спотыкаться rus., klopýtnouti, klopýtati.
спрашивать rus., tázati se, vyptávati

se; спрашывая brus. m. спрашивае. táže se.
спремити srb., připraviti, přihotoviti.
спросить rus., otázati se, poptati se; tázati se (спрашивать).
спрыснуть rus., stříknouti, pokropiti.
спрятать rus., schovati.
спускъ rus., spustidlo, po čem se někdo neb něco spouští.
спустнѫ blh., spustím.
спустити очи mrus., sklopiti oči; спустя rus., propustic; po uplynutí, po projití, po.
спытаймосѣ brus., zeptejme se.
спѣку brus., opeku (спѣци).
спѣрацисѣ brus., vzpírati se, příti se.
сражацьсь brus., srážeti se, potýkati se.
сребро blh. srb., stříbro.
среда srb., prostředek.
средній, средственный rus., prostřední.
сретан, срећан srb., šťastný.
срећа srb., štěstí.
срібний jrus., stříbrný.
срокъ rus., určitý čas, lhůta, termín.
срочный rus., určitý, určený, ustanovený.
срубить rus., setnouti.
срѣда blh., střed, prostředek.
срѣщнѫ blh., potkám.
срѣща blh., den před koledou (vigiliae kalendarum).
сряжаться rus., chystati se, připravovati se.
ссылка rus., vyhnanství.
ста str., ставъ jrus. m. сталъ, stanul; става blh., stane se.
стайня brus., stáj, chlév.
стајати srb., státi, stávati; стаить ukr., стаиць brus. m. стоитъ, stojí.
стаканъ rus., sklenice.
стали жить rus., počali žíti.
станути srb., stanouti, postaviti se, zastaviti se; počíti; стани srb., počkej.
станъ blh., stav tkalcovský.
станѫ blh., stanu, udělám se; vstanu; стани blh., vstaň; стао srb., stál (стати).
стараться rus., namáhati se, přičiňovati se.
старій, старији, -ja, -je srb., starší.
старикъ vrus., stareček.
старуха rus., stařena.
старѣйшинство str., vladařství, vrchní vláda.
стать rus., (s inf.) počíti; — ходить rus., počít choditi; не стало панії, paní zmizela.
ствар srb., věc.
створити се srb., učiniti se, proměniti se.
стегать rus., šlehati.
стека srb., zisk, prospěch.
стеречь, стерегу rus., stříci, hlídati, pásti.
стећи, стечем srb., vydělati, získati; стећи се srb., sběhnouti se.
стигнѫ blh., stihnu, dohoním, dojdu, přijdu; стићи srb., stihnouti.
стілъ jrus., stůl.
стогнути mrus., vzdechnouti.
стока srb., hojnost; množství dobytka hovězího.
столбъ rus., sloup.
стольки brus., tolik, tak; столько-сколько rus., cтòлько-скòлько mrus., tolik — kolik, tak — jako.
стопанъ blh., hospodář; стопаница blh., hospodyně, domácí paní.
сторія, сторьица vrus. m. исторьица, příběh.
сторѫ blh. m. сътворѫ, udělám, učiním; сторѣте blh., učiňte.
стотина srb., sto.
стоявъ jrus. m. стоялъ, stál.
страва rus., jídlo.
стражарь blh., strážný.
стражњица srb., zadnice.
странствовать rus., putovati.
стрівъ jrus., potkal (стрінути).
струпѣшѣти mrus., zetlíti, trupelem se státi.
стрѣляти mrus., stříleti.
стукъ rus., udeření, uhození; стукъ ee, udeřil ji; стукъ стукъ mrus., fuk, fuk.
ступа rus., stoupa, dřevěný moždíř.
ступай rus., jdi.
стычка rus., půtka.
стяна ukr. m. стѣна.
сувалка blh., nit.
суда rus., sem.
судосици brus., potkati.
судьба rus., osud.
сузити srb., slzeti; сузиће srb. m. сузити ће, bude plakati.
сукамъ blh., soukám, kroutím.
сулуд, сулудан srb., nemoudrý, nerozumný, pošetilý.
сумати srb., odhodlati se, umysliti si.
сумеркъ rus., soumrak.
сумовати mrus., smutně choditi, smutně si vésti; сумный, smutný.
сумочка rus., váček.

сумъ mrus., žal.
сунце srb., slunce; сунчан srb., slunečný.
супруга rus., choť, manželka.
сустопице, устопице srb., v patách.
сутон srb., soumrak.
сутра srb., zjitra; сутрадан srb., zjitra, dne zejtřejšího.
сучка jrus., psina (znamená jako v litevském něco milého.)
схамянувся ukr., zpamatoval se, rozpomenul se, zpomněl si.
схапився ukr. m. схопился.
схатить rus., uchvátiti, popadnouti, polapiti, chytiti.
сховать jrus., pochovati.
съберѫ blh., seberu; сьбра, sebral; съберѫ сѧ blh., seberu se; събрахѫ сѧ, sebrali se.
съблѣчѫ сѧ blh., svleku se.
съвръшѭ, съвръшѭвамь blh., vykonám, vykonávám.
съгледнѫ, съглѧдамь blh., spatřím; — сѧ blh., shledám se.
съготвѫ blh., připravím, uvařím; съготви, uvařiti.
сьдамь blh., stvořím, učiním.
съзрѣѭ blh., uzraju.
сънъ blh., sen, spaní.
съникасамь blh., spatřím, uhlídám.
съпорѧдъ blh., podlé.
съпрѫ, съпирамь blh., zadržím.
съсъ blh., s, se (zdvojnásobeno podobně jako v českém se-shora, ze-z Klatov a j.)
съѣсть rus., snísti; съѣла, snědla.
сыпѫ blh., sypu, leju.
сыщешь rus., najdeš; сыскивать, vyhledati, najíti.
сьвнѫ blh., svítalo.
сьмь blh., jsem.
сьяе ukr. m. сіяетъ, třpytí se, svítí se.
сѣвъ ukr. m. сѣлъ, sedl; сѣли rus., sedli (сѣсть, сяду).
сѣдельцо rus., sedlíčko.
сѣмь rus., sedm.
сѣнка blh., stín.
сѣо srb., sedl (сѣдити).
сѣпнути mrus., popadnouti.
сѣрякъ mrus., svrchní mužský kabát z hrubého selského sukna.
сѣтнѣ blh., potom.
сяго ukr. m. сего, toho.
сядуць brus., sednou; сядь jrus., sedni (сідать).
сякъ jrus., všelijak.
сястра ukr. m. сестра.
сѫщий blh., pravý, skutečný; сѫщо, právě; тъй сѫщо, taktéž.
сюда rus., sem; ukr., tudy; сюды l rus., sem.
та mrus., a, i; blh., že; srb., mnedle.
та mrus., tam; та й mrus., potom.
табан srb., spodek nohy.
табунъ rus., stádo (koní).
табѣ brus. m. тобѣ.
таварищъ brus. m. товарищъ, společník.
таврѫ blh., těším.
тагда ukr. m. тогда, tehdáž.
тајна srb., tajenství.
такати srb., tknouti se; такао, dotknul se.
такжа ukr., takže, též.
такой rus., takový; кто ты еси такой? co jsi zač? такоя ukr. m. такое, takové.
такъвъ blh., takový; такыва blh., takové.
талпа srb., deska.
таман srb. (tur.), právě, zrovna.
тамо амо srb., sem tam.
таму ukr. m. тому.
тарілець jrus., talířek.
таровать rus., rozpusta, nezveda.
тащить rus., táhnouti.
твайму ukr., tvému.
твердь str., obloha nebeská.
тврьдѣ blh., velmi.
те srb., a; že.
теб' blh., теби srb., tobě.
тек srb., jen, jediné; теке srb., jak mile, sotva.
теки, въ —, mrus., v útěk.
телёночекъ rus., telátko.
тёмна ukr. m. тёмно, temno, tma.
теперь rus., nyní, teď; теперича vrus., nyníčko.
тепсиа blh., pekáč.
терати srb., hnáti, vyháněti.
тесть rus., tchán.
тешко srb., těžko.
ти blh., tobě; tvůj, tvá, tvé.
тили srb., toliký, tak malý neb veliký.
тихонько rus., pomalíčku, polehoučku.
тица (m. птица) srb., pták.
тичь blh., honem.
тільки jrus. m. только, toliko, jen, teprv.
ткетъ vrus. m. тчетъ, tká (ткать).
то mrus., tehdy.
тобі jrus. m. тобѣ.
това blh., toto, tak.
товаръ rus., zboží.

товкачечка jrus., palička.
товстúй jrus., tlustý, hrubý.
тогава blh., tehdy, poté, potom.
тогдѣ mrus., тоді jrus., tehdy, tehdáž, potom.
тоже rus., тожо vrus., též, také.
той jrus., ten.
толкачь rus., palička, tlukadlo.
толко blh., toliko; толко рѣчи, толко-май blh., takořka, téměř, skoro.
толкова blh., jen, jediné; tolik, tak velmi; още —, ještě jednou tolik, dvojnásob.
толщій rus., tlustší.
тольки, только brus., толька ukr., toliko, jediné, sotva.
тонéнькій jrus., tenoučký.
топоръ rus., sekera; топорикъ, sekerka.
топучій rus., bahnitý.
торба srb., taška; торбúнка jrus., malá torba, tobolka, míšek; торбина mrus., jistá nádoba (na vodu i na peníze).
торгнути mrus., mrknouti.
торгъ mrus., trh, kup i prodaj; торговать rus., trhovati, obchod vésti.
торкнути mrus., trknouti, uhoditi.
торока rus., řemení zadu na sedle.
торопь rus., spěch.
тоскувати rus., rmoutiti se, tesknití.
тотчасъ rus., ihned.
точить (ножи) rus., brousiti.
точно rus., skutečně, v skutku.
тоя, той blh., ten.
тояжка, тояга blh., hůl.
тражити srb., hledati.
траихъ, у — brus., v trém, v třech osobách.
трактиръ ukr., hostinec; трахтиры brus., hostince.
трапеза blh., stůl.
трговац srb., obchodník, překupník.
тревити srb., uměti (něm. treffen).
третьява vrus. m. третьяго.
тридевять rus., třikrát devět.
тридесять rus., třikrát deset, třicet.
трице srb., plevy, lejna; трица копати, marně tlachati.
трк srb., běh pádící; трком, pádem
трогать rus., dotknouti se čeho, sáhnouti na co.
тропуть, трогать rus., ublížiti; тропути mrus., trnouti.
тропиночка rus., pěšinka, stezička.
трóхи, не — jrus., nemálo, hojně.
трпеза srb., stul (v. трапеза).
трудити се srb., namáhati se, lopotiti se.
трудно rus., těžko.
трусъ rus., bázlivý, nestatečný člověk, baba člověk.
трчати srb., běžeti.
трчке srb., během, honem.
тръгнѫ blh., táhnu, jdu; hnu se, vydám se; тръгнувамъ, odcházím (cf. stčes. tržeti m. táhnouti, pudliti).
трыснути mrus., vyprysknouti.
трьсѫ (-іѫ), трьсіамь blh., hledám.
трѣба, трѣбува blh., třeba, potřeba býti, museti; трѣбва blh., snad, třeba; трѣбва да сѧ даде, musí se dáti.
трѣбвамь, трѣбувамь blh., potřebuji.
тряпица rus., hadr; тряпочка vrus., hadřík.
трѫтѫ blh., hodím, mrštím kým.
туда rus., tam, sem.
тужан, -жна, -жно srb., zarmoucený, žalostivý.
тужити се srb., žalovati, stěžovati sobě.
тукъ blh., tu, zde; отъ тукъ, odtud.
тулобище brus. m. туловище, trup, tělo bez hlavy.
туманъ rus., mhla; лишень туманъ налѣгъ, jen se prášilo.
тупати, тупнути mrus., dupati, dupnouti.
тупъ blh., bác (zvuk, když něco padne.)
турити srb., hoditi, uvrhnouti; турѫ, -іѫ blh., postavím, položím, vhodím.
тутакси blh., ihned.
туткамь сѧ blh., loudám se, opozďuji se.
тутњава srb., dunění, řinkot.
тутњити srb., duněti, řinčeti.
туть rus., tuto, zde, nyní.
туħи, туцати srb., tlouci: тучем.
туча mrus., mračno, deštivý oblak; sutky, krupobití.
тую rus., tu.
-тъ, -та, -то blh., ten, ta, to (slovo pohlavní, ježto se na konci svého podstatného přivěšuje).
тъй blh., tak, tím způsobem.
тькмо blh., právě, zrovna, toliko, jen.
тьчѫ blh., tkám.
тысяча rus., tisíc.
тѣхевъ, тѣхный blh., jejich, onen.
тѣхъ blh., у тѣхъ, domu.
тябѣ ukr. m. тобѣ: тябе m. тебе.
тягатися str., souditi se.
тяжоль, тяжелый vrus., tížný.
тякло ukr., teklo.

тянуть rus., tíhnouti, tížiti.
тяперь ukr., nyní.
тжженъ blh., smuten.
тжжимь blh., pláču, toužím.
ћу, ћеш, ће atd. srb., chci, chceš, chce; budu atd.
ћуприја srb., most.
ћутити srb., mlčeti.
у jrus. m. въ.
убачить ukr., uviděti.
убивать rus,, zabíjeti; убиваться jrus., soužiti se, trápiti se.
убирать rus., strojiti; — ся rus., strojiti se, ustrojiti se.
убити srb., zabiti.
ублагать jrus., uplatiti, podmazati.
убое ukr., oboje, oba.
убрать, убирать rus., přistrojiti.
убьецца ukr., zabije se.
убѣжать rus., uteci, uprchnouti.
уватити srb. mrus., uchvátiti.
увесь jrus., celý; docela.
увити srb., ovinouti; увиж, увивамь, blh., zavinu.
увiєкъ srb., stále, pořád.
увѣрить, увѣрять rus., ujistiti, ubezpečiti.
углавь blh., ohlávka; углавж blh., uhlavím, dám koni ohlávku.
уговорить, уговаривать rus., umluviti, přemluviti, přemlouvati.
угодить rus., v hod učiniti, zachovati se.
угодно rus., libo.
угроза rus., hrozba, vyhrožování.
угрюмый rus., nevrlý, škaredý.
удавити srb., uškrtiti; — се srb., utopiti se.
удалъ, удалый rus., udatný.
ударити srb., přihoditi se; — руками объ толы mrus., sprásknouti rukama nad hlavou; удариться rus., uchýliti se, obrátiti se k někomu; ударицъ публикацію brus., vydati návěští.
уди vrus. m. уйди, odejdi, kliď se.
удивительный rus., podivný, zázračný.
удивляться rus., podiviti se.
удијевати srb., navlékati.
удовольствiе rus., vyplnění vůle, spokojení.
удрити srb., udeřiti.
удругъ brus. m. вдругъ.
удружити се srb., stovaříšiti se.
уђе srb., vejde; уђеш, vejdeš (ући).
ужака jrus., had; ужiвъ jrus., haduv, hadí.
ужотко vrus., potomní čas.
ужурбати се srb., spořádati se, sřaditi se.
ужъ rus., pol. wąż, had domácí.
уз srb., k, ke, na; уза srb., za, podlé, po.
узглавница srb., polštář.
узгледати srb., vzhlédati, hleděti.
уздати се srb., vzdáti se; dověřovati v koho.
уздица srb., uzda.
узети srb., vzíti.
узжмурити srb., oči přimhouřiti.
узимати srb., vzíti, bráti.
узјахати, узјашем srb., v. узяхати.
узмлатити srb., sklátiti.
узму srb., vezmou (узети, vzíti).
узявъ mrus., узяу brus. m. взялъ; узяли, m. взяли; узявши ukr., vzav; узяушы brus., vzavši; узяць brus. m. взять, vzíti.
узяхати (узяшем) srb., vsednouti na koně.
ујутру srb., zjitra, ráno.
указъ rus., rozkaz, nařízení.
укинули brus. m. вкинули, vhodili.
укр'о m. украо srb., ukradl.
укротж blh., zkrotím; — сѧ, zkrotnu.
укусити mrus., uštipnouti.
укжтамь blh., uklidím.
уловка rus., polapení.
уловж blh., chytím.
уложити mrus., uraditi se oč, snésti se na čem; уложенье, snešení, nález.
улыбаться rus., usmívati se.
умилкувамь сѧ blh., přilichotím se; умилявати се, умиљавати се srb., lichotiti se.
умлъчж сѧ blh., umlknu.
умчать, умыкать rus., násilím odnesti, odvleci.
умъ blh. srb., mysl, paměť; умный rus., rozumný, moudrý.
умѣститись mrus., vměstnati se.
умѣсци brus., spolu.
упадити ся ukr., navnaditi se; упадзнусе brus., navnadil se.
унутра srb., dovnitř.
унучѧ blh., vnouče; унучада, vnoučata.
упавъ mrus., упау brus. m. упалъ, upadl; упадаець brus., vpadá, utíká.
упазамь blh., dohlídám se čeho; v. пазж.
упалити се srb., zapáliti se.
упаслй сяго ukr., potom; во — ukr., naposled.
упередь brus., před.

упирують ukr. m. упираются, zpouzejí se, vzpírají se.
уплашѫ сѧ blh., uleknu se.
уплітать jrus., polykati, hltati.
упокой rus., odpočinutí (věčné); за —, za pokoj duše zemřelého.
упокойная rus., služba za mrtvé.
упокојити се srb., jíti na odpočinutí.
упорати ся mrus., pozdržeti se, pomeškati.
управнусе brus. m. управился, spravil se, spořádal se.
управо srb., přímo, zrovna.
упрашивать rus., prositi.
упрѣдѣленый blh., určený, ustanovený.
упрямиться rus., vzdorovati, tvrdošíjně se chovati.
упхнути jrus., vhoditi, uvrhnouti.
упытати srb., zeptati se, otázati se.
упѫтѫ blh., ukážu cestu, uvedu na cestu; — сѧ blh., vydám se na cestu.
урожденецъ rus., zrozenec.
уронить rus., upustiti, vytrousiti.
усе jrus., vše, všecko.
усколебати се srb., pohnouti se.
условиться rus., umluviti se.
услуга rus., služba.
успѣть rus., stačiti; dovesti něčeho, vykonati něco.
устати srb., vstáti; устаде srb., vstane; уставъ устрѣлить jrus., chtěl zastřeliti.
устрѣча brus., potkání; на -чу, vstříc.
усуд srb., osud.
усудити се srb., odvážiti se.
усъ, усы rus., vousy.
усѣ brus., vše, všecky.
усякій brus., усякий m. всякий jrus., všeliký, každý.
усюды mrus., všudy; по всѣмъ усюдамъ, na vše strany.
утамицца brus. m. утомиться, unaviti se.
утащить rus., unesti; уташшоный vrus. m. утащенный, unešený. odvlečený.
утереть, утирать rus., utříti.
утећи се srb., vztýčiti se.
утка rus., kachna.
утрень blh., утро rus., jitro, ráno; утрѣ blh., zejtra; поутру rus., z rána.
ући srb., vjíti.
учути mrus., uslyšeti o čem.
ушибить, ушибать rus., uhoditi, poraniti; zabiti.
ушко rus., ouško.
уѣхать rus., jeti, odjeti.
уедаредъ m. у эдапъ редъ srb., najednou, nenadále.
фајда srb., úžitek, prospěch; није фајде, není pomoci.
фатерка vrus. m. квартира, příbytek, obydlí.
фацулет srb., šátek.
фтрафить vrus. m. потрафить, domysliti se, uznati.
ха, ха blh., zvuk, jímž se koňský klusot vyznačuje.
хадзиць brus. m. ходить; хадзили m. ходили.
хазяинъ ukr. m. хозяинъ, pán, hospodář.
хай jrus., nechť. ať.
хайде blh., хајде srb., jdi, pojď.
хала blh., bouře; příšera.
хаљина srb., halena, oděv.
хапнѫ blh., okusím.
харенъ blh., hoden; харно blh., pěkně.
харошій brus. m. хорошій, krásný.
хата jrus., chalupa; хатка, chaloupka.
хатѣть ukr. m. хотѣть, chtíti; хачу brus. m. хочу, chci.
хванѫ, хващамь blh., chytím, jmu; vrhnu se nač; хванѫ край blh., uchvátím; dozvím se.
хватати се srb., schylovati se, blížiti se.
хвать rus., chňap!
хворать rus., churavěti.
хворостъ rus., roští.
хврькнѫ blh., lítnu; хврькамь, lítám.
хврьлѫ blh., hodím.
хиба mrus., leč; хибань, chyba.
хиљада srb., tisíc.
хищный rus., loupežný.
хлібъ jrus. m. хлѣбъ, chléb, obilí.
хлопать rus., bouchati.
хлопецъ ukr., chlapec, učeník.
хлѣбъ rus., chléb, obilí, potrava.
хмара jrus., mračno.
ходимъ mrus., pojďme; ходя ukr., chodí (ходить).
ходъ rus., cesta, vchod.
хозяйка rus., hospodyně.
хокамь blh., týrám.
холява mrus., čistota.
хора blh., lidi, zástup.
хорошій rus., hezký, sličný; хорошо, хорошенько vrus., hezky, pěkně.
хортувамь blh., rozmlouvám, hovořím.
хортъ rus., chrt.
хотя, хоть rus., ačkoli, přece, třeba, byť; aspoň.

хотѣвъ mrus. m. хотѣлъ, chtěl; хотѣша str., chtěli.
хоћу srb., chci.
хоче rus., хочотъ vrus. (m. хочетъ), хощетъ str., chce; хочешь rus., chceš.
хочь mrus., koli.
храбрити srb., popuzovati, posilovati.
храна blh., potrava.
хранити srb., živiti.
хрипнѫ blh., hodím, mrštím, skočím.
хтедну srb., chtěli; хтjети.
хто brus. jrus. m кто, kdo.
хубавъ blh., pěkný, krásný; хубаво blh., pěkně, hezky.
хубость blh., krása.
худощавый, худый rus., špatný, hubený, vyzáblý.
хукнѫ blh., pustím se, dám se.
хуртовина jrus., vichřice.
хýторъ jrus., dvorec.
царевина srb., carský palác.
царина jrus., pole.
цвичѫ blh., kvičím, pískám.
цвітýть jrus. m. цвѣтуть, kvetou.
цвѣтати srb., kvé-ti.
цвѣтъ rus., květ; цвѣтный rus., barevný; barvený, malovaný.
цвьнѫ blh., květu.
цекин srb., Benátský dukát.
цекло brus. m. текло.
ценжа brus., pol. cięża, těhotnost.
ценжаръ brus., pol. ciężar, těžkost.
цеперъ brus. m. теперь, nyní, teď.
церковь rus., církev, kostel.
ци brus., či, zdali.
црква srb., kostel.
цръен srb., červený.
црћи srb., zhynouti, pojíti.
цупить jrus., tahá.
цѣбѣ brus., tebe.
цѣлокупно blh., celičké.
цѣлувамь blh., líbám.
цѣпь rus., řetěz.
цѣсто brus. m. тѣсто.
цянуць brus., táhnouti.
чаго ukr. m. чего; — не рабивъ, co koli činil, dělej co dělej.
чак srb. (tur.), daleko.
чакамь blh., čekám.
чара rus., číše, pohár.
частити srb., ctíti, poctívati (zvláště jídlem a pitím); частиhемо, budeme se častovati.
частый rus., hustý, mnohý.
часть srb., úcta, hody.
часъ rus., hodina.
чатыри brus. m. четыре, čtyry.
чаша blh., číše, koflík.
чаяніе rus., nadání, očekávání; паче —, mimo nadání.
чево vrus. m. чего, čeho.
чей mrus., či, zdali.
чела srb., včela.
чело rus., svrchní díl peci.
червонецъ rus., червонець mrus., dukát.
чередъ rus., řad, řada.
черезъ rus., přes.
черкова blh., kostel.
черный народъ rus., selský lid, nevolnictvo.
четь blh., počet.
чехълъ blh., střevíc.
чи mrus., zdali; чи-що jrus., neb něco takového.
чи blh., že, aby; neb, sice.
чигунный vrus., železný.
чим srb., jak mile.
чиновный rus., úřední, úředník.
чинъ str., řád; rus., úřad, hodnost.
чистенько jrus., čistě, čistoučce.
чистое поле rus., širé pole.
чобан, чобанин srb., ovčák, pastýř; чобанскі srb., ovčácký.
човекъ srb., člověk.
човнь mrus., člun; чóвникъ jrus., člunek, loďka.
чого-нéбудь jrus., něčeho.
чоек srb., člověk.
чокот srb., vinný kmen.
чоловікь jrus., muž.
чоплѫ blh., dloubám, dlabám, štípám.
чорнѣсѣнькый mrus., černý.
чортаво стерво brus., čertovo střevo (nadávka.)
чрезмѣрный rus., neobyčejný, nesmírný.
чрезъ rus., přes, za, skrze.
что rus., co, že, jako; что-нибудь rus., něco; чтобъ rus., aby.
чу blh., slyšel, -la, -lo.
чуба brus., šuba, kožich.
чувати srb., hlídati, pásti; — се srb., hleděti se, chrániti se.
чувар srb., hlídač.
чувствовать rus., cítiti, tušiti.
чудесный rus., podivný, zázračný.
чудити се srb., чудити ся, чудовати ся mrus., diviti se; чудився, divil se.
чудо blh., div, zázrak.
чужій mrus., cizí.
чуланъ rus., špejchar, komora, zásobárna.
чупати srb., škubati, trhati.

чути srb., чуть jrus., slyšeti.
чутка mrus., čití; ни чутки, ani vidu ani slechu.
чуха vrus., daremná, nesmyslná řeč.
чухрати ся mrus., chramostiti se.
чучела rus., strašidlo.
чушь vrus. m. чуха.
чуѭ, чувамь blh., slyším; чу, slyšel, -a, -o.
чѣмъ rus., něčím; — нездоровъ, nějak nemocen.
чѧдо blh., dítě.
чѧстигъ blh., šťastný; чѧстито blh., počestně.
џица srb. (tur.), střípek, plíšek.
шака srb., dlaň.
шалити се srb., žertovati.
шалунья rus., čtveračivá, skotačivá osoba ženská, čtveračka.
шантав, -а, -о srb., chromý.
шантуца srb., chromka.
шапка rus., čapka, čepice; шапачкау brus. m. шапочокъ, čepiček.
шарикъ rus., koule.
швидшъ m. швиджъ, jrus., rychleji.
шегувамь сѧ blh., žertuji.
шелкъ rus., hedvábí; шелковый rus., hedvábný.
шерсть rus., srsť, vlna.
шея rus., šíje, krk.
шибамь, шибнѫ blh., mrskám, uhodím.
шибљика srb., metla, proutek.
шило rus., šidlo.
шилѧ blh., jehně.
шйя jrus., šíje, krk.
шкӧрка mrus., kůrka.
шкура rus., kůže.
шляпа rus., klobouk.
шляхъ jrus., cesta.
шматъ mrus., kus, hrouda.
шовъ mrus., шоу brus. m. шелъ.
шпилька brus., špendlík.
шпортати mrus., šťourati.
штала srb., stáj, konírna.
штанці jrus., kalhoty.
штап srb., hůl (něm. Stab).
што rus. srb., co, že; шта srb., čeho.
штобъ rus., штобы brus. m. чтобы, aby.
штркљати се srb., běhati se (o dobytku.)
штурмъ (něm.) brus., bouře.
шуба rus., kožich.
шума srb., les; шумакъ blh., lesík.
шумѣти mrus., hřmotiti.
шура srb., bratr ženin, švakr.
шутить rus., žerty tropiti, žertovati.
шшиль vrus. m. щель, skulina, štěrba.
ще jrus., щэ brus. m. еще, ještě.
ще видишь blh., budeš viděti, uhlídáš.
щирый mrus., čirý, pouhý.
що rus. blh., co, něco; на що, proč; що ну mrus., až dost, hojně.
щобъ rus., aby; щось jrus., cos.
щомъ blh., co, jak, jak mile.
щрьклѣѭ blh., střečkuji, bzíkám.
щучонокъ rus., štíče.
щѫ blh., chci; щелъ, chtěl.
ѣдя ukr., jede.
ѣдѫ blh., jím.
ѣздѫ blh., jedu.
ѣздокъ rus., jezdec.
ѣства rus., jídlo.
ѣсть rus., jísti.
ѣхать rus., jeti.
єгуцати srb., skákati, kulhati.
єданъ по єданъ srb., jeden po druhém.
єдаред srb., jednou, jedenkrát.
єдва srb., sotva.
єде srb., jí (єсти, jísti.)
єдек srb. (tur.), přístroj koňský.
єл' v. јели.
єр srb., neb, neboť.
юдномаиъ blh., bez přestání, neustále.
юшка jrus., jíška, polívka.
яблынька brus., jabloňka; ябука srb., jabloň.
являюцца brus. m. являются, jeví se.
яго brus. ukr. m. его, jeho, něho.
яѣ ukr., její.
яйцо rus., vejce: яичко ukr., vajíčko.
якось mrus., nějak, některak.
яму brus. ukr. m. ему.
яна brus. m. она; яну m. ону; яны ukr. m. они.
ящикъ rus., truhlice, skříně.
ıа blh., nuže, prosím tě.
ıаблъка blh., jabloň; jablko.
ıавѫ blh., povím, zjevím.
ıагнѧ blh., jehně.
ıадъ blh., zlosť.
ıадѫ, ıамь blh., jím; ıажте blh., jezte; ıалъ неıалъ blh., jez nejez.
ıастие blh., jídlo.
ıахнѫ blh., rozjedu se, počnu jezditi; — коня, на конь blh., vskočím na koně, vsednu na koně.
ıазыкъ blh., řeč.

K části písmem latinským.

(Zkráceniny: čes. = české; mor. = moravské; slc. = uhersko-slovenské; hluž. = horno-lužické; dluž. = dolno-lužické; kaš. = kašubské; pol. = polské; srb. = srbské; chrv. = chorvatské; ilsl. = illyrsko-slovenské; tur. = turecké.)

abe mor. m. aby.
abo hluž., aneb.
adaj slc., snad.
aj sl., a i, i.
ajde srb., jdi; *ajdmo* chrv. pojďme.
ak, *ako* slc. ilsl. chrv. dluž., jak, jako; když, kdyby; ač, jest-li že; *akokolvek* slc., jako.
aki, *v akom* slc., jaký, v jakém; *akuo miluo* slc., takové milé.
ala srb., ó, och! (při podivení).
ali ilsl. chrv., ale.
ama srb., ale.
aman tur., milost.
ampak ilsl., nébrž.
anje kaš., ani.
apo slc., táto!
ar chrv., neb, poněvadž.
aržet ilsl., torba, kapsa.
at tur., arabský kůň.
avlinski srb., dvorský.
až dluž., že, žebych, abych; slc., ač, jest-li; pol., hle, ejhle.
ba slc., ano.
babrák slc., tlachač.
babura ilsl., baba, babice.
baciti srb., hoditi, uvrhnouti; — se (na konja) srb., vskočiti.
baka srb. chrv., bába, babka.
barank kaš., beránek.
bardzo pol., *barzo* kaš., velmi.
barem srb., aspoň.
barilo srb., káď, tuna.
barka ilsl., loďka.
basamak tur., schod.
basnička hluž., báchorka, pohádka.
baš tur., právě, zrovna.
bašča chrv., zahrada.
batina chrv., hůl.
batożyć pol., bíti, mrskati.
bąk pol., buk.
be kaš., by, bych.
bě hluž., byl, -a, -o.
beczka pol. kaš., sud.
bedasti, chrv., hloupý, pošetilý.
bedelija tur., kůň.
bedło kaš., dobytče.
bedrica srb., jistý rod jablek, bedřice.
bech, *bes* mor., bych, bys; *běchmy* hluž., byli, -y, -a (1 per. plur.); *běchu* hluž. dluž., byli, -y, -a.
bejnje dluž., podivně, zvláštně.
bel, *bela*, *belo* mor., *beł*, *beła*, *beło* kaš., byl atd.
bel, *-a*, *-o* ilsl., bílý; *belastí* slc., bělavý.
belaj srb. (tur.), zlé, neštěstí.
běrtyl hluž., *běrtel* dluž., vértel, čtvrť.
běrzina srb., rychlost, čerstvost.
berž ilsl., brzy.
beseda ilsl., *besieda* srb., řeč.
besedica ilsl., slovíčko.
besediti chrv., mluviti, hovořiti.
běše hluž., *běšo* dluž., byl, -a, -o; *běštaj* hluž., byli (dual.)
beť mor. m. býti.
bezbeli srb., zajisté (bez běla; cf. něco na bělo udělati).
bezdan srb., bezdno, propast.
běžeše hluž., *běžašo* dluž., běžel, -a, -o; *běžeštaj* běželi (dual).
bębenek pol., bubínek.
biaše srb., *biješe* hluž., bil, -a, -o.
bidlęta (bedło) kaš., dobytek.
biedny pol., chudý.
bilje srb., bylina.

bio srb., byl; v. biti.
biser ilsl., perle.
bivo kaš., bývá.
bjałka kaš., žena; pol. białogłowa.
bjegle kaš., běželi, pospíšili.
bježati srb., utíkati, ujížděti.
błagać pol., prositi.
blagor ilsl., blaze.
blagoslov ilsl., požehnání.
blagovati, *blagujem*, srb., jísti.
blagovoliti ilsl., ráčiti.
bławatek pol., modrák, chrpa.
bławkać hluž., štěkati; *bławkaše*, štěkal.
bleknuti srb., bleptnouti.
bleži kaš., *blizu* srb., blíže, blízko.
blekitny pol., moudrý.
błogosławieństwo pol., požehnání.
błoto kaš., močál, bařina; *bloto* dluž., les.
błud dluž., bludička, světýlko.
błyskotać dluž., blýskati; *błyskotachu*, blýskali, třpytili; *błysnąć* pol., blesknouti, zablesknouti.
bo pol., *bó* kaš., neb, neboť.
bóbrzec kaš., sypati.
bobulka slc., bambulka.
bodem, *bodeš*, *bode* ilsl., budu, budeš, bude; *bodo*, budou; *bodi*, *bodite*, buď, buďte.
boga mi srb., na mou věru.
bojati chrv., báti.
bojaznosć hluž., bojácnost.
bojo ilsl., budou.
bokal ilsl., číše.
ból pol., bolest.
bol, *bola*, *bolo* slc., byl, byla, bylo.
bóle hluž., *bolj*, *bolje* srb. ilsl. chrv., více, lépe.
bolestni, *-a*, *-o* chrv., nemocný.
bolji, *-ja*, *-je* srb., lepší.
bolta chrv., klenutí.
bom, *boš*, *bo* ilsl., budu, budeš, bude; *bomo* budeme.
bomowy dluž., stromový.
borba srb., půtka, souboj.
boriti se chrv., porážeti se, potýkati se.
bórzy hluž., brzy.
boste ilsl., budete; — *izrekli*, vyřknete.
boš chrv., budeš; *boš počel* ilsl., začneš.
bot mor. m. bota.
bota (m. *bodeta*) ilsl., budou; — *prišla*, přijdou (dual.)
bou slc., byl; *bova* ilsl., budeme (my dva); *bove vidile* ilsl., budem (obě) viděti.

bozdovan chrv., v. buzdovan.
braca slc., *braća* srb., bratří.
bradaš srb., vousáč.
brak mor., druh, způsob.
brama pol., brána.
brašljenica srb., potrava pocestná.
brat slc., bratr; *bratae* slc., bratří.
bratowa pol., bratrova žena, švakrová.
brbljati chrv., žvástati.
brcnuti chrv., kopnouti.
brebor chrv., bobr.
breg chrv., hora; *bregovje*, hory, pohoří.
brez srb. ilsl., bez, mimo.
brezdno ilsl., propast.
brezvesten ilsl., zlopověstný.
brieg srb., břeh, vrch.
briga srb., starost, péče.
brinuti se srb., starati se, pečovati o někoho.
brisati, *brišem* ilsl., zlehka a rychle jíti.
brježok slc., vršek.
brjuch dluž., *bruch* slc., břich, břicho.
brništek slc., brčál, barvínek, zimostráz.
brod srb., loď.
brona kaš., brána.
brózda dluž., brázda.
bruk pol., dlažba.
brvno slc., břevno, trám.
brzask pol., břesk, svit.
brzemię pol., břémě, náruč (dříví).
brzmieć pol., zvuk vydávati nástroji hudebními.
bu chrv., bude; *bú* slc., byl.
buča ilsl., tykev, nádoba na vodu; palice.
budala srb. (tur.), blázen, hlupák.
budaliti chrv., bláznovství tropiti, blázniti; *nebudali*, nežvástej.
budovnjik kaš., stavitel, strůjce.
budžiše hluž., byl by (conj. praet.).
buch slc., bouchnutí, udeření.
bujać pol., běhati, proháněti se.
buktiti srb., plápolati.
bukve f. pl. ilsl., kniha.
bulachu dluž., kouleli, kutáleli se.
bül, *-a*, *-o*, atd., čes., byl atd.
bum chrv., budu; *bu*, bude; *bumo* budem.
bumbulj srb. (tur.), slavík.
bura chrv., bouře, vichřice.
bursztyn (něm. Bernstein) pol., jantar.
buš chrv., budeš; *buštaj* hluž., byli (dual. imp. pass.).
buška dluž., puška, ručnice.
buty pol., boty.

butra hluž., máslo.
buzdoran srb., palice, mlat (Streitkolben.)
bušo, dluž., bude; *bušoš*, budeš.
by dluž., byl.
bydlašo dluž., bydlel, -a, -o; *bydlachu* bydleli.
bydlenje, *bydło* hluž., byt, bydliště, obydlí.
bychmy, *zo bychmy* hluž., bysme; *bychu*, by (pl.); *byštaj*, by (dual); *zo byštaj zawidźałoj a škodźiłoj*, že by záviděli a škodili.
bym slc., bych.
byrnje hluž., ač, ačkoli, byť i.
bžezgruntny dluž., bezedný.
cakaś dluž., čekati; *cakašo*, čekal.
całować pol., líbati.
całta hluž., houska.
Carev grad srb., Carohrad.
casnovat, *cásat* mor., trhati, táhati.
cą kaš., ťal.
ce kaš., ti, tobě.
ceber pol., čber, vědro.
cecati chrv., cucati.
celó ilsl., zajisté.
celować pol., převyšovati.
celsko (*cało*) kaš., tělíčko.
cepec ilsl., cep, hlupák.
cepli kaš., teplý.
cera čes., dcera.
cerkev ilsl., kostel, chrám.
cèrnji srb., černější.
cerwjeny dluž., červený.
cesz kaš., což.
ceszec sę kaš., těšiti se, veseliti se.
cez, *čez* slc., přes.
ciało pol., tělo.
ciąg pol., tah, běh; *ciągle*, neustále.
ciekawy pol., dychtivý, zvědavý.
ciemię pol., témě; *w ciemię bity*, hloupý.
ciemiężyciel pol., sužovatel.
ciuglati ilsl., vřiskati, vřeštěti.
cipeliš chrv., trepka, pantofel.
cirkev chrv., kostel.
cjel srb., čistý, bez přímėsku.
cma slc., tma.
cniet sa slc., clivo, teskliva býti.
cofelj ilsl., střechýl, rampouch.
corka kaš., dcerka; *córuchna* pol., dceruška,
crlen chrv., červený.
crn, *-a*, *-o*, srb., černý.
cud, *cudo* pol., div, zázrak, divotvorná moc.
cudowny pol., zázračný.
cudzý slc., cizí.
cura srb. chrv., dívka, panna.
cureti chrv., crčeti, prýštiti.
cuzy hluž., cizí; *do cuzeje zemje*, do cizí země.
cviet srb., květ; *cvietje* srb., kvítí.
cviliti srb., kvíliti.
cyły hluž., celý; *cyłički* hluž., celičký.
czatować, pol., číhati.
cze kaš., zdali, co; či, čili.
czekavi kaš., zvědavý.
czekawósc kaš., zvědavost.
czeł (*czec*) kaš., slyšel.
czełno kaš., člun, loď.
czémprędzéj pol., honem, co nejrychleji.
czesti kaš., čistý; *czesto* kaš., čisté, pěkné.
czuć pol., číti, cítiti.
czule pol., čile, citlivě.
czy pol., zdali.
czyściuchny pol., čistoučký.
čaj ilsl., počkej; *čajati*, čekati, doufati.
čakać hluž., čekati; *čakaštaj*, čekali (dual.)
čamec chrv., člun, člunek.
čardak tur., altán, balkon.
čaršia srb., náměstí, tržiště.
čast srb., úcta, hostina.
če ilsl., když, kdyby, ač, zdali; *če ne*, pakli ne.
će chrv. (m. hoće), chce, má; *ćedu* chrv. (m. *ćeju*, *hoćeju*) chtějí.
čedo chrv., dítě.
čém — tém mor. m. čím — tím.
čemerika srb., čemeřice (helleborus, Nieseswurz).
čep ilsl., kapsa.
čer chrv., dcera; *čerka*, dcerka.
čeŕwjenještej so hluž., červenali, -y, -a.
česalo chrv., hřebelec, hřebílce.
čestit, *-a*, *-o* srb., šťastný (titul úředníků tureckých.)
često srb., často.
čevel ilsl., střevíc; *čevlje*, střevíce.
čez slc. ilsl. chrv., přes; *čez-nj* ilsl., přes něj; *čez vse*, nade všecko.
či slc., zdali, co; ti.
čiapočka slc., čepička.
čím horo tím dolu slc., vzhůru nohama, na rub.
činiti se srb., zdáti se; *činješe* hluž., činil, řídil, -a, -o.
čiprem chrv., ačkoliv.
čiri slc., pouhý.
čisće hluž., čistě, docela.
čižma chrv., obuv.
čo bisi čo robiu slc., dělej co dělej.
čoviek srb., člověk.

čreda ilsl., stádo; *črjóda* hluž., hromada, tlupa.
črep slc., střep.
čudan srb., *čuden*, *-dna*, *-dno* ilsl., podivný, neobyčejný, zázračný; *čudno* ilsl., podivně, divně.
čudo srb., div, zázrak; *čudno čudo* div divoucí.
čudotvorni, *-a*, *-o* chrv., zázračný.
čušať slc., tiše seděti, číhati, čekati.
čuti chrv., slyšeti; *čvj* ilsl., slyš; *čujem*, *čuješ* atd. slc., slyším, slyšíš atd.; *čuješe* hluž., čul, cítil, -a, -o.
čurar srb., hlídač.
čuvati chrv., hlídati; *čuvati se* srb., hleděti se, chrániti se.
čvrst srb., silný, mocný; *čvrsto* srb., čerstvě, rychle; chrv., pevně.
će m. *hoće* srb., chce (*hotieti*).
ćěło hluž., tělo.
ćerić hluž., hnáti, *ćerješe*, hnal, *ćerještaj*, hnali (dual); *ćermoj*, žeňme (dual); *ćěrjachu*, páchali, prováděli, hnali.
ćeřpić hluž., trpěti.
ći hluž., ti.
ćošak srb (tur.), uhel, roh.
ću, *ćeš* atd. srb., chci, chceš.
ćud srb., povaha.
da srb. chrv. ilsl., aby, ať; že.
'da chrv., kdy.
da hluž. dluž., dal, -a, -o; *daše* hluž., dal, -a, -o.
dač, *dačo*, *dačosi* slc., něco.
dade, *dagde* slc., někde.
dadem srb., dám (*dati*).
dach (něm.) pol. slc., střecha.
dachto slc., někdo.
daj chrv., nuže.
dajati ilsl., dávati; *dajde* srb., dej sem; *dajta* kaš., dejte (vy dva).
ďäka slc., díka, libo.
dakedi slc., někdy.
dákí slc., nějaký; *dáko*, nějak, některak.
dakle srb., tedy.
dakolko slc., několik.
ďakuvať slc., děkovati.
dali kaš., *dalječ* ilsl., dále.
damati se srb., hráti v dámu.
dámo slc., dáme.
dan chrv., den; *tri bela danka*, po tři dni.
danas srb., dnes; *dan danas* srb., po dnešní den; *danju*, ve dne, za dne.
darić hluž., darovati.
dášť slc., déšť.
dau slc., dal.

dawać hluž., dávati; *dawaše*, dával.
de ilsl., aby, že; co, jenž.
dé mor., d j.
debel, *-a*, *-o* ilsl., tlustý.
deca chrv., děti.
decke mor., vždycky.
dečarac chrv., hošík; *deček* chrv., chlapec, hoch.
deder srb., mnedle.
dědina mor., ves.
degmede tur., zajisté.
decht (něm. dicht) kaš., velmi; — *rano*, časně ráno; — *czesto*, dočista, naskrze.
dej dluž., má; *dejašo* dluž., měl, -a, -o (něm. sollte).
dejí čes., daji.
dekle ilsl., děvče; *deklica* ilsl., děvčátko.
dekot kaš., dukát.
deť kaš., dal.
ďelako slc., daleko.
delata ilsl., dělají (dvě).
dele hluž., dolů.
deleč ilsl., daleko.
delija tur., hrdina; bojovník.
delo ilsl., dílo, práce.
delú če., dolů.
'demo chrv., dojdeme, přijdeme.
deneju chrv. (m. *doneju*, *doneti*, donesti) donesou, přinesou; *deni* chrv., dej, přines.
denuti ilsl., dáti, odložiti.
derati ilsl., klouzati; *derem*, klouzám, smejkám se.
derbiš dluž., museti.
dereč, *-a*, *-e* ilsl., dravý.
derje hluž. dluž., dobře.
děrvo srb., dřevo, strom.
děržo m. *děržao* srb., držel.
deska mor., prkno.
desni, *-a*, *-o* chrv., pravý.
desza kaš., duše.
deš, *di*, *du* čes., jdeš atd.
deť mor., vždyť.
devojnie dievky slc., dívky dospělé ke vdaní.
dež mor., když.
dežela ilsl., země, krajina.
deb pol., dub.
dha hluž., tak, tu; *što dha?* cože?
di slc., kdy, když; *di* mor., jdi.
dignuti srb., zdvihnouti.
dimo chrv., domů.
direk tur., kůl, trám.
dišati, *-im* ilsl., voněti, vůni vydávati.
divaniti chrv., rozmlouvati, hovořiti.

dírči čes., děvče, dcera.
dla hluž. dluž., pro, z; *teho dla* hluž., proto; *cogo dla* dluž., proč.
dluka chrv., srst.
dławić pol., škrtiti, udáviti.
dlěje hluž., déle.
dlho slc., dlouho.
dlo kaš., dle; *dlo głode*, z hladu: *dlo ce* (pol. *dla cię*), tobě; *dlo teho*, dle toho, proto.
dlóho mor., dlouho.
dlożni mor., dlužní.
dłujki dluž., dlouhý.
dłymjej dluž., dále, hlouběji.
dnu slc., do vnitř.
do pol. kaš., k, ke; *do lepe*, k lípě; *do krola*, ku králi; *do ve* chrv. dotud.
dobakať sa slc., domakati se.
dobiti ilsl., dostati; *dobim* chrv., dobudu, dostanu; *dobiš*, dostaneš.
dobíjať sa slc., domáhati se, dostávati se moci někam.
dobo, *z dobom*, *na dobo* hluž., najednou.
dobre slc., div že; *dobre sa ňelámali*, div se nelámali.
dobroćerka hluž., dobroditelka.
dobrotvor srb., dobrodějce.
dobu hluž., dobyl, vyhral; *dobudźe*, dobude, zvítězí, vyhraje.
dobyće hluž., výhra, vítězství.
doczec se kaš., uslyšeti.
dočekati srb., uvítati, přijmouti k sobě.
dočkaj slc., počkej.
doć, *doći* srb., přijíti, dojíti, jíti.
dodeł (*dodac*) kaš., dodal.
Dodla čes. m. Dorla, Dorota.
dodom kaš., domů.
dodreti chrv., dotrhati.
dogoditi se chrv., vyjeviti se.
dogovoriti se srb., umluviti se.
dohajati ilsl., přicházeti, docházeti.
dohlada so na njej hluž., uviděla je; *dohladachu so na to* uviděli to.
doista chrv., skutečně.
dojěć hluž., dojeti.
dok srb., až; dokud.
dokazovati s kým mor., dováděti, žertovati.
dokelž hluž., poněvadž.
doklam chrv., dokud.
dokonjeć hluž., vykonati.
dokonšiu slc., dokončil.
dokuczyć, *dokuczać* pol., *dokuszac* kaš., dorážeti, naléhati na koho, soužiti koho.
dokučiti srb., dosáhnouti, dopíditi se.
dokulž dluž., poněvadž.
dolaziti chrv., přijíti.
dole chrv., dolů.
dolgo ilsl., *dołho* hluž., dlouho.
dołoj dluž., dole.
dom mor., domů; *domach* hluž., *domaj* chrv., doma.
domeslec se kaš., domysliti se.
domoj hluž. dluž., domů.
dóńć hluž., dojíti; *dońdźe* hluž., došel, -šla, -šlo.
donešnji ilsl., dnešní.
doňho slc., do něho.
donieti, *doněti* srb., donesti, přinesti; *donio*, přinesl.
dońž, *doniž* hluž., dokud, až.
dopáčiť slc., spatřiti.
dopasti, *dopadem* ilsl., líbiti se; *dopala se* chrv., zalíbila se.
dopeljati chrv., dovesti, dohnati.
dopędzić pol., dohoniti.
dopiero pol., teprv.
dopírati srb., dosahovati.
dopomnić hluž., vzpomenouti; *dopomnieć się* pol., upomínati.
dopomnješe dluž., památka, vzpomínka.
dopóty — *póki* pol., dotud — pokud.
doporedovati ilsl., vypravovati.
doradzec kaš., poraditi.
ďorave mor., děravý.
dorodny pol., ušlechtilý, sličný.
dosad srb., *dosjal* slc., potud, dotud.
dosadjivati srb., obtěžovati, mrzeti koho.
dosietiti se srb., domysliti se, dovtípiti se.
dósta hluž. dluž., dostal; *dostachu*, dostali.
dosta putah srb., dostikrát, mnohokrát.
dostarczec kaš., opatřiti, dodati.
dostáu slc., *dosteł* kaš., dostal.
dostiči chrv., dostihnouti.
došč slc., dost.
došo srb., došel, přišel; v. *dóci*.
dotle srb., dotud.
dova kaš., dává (*dac*).
dove chrv., dovedl.
dovezati se srb., přivinovati se, touliti se.
dowjesć hluž., dovesti; *dowjedźe*, dovedl.
dovoljen ilsl., spokojen.
dovoljno chrv., dostatečně, náležitě.
dožičiť mor., dopřáti.
drage volje srb., s radostí, ze srdce rád; *drago meni je* srb., milé mi jest.

drapaš dluž., drápati, hrabati.
drusta hluž., *drastwa* dluž., oděv, šat.
dregi kaš., druhý.
drejwo, *drjewko* hluž., dřevo, dříví.
dreri ilsl., dnes večer.
dřevo čes., strom; *drevje* chrv., stromoví.
dręczyć pol., týrati, utiskovati.
driečný slc., hezký, spanilý.
drje hluž., snad, asi, sice.
drmati chrv., zdvihati, potěžkávati.
droga pol. kaš. dluž., dráha, cesta; *na drodze* kaš., na cestě.
drohi hluž., drahý, důležitý, vážný.
druga nije srb., není jinak.
drugač chrv. ilsl., *drugčie* srb., jinak, jináč.
drugi, *-a*, *-o* chrv., jiný; *druzega* ilsl., druhého, jiného.
drugud chrv., jinud; *od* —, odjinud.
drum chrv., silnice.
drwalnia pol., dřevník.
drvenjka chrv., dřevěná míra, měřice.
drvo srb., strom.
drzwi pol., dvéře.
ďubať slc., klovati.
dučan tur., krám kupecký.
dug, srb., dlouhý; *dugo*, dlouho.
dúchať slc., dýchati, foukati.
duchojo hluž., duchové; *třo duchojo*, tři duchové.
duri ilsl., dvéře.
duknuti chrv., skočiti, vyskočiti.
dulczeć pol., touliti, chouliti.
dulji srb., delší; *za dulje*, po delší čas, déle.
dupnuť (kijakom) slc., uhoditi, udeřiti.
duri ilsl., dvéře.
duž hluž., tu.
dužan srb., dlužen.
dužo, velmi, mnoho.
dwadzieścia pol., *dvajset* ilsl., dvaceť; *dvajsti pet* chrv., dvacet pět.
dwanaće hluž., *dvanosce* kaš., *dvanajst* ilsl., dvanáct; *dvanajsteri*, dvanácterý, 12ra spůsobu.
dwójcy hluž., dvakráte.
dwójok kaš., dvoják, dvojitý hrnek.
dvoriti srb., obsluhovati.
dybzak hluž., kapsa, kapsář.
dychtowny pol., hustý, rovný.
dyp hluž., klep, ťuk; *dypaštaj* hluž., klepali (dual.)
dyrbi hluž., musí; *dyrbimoj*, musíme, máme (dual); *dyrbitaj*, musíte, musejí (dual); *dyrbješe* hluž., musil; *dyrbještaj*, museli (dual); *dyrbjałoj smoj*, bysme měli (dual.)
dyri hluž., udeřil, -a, -o.

dzad kaš., žebrák.
dźak hluž., dík.
dźakować hluž., děkovati; *dźakowaše*, děkoval, -a, -o.
dze kaš., kde.
dźě, *dźen* hluž., ale, vždyť, však, přece.
dźěćo hluž., dítě.
dźěłaćeř hluž., dělník, nádenník.
dźeleše so hluž., dělil, rozdělil, -a, -o se.
dźělina hluž., díl, dávka, částka.
dzeň slc., *dźeň* hluž., den.
dźensa hluž., dnes.
dźensniši hluž., dnešní; *do dźensnišeho dnja*, do dnešního dne.
dźěra hluž., díra.
dźeržeć hluž., držeti; *dźeržeše*, držel, -a, -o.
dźesać hluž, deset.
dźeše hluž., děl, řekl, -a, -o; šel, šla, šlo; *dźěštaj* hluž., šli (dual).
dzewjeć hluž., devět.
dźěža hluž., díže.
dźi hluž., jdi: *dźitaj*, jděte (dual).
dziać się pol., díti se.
dziadek pol., stařeček, starý žebrák.
dziatki, *dziecisko* pol., dítky.
dziedziniec pol., zámecké náměstí.
dzielny pol., statný, výborný.
dzierżawa pol., držba, statek.
dzierżawca pol., držitel.
dziki pol., divoký.
dziś pol., dnes; *dzis* kaš., nyní, teď.
dziwaczny pol., podivný.
dźiwaše so hluž., divil se, hleděl, ohlížel se.
dziwo pol., podivná věc.
dzod kaš., děd, žebrák; *dzodk* kaš., dědeček, stařeček.
dźowka hluž., dcera.
džamia tur., mešita.
džehen tur., peklo.
džemia tur., loď.
džin tur., ďábel; obr.
džuma pol., morová žena.
e kaš., a, i.
edem mor., jen, jenom.
eden ilsl., *edon* slc., jeden.
edoráz slc., jednou, jedenkrát.
echo kaš., hlas, oznámení.
ekonom pol., hospodář, správce.
en, *-a*, *-o* ilsl., jeden; *eniga*, jednoho.
enajst ilsl., jedenáct.
enkrat ilsl., jednou, jedenkrát.
enmalo ilsl., malíčko (z něm. ein-wenig.)
esli čes., *ešle* mor. m. jest-li.
ešče mor., *ešťě* čes., *ešte* srb., ještě.

eto srb., ejhle, hle, tuhle, tamhle.
evlia tur., zločinec.
evo chrv., hle.
ež slc., že.
falat chrv., kus; *falačec*, kousek.
faliti srb., scházeti, chyběti (fehlen.)
falnyć hluž., nedostati se, chyběti; *falny*, nedostal se.
fatati srb., chytati.
fant, *fantič* ilsl., chlapec (z lat. fans.)
fela tur., druh, spůsob, rod.
felac (něm. fehlen) kaš., nedostávati se, nebyti.
figiel pol., šejdířství, kejklířství.
figurka (lat.) pol., osůbka.
fjilut kaš., filutářka, šejdířka.
fľaki pjiszczaľe kaš., v břiše kručelo.
fletno chrv., pěkně, dokonale; rychle.
flundre kaš., hadry.
fontanna pol., vodotrysk, vodostřík.
franforce slc., kousky, caparty.
frykasik (n. Frikassee) pol., lahůdka.
fryśtyk slc. (něm.), snídaně.
ftáča, *ftáčok* slc., ptáče.
funt chrv., libra.
fúrik slc., vozík.
furtka (z něm. Pforte) pol., vrátka, dvířka.
ga dluž., přece, ale, tak, tu.
gad ilsl., ještěr.
gadec kaš., mluviti, rozprávěti.
gadki pol., povídky, pohádky.
gágor slc., hrdlo, krk (něm. Gurgel.)
ganek pol., *ganjk* chrv., chodba (něm. Gang.)
ganjaš dluž., běhati, honiti se; *ganjašo*, běhal; *ganjachu*, běhali.
gat, *gatk* dluž., rybník, rybníček.
gatati srb., hádati.
gazda slc. chrv., pán, hospodář.
gazdarica srb., *gazdina* slc., hospodyně.
gazdoustvo slc., hospodářství.
gazdovať slc., hospodařiti.
gaziti chrv., broditi, přebroditi se.
gaž dluž., když, až, jak, jest-li.
gaska pol., husička.
gbur kaš., sedlák (něm. Bauer).
gda chrv., kde, někde.
gdaž dluž., když.
gde be ideš slc., kam pak jdeš.
gdi, *gdieno* srb., kde.
gdjegod srb., někde.
gdjekoji, *-ja*, *-je* srb., některý.
genoti chrv., hnouti.
gèrknuti srb., trpkost, nevoli projeviti.
gèrliti srb., objímati.
germada ilsl., hromada, kupa.
gęba pol., huba.
gęs pol., hus.
giogat tur., kůň, hřebec.
gładki pol., pěkný, sličný.
glas ilsl., hlas; *na ves* —, z plna hrdla; chrv., pověst, zpráva; *na glasu*, pověstný, slovůtný.
glava srb., hlava, osoba; *otišo glavom*, odešel sám svou osobou.
glavica srb., vršek.
glaž ilsl., sklenice (něm. Glas).
głąb pol., hloub, hlubina.
glědaj dluž., hleď, koukej, viz; *gledo* m. *gledao* srb., hleděl, patřil.
glej ilsl., hle, viz; *glejva*, hleďme (my dva); *glejte*, hleďte.
gľepc kaš., hlupec, hlupák.
gľepszi kaš., hloupější.
glet chrv., hleděť, podívat se.
gľębji kaš., hlouběji.
glich dluž., přece (něm. gleichwol).
głodny pol., hladový.
głonek pol., sousto, kousek.
głownia pol., hlavně.
glucnje dluž., šťastně (z něm. glücklich.)
glupak slc., hlupák, sprosťák; *głupi* kaš., hloupý.
gnaś dluž., běžeti, hnáti se.
gno' kaš., hnát, kost.
god, *goder* chrv., koli.
godają (*gadac*) kaš., mluví, rozpráví; *godaľe*, rozprávěli.
godernjati ilsl., hubovati, bručeti.
godina, *godinica* srb., rok.
goditi se ilsl., dařiti se.
gojiti ilsl., chovati.
gojzd ilsl., hvozd, les.
gole, gen. *goleśa* dluž., hole, holátko, dítě.
golem srb., převeliký, náramný.
golnik dluž., myslivec, lesník.
gombačka slc., jehlice s hlávkou, špendlík.
gomezlati ilsl., hemžiti.
goniś dluž., honiti; *gonjašo*, honil, -a, -o.
gora ilsl., hora; les.
gori, *gor* srb. chrv., nahoru, vzhůru, nahoře; *gori in doli* ilsl., nahoru a dolů.
gorica chrv., vinohrad.
gorji, *-ja*, *-je* srb., horší.
gorostasan, *-sna*, *-sno* srb., obrovský.
gošćeje chrv. m. *gošćenje*), hostina, hody.
gościniec pol., silnice.
gościnny pol., hostinný; *gościnni* kaš., hospodský.

gospod ilsl. pán.
gospodarica srb., *gospa* ilsl., paní.
gospodarka pol., hospodaření.
gosti (pl.) chrv., hody.
gostiti chrv., hody strojiti; — *se*. hodovati.
gotovo ilsl., zajisté.
govedina chrv., hovězina, hovězí maso.
govoriti srb., mluviti, praviti.
głod kaš., hlad; *placza na* —, pláčou hladem.
grabiti chrv., trhati.
grad srb., město; *gradovi* chrv., hrady.
gradnik ilsl., pán hradu.
grajkowie pol., hudebníci.
grajšina ilsl., zámecký statek.
grajšinski, -a, -o ilsl., zámecký.
grana chrv., větev, snět.
grasować pol., hubiti (lat. grassari).
grat pol., nářadí (n. Geräthe).
grd, -a, -o chrv., ošklivý, šeredný.
grdno srb., ohavně.
grebati ilsl., hrabati.
grem n. *gredem*, *greś*, *gre* ilsl., jdu, jdeš, jde: *grera* ilsl., jdeme (my dva); *grejo*, jdou: *gresta*, jdou (oba-dva); *gredé* ilsl., jdouc.
grezc kaš., hrýzti, hryzati.
grg slc. krk.
grimnuś dluž., padnouti; *grimnu*, padl.
grlo srb., hrdlo.
groblja dluž., příkop, rokle.
grof chrv., hrabě (něm. Graf).
gromet ilsl., hřmíti.
groniś dluž., povídati; *gronjaśo*, povídal, řekl, -a, -o: *gronjachu*, povídali.
grosa dluž., babička. (něm. Gross-Mutter).
grozdje chrv., *grožđje* srb., hrozny, hroznoví.
grozeča chrv., vyhrožujíc.
gruchać pol., vrkati.
gruz kaš., ssutina; *na gruz maki*, na kusy, na caparty.
grzeczny pol., zdvořilý, spůsobný.
guja srb., had.
gunja chrv., húně.
gutati srb., polykati; *gutnuti* chrv., polknouti.
gwałt pol., moc, násilí (n. Gewalt).
gvesno kaš., zajisté (něm. gewiss).
gźož dluž., kdež.
hač hluž., až, jak, jest-li, dokud, nežli: *hač runje*, ač, ačkoli.
hаćić hluž., hatiti, zdržovati, zacpávati.
hádky zahádat slc., pohádky povídati.
haj hluž., ano.
hajd, *hajda* chrv., jdi; *hajde* srb., pojď.
hajnik hluž., myslivec.
hakle hluž., teprv.
halaliti se srb., rozloučiti se, rozžehnati se.
haby, *hale*, *hať*, *haž* ces., aby, ale, ať, až.
haljina srb., halena, kabát.
haluški slc., knedlíky.
han tur., hospoda.
handžia tur., hospodský.
hanješťaj hluž., běhali (dual).
harmota kaš., dělo, kus.
harowaštaj hluž., povykovali (dual).
hasen chrv., úžitek.
hat, *hatk* hluž., rybník, rybníček.
hči, *hčer* ilsl., dcera: *hčerčica*, dceruška.
hde mor., kde, kam; *hde* (hdä) mor., *hdy* hluž., kdy.
hdo čes., kdo; *hdobe* mor., kdoby.
hdźe, *hdźež* hluž., kde, kdež, kam.
hen, *hyn*, *hynle* čes., hle, aj, tam; *hynle* (na blízku), *tamle* (vzdáli).
hencej ilsl., medle, mnedle.
herbet, *-bta* ilsl., záda, hřbet.
hèrpa srb., hromada, kupa.
hèrt srb., chrt.
hewak hluž., jinak, jindy, sic.
hiba, *iba* slc., než, leč, leda.
hić hluž., jíti.
hikať slc., jásati, plesati.
hiljada srb., tisíc.
hinak hluž., jinak.
hintov slc. (maď.), krytý kočar.
hip ilsl., okamžik; *hipoma*, okamžitě.
hirbtory slc., hřbetový.
hiša ilsl., chyše, dum, stavení.
hišće hluž., *hišći* dluž., ještě.
hišen, *-šna*, *-šno* ilsl., domácí, domovní; *hišna* ilsl., služka domovní, panská.
hititi chrv., hoditi, mrštiti, sraziti, poraziti; *hititi se dol*, shýbnouti se, vrhnouti se k zemi.
hitro ilsl., rychle, čerstvě.
hiža chrv., chýže, chatrč, stavení.
hižon, *hižom* hluž., už, již.
hladać hluž., pohlednouti; *hladaše*, hleděl, -a, -o.
hladať, *hládač* slc., hledati.
hladkať slc., hladiti.
hladno srb., chladně.
hladný slc., hladový.
hlastati ilsl., hmatati.
hlebec chrv., bochník.
hljeb srb., chléb.

hlej hluž., hle.
hłowa, *hłowčka* hluž., hlava, hlavička.
hłubik hluž., košťál.
hłupikojty hluž., přihlouplý.
hmrl chrv., umřel; *ne bu* —, neumře.
hnaty hluž., hnaný.
hnevac slc., hněvati.
hni, *ani hni* mor., ani se hnouti nemohl; *hnóť* mor., hnouti.
hnydom hluž., hned.
hó slc., ano.
hoblace dluž., oblekl, -a, -o; *hoblacony*, oblečený.
hoboj dluž., oba, obě.
hobrażiś dluž., darovati.
hobwijaś se dluž., vyhnouti, vyhýbati se.
hobzamknuchu dluž., uzavřeli, usnesli se na čem.
hoc slc., třebas; — koli; *hoc šua*, cokoli.
hoče ilsl., chce; *hočem*, chceme; *hočeta*, chtějí (dvě); *hoću* srb., chci; v. *hotieti*.
hodbabní slc., hedbávný.
hodce slc., jděte; *hodi* chrv., jdi, pojď; *hoditi* srb., choditi; *hodaše*, chodil.
hodný slc., pěkný, švárný.
hoglědaś dluž., pohlednouti, ohledati.
holca, *holčka*, *holčo* hluž., děvče, holka; *holčata*, děvčata.
holičo hluž., dívka, milenka.
holowaś dluž., přinesti; *holowašo*, přinesl (něm. holen).
homeu pol., chmel.
homrajúc slc., bublajíc, mumlajíc.
honič slc., plésti (řeč), tlampati.
hora slc., les.
hore mor., nahoře, svrchu; slc., nahoru.
hoscina slc., hostina, cizota.
hosta ilsl., houští, huština.
hotli ilsl., chtěli; *hotlo*, chtělo.
hotować hluž., hotoviti, připraviti; *hotowaše*, přihotovil.
how dluž., tu; *tam a how*, tam a sem.
howac, *howjacej* dluž., jinak, sice.
hózdź hluž., hvozd, hřebík.
hrabnyć hluž., chytiti, uchopiti; *hrabny*, chytil, -a, -o.
hram ilsl., chrám, kostel.
hrana srb., potrava.
hraniti srb. chrv., živiti.
hrčka slc., hrbol.
hrianka slc., *grzanka* pol., hřánka, topinka.
hrib ilsl., vrch, pahrbek.
hřibet čes., hřbet.
hrjada hluž., trám, pelesť.
hrjebać hluž., hrabati; *hrjebaše*, hrabal.
hrmavica slc., bouře.
hród hluž., hrad.
hróch, *hróšatko* hluž., hrách, hrášek.
hromadźe hluž., pohromadě, dohromady.
hrozny hluž., škaredý, hrozný.
hrubý mor., veliký.
hrušč ilsl., chřest, šramot.
hrvati se srb., rváti se, potýkati se.
hrzky mor., hezký, vzácný, vznešený.
htieti, *htěti*, *hotěti* srb., chtíti; *htieo*, chtěl.
huara slc., (hora) les.
hud, *-a*, *-o* srb. ilsl., tuhý, zlý, ubohý.
hudaś se dluž., udati se, vydati se; *hudachu se*, vydali se.
hudělat čes. udělati.
hudoben, *-bna*, *-bno* ilsl., zlý, zlomyslný.
huglědaś dluž., uhlídati, vyhlížeti; *huglědašo*, vyhlížel, -a, -o.
hugronichu dluž., vyřkli, vyslovili.
huji ilsl., horší; *nar* —, nejhorší.
hukludny dluž., kloudný, švárný, spůsobný.
hukřadnuś dluž., ukrásti.
hulać pol., hejřiti.
humjatowaś dluž., nadávati, přezdívati; *humjatowašo*, nadával.
hupect čes., upeci.
hupiś dluž., vypíti; *hupi*, vypil, -a, -o.
hupjaś dluž., upeci.
huporaś dluž., dostati, donutiti.
hurt slc. (něm.) kvap, hřmot.
huryś, *hurywaś* dluž., vyryti; *hury*, *hurywa*, vyryl, -a, -o.
huseknút čes., useknouti.
huskociś dluž., vyskočiti; *huskočit* čes., uskočiti.
husnuś dluž., *husnút* čes., usnouti; *husnu* dluž., usnul, -a, -o.
hušcj dluž., výše.
hušli čes., ušli (ujíti).
hútať slc., mysliti, míniti.
hutírat čes., utírati.
hutorec slc., praviti.
huváznút čes., uváznouti.
huvidíš čes., uvidíš.
huwity dluž., zabalený, zavinutý.
hvala srb., dík.
hvaležen, *-žna*, *-žno* ilsl., vděčný.
hvaliti srb., děkovati.
hvatati srb., chvátati, pospíchati.
chasník, *chasníček* mor., chlapec, chlapeček.
chata pol., chatrč, barák.

chatka kaš., chaloupka.
chceč slc., chtíti: *chcedža* hluž., chtějí; *chceł* kaš., *chceu* slc., chtěl; *chcetaj* hluž., chtěji (dual).
chciwy pol., lakomý.
chcu hluž. dluž., chci: *chcomy*, chceme: *chcyše* hluž., chtěl, -a, -o; *chcychu*, chtěli, y, a.
chćesti čes., štěstí.
checze kaš., dum, chyže; *w checzach*, v stavení.
chestať se mor., chystati se, *chesté se*, chystej se.
chęć pol., chtění, chuť, vůle.
chila dluž., chvile.
chír maď., pověsť; *ani chíru, ani slichu*, není viděti ani slyšeti.
chitiť sa do . . slc., chopiti se něčeho.
chitro slc., rychle, spěšně.
chlap slc., muž; *po chlapsky*, mužně, zmužile.
chlapisko slc., velký chlap.
chlapšä slc., chlapče.
chłop kaš., chlap, muž, sedlák.
chłopjiszcze kaš., mužíček.
chłopot kaš., klopota, starost.
chłožiš dluž., chladiti, občerstviti.
chóc kaš., ač, třeba; *choć*, *chociaž* pol., ačkoli, aspoň.
choď, *choj* slc., jdi.
chodák mor., chudák, chuďas.
chopiš dluž., počíti; *chopi*, počal; *chopichu*, počali.
chori kaš., nemocný.
chotnať mor., chutnati.
chrbet slc., hřbet, krček.
chrosc kaš., chrasť, křoví.
chteri kaš., který.
chto slc. dluž. kaš., kdo.
chtory slc., který.
chúďa slc. chuďátko, ubožátko.
chusta kaš., šátek; *chusieczku* pol., šáteček.
chutě čes., *chutinko* kaš., rychle, spěšně, honem.
chwatajucy dluž., chvátající.
chwožišćo dluž., koště.
chwycić pol., chytiti.
chyba slc., leč.
chybati čes., chyběti, nedostávati se.
chytro slc., brzy.
iba slc., v. hiba.
íčko čes., nyní, nyníčko.
iďem, *iďeš*, *iďe* atd. slc., jdu, jdeš, jde atd.: *ideju* chrv., jdou, chodí: *idjaše* srb., šel, jel (v. *ići*, *idem*); *idž*, *idžcie* pol., jdi, jděte (*iść*).

igrati se chrv., hráti se, cukati se.
ihla slc., jehla.
ikad, srb., kdy, nikdy.
il - il chrv., zdali - aneboli.
im chrv., však, vždyť.
imati srb.; *imeti* ilsl., míti; *imam*, *imaš* ilsl., mám, maš; *imo*, *imao* srb., měl, musil.
ime ilsl., jmeno.
in, *ino* ilsl., a, i.
inaš chrv., jinoch, sluha.
inny pol., jiný; *inšua* slc., jiuší, jiné.
ipak chrv., vždyť, přede.
iskati chrv. ilsl., hledati; srb., žádati; *išci*, srb., žádej; *isko*, *iskao* srb., žádal.
iskupiti se srb., shromážditi se.
isť slc., jíti.
isti, -a, -o, srb., tento, tato, toto.
istina srb. chrv., pravda; *vu istinu* chrv., opravdu.
istom srb., sotva.
išča chrv., ještě.
iščem chrv., hledám; *išći* srb., žádej; v. *iskati*.
išjeu, *išó* slc., šel.
itak chrv., opět, zase.
iz, *iza* srb., z, ze; za.
izaći (*izadjem*) srb., vyjíti, jíti; *izadju* srb., vyjdou.
izba mor. slc., jistba, světnice.
izbeutiti se srb., omámen býti.
izbuljiti srb., vyvaliti (oči).
izčupati srb., vytrhati.
izdubsti (*-bem*) srb., vykopati.
izgorieti srb., shořeti.
izgovarjati se ilsl., vymlouvati se.
izhod ilsl., východ.
izjedem srb., sním (*izjesti*).
izleči ilsl., vyvleci, vytáhnouti.
izlejati chrv., polévati, bíliti (plátno).
izlik chrv., přetvářka.
izmence chrv., střídavě.
izmisliti ilsl., vymysliti.
iznajti (*-najdem*) chrv., vymysliti, vynalezti.
iznenada chrv., nenadále.
izobila, *izobilje* srb., hojně.
izpeljati chrv., vyhnati (cf. lat. expellere).
izpiti srb., vypiti.
izpred (*iz pred*) srb., od.
izpuniti chrv., naplniti, vyplniti.
izrasti ilsl., vyrůsti.
izročiti ilsl., odevzdati, poručiti.
iztepsti ilsl., vytlouci: *bom iztepla*, vytluku.
izterati chrv., vyhnati.

iztuko srb., ztloukl. zbil.
izučiti ilsl., vyučiti.
izumiti srb., vymysliti.
izraditi srb., vyndati.
izvèršiti srb., splniti, naplniti.
jablan srb., topol.
jabuka srb., jablko.
jači, -a, -e srb., silnější (v. *jak*).
jadac kaš., jedouc, jeda.
jadikovati srb., naříkati.
jadło kaš., jídlo.
jadovanje srb., naříkání, hořekování.
jae slc., já.
jah slc., inu.
jahati chrv., jeti; *jaše*, jede; *jahati se*, táhati se.
jaje srb., *jajce* chrv., vejce.
jak, -a, -o, srb., silný; *jako* chrv., silně, velmi, tuze; *jako jaki* chrv., velmi silný.
jako hluž., jak; *jaktobe* kaš., jakby.
jano dluž., jenom, jen.
jao srb., běda.
jápa chrv., táta, otec.
jara hluž., velmi.
jarki, -a, -o chrv., příkrý.
jarmok slc. (něm.). výroční trh, jarmark.
jastre kaš., velikánoc (něm. Ostern).
jasz kaš., až.
jazero slc., jezero.
je chrv., ano, tak jest; *je* chrv. (m. *jao*) ach.
jecljati ilsl., koktati.
jed ilsl., jídlo.
jědnaće hluž., jedenáct.
jednak hluž., jednako, na rovno; kaš., přece.
jednoč srb., jednou.
jednostaj slc., neustále.
jedyn hluž., jeden.
jedz slc., jez; *jědź* hluž., jídlo.
jědźe hluž., jede; *jědźeše*, jel, -a, -o; *jedze* kaš., jeď.
jechać pol., jeti.
jej slc., její; *jej* hluž., jí (dat.); je (acc. dual); *jeje* hluž. dluž., jejího, její.
jejmość pol., milostpanička.
jejny hluž., její.
jeju hluž., jich (gen. dual).
jel, jeli chrv. hluž., jest-li, zdali.
jela srb., jedle.
jeli chrv., jedli (*jesti*).
jem kaš., jsem.
jen dluž., jeho, jej (acc. sing.).
jen chrv., jeden; *jen čas*, nějaký čas; *jena* hluž., jedna; *jene* hluž., jedno; *jenemu*, jednomu.
jeno, jenož hluž., jen, jenom.
jer, jerbo srb., neb, poněvadž.
jesam srb., jsem; ano.
jesc slc. kaš., *jěsć* hluž., *jest* chrv., jísti.
jěsno dluž., brzy, čerstvě.
jestvina srb., potrava.
jesz kaš., ještě.
jeszle kaš., jest-li že.
jez ilsl., já.
jezer (f.) chrv., tisíc.
jeziti se ilsl., zlobiti se.
jękać pol., vzdýchati; *jęknąć*, vzdechnouti.
jęła się (*jąć się*) pol., jmnouti se, dáti se do čeho.
jic kaš., jíti, choditi.
jide mor., jde; *jidzeta* kaš., jděte (dual).
jídli čes., jedli.
jimaj hluž., jim (dual).
jmě dluž., jmeno.
jo kaš., já; *jobe*, já bych.
jo dluž., je, jest; *jo jo!* kaš., ano, ano.
jo ilsl. m. *ju*, ji.
jod kaš., jedl (*jesc*).
joj meni ilsl., běda mi!
jokati ilsl. plakati.
jón hluž., jej (acc. sing).
još srb., ještě.
jou, ba jóu čes., ba ano.
jow, jowle hluž., zde.
jož mor., již, už.
jstwa, jstwička hluž., jistba, světnice, světnička.
ju hluž., ji; *ju* kaš., už, již.
jučer srb., včera.
judje ilsl., židé.
juha chrv., polívka.
junak srb., hrdina.
junkróć hluž., jedenkrát; *junu* hluž., jednou.
jutře hluž., zejtra; *jutřiši* hluž., zejtřejší.
jutro pol., ráno, jitro; ilsl., zejtra.
južo dluž., již.
jźešo dluž., šel; *jźěchu*, šli; *jźo*, jde.
kâ chrv., která.
kača chrv. ilsl., had.
kačje ilsl., hadí.
Káče čes. mor., Kateřina.
kad srb., když; *kada* srb., kdy.
kadar ilsl., když, kdykoli.
kadi, ilsl., kde.
kădial' - tadial' slc., kudy-tudy.
kae slc., kde.
kaezau slc., kázal.
kafaz srb. (tur.), klec.

kaj chrv., co; *kaj god*, co koli.
kajti chrv., protože, neb.
kak hluž. chrv., jak.
kakav, *-kva*, *-kvo*, srb., jaký.
koko srb., *kakor* ilsl., jak, jakož; než.
kakošen, *kakšen*, *-šna*, *-o* ilsl., jaký, nějaký, jakový; *kakošna* m. *kakošno* ilsl., jak, kterak.
kakti chrv., jako, jakožto.
kam dial slc., čím dále.
kamor ilsl., kam.
kamušk hluž., kamínek.
kano srb., jako: *kanoti* srb., tak jako.
kantár slc., řetízek na uzdě koni pod hubou; ohlávka s uzdou.
kao srb., jako.
kap srb., kapka.
kar ilsl., co, což.
kar srb., váda.
kara pol., trest, pokuta.
karati chrv., hubovati, láti.
karančk hluž., džbánek.
karczma kaš., krčma.
kasen, *-sna*, *-o* ilsl., pozdní; *kasneje*, *kasnie* srb., později.
kaštiel, *kaštjel* slc., tvrz, zámek (castellum).
kawałek pol., kousek.
karaz srb. (tur.), turecký pochop, holomek.
kavga chrv., hádka, váda.
kavran chrv., havran, krkavec.
kazati srb., praviti, pověděti, vypravovati; ilsl., ukázati; *kaži*, ukaž; *kazałeś czekać* pol., dal jsi čekati.
kazen ilsl., kázeň, trest, pokuta.
kazniti chrv., trestati, potrestati.
kaž hluž., jak.
kaži chrv., ukaž (*kazati*).
kądziel pol., koudel.
kąt pol., kout.
kceš slc., chceš; *kcete*, chcete.
kčer chrv., *kćer*, *kći* srb., dcera.
kdaj ilsl., kdy.
kde slc., kam.
kdor, ilsl., kdož.
kdze slc., kde.
keby, *kebi* slč., kdyby; *kebisi*, kdybys; *kebisté*, kdybyste.
kečkati srb., rváti za vlasy.
keď, *kedz* slc., když.
kedy slc., kdy.
kedžba hluž., pozornost, úcta; *baštaj kedžbu mětaj*, byli váženi (dual).
kefa chrv., kartáč koňský.
keľo slc., mnoho-li, moc-li.
ker ilsl., poněvadž, protože.
keř, *keřk* hluž. dluž., keř, keřík.

kerak čes., kterak.
keré, *kery*, *keró* mor., který, které, kterou.
keso chrv. (tur.), pytlík.
kędzierzawiec - *żwawiec* pol., švítorný kadeřávek.
khachlonk hluž., kamnovec.
khětře hluž., čerstvě; *khětře ruče*, hodně čerstvě.
khěžka hluž., chaloupka.
khiba hluž., mimo, krom, vyjma, než.
khlěw, *khlěwčk* hluž., chlív, chlívek.
khodźić hluž., choditi; *khodźeše*, chodil; *khodźiłoj*, chodili (dual).
khory hluž., chorý, nemocný; *khorosć*, nemoc.
khwilka hluž., chvilka; *po hkwilcy*, po chvilce.
ki ilsl., který, -á, -é.
kieliszek pol., kalíšek, sklenička.
kieszen pol., kapsa.
kij hluž., hůl: *kijačisko*, *kijak* slc., kyj, palice.
kilka pol., několik.
kím, *kým* slc., až, dokud.
kiprje hluž., kypře, lehce, slabě.
kislo ilsl., kysele, mrzutě.
kiž hluž., jenž.
kjarchob dluž., hřbitov (něm. Kirchhof).
kje kaš., když; ilsl., kde; *kjer* ilsl., kdež.
kjik kaš., kyjík, obuch, hůl.
k'a (m. *tla*) chrv., zem; *na kla*, na zem.
klaknúť slc., kleknouti.
klati chrv., bíti, zabiti; kousati.
kleszcze pol., klepeta.
klicati (*-čem*) ilsl., volati.
klinčeć hluž., zníti, zvoniti.
klinkotaty hluž., znějící, zvonící.
kljuka ilsl., hák, hřebík, kolík.
kloc pol., špalek, pařez.
klóč mor., klíč.
klókl mor., tloukl.
kłopotać pol., nepokojiti; — *się*, starati se.
kluč hluž., klíč.
kmalo ilsl., brzy, hned.
kmet ilsl., sedlák, rolník.
kmica chrv. (m. *tmiea*), tma.
kmieć pol., sedlák.
kmoch, *kmocháček* mor., kmotr, kmotříček.
knjeni hluž., paní.
knjez hluž., pán.
knězstwo dluž., panstvo.
knježna hluž., panna, slečna.

ko srb. ilsl., jako, když, než; *več ko*, více než.
koban, *-bna*, *-o* srb., osudný.
kobieta pol., žena; *kobiecy*, ženský.
kočija ilsl., kočar.
kod srb., u, při.
kodar, *koder* ilsl., kudy, kudy koli.
kog srb., koho, čeho.
kochanek pol., milenec.
kochanka pol., milenka.
kochany pol., milovaný.
koi, *koj* srb., *koji*, *-a*, *-e* ilsl., který, některý, nějaký.
koj slc., když; ilsl., hned.
kój chrv., kůň.
kokoš dluž., slepice.
kokot srb., kohout.
kola chrv., vůz.
kole (osmé hodiny) mor., okolo; *kóle* kaš., kolem, podlé.
koleso slc., kolo.
koliba slc. chrv., chalupa, chatrč.
kolikor ilsl., pokud, mnoho-li.
kolimbať sa slc., kolíbati se, houpati se.
koliti chrv., kláti, zabíjeti.
komad srb., kus.
komaj chrv. ilsl., sotva, stěží.
komenderati chrv., veleti.
kómószka, *kmószka* kaš., kmotřička.
konak srb., nocleh.
konár mor. slc., silná haluz, větev.
kónc hluž., konec.
konno pol., jízdecký, na koni.
konop srb., provaz.
koô srb., jako.
kosc slc., kost.
kopa pol. slc., *kopica*, dluž., hromada, kupa.
kopno srb., pevnina.
kopov slc. maď., černohnědý lovčí pes.
korčma hluž., krčma, hospoda.
korčmař hluž., krčmář, hospodský.
kóretko kaš., korýtko, žlábek.
koriti srb., kárati, výčitky činiti.
korito srb., řečiště.
korlátko mor., karlátka.
kormić hluž., krmiti; *kormjeny* hluž., krmený; *kormjenaj*, krmeni (dual).
korowaj pol., koláč.
kos ilsl., kus.
kosa srb., vlasy.
kóscelni kaš., *kostelný* mor., kostelník.
kóscoł kaš., kostel.
kosćojty hluž., kostitý.
kósmjenj kaš., hříva.
kosmyk pol., chumáček.
košarica chrv., *košeč* ilsl., košíček.
košawka dluž., karkulka, čepeček.
košinka čes., ošatka.
košpa srb., jádro.
koštialik slc., kůstka.
koštati chrv., státi zač (něm. kosten).
kot kaš., kopyto.
kot ilsl., než, nežli.
kotiti se srb., líhnouti se.
kotrý slc., který; *kotryž* hluž. dluž., kterýž.
kovač rb., kovář.
koza, *kozeł* kaš., kázal, poručil (*kozac*, *kazac*).
kozanje kaš., kázaní.
kozulenka čes., kozička.
koždi kaš., *kóždy* hluž., každý; *kóždźički*, každičký.
kraj kaš., země; chrv, konec.
krajšja slc., krásnější.
krákorka čes., krůta, jedlová šiška.
králončík slc., královic, princ.
křćenje hluž., křest; *křćizna* (pl.) hluž., křtiny.
krďel slc., hejno (něm. Gerudel).
kre chrv., kraj, podlé.
krečati chrv., *křečeť* mor., křičeti na koho.
kreme slc., kromě.
krepek ilsl., silný, statný.
křestná mama mor., kmotra.
kretati chrv., hýbati, pohybovati; *kretati se* (*krećem*) srb., točiti se.
křeviť se mor., křiviti se.
krevsati ilsl., plouhati se, plížiti se.
křib mor., keř.
kriv srb. ilsl., vinen.
krívať slc., podpírati se.
krivica srb., provinění, vina.
krišäu slc., křičel.
krížom krážom slc., kříž na kříž.
krkač chrv., ramena, záda.
křoceń dluž., *kročel* hluž., krok, kročej.
króć hluž., -krát.
krog ilsl., vůkol.
krokawa hluž., ropucha, zemská žába.
król pol., krol kaš., král; *do krola*, ku králi; *królowa* pol., králová.
kroleveczanka kaš., kralovnička, princeska.
kropelka pol., krupějka.
krótki hluž., krátký; *krotko* kaš., zkrátka.
krówka boža pol., sluníčko, beruška, majdalenka, muška tak nazvaná.
kroz srb., skrz.
kršćanski chrv., křesťanský.
krú slc., krev.
kruczy pol., krkavčí, černý jak krkavec.

kruh chor. ilsl., chléb.
kruch hluž., kus.
kruk pol., krkavec, havran.
krupan, *-pna*, *-pno* srb., hrubý.
kruwa, *kruwka* hluž., kráva, kravička.
krwawić hluž., krváceti; *krwawješćaj*, krváceli, -y, -a (dual).
krynica pol., studánka; *kryniczny*, pramenný.
krynuś dluž., dostati; *njekrynu*, nedostal, -a, -o.
krzak pol., keř.
krzept kaš., hřbet.
krzetanina pol., otáčení se, šukání.
krzir, kaš., vinen.
ksążka kaš., knížka.
ksędz kaš., *księdz* pol., kněz.
księżyc pol., měsíc.
ksob kaš., k sobě.
ksztełt kaš., způsob, podoba (něm. Gestalt).
kšešo dluž., chtěl, -a, -o; *kšěchu*, chtěli, -y, -a.
kubek pol., koflík, číše.
kubík mor., dřevěná nádoba, kterou má sekáč za pasem pro vodu na zavlažování brousku.
kubłać hluž., vychovati; *kubłaše*, vychoval, -a, -o.
kubło hluž., statek, poklad; *kubleško*, stateček.
kucati chrv., tlouci.
kuča chrv., *kuća* srb., dům, stavení; *kod kuće*, doma; *kući* srb., domů.
kučka chrv., čubka, psice.
kuditi srb., haniti, tupiti.
kuga chrv., morová žena, mor. panna.
kuhati chrv., vařiti, strojiti pokrmy (něm. kochen).
kuhnja chrv., kuchyň.
kuja srb., psice, čubka.
kukavica chrv., žežulka; žena plačtivá; slabý, nestatečný člověk.
kukurikati srb., kokrhati.
kula srb. (tur.), věž, tvrz.
kułakować pol., pohlavkovati.
kulavi kaš., kulhavý.
kulečk hluž., trdélko.
kuli dluž., koli.
kuma pol., kmotra.
kup, *kupec* chrv., hromada, hromádka.
kupa chrv., číše, sklenice.
kupać hluž., koupati; *kupaše*, koupal, -a, -o.
kupiti se srb., shromážditi se.
kupjełka hluž., koupelky.
kur pol., kohout; *kura* slc., slepice
kurban tur., oběť.
kurstać pol., burcovati.
kus slc., trochu; *kusk*, *kusačk* hluž., kousek.
kuso ubrany pol., kuse usrojený, v kusém oděvu k. p. ve fraku.
kušati chrv., okusiti.
kušeranje ilsl., políbení.
kušnuti chrv. ilsl., políbiti (něm. küssen).
kutí mor., nádobí na ostření kosy, t. kladívko a maličké nákovadlo „babka“ řečené, které sekáč zarazí do špalku a kladívkem po kose na něm položené klepe.
kútik slc., koutek.
kutło hluž., vnitřnosti, střeva.
kuždy dluž., každý.
kwas pol., jistý nákyslý nápoj; *kwas* hluž., svatba; *kwasny*, svatební.
kviško ilsl., zhůru.
kyslo slc., kyselo.
láco mor., lácu, látám.
lada pol., leda; *lada dzień*, leckerý den.
ladati chrv., vládnouti.
ladja srb., loď.
ładny pol., pěkný, spůsobný.
lagano srb., lehce.
lagnuś dluž., lehnouti; *lagnu*, lehl, -a, -o.
lahko slc., lehko; *lahší*, lehčí.
lakota ilsl., hlad.
ľan slc., len.
lanac srb., *lanec* chrv., lano, řetěz.
lapnóť si mor., rychle se posaditi.
las pol. kaš., les; ilsl., vlas.
łasić pol., lísat, lichotiti.
lasno srb., lehko.
lastni ilsl., vlastní.
latař mor., latač, příštipkář.
látať mor., zpravovati latou, příštipkem.
latiti se chrv., chytiti se, popadnouti, uchvátiti.
łatwo pol., lehko; *łatwość*, lehkost, snadnost.
law dluž., lev.
ława pol., *ławka* hluž., lavice; *khachłowa ławka*, lavice u kamen.
ľavo slc., levo.
łacznie pol., společně, zároveň.
ląd (něm. Land) pol. kaš., země; *pó ladze*, po zemi.
łąka pol., louka; *łączka*, loučka.
le kaš. ilsl., jen, jenom; ilsl., tam, tamhle, ano.
lèbda dluž., ledva, sotva.
lebo slc., neb, neboť.
lecec slc., letěti.

lecičo slc., ledaco.
ledi mor., *ledze* kaš., lidé.
ledina chrv., lado, neoraná země, pastvina.
ledja srb., záda; *ledje* chrv., ledví, bedro.
legati ilsl., lháti.
lechi kaš., lichý, špatný; *lecho*, licho, špatně, zle.
l'em, *len* slc., jen, jenom.
lendžir tur., kotev.
lepa, *lepka* kaš., lípa, lipka.
lepo ilsl., pěkně; *lepota*, krása.
lěsk hluž., lesík.
lésti mor., listí.
leš slc., leč.
lěščinowy dluž., lískový; *leščinowe krě*, lískové keře, l. ořechy.
letáčok slc., motýlek.
letěl (jelen, zajíc) mor., běžel.
lezi si chrv., lehni si.
ležaši, *ležeši* chrv., lehčejší; *ležeše* chrv., lehčeji.
ležo hluž., leže (part. praes.).
lękliwy pol., bojácný.
libuška hluž., housátko.
liczny pol., mnohý počtem, četný.
ličcy hluž., líčka (dual).
ličić hluž., počítati.
liepo srb., pěkně; *liepota*, krása.
ligot slc., blesk, třpytění se.
licho pol., čert, ďábel.
lichtář čes., richtář, sudí.
ljeučariš srb., otýpka k ležení, stelivo (?).
ljuba chrv., milá.
ljubav srb., láska, přívětivost.
ljubiti srb., líbati.
ljusnuti srb., šoustnouti, uhoditi.
ljutit srb., rozzloben; *ljuto*, zle.
lik pol., počet, číslo.
limb mor., báječné tmavé místo vně tohoto světa; pokládá se za místo přechodní z tohoto života do onoho.
lina pol. (něm. Leine), provaz.
lipô, *lěpo* srb., pěkně, dobře.
lisasto ilsl., zle, špatně.
lisičina srb., těžké okovy.
lod pol., *lód* hluž., led; po *lodže*, po ledě.
logr (něm. Lager) kaš., ložisko, lehoviště.
lokot chrv., visací zámek.
loňši hluž., lonský.
lopar ilsl., lopata.
lopsnuti ilsl., udeřiti, uhoditi.
łoskotać pol., dělati loskot (třeskutý zvuk).
loš, *-a*, *-e*, srb., špatný.
lotac kaš., lítati, běhati.
lotiti se ilsl., chytiti se.
loviti chrv., chytiti.
loza srb., trs, kmen (vinný).
łožišćo dluž., peřina.
lub pol., neb, nebo.
lubić hluž., slibovati; *lubješe*, sliboval.
lubosć hluž. dluž., láska.
lubosny dluž., líbezný; *lubosnje*, líbezně.
lubować hluž., milovati; *lubowaše*, miloval, -a, -o.
lubozuje hluž., přátelsky, přívětivě.
luby pol. hluž. dluž., milý; *lubo*, rád, mílo; *l'ubši* slc., milejší; *nejlubjej* dluž., nejradši.
luč ilsl., světlo.
lud, *ludži* hluž., lid, lidé; *ludé* mor., *luže* dluž., lidé.
lud, *-a*, *-o* srb., pošetilý, hloupý.
ludjak srb., blázen, hlupák.
ludost srb., bláznovství, pošetilost.
ludžacy hluž., lidský.
łuk pol., oblouk.
lukav, *-a*, *-o* srb., lstivý; *lukavština*, klam, lest.
lukja chrv., *luknja* ilsl., díra, sklep, vězení.
lupnuti srb., uhoditi, dupnouti.
luštnje dluž., vesele (něm. lustig).
lútosť slc., lítosť.
lutki dluž., pidimužíci, malé lidičky.
ma kaš., my (dva).
mačka slc., kočka; *mačkica* chrv., kočička.
mačji, *-ja*, *-je* srb., kočičí.
mać hluž., máti, matka; *přichodna mać*, tchyně.
maćeř hluž., máti, matka.
majatk kaš., jmění, majetek.
majetni kaš., bohatý.
majdan, *mejdan* tur., boj, půtka.
majhno ilsl., málo, trochu.
majka srb., matka.
mah srb., ráz; *u taj* —, v tom okamžení.
mahrama tur., šátek.
mal (*mau*), *mala*, *malo*, *mali* itd. slc., měl, měla, mělo atd.
malec pol., malý chlapec.
małki hluž., maličký; *po małku*, pomaloumku.
mam chrv. (m. *mahom*), jednou ranou, jediným hodem, hned, v okamžení.
mamuša slc., mamička, máma.
man dluž., množství, hromada.

manatki pol., majetnost, nábytek.
mandlíčk hluž., mandlík.
Manka čes. (m. Magdalenka), Magdalena.
mano ilsl., mnou.
mandželska hluž., manželka.
mara pol., zjevení, strašidlo.
marati chrv., dbáti, starati se.
marha chrv., dobytek.
martwić się pol., trápiti se, soužiti se.
maslanni kaš., máselný, z másla jsoucí.
maša ilsl., mše; *mašerati*, mši sloužiti.
mašnik ilsl., knéz, duchovní.
mať slc., máti, matka; *matula* pol., mamička.
mať slc., míti; *mataj* hluž., mají (dual); *mau* slc., měl.
mavha ilsl., torba, kapsa.
mdzeš, *mdze* kaš., budeš, bude; *mdą*, budou.
me mor., my.
mebel (něm. Möbel) pol., nářadí.
meče ilsl., metá, hází (*metati*).
měć hluž., míti: *měješe*, měl, -a, -o.
med ilsl., *medju* srb., *medzi* slc., mezi; *med tem* chrv., mezi tím.
mede ilsl., mate, plete (*mesti*).
medliť mor., mydliti.
megla chrv., mhla.
mech slc., *měch* dluž., měch, pytel.
meja chrv., meze, hranice.
mejaj tur., hospoda, krčma.
mejandjija tur., hospodský.
mejan chrv. m. *mejdan*, širé místo.
mějašo dluž., *měješe* hluž., měl, -a, -o; *mějachu*, měli; *měještaj* hluž., měli (dual).
méje chrv., méně.
mekinja ilsl., měkkyně, hnilička? (*mekine*, otrub.).
meři kaš., malý.
meljat srb., mačkati rukama.
mende ilsl., konečně, přece.
meni srb. chrv., mně.
měnješe hluž., *menjaše* dluž., mínil, myslil, tvrdil; *měnjachu*, mínili, tvrdili.
menuti m. *metnuti* srb., dáti, postaviti.
melin chrv., mlýn.
měr hluž., mír, pokoj.
mervo ilsl., málo, trošku (od *merva*, mrva).
mesec ilsl., měsíc.
mesl kaš., úmysl.
meslec kaš., *mesliť* mor., mysliti.
meso čes. chrv., maso.
mesti, *medem* ilsl., plésti, másti.
meškery čes., maškary.
metla slc. srb., pometlo, chvoště; — *ugarica* chrv., ohořelé p. (jímž se pec vymetá).
metnuti srb. chrv., dáti, položiti.
meze čes., mezi.
mež pol. kaš., muž.
mgleć m. *mdleć* pol., omdleti.
miašäč slc., mísiti.
mica dluž., čepec (něm. Mütze).
micati se srb., hýbati se.
miecz pol., m č.
mieszkanie pol., obydlí, příbytek.
miknú slc., zmizel.
milostivno chrv., litostivě.
mim chrv., *mimo* dluž., bez, mimo; *mimo až*, aniž by.
míňať sä slc., míjeti, ucházeti.
minje hluž., ztratil, -a, -o.
minut čes., minuta.
minyć so hluž., minouti; *minychu so*, minuli.
miriti ilsl., krotiti.
miza ilsl., stůl.
mja kaš., měla (*mjeć*).
mjara kaš., míra; *žodną mjarą*, žádným spusobem.
mjaz dluž., mezi.
mjecki hluž., necky.
mjedze kaš., mezi.
mjelčitej hluž., mlčte (dual).
mjerzacy hluž., mrzutý; *mjerzanje* hluž., zlost, nevole.
mjeść hluž., míti.
mjesečina srb., světlo měsícové.
mjez hluž., mezi.
mjil čes., míl (míle).
mjorka kaš., mírka.
mlacene slc., mlácení; *mlacic* slc., mlátiti.
mladoženja srb., ženich.
mladucha slc., nevěsta.
mlajši chrv. ilsl., mladší.
mł deck (*dwóje*) kaš., (dvé) mladých.
młodzian pol., jinoch, mládenec.
mlogo srb., mnoho.
mloko hluž., mléko; *v mlócy*, v mléce.
množica ilsl., množství, dav.
mo kaš., má (*mjeć*).
mo mor., mu, jemu.
mocni kaš., mocněji, silněji, touž.
mocowaś dluž., síliti, posilniti.
moč ilsl., moc: *močno*, mocně, tuze, silně.
modras ilsl., ohnižil, salamandr.
modreše chrv., moudřeji.
mogo, *mogao* srb., mohl (*moći*).
mogoče ilsl., *moguče* chrv., možné.

mochůrka čes., měchurka, skládaný koláč.
mokrač srb., moč.
mol kaš. (něm. Mal), místo.
moliti se srb., prositi.
moma srb., dívka; *momak* srb., jinoch.
morati srb. ilsl., musiti.
morda ilsl., může býti, snad.
more srb. (mezislovce, jehož užívá výše postavený neb starší, mluvě k nižšímu nebo mladšímu.)
morem ilsl. chrv., mohu; *more*, může; *moremo*, můžeme; *morejo*, mohou.
morebiti ilsl., *morti* chrv., může býti, snad.
moric slc., mořiti.
moro m. *morao* srb., musil (*morati*).
mošt chrv., mest, mladé víno.
mótka hluž., kmotřině.
mowa pol., řeč; *mówić* pol., mluviti, říci.
mozag srb., mozek.
mozika čes., muzika.
mož ilsl., muž.
možašo dluž., mohl, -a, -o; *možachu*, mohli.
może (rozuměj *być*) pol., snad; *móžetaj* hluž., můžete (dual); *móžeštaj*. mohli (dual).
mrem chrv., mohu.
mreže ilsl., sítě.
mrcha ludi slc., zlí lidé.
mrjavčati chrv., mňoukati.
mrmljati srb., reptati.
mroka dluž., hranice, mez.
muahó slc., mohl.
mučan, -čna, -čno srb., obtížný.
mučete chrv., mlčte.
mudrija srb., chytrost.
mujcek chrv., kocourek, kotě.
mukaet tur., pozorný.
munja srb., blesk.
mur (něm. Mauer) pol., zeď; *múri* slc., zdi.
mušica srb., muška.
muškarac srb., mužský.
mutan, -tna, -o chrv., tmavý, hustý.
myješe hluž., myl, -a, -o.
myseť slc., museti; *mysím* slc., musím.
myslach hluž., myslil jsem; *myslašo* dluž., myslil; *mysleštaj* hluž., myslili (dual).
myšací slc., myší.
na ilsl., ná, hle, tu máš.
naběžeštaj hluž., našli (dual).
nabiti, -a, -o chrv., přikovaný.
nabroić pol., natropiti, způsobiti.
naciągnąć pol., natáhnouti.
nacinaš dluž., načínati.
naciskau slc., natlačil.
načinić hluž., *načiniti* chrv., učiniti, udělati; učarovati; *načiniti se* chrv., přetvářiti se, stavěti se.
načrjeť slc., nabrati.
načuditi srb., nadiviti.
načúvať slc., naslouchati.
naći srb., najíti.
nad chrv., na, proti, k.
nada srb., naděje.
nadac kaš., uložiti; *nadeł*, uložil.
nadamati srb., vyhrati v dámě.
nadariti srb., obdarovati.
nadejže dluž., potkal -a, -o.
nadeť, nadiať slc., naditi, t. obtočiti kužel předivem.
nadignuti srb., pozdvihnouti.
nadigrati srb., vyhrati.
nadizati se srb., zdvíhati se.
nadjačati srb., přemoci.
nadjechać pol., přijeti.
nadješ, nadje srb., najdeš, najde; v. *naći*.
nadlegovati ilsl., obtěžovati, sužovati, týrati.
nadloga ilsl., soužení, tíseň.
nadložiť slc., nastaviti.
nadnica srb., mzda denní.
nadobny hluž. pol., hezký, pěkný, sličný, švárný.
nadpocząć pol., načíti, nakrojiti.
nadvisiti srb., převýšiti.
nadvladati se srb., zmocniti se.
nadźija hluž., naděje.
naenkrat ilsl., najednou.
nagaziti srb., vjíti, vstoupiti.
nagèrnuti srb., shluknouti se, shrnouti se.
nagnuti srb., obrátiti se.
nagomilati srb., nahromaditi.
nagovoriti ilsl., promluviti k někomu.
nagronjachu dluž., pojmenovali, nazvali.
náhiže chrv., podkroví, půda.
nahladny hluž., úhledný, hezký.
nahovárať slc., přemlouvati.
náhubek čes. mor., ohlav, ohlávka.
nach slc., *naj* ilsl., nechť, ať.
náj chrv., nechtěj.
najbardziéj pol., nejvíce.
najbolji srb., nejlepší.
najednúc mor., najednou, nanadále.
naješć hluž. dluž., najísti; *najedłoj* hluž., najedli (dual); *naje* ilsl., nají (*najesti se*).
najmniejszy pol., nejmenší.
najnjeprawiše hluž., nejnepravnější.
najod kaš., najedl.

najpametnie srb., nejrozumnější.
najpopred ilsl., napřed, nejprvé.
najposlie srb., naposledy.
najprvni hluž., nejprvnější.
najradšo hluž., nejraději, nejradší.
najskuor slc., nejprvé.
najsť slc., najíti.
nájte chrv., nechtějte.
naju ilsl., nás dva.
najukochańszy pol., nejmilejší, přemilý.
nakovo srb., kovadlo, nákovadlo.
nakozac kaš., přikázati, poručiti.
naleć hluž., nalíti; *nała*, nalil, -a, -o.
naloz kaš., nalezl (*n'desc*).
naložiti ogenj chrv., udělati oheň, zatopiti.
namaj hluž., nám (dual).
namaka hluž. dluž., našel, nachází, jest; *namakachu*, našli; *namakaju* dluž., nalézám.
namakanje hluž., nalezení.
namera chrv., úmysl, účel.
nameriti se chrv., náhodou přijíti, nahoditi se.
namigivanje srb., mrkání.
namigivati srb., mrkati.
namjena srb., úmysl, určení.
namjeravati srb., umíniti sobě.
namlacic slc., namlátiti.
na mnoho, na mnoho slc., s velikou nouzí, dost bídně.
namrgoditi se srb., zamračiti se, zaškarediti se.
namrzení slc., rozmrzelý.
namučiti srb., domučiti.
nan hluž., otec.
nanjušiti srb., vyslíditi.
naoblačiti ilsl., zamračiti, zahaliti se v oblaky.
naówczas pol., na ten čas, tehdáž.
naozaj slc., skutečně; *naozajsný* slc., skutečný, opravdový.
napast srb., nehoda, neštěstí.
napeljati srb., pustiti.
naperiti srb., nalíčiti, nastrojiti.
napjaty hluž., naplněný.
napjeł kaš., napil.
napolnira ilsl., naplníme (my dva).
napor srb., namahání.
napótkeł (*napótkac*) kaš., potkal.
napovedati ilsl., oznámiti.
napowrót pol., nazpět.
napraviti chrv., udělati, učiniti, dovesti; *napravljati se* ilsl., připraviti se, vypraviti se, odjíti.
napredok slc., napřed.
napredovati ilsl., prospívati, dařiti se.
naprej ilsl., ku předu, napřed.
napřežen, -a, -o ilsl., zapřažen.
napta i mor., poprositi.
napuhnjeno ilsl., pýšně, nadutě.
nar ilsl., nej-; *nar bolji* nejlepší; *nar reč* nejvíc.
naraduraný slc., zradovaný.
narav srb., mrav, povaha.
naraz slc., najedenkrát, nenadále.
narediti ilsl., udělati, spůsobiti.
narejati ilsl., dělati, působiti.
naresce kaš., na konci, konečně.
naročje ilsl., náručí, klín.
narozhovárať slc., napovídati.
naručiť slc., poručiti, přikázati.
naryča hluž., namluvil, přemluvil.
narządzic kaš., spravovati.
narzeczony pol., ženich; *narzeczona*, nevěsta.
naskorom srb., v krátce, brzy.
nasladjivati se srb., libovati sobě.
nasrnuti chrv., obořiti se, dáti se do někoho.
nastajati ilsl., zastávati, ošetřovati.
nastawanie pol., naléhání, dotírání.
nastaviti (*govor*) srb., dále mluviti, pokračovati v řeči.
następny pol., následující.
nasudzic slc., přikázati.
nasvietovati srb., poraditi komu.
naše slc., nač.
našopiriti ilsl., vyšperkovati, vylintiti.
nate slc., náte, hleďte, tu máte.
natechmjast kaš., *natychmiast* pol., na místě, hned, bez prodlení.
natrag srb., nazpět.
naumiti srb., umíniti, umysliti, předsevzíti sobě.
naušiu slc., naučil.
navada chrv., obyčej, návyk.
navaliti chrv., napadnouti, přepadnouti koho; *navaliti se* chrv., nalehnouti, nastoupiti na koho.
navek chrv., vždy, neustále.
navela srb., přivedla, přilákala; *navesti*.
nawet pol., *navet* kaš., na vet, ano i, dokonce.
naviestjenje srb., ohláška.
navjestiti srb., návěští dáti, oznámiti.
nawoženja hluž., *nawóženje* kaš., ženich.
navuk chrv., naučení.
nazaj ilsl. chrv., nazpět, zpátky.
nazadnje ilsl., naposledy.
nazajtra hluž., na zejtra, na druhý den.
nazdau sä slc., domníval se.
nazreť sa slc., dívati se.
nąno kaš., na to.

nebadať slc., netušiti.
nebars slc., netřebas; *dobre lebo nebars*, dobře nebo zle.
nebel mor., nebyl.
nebo slc., neb·.
nebodo mor., nebudu.
neboráčik slc., nebožátko.
neborká, nebožtička slc., nebohá, nežátko.
nečem chrv., nechci; *neće* chrv., *neće* srb., nechce (*hotieti*).
nećkati se srb., zpouzeti se, zdrahati se.
nedirati srb., nedotýkati se čeho, nesahati nač.
neg chrv., *nego* srb., než.
negda chrv., *nėgda* dluž., jednou, někdy.
nehať slc., nechati; *nehati* ilsl., přestati.
nėhdy hluž., někdy; *nėhdźe* hluž., někde.
nehoteč ilsl., nechtě, nechtíc; *nehtide, nehtjede, nehtiedne* srb., nechce (*hotieti*).
ňechiruvať slc. (maď.), neslyšeti.
nechoť čes., nechoď.
něchtó hluž., někdo.
ňeješ slc., nejíš.
nejma srb., nemá; není.
nek srb., nechť, ať.
nek, neki ilsl., *někajki, -a, -e* hluž., nějaký, -á, -é.
nekaj ilsl., něco.
nekak chrv., *někak* hluž., nějak, nějak, nekterak.
nekdaj ilsl., někdy.
neki, nekje ilsl., někde.
nekoliko ilsl., něco, trochu.
ňekonať sa slc., nenamáhati se.
někotry hluž., některý, mnohý; *někotryžkuli* hluž., mnohý, ledakterý, mnohýkoli.
nemir chrv., nepokoj; *nemiran, -rna, -rno* srb., nepokojný.
nemne mor., (zkrác.) nebylo mne.
nemoj srb., nechtěj.
nemrem chrv., nemohu; *nemreš*, nemůžeš; *nemre*, nemůže; nechce.
nen kaš., ten, onen; *ne*, ti, ty, oni.
nende to mor., nejde to.
něnho mor., (zkrác.) ne jeho, nebylo jeho.
ňepáčiť slc., nelíbiti se, nechutnati.
neplaný slc., nematný, hodný, pěkný.
ňepočuť slc., neslyšeti.
nepóšťéme, nepóšťéte mor., nepouštějme, nepouštějte.
nepozvali slc., nejmenovali.
neprestajne slc., neustále.
nesi chrv., nejsi.
nesiaš slc., neseš.
nesloga srb., nesvornost.
nesmiede srb., nesmí (*smieti*).
nesnaga chrv., potvora, šereda.
nesrečen, -čna, -čno ilsl., nešťastný.
něšto hluž., něco.
neštochej čes., nešťouchej.
nesz kaš., než, nébrž.
neť slc., není.
nėt, nėto dluž., *nětk, nětko, nětkle* hluž. dluž., nyní.
netreba som slc., není mne třeba.
ňeurobiti slc., neučiniti, neudělati.
nevarati se srb., nemýliti se.
nevdojak slc., nějak, nekterak.
nevoliti srb., raději nemíti koho.
nevolja srb., nouze, bída, strasť, zármutek.
nevoľný slc., ubohý.
nevreme ilsl., nečas, nehoda, bouřka.
nezabudnem slc., nezapomenu.
ňezadlho slc. (ne za dlouho), v krátce, brzy.
nezadnje (omylem m. *nazadnje*), konečně.
neznade srb., neví (*znati*).
neznati, -a, -o chrv., neznámý.
nezváli slc., nezvali.
ni kaš., oni, ti.
ni chrv., ne; ilsl., není; *ni mogoče*, nemožno.
niby pol., jakoby.
nicati se srb., vznikati; *niče* srb., vyráží ze země, vzchází (*nići*).
ničo hluž., nic.
nićah, niće srb., svatba.
nići (*niknem*) srb., vzcházeti, vyrážeti ze země.
niedowidzieć pol., nespatřiti.
niekedy slc., někdy.
niemal pol., skoro, téměř.
niemowle pol., nemluvně.
nierozsadny pol., nerozvážný, nerozumný.
niestety pol., bohužel.
nieto slc., není.
niewiasta pol., osoba ženská.
niezwłócznie pol., bez prodlení.
nigdar chrv., nikdy.
nihdy hluž., nikdy; *nihdy na nihdy* (do smrti nejdelší) nikdy a nikdy.
nichtón hluž., *nichten* dluž., nikdo.
nijakó mor., nijak, nikterak.

nije srb., není, ne.
nik slc., nikdo.
nikad srb., nikdy.
nikaj chrv., nic; *nikaj ne zato* chrv., nic nedělá.
nikar ilsl., nic: ne.
nikamor ilsl., nikam.
nikjer ilsl., nikde.
nikomur ilsl., nikomu.
niknąć pol., zmizeti.
nikod chrv., *nikt* pol., nikdo.
nikud srb., nikdy.
nim pol., prvé než.
nima hluž. ilsl., nemá.
nimo hluž., mimo, pryč.
nišče chrv., nikdo.
ništa srb., nic.
nisam srb., *nisim* ilsl., n jsem; *nismo* ilsl., nejsme; *niso* ilsl., *nisu* chrv., nejsou; *nista* ilsl., nejste (vy dva).
nišče chrv., nikdo.
niti srb., *nit* chrv., ani.
nitko srb., nikdo.
niz srb., dolu: *niz polje*, dolu na pole.
niži dluž., někde, snad, asi.
njasć dluž., nésti.
ňje slc., ne; *njebě* hluž., nebyl.
njebojašo so dluž., nebál, -a, -o se.
njedarić hluž., nedarovati.
njedołęga kaš., nedoleha, lenoch.
njedyrbjeć hluž., nemusiti, neměti.
njedźele (pl.) hluž., šestinedělí, kout; *w njedźelach pobyć*, v šestinedělích býti.
njedźelnica hluž., šestinedělka.
njedźiwachu hluž., nehleděli, nevšímali.
njegov, -va, -vo srb., jeho.
njehoglědujoš dluž., neohlížíš.
njech kaš., ať, nechť.
njecham hluž., nechci, nemám; *njechaše* hluž., nechtěl, -a, -o.
njecht, njechten dluž., někdo.
njej, na njej hluž., na ně (acc. dual); *z njej*, s ní (soc.).
njeje hluž., není; *njeje ničo přihotować*, nic nevyvedl; *njejoli požrjeć* dluž., nepožřel-li.
njeje, do njeje hluž., do ní (gen. sing.); *z njeju* dluž., s ní.
njejsy hluž., nejsi; *njejstaj* hluž., nejsou (dual).
njekazaństwo hluž., nepravost, nešlechetnost.
njekotary dluž., některý; *njekotary raz*, několikkrát.
njekrydnuchu dluž., nedostali.
njeletoscerje kaš., nelitostivě.
njeměještaj hluž., neměli (dual).
njemyslec kaš., nemysliti.
njemožeše hluž., *njamožašo* dluž., nemohl.
njemóžnje hluž. dluž., nesměrně, náramně, příliš.
njen, -a, -o ilsl., její.
njenamkaštaj hluž., nenašli (dual).
njenje, do njenje hluž., do ní.
njepłaćtaj hluž., neplačte (dual).
njeprawo hluž., nepravo, nepravda, bezpraví.
njepřemožašo dluž., nepřemohl, nepohnul.
njeradźić hluž., nepodařiti.
njerjad hluž., tretky.
njerozemja hluž., nerozumí (3 pl. praes.)
njerzecze (*rzec*) kaš., neříkej.
njesčini hluž., neudělal, -a, -o.
njesą kaš., nejsou.
ješto srb., něco.
njetko srb., někdo.
njetraješe hluž., netrval, -a, -o.
njetrjebataj hluž., nepotřebují (dual).
njewěmoj hluž., nevíme (dual).
njewěrjach, njewěrješe hluž., nedověřoval jsem, jsi, jest se (1, 2 a 3 sing.).
njewizony dluž., neviděný, nevídaný.
njewježešo dluž., nevěděl, -a, -o.
njewotběgń dluž., neodběhni.
njewugrzeł kaš., neohřál.
njezabele kaš., nezapomněli (*zabec*).
njezabydń dluž., nezapomeň.
njezdechle kaš., nezdechli (*zdechnąc*).
njeznaješe hluž., neznal, -a, -o.
njezranjeny hluž., nezraněný, neporušený.
njick kaš., nic.
njigde kaš., nikdy.
njih ilsl., jich, jejich: *njihov, -a, -o* srb., její.
njimama kaš., nemáme (dual).
njok dluž., nechci.
njón, za njón hluž., za něj.
no chrv., nu, nuže; *no to* kaš., na to.
noben, -a, -o ilsl., nižádný; *nobeden* ilsl., nikdo.
nobenkrat ilsl., nikdy.
nócka, nóc hluž., noc.
noče (m. *ne hoče*) ilsl., nechce.
nochcyše hluž., nechtěl, -a, -o.
nolepszi kaš., nejlepší.
nomjili kaš., nejmileji, nejuctivěji.
nop, nopk dluž., leb, lebka.
noporadnjeszi kaš., nejpořádnější.
noprzod kaš., napřed, nejprv.
nosjerať sa na koňi slc., jezditi na koni.

noszczestlevszi kaš., nejšťastnější.
noseča chrv., *nošča* ilsl., těhotná.
noter chrv. ilsl., tam, dovnitř; *notri*, vnitř.
nowiutki pol., zcela nový, novičký.
nowuka kaš., náuka, naučení.
nóžęy hluž., nožky; *nožesko* mor., hrubá noha.
nožice dluž., nůžky.
nu srb., ale, ano.
nuder srb., nuže.
nuditi, srb., podávati komu co, pobízeti koho nač.
nugeł dluž., úhel, kout.
ňuchať slc., čichati, čmuchati.
nurek pol., potápka (pták); *nurka dać*, potopiti se.
nus slc., nos.
nuto srb., ejhle.
nutř hluž. dluž., do vnitř.
nuza hluž., nouze; *porodna nuza*, porodní bolesť.
o mor., u; *o bráne*, u brány; *octiť*, *ostlať* a p., uctíti, ustlati.
ob ilsl., o; *ob treh*, ve tři (hodiny); *ob vso pšenico*, o všecku pšenici.
obaczyć pol., uhlídati, uviděti.
obala srb., břeh.
obazreti se srb., ohlednouti se.
obderžati ilsl., zadržeti.
obecność pol., přítomnost.
obečati chrv., *obećati* srb., připověditi.
obejrzeć pol., obezříti, ohledati.
obejść się pol., obejíti se.
obenj ilsl., o něj.
obesiti ilsl., pověsiti.
obid slc., oběd.
obietnica pol., slib, připověd.
obilo ilsl., bohatě, hojně.
objokati ilsl., uplakati.
oblany pol., oblitý, obstouplý vodou.
oblast srb., vláda, panství.
obledeti ilsl., zblednouti.
obleka ilsl., oblek, oděv.
obljubiti ilsl., přislíbiti; *obljubljen*, slíbený.
oblok slc., okno; chrv., oblouk, klenutí.
obljuba ilsl., slib.
obok pol., vedle, po boku.
oboriti srb. chrv., poraziti, sraziti.
obraz srb., tvář, líce, oblíčej.
obrediti ilsl., vykrmiti.
obrediti se srb., obřaditi se; konati něco, když na koho přijde řad.
obrnoti chrv. m. *obrnuti* obrátiti.
obrobiť slc., udělati
obrzydnąć pol., zoškliviti se
obsijati ilsl., osvěcovati, svítiti.
obstać, *obstawać* pol., zůstati, setrvati.
obšätriť slc., ošetřiti.
obšmietať sa slc., obcházeti, vůkol se louditi.
obudzić się pol., probuditi se, procitnouti.
oburzać się pol., hněvati se, bouřiti se.
obuzeti (*obuzmem*) srb., obejmouti, zmocniti se koho; *obuzimati* chrv., zajímati, sužovati.
obvarvati ilsl., zachrániti.
obzrjeť, *obzreť sa* slc., ohlednouti se.
ocaleć pol., zachovati se, beze škody zůstati.
ocalenie pol., spása, zachránění.
ociągać pol., otáleti.
ocvirek ilsl., škvarek.
oče (*-eta*) ilsl., otec.
očem chrv. m. *hočem*, chci; *očeš*, chceš; *očemo*, chceme; *očeju*, chtějí.
očeso ilsl., oko.
očisceny slc., očištěný.
od ilsl., o (někom n. něčem); slc. srb., nad; *od nočňej horšja tma* slc., tma horší nad noční tmu; *od pravde jači* srb., nad pravdu silnější; *od sviuh*, nade všecky.
odapeti (*-pnem* srb., odepnouti, spustiti.
odbaviť slc., odbyti.
ode, *odeš* srb., odejde, odjede, odejdeš, odjedeš (*odići*, *otići*).
odeiť mor., odjíti; *odendi* mor., odejdi; *odeiťó*, odjití.
odělať mor., udělati.
odèržati srb., zdržeti.
odešil mor., odešel.
odgłos pol., ohlas.
odgojiti srb., vychovati.
odgovarjati chrv., odpovídati; *odgovoriti* srb., odpověditi.
odgovor ilsl., odpověd.
odhraniti srb., vychovati.
odi srb. chrv. (m. *hodi*), pojď.
ódisko mor., hrubý úd.
odjahati chrv., odjeti; *odjaši*, odjeď; *odjašu*, odjedou.
odjašiti srb., s koně slézti.
odjenjati ilsl., odleviti, odměknouti.
odkupiti chrv., zprostiti, vysvoboditi.
odlučiti chrv., odhodlati se.
odmah srb., hned.
odmaknuti srb., odstrčiti.
odmoriti se srb., odpočinouti sobě.
odmowa pol., odpověd.
odlaziti srb., odejíti.
odnić pol., dno vsaditi, zabedniti.

odobrať sä od .. slc., rozloučiti se s někým.
odoliti srb., odolati.
odpočeň mor., odpočiň.
odpeljati chrv., odnesti, odvesti, odvezti.
odpirati chrv., otvírati; *odpreti*, otevříti.
odpraviti chrv., vypraviti, výpravu dáti.
odpreti chrv. ilsl., otevříti; *odpre*, otevře.
odpus slc., jitřní, půlnoční služby boží před hodem vánočním.
odpust pol., odpustky.
odrajtati ilsl., odčísti; zapraviti, naplniti.
odrazu pol., hned, bez meškání; slc., najednou.
odrediti srb., vyměřiti, ustanoviti.
odrešenik ilsl., vysvoboditel.
odrinuti ilsl., odstrčiti.
odsad srb., odtud.
odsuda srb., odsouzení, odsudek.
odtalen srb., odtud.
odtiesnuti se srb., odebrati se.
oduzeti chrv., odejmouti.
odvernuti ilsl., odvrátiti.
odviašč slc., odvesti.
odvisnete slc., budete oběšeni.
odzyskać pol., zase dosáhnouti, opět nabyti.
odžvenkati ilsl., odzvoniti, odbiti.
ofuknać pol., osopiti se, obořiti se na koho.
ogarnać pol., ošatiti.
ogernuti ilsl., obrnouti, ovinouti, zaobaliti se v něco.
ogja chrv. m. *ognja*, ohně.
ogladać pol., *ogledati* ilsl., uhlédati, spatřiti.
ogovarati srb., pomlouvati.
ogród pol., ohrada, zahrada.
oguljina srb., slupka.
oguliti srb., oloupati.
ohcet ilsl., svatba (něm. Hochzeit).
oholija srb., pýcha, spupnost.
ohrablo slc., hřeblo.
ochestať mor., uchystati.
ojciec pol., otec; *ojcowie* pol., rodiče.
okaniti se srb., zbaviti se, zprostiti se.
okazya pol., příčina, příležitost (lat. occasio).
okèrnjak srb., úlomek, kus.
oklad srb., sázka.
okladiti se srb., vsaditi se.
oklenuti se ilsl., ovinouti se, obejmouti.
oko srb., *okoli* ilsl., okolo.
okrog ilsl., vůkol, kolem.
okropnie pol., hrozně, ukrutně.
ol — ol srb., buď — buď; ani — ani: v. *ali, ili*.
olivečka slc., šátek olejnými barvami barvený.
omèrznuti srb., omrzeti, zoškliviti se.
omiadlić pol., vymědliti, vytříti.
omlace slc., namaká.
omožiti se ilsl., vdáti se.
onak chrv., *onako* srb., tak.
onamo srb., tam.
onda, *ondi* srb. chrv., tam, tu, v tom místě.
onkraj srb., na kraji; s oné strany, na oné straně.
opáčiť slc., podívati se, ohledati; navštíviti.
opac slc., opět, zase.
opakost srb., špatnost, nenáležitost.
opal chrv., odpadl, upadl, spadl (*opasti*).
oparł pol., opřel (*oprzeć*).
opasan, *-sna*, *-sno* srb., nebezpečný, povážlivý.
opásať slc., napadnouti, zmocniti se koho.
opaziti ilsl., spatřiti; *opazijo* chrv., spatřují.
opertiti ilsl., zavázati.
oplan slc., ničemník, daremník.
opočivati se ilsl., odpočívati sobě; *opočijeta*, odpočnou (dual).
opoldne ilsl., odpoledne, po polední.
opomenuti, *opominjati* srb., upomenouti, napomenouti.
oprava chrv., oděv, oblek.
opriadať sä slc., přísti o úkol.
opýtá slc., otáže.
oręż pol., meč, oruží.
orszak pol., zástup.
oružje chrv., zbraň.
osieći srb., odseknouti, useknouti (*osiečem*).
osieść, *osiadać* pol., osednouti, někam sednouti.
osjetiti srb., ucítiti.
oslešeť, *oviděť* mor., uslyšeti, uviděti.
osloboditi chrv., osvoboditi.
osłupieć pol., zůstati jako sloup, ztrnouti.
osłupienie pol., ztrnutí.
osmesleť mor., usmysliti.
osminuti se, *osmiehnuti se* srb., usmáti se.
Osojani ilsl., něm. Ossiach.
Osoščica ilsl., něm. Görliz-Alpe.
osramotiti srb., zahanbiti.

osramoten ilsl., zahanben.
ostanek ilsl., zbytek.
ostep pol., pustina.
ostrożny pol., oštražitý, opatrný; *ostróżnie* pol., opatrně, ostražitě.
osvanuti srb., rozbřesknouti se, rozedníti se.
osveta srb., pomsta.
osvetiti se srb., pomstiti se.
oszaleć pol., zblázniti se.
ošabno ilsl., hrdě, pyšně.
ošice srb., oka (z žíní k chytání ptáků.)
ošpatňeť slc., špatným učiněn býti.
oštarija chrv., hostinec, hospoda.
ošteliti srb., porouchati.
otecko slc., tatíček.
otimati se srb., hádati se, ve sporu býti.
otisnuti, odtisnuti srb., odraziti.
otišo srb., odešel (*otići*).
oto pol., hle, tu hle.
otrčiti, odtrčiti chrv., odběhnouti.
otřepať mor., otřásti.
otrok ilsl., dítě.
otrzymać pol., dostati, obdržeti.
otěkať mor., utíkati.
ov, -a, -o srb., *ów, -a, -o* pol., ten, ta, to.
ovaj, ova, ovo srb., ten, ta, to.
ovak srb., tak.
ovdi srb., zde, tu.
ovi, ova, ovo chrv., tento, tato, toto.
ovo chrv., tu, zde.
ovránt slc., svačina, čas ke svačení.
ovud chrv., tudy; *od ovud*, odtud.
ozaj slc., sotva.
ozirati se, ozreti se chrv., ohlédati se, ohlednouti se.
ozla (*ozel*) mor., uzle.
oznojiti srb., zpotiti.
ozora slc., převeliký člověk.
ozrutní slc., převeliký, náramný.
ož mor., už, již.
oždriebiti srb., ohřebiti.
ožednuti srb., žízeň dostati.
ožeg chrv., hřeblo.
pa srb., a, pak, ale.
pače srb., spíše, více.
pačiesy slc., lněné neb konopné výčesky lepšího spůsobu; hrubší slovou koudel.
páčiť sä slc., líbiti se,
padnyštaj hluž., padli, spadli (dual); *padnywši* (transgr. praet.), padši.
pachoľ hluž., hoch, chlapec; *za šwarneju pachoľow*, za švárné chlapce.
paja srb., pruha, stupeň.
pajdaš chrv., kamarád, spoludruh.
pâk chrv., opět, zase.
pal chrv., padl.
palác čes., plac, náměstí.
palacy dluž., hořící.
palec slc. pol., prst.
palepjeck kaš., peciválek.
palica slc. srb., hůl.
palo srb., padlo (*pasti*).
palota slc., síň, sál.
památkou míť koho mor., památku po kom míti.
pamet srb., mysl.
panička slc., panenka.
państwo pol., panství, okršlek vlády.
pańszczyzna pol., robota.
pantl, pantla čes., pentle.
panuti, pasti srb., padnouti; *pane*, padne; *pao*, padl.
papuča srb., pantofel.
para dluž., bláto, bahno.
paráda čes., počesť, sláva.
parichu dluž., pařili, opařovali.
parobok, parobšok slc., chlapec, jinoch.
parom slc., hrom.
parsknąć pol., prsknouti.
pasierbica pol., nevlastní dcera, pastorka.
pastorka ilsl., nevlastní dcera.
paša srb., pastva.
páva slc., pavice.
paziti srb., hleděti, pozor míti.
pazúch slc., rámě, rameno.
paczki kaš., koblížky.
pčela srb., včela.
peča ilsl., bílý šátek, jejž Slovenky na hlavě nosí.
pečorje ilsl., úskalí, skaliny.
pećina srb., skalní jeskyně.
pedeset ilsl., padesát.
peklenski ilsl., pekelný.
pěknó mor., pěknou t. věc.
peljati ilsl., vésti, zavesti; — *se*, chrv., hnáti se, jeti.
peťnje kaš., oběd.
pendžer srb., okno.
pepel ilsl., popel.
pepru slc., pepře.
pera kaš., mrcha.
petršin slc., petržel.
perdonkorten ilsl., ráj (něm. Wundergarten.)
perje srb., peří, listí.
perst ilsl., prsť, hlína, země.
perši, perša slc., prvší, prvejší.
perznę, perzinkę kaš., trochu, trošíčku.
pesek chrv., psík.
pesk kaš., huba, tlama.

pesno kaš., pyšně, nádherně.
peta chrv., pata; *peto* m. *petu*, patu.
petak srb., pátek.
pete chrv., půjděte, jděte.
peteh srb., kohout.
petehov, -a, -o srb., kohutí.
petelin ilsl., kohout.
peti, -a, -o ilsl., pátý.
petje ilsl., pění; kokrhání.
pevati chrv., zpívati.
pewno pol., zajisté; *pewny* pol., jistý, bezpečný.
pędzić pol., páditi, cválati, hnáti se; *pędem*, pádem, honem.
pęcherz pol., měchýř.
pchavý mor., pichlavý, bodlavý.
pić do kogo pol., někomu připíjeti.
piecuch pol., peciválek.
pielęgnować pol., opatrovati.
pielucha pol., pléna, plénka.
pievati srb., zpívati.
pihati ilsl., váti, foukati.
pijac chrv., trh, náměstí (ital. piazza).
pikot hluž., křipot, praskot, třaskot.
pir srb., svatba, svatební hostina.
pisan, *-a*, *-o* ilsl., *pisany* hluž., psaný, jmenovaný; strakatý, rozličnými barvami natřený.
pismo, na pismu imati chrv., zapsáno míti.
piše ilsl., fouká, fičí (*pihati*).
pištek slc., ptačí pysk, zobák.
pitati srb., ptáti se; *pito* m. *pitao*, tázal se.
piłcaś dluž., rýti, rýpati.
pivnica chrv., sklep.
pjany pol., opilý.
pjec hluž., péci; kaš., pecen, bochník.
pjek kaš., pekl.
pjeł kaš., pil (*pjic*).
pjelgrzim kaš., poutník.
pjeńk hluž., peň, pařez.
pjeršćeń, *pjeršćeńk* hluž., prsten, prstýnek.
pjevačica srb., zpěvkyně.
pjico kaš., pití.
pjirszi kaš., nejprvnější.
pjiszczec kaš., pištěti.
pjit čes., píti.
plača chrv., plat, mzda.
płaćeštaj hluž., platili (dual).
plajš ilsl., plášť.
płakajcy hluž., plakající (part.); *płakaštaj* hluž., plakali (dual); *plako*, *plakao* srb., plakal.
plánočka slc., planá hruška.
plany slc., zlý.
plasknuť slc., plesknouti.
plasnuť slc., plasknouti, opadnouti.
plašiti se srb., strachovati se.
plebanuš chrv., kněz (lat. plebanus).
pleco slc., záda.
plesti chrv., polezti, lézti.
pletilo ilsl., pletidlo, štrikování.
pliter, *-tva*, *-tvo* ilsl., mělký.
plnušiský slc., plničký.
ploha ilsl., lijavec, příval.
płokać hluž., práti, šplíchati.
płozy pol., sanice (dvě dřeva obdélná na jednom konci zakřivená, z kterých saně udělány jsou).
pluha, *pluhaustvo* slc., neřád, neplecha.
po čes. hluž., *pó* kaš., pro, po (něco); *po swoje lěkarstwo* hluž., pro své lékařství.
pobarati ilsl., otázati se.
pobeči chrv., *pobegnuti* ilsl., uteci.
pobera mor., zloděj.
pobit ilsl., poražen, zarmoucen.
pobliediti srb., zblednouti.
pobratiti se srb., sbratřiti se.
pocesní slc., pocestný.
poco pol., proč.
pocrkati chrv., pochcípati.
poča hluž., počal, -la, -lo; *počachu*, počali.
počajmo ilsl., počkejme; od *počakati*.
počastiti srb., počastovati, uctiti.
počeštaj hluž., počali (dual).
početak srb., počátek.
počké mor., počkej.
počnu srb., m. počnu; *počme* m. počne.
počupati srb., potrhati.
počuť slc., poslyšeti; *počuješ*, slyšíš; *počúvať*, poslouchati.
poćěrić hluž., pohnati; *poćerimoj*, poženeme (dual).
pod kaš., padl (*padnąc*).
pódá slc., povídá, praví; *pódau*, pravil.
podamati se srb., zahrati v dámu.
podanik srb., poddaný.
podarenk kaš., dar.
podarmo hluž., nadarmo.
podawk hluž., příběh, příhoda, případ.
pódcevi kaš., poctivý, šlechetný.
podél chrv., poddal, nastavil.
podigati (— *gnuti*) chrv., zdvihnouti, vyzdvihnouti.
podivte se čes., podívejte se.
podjać się pol., zdvihnouti se.
podne srb., poledne.

podnieść, *podnosić* pol., *pódnjesc* kaš., zdvihnouti, zpřímiti; *pódnoszac se* kaš., vstávajc.
podobać się pol., líbiti se.
pódpeťnjik kaš., svačina (podoběd).
podperiť slc., ozdobiti peřím neb jinak podobně.
podrasti srb., zrůsti.
podroż pol., cesta, pouť.
podróżny pol., pocestný.
podrum srb., stavení přízemní, stáj.
podstępnie pol., podvodně.
podtisniti ilsl., podstrčiti.
podučiti ilsl., naučiti, navesti.
podupadły pol., zchudlý.
podvarati srb., častovati.
podwórze pol., nádvoří.
pódzar kaš., roztrhal.
pódzesz kaš., půjdeš.
pódzisdzenj kaš., po tento den, podnes, potud.
pogaziti srb., pošlapati, zmrhati.
pogibel, *pogibeo* (*-bli*) srb., nebezpečí.
poginoti chrv. m. *poginuti*, zahynouti.
poglej ilsl., pohleď; od *pogledati*.
poglědnuś dluž., pohlednouti; *poglědnu*, pohledl.
pogoditi srb., uhodnouti.
pogoń pol., honba, stíhání.
pograbiti chrv., popadnouti.
pogreznuti se ilsl., pohříživi se, potopiti se, propadnouti se.
pogutnuti chrv., polknouti.
pohladać hluž., pohlednouti.
pohnuc slc., pohnouti.
pohonč hluž., kočí, vozka.
pochabý slc., pošetilý, bláznivý.
poiskati, (*-iščem*) ilsl., pohledati.
poj slc., *pój* hluž., pojď.
pójachac kaš., pojeti, jeti.
pojas chrv., pás.
pojazd pol., povoz, vůz.
pojdeva ilsl., půjdeme (my dva); *pojdiva* ilsl., pojďme (my dva).
pojedinja ilsl., hostina.
pojsc slc., odejíti.
pokajati se srb., litovati čeho.
pokaleczyć pol., pochroumati, zmrzačiti.
pokazati ilsl., ukázati; *pokazaj* hluž., ukaž.
póki pol., *pokji* kaš., pokud.
poklikati (— *kličem*) ilsl., zavolati.
poklimati srb., zakývati.
pokoj, *z pokojom* hluž., spokojený, -á, -é.
pokončati ilsl., zahubiti.
pokora srb., pokuta.
pókože kaš., prokáže, ukáže (*pókozac*).
pokraj chrv., podlé, při.
pokrajina srb., kraj.
pokucati, *pokučiti* chrv., zatlouci, zaklepati.
pokumać się pol., skmotřiti se, spřáteliti se.
pokusa pol., pokušení, vnadidlo.
pol ilsl., půl; *pola* srb. slc., polovice, půla *na poli*, v půly.
poľä slc., podlé.
polden (*-dneta*) ilsl., *pořdnjo* dluž., poledne.
polec kaš., páliti.
polecać pol., odporoučeti.
poleg chrv., podlé, při.
Polhąrji ilsl., jméno jistého rodu selského slovenského.
pořchustka kaš., polovice šátku.
poliegati srb., povalovati se.
poljič, *polič* ilsl., půla, půl míry.
poljubovati ilsl., líbati.
półmisek pol., mělký talíř.
pořny hluž., plný; *pořnaj*, plni (dual).
poloni kaš., pálený, vytopený.
polotiti se ilsl., zmocniti se.
póřova kaš., polovice.
polować pol., loviti, honiti zvěř.
poľovačka slc., lov, hon.
pořtera dluž., půl druha.
pomagilo ilsl., pomoc, prostředek.
pómagoj kaš., pomáhej.
pomėnjony dluž., pojmenovaný.
pomeriti ilsl., změřiti, zkusiti.
pomhać hluž., *pomgaś* dluž., pomoci.
pomikovať slc., pomykovati, postrkovati.
pomilovati srb., slitovati se, milost dáti.
pomioło pol., pometlo, chvoště.
pomiriti se srb., utišiti se, spokojiti se.
pomknąć się pol., podati se, jíti, nésti se.
pon kaš., pán.
ponáhlať sa slc., pospíšiti si; *ponáhľäu sä* slc., pospíšil si.
póńdu hluž., půjdu; *póńdźetaj* hluž., půjdete (dual).
ponor srb., propast.
ponuditi, *ponudjati* srb., *ponujati* chrv. pobídnouti, nabídnouti, nabízeti komu co.
ponúkať slc., nabízeti.
popadnyć hluž., popadnouti; *popadźe* hluž., popadl, -a, -o.
popeljati ilsl., uvesti, zavesti.
popędzić pol., hnáti.
pópchnąc kaš., vstrčiti.

popisać się pol., vyznamenati se.
popitati chrv., zeptati se.
popjerjany hluž., pepřený.
poplava srb., potopa.
poplun chrv., pokryvadlo.
popol slc., popel.
popołdnju hluž., popolední.
popolno ilsl., zúplna, docela.
popotnik ilsl., poutník, pocestný.
popred, *poprej* ilsl., prvé, dříve.
poprejšen, *-šna*, *-šno* ilsl., předešlý.
popri slc., při, podlé.
poprijeti chrv., pochytiti, pojmouti.
poprjancowy hluž., perníkový.
poprzątnięto pol., uklizeno, spořádáno.
poprzednik pol., předchůdce.
popytać hluž., pohledati, hledati.
pora pol., čas, doba.
póra kaš., pár, několik.
porad srb., pro, dle (lat. propter).
póratovac kaš., zachovati.
porediti chrv., pořídili, spořádati.
póreszac kaš., pohnouti.
poręcz pol., zábradlí.
porinuti ilsl., vstrčiti, přistrčiti.
porobiť sa na ... sl., udělati se něčím, změniti se v něco; *porobený*, udělaný.
poročati ilsl., oddávati; *poročiti se* ilsl., vzíti se, spolu se oddati.
poroka ilsl., oddavky.
porst, *porsćik* hluž., prst, prstík.
poruszać pol., hýbati.
porwać, *porywać* pol., popadnouti.
pórveľ się kaš., vzchopil se, vstal (*pórvac*).
poryčeć hluž., promluviti.
posadať slc., posaditi se.
posal, *posel* chrv., *posao* (*-sla*) srb., práce, zaměstnání, obchod.
póscele hluž., pošle.
posebno ilsl., obzvláště.
posegnuti chrv., natáhnouti ruku, sáhnouti.
posel ilsl., práce; v. *posal*.
posiadać pol., míti (lat. possidere).
posiaľ slc., posud.
posieći (*posiečem*) srb., posekati, rozsekati.
pósłać hluž., poslati; *pósła*, poslal.
posle chrv., potom; *od posle*, od té doby.
posledk hluž., posledek; *na posledku*, naposled.
poslie, *posli* srb., po; *posli toga*, potom.
poslovati (*-slujem*) srb., pracovati.
poslužnik srb., služebník.
posmarować pol., pomazati.
posmehavati se ilsl., posmívati se.
posměwknjenje hluž., úsměv.
pospanac srb., ospalec.
pospochi hluž., ustavičně, neustále.
pospytać hluž., zkoušeti.
posť mor., pusť.
postać pol., postava.
postade srb., stane se (*postati*); *postajati se* chrv., stávati se, dělati se.
postajny hluž., ustanovený.
postanowienie pol., úmysl, ustanovení.
póstanovjic kaš., umíniti sobě, odhodlati se.
postati srb., státi se.
postiť mor., pustiti.
postolja dluž., postel.
postork hluž., ústrk, pohoršení, závada.
postrowić hluž., pozdraviti; *post. z přichodnej dźowku*, pozd. budoucí dceru, nevěstu, snachu.
postrzec, *postrzegać* pol., spatřiti, pozorovati.
posumljati srb., podezření míti.
posunąć pol., hnouti.
poszyć pol., ušiti.
pošalje srb., pošle (od *poslati*, *pošaljem*); *pošiljati* ilsl., posílati.
pošibou slc., pošvihnul (*pošibnúť*).
pošjeu slc., šel, jel.
poškropiti chrv., pokropiti.
pošlatati ilsl., pochmatati, pomakati.
pošmigati se srb., laskominy dostati.
pošo, *pošao* srb. (od *poići*), *pošol* slc., šel.
pošten, *-a*, *-o* ilsl., počestný, vážený.
pošteliti srb., pokaziti.
pošuješ slc., slyšíš.
pošvicic slc., posvítiti.
pot ilsl., cesta; *božji* —, pouť.
pot chrv. m. *put*, -krát; *na jeden pot*, *na jen pot*, najednou; *dva pot*, dvakrát.
pot, *pót*, *pote* čes., pojď, pojďte.
potáč čes., vřeteno plné otočených nití, úpředek.
potanko srb., obšírně, zevrubně.
potegnuti srb., potáhnouti, vytáhnouti.
potera chrv., stíhání, dohánění.
poterditi se ilsl., ztvrdnouti.
potèrkati se (*na konju*) srb., pojezditi sobě.
poterpežljiv ilsl., trpěliv.
potirati chrv., pohnati; *potjerati* srb., honiti.
potisnuti ilsl., strčiti; *potisneva*, strčíme (my dva).
potkou sa slc., klopýtnul (*potknúť*).
potle, *potlej* ilsl., *potli* chrv., potom.

potočić srb., potůček.
potracić pol., zatlouci, zašlapati atd.
potresati ilsl., sypati, trousiti.
pou slc., půl.
poudati čes., povídati, praviti.
poutuľovať sä slc., uschovati se.
poveči chrv., *povedzec* slc., pověděti, říci; *pove* chrv., poví, řekne; *poveč* chrv., *povedz* slc., pověz; *povedzte* slc., povězte; *povesta* ilsl., pověděli (dual); *povia* slc., povídá, praví.
powiać, *powiewać* pol., pováti, zmizeti.
povikati (*povičem*) srb., zkřiknouti, pokřikovati.
povitica srb., houžvara, štrudle.
powjedaše hluž., povídal, -a, -o; *powjedaštaj* hluž., povídali (dual).
powjerćeć hluž., povrtěti, zatančiti.
powjeselić so hluž., zaradovati se.
póvjezemu (dual.) kaš., povezeme.
povodiť sa slc., přihoditi se.
powódzec sę kaš., vésti se.
powoli pol., znenáhla, pomalu.
povrnuti se chrv., vrátiti se.
powrot pol., návrat, navrácení.
powěsny hluž., pověsil; *powěsnychu*, pověsili.
powtórnie pol., podruhé, opět.
pówtórzec kaš., *powtórzyć*, *powtarzać*, pol., opakovati, opětovati.
pówujem (*-jesc*) kaš., sním, pojím.
pozabyć hluž., *pozabiti* chrv. ilsl., pozapomenouti, zapomenouti.
pózdze kaš., *pozdźe* hluž., pozdě.
pozerať slc., pohlížeti.
pozno ilsl., pozdě.
požałować pol., litovati.
poždenuti se srb., skočiti.
požednosć dluž., chtíč, hltavosť.
požedny dluž., žádaný, žádostivý, chtivý.
požicćo dluž., půjčte.
požrje dluž., požřel, spolkl.
pradza slc., příze.
praem slc., zrovna, právě.
prajenje hluž., výrok.
praješe hluž., pravil, řekl, -a, -o; *praji*, praví, povídá; *prajić*, pověděti, říci.
pram chrv., *prám* mor., *prama* srb., naproti, přímo, zrovna, právě.
prasica chrv., svině.
praslica slc., přeslice.
prašati ilsl., ptáti se, tázati se; *prašeše so za městom* hluž., ptal se na město.
prášel mor., prášil.
prav chrv. ilsl., zrovna, právě, velmi.
pravda srb., právo.
pravica ilsl., pravda.
praviti srb., dělati, činiti.
prawje hluž., *přawje* dluž., právě, dobře, velmi.
prawješe hluž., pravil, -a, -o.
pravlica ilsl., pověst.
pravo srb., pravda; *právo* slc., soud, právní nález.
přaza hluž., přazsky.
pre slc., pro; *pře* mor., při.
přeběhl mor., přiběhl.
prebudzic slc., probuditi.
přece, *přecej* dluž., *přecy*, *předco* hluž., pořád, vždy; *precej* ilsl., hned.
preč hluž., pryč.
prečo slc., proč.
přećel hluž., přítel; *přećelnica* hluž., přítelkyně.
přećiwo hluž., protiv.
předać, *předawać* hluž. dluž., prodávati; *předałoj*, prodali (dual).
předať mor., přidati.
preden ilsl., *predi* chrv., prvé, prvé než.
předk dluž., před, předek; *přijźe jej předk*, zdálo se jí (germ. es kam ihr vor).
prednjak srb., přední.
předobyć hluž., přemoci.
předpołožić hluž., předložiti.
preduh ilsl., průduch, otvor; propast.
preganjati chrv., honiti, loviti; ilsl., vyháněti.
prehljadať slc., přehlížeti.
prehovárať slc., rozprávěti, hovořiti.
přehršlí čes., přehrstí, co se dvěma dlaněma nabéře.
prechodiť sa slc., procházeti se.
přejc dluž., pryč.
prejemati ilsl., přijímati; *prejmejo*, přijmou.
prek chrv., *preko* srb., přes.
prekľačať slc., přechovati se.
prekoračiti srb., překročiti.
prekucnuti ilsl., vrhnouti.
prelaknutja slc., uleknutí.
prelep, *-a*, *-o* ilsl., překrásný.
premanjkati chrv., nedostávati se, nedostatek míti.
premda srb., ačkoli.
premečovati ilsl., přehazovati.
premeniť slc., proměniti.
premetnuti srb., přehoditi.
přenda mor., přijda; *přendeš*, přijdeš.
přeni hluž., první.
prenikavo slc., pronikavě.
přenjasć dluž., snésti.

prenočiti srb., přenocovati.
prenuti se srb., vytrhnouti se (ze sna).
preostati srb., zbýti, zůstati.
přepadnuś dluž., propadnouti; *přepadowaś se* dluž., propadávati se; *přepadnjony*, propadený.
prepasti chrv., propadnouti.
prepeči, *prepekati* ilsl., opáliti, opalovati.
prepičiti chrv., probodnouti, proraziti.
prepirati se srb., příti se.
prepitať sa slc., poptati se.
přepodać hluž., odevzdati.
prepovedati chrv., vypravovati.
přeprariť mor., připraviti.
přeprosy hluž., pozval.
přepytać, *přepytować* hluž., *přepytaś* dluž., přehledati, ohledati.
prerečje slc., promluví.
přerubnyć hluž., přetnouti; *přerubny*, přeťal, -a, -o.
přeseněk mor., přísiněk, částka domu hanáckého mezi síní a dvorem, kde se v létě scházívají a jídají všickni domácí.
preslinka slc., co pro slínu jest.
prestariti se srb., zemříti.
prestrašiti se chrv. ilsl., uleknouti se, zhroziti se.
prestreliti chrv., prostřeliti, zastřeliti.
přešil mor., přišel.
preteči ilsl., projíti.
pretekati ilsl., uplynouti.
přetož hluž., neb, protože.
preuzeti (*preuzmem*) srb., zajmouti, zmocniti se čeho.
prevariti srb., ošiditi, oklamati; — *se*, zmýliti se.
previše srb., převysoko, přemnoho.
prevroče ilsl., příliš teplo.
prez chrv. m. *brez*, bez, beze.
přežěsyś dluž., poděsiti, zděsiti, uleknouti.
predko pol., prudce, rychle; *predzéj*, rychleji; *co* —, co nejrychleji.
pria srb., prvé, dříve; před kým n. před čím.
priadka slc., přadlena; *priadky* slc., přástvy.
priahrščia slc., přehrstí.
priam slc., přímo, právě.
priasť slc., přísti.
priberleti ilsl., mdle svítíc přijíti.
přiběža hluž., přiběhl, -a, -o.
priča (*pritča*) ilsl., řeč, hovor.
pričeti chrv., počíti.
pričijoč, *-a*, *-e* ilsl., přítomný.
pričiniti se srb., zdáti se.
pričnuti chrv., počíti, počnouti.
pridejo ilsl., přijdou; *pridera*, přijdeme (my dva).
pridrati, (*-derem*) ilsl., přiklouzati, přismejkati se.
prifatiti se srb., dotknouti se; — *ručkom*, podati si ruce.
prigodba ilsl., příhoda.
prigovarjati ilsl., domlouvati.
přihotowaľ hluž., vyvedl.
prihvatiti se srb., chytiti se.
přichodny hluž., budoucí.
prichodžiu slc., přicházel.
přichvátiti si čes., přispíšiti si.
prijatlica ilsl., přítelkyně.
prijazno ilsl., přívětivě.
prije srb., prvé, předtím.
prijeti se (*primem*) chrv., chytiti se.
přijže dluž., přišel; *přijžechu*, přišli; *přijžoś*, přijdeš.
prikazati se ilsl., ukázati se; *prikaezau* slc., přikázal.
prikladni, *-a*, *-o* chrv., příhodný.
prikričati srb., nakřičeti, namluviti.
prikučiti se srb., přiblížiti se, přisednouti blíž.
prilecec slc., přiletěti.
prilegati, *prileči* ilsl., přiléhati.
prileumiti srb., spojiti.
prilomastiti ilsl., přivaliti se.
priložic slc., přidati.
primaći, *primaknuti* srb., přitisknouti, přitlačiti.
primahati ilsl., přijíti vítr dělajíc.
primatljati ilsl., přilezti.
primeriti se ilsl., přihoditi se, státi se.
primik ilsl., příjmeni.
primiti chrv., vzíti, popadnouti; *primi*, vezmi; *primiti se* chrv., chytiti se.
primititi se chrv., pochlubiti se.
přimny hluž., popadl, chytil.
primožiti ilsl., s mužem dostati n. nabyti.
přińć hluž., přijíti; *přińdu*, přijdu; *přińdźe* přišel, -šla, -o; *přińdźeštaj*, přišli (dual); *přińdź*, přijď.
priniasó slc., přinesl; *přinjaso* dluž., přináší (3 p. sing.).
pripeljati ilsl., přivesti; — *se* ilsl., přijíti; připlouti.
pripetiti se chrv., přihoditi se.
priplamky slc., placky z chlebového těsta, které se pekou před plamenem, podplamenice.
priplivati srb., přeplavati.

připoľdnju hluž., v poledne.
připowjedźe hluž., oznámil, ohlásil.
přirodny hluž., nevlastní.
prirojiti ilsl., přihnati se.
přisega dluž., přísaha.
prisolnce ilsl., výsluní.
prisopsti (*-pem*) ilsl., sípajíc, těžce dýchajíc přijíti.
pristač slc., *pristati* srb., svoliti; *pristajati na što* srb., *pristávať na to* slc., svolovati k čemu.
pristao, *-ala*, *-alo* srb., hezký, slušný.
pristaviti ilsl., doložiti, dodati.
přistojašo dluž., slušel, a, -o.
přistojny hluž. dluž., slušný, spůsobný.
prišariti ilsl., přijíti.
priščipati srb., lichotiti se.
přišikovati čes., připraviti.
přišoľ hluž., přišel.
priti ilsl., přijíti.
pritiahnúť sa slc., přilouditi se.
pritúliť slc., k sobě přijmouti.
priupitati se srb., pozeptati se.
přiwda so hluž., přidružil se.
přiwdać hluž., povoliti.
přiwuknyľ hluž., přiučil se.
prižgati ilsl., rozsvítiti.
prječ hluž., pryč.
prjedawši hluž., předešlý, bývalý.
prjedy hluž., před tím, dříve.
prjezočive slc., uhrančivě, zlým zrakem.
prmpelík slc., trpaslík, skrček.
prócz tego pol., nad to, krom toho.
proč ilsl., pryč.
proći se srb., nechati čeho.
prodji me se srb., nech mne býti; v. *proći se.*
prog dluž. kaš., práh.
progaziti srb., přebroditi.
prognjaviti srb., proprati, protlouci.
progovoriti srb., promluviti.
prolaziati srb., procházeti.
prolupati kogo srb., vylupati, vypráskati někomu.
prometati se srb., obchoditi, svůj obchod míti.
promotriti srb., prohlídnouti, popatřiti na něco, pozorovati něco.
propadati, propasti srb., propadnouti, minouti, zhynouti; *ja sam s tebe propo* (m. *propao*), pro tebe jsem ztracen.
prosce kaš., prasátko.
prosto pol., přímo.
prošeše hluž., prosil, -a, -o
prošetati chrv., procházeti.
prošo se srb., nechal: v. *proći se.*
protegnuti srb., protáhnouti, prodloužiti se.
protèrčati srb., proběhati, prohnati; *protèrčiti se* srb., projeti se.
protezati (*-težem*) srb., natáhnouti.
protjerati srb., vyhnati.
protrgnuti chrv., přelomiti.
provda kaš., pravda.
prozor srb., okno.
prť slc., pěšina, stezka lesem.
pruce čes., prudce.
prujší slc., prvší, první.
pruka ilsl., lavice, stolice.
pruštof ilsl., kabát.
pružiti srb., podati; chrv., natáhnouti.
prządka pol., přadlena; *na prządki*, na přástvu.
prze kaš., při, u.
przebywać drogę pol., konati cestu.
przecati kaš., rozťatý.
przecież pol., přece.
przeczuć, przeczuwać pol., tušiti.
przedac kaš., prodati.
przedaż pol., prodej.
przedzierżgać pol., přeměniti.
przehulać pol., prohejřiti.
przechodzący pol., mimojdoucí; *przechódzeľ* kaš., přicházel, šel.
przeją kaš., přijal.
przejeść pol., něco snísti.
przejic kaš., přijmouti; *be przeją*, přijme; *przejęti* kaš., pojatý.
przekantovac kaš., převrhnouti, převaliti.
przekazać pol., odkázati.
przekónac kaš., přesvědčiti; *przekonać się* pol., přesvědčiti se.
przemówić pol., promluviti.
przenomji kaš., při nejmenším, alespoň.
przerazlevi kaš., pronikavý.
przerębla pol., v ledě vysekaná díra k vodě.
przeróżny pol., přerozličný.
przesľega kaš., přísluha, služba.
przestąpjeľ kaš., přistoupil.
przeszed kaš., přišel; *przeszľi* kaš., přišlý.
przewóbjecac kaš., přislíbiti.
przez okno pol., oknem.
przezdrzec się kaš., podívati se.
przode kaš., nejprvé, napřed.
przybyć pol., přijíti.
przydeptać pol., přidupati, zašlapati.
przydrożny pol., co při cestě, vedlé cesty jest.

przymilenie pol., přilichocení.
przymocować pol., zavázati.
przyobiecać pol., připověděti.
przyrzec pol., připověděti.
przysmak pol., lahůdka.
przystać na to pol., svoliti k tomu.
przystojny pol., slušný.
przywrócić pol., navrátiti.
psaj hluž., psi (dual).
psec kaš., kaziti.
psie pieniądze pol. (přísl.), psí peníz, malý peníz, babka.
psovati srb., hubovati, nadávati, peskovati.
psyčk hluž., psíček.
pszczółka pol., včelička.
ptát někoho mor., prositi.
pteśk, *ptaśk* dluž., ptáček.
ptica srb., pták; *ptičji*, *-ja*, *-je* srb., ptačí.
ptičar srb., ptáčník.
puca, *puco* chrv., holka, děvče.
pucnuti srb., plesknouti, uhoditi.
pučina srb., širé moře (altum mare).
puć hluž., cesta.
půdo mor., *pudu* čes., půjdu; *pudzesz* kaš., půjdeš.
půh ilsl., mžikem, v okamžení.
puhnuti ilsl., vskočiti, vrhnouti se.
puchacz, *puhacz* pol., kulich, kulíšek.
pujdzem slc., půjdu.
pujsc slc., jíti, odejíti.
puk chrv., lid, národ.
pukać pol., tlouci.
pulný slc., *pun*, *-a*, *-o* srb., plný.
pust srb., plsť.
pustara chrv., *pustoš* srb., poušť, pustina.
puščić hluž., pustiti; *pušć*, pusť.
put srb., cesta.
put srb., -krát; *pet- šest putah*, pětšestkrát; *na jen put* chrv., najednou.
puzolić so hluž., prýštiti, řinouti.
pył pol., prach, prášek.
pyšny hluž., ozdobený, vyšperkovaný, švárný, hezký; *z pyšnymaj njewje stomaj*, s hezkými děvčaty (soc. dual).
pytac slc., *pytać* hluž. dluž. pol., ptáti se, tázati se; hledati; *pytašo* dluž., hledal, -a, -o.
pytnyć hluž., spozorovati; *pytny*, spozoroval, -a, -o.
raczyć pol., uctiti.
rač mor., raděj.
raditi srb., dělati, pracovati.
radjati srb., roditi, plodný býti.
radny hluž., řádný, bodný.
rady, *rad* hluž., rád.
radžec kaš., *radžić* hluž., raditi; *radžeše*, radil, -a, -o.
radźe hluž., radě (dat.)
rachunek pol., počet (něm. Rechnung).
rajnica slc., rendlík.
rajši chrv. ilsl., radší, raději.
ramo ilsl., rámě, rameno.
rampa dluž., svině.
ranjo hluž., ráno; *na ranje*, k ránu, ráno; *raniutko* pol., raníčko.
raptem pol., kvapně, najednou.
rasti ilsl., růsti; *rase*, roste; *rasejo*, rostou; *rástou* slc., rostl.
ravnica srb., rovina.
ravno ilsl., zrovna, právě.
raz pol. dluž. slc., jednou; *tą razą*, tenkrát; *razem*, zároveň, spolu; *z razom* dluž., najednou; *tri razi* slc., třikrát.
razabrati srb., rozebrati, srozuměti; *razabirati se* srb., spamatovati se.
rază, *rizą tą* kaš., tenkrát.
razbistriti srb., rozjařiti.
razbluda srb., slasť, rozkoš.
razčenuti srb., rozlomiti.
razčuti srb., uslyšeti.
razgovarati srb., těšiti; — *se* srb., rozmlouvati.
razjaditi se srb., rozhněvati se.
razjašiti srb., rozjeti.
razka dluž., jedenkrát; *razka njesłyšiš*, ani neslyšíš.
razkèrstje srb., rozcestí.
razlagati ilsl., rozkládati.
razlupati srb., roztlouci.
razljuten ilsl., rozlícen, rozkacen.
rázmeti chrv., rozuměti.
razpertiti ilsl., rozvázati; *razpertite*, rozvážou (obě).
razpeti (*-pnem*) ilsl., roztáhnouti.
razpitati srb., otázati se.
razpoloviti srb., rozpůliti.
razpravdati srb., rozsouditi.
rozpušteni, *-na*, *-no* srb., rozpustilý.
razstati se srb., rozejíti se, rozloučiti se.
razumio srb., rozuměl (*razumieti*).
ražen chrv., rožeň.
raźny pol., příjemný, vhodný.
rączka pol., držadlo.
rdja srb., ničema.
recete chr., řekněte.
reč ilsl., věc.
red srb., řád, pořádek.
rediti ilsl., krmiti; *rediti se* ilsl., růsti, dařiti se.

rědny dluž., hezký, krásný; *rědnje*, hezky.
rechli kaš., rychleji.
reja hluž., tanec.
rejdy čes., veselé skoky a tance.
rejnička čes., ulička, úžina (zvláště mezi domy).
rekoč ilsl., řkouc (*reči*).
reno kaš., ráno.
rep chrv. ilsl., ocas.
res ilsl., v skutku, skutečně, v pravdě.
resrditi se chrv., rozhněvat se; *resrjeni* chrv., rozhněvaný, rozzlobený.
reszac se kaš., hýbati se.
rešiti ilsl., vysvoboditi, odčarovati.
reven, *-vna*, *-o* ilsl., nuzný, ubohý; *reva* m. *revna*.
revež ilsl., ubožák, bídák.
revščina ilsl., bída, nouze.
rezdrapati chrv., roztrhati.
rezhladiti chrv., nastydnouti.
rezličen, *-čno*, *-o* chrv., rozličný.
rezliti chrv., rozliti.
rezmetati (*-mečem*) chrv., rozházeti.
reznesti chrv., roznesti.
rěznjenje dluž., říz, říznutí.
rěznyć hluž., *rěznyś* dluž., říznouti; *rězny*, řízl.
rezporiti chrv., rozpárati, rozříznouti.
reztepsti (*-pem*) chrv., roztrousiti, rozházeti, roztlouci.
rezviditi chrv., podívati se.
režljutiti se chrv., rozhněvati se, rozzlobiti se.
ręka pol. kaš., ruka; *ręce*, ruce.
ribič ilsl., rybář; *ribčev*, *-a*, *-o*, rybářův, rybářský.
ribčevka ilsl., rybářka.
ricaty dluž., řvoucí.
rizą tą kaš., tehdáž (tím rázem).
rjad hluž., řad, řada.
rjanosć hluž., krása.
rjany hluž., krásný, hezký; *najrjeńši*, nejhezčí.
rjećaz hluž., řetěz.
rjedźenje hluž., čištění.
rjedźić hluž., pořádati, uklízeti.
rjekny hluž., řekl, -a, -o.
rjenje hluž., hezky, pěkně.
roba srb., zboží.
robjic kaš., dělati.
robota slc. kaš., práce; *roboce* kaš. (robotě), práci.
robski srb., otrocky.
robstvo srb., otroctví, poddanství.
rod kaš., rád.
rodbina srb., příbuzenství.
rodovina ilsl., rod, rodina.
roh, *róžk* hluž., roh, růžek.
Rojenice chrv., Sudičky.
roka ilsl., ruka; *rokó* mor., rukou.
rokodelo ilsl., řemeslo.
rosły pol., zrostlý, dospělý.
roz kaš., jednou.
rozbešňení slc., rozběsněný, rozvzteklený.
rozćěgnuś dluž., roztáhnouti, rozestříti; *rozćěgnu*, roztáhl.
rozdąć pol., nadmouti.
rozdąsany pol., popuzený, rozhněvaný.
rozdrěć hluž., roztrhnouti; *rozdrě*, roztrhl, rozčesl se.
rozem kaš., rozum.
rozesmít čes., rozesmáti.
rozevjic kaš., otevříti (ústa).
rozgórzoni kaš., rozhněvaný.
rozmesjarení slc., rozmasařený, rozsekaný.
rozpacz pol., zoufalost.
rozpaczac kaš., rozmýšleti.
rozpíček čes., podplamenka, placka z chlebové mouky (při chlebě) pod plamenem upečená.
rozpovjedat slc., vypravovati.
rozruch pol., hřmot, nepokoj.
rozszarpać pol., *rozszarpac* kaš., roztrhati.
rozścież, *na—* pol., do kořán.
rozśmieszyć pol., rozesmáti.
rozteti kaš., rozťatý.
roztropny pol., opatrný.
roztvoriť slc., otevříti.
rozwarty pol., rozevřený.
rožanc kaš., růženec.
rožni kaš., *różny* pol., různý, rozličný.
rubać hluž., *rubaś* dluž., *rúbať* mor., sekati; *rubašo* dluž., sekal.
rúbane slc., rubání, dělání dříví.
rubiško hluž., šátek.
rucic slc., hoditi.
ručak srb., oběd.
ručanica srb., čas k obědu.
ručati srb., obědvati.
ruče mor. hluž., *rúče* slc., rychle, čerstvě, spěšně.
ručník slc., šátek.
rudźić so hluž., rmoutiti se; *njerudź so*, nermuť se.
rugati se srb., posmívati se.
ruchna kaš., šaty, oděv.
ruchomość pol., mohovitost.
rujan, *-jna*, *-jno* srb., červený, tmavočervený.
rumenika srb., červenina, červené víno.
rumienić się pol., červenati se.

runje hlnž., rovněž.
rus, -a, -o chrv., červený, hnědý.
ruszać pol., hnouti, hýbati; bráti se, jíti, jeti: *ruszajmy*, pojďme.
ružiti chrv., ťukati, klepati.
rvač mor., rvačka, dračka.
ryč hlnž., řeč.
ryčeć hlnž., řečiti, mluviti: *ryčeše*, mluvil: *ryčeštaj* mluvili (dual); *ryčacy* mluvící (part.)
ryčník hlnž., řečník, advokát; *ryčníkow* (gen. pl.)
rząd pol., řízení, spravování.
rzec kaš., řiť.
rzec kaš., říci; *rzecze*, řekni.
rzecz pol., věc.
rzeczerjistosc kaš., skutečnost.
rzucec, rzecec kaš., *rzucić* pol., hoditi, zahoditi.
sä slc., se.
saboj ilsl., sebou.
sad, sada srb., nyní.
sadanji, -nja, -nje srb., nynější.
sadla slc., sedla; *sadlo si*, sedlo si.
sadzawka pol., sedadlo.
sadze pol., saze.
sadžić hlnž., saditi, posaditi.
saj ilsl., aspoň, však, ovšem.
'saki, -a, -o chrv., každý, všeliký; *'saki čas*, každou chvíli, neustále; *sakum* chrv., (s) každou.
salieti, saliti srb., vyliti.
sam srb., jsem.
samcat srb., samotný.
samo chrv., jen.
samopaszni kaš., jenž sám se pase, samopasný.
san srb., sen.
saraj tur., palác; také dům, v kterém ženy turecké bydlí.
sasipati srb., sesypati; *saspi*, sesyp.
sasma srb., docela.
sat srb., hodina.
sav, sva, sve srb., celý.
sažeći srb., upáliti.
sąm kaš., sám.
sążnisty pol., sáhovitý, nehorázný.
sce slc., jste.
scepati chrv., rozsekati.
ściąć pol., stíti.
ściągnąć, ściągać pol., stáhnouti.
scieniti srb., domnívati se.
scverti se ilsl., scvrknouti se.
sčinić hlnž., učiniti, udělati: *za prawo sčinić*, právem učiniti: *sčinichmy* hlnž., učinili, vykonali jsme.
sčežka hlnž., stezka, pěšinka.
'se chrv., vše, všecky; *'se više*, pořád více.
seb srb., *sebi* hlnž., *sebe* dlnž., sobě.
sedaj ilsl., nyní.
sedajen, -jna, -o ilsl., dnešní, nynější.
sedam srb., sedm.
sedlaek slc., sedlák.
sedžeć hlnž., seděti; *sedžeše*, seděl, -a, -o; *sedunchu* dlnž., sedli; *sedžo* (trans. praes.) hlnž., sedě, -íc, -íce.
sej hlnž., si (dat. sing.).
seja chrv., sen; *svojo sejo* m. *svoju seju*, svůj sen.
sejati chrv., sníti, ve snu viděti.
sel si chrv., sedl si.
sele, od- srb., od nynějška; *do-*, dotud.
selo chrv., ves, vesnice.
'sem chrv., všem.
seme chrv., símě.
semtertje ilsl., sem tam.
sen mor. kaš., syn; *senorje* kaš., synové.
senca ilsl., stín.
seuca ilsl., *sénce* čes., světnice.
senek mor., synek.
senokoš chrv., louka.
sèrditi se srb., zlobiti se.
setnice čes. m. *sètnice*, světnice.
seže ilsl., sáhne (od *segnuti*).
sfarbit slc., zbarviti.
sgoditi srb., dostřeliti.
shramba ilsl., schrána, schránka.
shundat čes., svundati.
ši dlnž., tě; *'si* chrv., všickni.
sicer ilsl., sic.
sići (*sidjem*) srb., sejíti, sjíti dolů, slézti; *sidje* srb., sejde.
sidro srb., kotev, kotvice.
siérć, siérść pol., srst.
siermięga pol., houně, sukně houněná.
siegnąć pol., sáhnouti.
sigurno chrv., zajisté (ital. securo).
sijati ilsl, svítiti.
silan, -lna, -no srb., ohromný, převeliký.
sim ilsl., jsem; chrv., sem.
sinoć srb., této noci, v tu noc.
sinsko slc., synek veliký, hrubý.
siromah srb., *siromak* ilsl., chudý, nuzný člověk, ubožák.
siromašan, -šna, -šno srb., *siromaški, -a, -o*, chrv., ubohý.
šišć dlnž., přitiskni, přitlač (imp.); *šišćašo*, tiskl, přitlačil.
sitno ilsl., těžko, obtížno.
sitowie pol., sítí.
siwy pol., šedivý.
sjašiti srb., ssednouti s koně.

sjeo srb., sedl (od *siesti*).
skačkat slc., poskakovati.
skadjal, *skjaď* slc., kudy.
skakljati ilsl., poskakovati.
skapat slc., zcepeněti, zhynouti; zmizeti.
skarać pol., potrestati.
skedenj ilsl., mlat.
skerb ilsl., starost, péče.
skerben, *-bna*, *-o* ilsl., starostlivý, pečlivý; *skerbno* ilsl., pilně, bedlivě.
skhowaštaj hluž., schovali (dual).
skinuti srb., sundati.
skitati se srb., toulati se.
składnosć hluž., příležitost.
skłasć dluž., složiti, navleknouti.
skleda ilsl., mísa.
sklopiti chrv., sraziti se s kým; *sklopiti se* chrv., srůsti, spojiti se.
skokajcy dluž., skákající, hopkující.
skónčnje hluž., konečně.
skorej ilsl., skoro.
skorja ilsl., kůra, kůrka.
skórka pol., kožka.
skoro srb. pol. hluž., *skóro* kaš., jak mile, brzy, rychle, nedávno.
skórzani kaš., kožený.
skoržić hluž., naříkati, bědovati; *skoržeše*, bědoval, -a, -o.
skórznje kaš., škorně, střevíce.
skorzystać pol., úžitek, prospěch vzíti.
skotiti chrv., (o krávě) oteliti.
skoz, *skozi* ilsl., skrze.
skradźu hlu·., kradmo, podtají.
skrbeti chrv., starati se, pečovati.
skrčiti chrv., zporážeti, zdělati (les).
skrsnut, *skrsla* slc., vyskytnouti se.
skup chrv., *skupej* ilsl., spolu, dohromady, zároveň.
skupiony pol., skupený, shromážděný.
skušovati se chrv., zlíbati se vespolek.
skutk hluž., skutek, čin.
ślad pol., sled, stopa.
slagati (*slažeš*) srb., selhati.
slap chrv., větrný náraz.
slastan, *-tna*, *-tno* srb., sladký.
slati (*šljem*, *šaljem*) srb., poslati.
słěborny hluž., stříbrný.
sledni kaš., zadní.
słechac kaš., poslouchati.
slechy mor., uši.
sletovat mor., slitovati.
sličan, *-čna*, *-čno* srb., podoben.
slnce slc., slunce; *slnko*, sluníčko.
slobodan, *-dna*, *-dno* srb., svoboden.
słomka pol., stéblo.
słozić dluž., sladiti, chutnati.
slubjenje hluž., slib.
slubić hluž., slíbiti; *slubješe*, slíbil, -a, -o.
slučajno chrv., náhodou.
słudzy pol., sluhové (*sługa*).
slušati srb., poslouchati; *slušo* m. *slušao*, poslouchal.
służąci kaš., sloužící.
słyńco dluž., slunce; *słyńcowy*, sluneční; *słyńcowe prugi*, sl. paprsky; *po słyńcu*, po slunce západu.
słyšeše hluž., slyšel.
śma dluž., tma.
smaczny pol., chutný.
smaknuti srb., zahubiti.
smalachu dluž., pálili.
smarcaś dluž., chrápati.
smarovac kaš., mazati, bíti.
smed slc., žízeň; *smední*, žíznivý.
smehljati se ilsl., usmívati se.
smějkać so hluž., smáti se; *smějkaše so*, smál, -a, o se.
směm hluž., smím.
smeta ilsl., smíte (vy dva).
smeten, *-tna*, *-o* srb., pomaten.
smiliti se chrv. ilsl., slitovati se, zželeti se.
smjele kaš., smáli.
smjirc kaš., smrt.
smjoc se kaš., smáti se.
smoj hluž., jsme (dual); *smoj sčiniłoj*, jsme učinili.
smokva srb., fík.
smreka ilsl., smrk, sosna.
smudit sä slc., kouřiti se.
smutiti se srb., zakaliti se.
smy hluž. dluž., jsme.
smykaštaj hluž., klouzali se (dual).
snaći srb., najíti, potkati.
snadź hluž., snad.
snaga srb., síla, moc.
snašla srb., potkala (*snaći*).
snažiti chrv., čistiti.
snivati, *sniti* srb., sníti.
snopky (*zo strechy*) slc., došky.
snubač ilsl., snoubce, námluvčí.
snužiti srb., skrčiti.
so hluž., se, sebe; kaš., sobě; mor., jsem; chrv. ilsl., jsou; slc., se, s (lat. cum).
soba chrv., světnice, pokoj.
sobáš slc., oddavky.
sobu hluž. dluž., sebou.
sod kaš., sedl (*sadnąc*).
sokač chrv., kuchař.
som dluž. slc., jsem.
somot dluž., aksamít.
sosobášit sä slc., spolu se oddati, svatbu míti spolu.

sotra hluž., sestra.
sotrý mor., sotva.
sovražiti ilsl., nenáviděti.
špa dluž., jistba, světnice.
spac slc., spáti.
spadnjony dluž., rozpadnutý.
spachu hluž., spali.
spalić so hluž., spáliti se, shořeti; *spali so*, spálil se.
spapati čes. mor., snísti.
spaziti srb., spatřiti.
speči (*-čem*) ilsl., upeci.
spenjati se ilsl., spínati se.
spěš mor., brzy, spěšně.
spet ilsl., opět, zase.
spijucy dluž., spící.
spitac se kaš., *spitať* slc., otázati se; *spitel* kaš., otazal.
spitaj hluž., spěte (dual); *spiće*, spěte (pl.)
spitovať sa slc., vyptávati se.
splaziti se ilsl., slézti.
spłóšeny hluž., splašený.
spod dluž., *spode* hluž., pod.
spoditi ilsl., zapuditi, vyhnati.
spodkopati se chrv., vyhrabati se.
spodziewać się pol., nadáti se.
spodźiwanje hluž., podivení.
spójrzeć pol., popatřiti, pohleděti.
spol chrv., pohlaví.
spolem mor., spolu, vespolek.
spominjati se chrv., rozmlouvati, umlouvati se.
spomnić hluž., spomenouti.
sporanje dluž., dostání, pohnutí.
sporany dluž., naložený.
sporaś dluž., vypraviti, vydobyti.
sporočiti ilsl., poručiti.
spóstrzec, *spóstrzegac* kaš., *spostregać* pol., spatřiti.
spótkac kaš., potkati; *spótkosz*, potkáš.
spotkanie pol., přivítání.
spóznaštaj hluž., seznali (dual).
spragniony pol., velmi žíznivý, vyprahlý.
sprašati ilsl., vyptávati se.
spravit slc., spůsobiti, udělati; *spraviti* ilsl., vypraviti, vypuditi; *spraviti* se ilsl., upraviti se, ustrojiti se; *spravit sa na...* slc., udělati se něčím, změniti se v něco.
spred chrv., od.
sprehajati se ilsl., procházeti se.
sprehod ilsl., procházka.
spreletati, *spreleteti* ilsl., napadnouti, pojmouti.
spremati se srb., chystati se, připravovati se.
spričavati chrv., tvrditi, jistiti.
sprime ilsl., přijme (od *sprejeti*).
sprobóvac kaš. (z něm.), skusiti.
sproma dluž., strana; *po spromje*, po straně.
sproszeny pol., pozvaný.
sprzedać pol., prodati.
sprzęt pol., nádobí, nářadí.
spuknuti chrv., vytrhnouti, vytáhnouti.
spytać hluž., zkusiti.
sramota srb., hanba.
sramotan srb., hanebný; *sramotno*, hanebně.
sravniti srb., srovnati, narovnati.
srditi se srb., zlobiti se.
sreča chrv. ilsl., šťastná náhoda, štěstí.
srečati ilsl., potkati.
srečen ilsl., šťastný; *srečno*, šťastně.
sred, *sreda* ilsl., *sredina* chrv., střed, prostředek.
sredňí, *sredný* slc., prostřední.
srep, *-a*, *-o* ilsl., velikánský, obrovský.
sretan, *-tna*, *-tno* srb., šťasten.
sretne slc., potká.
sriablo, *srjebro* slc., stříbro.
sriečan srb., šťastný.
śród pol., prostřed.
środek pol., prostředek.
sta ilsl., jsou (obadva); *sta bila*, byli jsou (obadva).
sta so hluž., stal se.
stablo srb., kmen, strom.
stade srb., stane; *stadoše*, počali (*stati*).
staj, *stej* hluž., jste, jsou (2 a 3 osob. dual).
stajnje hluž., ustavičně, pořád.
stalowy pol., ocelový.
Stambol, *Stambul* tur., Cařihrad.
stan chrv., příbytek, obydlí, lože.
stao srb., stanul, počal (*stati*).
stareši chrv., *starši*, *starejši* ilsl., *staršej* hluž., rodiče: *swojimaj staršimaj*, svým rodičům (dual).
staroba hluž., stáří.
starosćiwy hluž., starostlivý.
starši hluž., starší; *staršej bratraj*, starší bratři (dual).
staruszk kaš., stařeček.
statk kaš., statek, věc.
statošne slc., statečně, náležitě.
stáu slc., stál; *stau hore*, vstal; *stau si*, postavil se.
stawju hluž., stavím, ustanovuji; *stawichu* dluž., postavili.
stannjik kaš., kůň jízdný.
stednjo kaš., studně.

stegna, stegjenka kaš., stezka, stezička.
stegnuti se ilsl., natáhnouti se.
steješe hluž., stál, -a, -o.
steklo chrv., sklenice.
steperica srb., stolistka.
stepsti (*-pem*) *se* chrv., sepnouti se; zatřásti se.
sterm, -a, -o ilsl., strmý. příkrý.
stepkę kaš., cestou (*stepka*).
stiha chrv., zticha, zlehka.
stirati ilsl., zahnati.
stisk ilsl., nátisk, soužení.
stłumić pol., potlačiti.
stoj dluž., stojí (3. sing.); *stoje* dluž., stojí (3. pl.); *stojašo* dluž., stál, -a, -o; *stoještaj* hluž., stáli (dual).
stoł hluž., stolice.
stołeczne mjasto kaš., *stolica* pol., sídelní město.
stołk kaš., stolice.
stopiti ilsl., stoupiti. přistoupiti.
stopjic se kaš., rozhřáti se.
storaz slc., stokrát.
storčić hluž., strčiti.
stori kaš., starý.
storiti ilsl., učiniti; *storiva*, my dva učiníme.
stosunek (něm.) pol., styčnost, spojení.
stracić pol., utratiti, odpraviti.
stradati srb., trpěti.
stran iti ilsl., stranou jíti. odejíti.
strega kaš., strouha, potok; *prze stredze*, u strouhy.
strech kaš., žebrák.
stresati, stresti chrv., zatřásti.
strielica srb., střela, šíp.
striga slc., čarodějnice.
strmí (*krok*) slc., rychlý, ostrý.
strona hluž., strana; *dźěše swoju stronu*, šel po svých, po své práci.
stros slc. (něm. Strosse), v hornictví stupně nebo přestávky podlé štol; také štola.
stroszka kaš., stružka, strouha.
strovaliti srb., poraziti.
strowy hluž.. zdravý.
stróžić so hluž., uleknouti se; *stróžištaj so*, ulekli se (dual).
strudzony pol., unavený.
strumenjek chrv., střemen.
strus dluž., kytka (něm. Straus).
stryczek pol., provaz.
strzoda kaš., hromada.
stúpať slc., kráčeti.
stúpiť do poctivosti slc., uraziti na cti, cti se dotknouti.
stual slc., stůl.
studenac srb., *studenec* ilsl., studánka, studnice.
studnička hluž., studánka.
stup chrv., sloup.
stupinja chrv., stopa, šlápěje.
stvar chrv., věc.
stvora slc., stvoření.
stypa pol., pohřební hostina.
stysk hluž.. tesknota, úzkosť.
su hluž. dluž., jsou.
suh. -a, -o srb, suchý; čistý.
suchá, vytáhnúť na suchú mor., t. na zemi.
Sujenice chrv. m. *Sudjenice*, Sudice.
sulica chrv., sudlice, kopí.
sultania tur., sultánka.
sumoran srb., zasmušilý.
sunčeni, -a, -o, chrv., slunečný.
sunyštaj hluž., vstrčili (dual).
susriet srb., naproti, v ústřety.
sušec ilsl., březen měsíc.
sutra srb. zejtra, ráno; *sutra dan*, na zejtří.
suty pol., hojný.
suza srb., slza.
sva ilsl., my dva jsme.
svagdje srb., všude.
svak, -a, o, srb., každý, všeliký.
svakojaki srb., všelijaký.
svanuti se srb., rozbřesknouti se, svitati.
svarba čes., svatba.
svat ilsl., svatebčan.
svatko srb., každý.
sve srb., všecko (v. *sav, sva, sve*).
sveča ilsl., svíce.
sveder chrv., nebozéz.
svèrha srb., konec.
swěrnje, swěru hluž., věrně, upřímně, úplně, dokonale.
swěšiš dluž., svítiti; *swěšichu*, svítili.
svetuvati, svetovati ilsl., raditi.
sveudamiu srb.. neustále, bez přestání.
sviet srb., lid.
svietina srb., hromada lidí.
svietovati kogo srb., poraditi někomu.
swinjecy dluž., svinský.
swójba hluž., rodina.
sy hluž. dluž., jsi.
sydać so hluž., sedati, posaditi se; *sydaštaj so*, sedali, sedli (dual); *sydnyć so* hluž., sednouti, posaditi se; *sydń so*, sedni; *sydńtaj so*, sedněte (dual); *sydny so*, sedl, posadil se.
sym hluž., jsem.
synk hluž., synáček.

szach kaš., tyč, hrázka.
szczerozłoty pol., z ryzého zlata.
szczéry pol., upřímný.
szczesce kaš., štěstí; *szczesc Bóže*, dej Bůh štěstí!
szczupak pol., štika.
szed kaš., šel.
szekac kaš., hledati.
szekovni kaš., spůsobný.
szemjenje kaš., šumění.
szemrać pol., reptati.
szereg pol., zástup.
szkiełko pol., sklo, sklíčko.
szopa pol. kaš., stáj, chlév, kůlna (něm. Schoppen).
szpara pol., škulina, štěrbina, rozstouplina.
sztandar pol., korouhev (něm. Standarte).
sztere kaš., čtyry.
sztot kaš., chvíle (něm. Stunde).
sztuka pol., kus, dílo umělé; lest.
szukac kaš., hledati.
szvist kaš., hvizd.
szyba pol., tabule (něm. Scheibe).
szybki pol., rychlý, čerstvý; *szybko*, rychle, čerstvě.
szyderczo pol., posměšně, taškářsky.
š chrv., s, se.
šäkau slc., čekal.
šala srb., žert.
šaliti se srb., žertovati.
šalivdžija srb., žertovatel.
šalji srb., pošli (*slati*).
šamara srb., čamara, kabát.
šänták slc., kulhavec.
šäntavý slc., kulhavý.
šarec chrv., strakoš, strakatý kůň.
šärt slc., čert.
ščipać hluž., trhati; *ščipajtaj*, trhejte (dual); *ščipaštaj*, trhali (dual).
ščiniti chrv., učiniti.
ščowkać hluž., štěkati; *ščowkataj*, štěkají (dual).
še ilsl., ještě; slc., se.
'šecko čes., všecko.
šedzec slc., seděti.
šefraník, *šofraník* slc., šafraník, kdo šafrán prodává, vůbec kramář.
šejtani (tur.), satanáš, ďábel.
šel mor., šil.
'šelijaky čes., všelijaký.
šembrejte ilsl., hleďte.
šenica chrv., pšenice.
šeptajcy hluž., šeptající (part.); *šeptajo*, šeptaje, -jíc (trans.).
šetko slc., všecko; *šetký*, všecek; *šetky*, všecky.
ši, *šiby* slc., či, zdali, zdali by.
šibale dluž., chytře, lstivě.
šiben slc., *šibjeńca* hluž., šibenice.
šibje chrv., proutí.
šici slc. (*všici*) všickni; *šicko*, *šicke*, všecko, všecky.
šiješe hluž., šil, -a, -o.
šil mor., šel.
ším slc., čím.
šíp slc., šípek, šípkový keř.
širka dluž., šedivec.
šitko slc., všecko.
šjeu slc., šel.
škála čes., skála.
škleńčany hluž., skleněný.
škrejachu dluž., smažili, smáhli.
škrekľavý slc., křiklavý.
šnjima srb., s nimi; *šnjime*, s ním.
šó slc., šel.
šofraník v. *šefraník*.
šola ilsl., škola.
šorca dluž., zástěra.
šost mor., šust, šustnutí.
šoustnúť se čes., otříti se.
špilja srb., jáma.
špotati chrv., hubovati, peskovati.
šta srb., co.
šteli chrv., chtěli.
šteta srb., škoda.
šteti chrv., chtíti.
štó hluž., kdo; *što*, *štož* hluž., co, což; *što* srb., co, proč.
štogod srb., něco, co koli.
štom hluž., strom.
štukotať slc., cvakati.
šua slc., co, že; *šuaho* slc., čeho.
šujem, *šuješ* slc. (*čujem*), slyším, slyšíš.
šuma srb. chrv., les.
šustnouť koho mor., švihnouti, uhoditi.
šutiti srb., mlčeti.
švet slc., svět.
ta slc., nuž, tedy.
ta srb., ano.
tâ chrv., tam, do toho místa.
ta ilsl., ten; *ta in ta dan*, ten a ten den.
tačas ilsl., tehda, v tu dobu, v ten čas, v tu chvíli.
taj, *ta*, *to* srb., ten, ta, to; *taj* hluž., ti (dual).
tajdem slc., jdu, půjdu; *tajdi* slc., jdi tam.
tajki hluž., taký.
tajna srb., tajenství.
tajšč, *tajšó* slc., jíti, šel.
ťahať sa slc., vleci se, lézti.
tak, *-a*, *-o* ilsl., takový.

takaj, *takajše* chrv., též, nápodobně.
taki chrv., ihned.
takmer slc., téměř, skoro.
tale ilsl., ten hle.
takmej ilsl., tam.
tamnica srb., temnice, vězení.
tamny hluž., tamný, onen.
tanek pol., tanec.
targać pol., trhati; *targnąć*, trhnouti.
ťarcha, *ťercha* slc. maď., tíž, břímě.
tariti srb., nepokojiti, trápiti.
tasza kaš., kapsa.
tat ilsl., zloděj.
tatulo pol., tatíček.
tavati ilsl., tápati, blouditi.
tavnica srb., temnice, vězení.
tavnovati srb., uvězen býti.
tči hluž., tkví, věží.
te srb., a, i; mor. kaš., ty; *te*, *ta*. *to* ilsl., ten, ta, to.
ťebe slc., tobě.
teči ilsl., běžeti.
tedaj ilsl., tedy.
tedi, *do tedy* slc., dotud.
tej kaš., tehdy.
teju (gen. dual.) hluž., těch; *wot teju druheju dweju*, z těch druhých dvou.
tehdom hluž., tedy.
teke dluž., *teky* čes., také.
teknuti se chrv., dotknouti se.
tel m. *hotel* ilsl., chtěl.
telá slc., těla (*telo*).
tele kaš., *teľo* slc., tolik.
telica, chrv., kravka; *jedno telico* m. *jednu telicu*.
tema ilsl., tma.
temlejące się (něm. taumelnd) kaš., potáceje se.
temuč ilsl., nébrž.
tentent pol., dusot, dupot.
tepřiva čes., teprv.
ter srb. ilsl., a, i, též, jakož i.
teraz pol. slc., nyní, teď.
tèrgovac srb., kupec, obchodník.
tèrgovati srb., obchod vésti.
tèrgovina srb., zboží na prodej.
terjati ilsl., žádati.
ťeroz kaš., nyní.
tesąc kaš., tisíc.
testina slc., tchyně, svekruše.
tesz kaš., též, také.
težeša chrv., těžší.
tę kaš., tu, tam.
tędy pol., tudy.
tęgi pol., tuhý, nacpaný.
ťikši slc., tišší; *ťikšje* slc., z ticha, z tichoučka.
timczasę kaš., tím časem, tehdáž.
tist, *-a*, *-o* ilsl., ten jistý, týž.
tje ilsl., tam, v to místo.
tkacz pol., tkadlec.
tko srb., kdo.
tla (n. pl.) ilsl., zem, podlaha.
tłókno pol., škubánky, šustky.
tłum pol., zástup, hromada; *tłumnie*, hromadně, zástupem.
tmola slc., stín.
to mor., tu, zde; *to zástěro* mor., tu zástěru.
tobaka kaš., tabák.
tobože srb., domněle.
toča ilsl., kroupy, sutky; krupobití.
toči chrv. m. *tuči*, tlouci, bíti.
tode ilsl., jen, jenom, ale, však.
tok chrv., pochva.
tola hluž., ale, předce.
tolažiti ilsl., chlácholiti.
tolikanj ilsl., tak velmi.
tołsty hluž., tlustý.
tolvaj chrv., zbojník, loupežník.
tón hluž., ten; *tónle*, tenhle; *temule*, tomuhle.
topork kaš., sekýrka.
torba kaš. slc., *torbečka* slc., kapsa, kapsička.
torej ilsl., protož, tudíž, tedy.
torhaše hluž., trhal, táhal.
tórm dluž., věž (něm. Thurm).
tot slc., ten; *toten*, *totym* slc., týž, týmž; *totot* slc., tento.
tovar srb., *tovor* chrv., náklad.
towařška hluž., společnice, družka, tovaryška.
toze mor., tuze.
tožiti ilsl., žalovati.
trae slc., tři.
trafjic (něm. treffen) kaš., najíti.
trag srb., stopa.
traja braťja slc., tré bratří.
trajati srb., trvati.
třašny dluž., strašný, hrozný; *třašnje*, strašně.
trata ilsl., trávník, drn.
tražiti srb., hledati.
trbušina srb., břicháč.
trčati chrv., běžeti.
trček chrv., špalek.
trebati chrv., potřebovati.
treči slc., třetí.
trejtič chrv., potřetí.
třepati mor., třásti; *třepnouti* čes., uhoditi, udeřiti.
treptiati srb., třepetati.
trešče chrv., trstí, proutí.
trešiti ilsl., mrštiti, hoditi.
trh chrv., tíže, náklad.

trice srb., věci ničemné, lejna.
triesočky slc., tříštičky.
triezan, *-zna*, *-zno* srb., střízlivý, střídmý.
trimac slc., držeti.
trjebač hluž., potřebovati.
trnka mor., slíva, švestka.
třo, *jutřo* dluž., jitro: *dobrej'třo*, dobré jitro.
troch slc., *třoch* hluž., třech, tří; *trom* slc., *třom* hluž., třem.
třojenje dluž., udalost, příběh.
trop pol., stopa.
troskliwie pol., bedlivě, starostlivě.
trpeti chrv., trvati.
trud srb., práce, namáhání; chrv. pol., těžkost, nesnáz, bolest.
truden chrv., unaven.
trudność pol., těžkost.
truga chrv., truhla.
třuk dluž., luska.
trupa chrv., zástup, část vojska.
truplo chrv., trup, bezhlavé tělo.
trwoga pol., strach, leknutí.
trzepac kaš., tlouci, bíti.
trzosk kaš., třesk, hřmot.
trzpiocy pol., třepoucí.
trzymać pol., držeti.
tuči chrv., tlouci.
tudi ilsl., také, též; *tudy* hluž. dluž., *tudyk* mor., zde, tuto, tady.
tugovati srb., naříkati, žalovati.
tuho slc., tuze.
tuj, *-a*, *-e* ilsl., cizí.
tukaj, *tukej* ilsl., tu, zde; *tukaj in tukaj*, tu a tu; *tukajle*, tuhle.
tuklo srb., tlouklo (*tući*).
tukšje slc., tučnější, lepší.
tule hluž., tuhle, zde.
tumarati chrv., toulati se, potloukati se, blouditi.
tuná slc., tady, tuto.
tuni hluž., laciný; *tunišo*, laciněji.
tunjeta hluž., láce.
tupać, *tupnąć* pol., dupati, dupnouti.
turn ilsl., věž (něm. Thurm).
tutón hluž., tento; *tuž* slc., tož.
tužen, *-žna*, *-žno* ilsl., s uten.
twarožk hluž., tvarůžek, homolka.
tvèrda ti je viera srb., věř zajisté.
tvora slc., stvoření.
tykańc hluž. dluž., koláč.
tyknyć hluž., vstrčiti, vystrčiti; *tykny*, vstrčil; *tykń*, vystrč.
tyle pol., tak, tolik.
tylko pol., toliko, jen.
tympališćo dluž., bažina, močál.
ubierać pol., strojiti.
ubiti ilsl., zabiti; *ubil jo bog*, ať ji bůh zabije.
ubogati ilsl., uposlechnouti.
ucięty pol., vytrhnutý, uškubnutý.
uczta pol., hodování.
uczuć pol., cítiti, pocítiti.
učeň mor., učeník, učedník.
Učka ilsl. (hora tak nazvaná).
udarac srb., udeření, rána.
udariti srb., vyraziti, vyplynouti.
udovec ilsl., vdovec.
udrelo slc., udeřilo.
ufatiti srb., uchvátiti, chytiti.
ugadjati srb., hoditi se, líbiti se.
uganuti ilsl., uhodnouti.
ugarica chrv., oharka, opalka (co ohoří).
ugodno srb., příjemně.
ugovor srb., smlouva.
uchyčiu slc., uchytil.
ujde sa jej dačo slc., dostane se jí čeho:
ujrzeć pol., uzříti, spatřiti.
ukaezać slc., ukázati.
ukarać pol., potrestati.
ukazati ilsl., poručiti, nařídití.
ukinuti srb., odvarovati, odkliditi.
umamiti srb., přivábiti.
umetati se srb., běžeti, jíti o něco; — *će se*, půjd o něco.
umiljato srb., lichotivě, přívětivě.
umoliti srb., uprositi.
umoriti se srb., unaviti se.
umowa pol., úmluva, smlouva.
umyślny pol., zvláštní.
un slc., on; *un*, *-a*, *-o* ilsl., onen; *uniga* lsl., onoho, jeho.
unidje srb., vejde (*unići*).
upał pol., horko, vedro.
upanje ilsl., doufání, naděje.
upèrtnjača srb., tlumok, torba kterou nosí na zádech.
upisati srb., napsati.
upodobać pol., oblíbiti.
uprav srb., právě.
upravit koho slc., ukázati někomu (cestu).
uputiti se srb., dáti se cestou.
ura srb. ilsl., hodina; hodiny.
uraditi srb., učiniti.
uratować pol., vysvoboditi.
urno ilsl., rychl , čerstvě.
urobiť slc., učiniti; *urobiť sa na* ..., udělati se něčím.
uroczyście pol., slavně.
uroda pol., krása.
urodny pol., krásný, sličný.
usijati srb., síti, vsaditi.

usłuchać pol., poslechnouti.
uspjeti srb., dospěti, dosáhnouti.
úsreti slc., ústřety, naproti.
ustati srb., vstáti.
ustaviti srb., zadržeti, zastaviti.
ustavljati se ilsl., zpouzeti se, vzdorovati.
usuditi se srb., osměliti se.
ušmercic slc., usmrtiti.
uściskać pol., tisknouti.
utekať slc., ujížděti.
utnij siekierą pol. (přísl.), ani sekerou nebylo co utnouti.
utruditi srb., unaviti.
uwagu zwracać pol., všímati sobě koho.
uviek srb., vždy, stále.
uz srb., vz-, na.
uzame ilsl., vezme.
uzalud srb., nadarmo.
uzeti (*uzmem*) srb., vzíti.
uzjašiti srb., vsednouti na koně.
uzkliknuti srb., zvolati.
uzrok ilsl., příčina, záminka.
uztreba srb., potřebí.
uže srb., provaz.
va kaš., vy (dva).
waćpan pol., milostpán.
vacheł kaš., váhal (*vachac*).
vajdu ilsl., vás dvou.
waju hluž., vás (dva).
wał pol., vlna.
valah! bilah! (turecká přísaha, jakoby řekl: Přisahám velikému bohu!)
valal slc., ves, dědina.
walichu dluž., valili, přivalili.
valja srb., třeba.
valjati (*-ljam*) srb., hoditi se k čemu, cenu míti (lat. valere).
valjda srb., bezpochyby.
van chrv., ven; *van* slc., on.
vani chrv., venku.
vara slc., věru, zajisté.
varenk kaš., výstraha.
vari slc., v skutku, zajisté.
varič slc., vařiti.
varno ilsl., jisto, bezpečno.
wašnje hluž., spusob.
vatra srb., oheň.
vatrič-slc., topiti.
vaz čes. mor., jilm.
wazon pol., nádoba na květiny, květník.
vbogajme ilsl., probůh, almužna.
wbohi hluž., *wbogi* dluž., ubohý.
vbožček ilsl., ubožák.
wciąż pol., pořád, neustále.
wcora dluž., *vczero* kaš., včera.
včel, *včelka*, *včelky*, *včil* mor., teď, teďka, teďky, nyní, nynícko.
vdosteł kaš., dostal.
ve chrv. m. *več*, již, tu, tehdy; slc. m. *veď*, však.
vé ilsl., ví, zná; *veste*, víte.
vebuvjic kaš., vybaviti, vysvoboditi.
vece čes., věci.
wěcej dluž., více.
vecejrazy slc., vícekrát.
več ilsl., více, již; chrv., nébrž.
večbart ilsl., vícekrát.
veči ilsl., větší.
večmi slc., více.
već srb., více, již, nuže, ale, však, než; *već i* srb., nébrž i.
veď slc., vždyť, zajisté, však.
vedac kaš., věděti.
vedeł kaš. vydal; *vedeł wójnę*, opověděl vojnu.
vedi ilsl., věz.
vedlo ilsl., vědělo; *bo* —, bude věděti.
vedovac sę kaš., zdáti se.
vedro chrv., jasné nebe; *pod čistim vedrom*, z čista jasna.
vědro čes., konev.
vedzelac kaš., udělati.
vedzevjic kaš., nadiviti.
wedžeše hluž., věděl.
vehání mor., vyhání.
vechovať mor., vychovati.
vej kaš., ej, ejhle.
veja chrv. ilsl., větev.
vekládať mor., vypravovati.
vekši chrv., větší.
veleti chrv., praviti, říci; *veli*, dí, praví.
velíčizný slc., převeliký, velikánský.
veliko pitati chrv., mnoho se ptáti.
veloz kaš., vylezl (*velesc*).
vem čes., vezmi; *veme*, vezme (vzíti).
vemorjic kaš., vyřknouti.
wence dluž., venku.
venček slc., věneček, zasnoubení.
vendar, *vender* chrv. ilsl., předce.
venek (*jíť*) mor., ven.
vepetóvac kaš., vyptávati.
vepchnąc kaš., vypichnouti.
vepjeł kaš., vypil (*pjic*).
veplniť mor., vyplniti.
verdevati se ilsl., obírati se.
věrlo srb., velmi.
věrnjositi srb., zdrahati se.
věrnuti se srb. ilsl., vrátiti se.
věrtiti srb., točiti.
veruvati chrv., věřiti.
veržem ilsl., hodím; *verže*, vrhne, hodí.

vesedzec kaš., vyseděti, přeseděti.
weselny pol., svatební.
véskať mor., výskati.
veskočiť mor., vyskočiti.
veskrobac kaš., vyškrábati.
vesłeł kaš., vyslal.
vesnjic sę kaš., zdáti se, sníti se.
vestarczec kaš., vystačiti.
veste ilsl., víte.
vestrojic kaš., vystrojiti.
wěsty hluž., jistý.
veszłe kaš., vyšli.
veš ilsl., *wěš* hluž., víš, znáš.
večer slc., večer.
veštica chrv., čarodějnice.
vevjinac kaš., vyvinouti, vyvrtnouti.
vevołeł mor., vyvolil.
vezda chrv., nyní, hned.
weze dluž., vzal, -a, -o.
vesti srb., vyšívati, tkáti (*vezem*).
vežene mor., vyžene.
veževiť mor., vyživiti.
vęch kaš., vítr.
viac slc., více.
viadó slc., vedl.
wiadro pol., konev.
wiązanka pol., otep.
vibrať sa slc., vydati se (na cestu).
vidae slc., vidí.
vidiek slc., kraj, krajina.
widmo pol., vidění, strašidlo.
widno pol., jasně, světle; *widniéj*, světleji.
widok pol., pohled, podívání.
vidzec slc., viděti; *vidzice*, vidíte.
widziadło pol., vidění, zjevení.
widźeć hluž., viděti; *widźachmy*, viděli jsme; *widźachu*, viděli, -y, -a; *widźiťaj*, vidíte (dual); *vidźa*, vidí (pl.)
wiejski pol., vesský, selský.
wiele pol., mnoho.
vienčati se srb., svatbu slaviti.
wierniem pol. m. *wiernie jestem*.
vieština srb., moudrost.
więc pol., proto, tedy.
vichitiť sa slc., vypraviti se, vyjíti nahoru; *vichitjac* slc., vytrhna.
víchor slc., povětří.
vika srb., povyk, křik; *viknuti* ilsl., křiknouti; *vikati* chrv., křičeti.
wiki hluž., trh.
vilajet tur., země.
vilinski chrv., vilí, vilám příslušný.
vilovit, *-a*, *-o*, chrv., zázračný, nadpřirozenými vlastnostmi obdařený.
vinam ilsl. m. *vinom*, vínem.
vindze kaš., vyjde.
winieneś pol., povinen jsi.

wiosna pol., vesna, jaro.
wir pol., vír, zátočina vodní.
virobiť slc., vydělati.
virozprávať slc., vypravovati.
vis chrv., výška, výše.
wisaštaj hluž., viseli (dual).
visíkla slc., vystříkla (*visíknúť*).
visina chrv., výška, vysokost.
vísť slc., vyjíti.
više srb., více, již.
višec slc., viseti; *višú*, visí.
višeput chrv., nejednou, častokrát; *više putah* srb., několikkrát; *v. put.*
viškeruvať sa slc., šklebiti se.
vitjerať slc., prýštiti.
viza mor., vida.
vizba slc., jistba, světnice.
vizerať slc., vyhlížeti.
wižeś dluž., viděti; *wižešo*, viděl, -a, -o; *vizo*, *vizeš* mor., vidím, vidíš.
vjacej slc., *wjacy* hluž., více.
vjamati ilsl., chytiti, lapiti.
wjasoły dluž., veselý.
wjazym dluž., bytí, rejdiště (něm. Wesen).
vjec mor., více.
wječor hluž., večer.
vjedno kaš., pořád, stále.
wjedźeć hluž., věděti; *wjedźeše*, věděl, -a, -o; vedl, -a, -o.
wjele hluž. dluž., *vjele* kaš., mnoho, mnohem.
vjelgi kaš., veliký.
wjelk dluž., vlk.
wjerch, *wjerašk* dluž., vrchol, vršek.
vjesc kaš., vézti.
vjesełe kaš., svatba.
wjeseleše so hluž., veselil, radoval se; *wjeselachu so*, veselili, radovali se.
wjesoły hluž., veselý.
vjec kaš., proto, tedy.
vjici kaš., více.
vjilczeszcze kaš., vlčisko; *vjilk* kaš., vlk.
vjitro kaš., ráno, zjitra.
vjodło kaš., vedlo (*vjesc*).
vkazati ilsl., poručiti.
właśnie pol., právě, zrovna.
vłosni kaš., vlastní.
vłosnosc kaš., vlastnost, vlastní jmění.
wnet pol., brzy, hned; *vnet-vnet* kaš., brzy-brzy, hned-hned.
vníďe slc., vejde.
vniga, *uniga* ilsl., onoho; v. *un*.
vnogi, *-a*, *-o* chrv., mnohý; *vnogo*, mnoho.
vnuter chrv., vnitř, dovnitř.
vo slc., v, ve; *wó* kaš., *wo* hluž., o; *wo tym*, o tom.

wobaj hluž., *wóbaju* kaš., oba.
wóbezdrzec kaš., ohledati, obezříti, podívati se.
wóbezdrzenje kaš., ohlednutí.
wóbgrizeł kaš., ohryzoval.
wobhladać hluž., prohlídnouti.
wobkhować hluž., pamatovati.
wóbręcz kaš., obruč.
wóbrus kaš., ubrus.
wobryča hluž., přemluvil, -a, -o.
wobsedźenstwo hluž., statek, majetnost.
wóbudzec kaš., vzbuditi, vzkřísiti.
wobydleŕ hluž., obyvatel; *wobydleŕka*, obyvatelka.
wobžarować hluž., litovati; *wobžarowaše*, litoval.
woci dluž., oči; *do wocowu*, do očí.
wocušeś dluž., procitnouti, probuditi se; *wocuše*, procitl.
voće srb., ovoce.
wočaknyć hluž., čekati, vyčkati; *wočakowachu*, očekávali.
wóčcy hluž., oči (dual).
wód kaš., o (něčem), od (něčeho); *vod* čes., od; *vodtrhnút*, *vodvázat* atd., odtrhnouti, odvázati atd.
wóddac kaš., oddati, odevzdati; *wóddeł*, odevzdal, vrátil.
wódchódzenje kaš., odcházení.
vodička čes., pálenka, kořalka.
vodilo sä slc., vedlo se.
voditi srb., odvesti, vzíti.
wódka pol., kořalka.
wódrzec kaš., odpověděti; *wódrzekle*, odpověděli.
wódrzeszec kaš., odvázati, odníti.
wódrjedzec kaš., navštíviti.
wódrožni kaš., odvážlivý.
wófjarovac kaš., obětovati.
wógun kaš., ohon.
wógjer kaš., hřebec.
wógłoseł kaš., vyhlásil.
wógromni kaš., ohromný.
vohľač slc., ohledčí, ženich.
wój hluž., vy (dual).
wójczulk kaš., tatíček.
wojować hluž., bojovati.
vojskovodja chrv., vůdce.
wókamgnjenje kaš., okamžení.
vokno čes., okno.
vokolo čes., okolo, kolem.
wokošić hluž., políbiti.
wókręt kaš., loď.
wókropni kaš., ukrutný, náramný.
vol nevol mor., *volky nevolky* slc., chtěj nechtěj.
volač slc., volati.
volačo slc., něco.
voľade slc., někde.
wołaštaj hluž., volali (dual).
voliako slc., nějak, některak.
voliarský slc., volácký, pastuší.
voliša bi chrv., raději bych; *voliši ja*, raději chci.
volja ilsl., vůle, žádost; *kolikor te je volja*, mnoho-li chceš.
voljum dobrum ili zlum chrv., po dobrém nebo po zlém.
volki ňevolki slc., chtěj nechtěj.
volna ilsl., vlna; *volno* m. *volnu*, vlnu.
wólnik hluž., šviták, hejsek; *tamnymaj wólnikomaj*, oněm švihákům (dat. dual).
womača hluž., omočí.
von, -a, -o čes, *wón* kaš., on.
von slc., *won* hluž., ven.
wonaj hluž., oni (dual).
wonjecy dluž., vonící.
wonjedźenje hluž., okolek, okolkování, zacházka.
wónji kaš., oni.
wonka hluž., venku.
wópóvjedzec, *wópóvjadac* kaš., vypověděti, oznámiti.
woprašeć hluž., optati; *wopraša*, optal, tázal se.
wóprava kaš., úprava; na holi kování.
wopuš hluž., ocas.
wopušćichu hluž., opustili.
wopytać, *wopytować* hluž., navštíviti; *wopytowaše*, navštívil.
wórechczoni kaš., okřtěný.
worek pol., míšek, sáček.
wórganjista kaš., varhaník.
vort, kaš. (něm. werth), hoden.
wósa kaš., osa, náprava.
wosobnosć hluž., vzácnost; *wosobny*, vzácný.
wostać hluž., *vostát* čes., ostati, zůstati; *wosta*, zůstal.
wostajić hluž., nechati.
wosušk hluž., bochánek, podplamenka.
wószekac kaš., ošiditi.
wot hluž. dluž., *wót* kaš., od; *wótksob*, sem – tam.
wotciń dluž., otevři; *wotcinjony*, otevřený.
wotdachu hluž., odpustili, -y, -a.
woteńdźe hluž., odešel, -šla, -o; *woteńdźeštaj*, odešli (dual).
woteńdźenje hluž., odchod.
wotergnuś dluž., utrhnouti; *woterngnu*, utrhl, -a, -o.
wotgrono dluž., odpověď.
wothladać hluž., vyskoumati, vypátrati.
wotkhorić hluž., uzdraviti se.

wotlětać hluž., odletěti.
wotmłowić hluž., odpověditi; *wotmłowi*, odpověděl.
wotposłuchać hluž., vyposlouchati, vyslechnouti.
wótře hluž., hlasitě.
wótrzemac, *wótrzimac* kaš., podržeti.
votřís čes., otřásl.
wotročk hluž., pacholek, nádenník.
wotrubaś dluž., useknouti.
wótřy dluž., ostrý.
wotwezety dluž., odvezený.
wóvczorz kaš., ovčák.
voviadó slc., uvedl.
wóvjinjoni kaš., ovinutý.
vozárskí slc., vozatajský, formanský.
wozjewić hluž., vyjeviti.
wozny hluž., vzal, -a, -o.
vpálit slc., přiběhnouti.
vprašati ilsl., otázati se.
wprost pol., přímo.
wprowadzić pol., přistěhovati.
vprzodk kaš., ku předu.
vračati chrv., pásti.
vrag srb. chrv., ďábel.
vrat srb. ilsl., krk, hrdlo.
vravelo sa slc., povídalo se.
wraz pol., zároveň, spolu.
vraži, *-a*, *-e* chrv., ďábelský.
Vrbanus Musa chrv., Musa Albánský.
vre chrv., již, už.
vreča chrv., pytel.
vredan, *-dna*, *-dno* srb., hodný, platný.
wreszcie pol., konečně.
vręczec kaš., *wręczyć* pol., vručiti, podati, odevzdati.
vrchom dolu slc., po hlavě dolu.
vriedan srb., hoden.
vrieme srb., čas.
vrlo chrv., velmi; v. *vèrlo*.
vrocec kaš., vrátiti.
vročina ilsl., parno, horko.
wrog pol., vrah, nepřítel.
wróžka pol., hadačka, věštka.
vrsta chrv., druh, způsob, rod.
vrt srb., zahrada.
vŕtka slc., přeslen.
vrvieti srb., hrnouti se, valiti se.
wrzasnąć, *wrzaskać* pol., zkřiknouti, vřískati.
vrzeszczec kaš., vřeštěti, křičeti.
vse ilsl., všecko.
vse (vjes), *do* — kaš., do vsi.
vsedimo ilsl., sedněme.
vsmiljen, *-a*, *-o* ilsl., milosrdný.
vspjerac kaš., podporovati, pomáhati komu.
vspómnujoni kaš., zpomenutý, dotčený.
wstyd pol., stud, hanba.
wszerz pol., v šíř, na šířku.
vše slc., vždy, pořád.
všeci mor. slc., všickni; *všetko* slc., všecko.
wšědnjacy hluž., všední.
všel ilsl., ušel.
wšelaki hluž., všeliký.
wšikno dluž., *wšitko* hluž., všecl no všecko; *wšitkich* hluž., všech; *wšitk e* všecky.
wšudźom hluž., všude.
vtáča, *vtáčok*, *ftáča*, *ftáčok* slc., ptáče, ptáček; *vtáčence*, ptáčky.
vtaknuti ilsl., vetknouti, zaraziti.
vtedy mor. slc., *vtody* slc., tu, tehdy, tehdáž.
vtel kaš., v týl, do zadu.
vtica chrv., pták.
vtjahou sa slc., vtáhnul se, ukryl se.
vtody v. *vtedy*.
vu chrv., *wu* kaš., u; v, ve; do.
wuběža hluž., vyběhl, -a, -o.
vubiti chrv., zabiti.
wubjerać hluž., vybírati.
wubógi kaš., ubohý, chudý.
wubrac kaš., ustrojiti; *wubreł*, ustroji l *wubrac sę* kaš., ustrojiti se; *wubrą n* kaš., přistrojený.
wucą kaš., uťal (*wucic*).
wucec kaš., uteci.
wuceszec sę kaš., těšiti se, radovati se.
wuczenjic kaš., učiniti.
vučica chrv., vlčice.
wučiniłoj hluž., usnesli; *štož staj prjedy wučiniłoj*, na čem se byli dříve snesli.
wučiništaj hluž., ustanovili, usnesli se.
wućeże hluž., vytáhl, -a, -o.
wudac sę kaš., dáti se, udati se, vydati se.
wudźeraty hluž., vyjevený, ohyzdný.
vufati chrv., troufati, osměliti se.
wuhladać hluž., spatřiti, uhlídati.
vujti chrv., ujíti, vjíti.
wukazać hluž., ukázati.
wuknyć hluž., učiti se; *wuknještaj*, učili se (dual).
wukóntentovoni kaš., spokojený (lat. contentus).
wulki hluž., velký.
wumar kaš., umřel (*wumrzec*).
vumarati chrv., zabíjeti.
wuměnić hluž., vyminiti; *wuměni*, vyminil.
wumjenjenje hluž., výminka.
wumjescec kaš., umístiti.
vumreti chrv., umříti; *za* —, na smr
wumyć hluž., umyti; *wumy*, umyl, a, o

wumyslić hluž., usmysliti, umíniti si; *wumysli*, usmyslil.
wunamakać hluž., vypátrati, vyskoumati.
wuńdže hluž., vyšel, -šla, -o; *wuńdžeštaj*, vyšli (dual).
wupařti kaš., svéhlavý, tvrdošijný.
vupati chrv., troufati sobě; osměliti se; sr. *rufati*.
wupórić hluž., vytopiti; *wupóri*, vytopil, -a, -o.
wupowijeć hluž., zavinouti.
wupowjedać hluž., vypovídati, vypověditi.
wuprosyć hluž., vyprositi; *wupros*, vypros.
vura chrv., hodina; hodinky.
vurica chrv., vrchní strana visacího zámku.
wurzasnąc sę kaš., uleknouti se, užasnouti, zhroziti se.
wuskhnyć hluž., vyschnouti.
wuskočić hluž., vyskočiti; *wuskoči*, vyskočil.
wuslědźić hluž., vyskoumati, vypátrati, vyslíditi.
wusłyša hluž., uslyšel.
wusměć hluž., vysmáti; *wusmějetaj*, vysmějí (dual).
wusnyć hluž., usnouti; *wusny*, usnul.
wustać hluž., vystáti; *so* —, chovati se.
wustajichu hluž., ustanovili.
vustavljati se chrv., vymlouvati se.
wus'ępjc kaš., vstoupiti.
wusuny so hluž., uklouzl, -a, -o.
wušiknosć hluž., obratnost.
wutorhnyć so hluž., vytrhnouti se; *wutorhny so*, vytrhl, -a, -o se.
wutroba hlu., srdce.
wutrobny hluž., srdečný; *wutrobnje*, srdečně.
wutropjenje kaš., utrpení.
wuwjazać hluž., ob ázati, uvázali.
wuwjesć hluž., vyvesti; *wuwjedł*, vyvedl.
wuvožec kaš., považovati.
vuz chrv., vězení.
vuzbujen chrv., zarmoucen.
wuzdrzic kaš., uzříti.
vuzjahati chrv., vseduouti na koně, vyjeti.
wužeczec kaš., uděliti.
vyboskávat' slc., zlíbati.
wybrzeże pol., zátoka, chobot.
vycahnuc slc., *wyciągnąć* pol., vytáhnouti; — *się*, natáhnouti se; *wyciągać* pol., natahovati.
vycuknu čes., vytrhnu.
vyčitovat' slc., naříkati.
vychovač slc., vychovati.
vychvilit' sä slc., vyčasiti se, vyjasniti se.
wykręcić pol., vykroutiti.
vykúrit' slc., vypáliti.
vykutit' slc., vypátrati.
wylegać się pol., povalovati se.
wymoženje dluž., vymožení, vysvobození.
wynieść się pol., vystěhovati se.
wyniosły pol., vysoký.
vynošic slc., vynositi.
vyňuchat' slc., vyslíditi.
vyočit' slc., vyhlédětí.
wyparty pol., vyvrácený, vypáčený (*wyprzeć*).
wypędzić pol., vypuditi, vyhnati.
wyprowadzić się pol., stěhovati se.
wyprzedzić pol., předhoniti.
vypytuje sä slc., vyptává se.
wyrąbać pol., vysekati.
wyrobek pol., výdělek.
wyrobnica pol., dělnice, nádennice.
wyruszyć pol., hnouti se, na cestu se vydati.
wysmukły pol., útlý, svěží; vyzáblý.
wyspa pol., ostrov.
wystarczyć pol., vystačiti.
vystihnouti komu mor., vystačiti, věděti pomoci.
wyšnosć hluž., vrchnosť.
wyścig pol., závod; *na* —, o závod.
wytrzymać pol., vydržeti.
wzać hluž., vzíti; *wza*, vzal; *wzachu*, vzali; *vzame* ilsl., vezme; *wzašiaj* hluž., vzali (dual); *vzau* slc., *vzą* kaš., vzal.
vząlk kaš., vzatek, co se dostane, utrží.
vzdignuti ilsl., zdvihnouti, vytáhnouti.
wzdłuż pol., vdél, na dálku.
vzel čes., vzal; *vzemi* ilsl., vezmi.
vzic kaš., vzíti.
wzmiće hluž., vezměte.
vžal slc., vzal.
zabaciti chrv., zahoditi.
zabavljati se srb., pobaviti se, pohrati sobě.
zabelela slc., zabělila, zšedivěla.
zabernuti ilsl., obrátiti.
zaběža hluž., zaběhl, -a, -o.
zabjerac kaš., vzíti; *zabjeroj*, vezmi.
zabłysnąć pol., zablesknouti se.
zabójcza pol., vražedník; *zabójczyni*, vražedlnice.
zaboraviti srb., zapomenouti.
zabrat' sa slc., vydati se (na cestu).
zabreł kaš., sebral, vzal (*zabrac*).
zabrzęczyć pol., zabzučeti.
zabudnú slc., zapomněl.

zabyć hluž., zapomenouti.
zacviliti chrv., zakvíliti, zakřičeti.
zacza kaš., začal.
začeti ilsl., začíti; *začenjate* ilsl., začnou (obě dvě).
začrjeť slc., nabrati.
začuditi se ilsl., podiviti se; *začuden*, udiven: *začuduvau sä* slc., podivil se.
začuti srb., uslyšeti.
zadaviti srb., uškrtiti.
zadać pol., zadouti, zapískati.
zadnji, *-ja*, *-je* srb., poslední; *zadnji put* srb., *zadji pot* chrv., naposled, posledníkrát.
zadovoljen ilsl., spokojen.
zádrapka slc., záškrabek.
zadremati ilsl., usnouti; *zadremalo se mu*, usnul.
zadrhnuť slc., zaškrtiti.
zadržeć pol., zatřásti se.
zadugo srb., za dlouho, dlouhý čas.
zadžeržeć so hluž., zachovati se.
zafaliti m. *zahvaliti* srb., poděkovati.
zagłębić się pol., zahloubiti se.
zagrliti srb., obejmouti.
zahajati chrv., zacházeti, zapadati.
zahljadou slc., spatřil.
zahman chrv., nadarmo, marně.
zahroda hluž., zahrada; *po zahrodźe*, po zahradě.
zahvalni, *-a*, *-o* srb., vděčný.
zachómarzec kaš., zachmuřiti, zatmíti.
zachórovac, *zachórzec* kaš., onemocněti.
zachwycony pol., vytržený, zajatý něčím.
zaihrávať slc., zahrávati.
zaiskati srb., požádati.
zajaraveť slc., zjařiti se.
zajedno srb., zároveň, spolu.
zajem slc., najím, nasytím (*zajesť*).
zajrzeć pol., podívati se.
zajtrek chrv., snídaní.
zakaj chrv. ilsl., zač, proč.
zaklati (*zakoljem*) chrv., zabiti, zakousnouti.
zaklęcie pol., zakletí, zaříkadlo.
zakuni se srb., zaklň se (*zakleti*).
zakuriti ilsl., *zakúriť* slc., zatopiti, zapáliti, oheň zanítiti.
zakvačiť slc., zavěsiti, pověsiti.
zal, *-a*, *-o* ilsl., pěkný, švárný.
załaś dluž., utopiti.
zaledwie pol., ledva, sotva.
zalječať sa slc., zalíbiti se.
založic slc., utratiti.
zalubiť slc., zamilovati, oblíbiti sobě.
zaludu srb., nadarmo.
zamahnuti srb., napřáhnouti.
zamach pol., máchnutí.
zaman srb., nadarmo; sr. *zahman*.
zamarłu pol., odemřelý (*zamrzeć*).
zamieszkiwać pol., obývati.
zamjor kaš., úmysl.
zamkny hluž., zamkl, zavřel.
zamoliti srb., poprositi.
zamorati ilsl., moci.
zamožity hluž., zámožný.
zamrmlať slc., zamumlati.
zamuditi chrv., zmeškati, opozditi se.
zanahať slc., zanechati.
zanat srb., práce, zaneprázdnění.
zańć z česću hluž., se ctí vzíti, ctíti.
zandavačka čes., zátka, špunt.
zańdźeny hluž., minulý; *we zańdźenym lěće*, v minulém roce.
zaňehať slc., zanechati.
zanositi dete chrv., obtěžkati.
zanurzyć się pol., potopiti se.
zapáčiť sa slc., zalíbiti se.
zapadujony dluž., propadlý.
zapamtiti srb., v paměť sobě vstípiti.
zaparska dluž., petlice.
zápäť slc., v zápětí.
zapetac kaš., zeptati.
zapianie pol., zakokrhání.
zapłacic kaš., *zapłacić* hluž., zaplatiti.
zapo, *zapao* srb., zapadl, přišel v zajetí (*zapasti*).
zapoditi ilsl., vyhnati.
zapovedati ilsl., nařizovati, přikazovati, poručiti, rozkázati; *zapove* chrv., rozkáže, nařídí.
zapowěšk dluž., záslona, koltra.
zapoviediti srb., poručiti.
zapoviest srb., poručení, příkaz.
zapreči chrv., zapřáhnouti.
zapreti ilsl., *zaprti* chrv., zavříti.
zaprzic kaš., zapřáhnouti; *zaprzigo*, zapřahá.
zapuscec se kaš., spustiti se, rozběhnouti se; *zapuszczec se*, klátiti se, kolibati se (wackeln).
zapustiti ilsl., opustiti.
zar chrv., zdali.
zarad chrv., pro, za příčinou.
zaraz pol., hned.
zarazy so hluž., zabila se.
zarězać hluž., zaříznouti, zabiti.
zaročiti ilsl., oddati, zasnoubiti.
zaropotati ilsl., upadnouti se hřmotem.
zarotiti ilsl., zaklíti, zaklnouti.
zaručiti se srb., zasnoubiti se.
zarzewie pol., žhavé uhlí.
zasačiti ilsl., chytiti do sítě.
zasanjati se ilsl., zdáti se.
zašěgnuś dluž., zatáhnouti; *zašěgnu*, zatáhl.

zasi mor., zase.
zaskerbeti ilsl., starost, těžkost udělati.
zaslubjenje hluž., zasnoubení.
zaślubiny pol., námluvy, svatební připověď.
zasłynąć pol., slovútným se státi.
zasmoditi ilsl., zapáliti.
zaspati chrv. ilsl., *zaspať* slc., usnouti.
zastajić hluž., saditi.
zastáť slc., zůstati státi, zastaviti se; *zastáu*, stanul, zůstal státi; *zastáť si*, postaviti se.
zastonj ilsl., marně, nadarmo.
zastopiti se ilsl., srozuměti se, umluviti se.
zastupištaj hluž., vešli, přišli.
zasy hluž., *zaš* slc., zase, opět.
zaśhe slc., *zašto* srb., zač, proč.
zašpotati chrv., vyhubovati, vypeskovati.
zaf slc., zeť.
zateći srb., najíti, zastihnouti.
zatepić hluž., utopiti.
zatirati ilsl., týrati.
zatkaś dluž., vstrčiti.
zatokel chrv. (m. *zatukel* od *zatući*), zabil.
zatorbanjic se kaš., zabrousiti se, zahoditi se.
zatřelit čes., zastřeliti.
zatuči chrv., zabiti, utlouci.
zatuliti ilsl., zahučeti, zařičeti.
zatvoriť slc., zavříti.
zaustavljati srb., zadržeti.
zawalić hluž., zaobaliti.
zavdati ilsl., zadati, začarovati.
zawěšk hluž., záclona.
zaviadó slc., zavedl.
zavijanje srb., točení očima, koketování.
zavijati srb., zatáčeti očima.
zavjesc kaš., zavesti; *zawježechu* dluž., zavedli.
zavjijec se kaš., zaměstnávati se, obírati se.
zawostawić hluž., zůstaviti, zanechati.
zavpiti ilsl., zvolati, vykřiknouti.
zawrócić pol., obrátiti.
zawsze pol., vždy, pořád.
zavzele se (*do robote*) kaš., dali se.
zazdrościć pol., záviděti.
zazidati chrv., zazditi.
zazreť slc., spatřiti; *zazrúli* slc., spatřili, uzřeli.
zažalostiť slc., zaželeti.
zažec kaš., zapáliti.
zaželiti se srb., roztoužiti se po čem, chuť dostati nač.
zažugati ilsl., pohroziti.
zažrižgati ilsl., zapískati, zahvízdati.
zamk kaš., zámek.
zbierać się na płacz pol. (poř.), k pláči se míti.
zbilja srb., opravdu.
zbiren, -rna, -rno chrv., vybraný, výborný.
zbležec se kaš., přiblížiti se.
zbójca pol., vražedník.
zbože hluž., štěstí.
zbudovac kaš., udělati; *zbudoveł*, udělal.
zdaj ilsl., tu, nyní, hned.
zdarzyć się pol., udáti se.
zdaše hluž., zdál, -a, -o.
zdati se chrv., vzíti se, vstoupiti v manželství.
zdavanje chrv., oddavky.
zdela chrv., kus.
zďelaka slc., zdaleka.
zdenčni, -a, -o chrv., pramenitý, studničný.
zdeti se ilsl., zdáti se.
zdiać pol., sundati.
zdobycz pol., kořist, dobytá věc.
zdrada kaš., zrada.
zdradziecko pol., zrádně.
zdrajca pol., zrádce.
zdrasćeny hluž., oblečený, vystrojený.
zdroj pol., pramen, studnice.
zdrožec se kaš., zdrahati se.
zdruzgati chrv., pomačkati, porouchati.
zdumieć się pol., podiviti se, ustrnouti, užasnouti.
zdzevjile kaš., podivili.
zdźědźitaj hluž., zdědí (dual).
ze – z hora čes., s hůry.
zedol slc., snědl.
zehnuti chrv., zivnouti.
zechcedźa hluž., *zo zechcedźa* (3 osob. množ. přít. č.) ráčili dáti.
zejti chrv., vzíti.
zejtin tur., olej.
'zel chrv., vzal; *'zela* vzala; *'zeme*, vezme; *'zemi*, vezmi.
zemno kaš., zimno, zima, studeno.
zeńdźechu so hluž., sešli se.
zepchac kaš., shoditi.
zepsuty pol., zkažený.
zerwać się pol., vyskočiti, vzchytiti se.
zes slc., přes.
zesadźić hluž., zasaditi, posaditi.
zesk kaš., zisk.
zesť slc., snísti; *zeu*, snědl.
zestati chrv., zastati, zastihnouti; *zestanuti se* chrv., zastihnouti se, sejíti se.
zešiti chrv., ušiti.
ześėgnjony dluž., vztáhnutý.
zetka hluž., potkal, -a, -o.

zezidati chrv., vystavěti.
zebe kaš., zuby.
zgibati chrv., pohnouti něčím.
zginuti ilsl., zmizeti.
zgodaj ilsl., časně; *zjutraj* —, časně ráno.
zgodzić się pol., shodnouti se; *zgoditi se* ilsl., přihoditi se, státi se.
zgojiti ilsl., vychovati.
zgon pol., skonání, smrť.
'*zgovoriti* chrv. m. *izgovoriti*, vymluviti, domluviti; *zgovoriti se* ilsl., umluviti se.
zgrabiti chrv. ilsl., popadnouti.
zgrabny pol., slušný, spůsobný.
zgramolić się pol., nemotorně slezti, seškrábati se.
zgromadnje dluž., v hromadě, spolu.
zgrzec się kaš., zahřáti se.
zgubiti chrv. ilsl., *zgubjic* kaš., ztratiti.
zhajati chrv., vycházeti.
zhodil slc., shodil, svrhnul.
zhonić hluž., dozvěděti se, zvěděti; *zhoni*, zvěděl.
zhorta mor., zhurta.
zhotować so hluž., přihotoviti, přichystati se.
zhubi hluž., ztratil, -a, -o; *zhubichu so*, ztratili se; *zhubjeny*, ztracený.
zid chrv., zeď.
zidar chrv., zedník.
zidati chrv., stavěti; *zidje*, staví.
zide chrv., sejde.
zidina chrv., zeď, klenutí.
ziewa pol., plýtva.
zinuti ilsl., zmíniti se.
zioła (*ziele*) pol., byliny.
zjé dluž., snědl, -a, -o; *zješ*, *zje* slc., sníš, sní; *zjod* kaš., snědl.
zjednachu so hluž., srozuměli se, sjednotili se.
zjutraj ilsl., zrána, ráno.
zkäde slc., odkud.
zkapať slc., zhynouti.
zlamenje srb., znamení.
złapać pol., popadnouti.
zlećeć hluž., zlítnouti, vylítnouti.
zletovac se kaš., slitovati se.
zló mor., zlou t. věc.
zlobnik srb., zlý člověk, zlosyn.
zločest, *-a*, *-o* chrv., zlý.
złoćeny hluž., zlatý.
zloz kaš., slezl (*zlesc*).
zlubjony dluž., slíbený.
zlý (kabát) mor., roztrhaný, děravý.
zmaj srb., drak.
zzmjica srb., dračice.
zmanjkati ilsl., dojíti, nedostávati se.
zmárniť slc., usmrtiti.
zmetati chrv., zametati.
zmieszać pol., pomásti.
zmir, *zmiraj*, *zmirom*, *zmiram* ilsl., neustále, vždy, pořád.
zmirom chrv., pokojně.
zmiznuť slc., zmizeti.
zmognuś se dluž., zmoci se, zotaviti se; *zmognu se*, zotavil se, okřál, -a, -o.
zmóknąc kaš., zmoknouti; zpotiti se.
zmraštiť slc., svraštiti.
zmrużyć pol., zamhouřiti.
zmusić pol., přinutiti.
znaće hluž., poznání.
znade srb., zná, umí (*znati*).
znajomstwo hluž., známosť.
znajomy pol., známý.
znajti, *znajdem* ilsl., najíti, nalezti.
znak slc., znamení, stopa.
znameje, *znamejka* chrv., znamení.
znank dluž., svědek.
znať slc., *znati* srb., uměti, věděti; *znati za to* chrv., věděti o tom.
znaty hluž., známý.
znebiti se ilsl., zprostiti se, zbaviti se.
znijašo dluž., zněl, -a, -o.
znik, ani zniku nebylo o tom, mor., ani slyšeti.
zňjest zo sveta slc., svésti, připraviti ze světa.
znoj srb., pot.
znurzoni kaš., znořený, zmáchaný.
znutra chrv., vnitř.
zo slc., z, ze; kaš., za; *zo to*, za to; hluž., že, aby; *zo by*, aby.
zob chrv., oves.
zob chrv. m. zub; *iz tvoji' zob*, z tvých úst.
zobati chrv., jísti.
zobowiązać się pol., zavázati se.
zodvihnúť slc., zdvihnouti.
zopet ilsl., opět.
zorja chrv., ráno, ranní svítání.
zos kaš., zase.
zovnuti srb., pozvati; *zove* chrv., poroučí (*zvati*).
zpoza peci slc. (z- po- za), ze zápecí.
zpraviť mor., připraviti.
zrácký slc., klamný, zrádný.
zrak chrv., povětří, vzduch, světlo.
zrasti chrv., zrůsti; *zrase* chrv., zroste, vyroste; *zrasel*, zrostl.
zraven ilsl., zároveň, přitom.
zrazu slc., nenadále; pol., spočátku.
zrąb (*-ębu*) pol., srub, dřevené roubení.
zrebí, slc., koudel.
zrena kaš., z rána, z jitra.
zrevať slc., zařvati.
zręczny pol., hbitý, zručný.

zrigati chrv., vypliti.
zrobjic kaš., učiniti; *zrobjita* (dual), uděláte.
zročiti ilsl., odevzdávati.
zrožec se kaš., zdrahati se.
zrudny hluž., smutný.
zrudoba hluž., zármutek.
zrzec się pol., odříci se.
ztąd pol., odtud.
zuchwałość pol., smělost, drzost.
zuk dluž., zvuk.
zutra chrv., zejtra.
zvaczajni kaš., obyčejný.
zvaliti chrv., vyležeti, vylihnouti.
zväu slc., vzal.
zważać pol., rozvážiti; *zważić so* hluž., *zważiś se* dluž., odvážiti se.
zve ilsl., zví, pozná.
zvecżajni kaš., obyčejný.
zwěšany hluž., zavěšený, uvázaný.
zvezati (*zvežem*) chrv., svázati.
zwiastun pol., zvěstovatel.
zwěrje dluž., zvíře.
zviezda srb., hvézda.
zwiększyć pol., zvětšiti, zveličiti.
zwignuš dluž., zdvihnouti; *zwignu*, zdvihl, -a, -o.
zwinyć hluž., zakroutiti.
zvíšiť sa slc., zbýti, zůstati.
zwjeršny hluž., svrchní.
zwłoka kaš., průtah, odklad.
zwłoki pol., pozůstatky.
zvoditi ilsl., svésti, oklamati.
zwółac kaš., svolati.
zwycięzki pol., vítězný.
ž ilsl. chrv., s, se; *ž njim*, s ním; *ž njima*, s nima; chrv., z; *ž nje*, z ní.
žadaštaj hluž., vyžádali (dual).
žadyn hluž., žádný.
žaliti srb., litovati.
žałostnje hluž., velmi.
žalostiti ilsl., rmoutiti.
žalocati se komu, mor., stěžovati sobě.
žane hluž., žádné.
žao srb., žel.
ždac kaš., ždáti, čekati.
ždriebe srb., hříbě.
že ilsl., už.
žebe kaš., aby.
žec kaš., žíti.
žeczenje kaš., žádost.
žeden dluž., žáden, žádný.
žegnati ilsl., světiti.
žehliwy hluž., žhoucí, žíznivý; *do žehliweje pjecy*, do žíznivé peci.
želec kaš., žádati.
željan, -ljna, -o srb., žádostiv; *željno* srb., toužebně.
želozni kaš., železný.
ženin ilsl., ženich.
ženiter, ženitnina ilsl., svatba.
ženje hluž., nikdy.
ženskič srb., dívka (ženské dítě).
ženšče (n.) ilsl., ženská.
žer kaš., žrádlo.
žeri kaš., živý.
žiklati ilsl., máchati.
žito srb., obilí.
žiu slc., žil, byl živ; *živela sta* ilsl., živi byli (oba); *živeti* chrv., živ býti, žíti.
žival (f.) ilsl., *živenče* chrv., živočich, zvíře.
živež ilsl., potrava, krmě.
živina chrv., zvěř, zvířata.
živio je srb., byl živ (*živjeti*).
žiwjenje hluž. dluž., život.
životinja srb., živočich, pták.
žlahta ilsl., šlechta, panstvo.
žlebica ilsl., úžlabí.
žlica chrv., lžíce.
žmehak, -hka, -hko chrv., těžký.
žmikati chrv., zmáčknouti, zmačkati.
žnéješe hluž., žal, -a, -o.
žobráčik slc., žebráček.
žol kaš., žel.
žona hluž., žena; *žónska* hluž., ženská.
žórdło hluž., zřídlo, pramen.
žórli so hluž., prýští, pramení se.
žortnje hluž., žertovně.
žuriti se srb., kliditi se.
żwawo pol., hbitě.
žvižgati ilsl., pískati, pištěti.
życzyć pol., přáti, chtíti.
żywcem pol., za živa.
żywo pol., živě, čerstvě, snažně.
źaržachu dluž., drželi, měli.
źědko dluž., dítko; *źědki*, dětičky.
źěšo dluž., šel, šla, šlo.
źežka dluž., díže.
źi dluž., jdi.
źinsa dluž., dnes.
źinsajšny dluž., dnešní; *do źinsajšnego dnja*, do dnešního dne.
źiše dluž., dítě.
źiwnje dluž., divně.
źo dluž., kde, kam.
źowčko dluž., děvče, děvčátko.
źurja dluž., dvéře.

